ANNALES
SVLTANORVM OTHMANIDARVM,
A TVRCIS SVA LINGVA SCRIPTI:

Hieronymi Beck a Leopoldſtorf, Marci fil. ſtudio & diligentia Conſtantinopoli aduecti MDLI, *Diuo Ferdinando Cæſ. Opt. Max D.D. iuſſuque Cæſ. a Ioanne Gaudier dicto Spiegel, interprete Turcico Germanice translati.*

IOANNES LEVNCLAVIVS NOBILIS Angriuarius, Latine redditos illuſtrauit & auxit, vſque ad annum CIↃIↃXXCVIII.

FRANCOFVRDI
Apud Andreæ Wecheli heredes, Claudium Marnium & Ioannem Aubrium,
MDLXXXVIII.

vid. Bruderi Biblioth. histor. select. C. 10. §. 11. p. 205.

IO. LEVNCLAVII AD NOBILEM AC MAGNIFICVM DOMINVM HIERONYMVM BECK A LEOPOLDSTORF, Cæs. Maiest. Cameræ aulicæ consiliarium, in hos annales præfatio.

EQVIDEM *audire non semel ex te memini, vir magnifice, te peregrinatione tua suscepta, quum Romam anno Iubileo* M D L *adiisses, & Roma Venetias profectus, indidem triremibus maioribus ad Tripolim Syriæ adpulisses: Halepum, Damascum, Nazareth, S. S. Christi sepulcrum Hierosolymis, & in Arabia montem Oreb accessisse; peragrataq; deinceps Ægypto, ab vrbe illius Alexandria mari traiecto, per Attaliam Pamphyliæ, Cotyaium Phrygiæ, Prusam Bithyniæ, tādem Byzantium Thraciæ peruenisse. Byzantij vero, in amplissima Sultanorum Turcicorum sede regia, librū Turcica lingua scriptum, Othmanæ familiæ principum res gestas continentem, magno studio, nec nullo sumptu, fuisse consequutum: quem Diuo Ferdinando Rom. Cæs. pientissimo, anno Christi* M D L I *felici tuo in Austriam reditu, dono obtuleris; humiliter orato rege, vt publicæ vtilitatis causa in Latinam, vel Ger-*

manicam linguam, vertendum iuberet. Post illa te, officiis negotiisque publicis obrutũ, exiguam huius rei curam habuisse; quam tamen penitus haud abieceris. Elapso non exiguo tempore, quum nobilis vir, Vlricus Maschwander a Cranigsperg, qui multis annis Diuo Ferdinando in cubiculo inseruiuit, filiæ suæ, Alphonso de Games in matrimoniũ collocatæ, sollemnes Viennæ nuptias celebraret: eum tibi, de illo libro diligentius sciscitanti respondisse; memoria se tenere, Cæsarem interpreti suo Turcico annales quosdam vertendi, exercendique eius gratia, tradidisse: habereque se Turcicam historiam, lingua Germanica, manu scriptam. Hanc igitur anno M D L X X X V I *ab illo tibi missam, quum ex interpretis, Ioannis Gaudier, dicti Spiegel, epistola procemiaca, versionem esse libri tui, magna cum voluptate agnouisses; statim exscribi iussisti. Fueram ego præcedenti hunc anno Constantinopoli Viennam reuersus, cui nõ indicasti tantummodo de repertis illis annalibus tuis: verumetiam non inuitus, quæ singularis in me tua est beneuolentia, mecum eos communicasti. Lubens hos equidem perlegi, quumque non parum, pluribus de causis, placerent: eosdem rogatu tuo Latine, vt in lucem editi nationibus exteris etiam vsui essent, transscripsi. Redeunt igitur ad te nũc typis expressi chalcographicis Annales Turcici, tuo qui debentur studio, quod non tantum eos ex illis locis tecum adtulisti: verumetiã prope sepultos ab annis* X X X V I I, *& ipsos eripuisti rursus e tenebris, & latitantem alibi Germanicam quoque versionem a blattis & tineis adseruisti. Qua de causa, quum libri ad nos perferendi primus auctor, idem perituri vindex & conseruator exstiteris: absque iniuria tua, cuiusuis alterius præferre nomen annales ipsi nequeunt. Meam vero in expoliendis*

his

his laborioſam operam probaturum te, cum aliis ſincere iudicantibus, ſane confido. Quum enim vir clariſſ. Hugo Blotius I.C. RVDOLPHI II *Rom. Imp. deſig. bibliothecarius, ex Auguſtali bibliotheca Viennenſi poteſtatẽ mihi feciſſet inſpiciundi veri horum annalium archetypi, lingua litteriſque Turcicis exarati, in quo huius libri ad Ferdinandum Cæſarem tua manu ſcripta dedicatio cernitur, his verbis:*

Piiſſimo Ferdinando Rom. Hung.
Bohemorumque, &c. regi potentiſſ.
Hieronymus Beck a Leopoldſtorf
Suæ Maieſt. deditiſſimus alumnus
ex Hieroſolymis ac monte Oreb
feliciter redux, librum hunc
Othmannorum res geſtas ad noſtra
vſque tempora continentem, D.D
animo deuotiſſimo MDLI:

equidem ad hoc archetypum, aliquot dierũ labore Ioannis Gaudier interpretationẽ recenſui, adiutus a Stephano Vngaro, Turcicæ, Arabicæ, Perſicæque linguæ gnaro, quem tu ipſe nobis in hunc finem, ab hero ſuo, Illuſtri & Magnifico domino, Andrea Teufel, libero Barone, Imperatori a conſil. & præſidij ad Arrabonem Iaurini ſupremo præfecto, impetraſti. Mahumetanos annos ad Chriſtianos redegi, quos etiam marginibus adſcripſi: quod Ioannes Gaudier prætermiſit. Supplementum adieci, quo geſtæ res annis XXXVII, *vſque ad annum præſentem, exponuntur. In hoc memorabilis exſtat decennalis huius belli Perſici deſcriptio, quod adhuc euentu dubio, ſtudiis & odiis vtriuſque partis acerrimis, geritur. Huic adpendici ſuccedit Pandectes hiſtoriæ*

Turcicæ noster, quo a Turcis tradita, cum nostrorum historiis Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis, Germanicis ita confero: nihil ut inexplicatum relinquam, ne iis quidem præteritis, quæ libri nostri manuscripti, multique superstites adhuc idonei nobis auctores, suppeditarunt. Idem Pandectes quàm multa rara contineat, nec ante nos a quoquã prodita; cognoscere lectorem experiundo malumus, quàm prolixius ipsi, nõ sine quorumdam inuidia, prædicare. Claudit opus in extremo Viennensis obsidionis historia, cum his omnino coniungenda, de causis, quas ibidem breui proœmio cõplexi sumus. Habes rationem totius commentationis, vir magnifice, quam si Zoileus dens quispiam, in hac ætatis nostræ licentia, rodere fuerit ausus: vt ipse, rerum Turcicarũ peritissimus, tuendam suscipias, meque animi propensione solita complectaris, etiam atque etiam rogo.

INDEX

INDEX AVCTORVM, QVI citantur in Pandecte.

EPISTOLA PRÆLIMINARIS AD DIVVM FERDINANDVM ROM. CÆSAREM, Ioannis Gaudier dicti Spiegel, Turcici interpretis

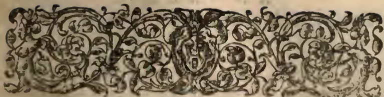
Serenißime potentißime Rex, Domine clementißime:

CVM non ita pridem Regia Vestra Maiest. librum Turcicum mihi commiserit, in quo ortus atq; gesta Impp. Turcicorum describuntur: quẽ quidem Regiæ Vestræ Maiest. Nobilis, strenuus atq; integerrimus Hieronymus Beck a Leopoldstorf ex itinere Hierosolymitano & Turcia rediens, obtulit: qui mihi a Regia Vestr. Maiest. Germanice interpretãdus, clementer demandatus: quod humillitet præstiti, eaq; qua a Turcis scriptus est methodo, in idioma Germanicum transtuli. Licet vero idipsum libenter more & stylo Rhetorico effecissem: sed cũ ab ineunte ætate, parum admodũ literis humaniorib. fuerim imbutus, atq; huiusmodi in rebus minimè versatus; certæ tamen sum spei, laborẽ hunc exiguũ Regiæ Vestr. Maiest. placiturum. Annotassem etiã simul quo tempore secundũ annos salutis nostræ hæc gesta fuissent: verũ cum anni Turcorum breuiores sint nostris, neq; ipsorũ anniuersarij dies, sicut apud nos Christianos, in idẽ tempus coincidant, licet etiam ipsi in anno menses XII habeant: tamẽ hoc tantũ ratione splendoris lunæ. insuper scribunt ipsi dicuntq;, spatio triginta duorũ annorum, secundum ipsorũ computationem, cælũ mobile seu firmamentum, suũ absoluere cursum: id tantundẽ fere esset, cum nos Christiani triginta vnũ, ipsi triginta duos annos scriberent nominarentq;. Et quantumuis ex mea translatione cõputari non potest, quo tẽpore annorũ Christi hæ Impp. Turc. res gestæ sint: attamen omnino Gubernatori, militiæ Duci, aut Capitaneo, cui cũ inimicis Christiani nominis agendũ, lectu operæpreciũ esse existimo. Hinc namq; videre licet, quid Politia aut animus Heroicus valeat, qualiterq; magistratus erga proprij cõmodi, auaros atq; superbos homines se exhibere remunerariq; debeat; quale etiã detrimẽtum patriæ atq; exercitui, ob inobedientiã, cõfusionem, perfidiam, superbiã, proprium cõmodum, otiũ & accidere possit. Propterea facile colligere hinc licet, cũ moderni Impp. Turcici paruæ atq; obscuræ familiæ, cum exigua manu in immensum creuerint, vti quidem ex historia hac intelligo, quod Asia, Græcia, Bulgaria, Arbanesia, Bosna, Seruia, nõ nisi propter inobedientiã, confusionem, perfidiam, superbiã, & rem priuatã, in tot calamitates atq; manus inimicorum nominis Christiani inciderint: quod (proh Deum) hodierno adhuc die euenire videmus. Nam quæ alia est causa Christianæ deuastationis, quã inobedientia, perfidia, auaritia, superbia, & rei priuatæ studiũ? Nam hic propter suum cõmodum fauet Turcis, alter WeiWodæ: tertius, nulli obsequens, se ipsum dominũ cẽset. Vnde fit porrò quod nos omnia bella erga Christiani nominis hostes instituta, minus prospere geramus, quã propter inobedientiã, confusionem, perfidiã, auaritiam, superbiã, & propriũ commodum? Nos existimamus ipsos minime subsistere, rem nostrã inconsiderate aggredimur, & proponimus nobis magnas opes ab ipsis acquirẽdas: primo cõgressu alacres atq; animosi sumus, verũ illico remittimus. Deus omnipotens suam dignetur nobis gratiam largiri, quo nos erga eiusmodi diuini nominis hostes dirigamus, superioribus & magistratui simus obsequentes, bonam Politiam conseruemus, auaritiæ, superbiæ, & rei priuatæ, quantum æquum est, tribuamus; ne & nos tandem (quod Deus præcauere velit) sicuti nominatæ regiones in maxima damna veniamus, & posteritas nostra fidem atque religionem Diabolicam suscipere cogatur. Quod Deus in æternum nobis concedere dignetur. Amen.

Regiæ vestræ Maiest.

Humillimus, obedientissimus seruitor, & interpres Turcicus,

Ioannes Gaudier, alias Spiegel.

ANNALES SVLTANORVM OSMANIDARVM, AB IPSIS TVRCIS MEMORIÆ PRODITI.

PRIMVS apud Turcos rerum potitus fuit Osman, qui 1.
patrem habuit Ertuculem. Hic filius fuit Soleimanis
Scachi: Soleimanes, Cabielpis: Cabielpes, Cusulbu-
gæ: Cusulbuga Bainderis: Bainder, Oicolucis: Oico-
luces, Baisungeris: Baisunger, Bakis Agæ: Bakes Aga,
Ciacis Agæ: Ciaces Aga, Toctemuris: Toctemur, Versaiobis: Ver-
saiobes, Giokelpis: Giokelpes, Oguzis: Oguzes, Carachanis: Cara-
chan, Cutluzeccis: Cutluzecces deniq; Lecrace patre natus fuit.
Hi XVII dumtaxat auctores huius familiæ litterarum monumen-
tis proditi recensentur. Ceteri, quorum ignota nomina, continua
serie referendi veniunt ad Iaphetum, Nohæ filium. Ipsa quidem
hæc Oguziorum dicta familia, successione perpetua rerum apud
Parthos potita fuit, hominesque fuere simplices & rudes: qui post- 2.
ea, quàm primo religionem Mahumetanam fuissent amplexi, do-
minatus sui sedem in ciuitate Machanensi constituerunt. Ceterum
quo tempore Soleimanes Scachus Machanæ præerat rebus Par- 3.
thicis, præpotens ille Zingis Chan ex regione Chitaia cum exerci-
tu in Parthiam profectus est: ibique Belcham ciuitatem copiis lo-
cupletem, obsedit, cepit, diruit: totamque regionem Chorasanem
populabundus diripuit. Erat id temporis Curisemes Scachus Bel-
chæ princeps & Chorasanis, qui regno pulsus, cum suis aufugit, &
in itinere periit. Eius in locum successit Vgnan Chan filius, qui co-
pias paternas Bagadatim versus duxit: quo quum peruenisset, vr- 4.

bem occupauit, incolas occidit, regionem vniuerſam ſibi ſuiſque
vindicauit. Id vbi Zingis Chan intellexiſſet, armis eum perſequu-
5. tus, in ſuam poteſtatem redegit. Oriundus ex familia Selgucis Sul-
tanus Aladines, e Parthia profugus, in regionem Ionan, quæ Cara-
mania modo dicitur, peruenit: iisq; locis occupatis, & inſtaurata vr
be Siuaſta, regia cum poteſtate præfuit. Quum autem in hunc mo-
dum Zingis Chan Parthiam ageret, ferret: etiam Machana fundi-
tus euerſa fuit, quæ id temporis imperio Soleimanis Scachi pare-
bat. Is Tatari violentiæ cedens, & ipſe cum ſuis migrauit, inito con-
ſilio inuadendę Romaniæ: quod inaudiſſet, iis in locis bella geri, &
6. armis rem parari poſſe. Quapropter relicta Parthia, Erzingam ſeſe
contulit: vnde in Romaniam penetrans, Amaſiam peruenit, mul-
tis & magni pretij potitus ſpoliis. Conuerſo deinde itinere, Cha-
lepum adiit: in qua profectione delatus ad opidum, quod Iaber di-
citur, ad Euphratem fluuium caſtra metatur. Erat heic eis tranſii-
ciendus Euphrates, ſed vadum nullum inueniebant, quod eſſent
homines omnino rudes & rerum imperiti. Quum equorum na-
tatu tranſmittendum amnem placuiſſet vniuerſis, primus Solei-
manes Scachus flumen ingreſſus, & aquis obrutus, exſpirat: quem
magna quæſitum diligentia, tamdemque repertum extrahunt, ibi-
demq; tumulo mandant. Erant huic Soleimani Scacho filij tres
ſuperſtites, quorum vni nomen Sungurſengis, alteri Gundogdis,
tertio Ertucules, qui filium habuit Oſmanem. Exſtincto patre, ca-
ſtra fratres hi promouent, ac propter Euphratem, aduerſo flumine
profecti, tamdem ad campos Paſſonios perueniunt. Iis in locis Er-
7. tuculi Oſmanis patri, cum quadringentis mapalibus, quæ pro mo-
re gentis, de loco in locum promoueri transferrique poſſunt, ſubſi-
ſtere libuit: reliquis duobus fratribus in Parthiam redeuntibus.
Hæſit ibidem ad aliquod tempus Ertucules, varie finitimorum in-
iuriis & rixis exercitus. Denique rumor ad eum perfertur, Sulta-
8. num Aladinem, e Parthia profugum, in Romania complures pro-
uincias ſui iuris feciſſe, adeoque magno potitum imperio. Erant
Ertuculi tres filij, Gundus, Sarigates, & Oſman. Vbi, quo in ſtatu
res Aladinis eſſent, Ertucules accepiſſet: non magna conſultationis
interpo-

interposita mora, filium Sarigatim ad eum ablegat; oratum, vt aliquem sibi locum concederet, quo in loco se cum suis sustentare posset. Aladines huic postulato lubens adsentitur, eisque regionem
adtribuit, tam æstiuis, quàm hibernis aptam mensibus. Id temporis 9.
natio quædam aduersus Sultanum Aladinem arma subito mouerat, contra quos dum suis instructis ille proficiscitur: interea Ertu-
cules cum filiis, Sarigati & Osmane, versus Engurim sese confert: 10.
eoque loco sibi suisq; constituta sede quadam, ac domicilio, finitimos Græcos perpetuis excursionibus & rapinis infestare non de-
siit. Tamdem rebus humanis Ertucules excessit, quum suis ad LII 11.
annos præfuisset: mortuus anno Mahumetano DCLXXXVII. Christian. 1289.

De Osmanis natiuitate.

Accidit aliquando, vt fessus Ertucules interdiu semet ad quie- 12.
tem componeret. Ibi tum ei somnium se quoddam obtulit, quo viso fuit experrectus. Mox hinc & inde rem cogitabundus expendens, corpus abluit, preces suas absoluit, habituque mutato Coniam profectus, vrbem ingreditur. Agebat istic vir auctoritatis ex doctrina maximæ, cui nomen Edebales, operum effector & prodigiorũ admirabilium, in quem coniecti erant omnium oculi, quod eos in lege Mahumetana instituerer, ac facultates ceteroquin amplissimas possideret. Etiam Sultanus ipse, quem diximus, Aladines plurimum ei tribuebat. Hunc vbi conuenisset Ertucules, vt somnium illi suum exponeret: Venerande vir, ait, per quietem visus sum videre splendorem lunæ, prodeuntẽ e sinu tuo, qui meum in sinum penetraret. Eo quum delatus esset, ex vmbilico meo mox enatam fuisse arborem, quæ regiones aliquot, ac præaltos montes, latosque campos vmbra sua tegeret. Ad ipsas autem radices arboris perennes aquas emanasse, quibus vineæ passim, & horti rigarentur: ac secundum hæc, experrectus fui. Posteaquam diu multumque semet Edebales, qui a suis vir sanctus habebatur, ob interpretationem somnij torsisset: tamdem, oratione ad Ertuculem conuersa, Nascetur tibi filius, inquit, vir optime, cui nomen erit Osman. Is bella plurima geret, ac posteri tui deinceps reges, terra-

rumque principes erunt. Mea quoque filia nuptura est Osmani, ex
qua procreabit ille liberos, qui regiam ad dignitatem peruenient,
ac populis cum imperio præerunt. Secundum illa natus fuit O-
sman, qui quum adoleuisset, Mahumetani vatis illius filiam duxit
vxorem, de qua natus est ei filius Vrchan. Quumq; prouinciis ali-
quot occupatis, principatum sibi constituisset: partem ditionum
inter duces militares, qui ea in loca cum Ertucule patre venerant,
13. liberaliter distribuit: a quibus illæ regiones hodieque nomina sua
sortitæ sunt. Itidem Vrchani filio ditiunculam, cui nomen Chisar
14. Sangagi, & cognomen Inunge, concessit. Deinde natus est O-
smani filius alter, Alis bassa: quem perpetuo secum esse voluit. Re-
bus hoc modo constitutis, pater & filius Vrchan, coniunctis copiis,
arma in Christianos expediunt, omnia late populantur, agros eo-
rum occupāt, magnam hominum multitudinem vtriusq; sexus ca-
15. ptiuam abducunt. Vi etiam adhibita, ciuitatem Isnicam, cum vici-
nis opidis & arcibus, in potestatem redigunt, diripiunt. Qui tum
temporis Teggiur siue magistratus erat Prusæ, adiunctis sibi com-
pluribus aliorum auxiliis, & coacto milite suo, de profligandis Tur-
cis cogitare cepit. Igitur hoc magnis cum copiis in Turcos ducen-
te, minime consternatus Osman, animo inuicto Christianis obui-
am prodit. Ad manus vbi ventū fuisset, strenue dimicatum vtrim-
que. Cæsi fratres Osmanis eo prœlio, Gunduselpes & Aidogdis, ac
secundum viam publicam ad fines Dobmuris sepulti. Osman, fra-
16. tribus licet amissis, tamdem tamen victoria potitus est. Teggiur
Edrenosius & Prusæus, inita fuga, Prusam delati, semet in vrbem
includunt. quos a tergo cum suis insequutus Osman, in itinere opi-
dum Vlubadam militari corona cingit, cuius Teggiur mox certis
condicionibus cum eo transegit. Hinc Prusam cum exercitu pro-
perans, vrbis obsidionem molitur. Quumque vi admota, nihil ef-
fecturum se videret ad eius expugnationem: primū in aduersa vrbi
parte, iuxta thermas, quæ Caplice Turcis dicuntur, vallo ducto,
munimentum pro suis erigit, cui fratris Gunduselpis filium Agde-
murem præficit, hominem rei bellicæ peritissimum, adiunctis ei
militibus egregiis. Inde munimentum aliud excitat versus eum
montem,

montem, quem Geſchis dage, hoc eſt, montem monachorum vo- 17.
cant. Illius curam Belebanzuco cuidam ex ſuis, viro ſtrenuo com-
mittit. Hoc modo duobus hiſce munimentis exſtructis, & actis ag-
geribus ac foſſis, ciuitatem obſeſſam tam arte clauſerunt: vt ne-
mini vel acceſſus ad eam, vel exitus pateret: atque interim agrum
omnem in poteſtatem ſuam redegerunt, nihil vt obſeſſis, præter
ipſam vrbem, reliqui facerent. Dum iſtæc durat obſidio, cum par-
te exercitus Oſman Gaſes ipſe Neapolim, quæ Geniſcheher lin-
gua Turcica dicitur, contendit. Eius viciniæ Chriſtiani omnes,
coactis copiis ſuis, cum Oſmane confligunt: ſed Oſman prœlio ſu-
perior, vniuerſa illa regione potitur. Ea vero Turcicorum militum,
qui de ſpoliis opulenti euaſerant, præſidium accepit, abſque prouin-
cialium damno. His rebus ex animi ſententia confectis, Vrchanem
filium ad expugnandam Pruſam ablegat. Horum militum acceſ-
ſione adauctis Turcorum caſtris, grauior incluſis eſſe cepit obſidio.
Quamobrem viribus obſeſſorum exhauſtis, quum omnis iam com
meatus defeciſſet, ac nihilo minus ipſi tam noctu, quam interdiu,
in armis eſſe, propugnandæ ciuitatis cauſa, cogerentur: tamdem
ipſe Teggiur, cui nomen Iuſſuphes, pactis interuenientibus, Vr-
chani Pruſæ deditionem fecit. Is adeo religioſe pactis cõuentis ſte-
tit, vt hoſti abſque vllo impedimento & iniuria, cum vxore, liberis,
facultatibus vniuerſis, abeundi poteſtatẽ faceret, ne manguro qui- 18.
dem ablato: ſtatimque patrem, Oſmanem Gaſem, de Pruſa in de-
ditionem accepta, certiorẽ reddidit. Occupata fuit ab Vrchane Ga-
ſi Pruſa Mahumetani calculi anno DCCXXVI. Oſman ipſe tum *Chriſtiano* 1327.
temporis quieſcens, occupationi Pruſæ non interfuit: partim tu-
more cruciatuque pedum impeditus, partim quod ſe ſuperſtite fi-
lium Vrchanem aliquid fortiter agere cuperet, ad excitandos in eo
generoſi animi ſpiritus. Tamdem exactis in imperio XXVIII an-
nis, Oſman Gaſes vitam cum morte commutauit. Eius loco rerum
adminiſtrationem conſequutus eſt Vrchan filius, anno Mahume-
tano DCCXXVII. Ante mortem præcepit, vt Pruſæ in argentea C. 1328
tumba concamerata conderetur: ſed vulgo ad Suguczucam, qui 19.
locus a ſalice nõmen habet, conditus exiſtimatur.

Quum primum Vrchanes imperium auſpicatus fuiſſet,duces veterani,quotquot ex Parthia cum ipſius auo in eas terras venerant,nimirum Cugurelpes,Rachman Gaſes,& Accecoza,Gerlenſem agrũ cum Bolenſi occupatum ſui iuris fecerunt. Sed iis non multo poſt exſtinctis, Vrchan ditiones illas filio ſuo Soleimani baſſæ poſſiden-
20. das,nomine Sangiacatus,dedit: itidemq; regionẽ alteram non magnam,quam Inungen vocant,alteri filio conceſſit,cui nomen Murates Chan Gaſes. Hunc enim minorem natu filium habebat. Inde recuperatam Iſnicam præſidio impoſito muniuit,& eccleſias Chriſtianorum in ea demolitus,aliquot ex illis in meſſitas ſiue templa Mahumetana conuertit, adiunctis ſcholis & xenonibus. Supereſt adhuc hodie medreſſa quædam Iſnicæ, (ſic ſcholam cum xenone coniunctam vocant) ab ipſo condita. Erat inter alios quidam Cara Meſites, habitus pro viro ſancto, cuius curæ cõmiſſa fuit omnis ea prouincia,militibus in pagos circum Iſnicam diſtributis: vt illã viciniam aduerſus Conſtãtinopolitanas copias, & earum graſſationes, tuerentur. Agbaſſæ regionem Candriam adſignauit, cuius etiam nunc ſuperſtes eſt familia. Quum hoc modo prouincias,quas ab ſe bello captas Oſman Vrchani filio reliquerat,inter ſuos Vrchan partitus eſſet: omnium conſenſu rerum ei ſumma, ceu legitimo Sultano,delata fuit. Quibus peractis, Alim baſſam, fratrem ſuum, ad ſe vti veniret,arceſſit: qui ad eum profectus, Nulla mihi ditione opus eſt,mi frater, ait. ſtatimque facta ceſſione, quam a patre ditionẽ acceperat, Vrchani Gaſi fratri ſponte tradidit & cõmendauit. Certabant id temporis fratres inter ſe mutuis officiis,& honorem alter alteri deferebat. Alis ipſe baſſa quodam tempore compellato fratre Vrchane: Mi frater,inquit,exercitus tui magnopere iam aucti ſunt, & Mahumetana religio non parum incrementi ſumpſit. Excogita rationem aliquam obſecro,qua fieri poſſit, vt tui milites ab extraneis & peregrinis diſcernantur. Ad ea reſpondens Vrchan Gaſes: Fiat, quod ſuades,ait.equidem tibi obtempero. Tum Alis baſſa: Præci-
21. pe mi frater, ſubiicit, vt vniuerſi milites tui zercolas rubeas geſtent, eoque ſigno toti mundo noti ſint: tu vero zercolis albis vtitor. Non multo poſt cõuenit Vrchan Gaſes religioſum quemdam Mahumetanum,

tanum,

tanum,cui nomen Chazis Bectaſes: atq; is albo pileo capiti eius im-
poſito, illiuſmodi tegminis vſum adprobauit, & a poſteris retineri
iuſſit. Quodq; adeo Genizari,qui Sultani Turcici ſclopetarij ſunt,
etiam nunc eiuſmodi pileis vtuntur: id ab illius temporis conſuetu-
dine profectum,in hodiernum vſq; diem durat. Erant eius ætatis ho-
mines ita comparati, vt frater conſilia ſua cum fratre cōmunicaret:
quiq; rectiſſime conſuluiſſet,in eius ſententiā lubens alter ibat. Nul
li mutuis ſe paricidiis fratres e medio ſuſtulerunt ante Baiaſitis Cha-
nis imperium,quem Gilderunem adpellauerūt: ſicuti deinceps in-
dicaturi ſuo loco ſumus. Idem Vrchan Gaſes id temporis in regio-
nibus imperio ſuo ſubditis domos immunes atq; prædia deſcribi iuſ
ſit, vti videlicet vnus ex quolibet prædio mitteretur, qui per vnius
anni ſpatiū in regia quoſuis iniunctos ſibi labores ſuſciperet. Eos ad-
pellari placuit Iaias, hoc eſt pedites. Quodq; tales adhuc in regia re-
periantur,qui labores eiuſmodi obeunt: ex Vrchanis Gaſis inſtituto
ceptum,adhuc in vſu eſt. Ceterum nanctus Vrchan Gaſes quietam
vrbis Iſnicæ poſſeſſionem,imaretum in ea condidit,hoc eſt tēplum
Mahumetanum,cum ſchola & xenone: quo quidem in xenone ci-
bi coquuntur,& in egenos diſtribuuntur,præſertim in eos,qui litte-
ris operam dant, & qui peregrinantur. Atq; hoc in imareto ſiue xe-
none cibos Vrchan ipſe diſtribuiſſe traditur. Secundum hæc Solei-
manem baſſam filiū Iſnicæ præfecit, qui vicinis opidulis Geniſche-
heri Goinucæq;,grauis eſſe non deſinebat. Pruſæ vero ſangiacatum
cōſequutus eſt ab eo Murates Chan Gaſes, filius natu minor. Nihi-
lo minus Vrchan ipſe velut inſpector imperij totius mãſit. Soleima-
nes baſſa, præfectus Iſnicæ, Geniſchehere Goinucaque potitus eſt.
Eorum locorum incolæ Chriſtiani,perſpecto ipſius ingenio miti & 22.
humano,vniuerſi facti ſunt Muſulmani: omniaq; opida ſita in iis fi-
nibus, eius ſe poteſtati ſponte permiſerunt. His rebus intento So-
leimane baſſa, patri eius Vrchani complures ciuitates, Caraſe, Bale, 23.
Coſre, Bargama, Edremitum, ſeſe dediderunt. Inde cum copiis
Vlubadam verſus mouit. Nam eius opidi Teggiur, qui ſuperiori-
bus annis cum Turcis tranſegerat, iam violata fide, ab eorum ami-
citia diſceſſerat. Quum autem ſe peti a Turcis animaduerteret,

manus ipſe ſibi adtulit. Dum hæc iſtic gererentur, Soleimanes baſſa in Græciam tranſiicere ſtatuit: qua quidem occaſione Gallipolis a Turcis capta fuit. Nam forte Soleimanes in regione, quam non ita pridem ſui iuris fecerat, hinc inde obequitabat. Superſunt autem in iis locis rudera ſiue veſtigia quædam ædificiorum admiranda, quæ iſtic ab excidio Troiæ in hunc vſque diem manſerunt. Illa, quum eo veniſſet, cum ſtupore quodam adſpiciens, tacitus & cogitabundus ad aliquod temporis ſpatium ita ſubſtitit: vt nihil omnino ad quemquam proloqueretur. Quamobrem Ezes begus, tamdem ſe conuertens ad Soleimanem: Mi Chan, ait, quid iſtuc nouæ rei eſt? quænam tibi ad animum accidit prodigioſa cogitatio? Tum Soleimanes baſſa: Mecum, inquit, animo voluo, quonam modo mihi tranſmittendum hoc mare ſit, vt interim Chriſtianos conatus iſte meus lateat. Quæſo te, qua via rem adgrediemur? hæ cogitationes meæ ſunt. Ad ea mox Ezes ac Faſil begi: Domine, ſi per te licebit, inquiunt, nos duo fretum hoc tranſiiciemus: tentaturi, num aliquid a nobis effici poſſit. Vbi vero, ſubiecit Soleimanes, tranſiecturi eſtis? Locus heic quidam eſt, inquiunt, vbi facilis eſt tranſiectio, ex interuallo litoris vtriuſque non magno. Quum id Soleimanes eis vt facerent, permiſiſſet: locum ipſum adeunt, trabes ac ligna colligant, ratem conficiunt, trans fretum noctu in aduerſum litus adpellunt, per vineas ſemet abdunt, idoneum quemdam inſtituto ſuo Chriſtianum capiunt. Eum vero celeriter abreptum, ratique impoſitum, hero ſuo Soleimani, ſuperato rurſum freto, ſiſtunt. Is hominem benigne excipere, veſtitu nouo donare, muneribus aliis delenitũ interrogare: ecqua via ſit in opidum aduerſum perueniendi, Chriſtianis inſciis & imprudentibus? Mox ille: Ducam vos equidem, ait, per eiuſmodi viam, vt a nemine conſpiciamini. Quo intellecto, colligari complures arbores Soleimanes imperat. Dictum, factum. In eam ratem, ſumma vſus celeritate, cum LXX vel LXXX ſelectis militibus inſilit, ac noctu tranſiicit. Magna
14. deinde ſollertia ducuntur a captiuo Chriſtiano ad caſtrum Zemenicum, in cuius aditu quidam e fimo quaſi tumulus ſitus erat, ipſius caſtri altitudinem æquans. Aberant a caſtro incolæ, nimirum illo tempore

tempore anni,quo colligendis ac triturandis segetibus quisq; foris 25. intentus erat. Hac solitudinis occasione vsi,noctu per illum fimū, quem diximus,in castrum euadunt, eoque potiuntur. Nulla vulgo Christianorum illata vis fuit,aut iniuria: sed exhibita potius beneuolentia,dataque munuscula. De præcipuis autem capti quidam, & ad nauigia deducti,quæ istic in portu reperta sunt, trans fretum, pro victoriæ argumento,ad reliquum exercitum missi fuerunt.Eisdem nauigiis in reditu plus minus cc milites transuecti, se cum Soleimane,ceterisque Turcis,in opido coniunxerunt. Inde cum nauibus aliquot,equitibus etiam instructis,qui terra iter facerent,Bolairem Ezes begus petiit.Est autem propter Bolairem portus maris, qui Portus albus dicitur.Eo in portu complura nauigia tunc erant, quibus igne iniecto absumtis,Zemenicum reuersi sunt: & reliquū exercitum,nauibus impositum, in Europam transportarunt. Hoc modo Turci primum in Græciam pedem intulerunt. Occupato Zemenico,quum magnus iam Turcorum numerus in Græciam trans mare peruenisset,nullis oneribus molestiisue Christiani,ad opidum illud pertinentes, ab eis grauati sunt: sed transactum inter vtramque partem,constitutaque pax. Non vxores eorum, non liberi violati: sed ea cum moderatione habiti, vt Zemenico finitimi Christiani perlubenter se Turcis submitterent. A Zemenico non longe distat aliud opidum, Agasleuina, quo & ipso nullo negotio potiti,cum Christianis eius agri pacem componunt, eademque in hos vsi humanitate,qua in illos priores,facile duo istæc Græciæ castra suam in potestatem redegerunt. Harum rerum,tam feliciter in Romania gestarum, fama quum ad Turcos in Asiam trans mare perlata fuisset: quamplurimi sponte sua transiecerunt, atque hoc modo passim per vniuersam Romaniam diditus est de Turcorum aduentu rumor. Neque multo post præmissi fuere, qui Gallipolim tentarent. Eius loci Teggiur, animaduerso tam suo, quam suorum periculo, collectisque perexiguis Christianorum copiis, animose cum Turcis conflixit: sed prœlio victus,intra munitionem se recepit. Turci hostem a tergo sequuti,agrum omnem occupant: & in reditu ipsam quoque Gallipolim sibi cum arce subiiciunt. Factum

C. 1357. hoc anno Mahumetano DCCLVIII.
Capta Gallipoli, suos Soleimanes ablegat, vt agros Cherepoli &
26 Zorlo vicinos popularentur, & ferro atque igni vastarent: qui lon-
ge lateque direptis omnibus, absque mora Gallipolim reuersi sunt.
27 Habebat secum duos ex omni numero procerum duces eximios,
Eurenosem begum, & Chazim Elim begum. Hi nullũ Christianis
28 tempus a perpetuis vexationibus vacuum relinquere, sed absque
intermissione Dimotuci ac Burgosines agros agere, ferre: moxque
cum suis Gallipolim se recipere. Dum ab illis ea gerũtur, Soleima-
nes bassa quodam die venatum in equo prodit: inuentoque lepore,
mox illum vt caperet, equum ad cursum adigit: qui forte fortuna
pede altero delatus in scrobem quamdam, vna cum domino cor-
ruit, eumque sic humi adflixit; vt ibidem confestim exspiraret, an-
C. 1358 no Mahumetano DCCLIX.
Eodem tempore mortuus est etiam Soleimanis bassæ pater, Vr-
chan Gases. Sed filius duobus ante patrem mensibus exstinctus
est. Successit in imperio paterno Gases Murates Chan, qui Pru-
sam profectus, magnum ex Carasina regione, ceterisque prouin-
ciis, exercitũ collegit. Erat in ciuitate Belezuga Mahumetanus qui-
29 dam, religiosus & magnæ vir existimationis, cui nomen Zender-
lues Chelíles. Eum ad se vocatum Cadilescheri officio fungi iussit.
Hinc cum œconomo regiæ suæ Scachine, ac vniuersis copiis, Gal-
30 lipolim transiecit, ac recta Zorlum contendit. Eius loci præsidiarij,
& incolæ fortissime quidem illi se defendebant, sed opidum tamẽ
expugnatum vi fuit. Capta deinde Sis, Teggiure deditionem faciẽ-
te. Mox itum versus Burgosinen, quæ inuenta fuit habitatoribus va-
cua, Christianis fuga dilapsis: ideoque Turcis ingressis; igne deleta.
Ex altera parte regionis Eurenoses begus arma cum Chazi Eli bego
circumtulit: a quibus ad amnem Merizam occupatum fuit castel-
lum, cui & ipsi nomen Burgos: adeoque ab hoc euentu in hodier-
num vsque diem Elis begi Burgos dicitur. In eo castello Chazis El.
begus interdiu quieti se dabat. sed postea, quam nox adpetiisset,
perpetuis excursionibus vicissim quietem Christianorum turba-
bat. Idem missis exploratoribus, imprudentem Dimotuci Teggiu-

rem oppreſſit & intercepit,atque hoc modo captum ad opidi mœ-
nia deduxit. Quum in hoſtis poteſtate cōſtitutū Teggiurem ſuum
tam opidani,quam arcis præſidiarij viderent: certis condicionibus
cum Chazi Eli bego tranſigunt,eique ciuitatem cum arce dedunt.
Nihilo minus Turci,deditione facta,Teggiurem liberum & inco-
lumem abire permittunt. Dimotuco potitus, Ypſalam cum exer- 31
citu pergit, vt & illud opidum expugnaret,ac ſub iugum mitteret.
Interea Gaſes etiam Murates in armis erat, Hadrianopolim inua-
ſurus. Præmiſit vero Scachinem,œconomum regiæ ſuæ, cũm par-
te copiarum;qui de Chriſtianis periculum faceret,hoſtine obuiam
ituri,ſeq; defenſuri eſſent. Huius aduentu cognito,Chriſtiani mox
in aciem aduerſus eum prodeunt. Vtrimque dimicatum acerrime,
multis ab vtraque parte cæſis & interemtis. Tamdem de ardore at-
que impetu ſuo Chriſtiani nōnihil remiſere, ſeque intra muros vr-
bis & propugnacula receperunt. Scachines,miſſo nũtio, Muratem
Gazem rei bene geſtæ certiorem facit: eique capita cæſorum ali-
quot tranſmittit. Interim begus vterque, Chazis El & Eurenoſes
cum Muratis exercitu ſuas coniungunt copias: & aciem primam
ſortiti, ante Muratem Hadrianopolim recta ducunt. Admo-
dum id temporis Meriza fluuius, aliarum aquarum acceſſione au-
ctus, intumuerat. Quamobrem vrbis Teggiur, intellecto aduen-
tu hoſtium,nauim ingreſſus Ygnum profugit. Opidanis a Teggiu- 32
re ſuo deſertis,& omni auxiliorum ſpe deſtitutis; Murates,qui rem
per exploratores cognouerat, cum exercitu prima luce caſtris e-
greſſus,ad vrbem propius acceſſit. Ei ciues,apertis abſque mora por
tis,deditionem fecere: Mahumetani calculi anno DCCLXI. C. 1360.

Hadrianopoli capta,Murates Scachini,copiarum parte tradita,
permiſit: vt omnem Zagoræ Philibæque viciniam depopularetur, 33.
& igne deleret. Itaque Scachinis milites eo profecti,regionem vni-
uerſam prædis agendis vaſtant,& incolas captiuos ſecum abigunt.
Itidem Murates Eurenoſi bego poteſtatem fecit, agros Ypſalæ ve-
xandi. Hoc modo ſuis vtrique partibus adſignatis, imperij fines am
borum opera fuere prolatati. Geſta ſunt hæc anno DCCLXII. quo C. 1361.
quidem anno lumen Solis vſque adeo defecit, vt etiam interdiu

ſtellæ cæli conſpicerentur.

34. Erat id tēporis quidam Taliſmanus Turcicus, Cara Ruſtemes, qui ad exercitum e Caramania venerat. Is quum tantam & prædæ Chriſtianis ereptæ copiam, & captiuorum multitudinem in caſtra videret adduci: conuento Cadileſchero, cur talem tantumque theſaurum, magiſtratui ſupremo debitum, auferri temere fineret, quærit. Ad ea Zenderlues Cheliles Cadileſcherus: Quis tādem ille theſaurus eſt, ait, quem tu quidem ad magiſtratum pertinere, ſed nullo cum fructu perire, ac prodigi refers? Dei mandatū eſt, inquit Cara Rūſtemes, vt omniū, quæ de Chriſtianis capta, rapta fuerint, ſiue mancipiorum, ſiue animalium, ſiue quarumlibet aliarum rerum, quinta quæque portio iuri Patiſcachi cedat. Et cur illam vos non exigitis? Monitus ergo Cadileſcherus, Gaſi Murati Chani rem expoſuit: a quo reſponſum tulit, vt, ſiquidem hoc Dei mandatū ſit, omnino ius ſuum vrgeant. Igitur arceſſito ad ſe Cara Ruſteme: Volumus, inquiunt, ô ſancte vir, vt ipſe Dei mandatum exſequaris. Ille Gallipolim profectus, ibidem ſibi domicilium conſtituit: ac pro quolibet mancipio Chriſtiano, trans mare vehendo, aſpros XXV a Turcis exegit. Et auctores huius exactionis illi duo fuere, quos diximus: vti nimirum quintæ Gallipoli pro Sultano Turcorum, hodieque, tam mancipiorum nomine, quam reliquorum ſpoliorū exigantur. Fuit & ab Eurenoſe bego poſtulatum, vt in vſum magiſtratus ſupremi quintum quodque mancipium Chriſtianum a ſuis repeteret, ac imperatori traderet. Si quis vero non quinque, ſed quatuor dumtaxat mancipia poſſideret: vt ab eo ſingulorum nomine aſpri XXV exigerentur, eaque pecunia fiſco imperatoris cederet. Hac nimirum occaſione deinceps ille mos inoleuit, vt ex omni mācipiorum numero, liberalioris formæ pueri, pro Sultano delecti, retinerentur: quæ quidem in hunc modum exacta tenerioris ætatis mancipia, deinde ad imperatoris Portam deducta, Murati offerebantur. Is vero pueros in Anatoliam trāſportatos, inter Turcos diſtribui iubebat: vt apud eos diſciplinæ pariter, ac laboribus adſueſcerent, & Turcice diſcerent. Exactis autem duobus apud illos, vel tribus annis: iam ad labores condocefacti, linguæque Turcicæ periti,

ad

ad Portam reducebantur, Genizarorum ordinibus adſcribendi.
Genizari vero Sultani Turcorum ſclopetarij ſunt, & inde ab illis 35
vſque temporibus nomen hoc Genizarorum adepti retinent. Secũ
dum hæc Pruſam Gaſes Murates Chan reuerſus eſt, ſubſtituto ſibi
œconomo ſuo, Lala Scachine, qui vices abſentis in Romania vel
Græcia gereret: ceteras vero prouincias, imperiique limites, Eure-
noſi bego commendauit. Neq; multo poſt, Gallipolim denuo ſeſe
contulit, atque ibi Zenderluem Chelilem, hactenus officio Cadi-
leſcheri functum, ad Baſſæ ac Veziris dignitatem euexit. Is auctus 36
hoc honore, Cheradines baſſa deinceps adpellatus fuit. Murates
autem, relicta Gallipoli, quo venerat itinere, Bugam profectus; in-
de Pruſam rediit, atque ibi ſe in hiberna contulit. Ex altera parte fre
ti, regiæ Muratis œconomus Scachines Zagoram & Iſchebolen
ſubiugauit, anno DCCLXVI. quibus occupatis, rumor ad Muratem C. 1365
perlatus eſt, eique ſignificatum, in Seruia Chriſtianorum ad L mil-
lia collecta, de Hadrianopoli adeunda cogitare. Cuius rei nuntio 37
accepto, magna celeritate ad iter ſeſe comparat, & Gallipolim con-
tendit. Vix ad litus, in Europam ex Aſia tranſiecturus, acceſſerat:
quum Seruij iam Hadrianopoli ex propinquo imminerent, eo ca-
ſtra loco metati, qui in hunc vſque diem a Seruiorum ſiue Raſcio-
rum clade nomen accepit. Interea Scachines, nulla rebus agendis
interpoſita mora, noctu per inſidias in hoſtem erumpit. Illi multo
mero madidi, paſſim per caſtra, magna cum vociferatione, Turcos
adeſſe clamitant. quumque præ temulentia, tam præſenti rerũ diſ-
crimine, quid agerent, ignorarent: per noctis caliginem alter alte-
rum ad lucem vſque mactant. Equi etiam tanti tumultus cauſa pa-
uore conſternati, abruptis loris & capiſtris, ad necem vſque ſibi mu
tuo calces impegerunt. Vbi denique iam illuxiſſet, fœdam in fugam
Seruij, nemine perſequente, ſe coniecerunt. Ibi tum hoſtili vallo ſu-
perato, Turci caſtra, nemine reſiſtente, capiunt atque diripiunt: &
amplis ditati ſpoliis, Hadrianopolim reuertuntur. Scachines Mura-
ti magnum captiuorum numerũ, cum non paucis capitibus inter-
emtorum, miſit: quibus conſpectis, itinere conuerſo Pruſam repe-
tiit. Hæc geſta fuerunt anno Turcico DCCLXVII. quo anno Murates C. 1

38 Chan filios suos, Baiasitem, qui Gilderun cognominatus fuit, & Ia-
cupem Zelebim, circumcidi voluit, magna sollemnitate adhibita.
Belezugæ præterea, quod opidum est Anatoliæ sumtuosum tem-
plum, messitam Turci vocāt, eodem anno, cum schola & Xenone,
39 construxit. Principis etiam Germiani filiæ nuptias Baiasiti Gilderu-
ni filio conciliauit, celebratas pompa magnificentissima. Secūdum
40 hæc in regionem Hemidam cum exercitu profectus, eam occupa-
uit. Inde progressus, Aspropolim siue Albam Anatoliæ, quam nūc
Acschcherim vocāt, & Cutahigen metropolim prouinciæ, & Hie-
rapolim, quæ Seidischeheris dicitur, & Geluazen imperio suo sub-
C.1383 iecit, anno DCCLXXXIIII. Atque his rebus gestis, relictisque locis iis,
trans fretum Gallipolim se contulit: ingressusque Romaniam, ob-
sidione Magalgaram cinxit, & in potestatem breui redegit. Eo loco
41 regiæ Muratis œconomus Lala Scachines, & Eurenoses begus, vni-
uersis cum copiis, quibus in Romania præerant, ad Muratem acces-
serunt: & coniunctis exercitibus, ad obsidendam Bolinam, locum
munitum profecti sunt. Quotquot erant ea regione Christiani, o-
mnes in illam velut arcem sese receperant. Itaque quum Murates
tantis cum copiis & adparatu obsidione inchoata, magnisque labo-
ribus & molestiis exanclatis, non potiri se opido posse videret: inti-
mo dolore animi commotus, ingemuit: & obsidione soluta disce-
dens, Euertat te Deus, inquit. Erat haud procul inde tilia quædam
pulcherrima, quam Felicem vulgo vocabant, hodieque sermoni-
bus hominum celebris. Ad eam quum peruenisset, castris locū de-
legit. Interim ipse quemdam ad fontem sese reclinans, mæstus cō-
sedit. Non magno temporis elapso spatio, nuntium accepit, latus al-
terum munitionis, mole sua grauatum, corruisse. Qua re intellecta,
mox Lalam Scachinem ablegat: qui opinione citius ad opidū con-
uolans, eo potitur: Christianis omnibus captis, & magnis inuentis
opibus. Inter alia reperti a Turcis aurei catini atque calices, qui cas-
sidum formam referebant. Iis in capita impositis, cum mancipiis
Christianis, & omni præda, coram Murate comparuerunt. Et qui-
dem id temporis apud Turcos cepit ille mos gestandi aureos eius-
42 modi pileos, qui apud ipsos Vscufiæ dicuntur. Murati vero Chani
collibuit

collibuit eam tiliam honore quodam adficere, atque illam ob cau-
sam vetus Felicis tiliæ nomen adprobauit, & ad posteros ratum es-
se voluit. Inde Christianos incolas vniuersos, qui capti fuerant, cu-
iuscumque fortunæ, sacramentum sibi dicere iussit: & cum liberis
atque coniugibus domum remisit. Castro quidem ipsi nomē in ho-
diernum vsq; diem durat, ab euersione diuina. Murates hinc repe-
titurus Hadrianopolim, Chairedini Bassæ, ac Eurenosi bego id ne-
gotij dedit: vt progressi vlterius, omnem illam prouinciam sibi sub-
derent. Et Eurenoses quidē begus animū ad inuadendum Gumul- 43
zinæ agrum adiecit. Marolia confestim ei se dedidit. Erat inter alios
Muratis familiæ ministros quidam, cui nomen Delus Beluban. Ei
sangiacatum in limitibus cōmisit, vt Serras opidum bello vexaret.
Quum autem suas ille copias istuc adduxisset, Christiani portis oc-
clusis, deditionē facere recusarunt. Interea vero, dum his oppugnā-
dis totus occupatur: Lala Scachines opida complura, Caualam, Di- 44
ren, Sirum, imperio Muratis adiungit: indeq; promotis castris, Ma-
nastirum & Selerucā, circūfusis militibus, tentat: & omnē agrū his
finitimū rapinis & incēdiis vastat. Acciderūt hęc anno DCCLXXXVII. C. 1386.
Id temporis Bagadatim Temirlancus inuasit, cui tum Sultanus 45
Achmetes cum imperio pręerat. Is præ formidine Alcairum, ad Sul
tanum Borcucem, profugit: anno DCCLXXXVIII. C. 1387
Babylone Temir Chan mouit in regionem Destensem, vbi cum
Techmico Chane prœlio conflixit: ac victoria potitus, ferro & igni
regionem illam omnem depopulatus est, anno DCCXCI. C. 1390.
Eodem tempore cepit Gases Murates Chan bellum cum Laza- 46
ro gerere. Quippe Lazarus præpotenti coacto exercitu, & iam in
Cosouæ campos cum suis progressus, Murati per internuntium dici
iussit, in aciem modo prodiret: adpariturum facile, cui cessura sit vi-
ctoria. Murates ex altera parte, summa diligentia conscripto milite,
ambos etiam filios, Baiasitem cognomine Gilderunem, & Iacupē
Zelebim, ea sibi expeditione adiunxit. Posteaquam in Cosouæ cā- 47
pos vterque cōuenisset exercitus, acri dimicatū vtrimq; prœlio. Ibi
tum Christianus quidā ad Muratē transfugit, cū significatione vo-
luntatis suæ, quasi si militare deinceps ei cuperet. Igitur ad Muratē

deductus, vti pro more pedes eius oscularetur, quam sub veste ab-
ditam gestabat sicam, ea vi Muratis in ventrem adegit: vt is tam di-
ro vulnere confectus, exspiraret. Turcici vero proceres, hac Sulta-
ni sui cæde conspecta, mox consultationem instituunt, & quid hoc
casu tam repentino faciundum deliberantes, in eam côuenere sen-
tentiam, vt ad se Iacupem Zelebim arcesserent. Is vbi vocatus com
paruisset: Age, inquiunt, tentorium paternum ingredere. Nam est,
quod te vult pater. Ille nihil mali suspicatus, ingreditur: & correptus
ab eis, necatur. Inde regio solio Gilderun Baiasites impositus, omniû
suffragiis imperator salutatur. Quibus peractis, denuo ceptum pu-
gnari fortiter: adeo quidem, vt victus eo prœlio, captusque Laza-
rus, in conspectu Baiasitis frustulatim concisus fuerit. His rebus ge-
stis, ex eo loco discessum, & Hadrianopolim versus instituta profe-
C.1390. ctio. Erat is annus DCCXCI. Sultanus Gazes Murates Chan imperio
48. præfuit annis XXXII. Cadauer eius Prusam deportatû, ptopter Ca-
plizen, sic thermas Turci vocant, monumento pro more fuit il-
latum.

Exstincto Murate, Gilderun Chan plene iam potitus imperio,
49. confestim expeditione suscepta, Kiratouum opidum, & vniuersas
illas argêti fodinas occupauit. Erat inter familiares ipsius ministros
quidam Feris begus, vir admodum bellicosus. Eum cum copiis ad
ipsum vsque Danubium misit, vbi redacto in potestatem opido Vi-
dina Hadrianopolim reuersus est. Baiasites autem rursus bego ex-
peditionem iniunxit, qua Tanabit & Citros fuere domitæ. Interim
Feris etiam begus in Valachos ire iussus, inopinato regionem inua-
sit, magnamque prædam adeptus est. Eodem tempore Bassa quidâ,
Iagides begus, in Bozinam profectus, omnem illam regionem rapi-
nis exhausit. Ipse Gilderun Chan Prusam se contulit, ibique messi-
50. tæ struendæ principium fecit. Inde relicta Prusa, Caramaniam cum
exercitu adiit: vbi opido Alascheheri subiugato, mox ager Aidinêsis
sua sponte deditionê fecit. Hinc Sarchaniæ fines ingressus, illa quo-
que nullo negotio potitus est. Et eo quidem facilius vtrumque Gil-
deruni successit, quod paullo ante ditionis vtriusque domini rebus
C. 1391. humanis excessissent. Acta Mahumetano anno DCCXCII.

Secun-

Secundum hæc, Constantinum bello adgressus est, cui dum 51
ipse totus incumbit: Rex Vngarorum cum exercitu ad Nigebo-
lim accessit. Eo Baiasites cognito, soluta Constantinopolis obsi-
dione, recta Nigebolim suos duxit. Ad hostem vbi peruentum
fuisset, multoties leuibus prœliis, atq; etiam acie nonnumquam
iusta dimicatum inter vtrosque. Tamdem nocturna impressione
Christianos adortus, adeo repentino & inopinato impetu exter-
ruit: vt eorum plerique in Danubium præcipitare se cogerentur,
& in ipso flumine magno numero submersi perirent: reliqui fœ-
dam semet in fugam conijcerent. Factum hoc anno DCCXCIIII. C. 1393

Hoc bello confecto, rursus in Constantinum arma conuertit.
Sed composita pax fuit, ea conditione: vt intra Constantinopolis 52
mœnia Gilderunis Chanis subditi ius haberent vicum vnum in-
habitandi. Fuit is annus DCCXCIIII.

Eo ipso tempore mortuus est Sultanus Alcairi Borcuces, 53
post cuius obitum Gilderun Chan prouincias ipsius inuasit,
& Melatigen suæ ditioni adiunxit. Sed imminentibus iam fri-
goribus hibernis, Prusam reuersus est: ibique per illam hiemem
quieuit. Æstatis initio rursus expeditione instituta, ductisque in
Armeniam copiis, Erzingam occupauit. Noui tum motus erant
Temiris Chanis apud Parthos, quos Gilderum Chan non ma-
gni faciens, Erzinga relicta, & freto ad Gallipolim transmisso, in
Romaniam venit: ibique Silistriam & Empolim suo subiecit im-
perio: quod quidem accidit anno DCCXCV. C. 1394

Hinc in Moream abiit, & castris ad opidum Ferigen colloca-
tis, in diuersas quatuor partes suos milites ad diripiendos regionis
agros emisit: a quibus ingens præda collecta fuit. Ipso in opido Fe-
rige templum cum Xenone construi de nouo curauit, atque ita
reuersus Hadrianopolim, ad aliquod tempus istic in otio vixit.
Ibi tum Bulcus Despota filiam suam Gilderuni dedit vxorem, 54
quo adfinitatis vinculo sancita fuit inter ipsos societas & amicitia.
Quippe Gilderun Chan, professione Musulmanus, Bulci Despo-
tæ, qui religione Christianus erat, gener factus fuit. Ante tamen,
quam Bulci filiam Baiasites sibi matrimonio iungeret, vini vsum
prorsus ignorabat. Maiores enim ipsius a vino abstinuerant. de

Oſmane loquor, & Vrchane, Murateque. Nam quoties conuiuas inuitaturi erant, varios cibos adparari iuſſerunt, atque his deinde veſci ſoliti ſunt, adhibitis Taliſmanis: quorum præceptis & admonitionibus inter conuiuandum aures præbebant, & Alcoranum legi curabant. Quidquid denique Taliſmani conſulerent, illi non inuite obtemperabāt. Quo factum, vt eorum monitis 55 parendo, nequaquam peccare poſſent. In primis Cara Ruſtemes, & Zenderlues Chelıles, magno apud eos in honore habiti, & ſancti homines adpellati fuere. Verum tam ipſi, quam Taliſmani ceteri hac exhibitione honoris arrogantiores facti, multa fecere nequiter & flagitioſe. Tamdem quum eſſent exſtincti Zenderlues Cheliles, & Cara Ruſtemes: Alis baſſa, Zenderluis Chelilis filius, a Gilderune Chane Veziris dignitatē adeptus eſt. Tum vero creſcere Talismanorum improbitas, multa ſe indigna committentium, & reiectis moribus atque inſtitutis priſtinis, noua quædam introducentium. Erat enim populus Oſmanicus ſane quam ſimplex & rudis, qui facile ſibi quiduis perſuaderi ſineret. Quo fiebat, vt eis inſidioſe, ac muliplici vafricie imponerent. Inter alia, prohibebāt in commerciis & contractibus vſum antiquæ monetæ, aſprorumque veterum: & emolumēti proprij cauſa, nummulariorum more, monetam ad ſe veterēm aſtute transferebant, eiusq; loco nouam ſignabant. Alis ipſe baſſa, vir ſimplex, ac rebus diuinis deuotus erat: cuius exemplo quum populus id temporis etiam ſingulari morum integritate, religioneque præditus eſſet: Taliſmani tanto magis horum bonitate ſimplici, pro lubitu, abutebantur. Quum autem Gilderun Chan fraudes ipſorum, & impoſturas depræhenderet, atque etiam videret, eos belluinam & impuram vitam agere: edicto publicato præcepit, vt omnes Taliſmani, omnesque Cadij, quo nomine iudices Turcorū veniunt, Neapolim, quam Turci Geniſcheherim lingua ſua dicunt, conuocarentur. Vbi cōueniſſent vniuerſi, quamdam in domum eos concludi iuſſit, eamque præſidio circumdatam, ne quis elaberetur, incendi præcepit: vt omnes flammis abſumerentur. Hoc Gilderunis mādato magnopere perturbatus Alis baſſa Vezir, præ a-

nimi

nimi mœrore,qua illorum ſaluti via conſuleret,ignorabat. Tamdem huiuſmodi quiddam ei ad animum accidit. Erat in deliciis Gilderuni Chani quidam æthiops paruulus, faceto præditus ingenio: qui ab hero quiduis impetrare nullo negotio poterat. Hoc ad ſe venire iuſſo: Quidquid,inquit Alis baſſa,libitum tibi fuerit a me petere, dabo: modo Taliſmanos & Cadios imminenti periculo eripueris. Æthiops his auditis,mox elegantiori amictu ſumto,& impoſita capiti vſcufia,qui pileus eſt aureus,hoc ornatu Gilderunem Chanem adit, ſeque ante ipſum ſiſtit. Ille, conſpecto æthiope:Quid hoc,ait,rei eſt,æthiopille?cur nobis hoc amictu tam ſplendido? Eſt quod abs te petam, inquit æthiops, exorari te patitor. Et quid tandem petis? ſubijcit Baiaſites. Ille vero: Ablegari me velim,ait,internuntium ad Teggiurem Conſtantinopolis. At 56 Conſtantinopoli, reſpondet Gilderun, quid tandem effecturus es negotij? Rogabo Teggiurem,inquit,vti quadraginta vel quinquaginta Calogeros mihi concedat. Quem vero ad vſum, quærit imperator, hi tibi Calogeri ſeruient? Mandaſti, ait, vt omnes eruditi Taliſmani tui,atque iudices,flammis exurendi tradantur. Quapropter in horum locum nobis illos ſubſtituemus iudices. Tum Baiaſites Chan:Ergone Calogeri nobis neceſſario deligendi iudices? an mei miniſtri iudicum officio fungi nequeunt? Tui miniſtri, reſpondit æthiops, non ſunt eruditi. Quid ais? Subijcit Gilderun: eruditine ſunt iudices illi noſtri? An iudex, inquit alter, eſſe quiſquam poſſit,qui non ſit eruditus? Atenim, reſpondit Chan, ſi docti ſunt, cur ex æqui rectique regula ſeſe non gerunt? cur,quod præcipiunt aliis,ipſi non faciunt? Ad ea, feſſus interrogando iam æthiops,obticuit.Gilderun vero, compellato Ali baſſa:Doctine ſunt,ait, iudices noſtri? Tum Alis: Ecquem putas,inquit,iudicis officio poſſe fungi,qui doctrinæ ſit expers? Et Baiaſites: Cur igitur adeo fœda facinora cōmittunt, nec ſemet ex præſcripto ſuæ doctrinæ gerunt? Ibi commodam reſpondendi nanctus occaſionem Alis: Hi noſtri iudices, ait, nullum ſtipendium, nullas annonas habent. Ea ſola nimirum eſt cauſa, cur officio ſuo minus ſatisfaciant. Quid ergo, reſpondit Chan,faciundū no-

bis cenſes? Omnino ſe corrigerent, inquit Alis, ſi quid eis ſtipendij numeraretur. Tum Baiaſites: Siquidem ita comparata res eſt, quoddam ipſe ſalarium eis conſtituito. Alis, hoc a Gilderune accepto reſponſo, req; cum animo ſuo diligenter expenſa, tamdem reperit, quid eis nomine ſtipendij poſſet adſignari: videlicet, vt quiſquis hereditatem, aliquot millibus aſprorum æſtimatam, adiret; Cadio ſiue iudici, cuius ipſe iuriſdictioni ſubiectus eſſet, pro ſingulis millenis aſpris, viginti aſpros ſolueret: ac pro ſingulis inſtrumentis, matrimoniorum puta, vel aliorum taliū cōtractuum nomine cōfectis, itidem aſpros xx penderet. Ab hoc ergo tēpore conſtituta iudicibus ſtipendia ſunt, & Alis in hunc modū placato Gilderunis animo, Taliſmanos & iudices e præſenti vitæ periculo liberauit.

57 Secundum hæc inuaſit Caramaniæ princeps, expeditione ſuſcepta, regionem Hemidam, eamq; occupauit. Qua de re Gilderun Chan factus certior, quanta potuit celeritate trāſmiſſo freto, Pruſam acceſſit: & peragrata Tekienſi prouincia, venit in Caramaniam, ibique ciuitatem Coniam obſidione cinxit. Caramanię dominus hoſti aduenienti ceſſit, & in loca montuoſa ſe recepit. Erat tum id anni tēpus, quo incolæ ſegetes ſuas in areis agrorum habebant, vt eas triturarent: ac per ipſis accidebat incommode, quod frumenti aceruos, qui tunc & triturandi, & ventilandi erāt, relinquere ſub dio cogerentur, atque intra vrbis mœnia ſeſe concludere. Quum hoc Gilderun Chan animaduerteret, ſuis interdixit, ne quid frumenti ſumerent, niſi perſoluto pretio. Milites illo Sultani edicto promulgato, propius ad mœnia progreſſi, rogare obſeſſos, frumentum ſibi venderent. Opidani reſpondere, nec pabulum ab ſe, nec frumentum vēdi poſſe: qui ciuitatis intra muros clauſi, obſiderentur. Si Gilderuni Chani placeret, conceſſo cōmeatu libero, poteſtatem exeundi facere: perlubenter omnia ſe vendituros, quæ ipſi poſcerent. His Gilderuni continuo renuntiatis, idoneo ciuibus exituris commeatu, publicaq; fide cauit. Itaque illis extra vrbem prodeūtibus, accedere milites Turcici, quibus annona opus eſſet, ac neceſſaria comparare, ſine cuiuſquam

vel

vel damno, vel iniuria, ſoluto confeſtim pretio. Qua ciues, & regionis incolæ, diſciplina militari perſpecta: non ſe modo, cum vrbe obſeſſa, Gilderunis poteſtati permiſerunt: verum eius etiã caſtri, quod Album vocant, ciuitatumq; Nigdes & Caiſariæ, dedi- 58
tionem fecerunt. Tum vero Caramaniæ princeps, rerũ ſuarum trepidus, & quid ageret, ignarus; tamdem capto cum animo ſuo conſilio, & quodam ad Baiaſitem ablegato, ſic cum eo trãſegit: vt opidis nonnullis prouinciæ ſuæ Gilderuni ſponte cederet. Is aũt rebus hiſce geſtis, Pruſam reuerſus, ad duos ibi mẽſes quieuit. Inde noua expeditione ſuſcepta, Borlen adiit, eaq; mox potitus eſt. Hinc ad amnem Kiſam progreditur. Eius regionis princeps, cui nomen Iſuendiar, ad vrbem Sinopen fuga ſeſe contulit. Baiaſites legato ad illum miſſo, pacis componendæ cauſa, quædã opida ſibi retinuit: ditionem reliquam Iſuendiari reſtituit, ac Pruſam cum exercitu rediit. Euenerunt hæc anno DCCXCVII. C. 1396

Secundum hæc rurſus Amaſiam Pruſa contendit. Inde petita Siuaſte, quæ quidẽ vrbs ei mox a Caſi Burchane dedita fuit. Hãc 59
pater Emiri Solcimani filio cõceſſit. Erat princeps quidã, cui nomen Techrin begus. Ei Baiaſites Erzingam, cuius erat dominus, 60
nõ ita pridem ereptã, reſtituit: liberis tamen, tam maribus, quam feminis, obſidum loco retentis, & Pruſam miſſis. Poſt hæc Melatigen copias duxit. Iis in locis opida, Diorrygem & Guxinen, ſui cum iuris feciſſet: Pruſam reuerſus, aliquamdiu quieti ſe dedit. Erat hic annus DCCXCVIII. quo tempore Temir Chan expeditio- C. 1397
ne rurſus inſtituta, per regionem Parthorum arma circumtulit. Tamdem progreſſus vlterius, & Chalepum Damaſcumque ducto exercitu, Chalepum vniuerſa cum regione finitima occupauit: Damaſcum fœde direptam populatus eſt, anno DCCC. C. 1399

Indicatum fuit a nobis antehac, Gilderunem Chanem verſus omnes imperij ſui fines graſſatũ, ditiones alienas inuaſiſſe: quumque ne ſuæ quidem religioni deditis parceret, Melatigen, Diorrygem, Guxinenque Turcomanis eripuiſſe: prorſus deniq; ſuis 61
eos ditionibus per ſummam iniuriam expulſos, profligaſſe.

Quamquam ne hoc quidem diſſimulandũ, Turcomanos eas

regiones,cum opidis non magno labore suo parasse: nec, vti bonæ fidei possessores, ius suum longissimi temporis præscriptione tutari potuisse. Nihilo minus hoc, quo dictum, modo suis eiecti finibus, ad Alcairensis Sultani patrocinium se contulere, sub eius imperio sede sibi constituta. Potuit is tantum efficere, dum Gilderun Chan coniectis in Temirem Chanem oculis,sollicite progressus ipsius obseruaret; vt opera sua Turcomanos exsules in integrum restitueret. Illi tamen facile, certis adducti rerum argumentis, perspiciebant: Baiasitem non multo post haud dubie res nouas moliturũ.Itaq; cum principibus ceteris,qui partim a Gilderune bello petiti,partim suis spoliati fortunis erant;cum Techrine videlicet, cum Germiano, cum Duzinone Aidinensi bego, cum Mentesio denique,fœdus atq; societatem inierunt. Omnes enim hi,quorum enumerata nomina, non minorum quasi gentiũ domini dumtaxat in iis terris, verumetiã principes erãt. Ab his ergo cõmuni nomine missa fuit ad Temirem legatio, quæ quum ad ipsum peruenisset, deploratis illorũ principum ærumnis atq; miseriis,tantum apud eum oratione sua perfecit: vt bellum se facturum Gilderuni, quo illatas ipsis vindicaret iniurias, polliceretur. Ante tamen, quam bellum hoc Gilderuni Temir inferret, exsulum causa suos ad eum misit internuntios, omnem (quod aiunt) lapidem moturos,vt inter vtramq; partem trãsigerent, idq; dumtaxat vnum impetrarẽt,quo fas restitutis exsulibus esset,tranquille ditionibus suis absq; iniuria Gilderunis, vtendi, fruẽdi. Verum hac legatione incassum missa, quum Temir a Gilderune despici se,contemniq; videret: præpotentem coẽgit exercitũ,quo ad vrbem, quæ Siuaste dicitur, adducto; magna illã celeritate per vim expugnauit & euertit, ipsa etiam arce diruta. Secundum hæc ingentes illas copias Damascũ duxit. Interim vero Sultanus Alcairi,militibus suis Alcairo,Damasco, Chalepo euocatis, haud procul Chalepo Temiri Chani occurrit. Pugnatũ inter vtrosq; strenue,sed victus Alcairi Sultanus in Ægyptum profugit. Illo sibi fuga cõsulente,Chalepũ & Chemesam vi Temir expugnat. Quum
62 Chemesæ cõplura pereleganter exstructa mortuorũ monumẽta cerne-

cerneret, quinam in eis ſepulti cõderentur, interrogauit. Reſponſum ab incolis, eſſe illa ſepulchra famulorũ ſociorumq; vatis Mahumetis: videlicet Chalidis, qui Velidis fuerit filius, & Kiabelechbaris, & Omeris, & Mueigæ, qui Mahumetis fuerit curſor. Hoc intellecto, corpora quidẽ incolarum eſſe libera iuſſit: ſed facultates eis omnes ademit. Chemeſa diſcedens, & Bealbecũ profectus, id opidum prius direptum vaſtari paſſus eſt. Bealbeco Damaſcũ rediit, arcem vrbis eius occupaturus: verum oppugnatione prima nihil effecit. Igitur eam denuo vehementiori militum adgreſſus impetu, vi cepit. Damaſco in poteſtatem redacta, reuerſus eſt in Parthiam, & ad vrbem Carabagum caſtris locum delegit, eoque 63
cum ſuis in hiberna ſe contulit. Poſteaquã veris tempus adpetiiſſet, Amaſiam ſic duxit exercitum, vt Erzingã prius accederet, inde verſus Engurim pergeret. Ab altera parte ne Gildetun quidem Chan otioſus erat, ſed bello gerendo intentus, maximas cogebat copias. In primis vero Tatarorum ex regione Deſtenſi multitudinem prope infinitam ſibi adiunxit: quos per Moldauiam profectos, & in Romaniam effuſos, inde ſecum in Natoliam abduxit. Ad ſummam, talem ac tantum e Romania, Anatoliaque collegit exercitum: vt aduerſariis ille copiis facile comparari poſſet. Cum his ergo profectionem verſus Engurim inſtituit, ſumtis ſecum in eius expeditionis ſocietatem filiis ſuis. Vbi iam cum exercitibus imperator alter ab altero non procul aberat, forte Temir Chan die quodam Iouis, prima luce, proceſſit ad ſpatium mediũ inter amborum exercitus, atq; ibi caſtris locum delegit, eaque foſſa circumducta muniuit. Eodem & Gilderun Chan quum ſeſe ſub veſperam contuliſſet, caſtra pro ſuis itidem copiis metatus eſt. Tamdem die quodã Veneris, ſummo mane, inſtructis ab vtraq; parte aciebus, eſ ſflato quiſq; ſuo contra ſe inuicem progrediuntur. Et Gilderun ita ſuos ordinarat, vt aduerſario ſe nõ inferiorem futurũ exiſtimaret. Rebus vniuerſis recte diſpoſitis, quum ſigna hinc inde ſublata volitarent, tubæ clangerent, tympana caſtrenſia pulſarentur, & iam iamq; concurſuræ viderentur acies: tum vero Deſtenſes Tatari, violata fide militari, mox ad Temirem tranſierũt:

itidemque milites e regionibus Germiani & Mentesij, quod ipsorum principes a Temiris Chanis partibus starēt, ad eosdem se receperunt. Quo factum, vt potissima pars, & ipsum adeo robur exercitus, cui maxime fidebat, ab eo deficeret, ac perfidiæ macula se contaminaret. Quinetiam suis a militibus Turcicis, qui animis in
64 eum nonnihil offensis erant, desertus fuit. Vnus tantūmodo Bulci filius suis cum copiis constanter aduersus hostē substitit, & animose pugnauit. quo Temir conspecto: Proh quàm feroces & truculenti sunt isti Deruisij, dixit: quanto cum ardore dimicant. Ad quæ de senatoribus quispiam: Non hi Deruisij sunt, ait, sed Christiani. Tamdē & Bulci filius animaduertit, incassum se tam acriter prœliando laborare. Nam & ipsi Turci iam in vniuersum fugæ se dederant. Itaque collectis suis, nonnihil ad alterum latus ex acie deflexit. Idem cum suis & Gilderunis filius Mustaphas Zelebis fecit, qui etiam hoc prœlio periit. Hæc quum ipsi Bassæ vidissent, abducto secum Emire Soleimane, fugam arripuerunt. Sultanus Muchemetes cum suis Amasiam repetiit. Solus adhuc cum prætoriano comitatu Gilderun Chan immotus stabat. Sed tamdem in hostis potestatem venit, & ad Temirem perductus fuit. Ei Temir Chan pedes obuiam processit, exceptumque magna cum honoris delatione, suum in tentoriū deduxit. Ibi quum ex equo, Temirianorum adiutus opera, descendisset: humi, pro more gentis, in eodē ambo tapete cōsederunt. Prior Temir Chan de suis rebus cum Gilderune colloqui cepit. Inde quum cibū vna sumerēt, rursum Temir colloquiū exorsus: O Chan, ait, infinitas præpotenti Deo gratias & hymnos debemus vterque: tum quod mihi misere claudicanti, ab ipsis Indię finibus, ad portas vsq; Siuastæ vrbis, imperiū largitus sit: tum quod ex altera parte tibi a Siuastæ mœnibus, ad ipsos vsq; limites Vngariæ, dominatum concesserit. Si Deo luberet vniuersum orbem terrarum partiri, quid maius claudo dare posset? Iccirco non abs re magnis ipsi gratiis agendis obnoxij sumus. Tu vero parum fortasse Deo gratus fuisti, ac propterea talis ac tanta tibi calamitas accidit. Quæ quū dixisset, denuo Baiasitem interrogans: Mi Chan, ait, si tua si-

situm

tum esset in potestate, mecum vt ageres pro libitu tuo: quid obsecro de me faceres? age, veritatem dicito. Tum Gilderun Chan, quem ferocis & iracundi animi hominem fuisse accepimus, non sine bile respondisse fertur: Equidem te, si fortuna propitia meam in potestatem venisses, ferrea conclusum cauea mecum hinc inde circumduxissem. Quo Temir audito, mox e ferro caueā parari iussit: & in eam, carceris loco, Baiasitē inclusit. Secūdum hęc, permissa militi licētia per vniuersam regionē hinc inde se diffundēdi, atq; omnia rapinis vastandi: Temir ipse Prusam abiit, ibique thesauros Baiasitis inuentos sibi vindicauit. Et quādo iam immінebat hiems, simul & hibernauit in Anatolia, & proceres eos qui ad ipsius patrocinium confugerāt, tum fortunis suis restituit, tum muneribus amplissimis adfecit. Atque hoc modo singuli suas ad ditiones reuersi sunt. Osmanis vero prouinciā, cui nomen Osmania, Tataris Temir adtribuit. Quod quum Baiasites inaudisset, magnum animo dolorem cepit. Erat in more Temiri, vt castra loco moturus, nonnumquam ad Gilderunem accederet, eoque perhumaniter salutato, recte ne valeret, an secus, quaereret. Quodam ergo die Gilderun, hac vsus occasione, Temirem adloquens: Equidem fateor, ait, o Chan, sic in fatis fuisse. Tibi diuinitus destinata fuit victoria. Sed est, quod abs te petam: modo & audire me, & adnuere petitioni volueris. Ad quę Temir: Quidquid, ait, a me petieris, o Chan, nequaquam tibi denegabitur. Tū Baiasites: Hoc vnum, inquit, abs te peto, ne familiam meam aboleas, & Tataros vti tecum abducas. Mihi quod accidit, etiam tibi potest accidere. Non bonum est, ita saeuire velle, vt prorsus aboleas. His auditis, facturum se Temir recepit, quod Baiasites postulasset. Adeoque coactis in vnum Tataris, secum eos abduxit. Sperauerat ille quidem futurum, vt quispiam filiorum Gilderunis ipsum conueniret: sed quia sibi metuebant, accessit nemo. Secundum haec die quodam accidit, vt Temir compellato Gilderune, diceret: Equidem te mecum, o Chan, in regnum meum abducā, 65.
ad vrbem Semercandam: atque inde te remittam in regnū tuū. Ea Temiris oratio Gilderunis animum tam graui maeroris vul-

nere percuſſit, vt ipſe ſibi mortem conſciſceret. Temir vero, quũ
ad iter ſe compararet, Caramaniæ bego complures arces & opi-
66. da donauit: & Iſuendiari Caſtamonam, Congerim, & Calazu-
gen conceſſit. Atque his rebus geſtis, in regnum ſuum reuerſus
C.*1403 eſt. Acciderunt autem hæc omnia, quæ a nobis expoſita ſunt ha-
ctenus, ab anno DCCC vſq; ad annum * DCCCIIII. Temir Chan a-
pud Parthos annis XL rerum potitus fuit: Gilderun vero, cuius
mortem indicauimus, annis dumtaxat XIIII regnauit.

67. Filios Gilderun Chan ſex habit: quorũ vnus, Muſtaphas Ze-
lebis, amiſſus fuit in Temiriano prœlio: quinque reliqui manſere
ſuperſtites, Emir Soleimanes, Iſa Zelebis, Muſa Zelebis, Sultanus
Muchemetes, & Caſan Zelebis, qui tempore prœlij adhuc erat
ætate tenera.

Exſtincto Baiaſite, conuenerunt in vnum Alis baſſa, Eines be-
gus, & Hazan aga: decretoque vnanimi ex Anatolia in Romaniã
reuerti ſtatuerunt.

Sultanus Muchemetes Amaſiam profectus, quieti ſe dedit, pa-
rum de rebus aliorum ſollicitus. Iſa vero, & Muſa, varie ſe mutuo
68. perſequuti ſunt in regione Caraſina: donec Muſa tamdem Iſam
cõpræhenſum occidit. Quo facinore patrato, Pruſam profectus,
in otio viuens, a rebus gerendis abſtinuit. Non multo poſt, arma
contra Muſam quieſcentem ſumſit Emir Soleimanes. Hoc ille
cognito, mox in Caramaniam arrepta fuga ſe recepit. Emir So-
leimanes, vt res ſuas conſtabiliret, ſororem ſuam, cum fratre natu
minimo, Caſane Zelebi, Conſtantinopolim miſit, eoſque Con-
ſtantino dedit obſides: ne quod ſcilicet diſcidium inter eos exori-
retur, ſed pacem potius inter ſe mutuo colerent.

69. Hinc in Romaniam tranſuectus Emir Soleimanes, Hadriano-
poli cærimonia Turcis familiari factus eſt imperator, anno
C.1404. DCCCV.

Eius rei nũtio accepto, legatum Sultanus Muchemetes Ama-
ſia miſit ad Emirem Soleimanem, fratrem natu maximum, qui
ei tum munera ferret, tum ſuis verbis hæc renuntiaret: Quando
ſic Deo viſum fuit, domine ac frater natu maxime, vt parentem

vtriuſq;

vtriuſque noſtrum rebus humanis eximeret: magnopere mihi gratulor, te nobis ſaluum & incolumem relictum. Cui quum Emir Soleimanes viciſſim venuſtæ formæ pueros, puellas, veſteſq; ſericas, & alias res varias ac elegantes miſiſſet: ſancito fœdere mutuo, pacem inter ſe coluerunt. Poſt hæc ablegatis in Caramaniã ſuis hominib⁹, eius ꝓuinciæ domino ſignificari iuſſit Emir Soleimanes: daret operam, ſic vti cuſtodiretur Muſa frater, ne qua poſſet elabi. Adeoque Caramanum obteſtari ſe, diligenter id curaret: modo ei grata Soleimanis eſſet amicitia. Siquidem hoc ab ipſo impetraſſet, viciſſim ei ſe omnia caritatis & beneuolentiæ officia exhibiturum.

Muſa quum ſubolfeciſſet, Caramaniæ principem cum Emire Soleimane mutuam in gratiam rediiſſe: fuga ſibi conſulens, ad Iſuendiarem propere conceſſit. Eius rei fama ad Emirem Soleimanem delata, mox arma in Iſuendiarem expediuit: cuius ditionem ingreſſus, propter Gerlen ad ripam fluminis caſtra locauit, & 70. militem iſtic in hibernis habuit. Erat in iis locis nigra populus ingens, ſub qua genio cottidie indulgebat, & helluabatur. Tandem compoſito cum Iſuendiare negotio, relictaq; ipſius regione, profectus eſt Iſnicam: vbi totos dies in conuiuiis & compotationibus exigebat. Nihilo minus ſecreto Muſam ſecum habuit Iſuendiar, eumque nauigio impoſitum, per pontum Euxinum in Valachiã 71. deportari curauit. Erat id temporis Vaiuoda Valachiæ quidam, cui nomẽ Murzes. Hic & hoſpitio excepit eum, & viam aperuit, & auxilio fuit, vt Romaniam ingrederetur. Quum Hadrianopolim perueniſſet, mox ab exercitibus, eò confluentibus, imperator ſalutatus fuit. Emir vero Soleimanes, licet occupatam a fratre Romaniam intellexiſſet vniuerſam; nihilo tamen minus perpetuo luxu & helluationibus ſuis occupabatur. Et quoties e mero iam ebrius incaluerat, ſæpenumero voces has ingeminabat: Muſa, Muſa, quid tibi meis in regionibus eſt negotij? Neque magno tẽporis interiecto ſpatio, ſecurus ipſe, ac metus omnis expers, a Muſa fratre fuit obrutus. Ibi quum a ducibus & adminiſtris rerũ ſuarum, ad Muſam tranſeuntibus, eiuſque militiæ ſe deuouentibus,

deſereretur: fugam arripuit, in qua vicum ad quemdam perue-
niens, ab eius incolis fuit interemtus. Eum vicum Muſa, cum in-
colis vniuerſis, cuius cuius tamdē vel ſexus, vel ætatis eſſent, igne
ſubiecto concremari iuſſit, hac adiecta voce: Cur fratrem meum
vobis necare libuit? Secundum hæc reuerſus Hadrianopolim,
C. 1411. plene rerum potitus fuit, anno DCCCXIII. Emir autem Soleima-
nes imperauit annis VII. Ab hoc inchoata fuit Hadrianopoli
ſtructura templi longe ampliſſimi, cuius ipſo ſuperſtite fundamē-
ta iam ad eam altitudinem perducta fuerant; vt eius loci, quo tem
plum condebatur, ſuperficiem æquarent.

Quum autem Sultanus Muchemetes, cuius Amaſiæ ſedes e-
rat, de hiſce rebus omnibus, vt erant geſtæ, certior factus fuiſſet;
nimirū Muſam, Soleimane de medio ſublato, Romaniæ ſiue Græ
ciæ imperio potitum: bello Muſam perſequendum ſtatuit, & ex-
peditione ſuſcepta, Pruſam duxit: omneſque Anatoliç prouincias,
Emiri Soleimani fratri non multo ante ſubditas, in poteſtatē rede-
git. Itidem in Romania nec ipſe Muſa rerum ſuarum cura depo-
ſita, quid agendum ſibi foret, circumſpiciebat. Ante omnia Sca-
72. chum Melicum, cui dumtaxat vnus erat oculus, Vezirem creauit:
Samobunæ filium, Cadileſcherum eſſe voluit: ducem ſtipendia-
riorum ſigniferis præfecit: prouincias denique ſuos inter familia-
res, ac militares viros, diſtribuit. Reliquerat Emir Soleimanes li-
beros ſuperſtites, filium atque filiam: qui Conſtantinopolim pro-
fugerunt. Durantibus hiſce diſcidiis inteſtinis, etiam vrbs Vidina,
ad Danubium ſita, defecit: ſed Muſa, ducto aduerſus eam milite,
rurſus imperium accipere coëgit. Idē Muſa relicta Vidina, Buru-
73. uadam & Materam copias duxit, eaq; opida ſibi ſubiecit. Magnā
in omnibus prouinciis tyrannidem exercuit. Occupauit & opidū
Chiupurlim, quod Lazari ditionis erat. Suos etiam excurrere nō-
numquam iuſſit, ad ipſa vſque mœnia Conſtantinopolis: ita qui-
dem, vt ipſo imperante, Conſtantinopolitani portas vrbis aperire
vix auderent. Accidit autem aliquando, vt ad Silyuriam accede-
ret: quam dum oppugnaret, egregie ſe tuebātur opidani, & in ho-
ſtem animoſe pugnabant. Dum vtrimque manus conſeruntur,
Scachus

Scachus Melicus, Muſæ Vezirazemes, hero deſerto, Cōſtantinopolim ſe recepit. His perſpectis inſidiis & aſtu Melici, vehementer animo Muſa perturbari: conuerſoque itinere, Hadrianopolim reuerti: & quis huiuſce transfugij futurus eſſet exitus, ſecum ipſe diſpicere. Viciſſim ex aduerſa parte, Sultanus Muchemetes omnino cum Muſa prœlio congredi ſtatuebat. Erat huic Vezirazemes, Baiaſites baſſa, quo cum ſollicite cōſultabat, quonam modo nauigiis in Romaniam tranſmitti fretum poſſet. Forte fortuna tum Scachus quoque Melicus ad Sultanum Muchemetem Conſtantinopoli venerat. Itaque Baiaſites baſſa Muchemeti auctor erat, vt is etiam arceſſitus, deliberationi adhiberetur; quid ipſi faciūdum pareret, explicaturus. Ille vocatus in conſilium, acceſſit: & intellecto, cupere Muchemetem in Romaniam exercitum tranſportare, modo, de ipſius conſilio viam rationemque commode tranſiiciendi cognoſceret: reſpondit, omnino Conſtantinopolim mittendos legatos, & cum Teggiure pacis ineunda fœdera, quo fieri permiſſu ipſius & adiumento tranſiectio poſſet. Nō enim fretum vllo alio tranſmitti loco poſſe, quum Gallipolis in poteſtate Muſæ ſit. Erat id temporis inſigni vir quidam auctoritate præditus, nomine Faſelulla, qui Cadij ſiue iudicis officio Geiuiſæ funge- 74
batur. Is & notus erat, & familiaris admodum Teggiuri Conſtantinopolitano. Hunc igitur ablegarunt, vti cum Teggiure de pace ageret: qua inter vtramque partem ſancita, profectus Pruſa Sultanus Muchemetes, ad litus maris e regione Conſtantinopolis acceſſit. Illi Conſtantinopolitanus Teggiur naues ſuas obuiam miſit, & ipſum in Romaniam cum exercitu tranſuehi curauit. Eius Muſa rei factus certior: Hadrianopoli relicta, regionem Lazari petiit. Interea venit Inzuam Sultanus Muchemetes, atque ibi caſtris locum delegit. Mox Alis begus, Eurenoſis begi filius, ſuis cum copiis ad Sultanum Muchemetem defecit: poſt quem & Michaël, Iochzi begi filius, cum milite ſuo ad eumdem acceſſit. Et erat is Muſæ beglerbegus. Horum confirmatus ſubſidiis Sultanus Muchemetes, vlterius proceſſit, & Hadrianopolim venit. Quotquot autem Turcici proceres per Romaniam hinc inde degebant, vni-

uerſi Muſa deſerto, ad Sultanum Muchemetem ſe contulerunt. Nec a Muſæ partibus vlli manſere milites, præter Acanzios. Se-
75. cundum hæc digreſſus Hadrianopoli Sultanus Muchemetes, Muſam a tergo perſequi nõ deſiit, & cum eo propter opidum Samocouam prœlium iniit. Quum autem animaduerteret Muſa, non ſatis ſibi virium eſſe ad reſiſtendum: fugæ ſe dedit, & fugienti equus in profundum cœnum prolapſus fuit. Erat ei famulus quidam, veſtium ſartor, & ſeruilis homo condicionis, cui nomen Sarudzes. Hic equo domini, ſic humi proſtrato, tendines incidit, captumque dominum ſuum Muſam ad Sultanum Muchemetem adduxit. Sub initium noctis in tentorio quodam Muſa ſtrangulatus, ſtatim eadem nocte Pruſam auehi iuſſus eſt, vt iſtic
76. in aui monumento conderetur. Imperauit annis III & dimidio. Mechemetem begum, Michalis filium, qui Acanziorum *dux* erat in exercitu Muſæ, captiuum Sultanus Muchemetes ad vrbem Tocatam deportari, & ibidem cuſtodiri præcepit. Samobunæ vero filium, qui officio Cadileſcheri fungebatur, cum vxoribus & liberis Iſnicam iuſſit abduci, vbi mille aſprorum annonam ei ſingulos in menſes adſignauit. Peditum Muſæ dux in Valachiam aufugit. Hoc modo Turcorum imperator factus eſt Sultanus Mu-
C. 1414. chemetes, vniuerſa ſubacta Romania anno DCCCXVI.

Inito regno, legatos ad omnes ſibi vicinos principes miſit, ac pacis & amicitiæ fœdera cum eis pepigit. Interea vero, dum adhuc Muſa Muchemeteſq; bello ſemet inuicem in Romania perſequebantur: Caramaniæ princeps Pruſam exercitum adduxit. Eius expeditionis rumore ad ſe perlato, Ibaſes baſſa, qui tum Pruſæ cum baſſæ imperio præerat, arceſſitis ad ſe Pruſæis ciuibus, vti cum eis de imminẽti bello deliberaret: Caramaniæ princeps, ait, arma cepit, vt nos opprimat. Vos operam date, vt ad excipiendã illius vim, inſtructi ſitis, & cum facultatibus veſtris in arcem vos recipite. Mox qui locupletiores erant, in arcem ſuis cum rebus migrant. Poſteaquam ad vrbem Caramaniæ begus acceſſiſſet, Ibaſes arci ſemet includit. quo Caramanus animaduerſo, ciuitatem igne ſubiecto concremauit. Inde verſus arcem cuniculos agere

cepit.

cepit. Ibaſes ex aduerſo cuniculis ſuis ad hoſtium cuniculos perductis, & aqua in eos deriuata, Caramani foſſores aquis obrutos exſtinxit. Interim vero dum ad Pruſam res vtrimque geritur acriter, & citra intermiſſionem: inopinato Muſæ cadauer eò deportatum, prope thermas monumento paterno infertur. Id vbi Caramanus fieri vidit, confeſtim motis caſtris, ſuam in prouinciam exercitum abduxit.

Secundum hæc profectus e Romania Sultanus Muchemetes, tranſmiſſo freto, Pruſam adiit, ibique maioribus coactis copiis, & adiunctis ſibi duobus in belli ſocietatem principibus, Iſuendiare videlicet, ac Germiani domino; cum eis aduerſus Caramanum expeditionem ſuſcepit. Ingreſſus autem Caramani ditionem, mox opidum Varſacum ſubegit, incolis abſq; mora deditionem 77
facientibus. Inde Coniam cum exercitu contendit, vbi quũ princeps vrbis ei ſuis cum copiis occurreret: prœlium inter ſe commiſerũt, quo Sultanus Muchemetes ſuperior fuit, & Caramanus cum ſupremo copiarum ſuarum duce, Zebuco Muſtapha, in hoſtium poteſtatem venit. Multis vltro citroque colloquiis habitis, tamdem compoſitum fuit diſcidium, & mutua reconciliata gratia: ſed ita tamen, vt Caramanus Sultano Muchemeti tribus opidis, & vni caſtro cederet. quorum locorum deditione facta, viciſſim Muchemetes Caramanum muneribus cohoneſtauit, & libertati reſtitutum ſuam in prouinciam remiſit. Muchemetes ipſe Pruſam reuerſus, non diu iſtic hæſit: ſed iter ceptum proſequens, trans fretum Hadrianopolim properauit, vt bello Valachos inuaderet. In id bellum & a Garamano, & ab Iſuendiare bego copias auxiliares impetrauit: quibus ad ſuas adiũctis, in hoſtem progreſſus, ad Danubium caſtra locauit: vbi dum caſtellum exſtrueret, magnam ſuorum manum in Valachiam trans flumen immiſit, vt prædis actis eam depopularentur. Milites e Valachia ſalui, nullo accepto detrimento, trans Danubium, maximis aucti ſpoliis, rediere. Quod quum regionis Vaiuoda cerneret, aliud quod ageret, nihil habuit; quam vt pace cum Sultano cõpoſita, quotannis ſe tributum miſſurum polliceretur, eoq; no-

mine filium daret obſidem. Quibus rebus geſtis, Pruſam Muche-
78. metes repetiit, & inde copias ad opidum, quod Samſonis dicitur,
traduxit: quo quidem occupato, complures in iis locis Tataros, a
Temire Chane relictos, inuenit. Hos, edicto publicato, in Roma-
niam migrare iuſſit: & ditiuncula quadam, haud procul a caſtro
79. Cunuza, donauit; vt ibi domicilia ſibi conſtituerent. Erat enim is
locus incultus & deſertus. Atque illa quidem vicinia & regio in
hunc modum Tataros accepit incolas, qui eam in hodiernum vſ-
que diem poſſident. Interea dum his rebus intentus erat Muche-
metes, in Anatolia ſeditio quædam coorta fuit, auctore Burgluze
Muſtapha, qui Scheichis Bedredinis quondam œconomus fue-
rat. Et Scheiches ille Bedredines, vti ſupra diximus, apud Mu-
ſam Cadileſcheri munus geſſerat, Iſnicæ deinceps exſulare iuſ-
ſus. Hic ergo Muſtaphas in agrum Aidinenſem profectus, ma-
gnam ibi ſeditionem excitauit: perſuaſis incolis, vt ipſius pote-
ſtati ſe permitterent, & imperium lubentes acciperent: nomen
interim prophetæ mentitus, vt eo facilius res nouas moliretur.
Vbi de hoc motu Iſnicæ Scheiches Bedredines accepiſſet, œco-
nomi videlicet ſui res tantum incrementi ſumere: mox Iſnica re-
licta fugam arripuit, & Iſuendiarem adiit. Apud hunc quum ali-
quamdiu ſubſtitiſſet, nauim conſcendit, & itinere maritimo Va-
lachiam petiit. Sultanus autem Muchemetes intellecto, habere
iam Burgluzam Muſtapham ſelectorum militum ad tria millia:
copias ſuas in eum, duce Sultano Murate filio, miſit. Is vbi, Baia-
ſite baſſa expeditionis ſocio, cum exercitu ad defectionis aucto-
rem perueniſſet: accidit, vt impetu repentino ſe inuicem inuade-
rent, & manus tam animoſe conſererent, vt illo prœlio ingens ho
minum multitudo caderet. Tamdē Burgluzes Muſtaphas, in fru-
ſta conciſus, periit. Hac de illo, & complicibus, obtenta victoria:
rediit ad priſtinum imperium omnis ea ditio, diſtributa deinceps
80. inter Sultani Muchemetis militiæ præfectos. His rebus geſtis, Ba-
iaſites baſſa cum Sultano Murate Maniſſam duxit exercitum:
quo ipſo etiam in loco quidam erat homo ſeditioſus, Torla-
ces Huggiemal, ſtipatus bis mille viris, qui eum ſectabantur.

Hos

Hos quum Baiasites adsequutus fuisset, terga dare coëgit, & ipsum Torlacem, cum aliis aliquot coniuratis captum, ibidem suspendio necari iussit. Interim profectus Serras Sultanus Muchemetes, eam ciuitatem occupauit: & cum animo suo constituit, Salonicam quoque militum corona circumdare. Durante vero Serrēsis vrbis obsidione, Scheiches ille Bedredines, quem in Valachiam profugisse diximus, Romaniam ingressus, aliquot sophilarios ante se misit in agrum Zagorensem, vulgo persuasuros, imperium Scheichi Bedredini diuinitus esse destinatum. salti 81
tim paucos intra dies aduentum eius præstolarentur. Quum er- Scheiches Bedredines iam propius ad eos accederet, magnus seditiosorum numerus ad ipsum confluxit, & illorum quoque non pauci, quos imperante Musa beneficiis obnoxios in magistratu sibi reddiderat, dum apud illum Cadilescheri officio fungeretur: ita quidem, vt hominum copiis non contemnendis cinctus esset. Verum iidem animaduerso, minime felicem futurum, motus illius exitum: Bedredine deserto, etiam arma, quæ sumserant, deposuerunt. Harum turbarum accepto nuntio, insignem exercitum in agrum Zagorensem Sultanus Muchemetes expediuit: qui Scheichem Bedredinem ibi deprehensum ceperunt, & captum Serras ad Sultanum Muchemetem adduxerunt. Erat apud Sultanum magnæ quidam doctrinæ vir, nomine Meulana Cheider, oriundus e Parthia, vnde se ad Muchemetem contulerat, qui eum pro viro sancto colebat, & a latere suo numquam discedere patiebatur. Is hanc sententiam tulit, vt capitis quidem supplicium Scheiches Bedredines lueret: sed minime tamen fisco facultates ipsius adplicarentur. Sultanus ergo Muchemetes, hac in eum lata sententia, pœna suspendij apud Serras hominem adfecit. Postea vero, quam exspirasset, cadauer eius de patibulo detractū, & terræ mādatum fuit. Inde Sultanus Muchemetes Prusam reuersus, ad aliquod ibi tempus substitit. Hadrianopoli templum, quod frater eius Emir Soleimanes exstruere ceperat, absolui curauit. Aliud etiam Prusæ fanum, cum schola & xenone, condidit. Atque hisce gestis rebus, viuendi finem fecit. Eius loco Sultanus

C. 1422 Murates filius imperator factus eſt, anno DCCCXXIIII. qui Pru-
ſæ cadauer patris monumento, pro more, intulit.
82. Secundum hæc ſequuta fuit vniuerſorũ in Anatolia defectio,
nimirũ Iſmyræ principis, & Methesij: & ad ſummam, omnium ab
omni parte procerum. In Romania namq; pro Sultano ſe quidã
83. gerebat, cui nomen Duſmes Muſtaphas. Is filium ſe Gilderunis
84. Chanis profitebatur, & plerumq; ſolebat in opido Vardario de-
gere. Tranſierunt in partes ipſius etiam proceres quidã eius fami-
liæ, quos Eurenoſes begos vocãt. Horum ſubſidiis adiutus, Serras
obſedit: quæ quidẽ vrbs, vna cum arce, mox deditionẽ fecit. Hinc
progreſſus vlterius, Hadrianopolim ire perrexit: quo quũ acceſ-
ſiſſet, incolæ portis recluſis, eius ſe fidei poteſtatiq; permiſerũt. Ad
ſummã, tota Romania in partes eius conceſſit. Alio tamen Porta
loco non erat, quam Vardarij. Poſteaquã Sultanus Murates, qui
hoc tẽpore Pruſæ degebat in otio, de hiſce motibus certior factus
fuiſſet: Baiaſitem baſſam copiis inſtructũ miſit, qui hũc regno de-
pelleret. Quum primum is Hadrianopolim in Romaniã veniſſet,
ab hero ſuo defecit, ac Duſmi Muſtaphę ſe dedidit: a quo viciſſim
85. Veziris dignitate fuit ornatus. Eidẽ & Iſmyræ princeps, Chuſei-
nes begus, ſemet adiunxit. Magnum aũt peditum numerũ, quos
Azapos vocãt, collegit Duſmes hic Muſtaphas, & inſignia cõceſ-
ſit illis priuilegia, qui ſponte militiã ipſius ſectabantur. Quum igi-
tur ingentem iam coëgiſſet exercitum, eo cõſilio diſceſſit Hadria-
nopoli, vt Pruſam contenderet. a qua vrbe quum iam itinere v-
nius diei abeſſet, Vezirem ſuum, Baiaſitem baſſam, ſupplicio ca-
pitis adfecit. Interim Murates quoque de bello gerendo cum
ſuis deliberabat. Suadebant vero, qui huic a cõſiliis erant, vt Me-
chemetem begum, Michalis filium, e carcere Tocatenſi reuoca-
ret, ac libertati reſtitueret. Hunc igitur arceſſitum e cuſtodia, ſe-
cum in expeditionem hanc Sultanus Murates ſumſit, ac Pruſa
86. relicta, ad amnem Vlubatam proceſſit, & iuxta pontem caſtra
metatus eſt. Eodem quum & Duſmes Muſtaphas veniſſet, ex al-
tera parte pontis locum caſtris delegit. Hoc modo collocatis ex
87. aduerſo copiis vtriuſque principis, Mechemetes begus, Micha-
lis fi-

lis filius, militibus a Duſme Muſtapha ſtantibus cognoſcendum ſe præbere, ac peramanter eos compellare. Quo facto, quum proceres atque milites, qui ſe cum Duſme Muſtapha hac expeditione coniunxerant, Michalis filium adgnouiſſent: noctu fluuium Vlubatam tranſgreſſi, ad Sultanum Muratem ſe contulerunt, eique ſe dediderunt. Id vbi Duſmes Muſtaphas fieri vidit, ad amnem Bugam profugit: magnaque pecuniæ vi Bugæ opidi Ca- 88.
dio donata, eius ope ſaluus euaſit: & propter Gallipolim trans fretum in Romaniam reuerſus, ibidem ad aliquod tempus quieuit, nauibus in terram ſubuectis. Eum ſine mora ſequutus a tergo Sultanus Murates, copias ſuas mercatorum nauigiis impoſitas in 89.
aduerſum litus vehi curauit, & caſtris in Ezea planicie locum cepit. Tum vero Duſmes Muſtaphas motis caſtris, verſus Bolairem fuga ſe recepit: vnde quum Hadrianopolim pergeret, a ſuis deſertus fuit. Nec multo poſt captus, & Hadrianopolim ad Sultanum Muratem perductus, illius iuſſu de pinna quadam ad murum vrbis ſuſpenſus, laqueo vitam finiit. Mox ibidem Sultanus Murates in regium thronum collocatus, & imperator a ſuis ſalutatus eſt, anno DCCCXXVII. Erat ei frater in Anatolia, cui nomen C.1425.
Muſtaphas. Is etiam magnas ibi turbas dedit. ſed tamdem Murates expeditionem aduerſus fratrem ſuſcepit, & Iſnicæ captum necari iuſſit: vnde Pruſam vectus, & iuxta patrem conditus fuit. Secundum hæc rediit Sultanus Murates Hadrianopolim, quo quum perueniſſet, de Vaiuodæ Valachi defectione cognouit. Quapropter ductis in Valachiam copiis, regionem vniuerſam fœde diripuit, & amplis potitus ſpoliis, Hadrianopolim reuerſus eſt, anno DCCCXXVII.

Inde rurſus in Anatoliam profectus, Iſmyræ principem ditione ſua expulit, & præterea regionibus, Menteſianæ, Aidinenſi, Sarchaniæ, & Chemidenſi, præſidia ſuorum impoſuit, deductis eodem coloniis, & agris inter ſuos diſtributis. Geſta vero fuerunt hæc eodem anno DCCCXXVII. C.1425.

Poſtilla quum ad tẽpus aliquod Pruſæ ſubſtitiſſet, quieti deditus: tamdem ſuſcepta rurſus in Romaniam profectione, Lazari

90 ditionem ingressus est, eaq; Despotam senem prorsus eiecit, an-
C.1427 no Mahumetano DCCCXXIX.

His exanclatis laboribus ac molestiis, quieti se quidem dedit,
sed non diuturnæ: dum Anatoliæ montana peteret, captandæ
frigidioris auræ causa. Rursum vero transiecit in Romaniam, &
armis Lazaro illatis, vniuersam eius regionem populatus est, an-
C.1428 no DCCCXXX.

Hinc quidam ex proceribus, cui nomen Hoser begus, in Ana-
C.1429 tolia ditionē Zietucā Muratis imperio adiecit, anno DCCCXXXI.
quum interim Sultanus ipse Hadrianopoli quiete se reficeret. Ibi-
91 dem mortuus est Ibrahimes bassa, Chelilis bassæ pater, anno
C.1430 DCCCXXXII.

Murates autem quietis & otij lōgioris impatiens, bellum se su-
scepturum suis edixit, diuinitus sibi mandatum. itaque maximas
92 copias ad vrbem Salonicam adduxit, eaque potitus est, exercitu
C.1431 spoliis opimis ditato: quod quidem accidit anno DCCCXXXIII.

Capta Salonica, nonnihil a bellicis occupationibus abstinere
93 constituit, & ad montana Zogæ profectus est. quo tempore na-
tus est ei filius, cui nomen Muchemetis imposuit, eodem anno
C.1431 DCCCXXXIII.

Edito in lucem filio, nouos signari iussit aspros: moxque rursus
ad montana se contulit. Id temporis etiam Hadrianopoli tem-
plum, & ibidem in arce veteri palatium elegans ac deliciosum ex-
C.1432 strui iussit, anno Mahumetano DCCCXXXV.

Anno autem sequenti proximo, quum Hadrianopoli degeret,
quodam Mercurij die, sub vesperam, vsque adeo lumen solis de-
fecit: vt tenebræ terram occuparent. Eodem anno cometes et-
iam caudatus adparuit.

94 Tunc & Eurenosis begi filius, Alis begus, in Albaniam copias
95 duxit, irrito plane conatu. Neque multo post Herzegouinam ad-
C.1433 gressus, ibidē quoq; cum exercitu victus fuit, anno DCCCXXXVI.

Hac clade accepta, dum Hadrianopoli Murates Sultanus qui-
esceret; limitanei duces, præsertim Sinan begus, Isacus begus, &
Turchanes begus, eum adeunt, & orant: potestatem sibi faceret,
inua-

inuadendæ ac depopulandæ Albaniæ. Quod quum eis conceſſiſ-
ſet, ipſe prææltum prope Pruſam mõtem adiit, quem nunc mon-
tem Calogerorum vocant: vbi æſtatem illam anni DCCCXXXVIII C. 1435.
exegit. Inde reuerſus Hadrianopolim, adductam iuſſu ſuo Bulci 96.
filiam matrimonio ſibi iunxit.

Hoc anno rurſus Eurenoſis begi filius, Alis begus, in Albaniam
profectus, maximas prædas egit, & ampla ſpolia reportauit, anno
DCCCXXXIX. C. 1436.

Murates aũt cum exercitu Caramaniã ingreſſus eſt. ſed rebus
cũ Ibrahime bego, regionis principe, trãſactis: pax inter eos con- 97.
ſtituta fuit. In reditu caſtrũ Buruzen ſibi ſubiecit, anno DCCCXLI. C. 1437.

Inde repetiit Hadrianopolim, atq; ibi templum ædificare ce-
pit: quum quodam Veneris die, ſummo mane, primum lapidem 98.
manibus ipſe ſuis poſuiſſet.

Poſthæc in Vngariam irrupit, & ſex in ea caſtellis potitus eſt,
anno DCCCXLI. Vnde reuerſus, aliquamdiu a bellis abſtinuit: & C. 1437.
inſtituta ſollemnitate maxima, Sultanum Muchemetem filium
circũcidi curauit. Hac feſtiuitate peracta, Semendriam duxit ex- 99.
ercitũ, eamq; munitionem in poteſtatẽ redegit, anno DCCCXLII. C. 1438.

Hinc ad Albam, quam Græcã vocant, acceſſit: ſed quum eam 100.
expugnare non poſſet, abductis copiis, aliud iter arripuit, Nouam 101.
adeundo: quam arcem, cum omni agro finitimo, ſuæ ditionis fe-
cit. Vlterius etiam progreſſi, Romaniæ beglerbegus eunuchus,
cui nomen Scachus Abedines baſſa, & Edzes begus, & Iſacus be- 102.
gus omnem illam prouinciam rapinis exhauſtam Muratis impe-
rio ſubdiderunt, anno DCCCXLIII. C. 1439

Sultanus aũt Murates, relictis hiſce locis, Hadrianopolim re-
uerſus eſt: vbi quum aliquantiſper ſubſiſteret, Meſiti bego id ne- 103.
gotij dedit, vti per Valachiam in Vngariam penetraret, omnemq;
regionem illam direptam vaſtaret. Sed Meſiti Vngariam ingreſ-
ſo, non ex animi ſententia ſucceſſit expeditio. Quippe cũ vniuer-
ſis copiis ſuis cæſus & interemtus fuit, anno DCCCXLV. C. 1440.

Eius cladis accepto nuntio, Sophiam Murates Sultanus ſe cõ- 104.
tulit: ibique caſtrametatus, beglerbegum Romaniæ, Scachum

105. Abdinem bassam, cum vniuersis Romaniæ copiis, & Acanziis
& Genizaris, expediuit: vt peragrata Valachia, Vngariam popu-
larentur. Eos in Vngarorum fines delatos impressione subita Ian-
cus inuasit, cæcidit, interemit: ipso etiam beglerbego necato, &
eamdem cum Mesite belli fortunam experto. Contigerunt hæc
C.1441. anno DCCCXLVI.
Caramaniæ begus de hisce Turcorum cladibus certior factus,
Anatoliam cum copiis ingressus, Belulen opidum tentauit. Id vbi
significatum Sultano Murati fuisset, expeditione magna celeri-
tate suscepta, Ibrahimi Caramano bellum intulit: quo in mõtuo-
sa loca, præque saxis inuia, dilapso: transactum deniq; negotium
fuit, & Sultanus Murates Hadrianopolim rediit.
Accepit autem id temporis nuntium de morte filij sui, *Sultani*
Aladinis, qui Amasiæ rebus humanis excesserat. Dum propter il-
106. lius obitum adhuc in luctu esset, rex Vngarorum, cum Ianco, &
107. Lazari filio, sese mouit, & cum exercitu ad clisuras Issadinas acces-
sit. Aduersus hos profectus Romaniæ beglerbegus Casanes bassa,
cum Turchane bego, & vniuersis Romaniæ copiis, & cũ Acan-
ziis, prœlio cũ eis congressus est. Sed quum Turchanes begus, a-
misso vigore animi, præ formidine ac desperatione se fugæ dedis-
set: Casanes bassa cũ reliquis militibus, quotquot aduersus hostẽ
cum eo substiterant, cæsus fuit. Sultanus aũt Murates, perlata ad
se rei tam infeliciter gestæ fama, cum omnibus Genizaris, & aulæ
comitatu, Hadrianopoli discessit: & euocatis vndiq; omnibus ad
hanc militiam, qui arma ferre possent, etiã pedites Europæos ma-
gno numero conscripsit. Gerebantur aũt hæc hiberno tempore,
quum ingens frigus esset. Vbi ad Christianorum castra peruen-
tum fuisset, multis vtrimque dimicatum leuioribus prœliis. Tam-
dem vero Christianis exercitum abducentibus, etiam Murates
itinere conuerso Hadrianopolim se recepit: pace prius inter se,
108. Lazarique filium sancita, cui principatum restituit, & ex illo tem-
pore solida fuit amicitia iunctus.
Interea Caramanus Ibrahimes begus Anatoliã, moto bello,
turbauit. quod vbi nuntiatũ Sultano fuisset, in Anatoliã transiit: &

cum

cum Genizarorũ, aulici comitatus, Anatoliæq; copiis, Caramanum inuasit; qui mox fuga rebus suis cõsuluit. Erat apud hunc in auctoritate maxima Sarumes quidã Iacupes, pro viro sancto habitus. Is ad Sultanum Muratem ablegatus, inuicem vtrumq; sibi reconciliauit. qua pace confecta, Murates exercitu dimisso, Manissam profectus est: vbi quum sponte se imperio abdicasset, filiũ sibi Sultanum Muchemetẽ substituit, eiq; Chelilem bassam Vezirem adiunxit, cum Meulana Chusrone, qui officio Cadileschери fungeretur: amborũ virtuti ac fidei tam filio, quam prouinciis imperij, cõmendatis. Id factum anno Mahumetano DCCCXLVII. C.1442.

109.

Rex aũt Vngariæ cum Ianco nouę semet expeditioni accinxit, ductis secum Vngaris, Germanis, Bohemis, Polonis, Italis, & Valachis: quorum omnium ingens erat multitudo, videlicet hominum ad octuaginta millia. Tormenta quoq; bellica rotis imposita vehebantur, numero quadringenta. Milites ipsi ferro prorsus armati tectiq; conspiciebantur. Quumque transmisso ad Albam Græcam Danubio, fines imperij Turcici transgressi fuissent: Materam & Schuliũ opida vastarunt. Inde promotis ad Nicopolim castris, in omnem illum agrum ferro & igni sæuierunt. Arcẽ quoque Buruuadam occuparunt, & imposito præsidio munierunt. Quum a Nicopoli copias abducerẽt, sequutus eos cum suis a tergo Mechemetes Nicopolis begus, Syrusis begi filius, & agmen extremum adortus, complures occidit, cataphractos quosdam interceptos ad Portam misit. De hisce motibus Sultanum Muratem mox Vezires certiorem reddiderunt. Is Manissæ tum degebat, quo se quietæ vitæ studio non ita pridem contulerat. Quamquam vero serius harum rerum nuntium acciperet, tamen ad iter mature se comparans, Gallipolim aduolauit: quo iam Itali magna cum classe adpulerant, & quo minus in Europam transmittere posset, impediebant. Quamobrem versus Constantinopolim cum exercitu profectus est, & e regione illius loci, quo loco nunc arcis nouæ structura cernitur, mercatorum nauigiis vsus, in Romaniam transiecit. Quum Hadrianopolim peruenisset, mõstrati sunt ei Christiani cataphracti, quos Mechemetes begus

110. 111. 112.

ceperat, & illuc miserat. His visis, vultum erigens: Bene nobis res
nostræ succedent, ait, propitio Deo. Statimque cum præpotenti,
tam ex Anatolia, quam Romania collecto exercitu, magnaq; pe-
ditum manu recens conscripta, Hadrianopoli discedens, in ho-
113. stem recta duxit. Concurrerunt exercitus ad stagnum siue palu-
dem Varnensem, vbi dimicatum inter eos acerrime, multa cum
effusione sanguinis. Rex Vngarus ab vno latere pugnabat, ab al-
114. tero Michaël ille, cognomento Niger: & tanto quidem cum im-
petu Muratis inuasere copias, vt hostium vtrumque cornu in fu-
gam propellerent. atque hoc in conflictu beglerbegus Anatoliæ
115. cæsus fuit. Solus adhuc Murates cum agmine suo stabat immo-
116. tus, ceteris ab vtroque latere prostratis, aut fuga dilapsis. Ibi tum
Murates erectis ad cælum oculis, opem sui numinis & Mahume-
tis implorare, solliciteque precari, ne se tam præsenti periculo re-
rum desereret. Quibus precibus ita conceptis, mox aleam prœlij
mutatam vidisses. Quippe Rex immodica ferocientis animi te-
meritate impulsus, in medios Turcos equũ adegit, & summo cum
nisu Muratis ipsius caput petiit. Dum in hunc modum furibũdus
progreditur, casu quodam accidit, vt equus regius ad terrã prola-
beretur. Tum quidam e peditum numero, & alius ex ordine Ge-
nizarorum, adcurrentes; equi tendines inciderunt. Itaq; rege hu-
117. mi prostrato, mox prouectæ vir ætatis, Chefer begus, qui tunc ad-
huc ex Elpia familia superstes erat, ex equo descendens, regi ca-
put amputat, & Sultano Murati offert. Is hoc spectaculo lætus, cõ-
festim regium caput hastæ iubet adfigi. Quod vbi factum fuisset,
hasta in altum sublata clamari ceptum, regis hoc caput esse. Tum
vero Turci, qui prius fugæ se dederant, hoc audito clamore, re-
flexis equis, rursus ad Muratem confluxerunt. Qua re a Christia-
nis animaduersa, cum reliquis eorum copiis Iancus in fugam se
coniecit. Hoc modo victis Christianis, ac fugientibus, Turci eos
ab omni parte persequi, ac plurimos occidere. Interea vero Geni-
zari, ac pedites Turcici, currus & impedimenta Christianorum
adorti diripuerunt, & ingenti potiti sunt præda: qua quidẽ ad Sul-
118. tanum Muratem adlata, mutuo sibi gratulati sunt, & illum diem
in fastos

in fastos referri iusserunt. Exactumque fuit ab eis totum hoc tri-
duum omni genere hilaritatis. His rebus gestis, imperium Sulta-
nus Murates iterū Sultano Muchemeti filio restituit, & ipse Ma-
nissam reuersus est. Muchemetes regno rursus inito, mox aspros
nouos signari nomine suo iussit, anno DCCCXLIX. C. 1444

In ipsis autē Muchemetici regni nouis auspiciis, vrbs Hadria-
nopolitana tota flammis accensa conflagrauit: & Genizari sedi-
tione commota, maiores annonas postularunt: non plebi dum-
taxat iniecta trepidatione, verumetiā beglerbego Chadumi bassæ 119.
mortis intentato periculo: qui vix in arcem ad Sultanum Muche
meterm elapsus, saluti suæ consuluit. Interim Genizari per vrbem
fœde grassari, & omnia per summam insolentiam diripere: do-
nec tandem eis annona semisse vnius aspri augeretur, atque ita
tumultuantium animi sedarentur.

Compositis hisce turbis, Chelil bassa Vezir, & alij Romaniæ
proceres, vnanimi consilio & consensu Manissa Sultanum Mu-
ratem iterum ad summam rerum arcessiuerunt: qui hoc accepto
nuntio, mox ad Sultanum Muchemetem se contulit Hadriano-
polim, & hieme sequenti cum exercitu Moream ingressus est: vbi 120
quum ciuitatem Geremen expugnatam dedisset excidio, & alia
quædam opidula cepisset: abductis copiis, Hadrianopolim rediit,
anno DCCCL. C. 1445.

Castris Hadrianopoli motis, in Albaniam duxit, & arcē Cot- 121.
ziacum in ditione Ioannis occupauit, ac vniuersam regionem ra-
pinis exhausit. Albanorum princeps, Iscodaræ dominus, cum suis
cedens aufugit. Itaque Murates magnam regionis illius partem
adiunxit imperio suo. quumque Christianorum templa diruisset,
ac in meschitas commutasset: Turcorum colonias in illa loca de-
duxit.

His Murate rebus occupato, nuntij aduenere, qui significarēt, 122.
Vngaros, Saxones, Bohemos, Germanos, & Valachos, maximis
coactis copiis, iam ad Albam vsque Græcam adpulisse, progressu-
ros ad ipsos Cosouæ campos. Eius rei fama Sultanus Murates im
pulsus, Albania relicta, Sophiam summa festinatione accessit, ibi-

que ſubſtitit, in omnem partem intentus, quo ſcilicet erupturus hic motus eſſet. Simul expeditis in omnes prouincias litteris, milites vniuerſos arma capere, & abſque mora in caſtra conuolare iuſſit. Fuere denique collecta decem millia Genizarorum, & alia decem millia peditum, qui Turcis Azapi dicuntur. Præterea magnus hominum numerus ad eum cõfluxit ex iis, qui a militia ceteroquin erant immunes. Habebant enim Muratem pro viro ſancto. Copias ad ſummam innumerabiles collegit, ab aliis etiam rebus, bello gerendo neceſſariis, egregie inſtructus: a tormẽtis maioribus, inquam, bombardis, haſtis, arcubus. Arceſſiuit etiam ad hanc expeditionem Sultanũ Muchemetem filium, vt in ea patri comes adeſſet. Interea vero, dum in hoſtem ipſe proficiſcitur: Valachi Danubium nauigiis tranſiiciunt, vt omnem agrum Nicopolitanum ferro ac flammis vaſtarent. ſed is conatus ex ipſorum animi ſententia non ſucceſſit. Quippe limitanei proceres in iis locis, Mechemetes begus, & Iſa begus, & Vſguris filius, cum Acan-
123. ziorum copiis Valachos adorti, multos ex eis interfecerũt. Quod vbi factum Murates accepit, non parum exhilaratus, alacri mox animo verſus Coſouæ planiciem cum exercitu profectus eſt. Ducebat enim hominum ad octuaginta millia, tam equitum, quam peditum. Ad Coſouæ campos quum perueniſſet, obuium habuit Iancum. Quapropter vtrimq; pugnandi facto initio, diſploſa fuere continuo diei noctiſque ſpatio tormenta bellica. Tamdẽ Iancus in hoſtem acie producta duplici, Turcos ab vtroque cornu fuſos terga dare coëgit. Iamque ſolus adeo comitatus aulicus, Sultano Murate non deſerto, locum ſuum in acie tuebatur. Obiectabant Chriſtianis ſcuta ſua Genizari, tormenta bellica in eos dirigebant, ſclopetos obuertebant vndiq;. Simul a tergo camelis, mulis, & curribus ſeſe munientes, tam fortiter hoſtis impetum ſuſtinebant: vt Muratem, cum hiſce copiis ſuis, Chriſtiani loco ſummouere nulla vi poſſent, nec aliqua clade adficere. Quum autem profligati prius a Chriſtianis in vtroque cornu Turci, Chriſtianos armorum onere nimio grauatos animaduerterent: de induſtria fugam arripientes, inſequẽdi viam eis aperuerunt. Quippe Chri-

ſtiani ſe mox,inſtar diluuij cuiuſdam, concitatis equis, diffudere. Sed Turci,qui fugam inierant,equorũ curſu ad latus inflexo, expeditos & inermes Chriſtianorum milites inuaſerunt, quos nudos eſſe norant,& in eos alacriter acinaces ſuos ſtrinxerunt.Id illi quum fieri cernerent,celerrime cataphractos equites ſuos ſequuti ſunt:quibus vbi iam non eſſet integrũ, in Turcos aciem denuo conuertere: tamdem mutuis ſe vulneribus conficere ceperunt, atque ita ſolutis & diſſipatis ordinibus,exercitus omnis in fœdam ſeſe fugã coniecit. Tum vero Turci,quos antea fugiſſe diximus, hinc inde cõglobati,Chriſtianis a tergo ad ipſam vſque munitionem caſtrorum inhæſerunt: fuitque deinceps pugnatum vtrimque toto illo die,vſque ad veſperam,& a veſpera rurſus ad diluculum vſque.Iancus autem,quũ ita rem geri videret:aſtu ſe ab exercitus Chriſtiani reliquiis e caſtris ſubduxit ac profugit. Chriſtianis ad extremum victis,Ianci rebus omnibus, cum tormentis, & vniuerſo adparatu bellico potiti fuere Turci: quibus ad Sultanũ Muratem adductis,vnus alteri porrecta manu, mutuo ſemet excepere gratulabundi,totumque triduum eo loco quieſcentes,veluti feſtiuitatẽ quamdã,ſingulari cum hilaritate celebrarũt. Inde
Sultanus Muchemetes ante patrẽ Hadrianopolim profectus eſt. 124.
Geſtæ vero fuerunt hæ res in Coſouana planicie anno DCCCLIII. C.1448.

Murates etiam Muchemetem filium ſequutus eſt Hadrianopolim,ibique tempus ad aliquod in otio vixit: ita tamẽ,vt Romaniæ beglerbegum cum copiis ablegaret, ad exſtruendum arcem
Gergonim.qua perfecta,Murates in Anatoliæ montana,captandæ frigidioris auræ cauſa,ſe contulit;anno DCCCLIII. 125. C. 1448

E montanis reuerſus,expeditionẽ in Albaniam ſuſcepit,vt arcẽ 126.
Beligradẽſem occuparet.Sed irritus ille conatus fuit,ideoq; rediit Hadrianopolim,nec amplius ab illo tempore vlli vel expeditioni, vel bello interfuit: extinctus die quodam Mercurij, qui decimus
erat menſis Mucherenis,anno DCCCLV, quũ annis 31 imperaſſet. C. 1450

Succeſſit patri Sultan' Muchemetes filius in adminiſtratione regni,ſtatimq; 16 die dictimẽſis exercitũ in Caramaniã duxit,& bellũ principi Caramano,Ibrahimi bego,intulit. Sed eo nõ multo poſt

compoſito, reuerſus eſt Hadrianopolim, atque ibi nouam arcem
C. 1450. ædificare cepit, eodem anno DCCCLV.
C. 1451. Anno ſequenti proximo, videlicet DCCCLVI, non procul a Cō-
127. ſtantinopoli, loco quodam a tergo Galatæ opidi ſito, munitiſſimā
128. arcem ad mare condidit.

Abſoluto huius arcis ædificio, mandata cum litteris in omnes prouincias ſuas expediuit, quibus omnes tam Anatoliæ, quam Romaniæ coëgit exercitus, conductis etiam vicies mille peditibus. Genizarorum erant ad decem millia. Conuolarunt & alij complures ad eum, quibus alioqui militandi neceſſitas non incumbebat. Bellica quoque tormenta fundi iuſſit, inſtar draconum. Ita cū omni tormentorum adparatu, tantiſque cum copiis Hadrianopoli profectus, caſtra Conſtantinopoli admouit: diſploſiſque tormentis, muros, & pinnas eorum, diſiecit. Chriſtiani, quotquot vrbi præſidio erant, fortiter illi quidem ſe defendebant: ſed vrbem tueri contra vim Muchemetis haud poterant. Is enim, conceſſa militi licentia diripiendi Conſtantinopolim, modo eam occupaſſent, vſque adeo Turcorum animos accendit: vt magno illam cū impetu inuaderent, oppugnarent, per vim denique caperent. Po-
129. titi vero ſunt vrbe Turci, die vigeſimo menſis Rebuilulæ. Sultanus Muchemetes vrbē captam ingreſſus, hinc inde per eam obè-
130. quitauit, obſtupeſcens ad inuſitatas ædificiorum formas. Quum in Armindanem perueniſſet, columnam ibi lapideam vidit, cui triplex erat impoſitus ſerpens aheneus, idemque triceps. Illum conſpicatus, quidnam hoc eſſet idoli, quæſiuit. Simul in eum cō torta magna vi claua ferrea, quam puſdiganum Turci vocant, vni de tribus illis capitibus ſerpētinis labrum inferius cōminuit. Quo facto, mox ſerpentes in vrbe magno conſpici cepere numero. Quapropter auctores ei fuere quidam, vt miſſum dinceps illum ſerpentem faceret: quando per id ſimulacrum effectum fuerit, vti ſerpens in vrbe nullus eſſet. Hinc ea columna in hodiernum adhuc diem durat. Et quamquam vnius ahenei ſerpentis inferiore labro deiecto, ſerpentes in vrbem venerint: nocere tamen nemini poſſunt. Erat etiam erectus equus aheneus, cui ſtatua quædam

eque-

equeſtris inſidebat. Vtrumque Muchemetes demolitus eſt. Fertur autem hac ſtatua peſti præcluſus fuiſſe aditus, quo minus in vrbem penetraret, ac in ea graſſaretur.

Occupata Conſtantinopoli, Anatoliæ montana, recreandi ſui
cauſa, Muchemetes petiit: & inde reuerſus in Albaniam copias 131.
duxit: vbi Siurigen in poteſtatem redegit, anno DCCCLVIII. C.1453.
Anno ſequenti, Nouam cum copiis adgreſſus, cepit. Quippe 132.
Chriſtiani rurſus hac potiti fuerant. Factum hoc anno DCCCLIX. C. 1454.
Secundum hæc, ad Albam Græcam exercitum adduxit: ſed 133.
quum eam expugnare non poſſet, abſceſſit. Periit ibi Dais Carat- 134.
zes baſſa, qui beglerbegi munere fungebatur. Eodē anno DCCCLX, C. 1456.
conſpecti ſunt duo cometæ, verſus orientem ſolem vnus, alter ad occaſum.

Conſtantinopolim reuerſus, magnam celebritatē Muchemetes inſtituit, dum Baiaſitem filiū circumcideret, anno DCCCLXI. C. 1457.
Deinde coacto exercitu, in Moream abiit, & vrbem Gordum,
cum opidulis quibuſdam, cepit, anno DCCCLXII. C. 1458.
Poſtea Semendriæ copias admouit. Rex autem Bozinenſis ſpō 135.
te ſua Semendriæ deditionem fecit, anno DCCCLXIII. C.1459.
Hinc rurſus in Moream profectus, multa caſtella cum opidulis occupauit. Id temporis, die quodam Veneris, primo diluculo, ſol adeo lucem ſuam amiſit: vt omnia tenebris inuoluerentur, anno DCCCLXIV. C. 1460.
Tranſmiſit autem ſecundum hæc vniuerſis cum copiis in Ana-
toliam, vlteriuſque progreſſus, Caſtamonem, Sinopen, & Tara- 136.
boſanem ciuitates occupauit: imperio ſuo regionibus illis omnibus adiunctis. Vnde deinceps Hadrianopolim rediit, & in otio tēpus ad aliquod ſe recreauit. Acciderunt hæc anno DCCCLXV. C. 1461.
Rurſus expeditione ſuſcepta, Valachiam ingreſſus eſt, & Vai-
uodam Valachiæ, cui nomen Dracoles, magno cum exercitu in- 137.
uaſit. Hoc bello Vaiuoda Valachus conſilium cepit opprimendi caſtra Muchemetis nocturno tempore, ſed parum efficere potuit. Ideoque non ſuccedente conatu, profugit in Vngariam: vbi quū in manus regis Vngari perueniſſet, carceri mancipatus fuit. In-

terea vero Valachiam sibi Sultanus Muchemetes subdidit.'
138. Misit & classem in insulam Mitylinen, eiusque belli causa etiã
ipse relicta Valachia Anatoliam adiit. Occupata vero fuit insula
C. 1462. Mityline anno DCCCLXVI.
139. Ex Anatolia Constantinopolim se contulit, vbi quædam ædi-
140. ficia curauit exstrui:& Machmutem bassam, Vezirem suum, in
C. 1463. Moream ablegauit. Is aliquot ibidem opidula cepit, anno DCCC-
LXVII.
Secundum illa productis Muchemetes copiis, Bozinam ador-
141. tus est,&omnem illam regionem in potestatem redegit,regemq;
captum occidit. Inde sub iugum ab eo missa fuit Herzegouina, cũ
Couadza: quibus rebus gestis, itinere conuerso, Constantinopo-
C. 1464. lim repetiit, anno DCCCLXVIIII.
C. 1465. Annus autem sequens DCCCLXX, exactus ab eo Constantino-
poli fuit in otio. Sed in Albaniam deinde profectus, ditionem du
142. cis Ioannis istic imperio suo subiecit. Quum autem id temporis
exercitum ipsius dira quædam lues inuasisset, ipse Philippopolim
C. 1466. adiit, ibique se quieti dedit, anno DCCCLXXI.
Philippopoli discedẽs, rursus in Albaniam perrexit, maiorem-
que prouinciæ partem occupauit, anno DCCCLXXII.
C. 1467. Ex Albania profectus in Anatoliã, Caramaniæ fines ingressus
est,& arcẽ Giolchisarẽ expugnauit: vnde postea Cõstãtinopolim
reuersus, aliquãdiu bellicis a negotiis abstinuit, anno DCCCLXXIII.
C. 1469. Non multo post, vt otij sane diuturnioris erat impatiens, ipse-
met itinere terrestri profectus est versus Egripon: quum Mach-
mutem bassam eodem ablegasset cum classe, duodecim millibus
hominum instructa. Posteaquam huc adpulissent copiæ Turci-
cæ, Christiani seque fortunasque suas egregie propugnabant. Sed
quum tamdem muri tormentorum impetu pulsati corruissent, nõ
arce tantum,& ciuitate, per vim potiti fuere Turci: verumetiam
omnem finitimam regionem Muchemetis imperium accipere
coëgerunt, anno DCCCLXXIIII.
C. 1470. Egripo deuicta, Constantinopolim se recepit, & aspros nouos
C. 1471. signari iussit, anno DCCCLXXV.

Dum

Dum Constantinopoli Muchemetes quiescit, Vsumchasanis 143.
Parthorũ regis militiæ dux, cui nomẽ Iusufzes begus, cũ exercitu
se mouit, & magnã illã vrbẽ Armeniæ Tocatã populatus, in Cara-
maniã venit. Erat id temporis Sultanus Mustaphas iis locis a patre
Muchemete pręfectus. Is collecto exercitu, Parthis obuium se de-
dit, eosque fudit, Iusufze bego capto, & Constantinopolim ad pa-
trem Muchemetẽ misso: quod quidẽ euenit anno DCCCLXXVII. C. 1473.
Tum vero Muchemetes ad arma se parãs, Anatoliam adiit: &
mandatis hinc inde missis, vt omnes milites ad ipsum in Anatoliã
se conferrent, edixit. Peditum ad viginti millia in armis esse iussit,
& Genizarorum numeros ad decem vsque millia suppleri: quum
aulicus etiam comitatus decem hominum millia complectere-
tur. Ad summam, coactus ei fuit exercitus, qui numerum LXX vel
LXXX millium excederet. Cum hoc ergo milite versus Parthiam
profectus, Vsumchasani regi bellum intulit: sumtis etiam secũ in
hanc expeditionem filiis, Sultano Baiasite, Sultano Mustapha, &
Sultano Zeme. Progressus autẽ cũ suis in Asiã, nõ plura dumtaxat
occupauit opida: verũetiã sublimi sitã loco, munitamq; insigniter
arcẽ, Carachisarẽ cepit. Vsumchasanes obuiam Muchemeti non 144.
prodiit, sed astu quodã excogitato, militẽ suũ hinc inde partitus,
in insidiis locauit. Et quia primã aciẽ in exercitu Muchemetis Ro
manię beglerbegus, Chas Murates, ducebat: forte accidit, vt ino-
pinato quasdã in Persarũ copias incideret, ac manũ cũ eis cõfere-
re cogeretur. Ibi quũ maiores Parthorũ vires essent, dissipatus Ro
maniæ miles, & ipse beglerbegus occisus fuit. Interea vero, dũ Par
thi primã hanc Muchemetis aciẽ cæderent: etiã ipsi, desertis ordi
nib⁹ suis, hostẽ cõfuse persequuti, tamdẽ ad illã peruenerũt aciẽ,
cuius ipse Sultanus Muchemetes dux erat. Is autẽ Parthorũ per-
turbatos cõspicatus ordines, cũ suis eos adort⁹ est. quod a Muche
mete fieri vidẽs Vsumchasanes, magno animi ardore cõcitatus, &
ipse sua in Turcos duxit agmina. Permistis vtrimq; tantis exerci-
tibus, acerrimũ prœliũ commissum fuit: quũ Muchemetis filij suis
cum copiis grauissime Parthos vrgerent, & in altero cornu Ma-
chmutes bassa, cum Daute bassa, Anatoliæ beglerbego, tormẽtis

145. bellicis hoſtem vehementer adfligeret. Etiam Vſumchaſanis vni
de filiis caput amputatum, & Sultano Muchemeti oblatum fuit.
Quum ergo Parthi talem ac tantum impetum, præſertim tormẽ-
torum bellicorum, amplius ſuſtinere non poſſent: Vſumchaſa-
nes cum ſuis vniuerſis fugæ ſe dedit, in qua magnam exercitus par
tem amiſit. Fuerunt & caſtra Parthi, cum impedimentis, direpta:
Turchaneſque begus, Omeris filius, qui captiuus in caſtris hoſtiũ
cuſtodiebatur, libertatem recuperauit. Plena denique Sultanus
Muchemetes de Parthis victoria potitus eſt, idque factum anno
C. 1474. DCCCLXXVIII.

Hoc tam illuſtri prœlio pugnato, Conſtantinopolim Sultanus
Muchemetes rediit; & ipſe quidem ab armis abſtinuit, ſed inte-
rim Soleimanem baſſam eunuchum, Romaniæ beglerbegum,
magna cum militum manu verſus Iſcodaram miſit. Soleimanes
eò profectus, diu tormentis rem acriter egit: & quamquam ab v-
traque parte magna periret hominum multitudo, potiri tamen Iſ-
codara non potuit, ſed infecta re copias abduxit. Sub id tempus
Vezirem ſuum, Machmutem baſſam, in fruſta conciſum, interfi-
ci Sultanus Muchemetes iuſſit.

Soleimanes autem baſſa, quum abiecta ſpe capiundæ Iſcoda-
ræ, militem inde reduxiſſet; in Moldauiam profectus eſt. Ei con-
146. feſtim Vaiuoda Moldauiæ cum exercitu ſuæ gentis occurrit. Pe-
de collato, pugnatum inter eos animoſe. Verum quod partim in
oppugnatione Iſcodaræ Turcici milites defatigati vires amiſiſſent,
partim etiam ipſis Moldauiam ingredientibus, ingens ea loca fri-
gus occupaſſet: alacritate animorum exſtincta, parum fortiter in
hoſtem pugnarũt, & a Moldauo Vaiuoda cæſi profligatique ſunt,
C. 1475. anno DCCCLXXIX.

Interim Conſtantinopoli quieſcens a rebus gerendis Sultanus
147. ipſe Muchemetes, Vezirem ſuum, Geducem Achmetem baſſam,
148. per id mare, quod Nigrum adpellant, Cofen cum claſſe miſit, in-
ſigni militum exercitu inſtructa: quo in exercitu Azaporum erãt
ad decem millia, totidemque millia Genizarorum. Eò quũ per-
uentum fuiſſet, obſeſſa ciuitas Cofe, cum finitima regione Mu-
chemetis

chemetis in poteſtatem venit. Quin & illi Tatari, quos Kerimos vocant, & alij, qui totius prouinciæ Deſtenſis incolæ ſunt, Turcis ſe dediderunt. Atque hoc modo Geduces Achmetes baſſa regionem illam vniuerſam Sultani Muchemetis imperio ſubiecit, anno DCCCLXXX. C.1476.

Secundum hæc coactis Muchemetes omnibus ſuis copiis, in Moldauiam expeditionẽ ſuſcepit. Eam regionem ingreſſo, Vaiuoda Moldauus occurrit, ac ſtrenue quidem ille cum Muchemete pugnauit: ſed prœlio victus, ditione ſua exceſſit, & cũ reliquiis militum ſuorum aufugit. Tum vero Turci agrum illum omnem diripere, ſecumque captiuos abducere, quotquot nanciſci poterant, incolas. Inde Muchemetes relicta Moldauia, profectus eſt ad amnem Morauam. Iis in locis Vngari munimentum & arcem 149. quamdam exſtruxerant, quam Muchemetes quum occupaſſet, C.1477. Conſtantinopolim reuerſus eſt, anno DCCCLXXXI.

Dum in Vrbe, nullis impeditus belli negotiis, pace fruitur: muro nouam arcẽ Vrbanam cingit. Præterea beglerbegum Romaniæ, Soleimanem baſſam, cum copiis in Moream ablegat. Sed illi parum hæc expeditio proſpere ceſſit. ideoque relicta Morea, maluit Vngariam adgredi. Quum ne iſtic quidem ex voto rem gereret, tamdem graui adfectus eſt clade, maioremque partem exercitus amiſit, anno DCCCLXXXII. C.1478.

Tum vero Sultanus Muchemetes, qui diutius vitam otioſam agere non poſſet, expeditione inſtituta, ſemet ad oppugnandam Iſcodaram contulit. Fortiter ei reſtitere Chriſtiani, magnamque Turcorum multitudinem occiderunt. Ad extremum, quum hac oppugnationis via nihil efficere poſſet: exſtructis vndique, communitiſque caſtellis ligneis, abſceſſit. Hoc modo quum feſſi diuturnæ obſidionis tædio Chriſtiani, etiam cum inedia, ceterarumque rerum neceſſariarum pænuria conflictati, debilitarentur; nec vlla iam ipſis alicunde ſpes ſoluendæ obſidionis adfulgeret: ita cum Turcis tranſegerunt, vt ſaluis ipſi facultatibus ſuis inde migrarent, & Iſcodaram Turcorum poteſtati permitterent. Factum hoc anno DCCCLXXXIII. C.1479.

Quo tempore Sultanus Muchemetes Iscodara discessit, Con-
stantinopolim ad quietem se recepit. Nihilo minus duces suos,
quorum indicaturi nomina sumus, multis cum millibus Acanzi-
150. orum in Vngariam expediuit: Alim videlicet begum, Michalis fi-
lium, & Isam begum, Chuscinis filium, & Balim begum, Malco-
zij filium. Quia vero res hostium suorum Vngari quam explora-
tissimas habebant, inopinato Turcos adgressi, prœlio cum eis a-
cerrimo cõfluxerunt: quo Isa begus interemtus fuit, ceteris diffi-
C. 1480. patis & cæsis, anno DCCCLXXXIIII.

Nihil hoc anno rerum Sultanus ipse Muchemetes egit, sed in-
terim tamen Vezirem suum, Mesitem bassam, multis cum milli-
151. bus hominum, ac præpotenti cum classe, mari ablegauit: vt insu-
læ, ciuitatique Rhodo bellum inferret. Obsedit autem Mesites
Rhodum, sed expugnare non potuit: ideoque maximo cum de-
trimento & iactura rerum obsidionem soluere coactus fuit. Tum
temporis alterum quoq; Vezirem suum, Geducem Achmetem
bassam, valido cum exercitu, magnaque classe, Muchemetes in
152. Italiam misit. Is Otrantũ in ea ciuitatem occupauit anno DCCC-
C. 1481. LXXXV.

Secundum hæc reliquit Sultanus Muchemetes Constantino-
polim, & in Anatoliam trans mare profectus, die mensis Rebui-
lulæ tertio, qui tum Iouis erat, circa vesperam, in Teggiurum pra-
153. to mortem obiit. Exstincto autem Muchemete, Constantinopo-
lim reuersi Genizari, vrbem diripuerunt. Die vero XIX mensis
Rebuilulæ filius eius, Sultanus Baiasites, Amasia Cõstantinopo-
lim adpulit: & occupata sede regia, patris loco salutatus est impe-
rator.

154. Vix Constantinopoli paucis diebus hæserat, quum frater eius,
Sultanus Zemes, ductis e Caramania copiis, Prusam adiit, ibique
domicilium sibi cõstituit. Sultanus vero Baiasites, arcessito ex A-
pulia cum exercitu Geduce Achmete bassa, magnisque cetero-
quin etiam collectis copiis, aduersus Zemem fratrem in Ana-
toliam mouit. Quum prœlio congressi fuissent, inferior discessit
Zemes, ac mox in Caramaniam profugit: vnde quum eum Sul-
tanus

tanus Baiasites expulisset, itinere conuerso, Cōstantinopolim repetiit. Inde Geducem Achmetem bassam in Carananiam remisit, qui dum istic hæreret, Apuliam Itali recuperarunt. Turcis omnibus, qui Otranti præsidio relicti fuerant, in captiuitatē redactis, anno DCCCLXXXVI. C.1482.

Rursus autem Constantinopoli Sultanus Baiasites discessit, &
in Caramaniam cum exercitu venit. Quippe frater eius Zemes e 155.
peregrinatione Mechiensi iam reuersus fuerat. Itaque denuo cōmisso in Caramania prœlio, Sultanus Zemes iterū victus ad mare profugit, & in Italiam se recepit. Hinc castris motis, Constantinopolim Sultanus Baiasites abiit, atq; inde profectus est Hadrianopolim.

Nocte sexta mēsis Scheualis, omnes ad se Vezires suos inuita- 156.
uit, vnà cum Geduce Achmete bassa: quo quidē in cōuiuio vinū cum eis hausit, & vnicuiq; Veziri vestē donauit, excepto Geduce
Achmete bassa: quem & interfici iussit, anno DCCCLXXXVII. C.1483.

Eodem tempore mortuus est Caramani principis filius, Casa- 157.
nes begus, quem in comitatu suo Baiasites alebat.

Hinc suscepta Baiasites expeditione, Sophiæ tēpus ad aliquod substitit, vbi magnam militum manum collectam habebat. Horū maiorem partem ad fluuium Morauam misit, ibique duas arces veteres communiri iussit. Quibus expeditis, Sophia Constantino-
polim reuersus est, anno DCCCLXXXVIII. C.1484.

Mense Rebiulula, die quodam Martis, vrbs Hadrianopolitana, cum omnibus ad distrahendas merces, exstructis ædificiis, igne
conflagrauit. Ibidem etiam id temporis Baiasites Xenonem con- 158.
dere propter flumen cepit. Inde castris Hadrianopoli motis, Mol- 159.
dauiam transiit, & arcem Chilim occupauit. Neque multo post, die quodam Mercurij, etiam arcem Chermen, iisdem in finibus sitam, in potestatem redegit. Atque omni hoc agro potitus, mu-
tata profectione, Hadrianopolim rediit, anno DCCCLXXXIX. C.1485.

Tunc & lumen solis defecit, & Sultanus Baiasites versus loca montana, recreandi sui causa, se contulit. Heic eum adiere legati tres, quorum vnus ex India missus fuerat, alter Alcairo, tertius ex

Vngaria: quos quidem ordine perorantes audiuit, & postulatis adsensus, liberaliter donatos dimisit.

Postea profectus est Alis begus eunuchus, qui beglerbegi munus administrabat, magno cum exercitu in Valachiam: conciliatoque sibi Vaiuoda Valacho, cum suis & Valachi copiis in Moldauiam irrupit: ac rapinis, ferro, flammis, vastauit omnia: spoliis
C.1486. onustus denique rediit Hadrianopolim, anno DCCCXC.

Sultanus interim Baiasites domi quiescens, duces suos, Ischenderem begum, & Balim begum, Malcozij filium, ablegauit: vt denuo Valachiam ingrederentur, & Vaiuodę Valacho persuaderēt, vti coniunctis secum armis iterum in Moldauiam impressionem faceret. Adsentiente Valacho, mox ea suscepta fuit expeditio: totaque regione direpta, magna cum præda discessum.

160. Dū hæc in Romania gererentur, Alcairi Sultanus ab vna parte se commouit cum suis, quos inter erat Vsunes Vsbegus: & suas, suorumque copias in locis Adanis ac Terso interiectis, collegit: ab altera Sultani Baiasitis parte, Sangiachi Anatoliæ, itemq; Ferhates begus, Sultani Baiasitis gener, Caramaniæ beglerbegus, Caragosa begus, congregati; iunctis exercitibus, cōtra Sultaninos Alcairenses profecti sunt. Vbi ventū ad manus esset, ab vtraq; parte sane quam viriliter dimicarūt. Sultanini deniq; Baiasiticos terga
161. dare coëgerūt, ipso etiam Baiasitis genero, Ferhate bego, interēto.

Non multo post edixit Baiasites, vti Muchemetes begus, Checeris begi filius, cum Ducis filio, qui beglerbegus Romaniæ creatus erat, Romaniæ copias in Anatoliam transiicerent: & adsumto Anatolico milite, Sultanum Alcairi bello inuaderent. His igitur Baiasitis imperio parentibus, recta petitus hostis: qui quum & ip se paratus ad dimicandum esset, vtrimq; concursum acerrimo prœ-
162. lio, quo Ducis filius, Achmetes bassa, cum equo prolapsus, in Sultaninorum manus venit: & deductus ad Vsbegum, custodiæ traditus fuit. Ingentem Baiasitici cladem id temporis acceperūt, quæ Baiasiti significata quū fuisset: Vezirem suum, Daudem bassam, præpotenti cum exercitu contra Sultanum Alcairi misit. Minime vero territi Sultanini, mox ei cum suis obuiā progressi sunt. Dau-

des.

des illis haud occurrendum ratus, mature capto mutandæ profe-
ctionis consilio, retro duxit exercitum. Adiit hoc in itinere Dau- 163.
dem Aladeules Dulgadiris dux, cui magnum ipse honorem exhi-
buit. Posteaquam a Sultaninis se Daudes auertisset, Varsacensem
ditionem ingressus, proceres partim in vincula coniecit, partim
occidit, partim interueniente transactione recepit in gratiam, for-
tunisque suis restituit. Turgutensis prouinciæ proceres saluti suæ
fuga cōsuluere. Tādem tamen impetrato saluo cōmeatu, Daudē
bassam adierunt, & pace cum eo sancita, sacramentū præstiterūt.
His effectis rebus, Daudes exauctorato milite reuersus est ad Sul-
tanum Baiasitem, qui tunc in regione Visenabiesi degebat.

Venit id temporis ad Baiasitem legatus ex Vngaria, vir eximiæ
dignitatis, cui nomen Iachoschicius. Is ad Sultanum adductus, & 164.
perbenigne fuit auditus. Expedita legatione, vestem a Baiasite do
no, pro more gentis, accepit: & admodum honorifice benigneq;
dimissus fuit. In itinere vero, quo domum rediturus erat, quū iam
Semendriæ fines adtigisset: quidam eques Turcicus, vir militaris,
cui nomen Gases Mustaphas, & qui forte tum temporis istic e-
rat, equo conscenso, legatum adgressus est, & acinace suo tam gra
uiter vulnerauit, vt cōfestim ibi mortem oppeteret. Id vti faceret,
hæc eum impulerat causa, quod quū aliquando legatus ille Gasim
Mustaphā cum fratre captiuū detineret, Mustaphæ fratrem veru
transfixisset; ipsumq; Mustapham coëgisset, vt hoc modo trāsfixū
veru fratrem germanū assaret: excussis eidem Gasi Mustaphæ 32
dentibus suis. Hac ergo de causa repertum ibi legatum occidit,
quamquam & ipse Gases Mustaphas eodem loco vulneribus cō-
fectus viuendi finem fecit. Acciderunt hæc anno DCCCXCI. C. 1487.

Secundum hæc profectus ex Anatolia Sultanus Baiasites, Cō-
stantinopolim venit: & missis hinc inde per omnes prouincias
suas mandatis, ex Anatolia Romaniaque magnum coëgit exerci-
tum, eumq; misit versus Arabiam: summo copiarum omniū im- 165.
peratore designato, Ali bassa eunucho. Is vbi cū milite peruenis-
set ad ciuitatem Adanorum, arcē vrbis instaurauit, refecit, com-
muniuit: & aliis quibusdam opidis captis, præsidia imposuit, anno C. 1489.
DCCCXCIII.

Interea dū his arcibus occupandis & exſtruendis intenti ſunt Baiaſitici, etiam ab altera parte Sultanini expeditione ſuſcepta, in hoſtem profecti ſunt. Cōgreſſis exercitibus, vehemens commiſſum fuit prœlium. Ac tametſi Sultaninorum acies tamdem ſolutæ diſſiparentur, non tamen paſſus eſt Alis baſſa militem ſuum a tergo eos perſequi: quod vereretur, ne belli ſe conuerteret alea: ſimulque putaret, ſatis ſe conſequutum gloriæ, qui tam feliciter hoſtiles copias diſieciſſet: cauendum denique cenſeret, ne ſui nimio labore defatigarentur. Ideoque motis hinc caſtris, domum militem ſuum reduxit. Poſtquam vero Baiaſitici diſceſſerant, Sultanini ſuis denuo collectis, Adana Terſumque ciuitates obſidione cinxerunt: quibus quum potiri non poſſent, copias inde ſuas abduxerunt. Verum non multo poſt, tormentorū & aliarū rerū adparatu inſtructi, rurſus adorti ſunt Adana, & expugnatā vrbis arcem diruerunt, atq; ita domum reuerſi ſunt, anno DCCCXCIIII.

C. 1490. Tunc & die quodam Iouis, circa meridiem, Conſtantinopoli terra mota tremuit, & multa corruerunt ædificia. Fuit & Pruſæ tātum incendium, vt vrbis regiones XXV flammis abſumerentur.

Baiaſites magnam rurſus militum manum collegit, & in Anatoliam tranſmiſit, dato eis duce Iſchendere bego, Michalis filio: cui præcepit, vt Aladeuli Dulgadiris duci bellum inferret. Hi quū ducis fines ingreſſi fuiſſent, rerum ſuarum ſecuri, tutos omnino ſe putabant. Ibi tum eos ex improuiſo adortus Aladeules, duobus Iſchenderis begi filiis interfectis, ipſum etiam Iſchenderem viuū cepit, & Alcairum Sultano miſit. Hac clade accepta, nihilo minus 166. inſigni Baiaſites magnificentia trium filiarum nuptias celebrauit: quarum vna data fuit vxor Vſumchaſanis filio, altera Vſgurlis e filio nepoti, tertia Daudis baſſæ filio. Poſt eas nuptias, dēnuo litteris hinc inde miſſis, conuenire milites iuſſit: qui dum indies ad eum confluerent, forte legatus ab Alcairenſi Sultano miſſus aduenit. Eum Baiaſites inauditum iuſſit abſcedere.

Hoc tempore Conſtantinopoli, die quodam ſolis, primo diluculo, pluere cepit: ſequutoque tonitru, tactum de cælo templum fuit, in quo puluis tormentarius magna cum nitri copia recōditus erat.

erat.Hac inflāmata materia,templū ipſum e fundamento diſiectū
fuit,& ignis vrbē peruagatus,non plurima dumtaxat ædificia,ve-
rumetiā quinq; hominū millia,cuiuſuis ætatis & ſexus, abſumſit.

Ab altera parte Sultanini rurſus expeditione ſuſcepta, Laren- 167.
dam captam direptamq; ſuccenderunt,& in cineres redegerunt:
aliiſq; præterea ſpoliatis opidis ac vicis,domum rediere. Periit i-
bidem & Iacupes begus,Vſumchaſanis filius. Acciderunt autem
hæc anno DCCCXCV.

Baiaſites hiſce de reb⁹ certior factus,Cōſtantinopoli diſcedēs,
Gumulzinam abiit,ac venando ſemet oblectauit.Gumulzina re-
licta,Ypſalam ſe contulit, ibiq; paucis diebus exactis, Conſtanti-
nopolim rediit. Venit huc ad eū legatus alter, Alcairo miſſus:quē
perhumaniter exceptum,& ampliſſimis donatum muneribus,bo
na cum pace dimiſit.Neq; multo poſt,etiam ipſe quemdam e ſuis
Alcairum ablegauit,anno DCCCXCVI. Quum is Sultani Baiaſi- C. 1491.
tis legatus Alcairum veniſſet,pax inter eos ſancita fuit:& Sultanus
Alcairēſis Baiaſiti Terſum atq; Adana,cum opidulis eodem per- 168.
tinentibus reſtituit.

Hoc tēpore mortuo Vngariæ rege,ſucceſſor eius legatū ad Sul
tanū Baiaſitē miſit.Huius poſtulata quū audiſſet,pacē Baiaſites cū
Vngaro fecit. Eodē anno rurſus exorto Pruſæ incendio, magna
pars vrbis, cū tabernis mercatorū plurimis,cōflagrauit. Miſit etiā
Sultanus Alcairi legatū cum ampliſſimo comitatu ad Sultanum
Baiaſitem. Referenda vero ſunt hæc ad annum DCCCXCVII. C. 1492.

Secundum illa diſceſſit Conſtantinopoli Baiaſites, & Hadria-
nopolim profectus,extra vrbem caſtra metatus eſt, ac ibidem ad
aliquot dies hæſit. Quodā vero die Vezires ſuos adloquutus, ha-
bere ſe in animo dixit expeditionem quamdam difficilem:geren-
dum cum Vngaris bellū intelligēs.Ideoq; coactis vniuerſis copiis
ſuis, Hadrianopoli Sophiā profectus eſt.Nō tamen Vngariam in- 169.
gredi fuit auſus,ſed Achmete bego cum milite Anatolico Sophiæ
iuſſo ſubſiſtere,Daudem baſſam cum parte copiarum Vſcopiam
miſit:ipſe cum Iochia baſſa,&cum milite Romaniæ,Manaſtirum
abiit:atq; inde in Albaniam, duciſq; Ioannis regionē ſe contulit.

Expediuit & mari naues quasdam, vt Albanorum itinera præclu-
derentur. Hæc quũ Albani animaduerterent, ad montes se rece-
perunt, & in eis ita se communierũt: vt magnum inde Turcis de-
trimentum inferrent. Ad extremum tamen Turci, conscensis lo-
cis altioribus, in eos irruerunt: & viris interfectis, mulieres ac pue-
ros abduxere captiuos, omnemq; regionem illã flammis vastarũt.
His rebus gestis, Manastirum Baiasites rediit, ac diebus aliquot i-
170. bi substitit. Manastiro quum discederet, obuium habuit in itinere
171. deruisium quemdam Turcicum, gepeneci lacinia tectũ. Is & au-
ribus, & collo, & brachiis adpensos anulos ferreos gestabat, & il-
lorum sectam profitebatur, quos Calenderes Turci vocant. Vbi
172. propius ad Sultanum Baiasitem accessisset, acinacem gepeneco
tectum strinxit, ipsum Baiasitem inuasurus. Quũ timidiores qui-
dam e Zausiis illi de via cederent, liberum iam scilicet ad *Baiasitẽ*
habebat aditũ. Sed Ischender bassa, qui præsens aderat, ea vi pus-
diganum in hominem contorsit; vt humi prolaberetur. Inde pro-
stratum adgressi quidam, in frusta dissecuerunt. Tamdem Baia-
sites Hadrianopolim peruenit. Accidérunt hæc anno DCCC-
C. 1493. XCVIII.
Quidam id temporis eunuchus, cui nomen Iacupes Aga, com-
173. mẽdatum fidei suæ Bozinensem prouinciam administrabat. Hic
missis hinc inde per Romaniam præconibus, proclamari iussit:
velle se cum suis in Vngariam irruere. Si cui secum proficisci lu-
beret, vt illa impressione rem faceret; is vti quamprimum ad se ve
niret. Hoc intellecto præconio, Acanziorum aliquot millia se cũ
Iacupe coniunxerunt: qui tantis auctus copiis, Vngariam inuasit.
174. Eis occurrit Vngaricus Banus, cum quadraginta millibus homi-
num, magnaque vi Turcis obstitit. Tamdem ipsi dissentientes
inter se Vngari, terga dederunt: captusque Direnziles Banus,
ac vinculis constrictus, ad Sultanum Baiasitem missus fuit. Is
rei tam bene gestæ nuntio multum exhilaratus, ad tempus ali-
quod Constantinopoli quieuit. Euenerunt autem hæc anno
C. 1494. DCCCXCVIIII.
Posteaquã Baiasites, a rebus gerendis abstinendo, satis diu se re-
creasset:

creasset: collectis iterum copiis, Moream ingressus, ad Inebech- 175.
tim accessit, etiam classe instructa, quam eodem adpellere iussit.
His quum Italica classis occurrisset, cōmisso nauali prœlio, tam- 176.
dem Itali remisso pugnandi ardore, discesserunt. Itaque videntes Inebechtij, se terra pariter, & mari obsessos; aliquamdiu quidem se defendere fortiter: sed animaduerso, nihil amplius opis ac præsidij sibi reliquum, primatibus egredi iussis, claues vrbis Sultano Baiasiti per eos obtulerunt: atque hoc modo vrbem ipsius potestati permisere, anno DCCCCV.

Potitus Inebechti, præsidium vrbi captæ imposuit: & Hadria- C.1499.
nopolim reuersus, ibidem hibernauit. Vbi iam æstas adpetiisset, coactis Romaniæ Anatoliæque exercitibus, denuo Moream inuasit, magna etiam mari classe ablegata, Methonemque militum corona circumdedit. Qui erant in vrbe Christiani, adeo se defendere strenue; totius vt mensis spatio, citra intermissionem, interdiu noctuque dimicaretur, muris ipsis tormentorum impetu disiectis. Videns autem Baiasites, vrbem a Christianis egregie pro- 177.
pugnari: commotus ira, suis spem vrbis diripiēdæ fecit, siquidem illa potirentur. Hac Sultani voce milites audita, quodā die, quum iam aduesperasceret, vehementissima vrbem oppugnatione adorti ceperunt: omnesque mares, quotquot adoleuerant, occiderūt; mulieribus & pueris captis. Hoc modo redacta in potestatem Methone, preces a Turcis in ea fuere conceptæ, quæ die Veneris haberi solent. Inde Baiasites Coronen copias duxit, vt illam quoque ciuitatē obsideret, & occuparet. Sed prima statim nocte, postquam Methone discesserat, venerūt in castra Baiasitis Coronenses: oblatisq; clauibus vrbis, deditionem fecerūt, anno DCCCCVI. C.1500.

Dum his vrbibus expugnandis intentus esset Baiasites, Vene- 178.
ti auxiliis Hispanorū impetratis, magna classe Mitylinen adgressi sunt, & tormentorum bellicorum vi muros opidi ad quingentas vlnas vsque prostrauerunt. Mitylinenses ab hostibus obsessi, Constantinopolim misere, qui opem poscerent. Itaque collectis subito classiariis copiis, insignis exercitus naualis instructus fuit. Nūquam ante hoc tempus Cōstantinopolitani vel pecunias, vel mi-

lites, vel claſſiarios conferre coacti fuerant. Sed tam graui tũc vrgente neceſſitate, non hæc dumtaxat ab eis exacta fuere: verumetiam vſu receptum, vti deinceps quoque, rebus ita poſcentibus, eadem ab ipſis præſtentur. Ante, quam claſſis illa Conſtantinopoli profecta, Mitylinen adpuliſſet: iam Chriſtiani decies & octies opidum adorti, non tamen expugnare potuerant. Itaq; quum intellexiſſent Veneti, venire Conſtantinopoli talem ac tantam contra ſe claſſem: naues ſuas ingreſſi, diſceſſere. Conſtantinopolitani vero Mitylinen delati, muros ab hoſte dirutos refecerunt, atque ita domum reuerſi ſunt. Ad extremum eo redactæ fuerunt Venetorum res, vti muneribus delenito Sultani Baiaſitis animo, pa-

C. 1501. cem cum eo facerent, anno DCCCCVII.

Baiaſites e Morea Conſtantinopolim profectus, ita totum ſe dedit otio: pluribus vt annis expeditionem plane nullam ſuſciperet.

C. 1509. Anno DCCCCXV, hora ſecunda noctis cuiuſdam, Martis diem ſequutæ, terra Conſtantinopoli vſque adeo moueri cepit: vt turres aliquot templorum Turcicorum corruerent, ipſorumq; templorum teſtudines partim rimas agerent, partim humi collaberentur. Ædificiorum vero priuatorũ camini ſiue infumibula deiecta ſunt, & parietes partim fiſſi, partim proſtrati. Pinnæ murorum vrbis ad terram præcipitarunt, ipſaque mœnia cum turribus ſuis conciderunt. Pluribus denique magnifici operis ædificiis vſque ad fundamenta euerſis, magna hominum multitudo ſub ipſis exſtincta fuit ruderibus. Quo ſe conferret, norat nemo. Plebs vrbana ſuis ex ædibus migrans, partim in plateas, partim in areas ædium, partim in hortos ſe recipiebat: ne ſcilicet a corruentibus ædificiis opprimerentur. Quippe totam illam noctem primam terra tremere non deſiit. Quumque ſomnum oculis nemo videret ſuis, omnes & numinis, & Mahumetis opẽ votis adſiduis implorabant. Terræ motus hic denique continuis quadraginta diebus in horas ſingulas ſentiri potuit. Quum autem remiſiſſet, expeditis Baiaſites per vniuerſam Anatoliam Romaniamque mandatis ſuis; vti ſarchores, hoc eſt, mercennarij & opifices Conſtantinopo-

tinopolim mitterentur, edixit. Cōfluxerunt ad vrbem fabrorum,
tam cæmentariorum, quam lignariorum, opificumque ac mercennariorū ad octuaginta millia: quibus id datum negotij, vt accepta mercede, collapsa vrbis ædificia reficerent ac instaurarent.
Præfectus a Baiasite fuit operariis hisce Ionuzes Aga, Genizarorum tribunus: qui & inspector, & exactor operarum, summa cum potestate, suis cum Genizaris, esset. Interim ipse, quietis capiendæ causa, semet Hadrianopolim contulit.

Erat id temporis in prouincia Tekiensi vir quidam primarius, 179.
cui nomen Chasanes Chelifes. Is filium habebat, qui Seachoculis adpellatus fuit, & totis sex vel septem annis ita latuit, vt numquam prodierit: qua quidem de causa fuit habitus pro viro sancto. Eidem Baiasites quotannis septem asprorum millia suam in speluncam mittere solebat, quum ignoraret, eum & sectæ alterius, & Kiselem bassam esse. Hic ergo, quo tempore Constantinopoli strenue laborabatur in vrbe reficiunda, suis illis e latebris & cauernis tamdem prodiit: & adiutus opera suorum quorumdam complicum, die quodam solis vrbem Antaliensem ingres- 180.
sus est: quod eo facilius tum fieri potuit, quia cōmodum id temporis illic anniuersariæ nundinæ celebrabantur. Itaque captam ciuitatem diripuit, & Cadium eius in quatuor frusta dissecari, ac ipsa frusta distinctis locis suspendi iussit. Inde missis in prouincias proximas quibusdam suæ sectæ, suarumque partium hominibus, proclamari præcepit: aduenisse iam tempus, ipsis oportunum: saltim correptis armis, ad se properarent. Quotquot igitur illam sectam amplectebantur, & antehac eam secreto dumtaxat profiteri cogebantur, ad hunc eo numero confluxerunt: vt perbreui spatio temporis, hominum ad decem millia secum in castris haberet. Præterea complures e Tekiensi prouincia cum ipso se coniunxerunt. Itaque tales ac tantas iam consequutus copias, Antali relicta, Anatoliam petiit: & beglerbegū Anatoliæ, Caragosam bassam, adortus est. Occurrit homini Caragosa cum exercitu Anatoliæ, statimq; inito prœlio, seditiosi victos se simulare, ac pedem nōnihil referre. Tum vero Turci, desertis ordinibus suis, hostium

181. impedimenta diripere ceperunt. Perduelles vero, in tēpore conuersis habenis, Caragosę copias cæciderunt: ipsumque captum ad metropolim Anatoliæ Cutaigen adduxerunt, & opidum sibi dedi postularunt. Id quum ab opidanis impetrare non possent, in eorum conspectu Caragosam bassam viuum palo transfixere. Secundum hæc profectus Manissa cum Sangiacis quibusdam Sul-
182. tanus Corcutes, Sultani Baiasitis filius, copias in seditiosos hosce duxit. Verum cæsus & ipse cum suis, vix fuga saluti cōsuluit. Hinc indies auctis viribus, Anatoliam Scachoculis vniuersam agere, ferre, multaq; fœda committere. Post etiam progressus vlterius, Aidinensem ditionem inuasit. Corcutes fuga, ceu dictum est, elapsus; summa celeritate datis ad patrem litteris, eum de re tota certiorem fecit. Baiasites excandescens aduersus Vezires suos, ac præsertim aduersus Alim bassam, & Ducis filium, quod nihil de hoc motu sibi significassent: mox Alim bassam cum exercitu in Anatoliam proficisci, ac seditionem hanc compescere, perduellionis auctoribus capitis supplicio mulctatis, iussit. quod nisi fecisset, imperaturum se minatus est, vt cutis ei toto corpore detraheretur. Quapropter Alis, adhibita maxima diligentia, in Anato-
183. liam se contulit: quum Baiasites ei non exiguam partem aulici sui comitatus, & Genizarorum, adiunxisset: filioq; præterea suo, Sultano Achmeti, cuius Amasiæ sedes erat, mandasset; vti suis cum copiis Ali bassæ auxilio veniret. Achmetes Amasia profectus, ad Alim bassam accessit: qui mox inter se congressi, dies aliquot reficiundo militi dederunt, deque bello gerendo consultarunt. Interea vero cum copiis in Caramaniam irruit Scachocu-
184. lis, cui Caramaniæ bassa, quem Cheiderem bassam vocabant, & Sangiacus quidam in eadem prouincia, Zindis Kemales begus, obuiam venerunt: prœlioque Culimadorti, non inferiores modo discessere: verumetiam vtrique, pro more, resecta fuere ca-
185. pita. Seditiosi deinde Caramania relicta, versus planiciem Zibucciam profecti sunt: quod quum Ali bassę significatum fuisset, magnopere perturbatus animo: Quisquis, ait, me amat, absque mora conscendat equum. Primusque ceteris exemplo præbito, conscendit.

ſcendit equum: & veredariorum in morem feſtinato itinere, per-
duelles in campo Zibucclo tamdem adſequutus eſt. Scachoculis
autem, Oſmanicorum aduentu cognito, ibidem in planicie ca-
ſtra vallo cõmuniuit, camelis etiam in circuitu diſpoſitis: & cum
animo ſuo conſtituit, hoc loco Martis aleam experiri. Præterea
quibuſdam caſtrorum in locis, hoc modo munitis, turres excita-
uit: de quibus ſui ſeſe defenderent, & hoſtẽ ab oppugnatione ca-
ſtrorum arcerent. Erant igitur hi egregie ad prœlium ineundum
parati. Ex aduerſo, licet Alis baſſa ſecum & ipſe multa millia mi-
litum adduxiſſet: tamen quia totos dies quatuordecim illo itine-
re veredariis prope paria fecerat, non viros dumtaxat, ſed equos
etiam laboribus exhauſtos habebat. Nihilo minus hoſte conſpe-
cto: Tendamus in eos, inquit. Sed erat in exercitu quidam Cara-
muſes, ſtipendiariorum præfectus, quos Vloſezios dicunt, vir rei 186.
militaris inſigniter peritus. Is Ali baſſæ reſpondens: Exſpecta non-
nihil, ait, o baſſa, donec exercitus alij ſe nobiſcum coniungant.
Fieri nequit, vt hoſtis e manibus noſtris elabatur. Ad vnum dum-
taxat, alterumue diem, prœlium differ. Etiam Ramaſanis filius,
Adanorũ begus, nobis ſubſidio venit. Sine quæſo, noſtras vti co-
pias aliorum acceſſione maiores & firmiores efficiamus. Alis au-
tem baſſa viciſſim: Quis, inquit, eſt Alis baſſa, quiſue tamdem al-
ter ille, nobis vt eius ſit exſpectandus aduentus? Nimirum Alis e
poteſtate totus exierat. ideoque rabie quadam actus hoſtem in-
uaſit: quo factum, vt acre prœlium committeretur. Eo prœlio
Chaſanes Chelifes, Scachoculis pater, ſagitta vulneratus, & paul-
lo poſt exſtinctus fuit. quo mortuo, tumultus atque ſtrepitus in-
gens audiri cepit in caſtris ſeditioſorum. Quapropter Alis baſſa,
concitato calcaribus equo, medios in hoſtes delatus, & ab eis oc-
ciſus eſt. Quod quidem ipſius conſpicati milites, terga dedere.
Scachoculis hac potitus victoria, verſus Parthicos fines iter dire- 187.
xit, Tebriſium profecturus. Quum prope iam Parthicis a finibus
abeſſent, obuiam eis carauana quædam venit, ſecum e Parthia
ſericas & alias merces vehens. Eam carauanam Scachoculis diri-
puit, & quotquot hanc comitabantur homines, interfici iuſſit:

188. quum ignoraret, esse opes illas Ismailis Scachi, hoc est, regis Par-
thorum. Vbi Tebrisium venissent, tribuni militum, ceteriq; præ-
fecti, Scachum, Ismailem adierunt: & ad pedes ipsius prouoluti,
honorem ei, pro more gentium illarum, exhibuere. Tum vero
Scachus Ismail: Quis auctor vobis fuit, inquit, vt adoptiuo patri
meo bassas & begos suos occideretis, eiusque præterea subditos
rebus ac facultatibus suis spoliaretis? Illis respondentibus, id ab se
factum, vt ipsimet Ismaili Scacho rem gratam facerent, & homi-
nes a recta fide alienos, barbaros, facinorosos, de medio tollerẽt:
rursus eos compellans Scachus Parthicus: Et quid tamdem, sub-
iecit, carauana culpæ commisit in vos, qua irritati, & homines oc-
cidistis, & opes ipsas diripuistis? Ad quæ illi quum nihil habe-
rent, quod sui purgandi causa in medium adferrent: omnem *il-*
lam colluuiem hominũ ita distribui Scachus Ismail *iussit, vt sin-*
guli Parthorum proceres eius mandato viginti ad se reciperent:
189. ceteros vero præfectos, atq; tribunos ipsorum, trucidandos Co-
rizzis suis obiecit. Quod sane quum absque mora fieret, dignam
facinoribus admissis mercedem tulere.

190. Dum hæc in Asia gererentur, Tarabosane profectus Sultanus
Selimes, nauigio Cofen adpulit; illinc in Romaniã abiturus. Itaq;
Cofe discedens, Chilim nauigauit: Chili Beligradum venit. Eius
rei fama Constantinopolim ad Sultanum Baiasitem perlata, Ca-
dium vrbis Sarigresem, & Seguanem bassam, legatos ad filium
misit: quorum & consiliis vteretur Selimes, & monitis instruere-
tur. Hi quum ad Selimem peruenissent, auctores ei fuerunt, vti
suam in ditionem rediret: ne forte fratribus etiam suis occasio-
nem præberet, consimilia quædam tentandi. Ad ea respondens
Selimes: An non mandatum diuinitus est, inquit, vti suos quisq;
parentes tertio vel quarto quoq; anno inuisat? Hac equidẽ causa
motus, iter hoc perficiã; & patre visitato, meam in ditionẽ reuer-
tar. Ad summam, ab hoc instituto legati Selimem nullo dimoue-
re modo potuerunt. Ideoq; redeuntes ad Baiasitem, filij mentem
ac sententiam patri renuntiarunt. Is denuo legatos alios ad Seli-
191. mem misit, ac dici filio iussit, vti Semendriam se reciperet: quem
ipse

ipſe ſangiacatum illi adtribuiſſet. Negauit id ſe factum filius,
omninoque ſe patrem prius aditurum reſpondit, eiusque manus
oſculaturum, atque ita deinde diſceſſurum. Euenerunt hæc anno
DCCCCXVII. C. 1511.
Secundum illa perrexit in itinere ſuo Sultanus Selimes, & Ha-
drianopolim petiit. Inde quum non procul abeſſet, relicta Baiaſi-
tes Hadrianopoli, verſus Cōſtantinopolim abiit. Habebat autem 192.
ſecum omnes vezires ſuos, & begos ſangiacos, & milites. Quippe
mandatis publicatis edixerat, vti ſecum eo proficiſcerentur. Qua
de cauſa commotus Selimes, & conſiliarios ſuos adpellans: Nul-
lum, inquit, hoſtem habemus inter Hadrianopolim & Conſtan-
tinopolim. Cur ergo tot proceres, & talem ac tantum exercitum
pater ſecum ducit? Haud dubie nihil aliud hæc portendūt, quam
quod fratrem meum, Sultanum Achmetem, rerum adminiſtra-
tioni præficere cogitat. Ideoque ſumma vſus celeritate, non pro- 193.
cul a Zorlo patrem adſequutus eſt. Ibi tum copiis vtrimque con-
currentibus, ad dimicationem ventum fuit. Erat id temporis im-
becilla Baiaſites valetudine, quum nec pedibus vti, nec equitare
poſſet: eaq; de cauſſa curru vehebatur, cui velum obduxerat: nu-
minis interim, Mahumetisque ſui auxilium implorans. Quum
perexiguo temporis interuallo pugnatum eſſet, victus Selimes, o-
mni theſauro ſuo relicto, fugæ ſe dedit: ac tamdem peruenit in vi-
cum quemdam, ſitum ad mare, quod Nigrum vocant. Ei vico 194.
nomen eſt Midge. Heic nauim ingreſſus, tranſmiſſo mari, Coſen
ſe contulit. Sed eadem hieme rurſus in Romaniā nauigauit. Qui-
dam enim proceres aulici partes Sultani Achmetis fouebant, ni-
mirum ipſe Cadileſcherus, & Niſchanzis baſſa, & Ionuzes baſſā:
qui muneribus etiam, in hunc finem paratis, populo perſuaſerāt;
Sultanum Achmetem breui adfuturum, & loco patris impera-
turum. Hic autem conatus eorum quum Genizaris innotuiſſet,
nocte quadam in ædes ipſorum irruentes, quidquid in eis reper-
tum eſſet, diripuerunt. Itidem noctu Chaſanis baſſæ domum ad-
greſſi, fœde ſpoliarunt: adeoque ſeditionem excitauere maxi-
mam. Erant id temporis ad vrbem Sultani Achmetis legati, qui

furtim ſe ſubducere, ſalutique ſuæ fuga conſulere coacti fuerunt.
Secundum hæc legatos ad Sultanum Selimem miſere Genizari,
qui nuntiarent, ad vrbem modo veniret: ſe nimirum & ſalutatu-
195. ros ipſum imperatorem, & adgnituros pro domino. Achmetes
etiam eodem tempore propius ad vrbem ſe cōtulit, ſuis cum co-
piis ad Iſcodarā, e regione Conſtantinopolis, caſtra metatus: miſ-
ſisq; patri multis aureorum nummûm millibus, quo venerat iti-
nere, diſceſſit. Quumque vectigalia, tributa, ceterosque fructus
ac prouentus imperij, per Anatoliam ſibi vindicaſſet; violenter il-
las prouincias adminiſtrare cepit. Ac licet Sultanus etiam Corcu-
tes opida quædam Anatoliæ ſibi ſubieciſſet, retinere tamen ea nō
potuit, quum præfectorum Sultani Achmetis maiores eſſent vi-
res. Itaque diſcedens ex iis locis Corcutes, trans mare Gallipolim
abiit: ac duobus dumtaxat ſecum ſumtis, Conſtantinopolim na-
uigauit. Eo quum perueniſſet, exiguum quoddam templum in-
greſſus eſt, haud procul a domicilio Genizarorum. Hoc vbi nun-
tiatum Sultano Baiaſiti fuiſſet, aliam ei domum in vrbe iuſſit ad-
ſignari: quam, remotus a Genizaris, inhabitaret. In hanc igitur v-
bi commigraſſet, bona cum venia patrem adiit: eiusque manum
196. exoſculatus, in hoſpitium ſuum reductus fuit. Zeemen id tempo-
ris, quam minorem vocant, Sultanus Selimes aduenerat. Quum-
que propius Conſtantinopolim accederet, atque obuiam ei pro-
diret Sultanus Corcutes frater: equis inſidentes, manus ſibi mu-
tuo porrexerunt, ac peramanter inter ſe colloquuti ſunt. Hinc
197. vrbem ingreſſus Selimes, in prato Genibaxeo tentoria fixit, Cor-
cute ſuum in hoſpitium redeunte. Tum vero congregati Geni-
zari, decem ex omni ſuorum numero delegere; quos ad baſſas
ablegatos, dicere iuſſerunt: Adgnoſcere ſe pro domino ſuo Sul-
tanum Selimem, Baiaſitis imperatoris filium. Baiaſitem, propter
aduerſam valetudinem, & imbecillitatem virium, non iam am-
plius ad bella gerenda prodire poſſe. Quamobrem ſignificarent
Sultano Baiaſiti baſſæ, vt ſponte ſua rerum adminiſtrationem Se-
limi filio traderet. Id niſi fieret, in ipſos ſe baſſas animaduerſuros:
& præterea per vim collocaturos Selimem in thronum regium,
ac do-

ac dominum & imperatorem suum declaraturos. Hęc quum de-
cem illi Genizarorum legati bassis exposuissent, bassæ cum his i-
psis decem viris Sultanum Baiasitem adierunt. Is intellectis eorũ
postulatis, quam quidem diu superstes ipse foret, imperium se
nemini traditurum respondit. Ad ea supremus vezir, Mustaphas 198.
bassa: Vale igitur, inquit, imperator maxime. Nam mox, vbi abs
te digressi fuerimus, vitam hi nobis adiment. Tum Sultanus: Si-
quidem iam nos imperio non abdicauerimus, ait, an futurum pu-
tatis, vti nos e medio tollant? Minime vero, subijciunt illi, vitam
eripient tibi: sed iniectis vncis spiculorũ suorum vesti tuę, de thro-
no imperatorio te detrahent. Quæ quum ab eis dicta fuissent, exi-
guo temporis spatio Sultanus Baiasites re cum animo suo delibe-
rata, caput erigit, &: Rerum equidem, inquit, summam filio
meo, Sultano Selimi, traditam committo. Qua Baiasitis oratione
Genizaris renuntiata, mox vnanimes ad Sultanum Selimem se
contulerunt. Hæc autem gesta fuerunt anno DCCCCXVIII. C.1512.

Postridie Sultanus Baiasites cistas, quibus imperatorij thesauri
cõtinebantur, Sultano Selimi filio misit: ac vezires, ceterosq; bas-
sas, dominum suum, Sultanum Selimem, adire iussit, eique signi-
ficare: tantummodo sibi, patri suo, dilationem dierum XX conce-
deret: quibus exactis, Dimotucum abiturus, & reliquum ibidem 199.
vitæ spatium transiturus esset. Interim Selimes in hospitio Geni-
baxeo commoraretur. Hæc quum illi Sultano Selimi exposuis-
sent: Quidquid, ait, patri & bassis visum fuerit imperare, ratũ esto.
Res enim adhuc in ipsorum potestate sunt & arbitrio. Postridie
illius diei patrem Selimes adiit, eique manum osculatus est. Tum
vero surgens pater. Accede fili, ait, atque hoc loco sede: quum re-
rum dominus, me quidẽ abdicato, & imperator factus sis. Ad ea
Selimes: Minime vero, mi pater, inquit. Nam equidem domini,
patrisq; mei, famulus sum: nec amplius quidquam petij, quam vt
mihi faciem tuam intueri, ac manũ deosculari liceret. Id quũ im-
petrauerim, bona cũ pace tua mihi, famulo tuo, nũc abite fas esto:
salua tibi rerũ administratione prospertima. Sultanus aũt Baiasi-
tes: Fili, ait, toto pectore atq; animo imperium tibi resignaui. Sed

vnum hoc cōſulo, ne ſanguinē innoxium fundas, nec immerito
quemquam occidas. Cui patris cōſilio quū Selimes ſe pariturum
promiſiſſet, in hortū nouū ſiue Genibaxen, ad tētoria ſua ſe rece-
pit. Poſtridie, ſummo diluculo, pro tribunali ſedit, & aduocari Ge
nizarorū Agam iuſſit: qui mox vniuerſis cum Genizarorū copiis
corā eo ſe ſtitit. Ibi tum cōpellatis ipſis, Selimes interrogare: num
ſe vellent dominū & imperatorē adgnoſcere? Cunctis vnanimi-
ter adclamantibus, id omnino ſe velle facere; mox iterū Selimes
eos adpellās: Si quis, ait, inter vos aliquid culpæ cōmiſerit, an per
vos mihi licebit, vt illū puniam? Licebit vero, ſucclamant omnes.
Ergo deinceps, ſubiecit Selimes, imperiū meū auſpicabor. Poſtri-
die, quum illuxiſſet, eodē in loco pro tribunali cōſedit: veziribus
& baſſis omnibus huc ad ipſum cōuenientibus. Illo die quemdam
Genizarum, qui aurcam in capite geſtabat vſcufiam, ſiue pileum,
cōpræhendi iuſſit, & ad arborem ſuſpēdi: quodā etiam de Vloſe-
ziorū numero capite truncato. Genizarus ille propterea ſuſpēdio
ſublat⁹ e medio fuit, quod Sultani Achmetis ſocer eſſet. Hoc mo-
do quum ſibi Sultanus Selimes imperiū cōſtituiſſet, Corcutes cō-
ſcenſa trireme Maniſſam, ditionē ſuam, repetiit. Non multis die-
bus interiectis, Cōſtantinopoli diſcedens Baiaſites, Dimotucum
200. abire cogitabat. Eum Sultanus Selimes extra portā Hadrianopo-
litanā, officij cauſa, quū deduceret: Baiaſites e curru cū filio collo-
quens, de multis eū rebus admonuit. Inde mutuo ſibi pater atq; fi-
lius valedixere. Sed Baiaſites hoc itinere delatus in vicū quemdā,
201. cui nomen Chapſe, vitam cum morte cōmutauit. Reuectus aūt a
ſuis Cōſtantinopolim, in tēplo, quod ipſe cōſtruxerat, cōdit⁹ fuit.

Secundū hæc profectus eſt Sultanus Selimes vniuerſis cū co-
piis in Anatoliam, quumq; iam perueniſſet Engurim; frater eius,
Sultanus Achmetes, ad fines Arabicos profugit. Quod vbi Seli-
202. mes accepiſſet, itinere mutato, Pruſam rediit: ibiq; Muſtaphā baſ-
ſam, cum aliquot fratrū ſuorū filiis, ſtrangulari curauit. Inde Ma-
niſſam cōtra fratrem, Sultanū Corcutē, mouit. Sed is Tekienſem
in prouinciā abiit. quo cognito, primum e ianitoribus ſuis, quem
Azemim Caſanem Agam vocabant, fratrē a tergo perſequi iuſſit.

Is ad-

Is adhibita diligentia maxima, tamdem illum in specu quodam
depræhendit, & cepit: iamq; captum ad herũ suum Selimem ad-
ducẽs, obuios habuit nuntios, apud opidum Egrigos: vbi mox de
mandato Selimis Corcutes, strangulatus, & cadauer eius Prusam
vectum, ibidem monumento fuit illatum.

Quum autem Sultanus Selimes etiam alterum fratrem suum,
Sultanũ Achmetem, magnopere cuperet in potestatẽ redactum:
astu excogitato, Bassarum & Genizarorũ nomine litteras ad eum
perscribi iussit, quarum litterarũ hæc erat summa: Sultanum Seli-
mem crudeliter in omnium sæuire vitam. Ea de causa se iam per-
tæsos esse pumilionis istius. Prodiret modo Achmetes, ac se con- 203.
spiciendum præberet: mox ei se captum Selimem tradituros. Da-
ta vero fuit opera, vt eiusmodi litterarum exempla L vel LX Sul-
tano Achmeti redderentur. Itaq; numero litterarum deceptus, fi-
dem eis habuit, & cum milite Caramano suis e latebris in apertũ
prodiit. Quotquot erant cum eo proceres, hanc profectionem
dissuadebant; & futurum aiebant, vt circumueniretur. Sed ipse,
litteris illis exhibitis, ac perlectis: Demus, ait, exempla viginti ha-
rum litterarũ esse falsa & cõmenticia: num idem de ceteris quoq;
pronuntiari oportet? Itaque suam sequutus opinionem, copias in
fratrem duxit. Quum in planiciem peruenisset ad Neapolim Ca-
ramaniæ, ab exercitu Sultani Selimis obrutus, parum cum suis
strenue rẽ gessit: ac victus, fugæ se dedit: in qua fuga captus Ach-
metes, & strangulatus fuit. Exstincti cadauer Prusam deporta-
tum, & ibidem in monumento fuit conditum. Hæc autem acci-
derunt anno DCCCCXX. C.1513.

Sultanus ergo Selimes iam solus imperio tranquillo potitus,
ad bellum gerendum aduersus Ismailem, Scachum Parthorum,
se cõparauit: & curribus ad vehenda tormẽta, ceterisq; rebus ne-
cessariis instructus, omnes suos exercitus collegit, in quibus erant
hominũ ad quadringenta millia. Tantis cum copiis in Parthiam 204.
profectus, manum cum Ismaile Scacho cõferere decreuit. Ismail
vero Sultani Selimis instituto cognito, cũ Parthis suis & ipse hosti
obuiã prodiit: ac tamdem congressis in planicie quadã, quæ Zal-

derana dicitur, vtriusq; partis exercitibus, a diluculo ad postmeridianum vsq; tempus dimicatum inter eos fuit. Ismailis Scachi supremus belli dux, Vstazeluis filius, Anatolico militi oppositus erat: Romaniæ copias ipsemet Scachus Ismail sibi debellādas sumserat. Sed Anatoliæ beglerbegus adeo fortiter hosti restitit, vt tādem Vstazelues occideretur. Ab altero quoq; aciei latere pugnatum vtrimq; strenue, donec ad extremū Chasanes bassa, Romaniæ beglerbegus, occumberet. Nihilominus Thures Alis begus, Malcozij filius, vna cum fratre suo, tam acriter hoc prœlio se gessit: vt hostibus disiectis, ad Ismailis Scachi vexillum primarium penetraret, ipsique Scacho vulnus infligeret. Verum a Scachi satellitibus vterq; mactatus cecidit. Sub exitum diei fessus iam cum suis prœliando Scachus, hosti cessit, & fugam arripuit: ordaq; sua, cum omnibus rebus, quæ illa continebantur, hostis arbitrio relicta, Tebrisium se recepit. Itaq; Turcis orda Scachi prædæ fuit, qui etiam in ea ceperūt vnam de Scachi vxoribus: quum ceteræ mulieres, quæ illis in castris fuerant, pedites cum reliquo Parthorum exercitu Tebrisium abiissent. Scachus aūt, relicto Tebrisio, cum non magna suorum manu Sultaniam se contulit. Interea Tebrisium progressus Selimes, omnes vrbis artifices, omnes eximios opifices collectos, Cōstantinopolim misit. Quumq; illa hieme cogitaret in hibernis ad Carabagum subsistere, nō hoc eum tumultuantes facere passi fuere Genizari. Quapropter Amasiam reducto exercitu, ibidem hibernauit. Sub initium æstatis Camachum
205. profectus, eam ciuitatē occupauit. Interim Sinanem bassam eunuchum in Dulgadirensem prouinciam ablegauit, qui ducē eius regionis Aladeulem bello inuaderet. Is Dulgadirem ingressus, Aladeulem minime resistentem cepit, & capite truncauit: quamquā alij tradant, suspendio necatū fuisse. Ditionem vero Sultanus Selimes Ali bego concessit, qui ex Aladeulis fratre natus erat.

206. Hoc tēpore Genizari magnas Amasiæ turbas excitauere, quū in Piris bassæ castra per seditionem irruerēt. Erat tum Sultani Selimis vezirazemes, Achmetes bassa, Ducagini filius: quem Selimes interfici iussit, collata in eum culpa, quod huiusce Genizarorum

rorum

rorum ſeditionis & conſcius, & auctor exſtitiſſet. Hinc Amaſia
diſcedens Selimes, Conſtantinopolim abiit: vbi generum ſuum,
Iſchenderem baſſam, vna cum Taziſade Cadileſchero, & Bali
Geme Seguane baſſa, ſupplicio capitis adfecit: quod ipſos etiam
diceret Amaſiani Genizarorum tumultus auctores fuiſſe. Conti-
gerunt hæc anno DCCCCXXI. C.1514.

Secundum hæc collectis Selimes omnibus copiis ſuis, Cōſtan-
tinopoli tranſiecit in Anatoliam: quum alteram ſe cōtra Parthos 207.
expeditionem moliturum ſimularet. De hac Selimis profectione
certior factus Canſaues Gauris, Sultanus Alcairi; maximopere
cum ſuis proceribus & Mamelucis perturbatus, coactis militibus
ſuis, armatus Chalepum adiit. Qua re Sultano Selimi nuntiata,
miſſo itinere Parthico, in Sultanū Alcairēſem mouit. Eius quum
fines adtigiſſet, ac Sultanum haud impigre ſibi occurrentem cō-
ſpiceret: graui cum eo prœlio conflixit, in quo Sultanus ipſe Can-
ſaues Gauris cæſus fuit, eiuſq; copiæ diſſipatæ fugerunt. Poſt hāc
pugnam Selimes victor omnes munitiones & arces, in finibus ſi-
tas, occupauit: ac præſidiis in ſingulas impoſitis, Chalepum per-
rexit. Ibi quum omnia Chalepo vicina loca ſui iuris feciſſet, be-
gos ſangiacos prouinciæ præfecit. Chalepo Damaſcum abiit, &
vrbem cum omni agro finitimo, ſumma celeritate ſuo ſubiecit
imperio. Mameluci, qui & Circaſſi, Alcairum fuga delati; Tom- 208.
mambaim, qui erat id temporis Vlu Duueidar, Sultanum crea-
runt. Et Vlu Duueidar apud ipſos primus erat dignitate poſt Sul-
tanū. Potitus autem Damaſco Selimes, Sinanem baſſam cum ſe-
lecta militū manu Gazam præmiſit. Aliquot inde diebus elapſis,
etiam ipſe reliquo cum exercitu ſubſequutus fuit, Alcairum du-
cturus. Ex altera parte Damaſcum Tommambais Meliculem V- 209.
meram, hoc eſt, beglerbegum Damaſci, Zamberdim Gaſalim,
cum parte ſui exercitus miſerat. Is quum a Gaza prope iam abeſ-
ſet, etiam Sinan baſſa Remlen aduenit, eoq; loco caſtra metatus
eſt. Quumque certior factus fuiſſet, eſſe Gaſalim cum exercitu in
vicinia: noctu militibus indicta profectione, tanta cum propera-
tione ad hoſtem acceſſit, vt prima cum luce Gaſalis copias adſe-

quutus, non modo cum eis confligeret: verumetiam victoria potiretur, magnumq; Mamelucorum ſiue Circaſſorum numerum internicione deleret; ſuperſtitibus fuga dilapſis, & in ſolitudines illorum locorum ſemet recipientibus. Quibus rebus geſtis, placuit Sultano Selimi legatum ad Tommambaim mittere. Quippe domeſticum quemdam habebat, natione Circaſſum, quem vulgo Muratem Circaſſum adpellabant. Is ad Sultanum ire iuſſus, impetrare non potuit, vt a Tommambai vel in conſpectũ admitteretur, vel audiretur: adeoque cum iis, quos itineris comites ſecum adduxerat, iuſſu Tommambais fuit interfectus. Qua legati ſui cæde cõperta, motis Selimes caſtris, Remlen petiit. Eo quum perueniſſet, ſignificatum illi fuit, ciues Remlenſes id temporis, quo Sinan baſſa Remle nocturno itinere diſceſſerat, vt Zamberdis Gaſalis copias adoriretur, ſparſiſſe rumorem de fuga Oſmanicorum: & quotquot in caſtris Sinanis baſſæ remanſerant, non ſolum mactaſſe; verumetiam occiſorum cadauera paſſim in puteos & foſſas proieciſſe. Quo Remlenſium intellecto facinore, Selimes & congregari iuſſit opidanos, & omnes illius ſceleris
210. reos trucidari. Secundum hæc Cudſimubarecum profectus eſt. Quumque ſub veſperam eo veniſſet, noctem illam iſtic manere voluit: ac veſpertinis precibus in Axa meſſita, nocturnis in cubei Sahara peractis, omnia loca ſacra viſitauit. Poſtridie circa meridiem reuerſus ad exercitum, Gazam contendit: vbi Sinan baſſa, potitus inſigni victoria, ſuas cum ipſo copias coniunxit. Gaza Bethlehemam profectus, illo quoque loco preces ſuas concepit: quibus abſolutis, in animum induxit, Alcairum petere. Præmiſit ergo Sinanem baſſam, qui ſuis cum copiis reliquum exercitum antecederet. Quippe proficiſcendum eis per illam ſolitudinem erat, quam ante id temporis numquam tam numeroſus exercitus tranſierat. Et aliam quoque cauſam habebat, cur eum præmitteret: quod vereretur ſcilicet, ne ſi tanta hominum multitudo coniuncta maneret; iter illud per ſolitudinem ſe ſuſcepturos negarent, atque hoc modo diffluerent. Sultanini quidem hoc deſertum ſemper antehac pro vrbis Alcairanæ propugnaculo quodam

dam

dam habuerant. Verum Sultanus Selimes iacta, quod dicitur, alea; militem cohortationibus animosis ad capessendum hoc iter impulit. Vbi ventum ad prima castra fuisset, in pago, qui Deirre vocatur, vezirem suum, Chuseinem bassam, interfici iussit: quod dixisse perhiberetur, non temere per eiusmodi solitudinem, tanto cum exercitu, proficiscendum. Atque hoc modo solitudinem ingressus est, quæ arida prorsus, aquis destituitur. Quum de die in diem progrederetur vlterius, placuit Deo largiri pluuiam: quo factum, vt vniuersæ illæ copiæ nulla premerentur aquæ pænuria. Vbi Salachigen peruentum fuisset, iam vicerant scilicet, superata solitudine. Quapropter oneratis aqua potabili iumentis, Alcairum perrexerunt. Interea Tommambais *Alcairi* Sultanus, suis & ipse copiis instructus, ex vrbe militem eduxit: eoque modo castra metatus, vt vrbem a tergo haberet, ibidem substitit. Coëgerat enim maximum exercitum, in quo militabant Æthiopes, cum aliis nationibus. Tormentis etiam bel- 211. licis ea communierat itinera, quibus hostis venturus exspectabatur. Sed transfuga quidam ex castris ipsius ad Sultanum Selimem se contulit, eique consilia & insidias hostium detexit. Quibus Selimes cognitis, diuerso itinere copias Alcairum duxit. Hæc gesta fuerunt anno DCCCCXXII. C. 1515.

Die XXVIII mensis Silchizis, ante prandium, ingens & cruentum prœlium commissum fuit; quo in prœlio Sinan bassa, cæsus in dextro cornu, occubuit. Tamdem tamen Mameluci, qui & Circassi, dissipati profligatique, partim versus montes, partim in solitudinem, partim ad ipsam vrbem profugere. Verum vbi mox Selimiani milites vrbem occupassent, reliquię Circassorum & Mamelucorum, vrbe deserta, in regionem, Saitensem se recepere. Selimes propter vrbem, ad Nilum fluuium, castris locum 212. cepit: quo in loco dum ipse quiescit, missis Tommambais speculatoribus, quum alia, tum etiam situm castrorum hostilium explorauit; quod ea nocturna impressione adgredi, suo cum animo constituisset. Rebus omnibus exploratorum opera probe perquisitis; vrbem noctu cum suis ingressus, plurimos ex Selimianis in

vrbe oppressit & trucidauit. Sed quum primum hoc Selimi nunciatum fuisset, iussis arma corripere militibus, hosti semet opposuit: tormentisq; bellicis in ea loca cõstitutis, in quæ facturus impetum credebatur hostis, ab omni parte paratus erat.

C.1516. Anno DCCCCXXIII, quarto die mensis Mucherenis, missus in vrbem fuit a Sultano Selime Ionuzes bassa, cum Genizarorum manu: qui quidem in ipsis plateis & vicis vrbis aduersus Circassos & Mamelucos acerrime dimicarunt. Hoc prœlio sagitta Ionuzes bassa tam grauiter vulneratus fuit, vt a suis sublatus, e media pugna exportaretur. Id conspicatus Selimes, vsque adeo excanduit: vt milites ex equis descendere iuberet, ac pedites suis suppetias ferre. Quod quum absque mora fieret, & illi milites, qui ceteroquin ex equis dimicare solebant, pedites vrbem ingre-
213. derentur: prope templum maximum, quod Chasanis *Zami* vocant, cum Circassis & Mamelucis manum conseruere: qua pugna tot ab vtraque parte cæsi sunt, vt passim per plateas plena peremtorum cadaueribus essent omnia. Tamdem Selimiani denuo victoria potiti fuerunt, & Tommambais iterum cum nonnullis suorum in regionem Saitensem profugit. Acciderunt hæc anno DCCCCXXIII.

Post illa cum omni exercitu Selimes vrbem ingressus, in ipso palatio Sultanino diuertit. Fuerant in eo, quem diximus, conflictu capti bis mille quingenti Circassi ac Mameluci: quorum ad duo millia Sultanus Selimes iugulari, quingentos reliquos in custodiis haberi iussit. His gestis rebus, adactus extrema necessitate Tommambais, vt pacem peteret: insignem legationem ad Sultanum Selimem misit. Eam Selimes sane quam humaniter excepit, ac postulatis omnibus adsensus, non modo Tommambai rescripsit: verumetiam suos homines ad ipsum vicissim ablegauit, qui pacis ei auctores essent. Hos ad se iussu Selimis venientes, Tommambais interfici curauit vniuersos. Quamobrem summopere cõmotus Sultanus Selimes, Circassos illos omnes, quos in custodia detineri pręceperat, mox ita iussit occidi, neminem vt sui reliquum facerent. Ea re patrata, trans Nilum copias duxit,

Tom-

Tommambaim quæſiturus: quo ille comperto, fugam arripuit. Selimes Romaniæ copiis iniunxit, vt eum a tergo perſequerentur. Sed Arabes, qui & Æthiopes, itineribus fugienti Tommambai præcluſis, hominem interceperunt, & captum ad Selimem perduxerunt.

Anno DCCCCXXIII, die XVII menſis Rebiululæ, mandato Sultani Selimis, in vmbilico vrbis Alcairēſis, eo loco, qui Bab ſubeile dicitur, Sultanus Tommambais ſuſpendio necatus fuit. Atque C. 1517. 214. hoc modo radicitus exſtirpatis Circaſſis ac Mamelucis, vniuerſum illud Sultaninum Ægyptiumue regnū ſuo Selimes imperio ſubdidit, & in Sangiacatus diuiſit: quum vrbem Alcairanam Ionuzi baſſæ regendam commiſiſſet. Inde rebus omnibus egregie conſtitutis & ordinatis, Alcairo diſceſſit, Gazam rediturus. Erat autem quidam ex Sultaninis, Cheir begus, qui Sultanis illis adhuc rerum potientibus, Chalepi copiis præfuerat; ſed ſponte ſua Sultani Selimis poteſtati ſe permiſerat. Hic a Selime, pręter Ionuzem baſſam, ad Alcairum relictus; litteras ad eum, iam inde digreſſum, miſit obſignatas: quib⁹ in litteris, Ionuzem baſſam accuſans, perſcripſerat; Æthiopes, & plebem vrbanā, Ionuzi baſſæ Sultani tribuere titulum, & omnia precari fauſta feliciaque; nonnullis etiā criminibus aliis in eum cōgeſtis. His territus litteris Selimes, mox alias ad Ionuzem baſſam dari iuſſit: quibus ei mandaretur, vti maxima celeritate ſemet ad Sultanum Seleimem conferret. Eadem Cheiri bego ſcribi voluit, & vrbem ipſius fidei, per abſentiam baſſæ, commendauit. Vbi ſuum ad herum, Sultanum Selimem, in ipſa ſolitudine Ionuzes baſſa peruenifſet: equis inſidentes, inter ſe colloquuti ſunt ambo. Verum ſubito Selimes furore correptus, Ionuzem baſſam ex equo deiici iuſſit: & Solachorum præfecto mandauit, vt eum, reſecto capite, iugularet. Quod ſtatim factum quum fuiſſet, Selimes itinere continuato, tamdem Conſtantinopolim reuerſus, quieti ſe dedit.

Non exiguo temporis interuallo gerendis a rebus abſtinens, anno denique DCCCCXXVI, menſe Remaſane, Conſtantinopoli C. 1520. digreſſus, Hadrianopolim petere conſtituit. Hoc in itinere quum 215.

Inzuam venisset, balineum ingresso tumor quidam a tergo cepit oriri, qui reuera carbunculus pestilens erat. Profectus autem vlterius, & illum ad locum delatus, vbi aliquando cum patre conflixerat: vrgente necessitate, fixis ibidem tentoriis, substitit. Interea vero, dum heic morbo ipsius curando se totos medici dabant: Defterdaros, & Pirim Achmetemque bassas, Hadrianopolim præmisit: vt omnia sollemnitati Bairami celebrandæ necessaria præpararent, solo Ferhate bassa cum eo manente. Sed quum medici morbo remedium inuenire non possent, eo ipso mortuus est loco, in quo cū patre pugna congressus fuerat, die septimo mensis

C. 1520. Schebalis, anno DCCCCXXVI. Imperauit annis VIII. mensib⁹ VIII diebus VIII. Nihil compertum fuit de ipsius obitu totis diebus decem. Interea secreto Ferhates bassa primarium ianitorem cum litteris Manissam ad Sultanum Soleimanem misit, qui eum moneret, vti quamprimum illuc properaret. Sed quod his nihil litterarum reliquis a bassis adiunctum fuisset, veritus est itineri se dare Soleimanes. Inde bassis ceteris, qui Hadrianopoli degebant, rem omnem Ferhates bassa patefecit: qui mox eò profecti, quum quo res essent loco, cernerent; litteris & ipsi perscriptis, præfectum Ispachiorum ad Soleimanem Manissam ablegarunt: significantes, vt absque mora veniret prius, quam de patris obitu Genizari, ceterique Portæ milites, quidquam inaudissent: ne fœde direptam vrbem excidio darent. Itaque Soleimanes, re tota penitus cognita, confestim semet adcinxit itineri: nec vlla vel noctu, vel interdiu quiete interposita, peruenit Iscodaram, e regione Constantinopolis sitam. Hoc loci tribunus Genizarorum ad ipsum venit, quo comite triremem ingressus, Constantinopolim transiecit; in occursum prodeuntibus Genizaris vniuersis. E triremi quum exscendisset, Genizarorum Aga, suos compellans Genizaros: Hic dominus vester, hic imperator est, ait. Qua illi voce audita, mox ordine ceteros antegressi, Sultanum suum ad imperatorum Saraium deduxerunt. Hinc largiores annonas, & donatiua petiere: Sultano Soleimane postulatis ipsorum adnuente. Postridie prima luce funus Selimis in vrbem deductum fuit, eiq; celebratæ in templo

plo ſiue zuma Sultani Muchemetis exſequiæ. Pedes ante paternum funus incedebat Sultanus Soleimanes, idque comitabatur ad zumam ab ipſo Selime conditam, vbi monumento ſuo fuit illatus. Inde Soleimanes ad palatium reuerſus, in thronum imperatorium ſe collocauit, & regni adminiſtrationem auſpicatus eſt, anno DCCCCXXVI, die XVII menſis Schebalis. C. 1520.

Factus iam plene rerum dominus Soleimanes, elapſis aliquot menſibus, omnes ſuos milites conuenire iuſſit, & cum eis verſus 216. Albam Græcam profectus eſt, anno DCCCCXXVII. C. 1521.

Quum prope iam abeſſet ab Alba, Vezirem ſuum, Achmetem baſſam, cum Romaniæ copiis ad Burgurdelen ire iuſſit. Is illuc vbi veniſſet, tormentis bellicis mœnia diſiecit, militem immiſit, & opidum cepit. Multi tamen in eius expugnatione Turci fuere trucidati, ac viciſſim Achmetes baſſa Sultano Soleimani cæſorum Chriſtianorũ capita, cum quibuſdam captiuis & vulneratis, miſit.

Secundum illa Pirim baſſam præcedere iuſſit Soleimanes, qui Albæ Græcæ ſitum ac munitionem, circumfuſis copiis, ſpecularetur: ſtatimque Pirim ſequutus, vniuerſum exercitum mœnibus admouit, caſtra vallo muniuit, tormenta iuſſit expediri, muros euerſos ſolo æquauit, ac tandem Albam expugnauit die XXV mẽſis Remazanis, anno DCCCCXXVII. qua potitus, Conſtantinopolim rediit.

Anno ſequenti proximo DCCCCXXVIII, die XX menſis Reze C. 1522. bis, iterum Soleimanes expeditione ſuſcepta, copias vniuerſas in Anatoliam transduxit, Rhodo bellum illaturus. Iam ante vero Muſtapham baſſam inſigni cum claſſe Rhodum nauigare iuſſerat. Ipſe cum pedeſtribus copiis Anatoliam ingreſſus, in opidum quoddam Menteſianæ ditionis, cui nomen Mermere, ſe contu- 217. lit: vnde non magno ex interuallo jn Rhodum tranſiicitur. Itaq; militibus hinc in Rhodum tranſportatis, tandem & ipſe ſuo cum comitatu tranſuectus in inſulam, graui vrbem obſidione cinxit. Obſeſſi Chriſtiani muros pannis cocco tinctis, & ſericis, & auro intertextis, ornabant; ac plurimis in vrbe ludis & ſpectaculis, ad oblectandos animos, vtebantur. Quum ſerio denique oppugna-

rentur,longo temporis ſpatio ſe defendebant acerrime; quod vrbem ab hoſte nullo modo capi poſſe ſibi perſuaſiſſent. Ac Soleimanis ſane res eo tamdem loci redactę fuerant,vt quanam ad expugnandam ciuitatem via deinceps progrederetur, ignoraret. Quia tamen mons quidam haud procul ab vrbe diſtabat, ex eo terram peti,qua vrbis foſſæ complanarentur,edixit. Actis præterea cuniculis, ſuffoſſi fuere muri,tormentorum quoque vi magna ex parte diruti. Quapropter exhauſto laboribus ac moleſtiis Chriſtianorum præſidio,quum vrbem non multo poſt in hoſtium po-
218. teſtatem venturam nemini dubium eſſet: ipſorum princeps, quē Megalon Maſtora vocabant, inducias pactus, vrbem ſe diditurū ſignificauit: modo ipſis abeundi poteſtas fieret,ſaluis facultatibus ſuis; & Chriſtianorum vxores atque liberi nulli ſeruituti manciparentur. In eas condiciones Sultanus Soleimanes abſque mora conſenſit. Itaque quum obſeſſi munera Sultano quædam,in eius conſpectum admiſſi,obtuliſſent: cum rebus ac facultatibus,cum liberis & vxoribus ſuis naues ingreſſi,Turcis Rhodo ceſſerunt, & in Italiam nauigarunt. Quotquot erant in vrbe captiui Turci,libertati priſtinæ reſtituti fuere. Capta vero fuit Rhodus die tertio menſis Sefferis:anno DCCCCXXIX. Simul etiam cum Rhodo Turci arcem Stancoin,& Bedrum,aliam arcem in Anatolia ſitam, in poteſtatem redegere. Soleimanes inde Conſtantinopolim reuerſus eſt.

Ceterum quo tempore ad obſidendam Rhodum proficiſci co-
219. gitabat,Ferhatem baſſam aduerſus Alimbegum, Scachi Suarenſis filium, qui perantiquo maiorum ſuorum iure Dulgadirenſis regionis dux erat,cum copiis ablegauit. Nam falſo delatus is fuerat apud Sultanum Soleimanem, & accedebat alia cauſa, quod Oſmanidæ neminem veteri natum familia ſuo in imperio tolerare poſſunt. Vbi iam prope Ferhates aberat ab Alis begi ditione, inſidioſo aſtu hominem ad ſe pellexit. Quippe morbum ſimulās, ſignificari bego iuſſit: velle ſe teſtamentum condere,atque ipſius fidei exercitum committere. Qua voluntate Ferhatis intellecta, mox Alis begus, nihil ab Oſmanicis periculi veritus, quibus in-

de:

de vsque a prima ætate fidus ipse fuerat, cum vtroque filio bassam adiit: qui & patrem, & filios, innocentes occidi iussit. Hoc facinore patrato, Ferhates ad Sultanum Soleimanem, Rhodum obsidētem, Rhodo necdum capta, reuersus est.

Quum autem confecto bello Rhodio, Constantinopoli Soleimanes quietus degeret: Genizari die XXIII mensis Rezebis seditionem mouerunt, & Aigasis bassæ, supremique thesaurarij, 220.
Abduselamis ædes expugnatas diripuerunt. Postridie, qui Mercurij dies erat, noctu Ibrahimis ac Mustaphæ bassarum domos itidem adhibita vi aperuere: sed ea cum moderatione, nullam vt inde prædam auferrent. Composito denique Genizarorum tumultu, Soleimanes in Vngariam proficisci statuit: & collectis L vel LX millibus armatorum, pontibus Sauum, Drauum, Danubiumque flumina iunxit: & Varadinum Petri, cum aliis locis mu- 221.
nitis occupauit, Budam ipsam cum exercitu petiturus. Ea Soleimanis expeditione cognita, se quoque rex Vngarus ad bellum parauit; & cum milite suo, qui ferro totus armatus erat, obuium se Sultano Soleimani dedit. Die quodam Mercurij, circa tempus Ikindi, vtrimque tanto concurrerunt exercitus impetu: multa vt hominum millia ab vtraque parte cæsa caderent, plurimi vulnerarentur. Diu pugnatum quum fuisset, tamdem tamen victus rex Vngarus, etiam ipse periit. Actis autem in fugam Vngaris, Turci hostem persequuti, multa ipsorum millia inter fugiēdum contrucidarunt. Soleimanes re bene gesta, Budam suos duxit, & vrbe sine sanguine potitus est; cuiusuis sexus & ætatis hominibus in seruitutem redactis, anno DCCCCXXXII. Post occupatam Budam, re- C. 1526.
uersus est Hadrianopolim, & ad tempus aliquod se quieti dedit.

Erat tunc quidam in Anatolia, qui Calender Zelebis adpella- 222.
batur, ex familia Chazis Bectasis. Colunt autem Turci Chazim Bectasem, ceu diuum quemdam, atque etiam inuocant. Hic ergo Calender Zelebis seditione mota, cum non magno Deruisiorum numero Sangiacos aliquot fudit, & vniuersam Anatoliā ad arma concitauit. Soleimanes accepto motus huiusce nuntio, Ibrahimem bassam, insigni cum exercitu, misit; vti Calenderem Zele-

Qua quidem re feliciter confecta, per vniuersam Italiam nomen
ipsius inclaruit: inditumque fuit ei cognomen ab Italis, vti vulgo
Barbarossa diceretur. Idem quotannis Sultano Selimi & Solei-
mani munera quædam missitabat. Quorum alter, Soleimanes,
viri virtute, rerumque gestarum fama cognita: missis legatis, inui-
tauit hominem, vti ad se veniret. Chairadines idoneo Cesairi præ-
sidio imposito, strenuorumque virorum, & sibi amicissimorum
fidei ciuitate credita: triremes aliquot milite compleuit, & Con-
stantinopolim profectus est. Eò quum adpulisset, manum pro
more Sultano Soleimani osculatus est. Excepit hominem Sulta-
228. nus sane quam honorifice, constitutoque salario quadragies cen
229. tum millium asprorum annuo, Beglerbegum maris supremum
creauit, & ad Veziris dignitatem euexit: vnde nomen ei datum,
vt Chairadines adpellaretur. Nanctus ergo plena cum potestate
maris imperium, centum triremes in mare deduci, & instrui, mi-
liteque compleri iussit, & cum iis Moream adiit. Qua re Chri-
stianis nuntiata, mox illi regionem & arces, quas occupauerant,
desertas reliquere: conscensisque nauibus suis, inde discesserunt.
A Christianorum abitu, CCC Genizari, Azapique totidem in ea
fuere loca missi: qui & Coronæ, & opidis ceteris præsidio essent.
Inde Chairadines bassa cum eadem classe in Barbariam profe-
ctus, vrbem celebrem Tunisinam, quæ a Mauris incolitur, occu-
C. 1534. patam suo subiecit imperio, anno DCCCCXL.

Eodem hoc tempore captæ a Chairadine bassa Tunisis, qui-
230. dam e numero Parthicorum procerum, Vlumas begus, a Sca-
cho Techmasi, filio Scachi Ismailis, defecit; licet ipsius Scachi so-
rorem haberet coniugem. Itaque profugus e Parthia, Constanti-
nopolim accessit: & præstito subiectionis sacramento, Soleima-
ni se totum addixit. De huius viri consilio Sultanus Soleimanes
expeditionem Parthicam suscipere cogitabat, eam prætexens bel
231. li causam, quod Scachus, suis cum proceribus & subditis, mini-
me rectam religionis amplecteretur sententiam, nec debito qua-
tuor Mahumetis prophetas honore prosequeretur. Hac de causa
dignissimos censebat, quibus bellum inferretur, qui occiderentur,
adeo-

adeoque penitus exſtirparentur. Itaque Soleimanes hoc bello
decreto, Sangiacatum Vlumæ bego ſupra nominato, non pro-
cul a Carahemida, conceſſit. Vlumas vero Cōſtantinopoli qui-
buſdam conductis copiis, in Sangiacatum ſuæ creditum fidei
cum eis profectus eſt. Miſſa quoque fuerunt ad ceteros illius
prouinciæ Sangiacos a Sultano Soleimane mandata, quibus
præcipiebatur, vt Vlumæ bego, quoties in hoſtem profecturus
eſſet, obſequerentur. Vlumas ergo decretum ſibi Sangiacatum
ingreſſus, collectis eius regionis proceribus Sangiacis, ipſorum
adiutus auxiliis, Curdiſtanio principi, cui nomen Serefes begus, 232.
bellum intulit: eoque interemto, ditionem ipſius in poteſtatem
redegit. Ea re Sultano Soleimani nuntiata, ſupremum Vezirem
ſuum, Ibrahimem baſſam, qui apud Sultanum ſummæ auctori-
tatis erat & potentiæ, ſupra baſſas ac Vezires omnes euectus, id-
que nomen ab eo conſequutus, vt Ser Aſker Sultani nominare- 233.
tur, Conſtantinopoli ablegauit in Anatoliam, & Romaniæ A-
natoliæque copiis præfecit: cum quibus ille Chalepum adiit, &
inde Carahemidam perrexit. Huc vbi veniſſet, Vlumam be-
gum præmiſit in Parthiam, qui dux itineris eſſet: atque ipſe ve-
ſtigiis illius inhærens, a tergo ſequutus eſt, anno D C C C C
X L I. C. 1535.

Hoc modo continuata profectione, nemine reſiſtente, Te-
briſium illi peruenerunt. Aberat enim Scachus id temporis ab
illa prouincia, bellum in Chotaſane contra Kezien baſſam ge-
rens, qui ei Chotaſanem eripere volebat. Quum propius ad 234.
Tebriſium acceſſiſſent, vrbem inuenere deſertam, & habitato-
ribus vacuam. Ibrahimem vero præmiſſum ad expeditionem
hāc, anno D C C C C X L I, ſequutus eſt ipſemet Soleimanes, cum C. 1535.
Genizaris, & aliis Portæ copiis, ea celeritate: vt quo tempore
Tebriſium Ibrahimes ingreſſus eſt, Soleimanes Carahemidæ
portis immineret. Interea Scachus etiam Teclimaſes propius
ad Tebriſium ſuos adduxerat, vt iſtic Ibrahimem baſſam op-
primeret. Ibrahimes hoſtis conatu cognito, abſque mora So-

leimanem certiorem reddidit: qui duplicatis cottidianis itineribus, celerrime Tebrisium aduolauit, & cum Ibrahime se coniũxit. Quumque per exploratores intellexissent, quibus in locis Parthorum exercitus degeret: recta in eos duxere. Tum vero Parthi, qui de Soleimanis aduentu cum Genizaris ac Portæ militibus ceteris acceperãt, seque tali machinarum bellicarum ad-
235. paratui, tantisque copiis nequaquam resistere posse cernerent, Sultaniam profugerunt. Osmanici nimia tormentorum, annonæ, tentoriorum, curruum, & aliarum magni ponderis rerum copia grauati, tormenta cum impedimentis ceteris CCC Genizarorum, ac trium Sangiacorum præsidio munita, Tebrisium remiserunt: atque hoc modo facti expeditiores, Parthicum militem acriter a tergo persequi cepere. Tum vero fugere *Parthi*, fugiẽtibus instare Osmanici: donec haud procul ab opido Hemedane peruentum fuisset. Ibi cum pluuiis, & annonæ pænuria, tantũ frigus Osmanicos oppressit: vt plurimi tam manus quam pedes a frigore læsos amitterent, ac incredibilis hominum iu-
236. mentorumque multitudo fame interiret. Præterea contigit, vt in ipso conatu transmittendi amnis, qui Docus Gezid vocatur, flumen illud aquis pluuiis adauctum vehementer intumesceret. Ideoque dici non potest, quot istic homines, iumenta, rerum aliarum sarcinæ perierint: adeoque de sua quilibet salute desperabat. Quando igitur exercitus Parthicus nusquam adparebat, nec sciri poterat, quonam se recepisset; aliaque nulla regio Bagadate propinquior erat, quæ minus hiberni frigoris, & plus caloris haberet: in hanc sibi Soleimanes ducendum statuit exercitum. Vbi propius ad vrbem accessisset, apertis incolæ portis, eam Soleimanis potestati permisere. Quapropter ingressus, nõ-
237. nihil istic se recreauit. Omnis etiam Bagadati finitima regio se Soleimanis imperio summisit. Quo factum, vt beglerbegum in vrbe constitueret, ipsamque prouinciam in Sangiacatus partiretur. Præterea Bagadati militare præsidium imposuit, eique de tormentis bellicis, & aliis rebus necessariis, annonæque copia prospexit:

proſpexit: quum prius vrbem muniiſſet, & aquam e flumine deriuatam in foſſas vrbanas immiſiſſet. Hoc tempore ſupremus Dephterdarus ſiue maximus ærarij præfectus, Iſchender Zelebis, apud Sultanum Soleimanem delatus fuit, ob tractatos nequiter theſauros regios: quem extra vrbem hoc nomine ſuſpendi iuſſit, vniuerſis facultatibus eius fiſco adplicatis. Interea vero, dum Soleimanes intra Bagadatis muros, exercitus foris in hibernis hærebat: prodiit denuo Scachus Techmaſes in apertum ſuis cum copiis, & Tebriſium iter inſtituit. Inde quum ipſum haud procul abeſſe relicti ad Tebriſium Sangiaci & Genizari, de quibus ſupra dictum, accepiſſent: quid agendum ſibi hoc caſu foret, ignorabant. Quia tamen animaduerterent, nec ad reſiſtendum hoſti tam potenti ſe ſufficere, nec in tempore ſibi ſuccurri poſſe: ſarcinas omnes, & tormenta bellica, cum rebus ad ea neceſſariis, & cuſtodiæ ſuæ commiſſis, ibidem reliquerunt, ac fuga ſaluti ſuæ conſuluere. Scachus Tebriſium ingreſſus, omnes iſtas ſarcinas & impedimenta militi ſuo diripienda conceſſit: bellica vero tormenta, cum vniuerſo ad ea pertinente adparatu, concremari iuſſit: & quidquid de machinis bellicis colliquefactum flammis abſumi non potuerat, ad ſignandos manguros deſtinauit. Vbi iam durior hiemis tempeſtas præterierat, Bagadate Soleimanes mouit eodem anno DCCCCXLI, ac denuo C. 1536.
Tebriſium duxit: vnde quum non magno abeſſet interuallo, rurſum cum ſuis Techmaſes fugæ ſe dedit: atque vti facultatem ſui perſequendi Oſmanicis adimeret, ſuam ipſemet regionem vaſtauit, annonam omnem corrupit & exuſſit, ſubditos ſuos paſſim abegit. Vbi Tebriſium Turci perueniſſent, Soleimanes optimum quemque ſuorum, & præſertim egregiis inſtructos equis, delegit: eiſque mandauit, vt ſumma vſi celeritate, hoſtem alicubi adſequerentur. Quod quum illi facerent, omniaque miſere vaſtata conſpicerent: ad animum eis accidit, fieri poſſe, vt in redacta penitus ad ſolitudinem regione aliquod ipſis incõmodum eueniret. Ideoq; conuerſo itinere Tebriſium

rediere. Quum autẽ Soleimanes hoc modo deluſum ſe videret,
vehementi commotus ira, Scachi Techmaſis, & maiorum i-
pſius regias, amœnaque palatia, cum ipſius Sultani Iacupis ædi-
238. ficio, quod Heſte behiſte dicitur, & omnibus cum paradiſis di-
rui, vaſtari, cremari iuſſit. Præterea plurimos Tebriſij ciues com
pulit, vt inde Conſtantinopolim commigrarent. Ad ſummam,
inſigni regionem illam vniuerſam excidio adflixit, direptis mi-
ſerorum incolarum facultatibus, & abſumtis omnibus iumen-
tis. Poſt hanc vaſtationem, Soleimanes exercitum Carahemi-
239. dam reduxit. Et diſpoſitus ac relictus erat a tergo dundar, vt Tur
ci vocant: quod vereretur, ne in ipſa profectione Scachus im-
preſſione ſubita ſuos adgrederetur. Quod quidem ita prorſus
accidit. Nam Scachus, intellecto diſceſſu Soleimanis, ſelecta
Corizzorum quinque millia ſecum ſumſit, ac veredariorum in
morem Oſmanicos a tergo ſequutus eſt: in hoc vnum intentus,
vt eos aliquo detrimento adficeret. Tamdem in agmẽ illud ex-
tremum incidit, quod dundar adpellatur, vti diximus. Eius du-
ctor erat Vlumas begus, cui præter quinque Sangiacos, XVII
millia ſtrenuorum militum Soleimanes adtribuerat. Ad hos
quum Scachus aduolaſſet propius, mox in eos irruit: & manu
conſerta, ſuperior ipſe, Turcis cæſis, euaſit. Interemta fuere Tur
corum ad XII millia, deſideratique tres Sangiaci. Quartus in
hoſtium poteſtatem venit, quintus cum Vluma bego fugæ be-
neficio diſcrimini ſemet eripuit. Scachus hoc tam feliciter pu-
gnato prœlio contentus, nihil periclitandum putauit vlterius,
quod hoſti ex aliqua parte par pari relatum arbitraretur: ideoq;
retro cum victricibus copiis ad ſuos abiit. Ipſe quoque Soleima-
nes iam Carahemida diſceſſerat, Chalepum petens: vnde di-
greſſus, die XIIII menſis Rezebis Conſtantinopolim adpulit, an-
C.1536. no DCCCCXLII.

Dum illic ad tempus aliquod a bellis abſtinens quieſcit, ſu-
ſpectus ei cepit eſſe Ibrahimes baſſa, cuius & ex parte fuit dete-
cta perfidia. Quippe ferebatur cum Italis quoque ſecreto pepi-
giſſe

gisse fœdus, vt imperium Turcorum in se transferret. Quapropter eum Soleimanes die quodam Mercurij, qui XXII mensis Remasanis erat, ad cenam inuitauit: qua finita, quum de certis negotiis inter se collocuti, iam cubitum pergerent: Ibrahimes quoque suum ad conclaue secessit, & in lecto se composuit. Quippe quoties ad Soleimanem noctu arcessebatur, in ipsius imperatoris saraio cubabat. Quum obdormiisset, interfici hominem Sultanus iussit; omnesque facultates ipsius & opes, fisco addictas, thesauris suis inferri. Factum hoc fuit anno DCCCC C. 1536.
IↃXLII.

Diximus antea, Chairadinem bassam magna cum classe profectum in Barbariã, Mauris famosam vrbem Tunisim eripuisse, ac ibidem sibi constituisse domicilium. Is hoc tempore naues atque triremes in terram subduxerat, rerum scilicet suarum plane securus, suoque dumtaxat indulgebat genio. Princeps interim Maurus, cui prius ea paruerat ditio, profectus in Hispaniã, 240. opem Hispani principis implorauit. Hispanus ad consilium reuocato negotio, verebatur propterea, quod Tunisim Barbarossa cepisset, vt Hispanis idem aliquando damnum inferret. Facile putabat ignem exstingui posse, si prius supprimeretur, quam latius erumperet. Eaque de causa datis ad Italicos principes litteris, vti subsidio sibi venirent, petiit. Magnis ergo collectis copiis, & insigni classe parata, eidem Andream Doriam suprema cum potestate præfecit, atque ita Tunisinam expeditionem instituit. Chairadines re comperta, Raisos suos conuocauit, eisque deliberandum proposuit, quid hoc Christianorum motu faciundum censerent. Illi respondere, classem mari prius instruẽdam, quam Christiani se coniungerent: omninoque præpediundos, ne conuenire possent. Ad ea vicissim Chairadines bassa: Si tulipantum, inquit, meum dumtaxat excelso quodam in loco super hastam defixero, a Christianis vt conspici possit; formidine correpti, ad aliquot milliariorum millia retro fugient: tantum abest, vt bellum nobis illaturi sint. Hac ergo securitate suique

confidẽtia cæcatus, omnem ex animo sollicitudinem & curam deposuit. Verum non multo post Tunisim præpotens Christianorum classis adpulit. Ea quum istuc accessisset, occurrit hosti Chairadines extra vrbem suis cum copiis, tametsi vix nouem decemue militum idoneorum millia secum educeret. Ad Christianorum aciem progressus, animose cum eis conflixit. Et quãquam ingens hominum multitudo in Christianorum esset exercitu, fama tamen perhibetur, multa Christianorum millia tum cæsa fuisse, quum ex aduersa Chairadinis parte duo dumtaxat hominum millia desiderarentur. Quum autẽ Chairadines hoste se videret inferiorem, conuersa suorum acie, ad vrbem se recepit. Eò quum ventum fuisset, occlusam reperit, & in mœnib' elata Christianorũ vexilla cõspexit. Quippe captiuorũ Christianorum aliquot in vrbe millia reliquerat, qui quidem interea, dũ extra muros ipse cum exercitu Christianorum præliaretur, perfractis carceribus, & arreptis armis, portas vrbis clauserant, & in mœnibus vexilla Christianorum erexerant. Id vero quum accidisset, maior pars militum Chairadinis cæsa, cunctaque nauigia, cum machinis & adparatu bellico, fuerunt amissa. Chairadines cum reliquiis suorum propter vrbem aufugit, & in solitudines se cum eis abdidit: quorum magna pars fame, siti, & æstu periit. Ipse varias expertus ærumnas, tamdem ad vrbem suam Cesairem euasit: vnde cum decem & octo triremibus Constantinopolim profectus est, quacumque tenderet, damnum Chri-
C. 1537. stianis inferens. Acciderunt hæc anno DCCCCXLIII.

241. Solebat hoc tempore Constantinopoli Soleimanes plerũq; degere. Verum ista quum euenirent, forte migrauerat Hadrianopolim, vt istic hibernaret. Sub æstatis initium reuersus Con-
242. stantinopolim, ad bellum se parauit, & Chairadinem Lutfimq; bassas magna cum classe dimisit, qui mari rem gererent: ipse Cõstãtinopoli digressus, Albaniam petiit. Auelonam quũ peruenisset, etiam Chairadines & Lutfis eodem cum classe triremiũ, ceterisq; cum nauigiis, adpulerunt. Soleimanes in loca montuosa

profectus,

profectus, ibidem cum Portæ militibus & comitatu caſtris locũ cepit: reliquum exercitum in Albanos perduelles immiſit, qui res eorum agerent, ferrent, ac liberos & vxores ſeruituti manciparent: licet hic conatus eorum in irritum caderet. Præterea Romaniæ beglerbegum, cum Romaniæ copiis, in Apuliam trans mare miſit: qui ea in regione quædã opidula cum pagis diripuit. Quum denique Turcica claſſis Corcyrã præterlegeret, ex Corcyrenſi præſidio Chriſtiani nauim annonariam, quæ claſſem ſequebatur, bellicis petitam machinis demerſere. Soleimanes animaduerſa Venetorum perfidia, quam ex aliis etiam indiciis abunde perſpexerat; non parum excandeſcens, Chairadini Lutſique baſſis præcepit, vti cum claſſe Corcyram inſulam peterẽt, opidula cum vicis deprædarentur, homineſque captiuos ſecum abducerent. Id illi quum feciſſent, nauigia mãcipiis Chriſtianis, cuiuſuis ætatis & ſexus, onerarunt: atque ita Conſtantinopolim rediere. Quo delati, Chriſtiana mancipia ſupra opidum Gala- 243.
tam, eo loco, qui Beſictas vulgo dicitur, ad terrã expoſuere: miſſiſque Conſtantinopolim præconibus, proclamari iuſſerunt; vt ſi quis mancipia Chriſtiana, feminas, mares, iuuenes, ſenes mercari vellet; ad indicatum modo locũ veniret, ibidem huiuſmodi mancipia perexiguo comparaturus pretio. Quod quidem ita factum fuit, tam vili pretio miſeris illis diſtractis: vti pleriq; duob[9] tribuſue Sultaninis vænirent, hac ipſa pecunia regiis theſauris illata. Poſteaquam domum itura claſſis diſceſſerat, etiã Sultanus Soleimanes motis caſtris iter ingreſſus, die nono menſis illius, qui Zemaſiel Achir Turcis dicitur, Conſtantinopolim reuerſus eſt, anno DCCCCXLIIII. C. 1538.

Quum iſtic aliquamdiu hæſiſſet, armis in Moldauum expeditis, XI die menſis Seferis Conſtantinopoli egreſſus, Moldauiã verſus contendit. Vbi ad opidulum, quod Iſhacluam vocãt, perueniſſet: tranſmiſſo Danubio, Moldauiam ingreſſus eſt. Ibi tum fuga ſibi conſulere Vaiuoda Moldauus, nec vſquam in apertum prodire: incolæ vero regionis Sultano ſe dedere, qui limites imperij ſui ad amnem vſque Berutem prolatauit. 244.

vrbe oppressit & trucidauit. Sed quum primum hoc Selimi nunciatum fuisset, iussis arma corripere militibus, hosti semet opposuit: tormentisq; bellicis in ea loca cõstitutis, in quæ facturus impetum credebatur hostis, ab omni parte paratus erat.

C.1516. Anno DCCCCXXIII, quarto die mensis Mucherenis, missus in vrbem fuit a Sultano Selime Ionuzes bassa, cum Genizarorum manu: qui quidem in ipsis plateis & vicis vrbis aduersus Circassos & Mamelucos acerrime dimicarunt. Hoc prœlio sagitta Ionuzes bassa tam grauiter vulneratus fuit, vt a suis sublatus, e media pugna exportaretur. Id conspicatus Selimes, vsque adeo excanduit: vt milites ex equis descendere iuberet, ac pedites suis suppetias ferre. Quod quum absque mora fieret, & illi milites, qui ceteroquin ex equis dimicare solebant, pedites vrbem ingre-
213. derentur: prope templum maximum, quod *Chasanis Zami* vocant, cum Circassis & Mamelucis manum conseruere: qua pugna tot ab vtraque parte cæsi sunt, vt passim per plateas plena peremtorum cadaueribus essent omnia. Tamdem Selimiani denuo victoria potiti fuerunt, & Tommambais iterum cum nonnullis suorum in regionem Saitensem profugit. Acciderunt hæc anno DCCCCXXIII.

Post illa cum omni exercitu Selimes vrbem ingressus, in ipso palatio Sultanino diuertit. Fuerant in eo, quem diximus, conflictu capti bis mille quingenti Circassi ac Mameluci: quorum ad duo millia Sultanus Selimes iugulari, quingentos reliquos in custodiis haberi iussit. His gestis rebus, adactus extrema necessitate Tommambais, vt pacem peteret: insignem legationem ad Sultanum Selimem misit. Eam Selimes sane quam humaniter excepit, ac postulatis omnibus adsensus, non modo Tommambai rescripsit: verumetiam suos homines ad ipsum vicissim ablegauit, qui pacis ei auctores essent. Hos ad se iussu Selimis venientes, Tommambais interfici curauit vniuersos. Quamobrem summopere cõmotus Sultanus Selimes, Circassos illos omnes, quos in custodia detineri pręceperat, mox ita iussit occidi, neminem vt sui reliquum facerent. Ea re patrata, trans Nilum copias duxit,

Tom-

Tommambaim quæſiturus: quo ille comperto, fugam arripuit. Selimes Romaniæ copiis iniunxit, vt eum a tergo perſequerentur. Sed Arabes, qui & Æthiopes, itineribus fugienti Tommambai præcluſis, hominem interceperunt, & captum ad Selimem perduxerunt.

Anno DCCCCXXIII, die XVII menſis Rebiululæ, mandato Sultani Selimis, in vmbilico vrbis Alcairēſis, eo loco, qui Bab ſubeile dicitur, Sultanus Tommambais ſuſpendio necatus fuit. Atque hoc modo radicitus exſtirpatis Circaſſis ac Mamelucis, vniuerſum illud Sultaninum Ægyptiumue regnū ſuo Selimes imperio ſubdidit, & in Sangiacatus diuiſit: quum vrbem Alcairanam Ionuzi baſſæ regendam commiſiſſet. Inde rebus omnibus egregie conſtitutis & ordinatis, Alcairo diſceſſit, Gazam rediturus. Erat autem quidam ex Sultaninis, Cheir begus, qui Sultanis illis adhuc rerum potientibus, Chalepi copiis præfuerat; ſed ſponte ſua Sultani Selimis poteſtati ſe permiſerat. Hic a Selime, prçter Ionuzem baſſam, ad Alcairum relictus; litteras ad eum, iam inde digreſſum, miſit obſignatas: quib⁹ in litteris, Ionuzem baſſam accuſans, perſcripſerat; Æthiopes, & plebem vrbanā, Ionuzi baſſæ Sultani tribuere titulum, & omnia precari fauſta feliciaque; nonnullis etiā criminibus aliis in eum cōgeſtis. His territus litteris Selimes, mox alias ad Ionuzem baſſam dari iuſſit: quibus ei mandaretur, vti maxima celeritate ſemet ad Sultanum Seleimem conferret. Eadem Cheiri bego ſcribi voluit, & vrbem ipſius fidei, per abſentiam baſſæ, commendauit. Vbi ſuum ad herum, Sultanum Selimem, in ipſa ſolitudine Ionuzes baſſa perueniſſet: equis inſidentes, inter ſe colloquuti ſunt ambo. Verum ſubito Selimes furore correptus, Ionuzem baſſam ex equo deiici iuſſit: & Solachorum præfecto mandauit, vt eum, reſecto capite, iugularet. Quod ſtatim factum quum fuiſſet, Selimes itinere continuato, tamdem Conſtantinopolim reuerſus, quieti ſe dedit.

C. 1517. 214.

Non exiguo temporis interuallo gerendis a rebus abſtinens, anno denique DCCCCXXVI, menſe Remaſane, Conſtantinopoli digreſſus, Hadrianopolim petere conſtituit. Hoc in itinere quum C. 1520. 215.

Inzuam venisset, balineum ingresso tumor quidam a tergo cepit oriri, qui reuera carbunculus pestilens erat. Profectus autem vlterius, & illum ad locum delatus, vbi aliquando cum patre conflixerat: vrgente necessitate, fixis ibidem tentoriis, substitit. Interea vero, dum heic morbo ipsius curando se totos medici dabant: Defterdaros, & Pirim Achmetemque bassas, Hadrianopolim præmisit: vt omnia sollemnitati Bairami celebrandæ necessaria præpararent, solo Ferhate bassa cum eo manente. Sed quum medici morbo remedium inuenire non possent, eo ipso mortuus est loco, in quo cũ patre pugna congressus fuerat, die septimo mensis
C. 1520. Schebalis, anno DCCCCXXVI. Imperauit annis VIII. mensib⁹ VIII diebus VIII. Nihil compertum fuit de ipsius obitu totis diebus decem. Interea secreto Ferhates bassa primarium ianitorem cum litteris Manissam ad Sultanum Soleimanem misit, qui eum moneret, vti quamprimum illuc properaret. Sed quod his nihil litterarum reliquis a bassis adiunctum fuisset, veritus est itineri se date Soleimanes. Inde bassis ceteris, qui Hadrianopoli degebant, rem omnem Ferhates bassa patefecit: qui mox eò profecti, quum quo res essent loco, cernerent; litteris & ipsi perscriptis, præfectum Ispachiorum ad Soleimanem Manissam ablegarunt: significantes, vt absque mora veniret prius, quam de patris obitu Genizari, ceterique Portæ milites, quidquam inaudissent: ne fœde direptam vrbem excidio darent. Itaque Soleimanes, re tota penitus cognita, confestim semet adcinxit itineri: nec vlla vel noctu, vel interdiu quiete interposita, peruenit Iscodaram, e regione Constantinopolis sitam. Hoc loci tribunus Genizarorum ad ipsum venit, quo comite triremem ingressus, Constantinopolim transiecit; in occursum prodeuntibus Genizaris vniuersis. E triremi quum exscendisset, Genizarorum Aga, suos compellans Genizaros: Hic dominus vester, hic imperator est, ait. Qua illi voce audita, mox ordine ceteros antegressi, Sultanum suum ad imperatorum Saraium deduxerunt. Hinc largiores annonas, & donatiua petiere: Sultano Soleimane postulatis ipsorum adnuente. Postridie prima luce funus Selimus in vrbem deductum fuit, eiq; celebratæ in tem-

plo

plo siue zuma Sultani Muchemetis exsequiæ. Pedes ante paternum funus incedebat Sultanus Soleimanes, idque comitabatur ad zumam ab ipso Selime conditam, vbi monumento suo fuit illatus. Inde Soleimanes ad palatium reuersus, in thronum imperatorium se collocauit, & regni administrationem auspicatus est,
anno DCCCCXXVI, die XVII mensis Schebalis. C. 1520.

Factus iam plene rerum dominus Soleimanes, elapsis aliquot
mensibus, omnes suos milites conuenire iussit, & cum eis versus 216.
Albam Græcam profectus est, anno DCCCCXXVII. C. 1521.

Quum prope iam abesset ab Alba, Vezirem suum, Achmetem bassam, cum Romaniæ copiis ad Burgurdelen ire iussit. Is illuc vbi venisset, tormentis bellicis mœnia disiecit, militem immisit, & opidum cepit. Multi tamen in eius expugnatione Turci fuere trucidati, ac vicissim Achmetes bassa Sultano Soleimani cæsorum Christianorũ capita, cum quibusdam captiuis & vulneratis, misit.

Secundum illa Pirim bassam præcedere iussit Soleimanes, qui Albæ Græcæ situm ac munitionem, circumfusis copiis, specularetur: statimque Pirim sequutus, vniuersum exercitum mœnibus admouit, castra vallo muniuit, tormenta iussit expediri, muros euersos solo æquauit, ac tamdem Albam expugnauit die XXV mẽsis Remazanis, anno DCCCCXXVII. qua potitus, Constantinopolim rediit.

Anno sequenti proximo DCCCCXXVIII, die XX mensis Reze C. 1522.
bis, iterum Soleimanes expeditione suscepta, copias vniuersas in Anatoliam transduxit, Rhodo bellum illaturus. Iam ante vero Mustapham bassam insigni cum classe Rhodum nauigare iusserat. Ipse cum pedestribus copiis Anatoliam ingressus, in opidum
quoddam Mentesianæ ditionis, cui nomen Mermere, se contu- 217.
lit: vnde non magno ex interuallo in Rhodum transiicitur. Itaq; militibus hinc in Rhodum transportatis, tamdem & ipse suo cum comitatu transuectus in insulam, graui vrbem obsidione cinxit. Obsessi Christiani muros pannis cocco tinctis, & sericis, & auro intertextis, ornabant; ac plurimis in vrbe ludis & spectaculis, ad oblectandos animos, vtebantur. Quum serio denique oppugna-

rentur, longo temporis spatio se defendebant acerrime; quod vr-
bem ab hoste nullo modo capi posse sibi persuasissent. Ac Solei-
manis sane res eo tamdem loci redactę fuerant, vt quanam ad ex-
pugnandam ciuitatem via deinceps progrederetur, ignoraret.
Quia tamen mons quidam haud procul ab vrbe distabat, ex eo
terram peti, qua vrbis fossæ complanarentur, edixit. Actis prǽter-
ea cuniculis, suffossi fuere muri, tormentorum quoque vi magna
ex parte diruti. Quapropter exhausto laboribus ac molestiis Chri
stianorum præsidio, quum vrbem non multo post in hostium po-
218. testatem venturam nemini dubium esset: ipsorum princeps, quē
Megalon Mastora vocabant, inducias pactus, vrbem se dediturū
significauit: modo ipsis abeundi potestas fieret, saluis facultatibus
suis; & Christianorum vxores atque liberi nulli seruituti manci-
parentur. In eas condiciones Sultanus Soleimanes absque mora
consensit. Itaque quum obsessi munera Sultano quædam, in eius
conspectum admissi, obtulissent: cum rebus ac facultatibus, cum
liberis & vxoribus suis naues ingressi, Turcis Rhodo cesserunt, &
in Italiam nauigarunt. Quotquot erant in vrbe captiui Turci, li-
bertati pristinæ restituti fuere. Capta vero fuit Rhodus die tertio
mensis Sefferis: anno DCCCCXXIX. Simul etiam cum Rhodo Tur
ci arcem Stancoin, & Bedrum, aliam arcem in Anatolia sitam, in
potestatem redegere. Soleimanes inde Constantinopolim reuer-
sus est.

Ceterum quo tempore ad obsidendam Rhodum proficisci co-
219. gitabat, Ferhatem bassam aduersus Alimbegum, Scachi Suaren-
sis filium, qui perantiquo maiorum suorum iure Dulgadirensis
regionis dux erat, cum copiis ablegauit. Nam falso delatus is fue-
rat apud Sultanum Soleimanem, & accedebat alia causa, quod
Osmanidæ neminem veteri natum familia suo in imperio tolera-
re possunt. Vbi iam prope Ferhates aberat ab Alis begi ditione,
insidioso astu hominem ad se pellexit. Quippe morbum simulās,
significari bego iussit: velle se testamentum condere, atque ipsius
fidei exercitum committere. Qua voluntate Ferhatis intellecta,
mox Alis begus, nihil ab Osmanicis periculi veritus, quibus in-
de

de vsque a prima ætate fidus ipse fuerat, cum vtroque filio bassam adiit: qui & patrem, & filios, innocentes occidi iussit. Hoc facinore patrato, Ferhates ad Sultanum Soleimanem, Rhodum obsidẽtem, Rhodo necdum capta, reuersus est.

Quum autem confecto bello Rhodio, Constantinopoli Soleimanes quietus degeret: Genizari die XXIII mensis Rezebis seditionem mouerunt, & Aigasis bassæ, supremique thesaurarij, 220.
Abduselamis ædes expugnatas diripuerunt. Postridie, qui Mercurij dies erat, noctu Ibrahimis ac Mustaphæ bassarum domos itidem adhibita vi aperuere: sed ea cum moderatione, nullam vt inde prædam auferrent. Composito denique Genizarorum tumultu, Soleimanes in Vngariam proficisci statuit: & collectis L vel LX millibus armatorum, pontibus Sauum, Drauum, Danubiumque flumina iunxit: & Varadinum Petri, cum aliis locis mu 221.
nitis occupauit, Budam ipsam cum exercitu petiturus. Ea Soleimanis expeditione cognita, se quoque rex Vngarus ad bellum parauit; & cum milite suo, qui ferro totus armatus erat, obuium se Sultano Soleimani dedit. Die quodam Mercurij, circa tempus Ikindi, vtrimque tanto concurrerunt exercitus impetu: multa vt hominum millia ab vtraque parte cæsa caderent, plurimi vulnerarentur. Diu pugnatum quum fuisset, tamdem tamen victus rex Vngarus, etiam ipse periit. Actis autem in fugam Vngaris, Turci hostem persequuti, multa ipsorum millia inter fugiẽdum contrucidarunt. Soleimanes re bene gesta, Budam suos duxit, & vrbe sine sanguine potitus est; cuiusuis sexus & ætatis hominibus in seruitutem redactis, anno DCCCCXXXII. Post occupatam Budam, reuersus est Hadrianopolim, & ad tempus aliquod se quieti dedit. C. 1526.

Erat tunc quidam in Anatolia, qui Calender Zelebis adpellabatur, ex familia Chazis Bectasis. Colunt autem Turci Chazim 222.
Bectasem, ceu diuum quemdam, atque etiam inuocant. Hic ergo Calender Zelebis seditione mota, cum non magno Deruisiorum numero Sangiacos aliquot fudit, & vniuersam Anatoliã ad arma concitauit. Soleimanes accepto motus huiusce nuntio, Ibrahimem bassam, insigni cum exercitu, misit; vti Calenderem Zele-

bim bello adgressus, in ordinem redigeret. Ibrahimes Calende-
rem cum copiis adsequutus, prœlium iniit: quo dimicatum ab v-
traque parte fortiter, eo tamen euentu, Calender vt ipse sua cum
factione victus occumberet.

Compositis Anatoliæ turbis, ad aliam se Soleimanes expedi-
tionem parauit, Vngariam rursus inuasurus: ideoque militem, pu-
blicatis edictis, ad Albam Græcam conuenire iussit: quò quidem
& ipse se contulit, Budam inde perrecturus. Hoc in itinere dum
223. esset, Erdelij Banus ad eum venit, delatisque suis obsequiis, Solei-
manis imperio se summisit: quum & munera secum ferret am-
plissima, & manum eius exoscularetur. Quæ quidē res adeo gra-
ta Soleimani accidit, vt eum mox Vngariæ regem crearet. Secun-
224. dum illa Budam profectus est, qua occupata, Viennam cōtendit.
Eò quum peruenisset, Germani, qui se intra mœnia tenebant, vr-
bem communiere: quam Sultanus Soleimanes tormentis belli-
cis ad XX dies oppugnauit, actis etiam subter muros cuniculis, do-
nec eorum pars corrueret. Ea re perfecta, subito cum niue frigus
adeo vehemens incidit: vt ei tolerando neque milites, neque iu-
menta sufficerent. Ideoq; destitutus omni spe Vienna potiundi,
obsidionem soluere coactus fuit: & Constantinopolim reuersus
ad aliquod tempus a bellis abstinuit. Gesta vero fuerunt hæc an-
C. 1529. no DCCCCXXXV.

Dum Constantinopoli quietus hæret, inuitatis magna sollēni-
tate bassis omnibus, & proceribus, & exterorum principum lega-
tis, omnique genere spectaculorum in Atmindane Constantino-
poli exhibito; filios suos, Sultanum Mustapham, Sultanum Mu-
chemetem, & Sultanum Selimem circumcidi curauit, anno
C. 1532. DCCCCXXXIIX.

Eodem anno mensis Remasanis die XXVIII, Constantino-
225. poli discessit, Hispano bellum illaturus. Quumque peruenisset in
Alamaniam; duorum mensium spatio copias hinc inde circum-
duxit, ferro & igni cuncta vastans atque diripiens. Nullus a Chri-
stianis oppositus ei fuit exercitus, nusquam eorum conspectæ a-
cies: ab vtroque dumtaxat latere Soleimanis agmina carpebant,
ac

ac multos interceptos vel occidebant, vel abducebant captiuos. Misit autem Sultanus Soleimanes, ductore Casane Vaiuoda, qui Michalis begi filius erat, & Vaiuoda, duodecim millia militum, adiunctis eidem Acanziis; qui regiones illas vlterius incendiis & rapinis depopularentur, atque incolas seruituti mancipatos abigerent. Quod quum illi facerent, opima potiti fuere præda. Verum in reditu forte fortuna in Christianorum incidere copias, cũ quibus licet acerrime dimicarent, ac fortiter hosti resisterẽt: tamdem tamen ad internicionem, maiori saltim ex parte, cum ipso Casane Vaiuoda, cæsi captique fuerunt. Et quando iam hiems adpetebat, mutato Soleimanes itinere, Constantinopolim rediit: *vbi* quum ad tempus aliquod quiesceret, Sultano Mustaphæ filio Manissam adtribuit, anno DCCCCXXXIIX. C.1532.

Interea vero, dum aberat peregre Sultanus Soleimanes, in Alamania bellum gerens: supremus Hispani classis præfectus, Andreas Doria, cum Megalo Mastore, qui superioribus annis Rhodo cesserat, corrogatis ceterorum quoque principum Italicorum auxiliis, magnam mari classem eduxit, qua naues quinquaginta maiores, & quinquaginta triremes continebantur. Et erant in his militum ad quinquaginta millia. Quo cum exercitu Moream inopinato adorti, primo Coronam vrbem cum arce, deinde insulam Balu, & Badram opidum, cum aliis quibusdam ca- 226.
stellis ceperunt: & immissis in ipsam regionem pedestribus equestribusque copiis, vniuersam depopulati sunt; ingenti marium, feminarum, puerorumque multitudine secum in captiuitatem abducta.

Superioribus annis quidam natus in insula Mityline, cui no- 227.
men Chairadines, insigniter naualis militiæ peritus euaserat: ac piraticam exercens, multoties mari cum Christianis conflixerat. Vbi iam rem fecisset, naues aliquot instruxit: adiunctoque sibi sodalitio quorumdam egregiorum hominum, & neminis addictorũ imperio, cum iisdem in Barbariam profectus, vrbem Cesairem occupauit, ac sibi retinuit.

Qua quidem re feliciter confecta, per vniuersam Italiam nomen ipsius inclaruit: inditumque fuit ei cognomen ab Italis, vti vulgo Barbarossa diceretur. Idem quotannis Sultano Selimi & Soleimani munera quædam missitabat. Quorum alter, Soleimanes, viri virtute, rerumque gestarum fama cognita: missis legatis, inuitauit hominem, vti ad se veniret. Chairadines idoneo Cesairi præsidio imposito, strenuorumque virorum, & sibi amicissimorum fidei ciuitate credita: triremes aliquot milite compleuit, & Constantinopolim profectus est. Eò quum adpulisset, manum pro more Sultano Soleimani osculatus est. Excepit hominem Sulta-
228. nus sane quam honorifice, constitutoque salario quadragies cen-
229. tum millium asprorum annuo, Beglerbegum maris supremum creauit, & ad Veziris dignitatem euexit: vnde nomen ei datum, vt Chairadines adpellaretur. Nanctus ergo plena cum potestate maris imperium, centum triremes in mare deduci, & instrui, militeque compleri iussit, & cum iis Moream adiit. Qua re Christianis nuntiata, mox illi regionem & arces, quas occupauerant, desertas reliquere: conscensisque nauibus suis, inde discesserunt. A Christianorum abitu, CCC Genizari, Azapique totidem in ea fuere loca missi: qui & Coronæ, & opidis ceteris præsidio essent. Inde Chairadines bassa cum eadem classe in Barbariam profectus, vrbem celebrem Tunisinam, quæ a Mauris incolitur, occu-
C. 1534. patam suo subiecit imperio, anno DCCCCXL.

Eodem hoc tempore captæ a Chairadine bassa Tunisis, qui-
230. dam e numero Parthicorum procerum, Vlumas begus, a Scacho Techmasi, filio Scachi Ismailis, defecit; licet ipsius Scachi sororem haberet coniugem. Itaque profugus e Parthia, Constantinopolim accessit: & præstito subiectionis sacramento, Soleimani se totum addixit. De huius viri consilio Sultanus Soleimanes expeditionem Parthicam suscipere cogitabat, eam prætexens bel-
231. li causam, quod Scachus, suis cum proceribus & subditis, minime rectam religionis amplecteretur sententiam, nec debito quatuor Mahumetis prophetas honore prosequeretur. Hac de causa dignissimos censebat, quibus bellum inferretur, qui occiderētur, adeo-

adeoque penitus exſtirparentur. Itaque Soleimanes hoc bello decreto, Sangiacatum Vlumæ bego ſupra nominato, non procul a Carahemida, conceſſit. Vlumas vero Cōſtantinopoli quibuſdam conductis copiis, in Sangiacatum ſuæ creditum fidei cum eis profectus eſt. Miſſa quoque fuerunt ad ceteros illius prouinciæ Sangiacos a Sultano Soleimane mandata, quibus præcipiebatur, vt Vlumæ bego, quoties in hoſtem profecturus eſſet, obſequerentur. Vlumas ergo decretum ſibi Sangiacatum ingreſſus, collectis eius regionis proceribus Sangiacis, ipſorum adiutus auxiliis, Curdiſtanio principi, cui nomen Serefes begus, 232.
bellum intulit: eoque interemto, ditionem ipſius in poteſtatem redegit. Ea re Sultano Soleimani nuntiata, ſupremum Vezirem ſuum, Ibrahimem baſſam, qui apud Sultanum ſummæ auctoritatis erat & potentiæ, ſupra baſſas ac Vezires omnes euectus, idque nomen ab eo conſequutus, vt Ser Aſker Sultani nominaretur, 233.
Conſtantinopoli ablegauit in Anatoliam, & Romaniæ Anatoliæque copiis præfecit: cum quibus ille Chalepum adiit, & inde Carahemidam perrexit. Huc vbi veniſſet, Vlumam begum præmiſit in Parthiam, qui dux itineris eſſet: atque ipſe veſtigiis illius inhærens, a tergo ſequutus eſt, anno DCCCCXLI. C. 1535.

Hoc modo continuata profectione, nemine reſiſtente, Tebriſium illi peruenerunt. Aberat enim Scachus id temporis ab illa prouincia, bellum in Choraſane contra Kezien baſſam gerens, qui ei Choraſanem eripere volebat. Quum propius ad 234.
Tebriſium acceſſiſſent, vrbem inuenere deſertam, & habitatoribus vacuam. Ibrahimem vero præmiſſum ad expeditionem hāc, anno DCCCCXLI, ſequutus eſt ipſemet Soleimanes, cum C. 1535.
Genizaris, & aliis Portæ copiis, ea celeritate: vt quo tempore Tebriſium Ibrahimes ingreſſus eſt, Soleimanes Carahemidæ portis immineret. Interea Scachus etiam Techmaſes propius ad Tebriſium ſuos adduxerat, vt iſtic Ibrahimem baſſam opprimeret. Ibrahimes hoſtis conatu cognito, abſque mora So-

L

leimanem certiorem reddidit: qui duplicatis cottidianis itineri-
bus, celerrime Tebrisium aduolauit, & cum Ibrahime se coniũ-
xit. Quumque per exploratores intellexissent, quibus in locis
Parthorum exercitus degeret: recta in eos duxere. Tum vero
Parthi, qui de Soleimanis aduentu cum Genizaris ac Portæ mi-
litibus ceteris acceperãt, seque tali machinarum bellicarum ad-
235. paratui, tantisque copiis nequaquam resistere posse cernerent,
Sultaniam profugerunt. Osmanici nimia tormentorum, anno-
næ, tentoriorum, curruum, & aliarum magni ponderis rerum
copia grauati, tormenta cum impedimentis ceteris CCC Geni-
zarorum, ac trium Sangiacorum præsidio munita, Tebrisium
remiserunt: atque hoc modo facti expeditiores, Parthicum mi-
litem acriter a tergo persequi cepere. Tum vero fugere *Parthi*,
fugiẽtibus instare Osmanici: donec haud procul ab *opido* He-
medane peruentum fuisset. Ibi cum pluuiis, & annonæ pænuria,
tantũ frigus Osmanicos oppressit: vt plurimi tam manus quam
pedes a frigore læsos amitterent, ac incredibilis hominum iu-
236. mentorumque multitudo fame interiret. Præterea contigit,
vt in ipso conatu transmittendi amnis, qui Docus Gezid voca-
tur, flumen illud aquis pluuiis adauctum vehementer intume-
sceret. Ideoque dici non potest, quot istic homines, iumenta, re-
rum aliarum sarcinæ perierint: adeoque de sua quilibet salute
desperabat. Quando igitur exercitus Parthicus nusquam adpa-
rebat, nec sciri poterat, quonam se recepisset; aliaque nulla regio
Bagadate propinquior erat, quæ minus hiberni frigoris, & plus
caloris haberet: in hanc sibi Soleimanes ducendum statuit exer
citum. Vbi propius ad vrbem accessisset, apertis incolæ portis,
eam Soleimanis potestati permisere. Quapropter ingressus, nõ-
237. nihil istic se recreauit. Omnis etiam Bagadati finitima regio se
Soleimanis imperio summisit. Quo factum, vt beglerbegum in
vrbe constitueret, ipsamque prouinciam in Sangiacatus parti-
retur. Præterea Bagadati militare præsidium imposuit, eique de
tormentis bellicis, & aliis rebus necessariis, annonæque copia
prospexit:

prospexit: quum prius vrbem muniisset, & aquam e flumine deriuatam in fossas vrbanas immisisset. Hoc tempore supremus Dephterdarus siue maximus ærarij præfectus, Ischender Zelebis, apud Sultanum Soleimanem delatus fuit, ob tractatos nequiter thesauros regios: quem extra vrbem hoc nomine suspendi iussit, vniuersis facultatibus eius fisco adplicatis. Interea vero, dum Soleimanes intra Bagadatis muros, exercitus foris in hibernis hærebat: prodiit denuo Scachus Techmases in apertum suis cum copiis, & Tebrisium iter instituit. Inde quum ipsum haud procul abesse relicti ad Tebrisium Sangiaci & Genizari, de quibus supra dictum, accepissent: quid agendum sibi hoc casu foret, ignorabant. Quia tamen animaduerterent, nec ad resistendum hosti tam potenti se sufficere, nec in tempore sibi succurri posse: sarcinas omnes, & tormenta bellica, cum rebus ad ea necessariis, & custodiæ suæ commissis, ibidem reliquerunt, ac fuga saluti suæ consuluere. Scachus Tebrisium ingressus, omnes istas sarcinas & impedimenta militi suo diripienda concessit: bellica vero tormenta, cum vniuerso ad ea pertinente adparatu, concremari iussit: & quidquid de machinis bellicis colliquefactum flammis absumi non potuerat, ad signandos manguros destinauit. Vbi iam durior hiemis tempestas præterierat, Bagadate Soleimanes mouit eodem anno DCCCCXLI, ac denuo Tebrisium duxit: vnde quum non magno abesset interuallo, rursum cum suis Techmases fugæ se dedit: atque vti facultatem sui persequendi Osmanicis adimeret, suam ipsemet regionem vastauit, annonam omnem corrupit & exussit, subditos suos passim abegit. Vbi Tebrisium Turci peruenissent, Soleimanes optimum quemque suorum, & præsertim egregiis instructos equis, delegit: eisque mandauit, vt summa vsi celeritate, hostem alicubi adsequerentur. Quod quum illi facerent, omniaque misere vastata conspicerent: ad animum eis accidit, fieri posse, vt in redacta penitus ad solitudinem regione aliquod ipsis incomodum eueniret. Ideoq; conuerso itinere Tebrisium C. 1536.

rediere. Quum autē Soleimanes hoc modo delusum se videret,
vehementi commotus ira, Scachi Techmasis, & maiorum i-
psius regias, amœnaque palatia, cum ipsius Sultani Iacupis ædi-
238. ficio, quod Hefte behifte dicitur, & omnibus cum paradisis di-
rui, vastari, cremari iussit. Præterea plurimos Tebrisij ciues com
pulit, vt inde Constantinopolim commigrarent. Ad summam,
insigni regionem illam vniuersam excidio adflixit, direptis mi-
serorum incolarum facultatibus, & absumtis omnibus iumen-
tis. Post hanc vastationem, Soleimanes exercitum Carahemi-
239. dam reduxit. Et dispositus ac relictus erat a tergo dundar, vt Tur
ci vocant: quod vereretur, ne in ipsa profectione Scachus im-
pressione subita suos adgrederetur. Quod quidem ita prorsus
accidit. Nam Scachus, intellecto discessu Soleimanis, *selecta*
Corizzorum quinque millia secum sumsit, ac *veredariorum in*
morem Osmanicos a tergo sequutus est: in hoc vnum intentus,
vt eos aliquo detrimento adficeret. Tandem in agmē illud ex-
tremum incidit, quod dundar adpellatur, vti diximus. Eius du-
ctor erat Vlumas begus, cui præter quinque Sangiacos, XVII
millia strenuorum militum Soleimanes adtribuerat. Ad hos
quum Scachus aduolasset propius, mox in eos irruit: & manu
conserta, superior ipse, Turcis cæsis, euasit. Interemta fuere Tur
corum ad XII millia, desideratique tres Sangiaci. Quartus in
hostium potestatem venit, quintus cum Vluma bego fugæ be-
neficio discrimini semet eripuit. Scachus hoc tam feliciter pu-
gnato prœlio contentus, nihil periclitandum putauit vlterius;
quod hosti ex aliqua parte par pari relatum arbitraretur: ideoq;
retro cum victricibus copiis ad suos abiit. Ipse quoque Soleima-
nes iam Carahemida discesserat, Chalepum petens: vnde di-
gressus, die XIIII mensis Rezebis Constantinopolim adpulit, an-
C.1536. no DCCCCXLII.

Dum illic ad tempus aliquod a bellis abstinens quiescit, su-
spectus ei cepit esse Ibrahimes bassa, cuius & ex parte fuit dete-
cta perfidia. Quippe ferebatur cum Italis quoque secreto pepi-
gisse

giſſe fœdus, vt imperium Turcorum in ſe transferret. Quapro-
pter eum Soleimanes die quodam Mercurij, qui XXII menſis
Remaſanis erat, ad cenam inuitauit: qua finita, quum de certis
negotiis inter ſe collocuti, iam cubitum pergerent: Ibrahimes
quoque ſuum ad conclaue ſeceſſit, & in lecto ſe compoſuit.
Quippe quoties ad Soleimanem noctu arceſſebatur, in ipſius
imperatoris ſaraio cubabat. Quum obdormiiſſet, interfici homi
nem Sultanus iuſſit; omneſque facultates ipſius & opes, fiſco
addictas, theſauris ſuis inferri. Factum hoc fuit anno DCCCC C. 1536.
XLII.

Diximus antea, Chairadinem baſſam magna cum claſſe pro-
fectum in Barbariā, Mauris famoſam vrbem Tuniſim eripuiſſe,
ac ibidem ſibi conſtituiſſe domicilium. Is hoc tempore naues
atque triremes in terram ſubduxerat, rerum ſcilicet ſuarum pla
ne ſecurus, ſuoque duntaxat indulgebat genio. Princeps inte- 240.
rim Maurus, cui prius ea paruerat ditio, profectus in Hiſpaniā,
opem Hiſpani principis implorauit. Hiſpanus ad conſilium re-
uocato negotio, verebatur propterea, quod Tuniſim Barbaroſ-
ſa cepiſſet, vt Hiſpanis idem aliquando damnum inferret. Facile
putabat ignem exſtingui poſſe, ſi prius ſupprimeretur, quam la-
tius erumperet. Eaque de cauſa datis ad Italicos principes litte-
ris, vti ſubſidio ſibi venirent, petiit. Magnis ergo collectis copiis,
& inſigni claſſe parata, eidem Andream Doriam ſuprema cum
poteſtate præfecit, atque ita Tuniſinam expeditionem inſtituit.
Chairadines re comperta, Raiſos ſuos conuocauit, eiſque deli-
berandum propoſuit, quid hoc Chriſtianorum motu faciun-
dum cenſerent. Illi reſpondere, claſſem mari prius inſtruēdam,
quam Chriſtiani ſe coniungerent: omninoque præpediundos,
ne conuenire poſſent. Ad ea viciſſim Chairadines baſſa: Si tu-
lipantum, inquit, meum duntaxat excelſo quodam in loco ſu-
per haſtam defixero, a Chriſtianis vt conſpici poſſit, formidine
correpti, ad aliquot milliariorum millia retro fugient: tantum
abeſt, vt bellum nobis illaturi ſint. Hac ergo ſecuritate ſuique

confidẽtia cæcatus, omnem ex animo ſollicitudinem & curam depoſuit. Verum non multo poſt Tuniſim præpotens Chriſtianorum claſſis adpulit. Ea quum iſtuc acceſſiſſet, occurrit hoſti Chairadines extra vrbem ſuis cum copiis, tametſi vix nouem decemue militum idoneorum millia ſecum educeret. Ad Chriſtianorum aciem progreſſus, animoſe cum eis conflixit. Et quãquam ingens hominum multitudo in Chriſtianorum eſſet exercitu, fama tamen perhibetur, multa Chriſtianorum millia tum cæſa fuiſſe, quum ex aduerſa Chairadinis parte duo dumtaxat hominum millia deſiderarentur. Quum autẽ Chairadines hoſte ſe videret inferiorem, conuerſa ſuorum acie, ad vrbem ſe recepit. Eò quum ventum fuiſſet, occluſam reperit, & in mœnib⁹ elata Chriſtianorũ vexilla cõſpexit. Quippe captiuorũ *Chriſtianorum* aliquot in vrbe millia reliquerat, qui quidem interea, dũ extra muros ipſe cum exercitu Chriſtianorum præliaretur; perfractis carceribus, & arreptis armis, portas vrbis clauſerant, & in mœnibus vexilla Chriſtianorum erexerant. Id vero quum accidiſſet, maior pars militum Chairadinis cæſa, cunctaque nauigia, cum machinis & adparatu bellico, fuerunt amiſſa. Chairadines cum reliquiis ſuorum propter vrbem aufugit, & in ſolitudines ſe cum eis abdidit: quorum magna pars fame, ſiti, & æſtu periit. Ipſe varias expertus ærumnas, tandem ad vrbem ſuam Ceſairem euaſit: vnde cum decem & octo triremibus Conſtantinopolim profectus eſt, quacumque tenderet, damnum Chri-
C. 1537. ſtianis inferens. Acciderunt hæc anno DCCCCXLIII.

241. Solebat hoc tempore Conſtantinopoli Soleimanes plerũq; degere. Verum iſta quum euenirent, forte migrauerat Hadrianopolim, vt iſtic hibernaret. Sub æſtatis initium reuerſus Con-
242. ſtantinopolim, ad bellum ſe parauit, & Chairadinem Lutſimq; baſſas magna cum claſſe dimiſit, qui mari rem gererent: ipſe Cõſtãtinopoli digreſſus, Albaniam petiit. Auelonam quũ perueniſſet, etiam Chairadines & Lutſis eodem cum claſſe triremiũ, ceteriſq; cum nauigiis, adpulerunt. Soleimanes in loca montuoſa profectus,

profectus,ibidem cum Portæ militibus & comitatu castris locū
cepit: reliquum exercitum in Albanos perduelles immisit, qui
res eorum agerent, ferrent,ac liberos & vxores seruituti manci-
parent: licet hic conatus eorum in irritum caderet. Præterea Ro
maniæ beglerbegum, cum Romaniæ copiis, in Apuliam trans
mare misit: qui ea in regione quædā opidula cum pagis diripuit.
Quum denique Turcica classis Corcyrā præterlegeret, ex Cor-
cyrensi præsidio Christiani nauim annonariam,quæ classem se-
quebatur,bellicis petitam machinis demersere. Soleimanes a-
nimaduersa Venetorum perfidia, quam ex aliis etiam indiciis
abunde perspexerat;non parum excandescens,Chairadini Lut-
fique bassis præcepit,vti cum classe Corcyram insulam peterēt,
opidula cum vicis deprædarentur, hominesque captiuos secum
abducerent. Id illi quum fecissent,nauigia mācipiis Christianis,
cuiusuis ætatis & sexus,onerarunt: atque ita Constantinopolim
rediere. Quo delati, Christiana mancipia supra opidum Gala- 243.
tam,eo loco,qui Besictas vulgo dicitur,ad terrā exposuere: mis-
sisque Constantinopolim præconibus,proclamari iusserunt; vt
si quis mancipia Christiana,feminas,mares,iuuenes, senes mer
cari vellet;ad indicatum modo locū veniret,ibidem huiusmodi
mancipia perexiguo comparaturus pretio. Quod quidem ita fa-
ctum fuit,tam vili pretio miseris illis distractis: vti pleriq; duob'
tribusue Sultaninis vænirent,hac ipsa pecunia regiis thesauris il-
lata. Posteaquam domum itura classis discesserat,etiā Sultanus
Soleimanes motis castris iter ingressus, die nono mensis illius,
qui Zemasiel Achir Turcis dicitur,Constantinopolim reuersus
est,anno DCCCCXLIIII. C. 1538.

Quum istic aliquamdiu hæsisset,armis in Moldauum expe-
ditis,XI die mensis Seferis Constantinopoli egressus,Moldauiā
versus contendit. Vbi ad opidulum,quod Ishacluam vocāt,per-
uenisset: transmisso Danubio,Moldauiam ingressus est. Ibi tum
fuga sibi consulere VaiuodaMoldauus,nec vsquam in apertum
prodire:incolæ vero regionis Sultano se dedere,qui limites im-
perij sui ad amnem vsque Berutem prolatauit. 244.

244. Erat in aduersa ripa quoddam opidulum, quod Sangiaci do-
micilio satis esset idoneum. Quapropter eo loco Sangiacum
constituit. Sequebatur id temporis Portam Sultani Soleimanis
quidam natus ex familia Vaiuodarum Moldauiæ, cui & anno-
næ præbebantur. Hunc Soleimanes Moldauiæ Vaiuodam præ-
fecit. Quod prior ille Vaiuoda quum resciuisset, Portam præpo-
tentem ipsemet adiit, & a Soleimane postulata impetrataque
gratia, restitutus in integrum fuit. Soleimanes e Moldauia re-
uertens, Hadrianopolim se contulit: vbi exacta hieme, sub veris
initium Constantinopolim abiit, & quieti se dedit, anno DCCCC
C. 1539. XLV.

Secundum illa denuo cum classe Chairadinem mari able-
gauit. Is autem egregie instructus, vt hostem suum, Andream
Doriam, quæreret: absque vllo impedimento penetrauit in Ita-
liam, ibique nonnulla cum vicis opidula depopulatus, etiam mu-
nera maioribus a ciuitatibus accepit. Quum diu hinc inde ob-
errasset, inopinato Andream Doriam reperit, & strenue cum
eo confligens, naues hostiles aliquot submersit, & triremes ali-
quot cepit. Doria tamdem hosti se imparem animaduertens,
245. cum reliquiis suę classis aufugit. Et quia tunc hiems imminebat,
versis Chairadines velis Constantinopolim rediit, anno DCCCC
C. 1539. XLV.

Die Iouis, qui XV mensis Seferis erat, sub vesperam, incen-
dium Constantinopoli, non procul ab illorum carcere, qui cri-
minum rei custodiuntur, in eorum tabernis exortum fuit; qui
picem, resinam, axungiam, aliasque res tales vendunt. Hic ignis
ex indicatis tabernis in ipsam turrim, siue carcerem prædictum,
euasit: qui clausus quum esset, homines in eo D.C. flammis exu-
sti perierunt. Ex eo loco dilatatum in vrbem incendium, a dex-
246. tris & sinistris vagari cepit. Ad publicanorum carcerem quum
peruenisset, aperto carceris ostio, dimissi fuere publicani. Quo
facto, turris ipsa, siue carcer, itidem conflagrauit. Latius inde
247. serpsit, vsque ad portam vrbis, quam Lignariam vocant, vbi ta-
bernæ

bernæ ſunt fabrorum ferrariorum. Iis in locis omnia flammis abſumta fuerunt. Inde ſe conuertit hic ignis ad ædes Balis Agæ, qui tribunus olim Genizarorum fuerat, totaque iſtæc deflagrauit regio. Poſtea perrexit ad Carauanæ ſaraium, vnde tabernas eorum inuaſit, qui torno cælant, quarum ordine ſeries magna conſpicitur. Hinc ad eam erupit aream, quæ Tachtal Cala dici- 248.
tur: vnde rurſus ad fabros ærarios, ab his ad vitriarios penetrauit: etiam illa regione incendio prorſus exhauſta, quæ pictum balineum ambit. Longius inde progreſſum, ad Iudæorum peruenit ædes; ibidem maximo cum detrimento graſſatum propterea, quod admodum illæ ſibi contiguæ ſint. Hinc ſparſæ fuerunt flammæ vſque ad portam fori piſcarij, & quidquid ædificiorum erat inter hanc, & Iudæorum portam, prorſus ab igne deletum fuit. Ad ſummam, propemodum vniuerſæ Iudæorum domus fuere concrematæ. Nam æſtiuo tempore contigit hoc incendium, quum ingens eſſet ſiccitas. Arbores etiam virides inſtar ſulpuris arſere. Nullus incendij reſtinguendi modus inueniri poterat. Nihil arborum reſectarum deiectio, nihil aqua iuuabat. Vnde factum, vt tota nocte duraret. Erant diſtributi per omnes vrbis regiones Genizari, qui flammas exſtinguerent: ſed incaſſum laborabant. Etenim poſtridie illius diei, a primo diluculo, vſque ad veſperam, ita deſæuierunt: vt etiam maximi pretij merces aut abſumerentur, aut direptionibus eſſent expoſitæ. Quippe quibus in locis vrbis hoc graſſatum fuit incendium, in iis maiori ex parte mercatorum, & aliorum tabernæ conſiſtunt: ideoque potior pars vrbis in cineres abiit, quum idem accideret omnibus ædificiis, quæ extra muros vrbis a foro piſcario ſita ſunt in littore maris. Eodem tempore peſtis etiam in vrbe graſſabatur. Vtrumque Dei contigit nutu, anno DCCCCXLVI. C.1540.

Secundum hæc rurſum magna cum claſſe miſſus fuit Chairadines, vt arcem Nouam, quam Chriſtiani occupauerant, re- 249.
cuperaret: imperatumque Sangiacis omnibus eius prouinciæ, vt vniuerſis ſuis cum copiis, & adparatu bellico, ad eam ſe con-

ferrent obsidionem. Vbi classis adpulisset, e nauibus in terram expositæ fuere machinæ tormentariæ, propiusque militari more deductæ ad castelli muros, & tam diu displosæ, donec mœniorum pars disiecta corrueret, ac per ipsas ruinas miles ad expugnandam arcem immitteretur. Erant in præsidio castelli milites Christiani virtutis eximiæ, qui tam fortiter hosti resistebant; vt ab vtraque parte plurimi caderent. Ad extremum tamen animorum ardore remisso, succubuerunt; & occisis propemodum vniuersis, captisque superstitibus, euasit nemo. Noua recepta, quidquid erat inter captiuos ætatis vegetæ, damnatum fuit ad triremes. Itidem reperta in arce mancipia Turcica, vindicata sunt in libertatem. His rebus gestis, & arcis mœnibus, quà diruta fuerant, refectis; Chairadines illinc cum classe digressus, aliquot nauigia mercibus onusta Christianis ademit, & opidulis quibusdam maritimis flammis ac ferro coactis, vt incolumitatem suam pecunia redimerent, Constantinopolim rediit, anno

C. 1540. DCCCCXLVI.

Sultanus autem Soleimanes die secundo mensis Schabanis Constantinopoli profectus, Hadrianopolim accessit, & ibidem hibernum tempus exegit: quo durante, exortum incendium in saraio nouo, quo cōclusæ Sultani vxores, liberi, puellæ virgines habitare solent, totum illud ædificium cum magni pretij rebus exussit. Rursus tamen haud magno temporis spatio splendidius est instauratum, quam fuerat prius. Inde Soleimanes Constantinopolim die VII mensis Silchizis reuersus, ibidem ad aliquod

C. 1541. tempus hæsit, anno DCCCCXLVII.

Exposuimus supra, Soleimanem complura per Vngariam opida, cum ipsa regni metropoli Buda cepisse: motumque singulari quadam gratia, Banum Erdelij creasse regem Vngariæ:

250. Quum ad aliquot annos ille regno plena cum potestate præfuisset, filium moriens reliquit heredem, qui per ætatem administrandæ reipublicæ non erat idoneus: eaque de causa mater pueri gubernationem ad se transtulit. Hoc permoleste ferens,

quidam

quidam ex proceribus Vngaris, Petrus Perenius; ſuis ad eam miſſis hominibus, hęc ſignificari iuſſit: Eſſe ipſam feminei ſexus, & inſtitutis maiorum minime permitti, vt in Vngaria mulier regia cum poteſtate ſit. Quamobrem metropolim regni Budam Perenio dederet. Niſi faceret, vēturum cum exercitu, & vrbem vi occupaturum. Mulier legatis reſpondit, vrbem Budam non ſuam eſſe, ſed Sultani Oſmanidæ: a quo ſi Perenius eam repeteret, ac impetraret, omnino ſe deditionem facturam. Vbi Perenius hoc ab ea reſponſum tuliſſet, cum Banis & proceribus ceteris in colloquium veniens, ſummo dedecori vniuerſis dominatum illum muliebrē eſſe dixit. Proceres hominis oratione permoti, libenter in eam ſententiam pedibus ibant, vt remouendā ab adminiſtratione feminam ſtatuerent: nec ipſis aduerſantibus epiſcopis, qui dicerent hoc modo rem Vngaram in poſterū melius habituram. Itaq; proceres mutuo inter ſe fœdere deuincti, magnas coëgere copias, & inſigni cum adparatu bellicorum tormentorum ad Budam acceſſerunt. Ea re cōſpecta, repente mulier exiguam militum manum colligit, & hoc vrbem præſidio munit: quum Soleimanem quoque de rebus omnibus certiorē feciſſet. Is ad huiuſce motus famam, confeſtim Muchemetem baſſam cum parte Genizarorum, & copiis Romaniæ præmiſit: ipſe die xxv mēſis Seferis Conſtantinopoli digreſſus, Budam verſus cum Portæ comitatu, & reliquis Genizaris, Muchemetem baſſam continuo ſequutus eſt. Vrgebat interim Perenius vrbis obſidionē, ſed ea potiri non potuit. Vbi Muchemetes exercitum propius ad vrbem duxiſſet, magnopere Soleimanis aduentum deſiderabat. Quippe tam numeroſæ Chriſtianorū erāt copiæ, magnam vt Muchemeti formidinem incuterēt. Quinetiam ſpreto ipſius aduentu, ne latum quidem vnguem e caſtris ſuis ceſſere: ſed mœnia tormentis concutere, atque ipſam vrbem oppugnare perrexerunt. Ea vero quum in Vngarorum poteſtatem iamiam ventura eſſet, in tempore Soleimanes ſuo cum comitatu, & Genizaris, & exercitu Anatoliæ profe-

ctionem ita maturauit; vt itinere bidui dumtaxat a Muchemetis & hoſtium caſtris abeſſet. Id vbi Perenius reſciuit, commodam nactus occaſionem, furtim e caſtris ſe proripuit, & aufugit. Non enim futurum putarat, vt ipſe Sultanus ad ſoluendam vrbis obſidionem veniret. Milites Vngari, cognita Perenij clandeſtina diſceſſione, ſuos & ipſi deſeruerunt ordines, ſeque mox ad ineundam fugam pararunt. Id conſpicata mulier ea, quam diximus, ex vrbis ſublimiore loco, miſſo nuntio Muchemetem baſſam increpuit, cur hoſte fugiente quieſceret. Muchemetes, qui Romaniæ tum beglerbegus erat, his auditis, mox in Chriſtianos ſuum promouit exercitum. Quod illi fieri videntes, hoſtiſque conatui leuiter admodum repugnantes, in fugam ſeſe coniecere. Quidam naues ingreſſi, euaſerunt: alij ſemet in Danubium præcipitantes, aquis obruti periere: cæteris aut cæſis, aut captis. Ipſo conflictus momento Soleimanes etiam cũ ſuis aduenit. Direptis Chriſtianorum caſtris, machinas bellicas, & pertinentem ad eas adparatum, in vrbem conuehi iuſſit. Hinc Budæ beglerbegum ſiue baſſam conſtituit, & milites ibidem Turcicos in præſidio collocauit: adſignata mulieri, eiuſque filio, Erdelij regione; quam pueri pater antiquo iure maiorum poſſederat: atque illuc matrem, cum filio, mox ablegauit. Inde, qua venerat via, regreſſus Soleimanes, die menſis Schabanis octauo

C. 1542. Conſtantinopolim rediit, anno DCCCCXLVIII.

Illic dum hæret, filiis duobus, Sultano Muchemeti, & Sultano Selimi ditiones adtribuit: illi Maniſſam, huic Caramaniam.

C. 1543. Factum hoc anno DCCCCXLIX.

Soleimanes ſatis ſibi diu Conſtantinopoli ſubſtitiſſe viſus, ad aliam ſe parauit expeditionem, denuo inuaſurus Vngariam. Itaque Conſtantinopoli diſcedens, Hadrianopolim in hiberna ſe contulit. Inde magno cum adparatu, & vniuerſis copiis, profectus eſt die menſis Mucherenis octauo. In Vngariam quum

251. perueniſſet, arces Petri Perenij primum adortus, Valpoum machinis & militibus admotis, expugnauit & cepit. Inde Peſtum ad-

adgressus, itidem occupauit. Pesto discedens, vlterius perrexit, & Strigonium obsedit: vbi licet præsidiarij milites egregie se defenderent, tamdem tamen Soleimanes eo potitus est. Hinc exercitum ad Albam regalem adduxit, qua in vrbe reges Vngarorum sepeliri consueuerant. Huic quum militem Soleimanes admouisset, præsidiariis vrbem strenue propugnantibus, ingens vtrimque cædes edita fuit: sed nihilominus ad extremum Soleimanis in potestatem venit. Is vero postea, quam occupatis ciuitatibus, arcibus, opidis, præsidia Genizarorum, & aliorum militum, imposuisset: itinere conuerso, rediit Constantinopolim, & die XVII mensis Schabanis vrbem ingressus est, anno DCCCCL.

Postridie, quam aduenisset, adlatum fuit Constantinopolim C. 1544. cadauer filij, Sultani Muchemetis: quod peractis exsequiis, haud procul ab antiquo domicilio Genizarorum, monumento fuit illatum. Mortem filij Soleimanes pater acerbe luxit. Ideoque magnam ciborum copiam coqui curauit, & epulum funebre quibusuis, tam pauperibus, quam opulentis, animæ filij causa, præbuit. Multa quoque mancipia sexus vtriusque, suo redemta pretio, libertate donauit. Præterea monumentum filio magnificum exstruxit. Acciderunt hæc anno DCCCCL. C. 1544.

Soleimanes secundum illa Constantinopoli tempus ad aliquod mansit, nec rei quidquam memorabilis est molitus. Interea mortuus est die quinto mensis Zemasiellulæ vir rerum strenue gestarum gloria clarissimus, Chairadines bassa: sepultus in loco, qui Besictas adpellatur. Contigit hoc anno DCCCCLIII. C. 1547

Hinc arma Soleimanes iterum expediit, in Parthiam ducturus exercitum: quod quidem bellum hanc caussam habuit. Erat Seacho Techmasi frater, cui nomen Ercases Imirsa, Siruanæ supremo cum imperio princeps. 252. Hic certas ob caussas ab amicitia fratris, Scachi Techmasis, discedens; vt ægre faceret

fratri, ad Sultanum Soleimanem profugit, eiusque se fidei permisit. Hoc autem iter sic instituit, vt per regionem Circassorum longis ambagibus Cosen peteret, vnde Constantinopolim adpulit. Perquàm gratus Sultano Soleimani principis huius aduentus accidit. Ideoque magno cum honore exceptum, muneribus donauit amplissimis. Quinetiam ipsius causa numerosis, vel omnibus potius copiis suis coactis, insigni cum adparatu die
C. 1549. XIX mensis Seferis, anno DCCCCLV, Constantinopoli digressus,
in Anatoliam transmisit, rectaque Parthiam versus duxit. Postea, quam ingressus fuisset hosticum, tam arcem, quam ciuitatẽ
253. Wanum Wastani obsedit. Parum hosti ciuitas resistere potuit, in quam ab omni parte pateret aditus: sed arce non nisi magno labore Soleimanes potitus est, quod idoneo Parthicorum militum præsidio defenderetur. Vbi Wanum arcem Soleimanes
254. expugnasset, sparsus per omnem regionem miles Sultanicus, eam rapinis & ferro vastauit. Nusquam Scachus Techmases reperiri, nusquam conspici potuit, nusquam hosti se opposuit. Ercases vero laborem nullum recusans, dum hinc inde cum suis excurreret: quoscumque thesauros adipisci potuit, Soleimani misit. Tamdem tamen Osmanicos proceres, ac duces militares, magnopere belli tam diuturni, parumque fructuosi, tædere cepit. Ideoque dolum excogitantes, vt vindictam de auctore belli Ercase sumerent; variis eum mendaciis apud Soleimanem delatum onerarunt. Summa rei hæc erat, quod leporem dimittendum, canem vero capiendum suadebant. Quum Ercases Imirsa conspirationem ipsorum animaduerteret, atque etiam perspiceret, eos vitæ suæ insidiari: vehementer animo perturbatus, in arcem cuiusdam Curdistanij principis, præ formidine, se recepit: tametsi ne quidem illic vitare calamitatem imminentem potuit. Quippe Curdistanius ille princeps Imirsam captum fratri Scacho Techmasi misit, qui deinceps eum, custodiæ mancipatum, in carcere detinuit. Expeditio Soleimanis annum durauit integrum, cum nouem mensibus.

Atque

Atque his rebus gestis, Constantinopolim Soleimanes primo die mensis Silchizis, anno Mahumetano DCCCCLVI reuersus est. C. 1550.

Hactenus expositi a Turcis annales desinunt in annum Christianum M. D. L.

SVPPLEMENTVM ANNALIVM,

Quo res Turcicæ continuantur ad annum Mahumetanum DCCCCXCVI.*qui Christianus est* CIↃ.IↃ.LXXXVIII.
ex Ioan. Leonclauij aduersariis.

C.1550. NNO Mahumetano DCCCCLVI, ineunte vere, Dragutes Raisus, pirata celebris, opidum Barbariæ (sic Aphricam maritimam hodie vocamus, adpellatione Romanis etiam historiis non ignota) quod Mahadian Mauri dicũt, Aphricam nostri, veteres Aphrodisium, sollerter occupauit, ac præsidio muniuit. Quo cognito, Karuli Augusti classis imperator, Andreas Doria, mature cauendum ratus, ne quid ex eo loco barbarus detrimenti reipublicæ, ac præsertim Neapolitanis & Hispanicis litoribus daret: cum classe militeque profectus in Aphricam, Monasterium opidum, Aphrodisio proximum, expugnat; cæsis ex hostium præsidio CCC, abductis CIↃ CC mancipiis. Inde coniunctis cum Ferdinando Gonzaga prorege Siciliæ copiis, Aphrodisium obsidet: quod mense tertio tamdem in potestatem venit. Cæsi ex barbaris plurimi, capta capitum ad VIICIↃ. Vehementer hoc Sultani Soleimanis animum pupugit, cui se non ita pridem, operamque suam, Dragutes addixerat. Cæsaris vero Karuli iussu funditus Aphrodisium fuit euersum.

Anno sequẽti proximo Sultanus Soleimanes classem instruxit, eiq; Sinanẽ bassam præfecit, adiũctis huic Dragute, Salaque, Raisis:

Raisis: qui quum arcem Melitensem frustra tentassent, transfectis in Aphricam copiis, Tripolim, arcem & opidum ditionis equitum Melitensium, eorumque præsidio munitam, obsidione tentarunt; ac fraude Dragutis & Salæ, præfecti Gasparis Vallerij Galli credulitate, Argosini Hispani formidine, proditione deniq; cuiusdam ex ea parte prouinciæ Narbonensis oriundi, quæ Romano Pontifici sub Auenionensi ditione paret, in potestatem redegerunt. Collata tamen præcipue culpa fuit amissæ munitionis huius, ab ipso equitum Melitensium magno Magistro, eiusq; collegio, atque aliis, in Aramontanum Gallię regis Henrici legatum: qui Soleimanis vt arma cócitaret in Karulum Augustum, Constantinopolim missus, huc adpulerat; & sub prætextu cóficiundæ pacis, obsidionisque soluendæ, Melitensibus fraudi fuisse perhibetur. Occupata fuit Tripolis die xv mensis Augusti, anno Mahumetano DCCCCLVII. cui Sultanus Soleimanes Dragutem cum C. 1551. imperio Sangiaci begi præfecit. Is deinceps infestus Caruennæ regi, cuius ditio CCC milliaribus Italicis a Tripoli distat, ob denegatā opem obsesso Aphrodisio, maiori parte ditionis eum exuit: aliaque gessit, de quibus suo loco dicetur.

Superioribus *annis Ferdinandus Cæsar, Vngariæ Bohemiæ- C.*1548. que rex, post obitum Perenij, Agriam, Vngariæ municipiū, quod 1549. Erlam vulgo vocant, sui iuris fecerat: & illustrissimi Comitis Sal- 1550. mensis Nicolai opera Zabragium, Leuam, Zythnam, Muranum expugnarat. Nec multo post, eiusdem regis mandato, Zolnoccū Turcis Agrienses eripuerant. Has ob causas iritatus Soleimanes, Temesuarum per suos obsedit, & deditione cepit, interfecto per scelus violatæ fidei Stephano Losoncio, illius loci propugnatore: Lippam, Solimosum, Chianadiam, cum aliis castellis occupauit: Erasmum Teifelum, Ferdinandi ducem, cum Sfortia Palauicino, & Augustino Sbardellato, Vaciensi præsule, ad Palastum, Alis bassæ Budensis ductu, cæcidit: eaque potitus victoria, Dregeltum arcem, Giarmatum, Zezenum, aliaq; loca vicina sub iugum misit. Tam prospero rerum successu elatus Alis bassa Budēsis, quem Caram siue Nigrum Alim vocabant, adiuncto sibi Achmete Ro-

maniæ beglerbego, & Casanæ, aliisque pluribus begis, Zolnoçcum adoritur: eoq;, præsidiariis die IIII Septembris vltro cedentibus, vt Agriam, quæ momēti maioris erat, aduersus hostem defenderent, potitur. Inde promotis ad Agriam castris, summo quidem illam impetu adgrediuntur & oppugnant; sed irrito conatu, & magno cum bassarum dedecore: quod feliciter a Stephanis, Dobone Ruscano, Mezikeio, Zoltaio, Gregorio Diaco, Ioanne Figedæo, atque aliis fortibus viris defenderetur. Gesta fuerunt
C.1552. hæc anno Mahumetano DCCCCLVIII.

Dictum paullo ante, Galliæ regem Henricū, misso legato, Sultanum Soleimanem aduersus Karulum Augustum, ex lege mutui fœderis, cuius auctor Franciscus pater exstiterat, incitasse. Permotus ab Aramontano Soleimanes, qui ad Persicos fines postulatis eius adnuit, mox classem expediri iubet, quæ Gallicis *iuncta* copiis, Karuli ditiones maritimas infestaret. Quod quidem ex voto præstitum a fidis sociis, grauissimaque Neapolitanis & Siculis litoribus illata damna. Corsica quoque, Genuensium insula, capta fuit; & incolæ cum præsidiariis partim cæsi, partim cru-
C.1553. deliter habiti. quod quidem accidit anno DCCCCLIX. Nec restituta Genuensibus Corsica prius fuit, quam pax inter Philippum & Henricum, Hispaniæ Galliæque reges, anno post sexto coiuisset. Quippe non multo post confectam hanc pacem, infeliciter exstincto patre, Franciscus II, Henrici II F. ex pacis eam legibus reipublicæ Genuensi reddidit.

Erat Sultano Soleimani filius Mustaphas, natu maximus, ex muliercula Circassa, seruilis condicionis; cui pater initio Magnesiam, inde Amasianam prouinciam dederat, vbi cum matre degeret: denique Carahemidam Mesopotamiæ, Persicos ad fines sitam, adsignarat. Erant eidem & alij liberi, quos ex femina formę (veluti quidem perhibetur) liberalis, natione Rossa, siue Roxolana, sustulerat mares quatuor, Muchemetes, Selimes, Baiasites, & Ziangir: vnica femilla Chameria, quam alij Camenam vocant, Rustemis veziris vxor. Hæc Rossa, quum præter Osmanidarum morem, Soleimani legitime nupsisset; de filiorum in imperio successione

ceſſione ſollicita, Ruſtemis generi criminationibus,& veneficiis quibuſdam, ab Hebræa ſtriga ſubminiſtratis, faſcinatum Sultani animum, a Muſtapha prorſus abalienarat. Fuerãt & baſſæ cuiuſdam patri exhibitæ litteræ, quibus ad Ruſtemem ſcriptis cõtinebatur; de matrimonio inter Muſtapham, & filiam Scachi Perſarum Techmaſis,quocum Soleimani pluribus ab annis bellũ erat, tractari. Mirifice ſuſpicioſum, ex aliis quoq; delationibus,animũ patris ea res perturbare:quod vereretur,ne Muſtaphas Techmaſis adiutus auxiliis, imperio patrem excuteret. Itaque miſſus fuit anno DCCCCLVIII cũ exercitu Ruſtemes vezir azemes, ſub prætextu quidem belli Parthis inferendi; ſed reapſe cum ſecretis Sultani mandatis,vt quocumq; modo Muſtapham e medio tolleret. [C. 1552, & 1553.] Ruſtemes in Aſiam profectus, Soleimanem trepide certiorem facit, per calumniã tamen, in magno rem verſari diſcrimine: Genizaros, ceterosque milites ita Muſtaphæ ſtudere, de patris vt actum imperio videatur. Nullum aliud ſupereſſe remediũ, quam vt ipſemet in Syriam aduolaret. Territus hoc nuntio Soleimanes, ſubito Chalepum cum exercitu properat, quaſi Parthis bellum facturus eſſet. Arceſſitur per litteras filius, vti Chalepum ad patrem ſine mora ſe conferret. Muſtaphas, licet de paternis inſidiis inaudiſſet,monitusque ſecreto fuiſſet ab Achmete baſſa,ſalutis vt ſuæ rationem haberet; innocẽtia tamen ſua fretus,patris imperio paret.In caſtra quum veniſſet, ad tentorium paternum recta pergit: vbi patre mutis aliquot robuſtis, quos Sultani Oſmanidæ, veluthic etiam Murates III, in deliciis habere ſolẽt, minaciter innuente,proſternitur;iniectoque neruo,ſtrangulatur.Inde Ziangir, qui gibboſus erat,minimusque natu Soleimanis filius, a patre quaſi per ludum ac iocum,Muſtaphę fratri,quem necatum ignorabat, obuiam prodire iubetur. Is vbi propius ad fraternum cadauer acceſſiſſet, quamuis conſternato mox interemti fratris equi,mancipia,tentoria, theſauri, ornamenta cetera,cum Amaſiana prouincia, mandato patris offerrentur: tamen his omnibus ſpretis,& exprobrato patri verbis acerbiſſimis tam impio diroque facinore,ſtatim ſuis manibus in viſcera pugionem adigit,& cada-

N ij

ueri fratris incumbens, exſpirat. Nec multo poſt, eiuſdem Roſſæ malis artibus etiam vnico Muſtaphę filio Murati, qui Pruſæ apud matrem educabatur, opera Ibrahimis eunuchi baſſæ iniecto neruo guttur eliditur, ipſius aui iuſſu: quum ei periculum, quod a nepote poſſet imminere, cuius patrem Genizari tantopere coluiſſent, numquam illa furia deſineret ob oculos ponere. Contige-
C. 1553. runt hæc anno DCCCCLIX.

Poſt ſolutam anno ſuperiore, magno cum detrimẽto & ignominia Turcorum, obſidionem Agriæ: nunc tamdem Conſtantinopolim a Ferdinando rege legati mittuntur, Antonius Verantius, epiſcopus Agrienſis, & Franciſcus Zais, Caſſouienſis in Vngaria ſuperiore præfectus: qui de pace cum Sultano conſtituenda dum laborant, totum Conſtantinopoli biennium hærent.

De Galliæ regis, & Soleimanis fœdere diximus, cui Sultanus vt ſatisfaceret, aliquot annis hiſce claſſem ablegauit ad infeſtandum mare Thuſcum. Ea prius, quam longius nunc progrederetur, & cum Gallorum ſe claſſe cõiungeret: Marinianus Marchio, Karulini præfectus exercitus, portum Herculis, quem Galli tenebant, inuadit: arcemq;, præſidiariis obtruncatis, occupat. Secundum hæc Turci Plumbinum obſidione cingunt, & non ſine clade reiecti, Elbam inſulam, conatu itidem irrito, tentant. Accide-
C. 1555. runt hæc anno DCCCCLXI.

Eodem anno, dum miſſi de pace legati necdũ rediiſſent, baſſa Budenſis, qui Tuigon, nomine cum ciconia communi, vocabatur; Capos Vhiuarum, præſidiariis ad deditionem compulſis, cepit. Eidem & Babotza, necdum aliquid ab hoſte perpeſſa grauius, fide militari deſerta, ſe dedidit. Cõſimilem de Zigeto ſibi ſucceſſum pollicebatur, ſed quum fortiter in hoſtem præſidiarij ſe gererent, ſuique monerent, ne temere tentatam obſidionem ſoluere coactus, Sultanum offenderet, ab inſtituto diſceſſit. Hæc per autumnum illius anni, quem diximus, apud Vngaros fuere geſta.

C. 1556. Proximo ſequentis anni DCCCCLXII vere, Soleimanes Alim baſſam cum copiis in Vngariam miſit, qui Zigetũ obſidione premeret, ac in poteſtatem redigeret. Nihil nõ ille fecit, vt voti com-

pos

pos fieret, ad tertium vſque menſem continuata oppugnatione: ſed Chriſtianis omnem vim hoſtilem, magna cum ſtrage Turcorum, intrepide repellentibus, infecta re militem cum machinis bellicis inglorius abduxit. Turci prius, quam Zigeti obſidione ſoluta ſe reciperent, Babozam, S. Martinum, Geresgalum, Sallium, S. Laurentium, & Calamanciam, partim flammis iniectis abſumſere, partim ſolo æquarunt.

Secundum hæc, anno DCCCCLXIIII, Selimes Baiaſiteſque fratres, C.1558, Soleimanis FF. ſuperſtite patre, inter ſe de imperio ſucceſſione & 1559. neque dimicarunt: victusque Baiaſites e Caramania cum XXCIↃ armatorum, & IIII filiis, ad Scachum Perſicũ Techmaſem profugit. Veritus autem pater Soleimanes, qui Selimis partes fouerat, ne Techmaſis auxilio vel filius, vel exſtincto filio nepotes, res nouas molirentur: magnis pollicitationibus impetrauit a Techmaſe, mortis vt genere genti Oſmanidarum familiari de medio tollerentur. Ne qua tamen fraus interueniret, miſſus fuit ad interiorem Perſæ regiam Caſminũ Soleimanis Zeſchnegir, (ſic prægustatorem Turci vocant) cui Baiaſites cum filiis notus erat. Hoc præſente pater cum filiis, adhibito neruo, ſuffocatus fuit; & ab eodem necatorum cadauera Sebaſtiam deportata, proque more monumentis illata. Faciunt vero pleriq; omnes Baiaſitem hunc Selime natu maiorem, quod equidem non recte fieri puto. Nam in circumciſione filiorum Soleimanis, videlicet Muſtaphæ, Muchemetis, (qui multis ante patrem annis diem ſuum obierunt) & Selimis, nulla Baiaſitis huius in Turcicis mentio: quæ quidem circumciſio celebrata fuit anno Mahumetano DCCCCXXXVIII, 1532. Prætereа quum Soleimanes anno DCCCCXLIX Magneſiam Muche- 1543. meti, Caramaniam Selimi traderet, nulla rurſum Baiaſitis mentio. De quo ſane liquet, Baiaſitem hunc Selime natu minorem fuiſſe.

Ante non multos annos Tripolim Aphricæ Meliteníibus ereptam fuiſſe diximus; & a Soleimane ſangiacatum Tripolitanum Draguti conceſſum, cuius opera potiſſimum in poteſtatem venerat. Is ſuis finibus haud contentus, non modo Caruennæ re-

gem Maurum, cuius ſupra meminimus, maiore principatus ſui parte ſpoliauit: verumetiam progreſſus vlterius, corruptis Maurorum animis, qui Gerbenſem inſulam incolebant, olim (vt opinio multorum eſt) a Lotophagis tantopere celebratis inhabitatam, eo rē aſtu gerere potuit; vt Scheches ſiue regulus inſulæ Soleimanes, ſub amicitiæ prætextu, Tripolim deduceretur: vbi dum hæreret imprudēs, interueniente proditione, Dragutes inſulam occupauit. Neque multis elapſis diebus, Soleimanem Scechem ſuſpēdio necauit, & alteri Scechi, ſex aureorum millia tributi annui nomine pollicito, per traditionem vexilli viridis, inſulę dominium permiſit. Erat in omnem intētus occaſionem magnus Magiſter Melitenſis, vt Tripolis aliquando recuperaretur. Itaque facta inter Hiſpanum Gallumque pace, quod Hiſpani regis auxilio voti ſe compotem fore ſperaret, cuius plurimum intereſſet, mature nidos illos piratarum, Turcis eiectis, in poteſtatē redigi: multis Duci Medinæ Celi rationibus oſtendit, poſſe non magno negotio Tripolim expugnari: præſidium in eo quingentorū dumtaxat Turcorum eſſe: Caruennæ quoque regem, Draguti ac Turcis infeſtiſſimum, ad iungendam armorum ſocietatem haud difficulter acceſſurum; cuius opera tanto futura ſit eis vtilior atq; fidelior, quanto grauius ille ſuam ſibi regionem ereptam doleat, & certius ſibi polliceri poſſit, futurū, vt Tripoli Turcis extorta, ſuam & ipſe ditionem recipiat. Hiſpanus hiſce propemodum certæ victoriæ permotus argumentis, claſſem inſtrui, militeque compleri iubet, ac ſummæ rerum cum imperio Medinenſem præficit. Feliciter ſucceſſura videbantur omnia, ſi mature Tripolim cum milite claſſis adpuliſſet. Sed profectione varias ob cauſas, & præſertim ventis ac tempeſtatibus aduerſis, impedita: Dragutes, intellecto Chriſtianorum inſtituto, præſidium Tripolitanum duobus auxit Turcorum millibus. Itaque Chriſtiani ſpe, in hoc quidem tempore, Tripolis expugnandæ deiecti; Gerbenſem, quam diximus, inſulam recta petunt, nec magno negotio Scechem Maurorum adigunt, vt tradito caſtello, deinceps Hiſpano ſe regi pariturum, & quotannis tot aureorum millia tributi nomine ſoluturū,

quot

quot Turcis pendere consueuisset, datis subsignatisq; syngraphis, stipularetur. Mox inutilis & ruinosi castelli loco, arx magnæ capacitatis exstructa, & opinione multorum inexpugnabilis, si plene perfici, rebusque necessariis ex vsu muniri potuisset. Arci nomen inditum, vt Philippalcazer, in honorem memoriamq; regis Hispani, diceretur. Monitus interim a Dragute de Christianorũ conatu, ac progressibus, Sultanus Soleimanes, summa celeritate classem parari, multisque millibus Genizarorum, Spachiorum, aliorumque militum compleri & expediri mandat. Rei summæ Pialim bassam cum potestate præficit, classis ducẽdæ curam Mustaphæ, quem Caram siue Nigrum adpellabant, committit. Eius rei nũtio diuersis ex locis accepto, mox Ioan. Andreas Doria, magnæ vir ob singularem rei militaris ac naualis vsum auctoritatis, cum aliis quibusdã monere, hortari, vrgere Medinensem: vt idoneo nouæ arci præsidio imposito, cum classe, reliquisque copiis, prius inde discederetur; quam Turci, rebus ab omnibus instructi, multitudine superiores, ac recentes aduenissent; ipsosq; nec numero pares, & viribus exhaustos, vel inuitos ad dimicandum cogerent, vel pugnam detrectantes ad extremas rerum difficultates adigerent. Sed nihil apud pertinacem, & ab aliis præceptum Medinensis animum, recta valuere consilia. Nimirum amplissimæ classi fatalis quidam imminebat interitus. Id vel ex eo licebat conijcere, quod expeditionis initio, vix magna cum difficultate trium & medij mensis spatio vicinam Italiæ Siciliæque Barbariam (sic Aphricam maritimam vocari, supra docuimus) adtingere nostri potuerunt: quum Turcica classis adeo secundis vsa sit ventis, vt postea, quam Constantinopoli soluisset, intra diem vigesimum ad Christianam prouecta fuerit. Vtque Turci tanto felicius animis destinata perficerent, sub mediam noctem ventus Christianis aduersus esse cepit, Turcis propitius: quo nimirum prima Christianos aurora nec opinantes opprimerent. Hinc miserabilis illa clades sequuta, qua vel ab hostibus occisi, vel aquis absorpti, vel in seruitutem abducti fuere, vel alioqui variis periere casibus decies & octies mille Christiani. Triremes amissæ sunt

XXVII, naues onerariæ XIIII. Dux Medinensis, arrepta fuga, cum Ioan. Andrea Doria Meliten euasit. Gasto, Medinensis filius, in potestatem hostium venit: qui arce occupata, tamque splendida potiti victoria, sub medium mensem Augustum discessere, cursu versus Aulonem Albaniæ directo. Contigerunt hæc anno Ma-
C.1560. humetano DCCCCLXVI.

Eodem anno Turci Filecum in Vngaria superiore, locum satis munitum, ceperunt. Ibi Sangiacum Soleimanes constituit, qui Budensi Bassæ subiectus esset. Neque multo post, inducias Ferdinandus Augustus & Soleimanes pepigere, quæ vtrique parti gratæ durarunt, quam diu Ferdinandus superstes fuit.

C.1561. Anno DCCCCLXVII Iacobus quidam, natione Græcus, qui & Heraclidis, & Basilici cognomen vsurpans, ab antiquis Valachiæ regulis genus suum repetebat, seque insularum in Ægæo, *Sami* Despotam, Pari Marchettium siue Marchionem vocabat, apud quosdam Poloniæ proceres, quibus innotuerat, tantum efficere potuit: vti complurium corrogatis auxiliis, inter quos principes erant, Albertus Lascus, Philippouius, Lassocius, in Moldauiam armata manu deduceretur. Erat tum eius regionis princeps, cum titulo Despotæ, Alexander; ob inauditam quamdam immanitatem erga suos infamis. Hunc numeroso instructum exercitu, Lascus longe copiis impar, fundit, fugat, Moldauiæ regno pellit: totamque ditionem, armis domitam, Iacobo possidendam tradit. Victus prœlio fuit tyrannus Alexander die XVIII Nouembris. Iacobus Moldauiæ Despota factus, profusis apud Portam largitionibus a Sultano Soleimane impetrauit, vt in occupato principatu pro more confirmaretur.

C.1563. Anno DCCCCLXIX Iacobus Despota suis a Valachis, hominibus improbis, fraude circumuentus, vt elabi non posset, die V Nouembris occiditur. Hoc memorabile, quod moriendum sibi videns, nullum abiecti animi signum dedit: sed indutus amictu regio, vultu intrepido, oratione libera, bene recteque gestam a b se rempublicam, multaq; singularia beneficia Valachis suis exprobrauit; Deum precatus vindicē, vti perfidiam & ingratitudinem barba-

barbaræ gentis vlciſceretur. Equidem adoleſcens hominem vidi & noui prius, quam in Poloniam proficiſceretur. Vultu præditus erat liberali, ſtatura non magna, robuſto tamen, neruoſoque corpore, capillo nigro, lingua diſerta. Rebus in omnibus quamdam præſeferebat dignitatem. Norat ſane quam eleganter Græce, Latine, Italice, Gallice. Cõmemorari & alia de hoc poſſent, quibus ſuperſedendum, quod huius non ſint loci. Quod autem inprimis huc pertinet, quando nulli ſunt in orbe barbari Valachis inconſtantiores erga dominos ſuos, quos frequenter, & temere mutãt: libet heic ſubijcere, quam multos paucis annis Iacobus hic Deſpota ſucceſſores habuerit. Quippe ſtatim ab eius interitu, vocatus a Valachis Dux Demetrius Viſnouecius, Solcimani Conſtantinopolim vinctus ad certam necẽ mittitur. Eius loco Thomſa princeps a factioſis ſalutatur. Is quum perexiguo tempore rem Valacham adminiſtraſſet, ab Alexandro iam reuerſo expellitur, & in Roſſiam profugus, Sigiſmũdi Auguſti Poloniæ regis iuſſu, ad Podoliæ Leontopolim capite plectitur. Alexãdro reduci, poſtquam rebus humanis exemtus fuiſſet, ſucceſſit filius Bogdanus: Bogdano Iuonia, qui ſe Stephani quondam Vaiuodæ filium ex concubina perhibebat. Iuonia, (ſic Ioannem ĩpſi vocant) quum ĩniqua petentibus Turcis denegaſſet, adiunctoque ſibi non magno Polonorum equitum militumque numero, nec contemnendis ſuorum coactis copiis, nimis graue barbarorum iugum excutere conaretur: a fideliſſimis ſibi creditis proditus, qui miſſi fuerant, vt a tranſiectione Danubij Turcos arcerent, indignam magnanimitate ſua mortem oppetiit. Ei Petrus, alterius Valachiæ principis frater, fauentibus Turcis ſuffectus fuit. Sed enim de his, hoc quidem in loco, ſatis: quando ad inſequentes annos pertinent. Nunc ad annalium ſeriem redeamus.

Anno DCCCCLXX, menſe Septembri, duce Garzia Toletano C.1564. feliciter occupata fuit arx in ora maritimæ Aphricæ ſiue Barbariæ ſita, quam vocant Pignonem ſiue rupem Velezi, quod opidi nomen eſt, in continente ſiti, a qua rupes arcis diſiuncta, vndique aquis cingitur. Turcicis ea piratis, Hiſpanum pelagus infeſtanti-

bus, securum hactenus receptum præbuerat: quod esset in prærupti̇s posita scopulis, & vndique (ceu dictum) mari circumfluo munita.

Sub exitum eiusdem anni, mortuo prius Ferdinādo Augusto, die xxv Iulij, filioq; Maximilliano vix imperium auspicato, Ioannes Sigismundus princeps Transsiluaniæ, vel (vt Turci vocant) Erdelij begus, infelix Sultani Soleimanis successione paterna cliens, fretus viribus patroni tam potentis, qui tamen suum, non clientis commodum captabat, & perduellium quorumdam procerum, inque primis Georgij Bebeci noxiis reipublicæ Christianæ cōsiliis incitatus; Zatmarum, non exigui momenti munitionem, eiecto Melchiore Balassa, præfecto Cæsaris, ac thesauris eius, cōiuge, liberisq; captis, suam in potestatem redegit. Quæ res quum Maximilliano Augusto nequaquam in ipso regni exordio ferenda videretur, quum alios bello gerendo duces idoneos arcessiuit: tum Lazaro Suendio, Baroni Altæ Landispergæ, rebus magnis sollerter & præclare gestis ad omnem posteritatis memoriam illustri viro, summam belli administrandi, amplissima cum potestate, commisit. Sub eo, præter Vngaros, feliciter hoc bello Germani aliquot nobilissimi tribuni militarunt: equitum, Ioannes Ruberus a Pixendorfo, Ioannes ab Ascemburgo, Iacobus a Schulemburgo, Henricus a Gleizentala: peditum vero, Ioānes Wernherus a Raitenau, Rudolfus a Salis, alijque complures. Suendius absque mora non exiguas equitum peditumque Germanorum copias in agrum qui a Gepidis, antiqua natione Germanica, Cepiliensis hodieque dicitur, eduxit.

C. 1565. M. 971. Anni sequentis initio, media bruma, Tocaium Suendius celeritate admirabili expugnat: quo capto, neq; multo post ictu sclopeti occiso Francisco Nemethio præfecto, arx etiam a præsidiariis dedita fuit. Ii suis cum gladiis dumtaxat ex pacto dimissi, ceteris armis ac rebus in arce relictis. Viduæ Nemethij mundus tantummodo muliebris concessus. Quæ licet deinde mariti suosque non exigui pretij thesauros auceheret, reclamātibus Vngaris; Andrea Batorio, Melchiore Balassa, Gabrielo Perenio, contraque le-

gem.

gem deditionis id fieri causantibus: Suendij tamen auctoritate, qui vel cum aliqua iactura fidem datam religiose seruandam diceret, quo minus iis spoliaretur, obtinuit. Inde Zerencium in potestatem venit, Erdelijque begus de Zatmari defensione desperans, incensam munitionem hosti reliquit inuitus: quam Suendius, ob naturalem situs commoditatem, mox instaurauit. Hinc transmisso Tibisco, Erdeuda, Cuuara, Bator, Vibania, Sendereuia, (quod a S. Andrea deductum nomen est) prospero victoriæ Suendianæ cursu, Maximilliani Cæsaris imperium acceperunt. Tam denique felices hi successus erant, vt opem implorante bego Erdelij, Sultanus Soleimanes non succurrere dumtaxat ei totis viribus: verum ipsus etiam huic in Vngariam expeditioni præesse decreuerit. Sed existimabatur ab hoc instituto suorum consiliis retrahi, qui suadebant, vt ingenti expedita classe, Meliten inuaderet, & fractis equitum Melitensium viribus, insulam occuparet. Quod quidem vt faceret, inprimis Chasanes Cesairis prosultanus, Chairadinis Barbarossæ filius, & Dragutes Sangiacus Tripolitanus, vrgebant. Itaq; hanc in sententiam animo propendens, vt interim vafro commento Maximillianum partim graui sumtu belli exhauriret, instinctu Erdeliani; partim inhiberet, quo minus vlterius progrederetur: apostatam Cibiniensem ablegat, qui eum ad pacem cum Erdeliano colendam exhortaretur. Venit & Viennam cum Erdeliani mandatis eodem tempore Georgius Batorius, & Sigismundi Augusti, Poloniæ regis, qui Erdeliani auunculus erat, legatus; vt de componendo bello cum Maximilliano agerent. Verum hæc, vti diximus, astute gerebantur a Turcis: vt a cursu victoriæ Cæsar, cui rebus omnibus inferior erat Erdelianus, auocaretur: & Soleimanes interim vires suas in Melitenses posset conuertere.

Rhodum his insulam sub initium regni, cum omnibus in Ægæo, & Asia, Græciaque castellis, arcibus, ac territoriis; nec multis ante hoc tempus annis, Tripolim Aphricæ, sicuti narratum a nobis est, ademerat. Quibus iniuriis eos adfecisse non contentus, etiam prorsus exstirpatos volebat: quod & mercimonia suorũ im-

pedirent, & grauia sæpe detrimenta nauibus Turcicis inferrent. Accedebat altius animi vulnus, quod hactenus a Melitensi Christianorum propugnaculo quoddam libidini suæ repagulum obijci doleret, quo minus in Hispaniarum & Italiæ viscera iamdudum grassaretur. Hos igitur vti bello persequeretur & opprimeret, classem instruxit, quæ triremibus, onerariis, aliisque diuersis nauigiis CCL constabat. Vehebantur hac classe bello idoneorum militum ad XL millia. Terrestribus copiis Mustaphas, qui deinceps bello Cyprio ex immani crudelitate magis inclaruit, classi Pialis bassa cum imperio præerat: quibus Soleimanes Dragutem prosultanum Tripolis adesse voluit, hominem rebus terra marique gerendis experientem, qui letaliter hoc bello vulneratus, cũ iactura suorum, & commodo nostro interiit: fuitque suffectus a Mustapha in eius locum, vt Tripoli præesset, Alis ille *Calaber*, quem etiam nunc ignominioso Turcis nomine nostri vocant Vluzalim, hoc est, Alim apostatam: quum a Turcis bassa Capitaneus adpellari soleat, veluti maris præfectus: & solus post Chairadinem Barbarossam, ob res contra Christianos gnauiter gestas promeruerit, vt cum maris præfectura veziris dignitatem coniungeret. Adpulit etiam, durante obsidione, cum XXVII triremibus, Chasanes Cesairis prosultanus, Chairadinis F. cuius vt paullo ante, sic & alibi sæpius in annalibus hisce Turcicis facta fuit mentio. Quum igitur hi bassæ Iunio mense litora Melites adtigissent, ac dies aliquot exponendis in insulam militibus & annonis, locorumque situ explorando, consumsissent: oppugnare machinis bellicis S. Elmum, (sic Hermetem vulgo vocant) castellum in ipso portus ostio situm, cepere. Quod quum pluribus diebus facere non desinerent, iamq; magna mœnium pars tormentorum globis deiecta sic corruisset, vt in arcem latus hosti pateret aditus: equites Melitenses, perquam strenue se gerendo XXXV diebus oppugnationem, magna cum hostium clade, sustinuerunt: idque præter opinionem multorum, qui castellum cõtra vim hostilem nequaquam posse propugnari putarant. Tamdem quum equites nec hostium impetui ferendo, nec numero se pares viderent, &

arx vndique tam terra, quam mari a barbaris cincta, nullum amplius alicūde ſubſidium exſpectare poſſet: occiſo Chriſtianorum, qui ſupererant, aliquo numero, Turcorum in poteſtatem venit. Qua hoſtes elati victoria, deinceps tormentis quatere S. Michaëlis munitionem inſanum in modum cepere, globos ferreos & lapideos quinque ſeptemue palmorum eiaculando. Sed quod totos quatuor hoc bello menſes abſumſiſſent, & hiems iam adpeteret: de diſceſſu cogitare ceperunt, & eo quidem maiori feſtinatione, quod iam Garzias Toletanus, Siciliæ prorex, inſtructis triremibus Hiſpanicis, quibus CCIↃↃ peditum vehebātur, cum multis aliis Chriſtianis, ad ſuſcipiendam hanc expeditionem religioſæ pietatis zelo commotis, auxiliares haſce copias in inſulam expoſuiſſet. Quo factum, vt Turci fœdam, præ formidine, fugam arriperent: & multis ſuorum millibus deſideratis, ignominioſe domum redirēt. Pigebat ac pudebat ſuſcepiſſe rem tam arduam, in cuius perficiendæ conatu vano XXIII CIↃ ſuorum amiſiſſent. Ex Melitenſibus CCXL equites, militum IIII CIↃ, bello inutilis turbæ capita CIↃ IↃCC cæſa. Bellum ipſum geſtum fuit anno Mahumetaño DCCCCLXXI. C. 1565.

Inauſpicato tentata Melites expugnatio, cottidianique Maximilliani Cæſaris Erdeliano bello progreſſus, pæne Sultani Soleimanis animum ad rabiem adegerunt. Quumque non ceſſaret is, quem diximus, Erdelij begus, eum perpetuis, ad inuadendā Vngariam, ſtimulis excitare: decreuit deniq; bellū hoc non per legatos tantummodo, ſed etiam propriis auſpiciis gerere. Interim vero, dum maiorem ipſemet adduceret exercitum, baſſæ Budenſi mandat, vt ampliſſimis, quas poſſet, coactis copiis, bello principium daret. Temeſuarēſis etiam baſſa, de voluntate Soleimanis, paullatim ad occupandam Giulam aditum ſibi patefaciebat, expugnato Pancota caſtello. Nec ſibi, ſuiſque rebus deerat Erdelianus, Zadane Genoque, locis Giulæ vicinis, per ſuos octo Turcorum millibus adauctos, occupatis. Idem aſtu barbaro, perniciem ac furiam patriæ, patrem imitatus, qui ſimili ſtrategemate fuerat vſus, ad obſidendā Viennam aduentante tunc Soleimane,

1566. litteras per Vngariam initio anni Christiani proximi, mense nimirum Februario publicatas sparsit: quibus in litteris Vngariæ se regem electum vocans, aiebat Sultani Soleimanis, clementissimi patroni sui, hanc esse mentem, vt omnes regni ordines ipsius Erdeliani se subijcerent imperio, si salui esse vellent. Eam ob rem indixisse se cōuentum ad Thordam Erdelij, (Torrenburgum Germani Transsiluanienses vocant) celebrandum proximo mensis Martij die decimo: quæ quidem ad comitia cunctos inuitabat, vti de conseruanda patria communibus votis in medium consulerent. Hæ litteræ, ne fucata boni publici specie, minus circumspectorum oculos perstringerent: a Suendio mature solideque, scripto contrario ad eosdem ordines, die Martij quarto, apud Vnguarum publicato, refutatæ fuerunt: quo scripto manifestas Erdeliani fraudes retegebat, quibus fideles Maximilliani *Augusti* subditos perturbare conaretur, quasi scilicet Soleimanes de salute regni Vngariæ sollicitus esset: quum suis ille cum maioribus a cc annis hoc vnum spectarit, vt nobilis regni fundamenta vel vi & armis, vel discidiis ciuilibus, & machinationibus insidiosis, subuerteret. Cauerent sibi ab eiusmodi tam Erdeliani, quam Soleimanis imposturis: nec cum Erdeliano commune quidquam haberent, nec ad fraudulenta, patriæque nocitura comitia quemquam, sub pœna perduellionis, ablegarent.

Eodem anno, vere ineunte, Pialis bassa prius, quā Cōstantinopolim, rebus ad Melitē infeliciter gestis, cū classe rediret: ne nihil egisse hac expeditione videretur, Chium Ægæi maris insulam, a Christianis partim Italis, partim Græcis inhabitatā, sub iugū mittere statuit. Ea Genuēsium in pōtestate iam vltra duo sæcula fuerat, inde vsque a Gręcorum imperatorum temporibus libera. Sed crescente tamdem potentia Turcica, ne prorsus in seruitutem redigerentur, sponte sua tributum obtulerant. Eius tributi nomine quotannis xcıↄ nummûm aureorum, quos Ducatos vocant, soluebantur: ac præterea distribuebantur in bassas Vezires ad duo millia. Causæ, propter quas eam Pialis, abolita libertate pristina, subiugandam ducebat, hæ prætexebantur. Prima, quod exploratis Tur-

tis Turcorum consiliis, anno superiore Melitensibus nuntiassent, quæ in eos Turci molirentur. Deinde, quod biennij tributũ Sultano Soleimani deberent. Id auaricia legati, Constantinopoli res ipsorum apud Portam gerentis, acciderat: qui etiam donanda Mechemeti bassæ veziri & aliis munera, suos in vsus verterat. Præterea conferebatur in eos culpa receptorum Christianorum mancipiorum, quæ cottidie Constantinopoli ad ipsos profugerent, eque Chio domum ad suos remitterentur. Et paullo ante ferebatur Mechemetis bassæ veziris nobile quoddam mancipium eo se cõtulisse, cuius ipse vel restitutionem, vel pretium ab eis poscebat. Has igitur ob caussas Pialis eos castigaturus, ad insulam vniuersa cum classe feriis paschalibus, quas Christianorum more Chienses tum celebrabant, adpellit: confestimq; iubet ad se prætoriam in triremem venire præfectum insulæ cum XIIuiris rempublicam administrantibus. Interea, dum hi ab ipso in prætoria detinẽtur; palatium ciuitatis, in quo senatus haberi solebat, in potestatem a Turcis cum arce redigitur, magistratus eis Turcicus datur, templa Christiana solo æquantur. Vnicum S. Dominici relictum, ritibus Turcorum initiatur, vt meschitæ loco Turcis esset. Ipsius præfecti, ac XIIuirũm familiæ, cum aliis primariis, Constantinopolim mittuntur, & hinc inde varias in regiones deportantur: donec tamdem subsequentibus annis, intercedente rege Gallo, Turcis cõfœderato, patriæ restituti fuerunt, & vmbra quędam administrationis iudiciorumq; pristinorum miseris Chiensibus concessa, prouocatione dumtaxat ad iudicem Turcicũ remissa: quod eo facilius impetratum, ne Christianis incolis alio cõmigrantibus, insula deserta nulli Turcis esset vsui.

Ad res in Vngaria gestas vt redeamus, Bassa Budensis, vt imperio Sultani Soleimanis pareret, initio mensis Iunij Palotam militum corona circumdare cepit. Eam strenue cum suis propugnabat Georgius Thuris Vngarus, vir magnanimus, & multis rebus fortiter gestis clarus. Toto iam octiduo muros bassa tormentorum continuis ictibus ita labefactarat, ad terram vt prostrati collaberentur, & propugnatores in extremo discrimine versarẽtur.

quum ecce, nec opinatum subsidium diuinitus eis offertur. Venerat Iaurinum Georgius Comes Helfestainus, adductis secum signis XII magnæ virtutis peditum. Is die XIIII Iunij plaustra XC pabulatum emisit, cum peditum DCCCC præsidio: quos conspicati Turci, qui Palotam obsidebant, maioresque copias adesse rati, quam reapse forent: missos suspicabantur, vt obsidionem Palotanam soluerent. Confestim bassa trepidus in fugam cum suis sese conijcere, præque nimia festinatione tentoria, machinas bellicas, magnum vasorum numerum, quibus vel farina, vel tormentarius puluis cõtineretur, cum aliis castrorum impedimentis hosti relinquere: quæ quidem præda mox obsessorum commodo cessit. Soluta præter spem in hunc modum obsidione, præsidium arcis auctum fuit, & instaurati muri, ab hoste diruti.

Liberata obsidione Palota, mox itum ad eripiendam *hosti ci*uitatem Vesprinienſem: quod captis Turcorum exploratoribus, intellectum esset, huius loci begum, studio nocendi Christianis egressum, meliore præsidij parte Vesprinium nudasse. Quapropter Egone Salmensi Comite illustrissimo suas cum Helfestaino & Nicolao Hatestadio coniungente copias, penultimo Iunij die ceptum obsideri Vesprinium, postridie memorabili celeritate fuit C. 1566. expugnatum, anno Mahumetano DCCCCLXXIII. Quinque dumtaxat exceptis, ceteri ad vnum trucidati fuere barbari, quod non ita pridem captiuos magno numero Christianos immaniter occidissent.

Ab eodem Egone Comite Salmensi capta fuit & Tata, mense Iulio, cæsis præsidiariis: itemq; Gester castellum, ab incolis Turcis metu aduentãtis Comitis desertum: quos imitati Vethaimenses, Iscochiani, & aliorũ castellorum incolæ, flamma castellis suis iniecta, Strigonium se receperunt: quod obsessurus, victoriæ prosequendæ causa, mox erat Salmensis Comes, nisi de quibusdam causis aliud imperatori Maximilliano visum fuisset.

Augusto mense Suendius, qui certo consilio superiore in Vngaria, & agro Cepisiẽsi, dum Maximillianus Augustus insigni & copiosissimo cum exercitu castris ad Iaurinum positis, omnes

Solei-

Soleimanis motus & progressus obseruaret, subsistere suo cum milite iussus fuerat; cum excitis a Soleimane, rogatu Erdeliani, Tataris non parum, quod ageret, habuit. Quippe quum per Vngariæ superioris agros, cis & vltra Tibiscum, late discurrerēt, prædas abigerent, omnia flammis & ferro vastarent, cuiusuis ætatis & sexus homines partim trucidarent, partim in seruitutem raperēt: dilato Suendius in eos, multitudine superiores, ad hoc vsque tempus prœlio, quo præcocium illi fructuum, & vuarum ingluuie, semetipsos perditū ituri erant, tamdem ex morbis languidos, & numero non parū deminutos adgressus, nullo propē negotio decē barbarorum millia superauit, cæcidit, finibus eiecit: begorū Turcicorum, quibus vsi ducibus fuerant, altero interemto, altero letaliter sauciato. Deinde Georgij Bebeci perduellis, qui cum Erdeliano & Turcis se coniunxerat, arces aliquot, Zabaticam, Pelsozium, Gombazzecum, Crasnahurcam, Gadigen, aliaque his vicina tum castella, tum munitiones expugnauit.

Duo deinceps munita nostrorum loca Turcorum in manus venere, Giula & Zigethū. Giula, quæ secundo Iulij mensis a Pertauo Vezire bassa, iunctis & bassæ Temesuarensis, & Erdeliani Tatarorumq; copiis, cepta fuerat obsideri; scelerata Ladislai Kerezinij præfecti proditione, Georgij Bebeci perduellis & adfinis sui colloquio corrupti, licet futurum nuntiasset Suendius, vt hostis intra biduum obsidionem solueret, Turcis dedita fuit. Eam Turci, præter Erdeliani spem, sibi retinuerunt: hiantemque coruum, vt est in fabulis, more suo delusere. Violata deditícij fide crudeliter interemti, paucis beneficio noctis & arundinetorum elapsis. Nefarius proditor non multo post in vinculis, apud Sultanū Selimem, Soleimanis successorem, ob exercitam prius in captiuos Musulmanos sæuiciem accusatus, de sententia Selimis actoribus, vt ex eorum arbitrio pœnas lueret, traditus fuit: qui hominem vasi clauis perforato sic incluserunt, vt dolio de monte per decliuia præcipitato, clauis oblongis & acutis confixus exspiraret. Fuit & filius paternæ particeps exsecrationis, qui misere, nullis relictis heredibus, diem suum obiit: castellis, pagis, & aliis fa-

cultatibus amplissimis, ad alienos deuolutis.

Interea dum hæc diuersis per Vngariam locis gererentur, Sultanus ipse Soleimanes transito primū Sauo, deinde Drauo, quem ponte operis admirandi construxerat, cum exercitu ducentorum millium, ad subiugandas Hungariæ reliquias venit. Occurrit aduentāti cum donis eximiis Erdelianus, frustra regnum ambiens, quod auaricie barbara Soleimanes ipse iam spe, licet irrita, totum deuorauerat, ac libidini propriæ destinarat.

Die mensis Augusti sexto Zigetum obsidere Sultanus cepit, quod licet acerrime propugnaretur a Nicolao Comite Zerinio, fortissimo & immortalis gloriæ viro, præsidij præfecto: tamdem tamen die septimo mēsis Septembris expugnatum fuit, ipso Comite Zerinio, cum insigni nobilium Vngarorum, strenuorumq; militum numero, sic a barbaris interemto; non inultus cum suis vt occubuisse dici possit. Quippe non triginta millia suorū dumtaxat hostes desiderarunt, verumetiam triduo ante supremā nostrorum cladem Sultanus Soleimanes, necdum victoria de Zigetanis potitus, fremens & frendens infelicem exhalauit animam. Eius obitus tantisper occultatus fuit astu vaferrimi Veziris bassæ Mechemetis, noctu etiam Soleimanis archiatro clam necato, ne per eum Sultani mors emanaret, dum socer eius Selimes, Soleimanis filius, occupato citra tumultum imperio, ad exercitum in castra venisset. Nā si tam Genizari, quam reliqui milites, de morte Sultani sui maturius certiores facti fuissent: magno in castris excitato tumultu, tentoria thesaurosque regios, cum Christianorum & Hebræorum rebus, pro more libidineq; sua diripuissent: ac spoliis hisce ditati, neminis auctoritate contineri se amplius in officio passi fuissent. Quæ sane rerum apud hostes confusio militarisque licentia, Maximilliano Cæsari, numerosis & exquisitis toto ex orbe Christiano copiis instructo, prębere peroptatam occasionem rei feliciter gerendæ potuisset. Exstinctus fuit Soleimanes anno Mahumetano DCCCCLXXIII, die quarto mēsis Septembris. Agebat, quum moreretur, ætatis annum LXXVI. Imperio prę-fuit annis XLVI, & sex mensibus.

C. 1566.

Occu-

Occupato Zigeto, Babozam oppugnaturi Turci quosdam e suis mittunt, qui arcem dedi iuberent. Id vero licet facturos se nostri negarent, quod tamen eam defendi non posse cōtra vim tantam scirent, incensam deserunt: quorum exemplum Sachani & Zorgenses sunt imitati.

Eodem anno, die mensis eiusdem xxiii, Sultanus Selimes ii, ætatis annum xlii agens, in imperio Soleimani patri successit. Quippe quũ ad Magnesiam intellecta morte patris, ex Asia summa celeritate Iscodaram, e regione Constantinopolis sitam, hoc die peruenisset: mox a Bostange bassa, hortulanorum præfecto, pro more triremi exceptus, & Cōstantinopolim trans Bosporum vectus fuit. Et quia Selimes generum suum, Ischenderem bassam, quem prosultanum Constantinopoli discedens reliquerat Soleimanes, de aduentu suo certiorem reddiderat, cum mandatis, vt eius opera studioque res ad ingressum in vrbem, pompamque regiam pertinentes, sine mora pararentur: mox illo ipso die deductus in saraium, solio consedit imperatorio illius cubiculi, quod solis est Sultanis Osmanidarum gente prognatis occupare permissum. Inde per vrbem proclamationes more maiorum factæ, quibus vota primum cōcipiebantur, vt anima Soleimanis in paradiso felix æuum ageret, ac in perpetua gloria quiesceret: deinde, multos vt annos viueret Sultanus Selimes Chan, prosperique status incremento continuo frueretur.

Postridie, qui dies erat xxiiii Septembris, e saraio prodiit, seque per vrbem populo spectandum exhibuit. Peregit & paternas exsequias, ac magno animalium numero cæso, cibisq; coctis itidem innumeris, epulum funebre quibusuis, cum ingentis summę asprorum erogatione, præbuit. Inde sollemni pompa, maximoq; suorum adplausu, in saraium rediit.

Ante, quam hæc fierent, per Ischenderem bassam prosultanum euocari ex omnibus locis Genizaros, paternæ mortis adhuc ignaros, in opidum non procul a Constantinopoli situm, sub prætextu mittendi ad obsidionem Zigetanam militaris supplementi, iusserat. Ad eos Ischender bassa, Selime iam paternum in solium

collocato, de Selimis voluntate profectus; obitum Soleimanis, & successionem Selimis exponit. Inde pro direptionibus vsu receptis in obitu principis Osmanidæ, centum millia Sultaninorũ eis offert. Non ingrata fuit oratio bassæ Genizaris, ea lege tamen adsentientibus, vt largiores annonæ militaturis darentur.

Selimes ergo Genizaris inauctoratis, die mensis Septembris XXVII Cõstantinopoli discedit, & magnis itineribus Albam Græcam contendit. Quum istuc adlatum postea Soleimanis cadauer in vrbem deduceretur, pedes ante paternum funus incedebat habitu lugubri Sultanus Selimes, comitantibus bassis, Cadilescheris, ceterisque begis. Inde Cadios populis, consuetum donatiuum Genizaris dedit. Quibus peractis, Cõstantinopolim cadauer paternum auehi iussit, & in Zuna, quam ipse sibi viuus exstruxerat, condi. Curata fuit ea res ab Achmete bassa, Ferhateque Capizilariorum Aga, deducentibus begis & Genizaris, cum vexillo regio: tamdemque die XXII Nouembris peruentum Constantinopolim. Ibi funus exceptum fuit frequentissimo concursu mortalium, præeunte Muphti, qui apud Musulmanos & iuris, & religionis, omniumq; sacrorum rex est: subsequentibus, Ischendere bassa prosultano, Dephterdaris, qui Cameræ vel ærarij præfecti sunt, aliisq; begis, omnibus pullatis: quorum terga plebis infinita multitudo claudebat. Exemtam e curru sandapilam vel arcã ligneam præcipui begi per vices, erectarũ in sublime manuum palmis sustinuere, sicque per vrbem gestarunt: eiulantibus interim Talismanis, & ad Zunam vsque lessum quemdam, Mahumetano ritu, lamentabili voce, concinentibus. Hinc depositum in Zuna cadauer: instratus sandapilæ pannus cymatilis præstantissimus: & supra hunc alius auro intertextus: ad latus acinax positus, index profusæ bello vitæ: ad caput collocatum e lino subtilissimo, spiris aptatum candidissimis tulipantum, quo viuus vti consuerat, cum nigris ardearũ pennis selectissimis: pone caput, in pauimento positi cum candelabris ingentes, pyramidali forma, rotundi nihilominus cerei; qui tamen numquam accendi solent: mox adhibiti Talismani & Hoggiæ, (sacerdotũ hæc Musulmanis sunt nomina).

qui

qui more gentis humi diuaricatis ſedẽtes cruribus, perpetuo preces quaſdam in eius Zuna murmurando deblaterarent. Hæc omnia, quum multis poſt annis Conſtantinopoli eſſemus, coram inſpeximus. Circum ſandapilam ipſius, & alię ſunt ſandapilæ; tam Sultanæ (de qua diximus) Roſſæ, quam liberorum Soleimanis. Acciderunt hæc anno Mahumetano DCCCCLXXIII. C. 1566.

Interea Selimes, ob hiemis imminẽtis aſperitatem, Vngariam reliquit: & Pertauum baſſam, ſatis magnis cum Turcorum, Valachorum, Tatarorumque copiis, Erdeliano bego, qui bellum contra Maximillianũ proſequebatur, adeſſe iuſſit. Dolebat Erdeliano, Suendium anno ſuperiori cepiſſe Tocaium, in quo XXX maiora minoraque tormenta bellica, præter ingentem rerum bello neceſſariarum, annonæque copiam repeririſſet. Quapropter eam arcem recuperare ſtatuit, magni ſcilicet ſuas ad res vel tutandas, vel prolatandas momenti: quod eſſet in Vngariæ ſita limitibus, & Erdelij; duobus amnibus circumdata, Tibiſco & Bodrogo. Militem ergo, cum maioribus decem machinis adhibet, omnique vi & impetu oppugnare munitionem incipit. Ex altera parte Suendius eam minime deſerendam ratus, quum alia defenſioni parat idonea, quibus Iacobo Ramingero, cuius ipſe fidei Tocaiũ commiſerat, in tempore ſuccurreret: tum ab imperatore Maximilliano ſubſidia maiora poſtulat. Is Henricum Staupicium, cum mille Germanis equitibus, ſex peditum vexillis, ſtipendiis, & annona neceſſaria, mittit. Sed prius, quam auxiliares hæ copiæ Tocaium peruenifſent, ſparſa fuit in caſtris Erdeliani fama, decem millia Tatarorum, a Selime, defendendi eius cauſa, cum Turcis & Valachis relictorum, per ſeditionem totum populari Erdelium, ac inaudita crudelitate paſſim in fortunas & corpora miſerorũ, cuiuſuis ætatis & ſexus, graſſari. Quapropter obſidionẽ ſoluere coactus fuit, ne dum iſtic ipſe pertinacius hæreret; ſuos ad internicionẽ deleri fineret. Liberato ab hoſtili oppugnatione Tocaio, Ramingerus in abſcedentes erumpens, pluribus cæſis, reliquos palantes & trepidos fugauit. Nec parum Erdeliano cum hiſce Tataricis, Turcicis, Valachicisque copiis negotij fuit, quum aliquot

eorum millia trucidaret, ac Varadini vicissim ab eis obsideretur. Vnde fuga dilapsus, recenti coacta suorũ manu, rursus haud exiguam ipsorum stragem edidit: qua demum territi, semet in Podoliam & Rossiam effuderunt; vbi crudelium belluarum immanes reliquiæ, fortiter a Palatino Rossorum debellatæ, perierunt.

Post discessum barbaricarum & Erdeliani copiarum, Suendius suis media bruma productis, ad obsidendũ Zatuarum profectus est, castrum momenti non leuis, in Erdelij finibus situm, quod Georgij Bebeci ditionis erat, hominis nefarij, qui primus auctor huius inter Cæsarem Erdelianumque belli exstiterat. Bebecus iam ante perspecta victrici toties virtute fortunaque Suendij, quod magnopere metueret, ne castro expugnato, in Maximilliani manus, cum præsenti vitæ periculo, veniret: vxore familiaq; Zatuari cum præsidio relicta, fugæ beneficio saluti suæ mature cõsuluit. Aliquamdiu perstiterunt in obsidione toleranda præsidiarij, quod machinæ bellicæ nihil nec ipsis, nec castro damni dare possent. Cui Suendius incõmodo remedium quæsiturus, dum ipsemet omnia circum arcem loca perlustrat & explorat: agnitus ab hostibus ex insigni proceritate corporis, qua longe supra ceteros eminebat, deque comitatus frequẽtia, parum omnino abfuit, quin discrimen vitæ adiret. Petitus enim globis aliquot tormentariis fuit, e machinis non modicis, quorum vnus humerum ita strinxit: vt etiam vestis eius igne concepto, quod esset ad pellendum frigus hibernũ suffulta pellibus, arderet. Nihilominus commodiore pro machinis reperto loco, & iis mox in illum, magno cum militum labore, quos in officio, si quisquã alius, hic sane dux continere potuit, translatis: ad extremam redacti desperationem præsidiarij, coniugi perduellis, ac familiæ, sibique salutem & incolumitatem pepigerunt, atque ita castrum Suendio dediderũt. Is vero non tantum pacta conuenta dediticiis bona fide seruauit, sed etiam Bebeci coniugem, cum mundo suo muliebri, & aliis rebus, quas caras habebat, abire omni absque iniuria passus est. Potitus fuit Zatuaro Suendius sub medium mensem Ianuarium, an-
C. 1567. no Mahumetano DCCCCLXXIIII.

Non

Non magno poſt captum Zatuarum temporis interiecto ſpatio Suendius, qui bellum in Erdelij finibus gerere non deſinebat, nulla frigoris hiberni ratione habita, Muncazium cum ſuis obſedit, locum munitiſſimum, & huic bello conficiundo cum primis idoneum: cuius præſidiarij vitam facultatesque ſaluas pacti, deditionem fecerunt. Ea res animum Erdeliani mirifice perturbauit, nec minus accendit, vt totis viribus amiſſam munitionem recuperandam ſtatueret. Non enim ignorabat, haç patere tranſitum in Poloniam & Roſſiam: ſeque præpediri occupato Muncazio, quo minus in poſterum ſubſidiarias e regno Poloniæ copias habere poſſet: niſi eas per Moldauiam, variis ambagibus, & itinere difficili, venire vellet. At non contentus occupatione Muncazij Suendius, mox etiam corona militari munitionem Huſtianam cingere perrexit. Quod quidem non Erdelianus tantum grauiter ac moleſte tulit, verumetiam Budenſis baſſa: qui datis ad imperatorem Maximillianum frequentibus litteris, hortari nō ceſſabat, vt a cepta obſidione Suendium diſcedere iuberet, ne inchoatum pacis componendæ negotium impediretur. Simul etiam ſuis in cōſilium adhibitis, deliberabat; quanam via poſſet obſeſſis opem ferre. Quumq; iampridem de hiſce rebus omnibus ad Sultanum Selimem retuliſſet, indignatus ille, Pertauum baſſam exercitum ſuum, cum Romaniæ beglerbegi copiis coniunctum, in Vngariam ducere iuſſit. Vtrumque tamen ab inſtituta Selimes expeditione mox reuocauit, quum intellexiſſet, Verantium Agrienſem præſulem, & Chriſtophorum Tiſembachum baronem, Vienna Conſtantinopolim ablegatos, ad ſe contendere. Quamobrem & Budenſis baſſa, miſſis ad imperatorem Maximillianum muneribus ampliſſimis, petiit; ne turbari pacis tractationem pateretur. Sua quidem ex parte futurum aiebat, vt palis transfigerentur omnes, qui per Cæſaris fines excurrendo damnum dediſſent. Hæc ille multoties pollicebatur, ſed e diuerſo duces Erdeliani, quum Suendium viderent abiiſſe Caſſouiam, ne ſpem pacis interturbaret: collectis non magnis copiis, impreſſione nec opinata Riſuarum adorti ceperunt, occupatis etiam thermis, quas Riuulos Do-

minorum adpellant. Has enim Suendius ante biennium eis ade-
merat. Id vbi factum Ruberus accepit, legatus Suendij, magnæ
vir bellicis in rebus industriæ, mox cum iustis equitum peditum-
que copiis adcurrit, & hostibus inexspectato suo territis aduentu;
Risuarum, adhibita vi maxima, recuperat: præsidiarios interficit:
moxque Riuulos etiam nullo negotio recipit. Quippe casu quo-
dam accenso puluere tormentario, castrum ardere cepit; ideo-
que maiori parte propugnatorum exstincta, in Ruberi potesta-
tem venit.

C.1568. Anno denique Mahumetano DCCCCLXXV, pax octauo quo-
que anno renouanda inter Maximillianum Augustũ, Sultanum-
que Selimem coiit, qua Erdelianus etiam compræhendebatur.
Eius quum aliæ leges & condiciones erant, tum vti quisque sibi
retineret, quidquid eo bello cepisset. Id vero plurimum Maxi-
milliani rebus profuit. Nam fines suos opera Suendij sic amplia-
rat, vt ad XL milliaria Germanica cis & vltra Tibiscum late domi-
naretur: qua quidem in regione multæ sunt arces, multæ muni-
tiones insignes, partim ab hoste captæ, partim factæ diligentia
Suendij, partim inchoatæ. Idem & ærarij noui (Cameram vul-
go vocant) in iis locis auctor exstitit, de quo non leue subsidium
publicis rebus accessit: castris, aliisque munitis locis, cum impe-
rio Germanos, iustis & grauibus de causis, præfecit: totam deni-
C.1568. que rem limitaneam matura prouidentia, tam in Vngariæ, quam
&1569. vicinæ Stiriæ finibus cõstituit: anno DCCCCLXXV, & DCCCCLXXVI.

C.1569. Hoc anno DCCCCLXXVI splendidissimum & instructissimum
Venetiis nauale, sub medium mensem Septembrem, accẽso tor-
mentario puluere, maximo cum reipublicæ detrimento confla-
grauit. Ibidẽ tam in vrbe, quam terra continente, diuturna & inu-
sitata quædam erat annonæ caritas. Quamobrem Sultanus Seli-
mes, licet initio regni pacem, a Soleimane patre cum Venetis ini-
tam, confirmasset; tamen vel ambitione propria, vel suorum im-
pulsu, vel hoc Venetorum aduerso casu permotus, bellum eis in-
ferre statuit, quæsito prætextu, quasi Cyprum nullo iure posside-
rent, quæ ob successionem gentis Osmanidarum in iura Sulta-
norum

norum Ægypti, ad ſe directo pertineret. Licet enim Selimes auus & Soleimanes pater, annui tributi, quod a Venetis eius regni nomine pendebatur, ſolutione contenti, poſſeſſionem inſulæ Venetis hactenus reliquiſſent: nullum tamen hoc ſibi gignere præiudicium poſſe dicebat, quo minus iam tributo repudiato, regnum ſui iuris occuparet, ac ſibi retineret.

Itaque menſe Februario ſequentis anni, Cubatem Zauſium Conſtantinopoli Venetias ablegauit, qui a Senatu Cyprum repeteret: ac recuſaturis, bellum denuntiaret. Adpulit is Venetias ſub initium menſis Aprilis, anno DCCCCLXXVII, & mandato Selimis C.1570. expoſito, repulſam tulit.

Quapropter menſe Maio miſſi cum claſſe militeque fuerunt, qui bellum Cyprium gererent, Muſtaphas baſſa, copiarum terreſtrium, & Pialis Aliſque baſſæ, claſſiariorum præfecti. Pialis prouectus cum ſuis ad Tenum, inſulam Venetorum in Ægæo, ferro ac flammis eam, non ſine graui tamen ſuorum iactura, direptam vaſtauit.

Menſe Iunio Sebaſtianus Venerius, inſulæ Corcyræ maxima cum poteſtate præſes, Soppotoum caſtrum Albaniæ, non procul a Corcyra ſitum, expugnauit: eiq; præſidio impoſito, ac rebus neceſſariis munito, Manuelem Murmurium, oriundum e Napolio Romaniæ, (Naupliam Argiæ veteres adpellauere) præfecit.

Sub eiuſdem menſis exitum Marcus Quirinus, claſſis in Hadriatico præfectus, arcē ſinus Mainenſis, (Mainam ſunt qui Leuctra veteribus adpellatam putant, ipſum vero ſinū Mainenſem, Meſſeniacum:) ad portum, quem vulgo Qualliarum ſiue coturnicum vocant, poſitam feliciter expugnauit: actiſque ſub ea cuniculis, & ſuppoſito incenſoq; puluere tormentario, funditus euerſam diruit: ne barbaris amplius receptum præberet.

Nicoſia, Cypri metropolis, ſub exitum Iulij mēſis a Muſtapha baſſa obſideri cepta, & acerrime tam oppugnata, quam defenſa, tamdem die X Septembris in hoſtium poteſtatem venit, miſereq; direpta fuit: cæſis præſidiariis, exſtincta nobilitate, perexiguis reliquiis ſeruituti mancipatis. Erat olim Cypri regia, quę centum &

amplius ante hoc tẽpus annis redacta fuerat sub imperiũ Sultani Cairensis, eiq; hoc modo facta tributaria. An. Christiano 1423 bellũ erat Iano Petri filio, regi Cyprio, qui penultimus fuit inter legitimos reges ex Lusignana familia, cũ Ægyptio siue Cairensi Sultano Melechella: quo bello capt⁹ ab hoste Cyprius, persolutis cxvcIↃ Seraphinorũ, in regnũ cũ pacto tributi annui restituitur. Is moriens filiũ Ioan. reliquit impuberẽ, cui primo matrimonio, postquã adoleuisset, filia Marchionis Itali Mõtisferratens. nupsit: qua mortua, Helenã Palæologinã duxit. Ex ea nata fuit vnica filia Karulota, quæ Io. Lusitano primũ nupsit, cui prębitum venenum mortẽ adtulit. Erat Karulotæ Iac. frater, illegitimo toro natus, cui sacris initiato pater archiepiscopatũ Nicosianũ adsignarat. Is imperãdi libidine ductus, ecclesiastica dignitate spreta, regnũ inuadit: a quo tẽpore dictus a Græcis Cypriis fuit Re Zages, *(sic enim* in quodam manuscripto libello meo Græco legitur) adpellatione partim Italica, partim Gallica. Nam Gallis *Roi Iaques*, rex Iacobus est. Karulota secũdas nuptias cum Ludo. Sabaudi Ducis filio cõtrahit. Is classem instruẽs, in Cyprũ cum Karulota coniuge proficiscitur. Redeunte legitima regis defuncti filia, iustaq; regni herede, Iacobus nothus regno pellitur. Eiectus ad Sultanũ Ægypti Syriæq; confugit, Alesseraphũ, & opem eius ad recuperandũ regnũ implorat. Adsensus postulatis Iacobi Sultanus, eum pulso vicissim cũ Karulota Sabaudo, in regnũ reducit: & nomine restitutionis huius ac beneficij, tributũ non inuito imperat. Id tributũ ex mercibus quotãnis Sultano soluendis cõstabat, certo merciũ genere, specierumq; numero expresso. Necdũ id temporis vxorem Iacobus duxerat. Itaq; Venetias profectus, Æcaterinã Cornarã, prius a Senatu S. Marci filiam adoptatã, constituta de publico dote, matrimonio sibi copulat: vt hoc adfinitatis Venetæ vinculo, potẽtissimæ mari reipublicæ præsidio seq; regnumq; suum stabiliret. Nec multo post, relicta cõiuge prægnante, moritur. Cõtigit hoc anno Christ. 1470, qui Mahum. erat 874. Exstincto rege, postumũ regina marẽ parit, qui tamen non diu superstes fuit. Tum vero Veneti viduæ persuadent, vt regno cederet, cui defendendo par ipsa nõ esset, annuoq; reditu 4 aut 5 milliũ Zecchinorũ cõtenta, patriã

immortali beneficio sibi deuinciret. Hoc modo redacta in potestatẽ insula, nihilominus Veneti Sultano Ægyptio, tributi eius nomine, quod Iac. rex illi pollicitus fuerat, merces in pactis cõuentis expressas quotãnis mittebãt: donec an. Ch. 1517, qui Mahumetanus erat 923, Sultano Tõmambai & Mamelucis a Sultano Selime deletis, & Ægypto Syriaq; subiugatis cõuersum a Selime victore, Mamelucorumq; successore, tributum hoc fuit in certũ pretium, videlicet VIIICIↃ Zecchinorũ: quos Cypri nomine Sultanis Turcicis ex eo tẽpore Veneti persoluerunt, donec a Selime II, Cyprũ sibi ceu domino directo, repetẽte; bellũ, de quo nunc agimus, indictũ Venetis fuit. Capta Nicosia, Famagustã Mustaphas bassa tãdem obsidere cepit an. Mahu. 978. sub medium mensem Aug. C. 1571.

Anno DCCCCLXXIX, dum obsideretur, & grauissime a Turcis oppugnaretur Famagusta, classis Turcica damnum illatura Ve- C. 1572. netorum insulis in Ægæo, Ali bassa duce Cretam (Candiam nũc vocant) petiit: vbi exposito in terram milite, sæuitum in obuios immaniter. Munitis ciuitatibus & opidis ita prospectum mature fuerat a gubernatoribus insulæ, nullum vt ab hoste detrimentum acciperent. Solum Rhetymum adortus Vluzalis, Aphricanæ Barbariæ prosultanus, cuius ante facta mentio, quod ab incolis desertum fuisset, nemine resistente, mense Iunio vastauit. Alis bassa tamdem recensitis copiis suis, quod apud ipsos per fabas vel asperos fieri consueuit, quum IIICIↃ IↃCC amisisse se videret: relicta Creta, Cerigum Veneti iuris e regione promontorij Maleæ sitam insulam, (Citheram dixere veteres) ad S. Nicolai portum inuasit, & maiori ex parte diripuit. Inde Zacynthi & Cephalleniẹ suburbiis ac vicis excidio datis, (arces enim præsidiis & opere sic munierãt Veneti, vt eas hostis adgredi non auderet) Soppotoum pergit Alis bassa: numeroq; militum superior, cæsis captisue prẹsidiariis, arcem recipit: cuius etiã præfectus Manuel Murmurius, vir bello strenuus, in hostis potestatem venit.

Hinc obsessum terra marique Dulcinium, situm in Albaniæ Dalmatiæque finibus opidum, mense Iulio Turcis se dedidit: ciuibus libertatem suam, militibus vitẹ pactis incolumitatem. Sed dum contendunt inter se bassæ, quorum alter opidũ terrestribus

copiis, alter mari obſederat, vtrius eſſe deberet: pleriq; omnes in ſeruitutem abducti fuerunt, exceptis Sarra Martinengo, Dalmatiæ ſupremo cum imperio gubernatore, ac Marco Venerio, Dulcinij præfecto.

Tunc etiam Turci potiti fuerunt Antibari, per ſummam ignauiam deditionem faciente Alexandro Donato præfecto: itemque Butua, quæ defendi non potuit, quod eſſet verſus mare parum munita.

Vluzalis & Caragoſa Raiſus, quum ad inſulam Lieſenam adpuliſſent, (Farum Dalmatæ vocant, vbi Farenſis eſt epiſcopatus) ſuburbia depopulati ſunt: arcem, quam egregie munitam vidimus, tentare non auſi. Lieſena relicta, Curzolam petierunt, quam Corcyram Nigram vocant, haud procul inde *diſſitam*: cui quidem inſulæ nihil aliud dedere damni, quam *quod Vlatim* pagum flammis iniectis exuſſerũt. Nam quum opidum inſulæ, quod ipſum quoque Curzolæ nomen habet, a viris deſertum, adgrederentur: a feminis, animoſe patriam defendentibus, memorabili cum marium Curzolanorum, & ipſorum hoſtium infamia, femineique ſexus immortali laude, reiecti fuerunt.

Famaguſtani per integrum annum obſeſſi, quum fortiter hactenus omnem vim hoſtilem ſuſtinuiſſent: tamdem in extrema rerum omnium pænuria deditionem fecerunt, his legibus: vt Venetis vitæ concederetur incolumitas, & vti cum armis ſuis ac facultatibus in Cretam deducerentur: Græci domos ſuas incolerent, poſſeſſionibus ſuis fruerētur, ritu Chriſtiano viuerent. Quibus condicionibus a Muſtapha baſſa, initio menſis Auguſti, anno
C. 1572. DCCCCLXXIX, laudatis & adprobatis, ipſiusque manu ſubſignatis: die quinto dicti menſis Auguſti prodiit ex vrbe Marcus Antonius Bragadinus, ſub quo defenſa fuerat hactenus, & cum illuſtri nobilium virorum comitatu in Muſtaphæ caſtra venit, eiq; claues ciuitatis, quod in deditionibus fieri ſolet, obtulit. Exceptus initio comiter a Muſtapha baſſa, mox ab illa crudeli bellua, per ſummum ſcelus violata fide, quum aliis per ludibrium adficitur exquiſitis iniuriis, tum ad extremum viuus excoriatur. Lauren-

tium

tium Teupolum, Paphi præfectum, qui & ipse cum aliis Famagustam singulari virtute propugnarat, suspendio Mustaphas necari, ceteros dediticios immaniter cõtrucidari iussit. Turcorum, qui obsidionis principio in vniuersum ad ducenta millia censebantur, in quibus erant Azaporum LXXXCIↃ, Genizarorum XIIIICIↃ, volonum (Acanzios ipsi vocant) LXCIↃ, periisse constat obsidione durante, supra LXXXCIↃ.

Erat initio belli Cyprij, defendendæ contra Turcorum vim, reipublicæ Christianæ causa, percussum fœdus inter Pium V Põtificem maximum, Philippum regem Hispaniarum, & Senatum Venetum. Eius fœderis copiarum omnium designatus fuit imperator, Ioannes Austrius, Karuli Augusti F. Hispani frater. Pontifex suis triremibus Marcum Antonium Columnam, Ducem Talliacoccianum, nobilitatis Romanæ principem, præfecit: Veneti amplissimæ, quam instruxerant, classis imperium Sebastiano Venerio, quem postea Ducem quoque suum crearunt, commisere. Præter hos & alij hac erant in expeditione principes & illustres viri, magnus regni Castiliæ Commẽdator, Ascanius Cornianus, Ioannes Andreas Doria princeps Melphitanus, Augustinus Barbarigus, Marcus Quirinus, Antonius Canalis, Veneti: Alexander item Farnesius, Octauij Ducis filius, princeps Parmensis; Franciscus Maria, Guidonis Vbaldi filius, Rouereus, Vrbini princeps; Paulus Iordanus Vrsinus, Dux Braccianensis; Aluarus Marchio S. Crucis, & alij plures. Hæc classis quum mense Septembri Messana Siciliæ soluisset, hostilesque nauales copias ad Inebechtim subsistere (sic Turci nominant ciuitatem, quam nostri Lepantum adpellant, veteres dixere Naupactum) nuntiatum esset: tamdem ad portum insulæ Cephalleniæ, quem vallis Alexandrinæ vocant, adpulit. Stabat haud procul a nostris in Inebechtino sinu, qui Corinthius olim nũcupabatur, classis hostium: cui cum imperio pręerant, Pertauus bassa copiarum terrestrium, & Alis bassa sociorum naualium dux supremus. Inter hos, cognito Christianæ classis aduentu, sententiarũ diuersitas exstitit. Pertauus abstinendum iudicabat a prœlio, quod cõiuncta iam Chri-

ſtianorum claſſis, vnius imperio ducis regeretur: exſpectandum eſſe perexiguum ad tempus, quo futurũ ſit, vt, illo pręſertim anni tempore, ſoluatur. Alis e contrario ſentiebat, omnino dimicandum. A Pertauo ſtabant rei naualis peritiſſimi veteranique duces, Sirocus Alexandriæ ſangiacus, Carabuces ſangiacus Souriſaris in Caramania ſiue Cilicia maritima Mechemetes begus, Salæ Raiſi filius, ſangiacus Eubœæ ſiue Negroponti: cum Ali vero ſentiebant, Chaſanes begus, Chairadinis Barbaroſſæ filius, Vluzalis proſultanus Ceſairenſis, & Caias begus Smyrnenſis ſangiacus: quorum ſententia tamdem vicit, Vluzali iubente in medium proferri & recitari mandatum Sultani Selimis, quo victoriam vti proſequerentur, eis iniungebatur. Omnium ergo ſententiis decretum prœlium, quod non minori animorum alacritate noſtris etiam expetentibus, commiſſum fuit ad tres exiguas inſulas, vel marinos potius ſcopulos, quos Cuzolaros hodie tã Græci, quam noſtri vocant. Victoria potiti ſunt multis a ſæculis inaudita Chriſtiani. Periit occiſus Alis baſſa. Pertauus animaduerſo præſenti ſuorum interitu, non magno nauigio fugiens ad terram euaſit. Vluzalis mari profugit cum xxx plus minusue triremibus. Cæſa fuerunt hoſtium ad XXVCIↃ, capta IIIICIↃ. Claſſis hoſtilis vniuerſa, cum ſpoliis immenſis, Chriſtianorum in poteſtatem venit; iis dumtaxat exceptis triremibus ac nauigijs, cum quibus Vluzalim euaſiſſe diximus. Liberata Chriſtiana mancipia ſupra XIIIICIↃ. Pugnatum die VII menſis Octobris, anno Mahumetano DCCCCLXXIX.

C. 1572.

Hac Turcis illata clade, Veneti Margaritinum, in Chimeriotarum regione, quæ Albaniæ pars eſt, (ſic a Cerauniis dictam montibus aliqui putant) haud procul a Corcyra ſitum, deditione ceperunt XII die Nouembris, vitam facultatesque ſaluas paciſcentibus barbaris: & ipſum caſtrum mox igne concrematum diruerunt. Soppotoum quoque deſertum a Turcis, Albani occuparunt, & Venetis reſtituerunt: a quibus redditum deinceps Sultano Selimi fuit.

Anno

Anno ſequenti proximo, DCCCCLXXX, XV mẽſis Ianuarij, ten- C. 1573.
tata fuit a Venetis obſidio Caſtelli noui, captis ſuburbiis: ſed ſuccurrentibus barbaris, ab obſidione diſceſſum. Cupiebant Veneti hoc opido cum arce potiri, vt omni periculo Catarum, ciuitatem ſui iuris longe munitiſſimam, liberarent. Situm eſt enim Catarum in ſinu quodam maris, qui Rizonicus olim vocatus fuit, nunc ab ipſa ciuitate Catarinus dicitur: cuius oſtium Turci hactenus Caſtelli noui propugnaculo claudere, ne Cataro ſuccurri poſſit, fruſtra conantur.

Variæ contigerunt ætate noſtra mutationes in regno Tuniſino, quo ſuperioribus annis rex Aſſan, Machmetis filius, (Muleaſſem noſtri non recte vocarunt, quum Mule regem vel dominum ipſorum lingua ſignificare tradatur, Aſſan vero proprium fuerit ei nomen) excluſo necatoque maximo natu fratre Mamuna, qui noſtris eſt Maimon, potitus fuit. Idem ceteros quoque fratres ſuos, quos moriens ei pater XXI reliquerat, aut interfecit, aut ferro candenti oculis adhibito cæcauit: excepto Roſcette, qui ſecundo loco genitus fuerat. Is in conatu pellendi fratris Aſſanis, re parum feliciter geſta, Ceſairim (Algerium noſtri vocant) profugit ad Chairadinem Barbaroſſam: qui Roſcette Conſtantinopolim miſſo, ſub eius tamen reducendi prætextu deceptis Tuniſinis, Aſſanem expulit, vrbem cum arce totoque regno cepit, ac Sultano Soleimani, ſe proſultanum adpellans, ſubdidit: quod quidem accidit anno Mahumetano DCCCCXL. Aſſanem Karu- C. 1534.
lus Auguſtus in regnum, expulſo Chairadine, reduxit anno DCCCCXLIII. quod ille deinceps a nemine vexatus obtinuit vſ- C. 1537.
que ad annum DCCCCL, quo aduentantis cum claſſe Chairadinis C. 1544.
fama territus, in Siciliam Neapolimque traiecit. Amida filius Tuniſim cum arce per abſentiam patris Aſſanis occupat, reuerſumque patrem capit, & oculorum pupillis candenti ſcalpello læſis, viſu ſpoliat. Eadem immanitate tractati ab Amida fratres, Nahaſer & Abdallas, quos cum patre ceperat. Amidam regno patruus Abdamelechus eiecit. Is enim Guletam profectus, & Franciſci Touaris Hiſpani, Guletæ præfecti ope Tuniſim ingreſ-

ſus, mox in arcem velata facie pergit, eamque deceptis cuſtodibus, qui Amidam eſſe credebāt, occupat. Abdamelecho poſt trigeſimum & ſextum regni diem rebus humanis exemto, ſuccedit filius Machmetes, annos dumtaxat XII natus: quo necdum gerendæ reipublicæ per ætatem idoneo, quum intolerabilis curatorum eius adminiſtratio pleriſque videretur, rediens Amida, regnum patrueli eripuit. Amidam rurſus excuſſere Turci, duce
C.1573. Vluzali, anno DCCCCLXXX. fuitque Sultani Selimis auctoritate ſuffectus in ipſius locum rex alius. Amida Guletam profugiens, quæ Hiſpanorum præſidio tenebatur, priuatam cum duobus filiis vitam egit. Quumq; magno recuperandi regni deſiderio flagraret, ſuos ad Ioannem Auſtrium, nauali de Turcis victoria toto iam orbe celebrem, mittit: qui opem eius auxiliumque poſcerent, vt regno reſtitueretur. Simul habiturum ſe promittit ingentes ab amicis ſociisque copias, & eam annonæ abundantiam, quę ipſius exercitui vel maximo ſuffectura ſit. Adnuit eius poſtulatis Auſtrius, & inſigni cum claſſe, quam aliis etiam cum triremibus Dux Sueſſanus, & Melphitanus princeps, Ioan. Andreas Doria comitabantur, in Africam tranſijcit, Tuniſim occupat, regem a Turcis datum in poteſtatem redigit, vrbem captam militi ſuo diripiendam concedit. Quum autem promiſſis Amida non ſatisfaceret, fluxæque ceteroquin etiam fidei ſigna quædam præberet, ſollicitatis ſecreto Turcicis auxiliis: cum duobus filiis in Siciliam, iuſſu Auſtrij, trāſuectus fuit. Ibi quum futurum accepiſſet, vt frater eius Machmetes, cui maxime infeſtus erat, regno præficeretur: in eum furorem adactus eſt, vt de triremi ſe pręcipitaturus, & aquis ſuffocaturus eſſet; vix Amida filio, quo minus id faceret, impediente. Machmetes Amidæ frater, ab Auſtrio regnum impetrauit, præſtito prius in Auſtrij præſentia ſacramento, quo ſe perpetuo fidelem Hiſpano regi clientem futurum promiſit. Is proximo deinde bello, quod expoſituri ſtatim ſumus, in Turcorum poteſtatem venit, & Conſtantinopolim trans mare vectus fuit: vbi ſuperſtes adhuc ante trienníum, quum iſtic eſſemus, in arce, quæ de ſeptem turribus a Græcis Hepta Gulades, a Turcis Iadicula

cula

cula dicitur, sub custodia detinebatur. Hinc Austrius suorum cōcilium cogit, in quo variis dictis examinatisque sententiis, tamdem conclusum: debere nouam munitionem inter Guletam & Tunisim, ad interiectum vtrique lacum exstrui, quæ x milliaribus Italicis a Guleta, paulloque minus a Tunisi distaret. Eius rei perficiundæ causa relictus istic Gabriel Serbellonius Mediolanensis Italus, cum IIICIↃ Italorum peditum; & Salazarus Hispanus, cum totidem Hispanis: quorum vterque muniendarum vrbium & arcium peritissimus erat. Consilij totius hic erat finis & scopus, vt hoc modo Guleta firmior efficeretur, & tanto facilius in fide barbari continerentur, ob viciniam vtriusq; præsidij, commoditatemque lacus; ad quem quia sita esset vtraque munitio, nullo negotio alteris alteri subuenire possent. Gesta fuerunt hæc anno DCCCCLXXX. C.1573.

Ægerrime ferebat Sultanus Selimes hos Christianorum in Aphrica progressus. Itaque Sinanem bassam, virum astutum, reique militaris peritissimum, classi supremo cum imperio præficit, qua CLX triremes, & XXXIII diuersi generis nauigia continebantur. Is in Aphricam mense Iulio, anno Mahumetano DCCCCLXXXI, adpulit. C.1574.

Quamquam vero nouæ munitioni absoluēdæ præfectus Serbellonius magna rebus in omnibus diligentia fuisset vsus, tamen ea necdum erat perfecta, quod serius architecti, cum fabris cæmentariis, & omni materia missi, tamdem in Aphricam sub finem mensis Martij peruenissent: quorum aduentus Octobri mense præcedentis anni promissus fuerat, cum XL triremibus, quarum nauales socij muros Tunisinæ vrbis ad structuram nouæ munitionis demoliri debuerant: quod factum non fuit, quantumuis Austrius in vicina Sicilia degeret. Erat etiam præsidiariorum militum deminutus numerus, exauctoratis temere nonnullis, quos omnem in euentum retentos oportuit. Hoc modo per ignauiam socordiamque factum, vt in hostium potestatem munitiones hæ nullo prope negotio venirent.

R

Turci primum Guletam obſidere cœperunt, cui Petrus Carrera Hiſpanus præerat. Ei Serbellonium de ſubſidiis mittendis vrgenti, quamquam loco munitiori eſſet, Serbelloniano necdum ad finem perducto; tamen DCL pedites partim Itali, partim Hiſpani fuere miſſi. Hinc a Turcis etiam Serbellonius obſeſſus fuit, quorum exercitum nouis adductis copiis Ramadam Cæſairis beglerbegus adauxerat. Carrera denuo ſubſidium petit. Ea res anxium Serbellonij animum non parum torquere. Si nullos miſiſſet, futurum verebatur, vt in ipſum amiſſæ Guletæ culpa conferretur: ſin autem, vt ſuo ſemet præſidio nudaret. Nihilominus conceſſa Carreræ manus ſubſidiaria. Duobus interea nauigiis adpulerunt ex Hiſpania DC milites Hiſpani, qui noctu per ipſas Turcorum excubias penetrantes, quum vexillis & veſtibus Turcicis vterentur, & quoſdam Turcice loquentes ſecum haberent, Guletam ingreſſi ſunt. Tamdem & tertio Carrera militem ſibi ſummitti a Serbellonio poſtulat, & quingentos beneficio noctis vſos impetrat, cum egregiis præfectis, ac inter alios, Salazaro magnæ virtutis & exiſtimationis viro. Nihilo minus arx Guletana Turcorum in poteſtatem venit. Neque defuere, qui Carreram proditionis inſimularent. Prius quidem certe, quam Turci adpuliſſent, vel per inſcitiam, vel ſuperbiam, quingentos milites veteranos Italos admittere noluit: quod minime cōceſſurum ſe diceret, vt in eius gloriæ partem venirent Itali, quam Hiſpani Guleta defendenda conſequuturi eſſent. Equidem apud ipſos Turcos ex fidedignis hominibus accepi, Carreram fuiſſe virū prorſus ignauum & formidoloſum, qui pulueris tormentarij nidorē ferre non poſſet, nec tolerare fulmina diſploſarum machinarum: quæ ſane quoties in hoſtem exonerabantur, ipſe ſubterraneis ſe teſtudinibus, cōcameratisq; locis abdebat, bombaceque ſuas obthurabat aures. Ferūtur ei Turci proditionis obtuliſſe præmium, regni Cyprij præfecturam: neq; tamen dediticio pepercere, ſed tamquam vili mancipio ſunt vſi. Capta Guleta, præter aliam prædam, potitus eſt Sinan baſſa quingentis machinis bellicis, cum ingenti tormentarij pulueris, aliarumque bello neceſſariarum rerum, & an-

nonæ copia. Noua quoq; deinde munitio a Turcis occupata fuit, nõ tamen multo ſine ſanguine: capto etiã Serbellonio, qui crudeliter a Sinane baſſa tractat⁹ fuit. Hoc modo prorſus eiecti ſunt Hiſpani ex Aphrica, intra trigeſimum & ſextum diem: amiſſaq; per ſummam ignauiam ea, quæ Karulus Auguſtus in poteſtatem optimo conſilio redegerat, vt ſecuritati Siciliæ, regni Neapolitani, totiusque cum Italiæ, tum Hiſpaniæ conſuleret. Fuerunt autem hæc anno DCCCCLXXXI geſta, cuius initio Veneti certas ob cauſas, non conſultis, & inuitis adeo, Pontifice atq; Hiſpano, contra leges fœderis, pacem cum Sultano Selime II fecerant. C. 1574.

Tunc etiam Corcyræ muniendæ Venetis occaſionem præbuit exſcenſus crudelis in eam inſulam Sinanis baſſæ, redeuntis ex Aphricano bello. Nam licet ab inſulanis ei, placãdi hominis cauſa, cuius præſertim tunc victoris inſolentiã norant, munera quædam offerrẽtur: tamen illis reiectis, immaniter in eos graſſatus eſt. Miſſi hoc nomine fuerunt in Corcyram quum alij rerum militarium periti, tum etiam Sfortia Palauicinus, Marchio Curtis maioris. Horum conſiliis ita tum munitæ cum opido fuerunt arces illæ præaltis in rupibus ſitæ, vereq; caput inter nubila (quod Maro dixit) condentes, quas ipſum mare circumfluit: nihil vt equidem viderim aduerſus omnem vim hoſtilem firmius, nihil inexpugnabilius.

Annus DCCCCLXXXII memorabilis eſt plures ob cauſas. Nam C. 1575. exſtincto Sultano Selime II, filius Murates III eius nominis, auſpicatus eſt imperium, cum ipſo huius anni Chriſtiani principio. Agebat id temporis annum ætatis XXVII. Ante omnia recepto more barbaro ſtrangulari quinque fratres ſuos, natu ſe minores, in præſentia ſua iuſſit: quorũ minimi ceruicibus & iugulo quum pro more neruus adhiberetur, incertum an tenerioris in hunc amoris cauſa motum, an cõſcientia patratæ crudelitatis in omnes, illacrumaſſe quidem ipſum conſtat.

Itidem mortuo Scacho Techmaſe Parthico, ſucceſſit filius nõ primogenitus, Muchemetes Hodabendes; nec Iſmail, eius nominis in hac Sophina familia ſecundus, ſecundo loco genitus; ſed

proximus ab his Haidar Mirises, qui annis aliquot antea patris in regno suprema cum potestate vices gesserat. Is tamen vix xv dierum regno frui potuit, occisus a Sultanis quibusdam, siue proceribus regni, qui eum oderant. Hi deinde secundogenitum Scachi Techmasis filium Ismailem, eius nominis secundum, e carcere productum regno præficiunt. Fuerat enim a patre coniectus in carcerem, propter quorumdam procerum delationes, & in eo pluribus annis hæserat. Iam regno potitus, vt animos suorum exploraret, ac præsertim vt cognosceret, quinam essent illi Sultani, quorum impulsu & consilio custodiæ mancipatus a patre fuisset: secretum in locum semet abdit, & quorumdam opera, quibus maxime fidebat, mortem suam publicari curat. Eius rei fama diuersos in hominum animis motus, prout adfectus in Ismailem quisque fuisset, excitauit: in aduersariis & hostibus lætitiam, in amicis luctum. Hoc modo prodentibus semet inimicis ac delatoribus, illatum ab Ismaile mortis supplicium fuit. Idem non Sultanos dumtaxat sibi suspectos, verumetiam fratres suos omnes, quotquot nancisci potuit, e medio sustulit. Et quia deficiente tūc a Turcis sangiaco quodam Curdo, de quo mox dicturi sumus, aliqui proceres Ismaili auctores erant, vt illum Turcis dederet, ne pax inter vtramque gentem dudum inita seruataque violaretur: non modo consiliis eorum non obsequutus est, verum etiam dendi supplicis auctores, bellique Turcici dissuasores, pœna cadendi supplicis auctores, bellique Turcici dissuasores, pœna capitis, vt proditores, adfecit. Qua hominis seueritate nimia plerique grauiter offensi, sexto regni mense venenum ei, sororis opera, propinarunt: quo hausto, vitam cum morte commutauit.

C.1576. Anno DCCCCLXXXIII, Stephanus Batorius, Somlianus, nobilis Vngarus, ceteroquin heroici vir animi, qui paucis ante annis exstincto Ioanni Sigismundo Erdeliano bego, (mortuus enim is fuit an. Christiano CIↃ IↃ LXXI, qui Mahumetan⁹ erat DCCCCLXXVIII) successerat; commendatione Sultani Muratis, patroni sui, Poloniæ rex factus est: quum Henricus Valesius Gallus, quem ipsum quoque Poloniæ regno potitum opera sua Murates iactitare solebat, a morte

a morte Karuli fratris e Polonia profugus, de sententia procerum regno fuisset abdicatus.

Eodem anno Scachi Techmasis filius primogenitus, Muchemetes cognomine Hodabēdes, quod Persarū lingua Dei seruum significat, mortuis fratribus, Haidari Mirisæ, atque Ismaili secundo, succedens; licet a natura quietis cupidus esset, inchoatum tamen ab Ismaile fratre contra Turcos bellū prosequi statuit: quod ei filius esset Emir Chan Mirises, magni iuuenis animi, gerendarumque rerum inprimis auidus. Hunc copiis suis supremo cum imperio præfecit. Causæ belli variæ fuerunt, quas paulo altius heic repetemus, nusquam ab aliis hactenus ita proditas. Operam enim dedimus, vt in ipsa Turcia certi aliquid de rebus hoc bello gestis cognosceremus a fide dignis hominibus, spretis vulgo iactatis, perque litteras sparsis hinc inde rumusculis, & rerum nouarum nuntiis.

Ismaile Scacho superstite, quidam sangiacus natione Curdus, cui nomen Abdallas begus, quum quasdam ob causas in suspicionem venisset, imperante Sultano Selime II, patre Muratis III, euocatus fuerat a Sultano Selime, sub alio prætextu, qui barbarorum mos est, ad Portam vti se conferret. Paruit Sultani mandato Curdus, nullius sibi culpæ conscius, & Hadrianopolim ad Sultanum Selimem venit. Mādat Selimes, vt captus in carcerem conijceretur. Solet hoc fieri, quum magnæ auctoritatis vel familię viri adpræhendendi sunt, per Zausiorum bassam, qui præest aulicis nobilioribus, quibus Sultanus Musulmanorum vtitur, quemadmodum principes nostri Commissariorum variis in rebus expediūdis opera. Dum Zausiorum bassa sangiacū hūc Curdum Hadrianopoli præhendere suis cū Zausiis conatur in Sultani Muratis II messita, Curdus se cum suis defendēs, ipsum ibidē interficit, ceteris partim occisis, partim vulneratis. Hac de causa Selimes ei, cum omnibus suis, ceruices amputari iussit. Quum illo iugulato, fratris eius filius successionis iure sangiacatū ipsius possideret: quidā alius adgnatus adita Porta Osmanica, partim oblatis, partim promissis ingentibus donis tam ipsi Sultano, quam cōsiliariis

cius, quos Vezires adpellant, adgnati sui sangiacatum impetrauit. Citatus alter ad Portam, qui rem omnem intellexisset, sibique metueret, ne absque culpa sua ferret eamdem pœnam, qua patruus adfectus fuerat: deuitata profectione ad Portam, quasi de Sultani Selimis obtinenda gratia desperans, in Parthiam profugit ad Scachum Ismailem secundum, qui tunc rerum apud Parthos potiebatur. Sciendum vero, sangiacos illos Curdorum, licet imperio Sultani Osmanidæ contineantur, non tamen ita pręfici, quemadmodum alij sangiaci solent: sed similes esse Vaiuodis, siue Palatinis, & præsidibus Erdelij, Valachię, Moldauiæ; quos oportet esse filios procerum, in ipsa regione patria natos, & a suis optimatibus ac populis electos. Curdi vero haud dubie ducunt originem a Chaldæis & Mesopotamiæ populis. Nam in hodiernum vsque diem multi Curdorum principes reperiuntur in regione Bagadatis, quæ Babylonia veteribus est, & Carahemidæ, quæ Amida, & in Diarbekir siue Mesopotamia: quarum regionum populi Chaldæi sunt & Assyrij Wano & Scheherezuli vicini, ac Persarum ad fines vsque se porrigentes. Præterea constat, Arabes hodieque Chaldæam vocare Keldan, quam Persæ cum Osmanicis Curdistanum, hoc est, regnum Curdorum adpellant. Et omnes isti populi sectæ sunt Mahumetanæ. Quum igitur ad Persas sangiacus ille Curdus, de quo diximus, se cõtulisset: nõ modo perhumaniter eum excepit Ismail Scachus, verumetiã omnẽ suam opem illi ad recuperandam auitam patritamq; ditionẽ obtulit. Husreues aũt bassa, qui Wani finitimæq; regionis tum beglerbegus erat, ceteriq; sangiaci limitanei, qui ad beglerbegatum ipsius pertinebant, quum hasce res intellexissent: damnum Persicis finibus per excursiones inferre cœperunt, quod dicerẽt, Ismailis Scachi culpa mutuam pacem violatam esse, qui Sultani Musulmanorum fugitiuos & perduelles suam in tutelam contra pacis leges recepisset, eisq; decreuisset opitulari. Hoc belli grauissimi, quod hactenus inter Persas & Turcos geritur, exordium fuit.

Accedebant & aliæ causæ, præsertim ex superstitionum discidiis, vanaq; somniorum obseruatione, cui gens Turcica nimium

quantum

quantum obnoxia eſt, collectæ. Nam ante triennium per Anatoliam paſſim aliquot illorum millia, qui ſacris Turcicis, eorumque diſciplinis ac ſtudiis incumbunt, (Schophtalarios ipſi dicunt) ſeſe commouerant, ac Perſarum ſiue Sophinorum religionem Turcicis opinionibus anteferre ſe profeſſi fuerant: adeoque longius ea ſecta cottidie ſerpendo, tantum incrementi ſumſerat; vt etiam Conſtantinopoli reperirentur, qui eam probarent. Somnia vero fuerunt huiuſmodi, quamuis apud Turcos necdum certo conſtet, an Sultani Muratis hæc fuerint, an eius ſacerdotis, quem Sultani ſui Scheichem Turci vocant. Creditum tamen a pluribus, ipſimet Sultano Murati oblatum fuiſſe ſomnium prius, & alterum Muratis Scheichi: quo nomine veniūt certi ſacerdotes, pro viris ſanctis apud ipſos habiti. Quippe per quietem ſtare ſibi viſus eſt in medio mundi, ſub arbore maxima, cuius eſſent rami duo, longiſſimum ad interuallum exporrecti. Nam alter ad extremos ſolis orientis, alter ad occidentis fines extendebatur. Præterea ſibi viſus eſt conſpicari ſerpentem magnitudinis immenſæ, quem ab oriente profectum, & ad ſe prouolutum, fuſte, quem manu teneret, interfecerit. Hoc ſomnio nonnihil commotus, & experrectus fuit. Prius vero, quam ad explicationem alterius ſomnij accedamus indicandum lectoris cauſa venit; Mahumetanos, vltra quatuor Mahumetis ſocios, quorum nomina ſunt, Ebubekir, Omer, Oſman, & Alis, (& fuere Mahumetis hi ſucceſſores, ac propagatores Mahumetanæ ſuperſtitionis) alios quatuor eximios Imamos ſiue Doctores venerari: quorum primum Ebuhaniſem, propterea quod ſupremum inter hos locum obtineat, Imamum azemem ſiue Doctorem ſummum adpellare ſolent: alterum vocant Imamū Malichim, tertiū Imamum Schaaffim, quartū Imamum Achmetem Henbelim. Hi quatuor ſiue doctores, ſiue ſacerdotes, Perſis infeſtiſſimi fuerunt: ac viciſſim magno Perſis eſt in pretio Scheiches Haidar, auctor religionis ipſorū hodiernæ, quē extreme Turci deteſtantur. Quū igitur obdormiiſſet, videre ſibi viſus eſt prope portā paradiſi Ebuhaniſem, quem (vti modo diximus) Imamum azemem vocant, hoc eſt ſummū ſiue ſacerdotem ſiue

pontificem. Is compellato Sultani Muratis Scheiche vel viro illo religioſo: Abi, inquit, ad Chaliſen terræ,(hoc eſt, ad vicarium ſiue ſucceſſorem prophetæ Mahumetis. Nam perſuaſi ſunt Oſmanici, principem ſuum eſſe Chaliſen huius ſæculi) eique dicito, Imamum azemem hoc ipſo die, quum egredi e paradiſo vellet, Scheichem Haidarem ante paradiſi fores inueniſſe: quem prœlio adortus, non modo vicerit, verumetiam occiderit: adeoque ſectam ipſius nunc finem habituram. Hortaberis ergo Chaliſen, vt aduerſus hæreticos arma capiat: quos auxilio diuino ſuperabit, deque facie terræ diſſipabit.

Recitatis duobus hiſce ſomniis, primũ Sultani Muratis Scheiches ſic interpretatus eſt, vt diceret medium mundi ſignificare ſedem ipſius Sultani Muratis imperialem: & arborem cum duobus maximis ramis, denotare amplitudinem imperij *Sultanici*. Per ſerpentem intelligi hoſtem ipſius orientalem, hoc eſt Scachũ Perſicum: quem bello ſuperaturus ſit, & occiſurus, eiusque regnum adiuncturus Oſmanidarum imperio. Conſimiliter etiam per id, quod Imamus azemes prœlio Scheichem Haidarem adortus vicerit, futurum ſignificari; vt Perſarum hæreſis, vna cum omnibus, qui eam ſectarentur, vſque adeo diſſipetur & aboleatur: nullum vt ipſorum veſtigium futurum ſit reliquum. Præterea Sultanum Oſmanidam futurum mundi totius Chaliſen ac dominatorem.

Hoc modo quum vtrumque ſomnium Scheiches interpretatus eſſet, voluit Sultanus Murates etiam Hoggiæ ſui (ſic apud ipſos vocantur, qui noſtris ſunt presbyteri) iudicium audire: cui ſtatim ea placuit interpretatio. Neque defuere, qui dicerent, ſecretum quemdam inter hunc Hoggiam Scheichemque conſenſum mutuumque de perſuadendo Sultano pactum interueniſſe. Solus Mechemetes baſſa vezir azemes, quem ſupra Selimis II generum fuiſſe diximus, & qui deinceps anno Chriſtiano 1579 domi ſuæ, quum omnibus adeundi ſe facta copia ius diceret, nequiter a deruiſio quodam interfectus fuit; auctor eius belli eſſe noluit, quod libere conſulenti ſe Murati diceret, nequaquam Perſis

ſis

sis bellum inferendum, qui iam tot ab annis pacem Osmanidarum cum gente coluissent. Rationibus & argumentis aliis adiungebat elegans, quod Græcis & Turcis vsitatum est, prouerbium: Caudam serpenti, qui dormit, non esse calcandam: ceteroqui futurum, vt excitatus, capite sursum erecto, terribiliter pungat. Ad summam, bellum hoc Mechemetes bassa modis omnibus dissuadebat.

Addendum & hoc, vt odia gentis vtriusque mutua rectius intelligantur, Persas inimicissimos esse tribus Mahumetis prophetæ sociis, Ebubekiri, Omeri, & Osmani; studiosissimos autem quarti, videlicet Alis. Iidem Persæ tradunt, angelum Gabrielem, quum e cælis in terras portaret Alcoranum, (quo libro Mahumetanorum lex continetur) Ali reddendum, errore quodam eum Mahumeti obtulisse: Deumque, velut ea re nequaquam offensum, qui Mahumetem quoque tali dono gratiaque dignum videret, plane nihil obloquutum esse. Præterea dicunt iidem Persæ, primam vxorem Mahumetis, cui nomen fuerit Aische, numquam fuisse castam. Immo prophetam Mahumetem, qui se putaret inuenturum virginem, ac pudicam, reperisse plane contrarium. Addūt etiam, quod exstincto propheta Mahumete, quum Alis, propinquus & gener eius, electus fuisset Chalifes siue vicarius & successor ipsius; Ebubekir fauore malignorum quorumdam adiutus, per iniuriam, contra factum a propheta testamentum, se constituerit Chalifen. Idem post ipsum, reliquos etiam duos, Omerem & Osmanem, factitasse. Alim interea quadam in spelunca semet abdidisse, donec omnes ordine morerentur, atque ita tamdem eis successisse. Quum ergo tres isti contra supremum ellogium testamenti, præceptumque prophetæ M.humetis deliquerint: nullam iis Persæ fidem adhibent, quæ a tribus illis vel tradita voce, vel litterarum monumentis prodita sunt. Immo vbicumque libros ipsorum & scripta reperiunt, confestim flammis exurunt, & crudeliter in eorum obseruatores animaduertūt. Iidem Persæ Scachum siue regem suum adorant, & ita venerantur, ac si Deus quispiam terrenus esset. Non etiam quinquies in-

terdiu noctuque precari ſolent, Oſmanicorum more; ſed ſemel dumtaxat. Ad ſummam, ſectatores ſunt religionis a doctore quodam eis traditæ, cui nomen fuit Scheiches Haidar: & quidam ex ipſis alterius quoque doctoris veſtigiis inſiſtunt, quem Imamum Haruſtim adpellant. Hi duo doctores vel Imami, exſtiterunt in vrbe Perſarum Reza, quo tempore vixerunt Erdebil, Vſumchaſanis Scachi Perſarum gener, & Scachus Iſmail, eius nominis primus, Erdebilis filius, Vſumchaſanis ex Martha filia nepos. Quumque doctores hi tam concionando, quam ſcribendo, ea propoſuiſſent, quæ diximus: duo illi principes, Erdebil & Iſmail, pater & filius, eorum doctrinam ſectamq; probarunt & amplexi ſunt. Ac filij quidem Iſmailis, cognomento Sophini, ea felicitas fuit, vt nouæ religionis, quam Sophinam vocarunt, fama confluentibus ad ipſum paruis initio, deinde maioribus hominum *copiis*, tamdem prœliis victos Perſarum reges, Iacupem auunculum ſuum, eiusque filium Aluantem, occiderit, ac ſibi regnum ſubiecerit, ad poſteros etiam dignitate regia in hunc vſque diem propagata. Nihilominus illi duo Perſarum Imami ſiue doctores, Haidar & Haruſtis, non Oſmanicorum dumtaxat, verumetiam aliorum Mahumetanorum exſecratione damnantur, tam in Barbaria vel Aphrica, quam in Keziis baſſæ latiſſimo imperio, qui magnus Tatarorum Chan Chitainus vulgo dicitur. Has omnes igitur ob cauſas adeo Perſis infeſti ſunt Oſmanici, vt horum Muphtis, hoc eſt patriarcha vel ſummus pontifex, hanc de ipſis ſententiam tulerit: Gratius nimirum, & acceptius eſſe Deo, religionis Mahumetanæ cauſa Perſam vnum occidi, licet profeſſione Mahumetanus ſit; quam ſi quis LXX Chriſtianos, a Mahumetanis in religione prorſus diſſidentes, interficiat. Denique conſtat id temporis, quum illuſtris & generoſus Cæſaris Chriſtianorum ad Portam Oſmanicam orator, Dauides Vngnadius, Baro Sonneccianus, Conſtantinopoli diſceſſurus, & Sultano Muſulmanorum valedicturus erat, eamdem ob cauſam legatum etiam Perſicum ad Diuanum ſe contuliſſe. Hunc paullo ſerius aduenieus orator Cæſaris noſtri locum primum, ſibi debitum, occupaſſe

conſpicatus: inſalutato Sultano, diſceſſurus erat. Sed Mechemetes baſſa Vezirazemes, cuius mentionem fecimus, ea re animaduerſa: Perſam, licet Mahumetanum, inferiore loco ſedere iuſſit. Vnde paret, apud Turcos pluris Chriſtianos religione diuerſos, quam Perſas Mahumetis cultores fieri.

Expoſitis belli cauſis & initiis, & plenius quidem ac verius, quam antehac præſtitum a quoquam ſit, cuius quidem labor in publicum exierit: nunc ad ipſas bello geſtas res accedamus.

Dictum ſuperius, inchoatum fuiſſe bellum ſub Iſmaile ſecundo, Scacho Perſarum: quo non multo poſt mortuo, licet frater & ſucceſſor in regno Scachus Muchemetes Hodabendes ceptum a fratre bellum proſequi decreuiſſet: tamen vt eo paratior accederet, aliud agendum, & aliud ſimulandum duxit, regno præſertim non ita pridem adito, nec ſatis adhuc compoſitis rebus, quas Iſmailis temeraria crudelitas non parum perturbarat. Itaque moderationem quamdam præſeferens, qua turbis inter vtramque gentem nuper exortis remedium adferre cuperet: legatos cum litteris ad Sultanum Muratem miſit, quibus ſignificabat, numquam ſe fratris in abrumpenda pace conſilium probaſſe: ſed in primis hoc ſemper deſideraſſe, vti ſemel inter vtramque familiam conſtituta, totq; iam ab annis culta pax & amicitia mutua, perpetuo conſeruaretur.

Ab altera parte Murates, qui veram crederet expoſitionem ac declarationem indicatorum ſomniorum, & citra intermiſſionem ad inferendum Perſis hæreticis bellum accenderetur a prædictis Scheiche atque Hoggia, flocci legationes ac litteras Scachi Muchemetis faciebat: adeoque vix auditis legatis imperabat, vt numeroſus ac præpotens cogeretur exercitus. Accedebat impulſor alius, nec minus acer, Huſreues baſſa Wanenſis: qui cottidie veredarios cum litteris Conſtantinopolim miſſitabat, per quas litteras Sultanum Muratem certiorem reddebat, reapſe Perſas pacem non expetere: ſed dicis dumtaxat cauſa, litteras & legatos ad Portam miſiſſe, quo ſcilicet

moram interponerent, ſeque gerendo bello rebus ab omnibus inſtructiores efficerent.

C. 1577. Anno Mahumetano DCCCCLXXXIIII Scachus Muchemetes cum iis populis, quorum imperator longe omnium toto terrarum orbe potentiſſimus, Vlu Chan Chitainus, & Kezies baſſa cognominari ſolet, fœdus iniit, eosque ſibi bello contra Turcos gerendo ſocios adiunxit: tametſi maiores ipſius continua cum eis bella geſſiſſent. Licet enim & ipſi Mahumetani ſunt, tamen quibuſdam de religione ſententiis a Perſis diſcrepant. Habuit etiam præter hos, complures ex ipſis Turcis non paruæ auctoritatis auxiliates, qui ab aliis Turcis Oſmanicis in religionis opinione diſſidebant, & ad Sophinos inclinabant. Denique non exiguas a Georgianis quoque copias impetrauit, qui antiquitus Iberi dicebantur, & religionem Chriſtianam hodieque profitentur, nonnihil tamen a Græcis & noſtris diſſidentes. Principibus diuerſis patent, & animis ad Perſas propendunt, quibus hoc bello plurimum profuerunt.

Ex aduerſo Sultanus Murates exercitui ſuo longe ampliſſimo, quo contineri credebantur hominum ad ducenta millia, Muſtapham baſſam ſupremo cum imperio præfecit, cuius immanitas ac perfidia bello Cyprio nobilitata fuerat. Is die V men-

C. 1578. ſis Aprilis, anno DCCCCLXXXV, Conſtantinopoli diſcedens maximo cum Portæ procerum comitatu, qui honoris eum cauſa deducebant, Iſcodaram tranſmiſit. Inde ductis ad hoſtium fines copiis, quum ſub initium Auguſti menſis eo perueniſſet: Georgianorum res per ſummam crudelitatem agere, ferre cepit. Inter hos erat femina quædam princeps, quam vulgo vetulam vel annoſam vocabant. Ea quum de potentia Sultani Muratis accepiſſet, ſub fide publica filios duos ad Muſtapham baſſam miſit, vt ſubiectionis & obœdientiæ ſignum erga Sultanum Oſmanidam ederet. Illi quum primum ad Muſtapham tyrannum veniſſent, mox ab eo, viro ſcilicet aſtuto, nulla datæ fidei ratione habita, quam more ſuo tam erga Chriſtianos, quam Mahumetanos, pro libitu ſolebat violare, Conſtantinopolim ad Sultanum Muratem mittun-

mittuntur. Simul ab ipso certior Murates redditur, numquam ditionem principis annosæ, matris eorum, sub Muratis iugum venturam: ni vel vterque, vel alteruter dumtaxat ad amplectendum religionem Musulmanorum permoueatur. Qua quidem in re tam diu laboratum fuit ab Osmanicis, vt tamdem minor natu frater musulmanissaret anno DCCCCLXXXVI, die XXV mensis Iunij: C.1579. cui propterea paterna maternaque ditio cum hac lege concessa fuit, vt eam titulo beglerbegatus, beneficio Sultani Muratis possideret. Est autem ea regio Tschildiri Tiphlisioque contermina. Maior natu frater in retinenda religione Christiana constantem se præbuit, ac tametsi multum precibus, promissis, minis denique formidabilibus tentaretur: numquam tamen adduci potuit, vt fidem Christianam desereret. Vnde factum, vt ipsis Constantinopoli profectis eodem anno DCCCCLXXXVI, die XV mensis Augusti, simul ac reuersi fuissent in patriam, frater hic Christianus confestim exspiraret: de cuius morte diuersæ fuerūt hominum opiniones, aliis a fratre venenum ei datum in itinere perhibentibus, aliis pro certo adfirmantibus, id ei propinatum fuisse Constantinopoli a Turcis, arte tali paratum, vt ad certum terminum paullatim hominem exstingueret.

Ad Mustapham vero bassam vt redeamus, iter is suum & expeditionem prosequens, post varios conflictus & pugnas, quibus modo cum Persis, modo cum Georgianis, insigni exercitus iactura congressus fuit: (mense quidem Augusto primi statim anni, Tocmaces Sultanus, Reuani dominus, qui Scacho Muchemeti militabat, vno prœlio Turcorum XVCIↃ cæcidit) tamdem Tiphlisium cepit in regione Georgianorum, ciuitatē finitimam ditioni principis Simonis, & Leuentis begi, qui & ipse princeps Georgianus est. Accidit hoc anno Mahumetano DCCCCLXXXV, C.1578. mense Septembri.

Posteaquam redacto in potestatem Tiphlisio beglerbegum præfecisset, ac dephterdarum siue Rationalem, vel quæstorem: flumen quoddam suis cum copiis transmisit, quod ab aliis Ares, ab aliis Carasu, id est Aqua nigra vocatur propterea, quod im-

petu veloci fluat, & profundum ſit. Dum id flumen tranſijceret, vno dumtaxat die xvɪɪᴄɪↃ ſuorum amiſit, quos vorticoſus amnis, præter equos, camelos, & mulos, abſumſit. Aiunt hunc amnem diſterminare Mediam, hoc eſt Siruanum, a Georgiana. Tranſiectis copiis, iter ſuum direxit verſus eam ciuitatem, quæ communi nomine cum ipſa regione Siruanum dicitur, illaque nemine reſiſtente potitus eſt: quod Perſæ facultates ſuas omnes auexiſſent, totamque viciniam ferro & igni vaſtaſſent. Iſtic quoque beglerbegum, cum dephterdaro, conſtituit. Et ciuitas ea totius Mediæ metropolis eſt. His rebus geſtis, ad xxv dies ibidem Muſtaphas hæſit. Inde rediturus Arzerumen, ſuprema cum poteſtate ducem limitum & exercituum Mediæ, veziremque Portæ creauit Oſmanem baſſam, qui poſt etiam vezir azemes Oſmanicæ Portæ factus eſt: relicto ei ſatis magno Genizarorum, aliorumque militum numero, cum ſufficiente tormentorum bellicorum, rerumque ad ea neceſſariarum, & annonæ copia. Quibus omnibus ita conſtitutis, cum reliquo Muſtaphas exercitu Arzerumen ſe contulit, Armeniæ maioris ciuitatem, quæ ſex dierum itinere Trapezunte diſtat. Apud Arzerumen alius eſt beglerbegus, & dephterdarus Sultani Oſmanidæ.

Poſteaquam huc reuerſus fuiſſet Muſtaphas baſſa, Muchemetes rex Perſicus numeroſum miſit exercitum aduerſus hoſtes, Siruani relictos: quibus inter ſe prœlio congreſſis, victus fuit Siruanenſis beglerbegus, omnique cum exercitu cæſus. Perſa tam inſigni potitus victoria, triumphabundus ad ciuitatem Siruanum properat, eamque pauciſſimis diebus obſeſſam recuperat. Oſman baſſa, qui ante prœlium hoc ad vrbem erat, quum primum de morte beglerbegi, & exercitus clade nuntium accepit: quod iam præ oculis obſidionem Siruani, ſuumque videret interitum, nocte quadam cum paucis ſuorum verſus Temircapim, hoc eſt Portam ferream, ſiue Derbentum, aufugit. Id ſitum eſt ad mare Caſpium, quod ipſorum lingua Beherculzum, ſiue Culzum denizi dicitur.

In hunc modum recepto Siruano, res a Turcis relictas Perſæ diripiunt, muris Siruanum nudant, propugnacula cepta diruunt, regionem cum incolis ab Oſmanico iugo liberant, qui maiori ex parte ſunt Armenij, reliqui legis Mahumetanæ ſectatores: tam Oſmanicæ, quam Perſicæ ſuperſtitionis. Oſman vero baſſa quum Temircapim veniſſet, aſtute ſibi Schembalim Chanem, hoc eſt regulum ſiue principem Derbenti, amicum reddidit, addictum Mahumetanæ Oſmanicæque ſectæ, Perſis infeſtum, natione Tatarum: cuius & filiam duxit vxorem, quæ poſt inſtinctu mariti patrem veneno ſuſtulit. Id factum ab Oſmane perhibent duas ob cauſas. Primum, quod vereretur, ne ſucceſſu temporis eum ſocer ipſe de medio tolleret. Deinde, vt in poteſtatem redacta munitione Temircapina regioneque ſoceri, patrocinio Sultani ſui Oſmanidæ ſe traderet, quod etiam reapſe fecit. Quippe mortuo Schembali Chane, Oſman baſſa ſolus & abſolutus princeps manſit in ditione ſoceri, nemine prorſus impediente. Confeſtim vero per Capham, quæ inter Tatariam Moſcouiamque ad ſeptemtriones ſita, Circaſſiam verſus meridiem habet, ablegatis veredariis, cum litteris ad Sultanum Oſmanidam Muratem, eius ſe fidei poteſtatique totum dedidit & commendauit: ſimul exponens ea, quæ ab ſe geſta fuiſſent: ac petens, vt ſiquidem non de illius dumtaxat loci ac ditionis, verumetiam de totius Caſpij maris, Moſcouiæ, Orientalis Indiæ, Samarcandæ Choraſanis & Chilanis, Perſicarum regionum, imperio ſummo cogitaret: primo quoque tempore ſibi exercitum, pecunias, annonas mitteret. Sultanus Murates lætis hiſce nuntiis permotus, quum alias ei res neceſſarias curauit, tum etiam LXCIↃ Tatarorum miſit, cum duobus fratribus eius
Tatariæ regis, qui deinceps anno DCCCCXCI ab Oſmane C.1584
baſſa ſtrangulatus fuit. Et hæc quidem anno belli primo geſta fuerunt, nimirum DCCCCLXXXV: quo Turcorum tam C.1578.
in prœliis, quam commeatus inopia, periiſſe ſupra LXXCIↃ conſtat.

C.1579. Hieme vero exacta, quum æstas anni DCCCCLXXXVI adpetiisset, auxiliaresque copiæ cum pecuniis ad Temircapim accessissent: solitis in Siruani fines excursionibus Osmanici ex arce Temircapina hosti damnum inferebant. Ea res, ingenti cum Persis prœlio causam præbuit, quo Tatari ad internicionem, vna cum altero Tatari regis fratre, cæsi deletique fuerunt; altero fratre viuo ab hostibus capto. Osman ipse bassa cum paucissimis suorum vix saluus euasit. Quumque perexiguas sane copias aduersi prœlij casus ei reliquas fecisset, more latronum Turcicorum cottidie vicinas sibi ditiones prædis agendis infestare cepit, nullo nec amicorum, nec hostium discrimine rationeque habita: quibus ex rapinis & ipse victitabat, & suos alebat, subinde se cum eis, si hostis immineret, ad indicatum castellum recipiens. Et perhibetur eius castelli situs natura munitissimus esse, cui quum manum quandam Genizarorum sclopetis vtentium imposuisset, cum machinis aliquot campestribus & falconetis: in loco tantopere'a natura munito, contra nudos & inermes illos populos, qui nec oculis suis toto vitæ suæ tempore tormenta bellica sclopetosque vidissent, nec auribus eorum fulmina percepissent, adeo se tutum, ipsumque castellum inexpugnabile reddidit; vt sibimetipsi monarcha quidam esse videretur.

Ab altera parte prædictus bassa Mustaphas hunc rerum suc-
C.1578. cessum cõspicatus, nihil omnino per hiemem anni DCCCCLXXXV gessit, ad Arzerumen cum copiis hærens, vti superius indicaui-
C.1579. mus. Sub initium vero sequentis æstatis, anno DCCCCLXXXVI, ad fines Persicos exercitum duxit, diuersisque prœliis modo cum Persis, modo cum Georgianis cõfligens, inferior semper, insigni cum suorum clade, discessit.

Eodem anno Carseum muniuit, locum ab Arzerume versus Reuanum, quatuor dierum itinere distantem: eiq; beglerbegum & dephterdarum præfecit. Consimiliter ad Tschildirim, sitam in Georgianæ limitibus, alium beglerbegum cum dephterdaro constituit.

Misit

Misit etiam hoc anno cum classe Sultanus Murates Vluzalim bassam, præfectum maris, in Mengreliam, regionem populorum Colchidis, vt iis in locis munitionem ædificaret. Huic absolutæ beglerbegus ab eo datus fuit, ac dephterdarus. Ipsi loco nomen est Fassa. Curauit autem Fassam Sultanus Murates exstrui, vt iis in locis aperiret iter breuius ac securius: quo facilius in Georgianos duci copiæ possent, & iis ab illa parte debellatis ac sub iugum missis, tanto commodius vltra Temircapim, ad inferendum Siruano bellum, iri. Non multo post tamen, quam inde maris præfectus Vluzalis cum milite classeque discessisset: Fassana munitio penitus ab hoste diruta, vastataque fuit.

Quum parum prospere bellum a Mustapha bassa gereretur, afflictis misere militibus, ob annonæ penuriam, & immaniter grassantem in castris pestilentiam: litteris Sultani Muratis Amasiam, vt istic hibernaret, concedere iussus fuit. Ille tamen nihilominus in Arzerume cum reliquiis exercitus hac hieme substitit, maiori militum parte propter egestatem, luis contagiosæ vim, & imminens hibernum frigus, dilapsa, domumque beglerbegis etiam reuersis, quum nihil in hostem recte geri posse cernerent.

Interim Persa Casmino, quæ altera penitiorque imperij eius est regia, Tebrisium cum copiis proficiscitur. Ibi quum de dispersis hinc inde, profugisque Turcis, certior factus fuisset; in hosticum procurrit, ingentique præda onustus, in hiberna militem & ipse dimittit. Hac Persarum excursione cognita, veritus Murates, ne hostis progrederetur vlterius: continuo Mustaphæ per litteras imperat, vt omni cum exercitu semet ad Persarum fines denuo conferret. Is vero nihil horum fecit, quod iam de Persarum abitu per exploratores intellexisset: & ceteroqui si maxime copias in hostem ducere voluisset, nihil potuisset efficere, propter contumaciam exercitus, qui prorsus dicto non erat audiens. Immo conspiratum aliquando constat in castris de necando Mustapha, cuius in eum odij caussæ in primis

erant, inexplebilis quædam auaritia, supinaque secordia in procurandis annonis, & aliis militum commodis: vnde factum fuerat, vt enectis fame pesteque militibus, castra modo non exhausta conspicerentur. Has ob causas à Sultano Murate reuocatus ad Portam fuit Mustaphas, & in eius locum suffectus Sinan bassa: quem supra commemorauimus Guletam & Aphricæ maritimæ siue Barbariæ possessionem Hispanis eripuisse. Fuit confestim huic imperatum, vt primo vere semet ad expeditionem Persicam, rebus ab omnibus egregie paratus & instructus, adcingeret.

Mustaphas interea semel atque iterum arcessitus, de signis minime dubiis iram Sultani Muratis, & odium, ex militum delatione, depræhendebat: accedente præsertim conscientię morsu, ex officiis in exercitu pecunia venditis, aliisque criminibus. Quippe tanta supremi apud Turcos militum ducis, qui *Ser asker* apud ipsos dicitur, auctoritas & potestas est: vt non solum officia militaria minora maioráque pro arbitrio lubituque suo conferre, verumetiam Portæ vezires creare possit: quemadmodum & supra narrauimus, Osmanem bassam ab hoc ipso Mustapha supremam ad illam dignitatem hoc euectum bello fuisse.

Quum igitur ob hasce causas vereretur insidias sibi strui, diligenter ac mature sibi cauebat. Mittitur in castra denique iussu Muratis Capizilariorum Kihaias, qui ianitorum præfectus est, cum aliis quindecim Capizilariis siue ianitoribus. Huic a Sultano Murate diuersæ datæ fuerant litteræ siue mandata, quibus ad expediundum negotium sibi commissum, prout ferret occasio, prudenter vteretur. Vnæ sic erant scriptæ, vt ipsi Mustaphæ, per occasionem hanc strangulando, redderentur. Alteræ Sultani mandatum continebant, ne qua missis ab se hominibus hisce vis inferretur, quo minus idq; quod ipsis ab se iniunctum esset, exsequerentur. Tertiæ diuersam ab vtrisque sententiam, vti paullo post apparebit, complectebantur. Erant castra Mustaphæ tripertita. Quo factum, vt vbi Kihaias in castra

 venisset,

venisset, ab vnis ad altera tertiaque vicissim perduceretur, nec tamen in Mustaphæ bassæ conspectum, varias ipso causas prætexente, admitteretur. Tamdem quum Mustaphæ colloquium serio posceret, quodam a Mustapha descripto circulo, intra quem nemini liceret ad ipsum accedere propius: ex interuallo fuit admissus, dispositis vndique satellitibus armatis: quod procul dubio suboleret, quidqam ea sibi legatio vellet. Ex altera parte Capizilariorum Kihaias & ipse Mustaphæ mentem animaduertens, mandatum tertium profert, quo Nischanzim Mustaphæ, qui nostro vocabulo cancellarius est, ac dephterdarum, qui Rationalis & quæstor, nomine Sultani Muratis sibi dedi postulabat. Ibi tum mirifice tergiuersari Mustaphas, & Cretensium (quæ vocant) effugia quærere. Sed quum acriter vrgeretur, & aliud in hoc tempore nullum huic rei remedium inueniret; hac condicione dediturum se suos promittit, si de ipsorum vitæ incolumitate caueretur. Qua condicione admissa, dediti & Constantinopolim abducti fuerunt ambo; & in Iadiculam siue septem turrium arcem, in qua Sultani Musulmanorum thesauri recondi solent, inclusi: velut ibidem singulari cum seueritate de omnibus Mustaphæ bassæ factis examinandi.

Mustaphas denique Constantinopolim IX die mensis Aprilis ingressus, anno DCCCCLXXXVII, placato nonnihil Sulta- C.1580.
no Murate, si non ex animo, saltim per simulationem; suos illos homines, Nischanzim ac dephterdarum, custodia liberat. Ac licet a conspectu & colloquio Sultani Muratis arceretur; tamdem tamen aliquam largitionibus immensis, quæ nihil non apud barbaros efficere possunt, gratiam redemit.

In eius locum diximus suffectum fuisse Sinanem bassam. Hic enim prius, quam vezir azemes, & supremus bello Persico gerendo dux, a Murate declaratus fuisset; quoties ad Portam rerum infeliciter aduersus Persas gestarum nuntij venirent, Sinoniis artibus vtens, per summam arrogantiam dictitare solebat: se, si belli dux amplissima cum potestate designaretur, penetra-

turum vel ad intimam Scachi Persici regiam Casminum, indeque regem viuum in potestatem redactum Sultano suo missurum. Hi Sinanis bassæ sermones quum Sultani Muratis ad aures peruenissent, adeo placuerunt: vt eum Sultanus parare se iuberet, quod futurum esset, vti summo cum imperio contra Persas mitteretur. Sinan hoc non contentus, tantum efficere præterea Sultanæ commendatione potuit: vt Murates diceret, siquidem præstaret id, quod toties se præstiturum recepisset, omnino etiam se dignitatem ei veziris azemis, hoc est, supremi consiliarij Portæ, concessurum.

Posteaquam ergo Constantinopolim Mustaphas adpulisset die IX mensis Aprilis, vti dictum est supra: Sinan eodem adhuc mense contra Persas ire iussus fuit. Nullus id temporis Osmanicæ Portæ vezir azemes erat, exstincto nimirum Achmete bassa, qui occiso domi suæ a deruisio quodam Mechemeti bassæ, quemadmodum antea narrauimus, successerat: paucisque mensibus hoc fuerat officio functus. Vacantem vezirazematum Mustaphas bassa non tantum ambiebat, verumetiam spe prope certa sibi pollicebatur: partim, quod inter vezires ordine proximus esset ab Achmete bassa vezirazeme, nuper mortuo: partim, quod ætatis esset prouectioris, humanarumque pariter ac bellicarum rerum maximum haberet vsum. Sed ista spes hominem plane fefellit. Quippe Sultanus Murates Sinani bassæ Constantinopoli profecturo, per Capizilariorum Kihaiam sigillum suum imperiale, cum dignitate veziris azemis, pro more misit.

Discedit ergo Sinan ab vrbe XXV die mensis Aprilis, quum Muratis manum osculatus, quod valedicentes facere solent, acinace magni pretij cinctus ab eo fuisset, vexillumque prætorium, cum equo generoso, accepisset. Ad eum ex Anatolia tota passim confluxere militum copiæ, Tataro quoque noua subsidia parante.

Quamquam vero melius administrare bellum hoc cupiebat Sinan bassa, quam factum a Mustapha fuisset: tamen pro-

pter

pter absumtorum inedia pesteque militum paucitatem, nihil admodum memoria dignum efficere potuit: nisi quod in Georgianorum limitibus duos beglerbegos, cum duobus dephterdaris, constituit: alteros ad Sochumam, alteros ad Batinum. Ea ciuitatum in iis finibus nomina sunt. Beglerbegatus tamen illi non magno æstimandi veniunt. Plures nimirum in iis locis limitaneis beglerbegatus instituti fuere, quam sangiacatus. Idem Sinan bassa, quum aliquando regionem Curgginorum, id est Georgianorum ingressurus esset: grauem suorum cladem expertus fuit, multis ibidem machinis etiam bellicis relictis. Et alio tempore, quum Tiphlisium, quod ab hostibus obsidebatur, auxiliares copias atque pecunias mitteret, tanto cum impetu a *Persis* & Georgianis inuasus fuit ipsius exercitus: vt omnibus rebus amissis, prope nullus ex eis saluus ad castra Sinanis reuerteretur. Quo factum, vt intra Tiphlisium obsessi Turci dira fame, gustatis etiam canum muriumque carnibus, exstinguerentur.

Die quarto mensis Augusti, anno DCCCCLXXXVII, Constantinopolim venit a Scacho Persico missus orator, Maxudes C.1580.
Chan, qui regis sui nomine Sultano Murati componendæ pacis auctor esset. Magnifice a Mustapha bassa, & aliis Portæ proceribus, exceptus fuit.

Eiusdem mensis die sexto moritur Mustaphas bassa, quum biduo dumtaxat antea morbum contraxisset ex esu melopeponum auidiore, quibus aquæ saccaro dilutæ (Turcis ea Zerbetum dicitur) copiam largiorem superinfuderat. Plerisque putabatur ipsemet sibi mortem adtulisse, sumto præterea veneno, metu supplicij: quod vereretur, ne priores ad causas, ob quas Sultani Muratis indignationem incurrerat, accedente Persici oratoris accusatione, de suppressis aliquot regis sui legationibus, magna cum infamia vitæ periculum adiret. Constans quidem id temporis erat fama per vniuersam Constantinopolim, futurum, vt strangularetur. Facultates mortui fisco fuerunt illatæ, portione quadam nepotibus relicta, qui tunc adhuc impube-

res, ad Portæ ministeria traducti fuerunt. Olim Sultanus Selimes II eo præceptore fuerat usus. Inde quum beglerbegus Cairensis factus esset, parum abfuit, quo minus iussu Selimis interficeretur. Dignus omnino, qui sibimet tamdem fieret carnifex, ob exercitam, capta Famagusta, in Bragadinum & alios perfidiam, ac belluinam prorsus immanitatem.

Die XVII mensis Augusti, concessa fuit Oratori Persico legationis exponendæ facultas: quæ licet ab initio per esse grata Sultano Murati videretur, omni tamen fructu caruit. Quo minus enim pax coire posset, hæc erat causa: quod eam Osmanici maximo cum suo commodo, Persarumque detrimento, facere vellent: nimirum uti Persæ Turcis omnia tam Siruano cõpræhensa, quam extra Siruanum posita loca territoriaque relinquerent, quibus hoc bello calces (ita loqui solent) equus Mustaphæ *bassæ* suas impressisset. Id vero numquam facturi videntur *Persæ*, qui hac lege dicunt illis se locis cessuros Osmanicæ *familiæ*, siquidem ea Turci tam armis in potestatẽ redigere, quam gladio tueri ac retinere possint. Præter hanc, nullam se pacis aliã legem admissuros, aliquoties expresse denuntiarunt. Ceterum Maxudes ille Chan legatione sua defunctus, & ad principem suum reversus: aliquãto post, perduellionis crimen incurrit, & hero suo deserto, Muratis se fidei permisit, Ferhatemq; bassam deinceps ad bellum Persicum proficiscentẽ sequutus est, ut aliquem nancisci sangiacatum in illis finibus posset.

C.1581. Anno DCCCCLXXXVIII nihil fere gestũ memorabile, propter extremam in limitibus & castris inopiam: ipsis etiã militibus ab hoc bello prorsus alienis, & quacumque ratione possent, se subducentibus. Sinan quoque bassa belli pertæsus, quod nullo cum fructu gereretur, & redire Constantinopolim cupiens, ubi maiora de vezirazematus officio commoda percepturus esset, ut erat ingenio sagaci, non bellum contra Persam continuandum, sed pacem aliqua ratione statuit ineundam. Ea de causa missis ad regem Persarum Zausiis atque litteris, significat; siquidem suo cum principe pacem facere vellet, legatum modo prudentem,

tem,& auctoritatis eximiæ,tantoque negotio parem,ablegaret. Ita futurum haud dubie, feliciter vti pax inter vtrosque conficeretur, & arma deponerentur. Interea vero pangendas indutias, quæ vtrimque bona fide seruarentur. Simul ad componendas æquis legibus discordias, omnē studium operamque suam pollicebatur. Non ingrata Scacho Persico pacis ea mētio fuit,ideoque mox cōcessis & adprobatis induciis, oratorem se missurum, causa prius deliberata, respondit. His perfectis rebus, castra Sinan bassa relinquit,& Cōstantinopolim profectus,sub medium mensem Iulium exquisita cum pompa, prodeuntibus obuiam Portæ proceribus,vrbem ingreditur.

Initio veris, anno sequenti DCCCCLXXXIX, die Martij mensis XXIX, missus a Scacho Muchemete quidam ex procerum Persicorum numero,cui nomen Ibrahimes Chan,Cōstantinopolim magno & insigni cum comitatu CCC plus minus equitum venit: C. 1582. partim vti de pace cū Sultano Murate tractaret, partim vt interesset cærimoniæ Musulmanicæ, qua Muratis filius Muchemetes, XVI plus minus annorum adulescens sollemni ritu circumcidendus erat. Die mensis Maij XXVIII cepit inaudita sæculo nostro celebritas circumcisionis huius, præsentibus Cōstantinopoli maximorum prope totius orbis principum legatis, Rudolphi II Christianorum imperatoris augusti,Henrici III Galliæ regis, (cuius tamen orator Germinius Germollæus secundo, post Cæsaris legatos, loco spectare iussus, quum primum adfectaret, partim per inuidiam, partim quod obtinere nō posset, vt legati Poloniæ regis excluderentur, quem pro rege non adgnoscebat, hero suo regnum illud adserens,domi suæ se continuit) Stephani regis Poloniæ,Reipublicę Venetæ,Scachi Persici, Regum Aphricanorum Maroci & Fessæ,ac Tatarorum; Principum Erdelij,Moldauiæ, Valachiæ, & aliorum. Durauit ipsa festiuitas totis XL diebus & noctibus continuis. Muchemetes tamdem VII Iulij die,sub ipsum noctis initium, a Mechemete bassa, postremo inter vezires,qui Sultani Soleimanis tonsor aliquando fuerat, non publicę,sed in cubiculo patris circumcisus fuit.

Dum hæc Constantinopoli geruntur, Osman bassa per inducias Siruanum inuadit, maximumq; damnum Persis infert. Sed vicissim ab eis ceditur, omnisque præda recuperatur. Eius rei nuntio, necdum finita circumcisione, Cōstantinopolim adlato: succensus iracundia Murates legati Persici stationem ac sedem in Atmindane dirui iubet, ipsumque in saraio Mechemetis bassæ cum suis includi, donec Osman bassa Temircap Constantinopolim venisset. Fuit autem habitus eo loco tam stricta in custodia, tamque inhumaniter: vt peste Constantinopoli grassante, suisq; ministris ea correptis, quorum ad C hac dira lue fuerunt absumti, nullam tamen relaxationem, nullam mutationem loci potuerit impetrare.

Non multo post nuntiatum fuit, Persas & Georgianos cōiunctis viribus iterū Osmanicos adortos fuisse: qui Tiphlisio recentes copias, cum annonis, soluendisq; militi stipendiis inferre conabantur: multis eorū millibus occidione deletis, & annonis ac pecuniis interceptis. Fertur eius apud Georgianos principis feminæ filius, quam diximus annosam vulgo vocatam, cladis huius auctor Osmanicis fuisse: quod Persas de Turcorum instituto ac profectione monuisset, hostilesque copias adgrediundi viam eis monstrasset. Murates intellecta cæde suorum, & principis annosæ filij collusione cum Persis, qui tamen superioribus annis musulmanissarat, Muratiq; semet in clientelam dederat: prius, quam Ferhates bassa, quem ad gerendum post Sinanem bellum Persicum ablegare decreuerat, Cōstantinopoli discederet; mandatum ad beglerbegos quosdam limitaneos misit, quo præcipiebat, vt astu principis annosæ filium de medio tollerent. Is vero, patefactis per amicos insidiis, a Sultano Murate defecit, & fuga sibi consulens, ditionem suam ab Osmanico iugo tyrannideque liberauit: sequé cum aliis principibus, tam Georgianis, quam Persis, coniunxit: ac perpetuis excursionibus fines Osmanicos infestare non desiit. Iisdem Georgianis etiam princeps Simon, & Tocmaces Sultanus, Reuani dominus, fœderis mutui religione obstricti erant.

Huic

Huic Tocmaci, Georgianorum partes ſequenti, quaſi quoddam vt frænum Murates iniiceret, omneſque nocendi vias intercluderet: Ferhatem baſſam magno cum exercitu, fabrorumque non exiguo numero, ad eos fines miſit: vt arcem ad Reuanum conderet, quod & ciuitatis & regionis Tocmaci ſubiectæ nomen eſt. Ferhates eo profectus, primo caſtellum quoddam inter Carſeum & Reuanum exſtruxit: inde cum copiis progreſſus, arcem Reuani fabricauit. Ei Cigaloglim, (ſic baſſam natione Genuenſem, e nobili Cigalarum familia natum, quaſi Cigalæ filium Turci vocant) cum poteſtate beglerbegi, & cum titulo Veziris in iſtis limitibus, adiuncto eidem dephterdaro, præfecit: relictis illi numeroſis militum copiis, Genizaris ſclopetariis, machinis bellicis, rebus ad eas pertinentibus, annonis, & aliis neceſſariis. Hinc Oſmanici more ſuo per Reuanenſes agros aliquoties excurrentes, omnia rapinis exhauſere: ſed ſua potius cum iactura, quam lucro. Geſta vero ſunt hæc, quæ commemorauimus, anno DCCCCLXXXIX. C. 1582.

Anno ſequenti DCCCCXC, Ferhates baſſa Georgianorum in agros eductis aliquoties ſuis, duas in iiſdem finibus arces ædificauit. C. 1583. Cigaloglis, quem diximus, ſemel atque iterum a principe Tocmace prœlio victus fuit: aliquando etiam vulneratus, tantum non in hoſtium poteſtatem venit.

Oſman vero baſſa, qui ad Temircapim hærebat, vti ſuperius indicatum, ſuos ad Sultanum Muratem ablegat, qui ab eo mitti ſibi peterent Genizaros ſclopetarios, artifices machinarum fundendarum peritos, architectos triremibus tam maioribus, quam minoribus fabricandis, quos calaphagilarios Turci vocant, (hybride ſcilicet a Græcis accepta, qui calaphatas dicunt) itemque ſocios nauales, cum Raiſis eorum, ſiue triremium nauiumque præfectis, a quibus gubernarentur. Præterea rogabat, vti pecuniæ ſibi ſubminiſtrarentur, vna cum aliquibus Rumeliæ, hoc eſt Græciæ, & Anatoliæ, hoc eſt Aſiæ minoris, & Siuaſtæ ſiue Sebaſtiæ Sangiacis. Adſenſus eſt Sultanus Murates poſtulatis eius omnibus. Quare quum Temircapim hi perueniſſent, nauigia

quædã fabricari curauit, eaque miſit ad infeſtãda maris Caſpij litora. Conſimiliter & terreſtres ablegauit copias, vt tam Siruanenſium, quam aliorum ſibi finitimorum agros, nõ minus amicorum, quam hoſtium, rapinis dirum in modum agerent, ferrent. Sed plerumque magno cum detrimento, ſuorumque cæde reuertebantur.

Diximus antea, Perſas & Georgianos vnitis copiis, Turcorũ exercitum adortos, qui Tiphliſio ſuccurrere properabat, ingẽtem eorum ſtragem edidiſſe. Quum eius cladis acceptæ nuntius Conſtantinopolim veniſſet, compellato Sultanus Murates Sinane baſſa, qui tũc Vezirazemes erat: Quid hoc, ait, eſt rei? quęnam induciæ, quod laxamentum hoc belli? Ad quæ Sinan, temeraria quadam cum audacia, reſpondens: Vt his rebus, inquit, obuiam eundo remedium inueniatur, Scacho Scachus opponẽdus erit. Quibus verbis innuere volebat, aduerſus regem, regis opus eſſe opera: planeque neceſſario requiri ad obtinendam de hoſte victoriã, vt ipſe Sultanus Murates dux belli aduerſus Muchemetem Perſarum regem proficiſceretur. Murates eo Sinanis accepto reſponſo, mox Sultanam matrem adit, & ab ea conſiliũ in hac cauſa dari ſibi petit. Tum illa: Mi fili, ait, hæccine ſunt illa magnifica promiſſa Sinanis? itane pollicitus eſt, iturum ſe capiẽdi Perſici regis cauſa, vel ad intimam Perſarum regiam Caſminum: & nunc auctor eſſe vult tibi, vt ipſemet ad gerendum hoc bellum proficiſcaris? Non dignus eſt, qui deinceps munere Veziris azemis tui fungatur. Quo conſilio Sultanæ matris intellecto probatoque, confeſtim Murates Sinanem Maſulem pronũtiat, hoc eſt, honoribus omnibus, ac pręſertim dignitate ſupremi Veziris, exuit. Parum quidem abfuit, quin occideretur. Bona condemnati fiſco fuerunt adplicata. Relegatus & exſul, hodieq; Malagræ degit, quod opidum Macedoniæ ſitum eſt in itinere, quo Conſtantinopoli Raguſium itur. Sinani ſuffectus fuit in Vezirazematus officio Siauſes baſſa, natione Vngarus, quo cũ nupta Sultani Muratis ſoror erat. Quod mores & ingenium Sinanis adtinet, crudelem & auarũ ſe geſſit erga quoſuis, erga Chri-

ſtianos

ſtianos, infeſtiſſimum, ſuperbum & arrogantem erga maiores & pares. Iactantia tanta fuit, vt quum aliquando negotiorum publicorum cauſa conueniretur ab illuſtri & generoſo Rudolphi II Auguſti legato, Friderico Breinero, Barone Fladiziano, inuerecunde prædicaret; ſe, ſuprema cum poteſtate profectum ad Perſarum fines, tantum in iis locis occupaſſe regionum: vt Sangiacatus ibidem quinquaginta conſtituerit. Id vero quanta cum vanitate fuerit ab ipſo dictum, vel ex eo paret: quod vniuerſa Rumelia, qua tamen ampliſſimæ prouinciæ, nec vno a Turcis adquiſitæ ſæculo, Thracia, Macedonia, Seruia, Bulgaria, Albania, Theſſalia, Morea, ſiue Peloponeſus, Achaia, ſiue Liuadia, Ætolia, ſiue Deſpotatus cum aliis continẽtur, vltra XXII Sangiacatus non habeat. Immo conſtat, Sinanem in iis locis nihil admodum memorabile geſſiſſe, niſi quod vnum & alterum beglerbegatũ inſtituerit. at quales beglerbegatus? Alba Græca, vel Alba regalis; Strigonium, vel Sigetiuarum; quæ loca Sangiacatuum nomine tantummodo cenſentur hactenus, recte iudicantium opinione ſingula præferenda veniunt quatuor eiuſmodi, vel quinque beglerbegatibus. Rident quidem certe viri prudentes, rerumque Turcicarum, & illorum finium periti, quum recitari tot beglerbegatus eorum locorum audiunt: Tiphliſium, Tſchildirim, Sochumam, Carſeum, Batinum, & alios. Reuanum facile nomen hoc tuetur. Itidem Siruanum quoque beglerbegatus titulum mereretur, ſi Turcorum eſſet in poteſtate, quemadmodum initio belli, ductu Muſtaphæ baſſæ Veziris, Oſmanidarum imperio fuerat adiectum. Sed beglerbegatus ceteri ſuis cum territoriis, ad octo decemue dierum iter ab ipſis vaſtati Perſis, vſq; adeo redacti ſunt ad ſolitudines: vix vti paullum aquæ reperiatur, nedum panis, aut carnes, aut aliæ res, tam ad victum hominum, quam iumentorum alimenta neceſſariæ. Quæ ſola certe cauſa eſt, quamobrem hactenus Oſmanidæ in iis locis annonæ caritate laborauerint. Ac ſunt in ipſa Turcia, qui exiſtiment, Turcos hoc bello ſemper inferiores futuros, licet plures ad annos etiam in poſterum continuetur.

Verum ne longius extra oleas, quod aiunt: ad annalium seriē redeamus. Misit secūdum hæc aliquoties Osman bassa petitum Sultani Muratis opem atque auxilia, quæ suppeditata quū fuissent, iamque Temircapim accessissent: ad Siruani fines ciuitatē Somachiam cepit, ibique beglerbegum & dephterdarum collocauit. Præterea locum alium redegit in potestatem, cui non longe a Temircapi dissito, nomen est Tabbassaran. Paullo post, ibidem & aliam ciuitatem occupauit, quæ Cabba dicitur. In omnibus hisce locis gubernatores & præfectos, idoneis cum prę-sidiis, machinis bellicis, rebus ad eas necessariis, annonisque, reliquit. Turci quidem aiunt, Osmanem præter indicata loca & opida, complures alias quoq; ciuitates & castella cepisse. Quinetiam constat, Osmanem bassam, anno sequenti proximo, quo tempore Costantinopolim profectus, manum Sultano *Murati* deosculabatur, inter alia munera, quæ pro Sultano Murate secū aduexerat, eidem obtulisse XVII plus minusue claues argenteas. Et singulis clauibus inscriptum erat nomen certæ ciuitatis aut castelli, ab Osmane in potestatem redacti. Significare nimirum huius oblatione doni XVII clauium volebat, se totidem cepisse vel opida, vel castra, quot essent ipsæ numero claues. Quod equidem memini plerisque viris prudentibus, & rerum Turcicarum gnaris, nequaquam vero visum simile: quum potius ea pagorum esse iudicarent nomina, quam vel opidorum, vel castellorum. Sed enim per me liberum hac de re iudiciū cuiuis esto.

Quum hic rerum in iis locis successus esset, denuo suos ad Sultanum Muratem misit Osman, qui peterent, vt ipsummet Tatariæ regē Muchemetem ferre sibi suppetias iuberet. Fecit hoc quidem Osmanis rogatu Murates, sed Tatarus suis hominibus ad Muratem ablegatis, libere respondit: se mandatu Muratis superioribus annis duos fratres suos, cum multis millibus hominum, misisse Temircapim: quorum nemo quum saluus domū redierit, etiam fratrum altero cæso, altero in carceribus apud hostes mortuo: videri sibi nouum quiddam & insolens, se quoque iuberi tamdem ad bellum hoc proficisci, quod per legatos geri

poſſit. Nihilo tamē minus ſe, quando Murates ita pro ſui auctoritate imperij præciperet, ſuſcepturum hanc expeditionem: modo ſibi mitti curaret arma, pecunias in militum ſtipendia, cum aliis rebus neceſſariis. Murates, accepto Tatari reſponſo, rem cum ſupremo conſiliario ſuo, Siauſe baſſa, & cum Rumeliæ ſiue Græciæ Cadileſchero deliberat. Hi quum ei perſuaderent, eſſe Tataro mittenda illiuſmodi ſubſidia: dari iuſſit omnia, quæ bello gerendo neceſſaria requireret. Centum quidem ei miſſa fuiſſe iumenta ſagmataria perhibentur, onerata nūmulis argenteis, quos aſpros adpellatione Græca Turci vocant. Horum ſumma conficiebat centum & octuaginta millia talerorum Germanicorum, ad ad aſpros LX reuocato taleri pretio, quod id temporis huic nūmo ſtatutū decreto Sultani Muratis erat. Adeoq; iumēti vnius onus taleros mille cum octingentis cōtinebat. Hanc Tataro pecuniam miſit, præter alia donatiua, nimirum veſtes ex panno ſericoque confectas, & omnis generis arma. Sciat autem lector, propterea fuiſſe Murati Chanem hunc Tatarorum Muchemetem obligatum ad educendas mittendaſue domo ſuorū copias, in quemcumque viſum Murati fuiſſet hoſtem, & quocumque tempore: quod ſingulis annis eo nomine pro ſe ſuiſque ducibus acciperet a Murate ſummam ducentorū plus minuſue millium Sultaninorum: præter impenſas diurnas, quarum ei nomine, pro more Turcico, ſingulos in dies aſpri mille numerabātur. Tatarus vbi a Murate, quæ diximus, accepiſſet: Crimio, ciuitate regiaque ſua, diſcedit; ſeque Temircapim perrecturum ſimulat. Sed aliquāto ſpatio progreſſus a Crimio, domum reuertitur: quum modo ſuis id ſe facere diceret, ob anni tempeſtates, profectioni aduerſas: modo ſuſpicionis cauſa, quam de fratribus ſuis concepiſſet: modo propter Coſacorum motus, (ſic adpellantur in Moldauicis Valachiciſq; finibus, qui Marteloſi, Vſcochi, Morlachi dicuntur in Vngaricis, Croatinis, & Dalmatinis: niſi quod maiore numero Coſaki rem gerunt) qui cōtemni non poſſent, quum non dudum adeo Potocoua Polono duce, finitimam ſibi Benderiam, Oſmanici iuris opidum, verſus Ni-

grum mare situm, ceperint atque diripuerint: nūc has denique, nunc illas causas & excusationes prætēdens, expeditionem Murati promissam non suscepit. Equidem de viris sapientibus, & Turcicæ fraudulentiæ gnaris, audire memini: cōclusum in Muratis fuisse consilio, Tatarum Chanem procul ad remotas illas regiones ablegandum: vt interim, dum abesset domo, regnum eius, quod etiam ceteroqui Sultani Muratis contineretur imperio, in formam beglerbegatus redigeretur. Ac fieri potest, has eum subolfecisse Turcorum insidias, ideoque profectionis consilium mutasse: ne dum alienis augendis & conseruandis intentus esset, propriis exueretur. Vtut sese res habeat, Murates ægerrime ferēs, hoc modo delusum se tantam cum pecuniæ, tum aliarum rerum iacturam fecisse: cogitare cum animo suo de vindicta cepit. Itaque mandatum ad Osmanem bassam mittit, quo præcipiebat, vt vbi primum id ipsi mandatum offerretur: *istic* suo loco relinqueret Giaferem bassam, (is aliquando Temesuari beglerbegus in Vngaria fuerat) cum titulo Veziris Osmanicæ Portæ, summique copiarum ducis in illis locis: atque ipse celeritate, qua posset, maxima Capham, ad castigandum Tatarum, proficisceretur. Erat huic Tataro nomen, Muchemet, Kerai Chan, hoc est, Muchemetes rex Keraius, siue Keraiorū. Osman bassa mandato Muratis accepto, quidquid ab eo sibi fuisset iniūctum, fecit. Quippe Capham profectus, totam istic hiemem illā
C. 1584. transegit. Quum æstas adpetiisset, anno DCCCCXCI, misit eò Sultanus Murates fratrem Muchemetis Tatari, cui nomen erat Islan Chan. Is hactenus adseruabatur apud Iconium vrbem Asiæ. Nunc vero Capham eo consilio mittebatur, vt Osman bassa necato Muchemete, regem hunc Keraijs Tataris loco Muchemetis daret. Cum Islane Chane, Muratis mādato, Capham nauigauit Vluzalis præfectus maris, cum aliquot triremibus, nec mediocri Genizarorum Portæ sclopetariorum pręsidio. Postquam hi Capham adpulissent, infelix ille Muchemetes Chan desertus a suis, & potissimum proditus a Kihaia siue præfecto curiæ suæ, Turcorum in manus venit: & ab eis, vna cum duobus filiis, eliso

gutture

gutture ſtrangulatus fuit. In eius locum mox ab ipſis, nemine refragante, ſuffectus eſt Iſlan Chan, ex decreto Sultani Muratis, vt Keraiorum Tatarorum Chan ſiue rex eſſet. Alius quidam filius eius ad Nogaiorum Tatarorum principem, ſocerum ſuum, profugit. Muchemeti quidem non immerito, propter impietatem erga patrem exercitam, eiuſmodi mors obtigiſſe vero ſimile videtur. Nam quum is ſenio confectus, parum filio putaretur ad gubernationem idoneus: ope Sultani Turcici patrem abdicare ſe regno coëgerat Muchemetes, idque mox in ſe tranſtulerat: Tataris fratrem eius, Iſlanem Chanem poſcentibus, cui pater etiam magis fauebat. Iſlan cum alio fratre, natu minore, Polonorum ad regem Stephanum Batorium, fraternæ crudelitatis metu, ſe contulit. Rogatu Muchemetis Sultanus Turcicus Polonũ regem vrget, vti ſibi dederentur. Erat apud Turcos Tranſſiluanus quidam, Marchatzi Paul vulgo dictus, id eſt Paulus Marchatzius: qui rebus Trãſſiluanis inſidiatus fuerat. Eum viciſſim poſcenti regi ſpes aliqua deditionis facta. Quamobrem Tataros fratres Sultano mittit, qui tamen Polonum ludificatus, promiſſo non ſtetit. Auctor enim dedendo fuit, vt muſulmaniſſaret. Quod quum is feciſſet, religione ſe prohiberi Murates Polono reſpondit, quo minus Muſulmanum Chriſtiano ad ſupplicium dederet. Ipſe quidem Marchatzius apoſtata ſuperſtes adhuc eſt, Babotzæ præfectus, haud procul a Zigeto; & Ibrahim beg a Turcis nunc adpellatur. Tataris fratribus Conſtantinopoli degentibus in domo Zauſij cuiuſdam Vngari ſenis, fuga natu minor ad Perſas elabitur: cuius exemplum ne Iſlan imitaretur, Rhodum primo triremibus deportatur: inde transfertur Iconium, ibidem adſeruatus, donec tãdem factus liber, fratri Muchemeti, quemadmodum iam indicauimus, ſubſtitueretur.

Ceterum rebus ex animi ſententia curatis, Oſman baſſa, mariſque præfectus Vluzalis, triumphabundi Conſtantinopolim reuerſi ſunt. Poſt paucos dies Siauſes baſſa, quum alias ob cauſas ſecretiores, tum vero quod mittendorum Tataro pecuniæ reliquorumque ſubſidiorum auctor Murati fuerat, vt antea nar-

rauimus, interuenientibus etiam occultis aduerſus Oſmanem inimicitiis, quæ poſtea patefactæ fuerunt, a Vezirazematus officio remotus, eiuſque loco princeps Sultani conſiliarius factus eſt Oſman baſſa, facile Turcorum omnium, ſecundum Oſmanidas, nobiliſſimus: quod patre Damaſceno beglerbego, matre beglerbegi Bagadatēſis ſiue Babylonij filia natus eſſet. Hoc quidem memorabile, quod Siauſes in publico diuano condemnatus & maſul factus fuit. Sed deinde Sultani Muratis ſoror, cōiux eius, apud fratrem ſuppliciter interceſſit. Cui Murates: Beatus eſt, ait, quod te coniugem habeat. abſque hoc fuiſſet, eum ſine vlla commiſeratione in pleno diuano iuſſiſſem interfici. Amiſſa dignitate, coniugis tamen cauſa ſaluis annonis, quæ ſingulos in annos ſex millibus Sultaninorum æſtimabātur, & ſaluo timaro duûm millium Sultaninorum, migrauit in domum ſuam, quā ad litús Aſiaticum ſitam in hortis vidimus, quum ad Euxinum nauigaremus. Secretior illa cauſa, cuius modo meminimus, fuit, quod Muratis animum contra Muchemetem filium exacerbaſſet, quum is forte Kihaiam ſiue præfectum ſuum indigne tractaſſet. Ægro tulit hoc animo Sultana, Muchemetis mater, ac maritum in ſuſpicionem adduxit: quaſi Siauſes æmulationis ac diſcidiorum ſeminibus inter patrem filiumque ſparſis, acrius tādem (quod humanis in rebus fieri ſoleat) irritato patre, vt vnicum filium occideret, imperium poſtea ſuis liberis, ex Sultani ſorore natis quæſiturus eſſet. Hinc in primis illa Siauſis calamitas.

Poſteaquam Oſman baſſa Vezirazemes creatus fuiſſet, tantopere ſuûm apud Sultanum laborauit & inſtitit: vt tādem Perſicus orator, Ibrahimes Chan, qui tamquam incarceratus, in ſaraio concluſus erat, vti ſupra diximus, bona cum pace ſuum ad principem redeundi facultatem impetraret. Sed quum Oſmanici natura duplices ac fraudum pleni ſint, vbi primum Perſicus hic orator perueniſſet Arzerumen, quæ maioris Armeniæ ciuitas eſt, iuſſu Muratis ibidem detentus fuit, ne vlterius progrederetur.

Non multo poſt, certior factus eſt Sultanus Murates, ſtrangulati

gulati Muchemetis Tatari Keraij filium, qui Nogaiorũ ad principem fuga ſe receperat, vti ſupra memorauimus, magno cum exercitu, ſocerique ſubſidiis, profectum cõtra patruum Iſlanem Chanem, eo tam ciuitate Crimio, quam ditione paterna eiecto, pleraque amiſſa recuperaſſe: Iſlanemque patruum, fuga ſibi cõſulentem, Capham contendiſſe. Quo quidem Murates accepto nuntio, tum vt obuiam iret ac remedium adferret omnibꝰ hinc orituris incommodis, tum vti perduelles caſtigaret: Oſmanem baſſam, qui ſupremo cum imperio terreſtrium copiarum dux in iis locis eſſet, ablegauit. Eum in caſtris ad Chalcedonem cum LX plus minuſue millium exercitu vidimus, vnde poſtea per Anatoliam, ſiue Aſiam minorem, iter fecit: hoc eſt, Iſcodara Chalcedoneque profectus eſt itinere terreſtri Sinopen verſus, vt inde Capham per Euxinum tranſiiceret. Sed quod illis in regionibus, Ponto vicinis, ingens tum frigus eſſet, maluit ad opidum Caſtamonam ſubſiſtere, quod nõ procul a Sinope ſitum, itinere XIIII vel XV dierum Conſtantinopoli diſtat, vt iſtic vſque ad veris initium hibernaret. Itidem maris præfectus Vluzalis, qui cum triremibus ad Nigrum mare vel Euxinum ſe contulerat, vt prædictum Oſmanem baſſam cum terreſtribus copiis Sinope Caphã tranſueheret; in portum Sinopenſem triremes deduxit, quo cõmodius nauigationi tempus, & Oſmanis Serdaris, hoc eſt, generalis ac ſupremi copiarum imperatoris aduentum iſtic exſpectaret. Diuerſæ tunc hominum de hac expeditione Conſtantinopoli opiniones erant, aliis exiſtimantibus, Oſmanem iter hoc tractandæ cum Scacho Perſico pacis cauſa ſuſcipere, aliis adfirmantibus, Capham iturum, indeque perrecturum vlterius, vt in vrbe Crimio munitionem exſtrueret, ibique beglerbegum cum dephterdaro ſiue quæſtore conſtitueret. Sed euentus docuit, hanc expeditionem Perſici potiſſimum belli continuandi cauſa fuiſſe ſuſceptam.

Expoſitis hactenus continua ſerie Perſicis rebus, nunc ſubiicienda quædam veniunt, quæ licet ad ſuperiores annos pertineant: tamen huc referre maluimus, ne belli memorabilis ſeries interrumperetur.

Iam ante diximus obiter, annis ſuperioribus proximis Coſacos, Potocoua generoſo viro Polono duce, captam Benderiam, (quod alioqui nomen in genere arcem ſiue munimentum ſignificat) Turcici iuris opidum, diripuiſſe. Tantum in hoc Potocoua robur erat, vt equorum ſoleas ferreas, etiam recentes, nullo negotio manibus, inſtar chartæ, vel alterius rei fragilis, rumperet. Ideoque ſibi ducem hunc Coſaki præfecerant, & auſpiciis eius Turcis, qui ab aliis lædi ſe nolunt, quum maximam ſibimet ipſi nocendi licentiam in finibus ſumant, grauiſſima damna dederant. Quum id contra leges antiqui fœderis inter Oſmanicam familiam regnumque Poloniæ fieri videretur, mittit ad Stephanum regem Sultanus Murates Zauſium Portæ, repetitum res ablatas, & non ſine minis poſtulatum, vti Potocoua quoque, Coſacorum dux, præſente ac inſpectante Zauſio ſuo, capite plecteretur. Venerat in poteſtatem regis Potocoua nefario quorumdam amicorum ſuorum aſtu & ſcelere, qui ſtudio gratificandi voluntati regiæ, per litteras a Potocoua petierãt, vti ad ſe veniret, quo cum colloqui de rebus ad ipſummet pertinentibus cuperent. Simul fidem nomine liberi commeatus regij ſuam interpoſuerant. Acceſſerat vir integer, ac minime ſuſpicioſus. Monebatur, Coſacos vti deſereret, ſtatimque regẽ adiret: quem ſancte pollicebantur, nihil in eum ſtatuturum aſperius. Quum hoc modo deceptus, ad comitia ſe Varſouiam contuliſſet: deliberatum in ſenatu, quid agendum hoc eſſet in negotio. Viſum maiori ſenatorum parti, nequaquam hominẽ Chriſtianum, militem Polonum, virum deniq; fortem, qui robore corporis admirabili cunctis in eo regno præſtaret, barbaro certam ad necem prodendum. Ad Zauſium, quam commodiſſimis fieri poſſet, purgandum rationibus. Omni denique modo conſulendum ipſius ſaluti, qui ſalui commeatus regij promiſſo fretus, Varſouiam venire non dubitaſſet. Rex Stephanus e diuerſo dicere, ſub fide quidem publica Potocouam arceſſitum: ſed aliter eam datam non intelligi, niſi quatenus cauſam ſuam iuſtam docere probareque poſſet. Nunc vero quum pareat, eum contra

fœderis pacta conuenta fecisse, quod indignissime Sultanus Murates ferat: non posse fœdifragum, pacisq; publicæ violatorem, salui commeatus regij beneficio frui. Auditas esse minaces Sultani Turcorum litteras, cuius iras si tanti non facerent, ac Potocouam potius seruatum vellent: se quidem ipsorum volũtati nõ aduersaturum, satisque facturum officio suo contra quosuis regni hostes: monere tamen, ne bello Moschouitico necdum cõfecto, nouas temere sibi cumularent inimicitias. Hoc modo cedentibus regiæ sententiæ Polonis, sumtum de Potocoua supplicium fuit. Secundum hæc, anno Mahumetano DCCCCXC C. 1583. quidam Podolouius Polonus, (hoc nomine Constantinopoli adpellabatur. alij Polidouium vocant) nobili genere natus, stabuli regij præfectus secundus, quem vulgo supræfectum vocant, missus fuit extra ordinem legatus a Stephano rege cum litteris ad Sultanum Muratem, quibus inter alia petebatur; vt ei regis sui nomine liceret equos aliquot generosos in Anatolia comparare, quibus in Poloniam deductis pro se rex vteretur. Impetrato Muratis consensu, in Asiam proficiscitur, & XXIIII equos insignes ac plane regios emit. Cum his in Europã transiicit, domum non sine saluo Sultani Muratis cõmeatu rediturus. Sed quum forte tum noui Cosacorum motus & excursionis nuntius ad Portam venisset, illico Murates Zausium Constantinopoli ablegat, qui Podolouium adsequutus in itinere, cũ suis iugularet; & equos regios, cum ceteris legati, comitumq; rebus, Constantinopolim reduceret. Venit hic ad Podolouium non procul Hadrianopoli, mandatumque sibi narrat a præpotẽti Sultano suo, litteris etiam prolatis, vt eum cum equis & comitibus Constantinopolim reduceret. Negat id se facturum Podolouius, litterasque salui commeatus ostendit. Nec has, nec legati personam, contra ius gentium violari debere, præsertim a cõfœderatis, ait. Zausius ad proximi Cadij siue iudicis cognitionem prouocat, qui e loco maxime vicino arcessitus, quum ad eos venisset: quæ in medium ab vtroque proferrentur, audit. Iubet exhiberi sibi tam Podolouio, quam Zausio datas a Sultano litteras:

quibus inspectis, quum Zausij mandatum recentius esse cognouisset: vim prioris exspirasse, posterioris exsequutionem requiri, pronuntiat. Ceptum ergo rediri. quumque de via regia cum eis Zausius deflecteret: monetur a legato viam vti regiam teneat. Occlamat barbarus, Ipsene Sultano Musulmanorum, ac suis, in regno suo præscribere leges vellet, quo reducendus esset itinere? Sic igitur itum in siluam, vbi ad mortē parare se iubētur omnes, ex sententia mandati Sultanini. Erant ei XXXIIII famuli, quibus ordine trucidatis, (vno tantum excepto puero, qui sollerter in siluam profugiens euasisse perhibetur) vltimo Podolouio, post cōceptas ad Deum preces, caput amputatum a Zausio fuit. Res omnes ipsius & comitum Zausius Constantinopolim, cum equis regiis, reduxit. Equi, iussu Muratis, partim Sultaninū in Saraium, ad ipsius Muratis vsus, recepti: partim inter bassas distributi, digitisque singulari cum ignominia Stephani regis passim monstrati fuerunt.

Quum hæc per autumnū accidissent, anni sequentis DCCCC
C. 1584. XCI initio venit Grodnam, quæ in Lituania sita est, ad Stephanum Poloniæ regem missus a Sultano Murate Mustaphas Zausius, qui cædem legati regij Podolouij, de qua modo dictum, excusaret. Aiebat is, falso tamen rem narrans, illum fuisse necatū, nullo Sultani Muratis interueniente iussu: quum præscriptos legationi limites egressus, copias Turcicas spectatum venisset, quę tum temporis contra Persas mittebantur. Nunc ab se mandato Muratis adduci cædis auctores, de quibus rex Stephanus supplicium sumeret. Quia vero Cosaki recēs magnum finibus Turcicis damnum intulissent, vicissim petere Muratem, vt ablata restituerentur, & Cosacorum dux ad necem sibi dederetur. Venerat is hoc tempore Grodnam, eadem illectus fraudulentorum verborum esca, qua prius etiam circumuentum fuisse Potocouam diximus. Vir erat bellicosus, & Turcos in finibus more suo semet insolentius gerentes, aliquoties ceciderat. Hūc sibi Murates, loco duorum vix triobolarium nebulonum, quique fortassis aliud ob maleficium capitis anquisiti fuerant, mitti volebat. In-

terce-

tercedentibus apud regem pro eius incolumitate præcipuis regni proceribus, non ille quidem Turco deditus: ſed tamen incertum quo deportatus, nuſquam ex eo tempore conſpectus fuit. Solebat narrare Conſtantinopolim reuerſus iſte Muſtaphas Zauſius, qui non ex primariis, ſed vilis inter ſuos erat, ſe a principio conſpicatum terribiles ac minaces Polonorum oculos, ob indignam, & contra ius gentium admiſſam, legati regij cædem, grauiter frementium; non exiguo ſibi viſum in periculo verſari. Verum quod antea Potocouam de medio, præ formidine Sultani ſui, ſublatum meminiſſet: animo prorſus obfirmato, tam audacter, minis etiam interiectis, vt voluntati principis ſui ſatisfieret, vrſiſſe: tamdem vt omnis ei Coſacorum præda cum captiuis: abſque cuiuſquam impedimento, reſtitueretur: quam pæne triumphabundus ad Sultanum ſuum Conſtantinopolim adtulit.

Iam de noſtris etiam rebus vt aliquid interſeram, ante biennium ſex, plus minuſue, Turcorum millia, duce Sangiaco Solnoccenſi, qui deinceps Saſuarenſis ſiue Zigetanus baſſa nominatus fuit, prædæ faciundæ cauſa collecta, celeritate quadam inexſpectata regionem Cepiſienſem inuaſerant: Onodium, quod iis in locis opidulum eſt, direptum incenderant: multa Chriſtianorum capita cum ampliſſima præda ſecum abduxerant. Quia vero reditum iſtorum noſtri ad Agriam, quam Erlam vulgo vocant, præſtolabantur: vbi primum Turci adueniſſent, dimicari ceptum, licet illi numero ſuperiores noſtris eſſent. Sed quum noſtris auxilia deſtinata ſummitterentur, quæ Vngarorum erant equitum ad I I C I Ɔ: denuo pugnatum acriter, numero Turcis, virtute noſtris fidentibus. Iam anceps erat victoria, quum equites Germani ſclopetarij CL ſuperuenientes, noſtris eam vindicarũt. Nam a latere Turcorũ in aciẽ irrũpẽtes, diſploſis ſclopetis eam ſubito ſoluerunt ac turbarũt. Hoſtibus in fugã coniectis, plures eorũ cæſi, nec pauciores capti: pręda cũ mãcipiis Chriſtianis recuperata. Cædis huiuſce Turcorũ nũtio Cõſtantinopolim

adlato, mirifice perturbari Turcorum animi. Sinan baſſa, qui tũ adhuc Vezir azemes erat, fremere, furere, maxime terribilia minari. Sed poſtridie illius diei, quo primum nuntium acceperant, quidam Sangiacus ex Vngaria veniens, ad baſſas Vezires deductus, & ab eis de re, quonam modo geſta fuiſſet, interrogatus; reſpondit, ſuos nulla laceſſitos iniuria regionem imperatoris Chriſtiani temere inuaſiſſe, mancipia Chriſtiana, prædamque maximam, abduxiſſe: qua quidem onuſti, dum ſuos ad fines domum properarent, in hoſtico cæſi fuerint. His intellectis, & indies ab aliis quoque confirmatis, iræ nonnihil ſopitæ fuerunt: præſertimque cogitatum de renouandis & prorogandis vlterius cum C. 1583. Imperatore Chriſtianorum indutiis, quæ anno DCCCCXC exſpiraturæ eſſent: quamquam illas impediturus videretur Sinan Vezir azemes, ni maſul factus fuiſſet, vti ſupra commemorauimus.

C. 1584. Anno igitur DCCCCXCI, ſequuta fuit inter Rudolphũ *II, Chri*ſtianũ imperatorem, & Muratem III, Imperatorem Muſulmanorũ, indutiarum prorogatio: quæ Kal. Ianuariis, anno Chriſtiano CIƆ. IƆ. LXXXIV, qui Mahumetanus eſt DCCCCXCI, inciperent; & nonum ad annum vſque durarent.

Hoc primo prorogatarum indutiarum anno, ſub finem menſis Auguſti, Rudolphi II Rom. Imp. iuſſu vir illuſtris & generoſus, Henricus Baro de Lichtenſtain, de Nicolſpurg, ſereniſſimi principis Matthiæ, Archiducis Auſtriæ, primus a cubiculis, conſueta munera Sultano Murati, Muſulmanorũ imperatori Conſtantinopolim laturus, Vienna quinque nauibus ſecundo Danubio diſceſſit, Budamque feliciter quinto die menſis Septembris adpulit: ac perhumaniter exceptus, negotia ſibi demandata cũ Sinane baſſa Budenſi, patria Florentino, licet alij Mediolanẽſem ex Vicecomitum familia perhiberẽt, ex animi ſententia peregit. Ibi poſtridie, quàm adueniſſet, qui fuit ſextus dies Septẽbris, quum deduceretur ad baſſam, inſolens ei barbarumque ſpectaculum exhibitum fuit.

Primum magno populi concurſu, tres habitu Turcico præcedebant Zingani, quos Ægyptios nonnulli, Arabes alij vocãt.

Horum

Horum medius testudinem, vsitatis maiorem, pulsabat: reliqui duo duabus fidiculis, admodum stridulis, strepitum faciebant; & voce barbara Sultanorum Osmanidarum res gestas, omnibus ad hunc vsque Muratem ordine recensitis, accinebant.

Hos sequebantur tres limphatici robusti homines, caligis tãtum induti, cetera nudi: nisi quod capitis vertex paruo pileolo rubro, & humeri nudi superiniecta, deque collo pendente pelle tigridis, exornabantur. Hi ad concentum Zinganorum tripudiabant, tenentes singuli vexillum Turcicum rubri coloris, cuius hastile intra cutem & abdomen ventris, emanante multo sanguine, defixum erat.

Hos duo pueri sequebantur, qui cuti frontis perforatæ pēnas *gruis* insertas ferebant.

Secundum pueros incedebant quatuor virorum paria, perulneratis lateribus.

Primi duo clauas ferreas, quas pusdiganos dicũt: proximi duo nudos acinaces, per cutem transfixos, gestabant.

Rursus alij duo sequebantur, quorum vnus securim militarē Vngaricam, (schacanum vocant) alter oblongum Genizari sclopetum, apertis lateribus, in transfixo corpore portabat.

Vltimo loco viri duo robusti spectaculum hoc claudebant, qui tempora rectis, latis, & oblongis ensibus, quos Vngari palastos vocant, transfixerant. Horum capulos manibus tenebant. In ensium cuspide pomum erat adfixum, & pomo penna gruis inserta.

Vniuersi rasis nouacula capitis & barbæ pilis, excepto mustace, caligis tantum largioribus, qui Turcorum per æstatem mos est, induti; supra cingulum plane nudi erant: nisi quod in vertice, sicut & antea diximus, rubrum strictumque pileolum, quem takiam (ni fallor) adpellant, & pendentes de collo per humeros tigridum pelles gestabant. Omnes etiam tripudiantes continuo saltabant, cum multa sanguinis effusione, quem spongiis abstergebant.

Hoc genus hominum, quod animo scilicet imperterrito

quiduis audeant, a Turcis Delilari, hoc eſt, ſtulti delirique vocātur, a Græcis Rhipſokindyni, quod præcipites in pericula ruant. Quum autem rurſus eadem peragētes, quæ prius, ex ædibus baſſæ noſtros, ad nauium ſtationem, præcedendo deduxiſſent: accepto munere, quod eis legatus auguſtalis dari iuſſit, ad ſuos reuerſi ſunt.

Comitabantur hoc itinere legatum aliquot Barones, virique nobiles, quorum nomina ſubiicere libuit ex commentario Melchioris Beſolti, qui noſtrum hoc iter deſcripſit.

Karulus a Dietrichſtain, Baro in Holenburg & Finckenſtain.

Sigiſmundus Ludouicus, Baro de Polhaim.

Ioann. Bernardus a Lembach, &c.

Wolfius Vngnad, Baro in Sonneck.

Georgius Hartmanus Baro de Lichtenſtain, legati frater.

Ioan. Vlricus Baro de Starhemberg.

Georgius Andreas Baro de Buchaim.

Stephanus de Reua, Comes Turocenſis, Vngarus.

Wilhelmus a Dietrichſtain.

Ioannes Lewenklaw.

Franciſcus Georgius Oberdorf.

Melchior Beſolt.

Maximilian' Mager a Fuchſtat.

Antonius a Stamp.

Georgius Rothut.

Hector ab Eltz, aulæ præfectus.

Ioan. Iacobus Eglof, ſtabuli præfectus.

Iacobus Mielich.

Victor Rechlinger.

Ioannes Baſilius ab Hohenwart.

Aderant Baronum ac nobilium addicti miniſteriis adoleſcētes nobiles XVI, præter alios plebeios. Totus deniq; comitatus, extra legatum conſtabat LXXXIX perſonis. Equi LXVI erāt, præter X vel XII cōducticios: currus (vulgo coccios vocant) XVII, quibus Tauruno ſiue Belgrado Conſtantinopolim veheremur. Illic enim exſcenditur, & itinere terreſtri, Danubio ad læuam relicto, per Seruiam, Bulgariam, Macedoniæ partē, Thraciam,

Con-

Constantinopolim itur. Adiunxerat itineris comites Bassa Budensis, vnum ex proceribus, qui Begi Turcis dicuntur, itemque tres Zausios, qui Commissariorum in aulis nostris locū istic obtinēt, & tres Genizaros. Hi suis cum famulis & ipsi præter equites, septem rhedis siue curribus vehebantur. Henricus Baro de Liechtenstain, post oblatum Sultano Murati munus, amisso fratre Georgio Hartmano, qui Constantinopoli obiit, iam & ipse diuturno morbo debilior factus, maiorem familiæ partem cum equis & curribus Cōstantinopoli die XII mensis Decembris in Austriam remisit: ipse naui Veneta, sub initium veris, per mediā Græciam domum redire statuit. Anno sequenti, XIII die mensis Aprilis, Calliupolim ad Hellespontum sitam, venit: vbi morbo inualescente, magno cum suorum dolore XVI die mensis eiusdem, continuas inter preces velut obdormiscens, vitam hanc mortalem feliciter cum immortali commutauit. Aderat tunc ad beatas piorum sedes migranti Ioannes Leunclauius, quem in primis vt huius itineris comitem haberet, domo litteris amantissime scriptis accitum inuitauerat. Is Dionysio Chiensi, monacho docto, & optimo viro, ecclesię S. Marci Calliupolitanæ pręposito, memorię defuncti causa, schidam heic subiectam, lingua Græca, Latina, Italica, Germanicaque perscriptam reliquit: donec a fratribus, generosissimis Baronibus, Georgio Erasmo, & Ioanne Septimio, quo nullus ordinis sui nostro sæculo Germanus maiorem orbis partem peregrinando felicius perlustrauit, debitū virtuti pietatiq; Baronis optimi monumētum excitetur.

ANNO CHRISTIANO CIↃ. IↃ. LXXXV.
DIE XVI M. APRILIS. PIE MIGRAVIT
EX HAC AD CÆLESTEM VITAM
ILLVSTRIS ET GENEROSVS DN.
HENRIC. BARO DE LICHTENSTAIN.
DE NICOLSPVRG. RVDOLPHI. II. IMP.
AD PORTAM OSMANICAM LEGATVS.
SEPVLTVS IN HOC TEMPLO S. MARCI
CALLIVPOLI. AD GRADVS. PROPE
CONVERSIONEM S. PAVLI. DIE M.
APRIL. XX. AN. SVPERIVS INDICATO.

Equidem mihi polliceor, humano lectori hãc itineris nostri mentionem non ingratam fore: qua libuit obiter etiam meo erga beatos Henrici Baronis eximij manes officio defungi, cuius erga me perpetuam inde vsque a primis ipsius adulescentis adhuc annis beneuolentiam & amorem expertus fui. Nunc ad institutũ redeuntes, tamdem aliquando pensum hoc absoluamus.

C.1584. Hac etiam æstate anni DCCCCXCI, Sultanus Murates dum se cum mutis suis oblectat, pæne periit. Diximus enim supra, mutos Sultanis Osmanidis in deliciis esse, qui animi sensa signis quibusdam aperire sollerter norunt, & vicissim intelligere nutibus ac signis indicata. Solebat hos Murates equis prægrandibus, & ob corporum molem tardis imponere: quum ipse maxime agilibus, ac præsertim Arabicis, vteretur: & modo in hunc, modo in illum prouectus, nerui bubuli (carauazzam ipsi vocant) verberibus tam mutos, quam equos eorum cæsos, ad cursum impelleret. In hoc ludo correptus comitiali morbo, sibi familiari, tam graui lapsu ex equo decidit ad pauimentum allisus: vt omnino per vrbem vel iam moriturus, vel mortuus crederetur. Adeoque Genizari, pro more, velut exstincto Sultano, iam Christianorũ Hebræorumque tabernas inuolando deripiebant: maximusq; tumultus in vrbe sequuturus erat, nisi mature Genizarorum Aga, siue tribunus, quemdã in ipso depræhensum facinore mox, ad incutiendum ceteris terrorem, suspendi iussisset: mancipiis etiam nonnullis, Genizarorum habitu vestitis, ad vncos scalæ Sycenæ siue Galatensis, pro more Turcico deductis, & supplicio mortis ibidem adfectis. Si Muchemetes, Muratis filius, qui Magnesiæ degebat, id temporis ad vrbem fuisset: actum plane de vita patris erat, & imperio. Conualuit tamen Murates, statimque post aduentum nostrum, die quodam Veneris, qui Turcorum hebdomadario festo sacer est, eques e saraio nouo (Genisaraium a Turcis adpellari, deinceps parebit ex annalium declaratione) prodiit, nobis inspectantibus cupide, quemadmodum fieri solet, & sacræ sanctæ Sophiæ, siue sapientiæ Dei templum, nunc profanatum a barbaris, adijt: vti scilicet nobis & aliis, (erat enim maximus

maximus

ximus hominum concurſus) oſtenderet, ſe necdum mortuum. Ipſa facies adhuc colore lurido deformis conſpiciebatur.

Hoc eodem anno DCCCCXCI, die XXIIII menſis Octobris, ali- C. 1584.
quot begi Turcici cum ſuis copiis, in quibus erant, ipſorummet confeſſione, hominum ad XC IↃ, Carniolæ fines ingreſſi, grauiſſimam impreſſionem fecerunt: direptis paſſim vicis ac pagis, magnaque Chriſtianorum mancipiorum multitudine ſecum in ſeruitutem abacta. Quum noſtri nuntium aduentus & populationis hoſtilis accepiſſent, hominum ad IICIↃ ſubito cogũt, Iuſto Ioſepho Comite Turriano, & Thoma Erdendio Comite Muſſlouinæ, Sclauoniæ Croatiæque Bano, ducibus: ac ſine mora maximis itineribus hoſtis tergo inhærentes, ad Slunum Croatiæ tãdem eos die XXVI eiuſdem menſis Octobris adſequuntur, inuadunt, cædunt. Liberati captiui, & præda recepta fuit, cum interitu IIIICIↃ Turcorum. Eramus nos Conſtantinopoli, quo tempore de hac ſuorum clade Sultanus Murates certior reddebatur: qui ſane quum intellexiſſet, a ſuis iniuriæ factum initium, iure cæſos pronuntiauit. Nam nolle ſe quidquam aiebat a ſuis, contra leges indutiarum, ad turbandam pacem in Vngariæ limitibus adtentari. Iuſſit etiam, illuſtri & generoſo Rudolphi II Cæſaris oratori, Paulo Baroni Eizingano, ſuarum ad vtrumque baſſam Vngariæ, Budenſem ac Temeſuarenſem, litterarum exemplar exhiberi: quibus ſeuere mandabat, vti milites ſuos limitaneos in officio continerent. Idem vt a noſtris quoque præſtaretur, imperari viciſſim petebat.

Sub exitum eiuſdem anni Turcus quidam Conſtantinopolim adpulit, nuntius cædis ſuorum, e qua ſolus (vt ipſe quidem aiebat) opera chirurgi cuiuſdam Cretẽſis, cui fuerat antea notus, euaſerat. Res ipſa relatu non indigna, quod prope nouo tunc inter Venetos ac Turcos bello cauſam præbitura videretur. Ramadanis baſſæ Tripolitani vidua cum filio, familia, mancipiis vtriuſque ſexus, Coſtantinopolim profectura, triremem in Barbaria vel Aphrica maritima curauerat inſtrui, qua facultates ſuas ampliſſimas ſecum aueheret. Eas equidem memini a Turcis &

Hebræis octies cētenis millibus nummûm aureorum æſtimatas: veréne, an ſequius, equidem dicere non habeo. Huic triremi, ſecuritatis ſuæ cauſa ſemet adiunxerant aliæ duæ, quas iccirco vulgus nautarum conſeruas adpellare ſolet. Quum ipſum oſtium ſinus Hadriatici, non procul ab inſula Corcyra, (Corphū nunc dicunt, quæ vox Græcis vulgari lingua ſinū ſignificat) prætérlegerent: ingens ſubito coorta tempeſtas eos vel inuitos in ſinum, quem diximus, Hadriaticum reiecit. Erat id temporis cura ſinus, cum certo triremium numero, cōtra quoſuis piratas & alios tuendi, (quod officium qui gerit, Prouiſor ſinus adpellatur) commendata Petro Emo, patricio Veneto: qui quidem iuniorum ſuffragiis ad eam dignitatem peruenerat. Is vbi Turcos ſinum ingreſſos accepit, mox in eos prouehitur, numeroque triremium ac militum, & aliis rebus longe ſuperior, omnes in poteſtatem redigit. Inde diro quodam & inaudito furore ſæuitum in captiuos, tam mares, quam feminas. Maribus occiſis CCL, filioque Ramadanis baſſæ matris in complexu & gremio confoſſo, feminæ XL prius nefariis pollutæ ſtupris, vberibus mutilatæ, (quæ quidem viuis adhuc, ſpectantibuſque miſellis, a quibuſdā crudelitate plus quam barbara in mare proiecta perhibentur) diſſectæ tamdem atrociter ad vnam omnes, in aquas a piſcibus deuorandæ præcipitantur. Ipſius Emi fratris filius in puellam quamdam egregij oris incidiſſe fertur. Ea quum ipſum pudicitiæ ſuæ vim illaturum conſpiceret, mox Chriſtianam ſe profiteri, & virginem, & in Cypro natam nobili familia Cornara, quæ ſuam originem ad Cornaros Venetos referret. Captā ante XII annos, quum Cyprus ſub iugum Turcicum veniret, ex eo tempore miſeram apud barbaros ſeruitutem ſeruiiſſe. Nunc quādo poſt tot ærumnas in hominis Chriſtiani, pudoris virginei vindicis, nobilis denique Veneti manus incidiſſet: obteſtari ſe per immortalē Deum, ne Chriſtianæ faceret iniuriam, ne virginem inceſtaret, ne Veneto ſanguini fœdam labē aſpergeret: ſed potius in optatū hūc diem, quo Chriſtianam ad rempublicam poſtliminio rediret, diuina quadam prouidentia conſeruatam, ſaluo pudore libertati

bertati reſtitueret. Nihil apud immitem animum, ac prodigioſe crudelem ſalacemque, tam ſanctæ preces valuere; quo minus violaretur, & ſuffocata cũ aliis mancipiis Turcicis in mare proiiceretur. Exiſtimabantur indignam hanc immanitatem Veneto nomine, tam pio, tam pudoris & omnis virtutis ſtudioſo, tam a ſæuicia denique alieno, exercuiſſe: ne quis ſuperſtes vel amplitudinem prædæ, quam conſequuti fuiſſent, vel admiſſorum ſcelerum fœditatẽ proderet. Huius facinoris fama Cõſtãtinopoli percrebeſcente, incredibile dictu, quantopere commoti fuerint Turcorũ animi. Paſſim audiſſes omnes omnia Venetis extrema minitantes. Vix a Bailo (magiſtratus Veneti nomen eſt, qui de ſuorum cauſis iſtic cognoſcit, & iniurias ſuis illatas ad Sultanum Turcicum eiuſque Vezires, defert:) abſtinebant, quo minus homini manus iniicerent, aut fœde ſaltim in os exſpuerent. Fungebatur id temporis hoc munere Ioannes Franciſcus, Maurocenorum familia natus, (Moreſinos vulgo vocant) qui paullo poſt epiſcopatum Brixienſem, mortuo doctiſſimo Cardinale Delphino, abſens impetrauit. Is quum Zauſium quemdam Sultani Muratis iuſſu, Cõſtãtinopoli die XXVII Decembris Venetias iturum cum mandatis, accepiſſet: interceſſit, ac tantum obtinuit, vt ablegandus Venetias Zauſius Conſtantinopoli maneret. Miſſi tamen, qui Muratis ſententiam Venetis ſignificarẽt. Volebat is pœnas in tanti facinoris auctores ſtatui, ablataſq; res cum perſonis, tam liberis, quam ſeruis, reddi. Habuerat autem vidua Ramadanis Chriſtiana CCCC mancipia, quæ ſane quoniã pro more Chriſtianorum, triremi capta, libertate donata fuerãt: alia Murates horum loco mancipia flagitabat. Simul eam præ ſe ferebat animi moderationem, vt minime ſe diceret ipſis illaturum iniuriam, nec pacem violaturum; modo poſtulatis, rationi & æquitati conſentaneis, ſatisfeciſſent. Ceteroqui ſe bello ſuorum cædes & iniurias vindicaturũ. Senatus intellecta querela voluntateque Muratis, & re diligenter, vti geſta fuiſſet, perquiſita: Murati reſpondet, exſtincti Ramadanis baſſæ Tripolitani familiam primum ad inſulam Veneti iuris Zacynthum

adplicuiſſe, neque dumtaxat ab inſulanis humaniter exceptam; verumetiam munuſculis quibuſdam honorariis, ac xeniis adfectam fuiſſe. Poſtea vero, quam hinc diſceſſiſſent, alteram inſulā ſuam Cephalleniam hoſtiliter inuaſiſſe, pręterque pacis leges omnia deripiendo, nec hominibus, nec iumētis pecoribuſue pepercisse. Præfectum ſinus Hadriatici, quum certior de hac ipſorum inſolentia factus fuiſſet, eos e veſtigio perſequutum, nō modo intra ſinum armatos reperiſſe: verumetiam ab eis, quū propius accederet, non fuiſſe pro more ſalutatum, nec demiſſis velis editum ſignum, quod humiliationis adpellant. Horum vtrūque pactis conuentis aduerſari, quibus armatæ naues ſinum ingredi vetentur, & omnes Præfecto ſinus honorem exhibere, certo ſalutationis ſummiſſioniſque genere, iubeantur. His de cauſis commotum grauius Præfectum ſuum, acerbius in eos animaduertiſſe. Nihilominus in hac ſe cauſa facturos, quidquid homines æqui iuſtique tenaces facere par ſit. Nonnihil hoc reſponſo mitigatus fuit Sultani Muratis animus, qui præſertim necdum grauiſſimo contra Perſas bello defunctus, nouis aduerſus præpotentem mari rempublicam inimicitiis implicare ſe nollet. Secundum hæc Petrus Emus capite plexus, & ipſa triremis cum omni armorum & inſtrumenti genere, totidemque mancipiis, quot in ea Veneti reperiſſent, reddita fuit: quo tempore nos ad Zacynthum, Cephalleniam, Corcyram, aliquamdiu hærebamus, & claſſem Venetam, quæ Turcis eam triremem reſtitueret, vidimus. Ceterum libet obiter hoc loco de interitu ipſius quoque Ramadanis baſſæ Tripolitani, cuius viduam cum filio familiaque cæſam ab Emo diximus, perpauca quædam commemorare: futura, vt opinor, auido cognoſcendi res exteras animo non iniucunda.

Tripolitanus igitur hic baſſa, bellum cōtra barbarum regem Aphricanum geſturus, quum alios milites ſuos, tum etiam miſſos ſibi a Sultano Genizaros Portæ ſclopetarios in hoſticum ducit. Conſtat autem, magnas in Aphrica ſolitudines eſſe, per quas profecturi, copiam rerum neceſſariarum, & in primis annonæ,

ſecum

secum vt ferant, necesse est. Itinerum quoque periti duces, in locis adeo desertis & inuiis, vel maxime requiruntur. Ramadan bassa, quum horum vtrumque parum ad animum, ante profectionem, reuocasset; in eas tam annonæ, quam viarum difficultates, cum suis, incidit: vt neque progredi posset vlterius, nec sine iactura militum, pedem referre liceret. Tamdem tamen nō sine suorum cæde, ac præsenti cū periculo totius amittendi exercitus, domum reuersus est. Tum vero cæco perciti furore Genizari, nulla nec ipsius viri dignitatis, nec Sultani sui ratione habita, qui huic eum prouinciæ præfecisset, hominem obtruncant. Neque Murates hactenus eos ob hanc bassæ sui cædem, pro auctoritate imperij castigare potuit: quod nemini mirum videri debet. Quippe non amplius illa nunc apud Turcos obœdientia, non disciplina militaris est, quæ fuit olim apud sæculum prius. Quod tametsi docere pluribus exemplis possem, tamen ne modum annalium excedam, dumtaxat vnicum adhuc recitasse suffecerit. Anni non multi præteriere, quum Achmetes bassa, beglerbegus Cypri, Famagustæ suis & ipse trucidatus a Genizaris fuit. Illam se cædem admisisse palam profitebātur, ob interuersa stipendia sua, quæ per auariciam Achmetes sibi retinuisset. Atq; vti prętextum, palliando facinori suo, magis speciosum haberēt: ab eo miseros etiam īsulanos exactionibus grauissimis & intolerandis exhaustos, aiebant. Indigne Sultanus Murates hanc Genizarorum ferebat insolentiam, qui beglerbegum suum tam fœde necassent, nullis ad Portam querelis delatis, nullo crimine quo se obligasset. Pertinere putabat ad tuendam maiestatem imperij sui, ne facinus hoc impune sic abire sineret, vt horum exemplo, corruptis & aliis, contumacia militum latius serperet. Quapropter in Cyprum alius ab eo beglerbegus mittitur cum x triremibus, tam aliarum rerum adparatu necessario, quam eo militum numero instructis, quo cædis reorum coherceri petulantia posset. Nouus ergo beglerbegus, quum primum ad insulam adpulisset, dissimulatis illis occultis mandatis, quæ discedēti Murates dederat: homines quosdam sibi fidos, adire Genizaros iu-

bet,ac paſſim rumorem didere,quaſi Murates eis ob interemtũ Achmetem baſſam minime ſuccenſeret. Immo dictitare Sultanum confirmarent,iure ſceleſtum hominem de medio ſublatũ, qui Genizaros,vnicos imperij ſui cuſtodes,annonis ſuis defraudaſſet. His auditis, hilari fronte Genizari beglerbegum, & qua par erat obſeruantia,excipiunt. Verum non multo poſt inexſpectato quodam aſtu milites eius circumueniunt,& vniuerſos cædunt,ipſis etiam triremibus in poteſtatem redactis. Murates,licet ægerrime ferret alterum hoc Genizarorum in Cypro facinus,quo grauiſſime lædi ſuam,& prorſus imminui maieſtatem videbat: tamen,quod infeliciter hactenus geſti belli Perſici cauſa,condonandũ his aliquid cenſeret, ne nouas & inteſtinas præterea turbas excitaret: iris animi diſſimulatis, nihil amplius in eos tentauit.

C. 1585. Anno DCCCCXCII,menſe Martio, in omnium erat ore Conſtantinopoli, Ferhatem baſſam, qui Turcico militi ſuprema cũ poteſtate,necdum ad fines Perſicos progreſſo cum exercitu Oſmane baſſa Vezirazeme,præerat;debitam militibus annonam, ſordida quadam auaricia diſtractam,ſuos in vſus vertiſſe: cuius tamen graui pænuria laborabat exercitus. Idem quum imperaſſet,duarum in iis locis munitionum excitandarum cauſa, de prouinciis vti vicinis conuenirent incolarum ad ſexaginta plus minus millia,qui operas ſtructuræ neceſſarias in ſe reciperent: a ſingulis aliquid nummorum,pro ratione facultatum exegiſſe ferebatur: illiſque domum remiſſis, ad functiones ſordidas ipſos Spachios,Genizaros,ceteroſque milites adegiſſe. Menſis eiuſdem die XV conceſſum in diuano fuit Siauſi baſſæ,quem ſupra maſulem factum diximus,vt libere,quibus in locis vellet,verſari poſſet. Hoc decretum ei viam aperuit,priorem ad dignitatem redeundi:quod quidem,mortuo Perſicos ad fines Oſmane baſſa,non multo poſt accidit. Conſtat cum vtroque, tam Ferhate, quam Siauſe mitius egiſſe Sultanum Muratem; quod eorum indigeret opera. Nam qui per Oſmanis abſentiam, ſupremi Veziris loco res adminiſtrabat Meſites baſſa,caſtratus & ſenex; licet

alioqui

alioqui iuſtus & ſeuerus, tanto tamen muneri parum erat idoneus.

Die XIX menſis Aprilis, rediit Sinope Conſtantinopolim Vluzalis præfectus maris: quod argumentum erat, eo loco tum res fuiſſe Tataricas, vt Oſmanis in Tauricam Cherſoneſum traiectione non eſſet opus.

Eodem anno, quum Oſman baſſa Perſicos ad limites acceſſiſſet: occurrentibus intrepide Perſis, modo mille, modo plures, ad decem vſq; millia, de ipſius exercitu carptim fuere cæſi. Tādem Auguſto menſe, Perſis inſciis, & nihil de hoc ipſius itinere cogitantibus, per obſcuras, opacas, anguſtas valles, inter altiſſimos vtrimque montes profectus, vbi militis animādi cauſa multoties diſploſa fuere tormenta bellica, Tebriſium acceſſit. Facillimū hoſti fuiſſet, his in anguſtiis eum toto cum exercitu ad internicionem delere, ſi maturius de hac eius profectione cognouiſſet. Oſmanis aduentu intellecto, Cadius ſiue iudex vrbis fuga ſibi conſulit. Tum ceteri, præſertim viri ſexaginta in vrbe primarij, variis eum inſtrumentis muſicis in caſtra Turcorum exeunt: Oſmani ſe baſſæ, ſaluam libertatem immunitateſque ſuas pacti, dedunt: eumque noctu cum ſuis in vrbem, ceteroquin apertam, nec vllis clauſam muris, deducunt. Eſt in vrbe ſaraium longe ampliſſimum, altera Scachorum Perſicorum regia: quum interior ad Caſminum ſit, quemadmodum aliquoties alibi diximus. Hoc ſaraium propugnaculis Oſmanes, intra diem trigeſimum, egregie munit: arci abſolutæ mille Spachiorum, duumque millium Genizarorum, præter alios milites, præſidium imponit: machinarum denique bellicarum in ea magnum numerum, cum aliis rebus neceſſariis, relinquit. Inde Tebriſio copias vniuerſas abducit, ac in itinere dyſenteria, quinto poſt die, moritur. Erat in exercitu ſecundus ab ipſo Cigaloglis baſſa, beglerbegus Reuanenſis, cuius ſupra quoque mentionem fecimus. Hic Oſmane mortuo, ſupremum nanctus imperium, ſuos in tutum reducere nititur. Inſtant Cigalogli a tergo Perſæ, quibus ipſe Scachus adfuiſſe perhibetur.

Acerrimo cōflictu,& aliquoties quidē repetito, maxima Turcorum ſtrages editur. Nihilominus, quocumque poteſt modo, Gigaloglis iter continuat: quum hoſtis impetum frangeret obiectu Genizarorum, qui ſclopetis ſuis terrori Perſis erant. Quoties autem Perſæ grauius vrgerent, premerent, Turcorum profectionem impedirent: ſubſiſtere legiones, & fortiſſime prœliari iubet. Transfugas deniq; ſubornatos in hoſtium caſtra mittit, qui de ipſius profectione conſilioque longe diuerſa referrent ab iis, quæ cum animo ſuo facere conſtituiſſet. Hac eius impoſtura decepti Perſæ, dum & ipſi ſubſiſtunt: maxima celeritate cum ſuis aufugiens Gigaloglis elabitur, & Wanum reliquias incolumes ducit. Perſæ fugam hoſtis conſpicati, Tebriſium reuertuntur: & vrbe recuperata, mox arcē obſidere ceperunt. Periiſſe conſtat in hiſce cōflictibus haud dubie Turcorum ad LXXXCIↃ. in quibus erant veteranorum militum lectiſſimorū ad XLCIↃ. Prœlia totum continuata triduum trinoctiumque. Captæ centum ac plures machinæ bellicæ maiores. Scachus Perſicus, rebene geſta, regno ſemet abdicaſſe fertur, idq; ſic tradidiſſe filio: vt eum ſacramento prius obſtringeret, quo ſancte polliceretur, nūquam ſe cum Turcis pacē facturum, ni prius recepiſſet omnia, quæ iuris aliquando Perſici fuiſſent. Hæc tametſi geſta fuere poſt diſceſſum e Turcia noſtrum, nec ita comperta damus, vti quæ ſupra de rebus Perſicis, ex interuallo propiori obſeruata deſcripſimus: tamen ab iis accepta referimus, de quorum fide non dubitamus: ſequius ac illi ſolent, qui rerum ipſarum, quas ſcripturiunt, rüdes & ignari, ridiculas nobis (vtinam ſine fraude periculoque veritatis) nugas obtrudunt.

Hac etiam æſtate bellum aduerſus Maronitas & Truſcos geſtum fuit. Inhabitant hi populi mōtem Libanum, qui haud procul diſſitus ab vrbe Syriæ Phœnices Tripoli, (Tarabolos ea Turcis eſt) non exiguum ad ſpatium ſe porrigit. Religionem Chriſtianā profitentur, ac Maronitis etiā patriarcha ſacrorū princeps eſt. Is habitat in monaſterio Virginis Deiparæ, quod itinere medio montem Libanum adſcendētibus occurrit. Habent & Hieroſoly-

rosolymis Maronitæ tẽplum S. Georgij martyris, vbi vulgo vocantur Christiani cincti siue zonarij, propter longas latasque zonas siue cingula, quibus vtuntur. Aythonus alicubi Maroninos dixit, & his verbis eorũ meminit: Sunt in monte Libano Christiani degentes prope Tripolim, sagittarij pedites valde boni, circa XLCIↃ virorum. Hi multoties fuerunt Soldano rebelles, & damna plurima Saracenis intulerunt. Hactenus Aythonus. Maronitis vicini fœderatique sunt Trusci, qui se profitentur esse reliquias illorum occidentalium Christianorum, quos imperatoris Henrici IIII tempore, sub annum Christianum CIↃ.XCIX Dux Bullionensis Gotefridus in terrã sanctam duxerit, & quorũ vsus opera tam Hierosolymis, quam reliqua Palæstina, potitus fuerit. Gens vtraq; tam est numerosa, tam rei bellicæ addicta studiis: vt hominum iam ad LXCIↃ facile possint in hostẽ educere, qui maiori ex parte peritissimi sclopetarij sunt. Hos populos anno Mahumetano DCCCCLXXXI Sultanus Selimes II sub iugum C. 1574. mittere, sed frustra conatus fuerat. Itaque Turcis ex illo tempore libertati ac fortunis eorum insidiantibus, nunc tamdem vndecimo pòst anno domiti fuerunt ab Ibrahime bassa, Cairi vel Ægypti beglerbego: qui de spoliis thronum regium ex auro puro puto Constantinopolim misisse Sultano Murati dicitur, æstimatum sexies centenis aureorum millibus. Idem Sultanæ, cuius filiam dudum ambit, & haud dubie ducturus tũ credebatur, aliisque saraij mulierculis misisse munera fertur, quorum pretiũ ducenta millia Sultaninorum æquauerit.

Anno DCCCCXCIII, Persis arcem Tebrisianam, ab Osmane C. 1586. bassa superiori æstate munitam, obsidentibus; quum obsessi propemodum ad extremam rerum omnium pænuriam redacti essent, Ferhates bassa, veluti peritus architectus, munitionem nouam e regione Tebrisij struere instituit. Cigaloglis autem bassa Casminum, quæ Persarum (ceu diximus) interior est regia, petiturum se cum exercitu simulat. Dum hoc eius iter impedituri Persæ, maximis cũ copiis aduolant: simulatione pugnæ succursum obsessis, eæque res omnes in arcem, cum nouo supplemẽto

militum, inuectæ fuerunt; quarum inopia laborabatur.

Eodem anno magnus ille Chitainus Chan, qui Vlu Chan & Kezies baſſa dicitur, Perſarumque Scachus, quem Kiſelem baſſam vocant, nouum inter ſe fœdus pepigere, quo mutuis ſe ſubſidiis aduerſus Oſmanidas ferendis obligarũt. Nam quod Tatarus oppreſſo Perſa, proximum ſe fore potentiæ Turcicæ videret, cui plurimum ex ruina tanti regis virium eſſet acceſſurum: quam fieri maturrime poſſet, obuiam eundum creſcenti malo cenſebat. Itaq; & maioris etiam coniunctionis cauſa cõtractum fuit inter liberos vtriuſque matrimonium, Tatari Chanis filia, Scachi Perſici filio nuptui data. Simul etiam ſtipulatus eſt Tatarus, ad vſum Perſæ, hominum ſe XXCIƆ proprio ære tam diu contra Turcos in armis habiturum: donec bello finis, ex voto Perſici regis, impoſitus eſſet.

Iunio menſe huius anni, orta quædam obſcura Cõſtantinopoli nebula fuit: qua deſinẽte, locuſtis pluit, quæ fructus omnes, & arborum abſumſere folia. Diuerſum quid apud nos accidit anno ſequenti 1587, Decembri menſe; quum Croatinis in finibus, ad Wihitzium, Karuli Archiducis Auſtriæ caſtrum, quaſi nubes quædam anatum & anſerum, aliquot ſane myriadum, aduolauit; ſeque proximum, in ſtagnum demiſit: vbi noctu ſtrepitus ingens pugnantium inter ſe volucrum in tota vicinia, ſeque mutuis conficientium vulneribus, auditus fuit. Egreſſi poſtridie milites, ciues, agricolæ, tantam & anatum & anſerum copiam, ad fumum, ad aërem exſiccandorum, congeſſerunt: vt diu tam opima ſint victitaturi commode præda. Nam alij 100, alij 200, plures alij, paucioreſue collegerunt mactatas ab ſe inuicem volucres. Tamdem e prato quodam ſpatioſiſſimo ſublatis ſuperſtites alis, auolarunt.

Sub finem anni, Decembri menſe, Croatinis in finibus aliquot millia Turcorum a noſtris, numero longe imparibus, fuere cæſa. Periit inter alios, baſſæ Boznenſis frater: cuius caput a ceruicibus reciſum, miſſumque cum captiuis quibuſdam fuit Viẽnam ad ſereniſſimum Auſtriæ Principem Erneſtum. Hic baſſa

Boznenſis,

Boznenſis,& frater eius, quem cæſum hoc conflictu diximus, nati perhibentur ex familia Mechemetis baſſæ Vezirazemis,cũ quo nuptam fuiſſe Sultani Selimis II filiam, Muratis ſororem, ſuperius oſtendimus.

Anno ſequenti proximo, nimirum Mahumetano DCCCC C. 1587. XCIIII,menſe Februario,noſtri Copanum, arcẽ non procul ſitã lacu Balatone, tum temporis cõgelato, quo tres Turcorum begi conuenerant,ex inopinato adorti,ceperũt. Erant in arce quũ noſtri eam inuaderent, mille Turcorum plus minuſue capita. Ex his præter alios vilioris fortunæ, CXC nobiliores,cum LXX feminis,in poteſtatem noſtrorum venerunt: reliquis aut fuga dilapſis,aut ſub terra ſemet intra ſpecus abdentibus. Equi generoſiores abducti centum,præda XL nummûm aureorum millib' æſtimata. De tribus begis,quos id temporis illic fuiſſe diximus, Sangiacus Copanenſis, Cara ſiue Niger Alis captus fuit,& Viẽnam prius,inde Pragam ad Rudolphum Auguſtum miſſus: alter ſuffocatus in loco ſubterraneo concamerato, quo ſe defẽdebat,igne vi tormentarij pulueris accenſo: tertius fugæ tum beneficio ſeruatus, vbi cum aliis deinceps Auguſto menſe, quemadmodum mox indicaturi ſumus, fines noſtros ingreſſus eſſet; quam hoc in loco captiuitatem fugiendo declinarat, iſtic in poteſtatem fatali quodam caſu redactus,effugere non potuit.

Anno eodem, menſis Auguſti die octauo, (faſtos veteres Vngari retinent) quatuor begi Turcici, Saſuarenſis ſiue Zigetanus baſſa,Sangiacus Mohazienſis,Sangiacus Petſcheuius ſiue Quinquecclesienſis,& nouus ille captiui loco ſuffectus Copanenſis, quinque ſuorum millibus collectis, intra fines noſtros, verſus Nemphtim, irruperunt: & pagis aliquot cis & vltra Limpacũ, vna cum opidulis, (Germani marctas, emporia Græci vocant) Moracio,Dobronacis ambobus, Reſneccio,Tarnoco, ſeptem ac decem in ſumma pagis,repentina impreſſione obrutis, ac miſeris vtriuſque ſexus incolis captis,omnia depopulati diripuerũt. Eius rei factus certior illuſtris pręſidiariorum caſtri Caniſani tribunus,Georgius Comes Zerinius,Comitis Nicolai, fortiter ad Zigetum mortui, filius; quanta celeritate maxima poteſt,

e castellis proximis aliquam militum manum, cum suis subditis ex insula Murakeoza, quæ inter Muram & Drauum amnes est sita, cogit. Præterea proceres sibi vicinos, vigilantissimos Cisdanubiani limitis custodes, Comitem Franciscum Nadasdium, Balthasarem Bathianium Baronem Gussingensem, itemq; præfectum Copreinitzæ Ioannem Globitzium, & Ioannem Fridericum Trautmãsdorfianum, Bandi equitũ præfectum, per suos, & per explosarum machinarum tesseras, hostilis irruptionis certiores facit, ac suas vti copias sine mora secum coniungant, hortatur. Illi mox suis excitis, ad locum designatum in tempore cõuolant. Inde data diligenter opera, Turcorum vti reditum anticiparent, eosque loco maxime idoneo, quasdam inter angustias paludum, quæ transeundæ ipsis erant, inuaderent. Feliciter nostris hoc consilium cessit. Reuersos cum præda, magnoque captiuorum, cuiusuis ætatis & sexus, Christianorum numero barbaros, supra Catzerolacum, ad vnum a Canisa miliare, necdum dissipatis omnino tenebris, sub primum diei crepusculum viriliter adoriuntur, manum conserunt, animose cædũt, omni armorum genere vulnerant, cedentibus instant, aduersos mactant: eo denique trepidationis ac desperationis adigunt, vt acinaces nostris suos vltro porrigerent, obiicerent: itidemque ceteris armis depositis, alij vitam & incolumitatem voce gestuque lamentabili deprecarentur, alij quacumque via possent, in siluas ac saltus aufugerent, ipsisque se paludibus immergerent: vbi quum moribundi, quod viribus exhaustis, vlterius pergere nõ possent, opẽ hostis implorarent, a nostris miseratione tantæ calamitatis ipsorum commotis, plures erepti seruatique fuerunt. In conflictu Machmutes Sãgiacus Quinqueeclesiẽsis, filius Alis bassæ, prœlio nauali ad Cuzzolaros occisi, de quo supradictum, quique captiuus a morte patris Romam perductus fuerat, nostrorũ in potestatem venit. Mohaziensis, Sinan begus, palustris loci transiiciendi spe, adacto calcaribus equo, dum defixus hæreret in vligine; sclopeti per frõtem mediam petitus ictu, occubuit. Safuarensis bassa, quo nomine dignitatis illustrioris Zigetanus adpel-

lari se vult, vna cum bego Copanensi Chasine, fuga se subduxit e prœlio, quũ res suas iam desperatas cerneret. Copanensis prima post pugnam nocte, quodam in saltu oberrans, cum aliis captus fuit. Zigetanus septimo tamdem die pedes Bresenzam, fame atque animi dolore confectus, euasit. Capti ex hostibus fere CIↃ CCC, de quorum numero multi grauissime vulnerati, post exspirarunt. Cæsi tam in ipso prœlio, quam deinceps, & in paludibus ac siluis exstincti, multo plures, & ad duo fere millia. Capita cæsorum CCCC, pro more militari eorum limitum, cum DC viuis, Canisam dumtaxat relata. Potiti præterea nostri CIↃ ac IↃ, & amplius, Turcorum equis. Erant nostrorum pedites CIↃ IↃ, equites IↃ. ex quibus desiderati dumtaxat vndecim: nonnulli, sed pauci tamen, vulnerati. Præda, cum captiuis Christianis, recepta. Non desiere nostri, iuuantibus etiam agricolis, ad aliquot dies fuga dilapsos indagine quadã, velut in ferarum venatu fieri solet, cingere: quorum quidem non exiguus numerus, vel inuestigantium studio repertus, vel sua sponte, quod omnem euadẽdi spem sibi præcisam conspiceret, nihil profuturas deserens latebras, in potestatem venit.

Et hactenus, in hoc quidem tempore, Turcicos annales, adiecta rerum XXXVII propemodum annis gestarum expositione, continuare voluimus. De quo sane labore nostro, cuicuimodi sit, iudicium lectoris humani, candidi, & intelligentis, minime reformidamus. Ceteros vel improbitatis & malitiæ, vel ignorationis morbo cæcutientes,

Manguri vnius æstimamus omnes.

Veritati quidem certe studuimus, qua, velut anima sua, si careat historia: mox in fumos abeat, necesse est. Testes idoneos, & auctores fide dignos habeo, quum magnificum & amplissimũ virum, Bartholomæum Pezzenum, Cæs. Ma. consiliarium, nuper ad Portam Osmanicam missum cum ordinarij legati munere: tum etiam viros nobiles & egregios, Paulum Rosam Vngarum, beate non ita dudum Constantinopoli mortuum, Nicolaũ Haunoldum Vratislauiẽsem, Hieronymum Arconatum Leon-

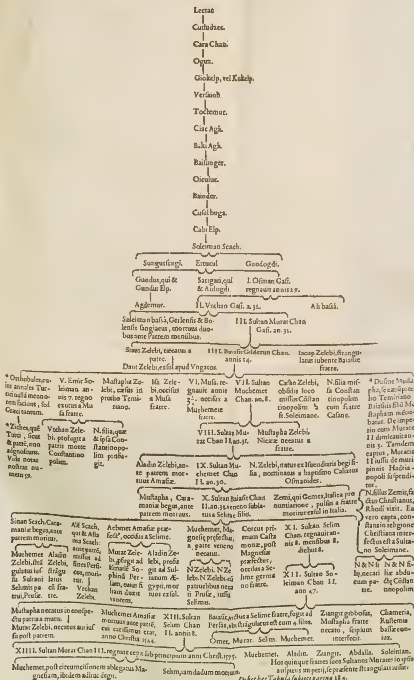
torinum: qui Conſtantinopoli, quum iſtic ipſe peregrinarer, in auguſtalibus ſcriniis ſecretioribus militabant. Horum conſuetudine cottidiana, planeque ſincera, qui virorum optimorum candor eſt, multa me percepiſſe de Turcicis rebus, ingenue fateor. Nec prætereundus ſilentio Matthias Pharenſis, Rudolphi Cæſaris noſtri ad Portam Oſmanicam Dragomanus vel interpres: ex cuius narratione pleraque de hoc decennali aduerſus fortiſſimam, vereque victricem hactenus gentem Perſicam, bello geſtis, plene cognouimus. Quod ſi viſum Deo fuerit, diutius hanc nobis prorogare vitam; dabimus abſolutam aliquando hiſtoriam Conſtantinopolitanam, qua res inde vſque ab vrbe cōdita, tam a Romanis, Græcis, Flandris imperatoribus, quam a Sultanis Muſulmanorum geſtæ, ſerie perpetua contextæ legentur.

Supplementi annalium finis.

PRINCIPES

PRINCIPES MACHANENSES, CONTINVA SVCCESSIONIS SERIE, CVM OSMANIDARVM GENEALOGIA,

qui ab eis originem ducunt.

Debet hæc Tabula subiici paginæ 184.

torinum
augustal
tudine c
candor e
teor. Ne
Cæsaris
pres: ex
fortissim
lo gestis,
hanc nol
storiam
dit:

Io. Levnclavii PANDECTES HISTORIAE TVRCICAE, LIBER SINGVLARIS, AD ILLVstrandos annales.

De Genealogia Sultanorum, Osmanidarum, tum etiam, quid Scach, Gasi, Zelebi, Emir.

ANTE omnia lectori duximus depingēdam heic seriem principum Machanensium, a quibus Osmanidas ortos, annales hi Turcici tradunt: cum arbore, quam vocant, genealogica Sultanorum, inde vsque ab Osmane primo, ad Muratem hunc tertium, eiusque filium Muchemetem. In hac autem genealogia retinui nomina barbara simpliciter, vti pronutiantur a Turcis: quibus tamen in explicatione Annalium eam dare formam libuit, quam Græcis probari video. Obiter etiam lector animaduertat, Vguzem vel Oguzem heic quarto loco poni, a quo familiam hanc Oguziam Turci dictam aiunt, quā Laonicus Chalcocondyles, Latine Galliceque non magna cum interpretum laude publicatus, adpellat tribum Oguziam: videriq; apud Laonicum, Oguzalpem (licet confusis temporum rationibus) eumdem esse, qui Oguzes Turcis vocatur. Oguzalpes enim dicitur, velut Oguz Elp, id est, Oguzes Elpius, vel familia natus Elpia, cuius in annalibus mentio fit in vita Sultani Muratis II, anno Mahumetano 849, siue Christiano 1444, quæque videtur eadem 1

esse cum Oguzia. Praeterea Giokelpem nos vocamus, sequuti Gauderium, linguae Turcicae Caesareum interpretem, qui Turcis est aliorum pronũtiatione Kukelpes vel Gukelpes. Sic apud Vincentium Beluacẽsem corrupte legitur quidam Kiocay, pro Kioc Chan, pronuntiando vocem Kioc vnica tantum syllaba, qui alibi Gog Chan dicitur: vt etiam Gukelp, & Gog Elp, pro eodem accipiatur. quod nomẽ indicandum putaui, propter adpellationem gentis, quae sacris in litteris exstat. Scachi autem adpellatio, quae tribuitur Soleimani, Ertuculis, patri, vel regum, vel magnorum est principũ, praesertim apud Persas: sicut apud Hispanos Doni vocabulum in vsu est. Apud Iacobum Fontanum Tiaccus nomen est. quod vix adgnouerit aliquis idem esse cum Scacho. Nec recẽs hoc esse Scachi vocabulum, vel ex eo paret quod apud Aythonum haec 15 capite verba, licet corrupte, legantur: Postmodum quidam rex Persarum, nomine Cossorassath, fuit primus ausus Romanorum imperio rebellare, ac se fecit imperatorẽ Asiae nominari. Quippe vox illa Cossorassath mutanda prorsus in Cosroas Sach, quod Chosroas Scach, id est, rex Chosroës, enuntiandum. Obiter hoc indicare propterea libuit, quod insignis historicus Reineccius, auctor editionis Aythoni postremae, de Chossorassath putauerit Artaxerxem faciũdum: qui tamen Agathiae nostro non Artaxerxes est, sed Artaxarès, vti Bizarus quoq; noster, V.C. ex obseruationibus nostris adnotauit. Rursus alibi apud eumdem Aythonum Soliman Sa, non est Soliman bassa, sicut in Adpendice sua Reineccius opinatus est, sed Soliman Scach. Ertucul & Ertucrul (diuersa nãque scriptura reperitur) a Turcis dicitur, quem Laonicus Ortogulem vocat, Osmanis patrem. Et Osmanem hunc dico, non Otmanem, vel Otomanum; itemque non Otmanidas, sed Osmanidas: quod ita postulet Arabicae Turcicaeq; linguae pronũtiandae ratio, cui Graeca prolatio nominis, per Thita litterã scripti, non aduersatur: quando istaec littera non Latinae T vel T H respondet, sed ex vsu Graecorum, gemino potius S, cum sibilo quodam expresso. Sic enim Assimanem pronuntiauit Chalcocondyles

condyles,non Athmanem. Nec aliud hoc Osmanis illius est nomē,quam Osmanis bassæ,qui ante bienniū bello Persico periit. Ortelium sane miror Osmanem,quem Ottomanum vocat,Zichi filium facere,tam Græcis,quam Turcis repugnātibus.Gunduselpis nomen,qui & Gundus a Turcis vocatur, idem prorsus est cum Duzalpe Laonici,per aphæresim, quam vocant,detractionemque primarum litterarum.Et in margine Latini Laonici adscriptum legitur huius Duzalpis nomen aliud ex alio libro, Iudisalpes:quod ad Gunduselpem vel Ilunduselpem,propius accedit. Errat autem in his Laonicus, quod Duzalpem ponit primum in hac familia,qui Gundus & Gunduselp, Ertuculis filius: quod Oguzalpem Duzalpis facit filium, qui ab hoc XIII gradu est inter adscendentes: quod Orthogulem Oguzalpis filiū, Duzalpis nepotem statuit,quum XII gradu absit ab Oguze,qui est inter adscendentes, & Gunduselpis seu Duzalpis fuerit pater. Osman a morte patris annos quidem 39 Mahumetanus ex annaliū auctoritate vixit, sed 29 tantum imperasse scribitur:quod primis 10 annis principatum adquisiuerit, & cōstituerit.Sultani nomen huic ab annalium auctore non tribuitur,sed Murati primum nepoti, & abnepoti deinde Muchemeti: quod de hoc Muchemete Theodorus etiā Spādugin9 adnotauit. Gazi vero cognomen Osmani datur,sicut & Vrchani filio,Muratique nepoti, quod strenuum magnanimumq; militem significat. In Vrchane(sic enim scribendum)notāda cum Ali bassa fratre cōcordia, quum omnes alij,quorum de rebus Turcicis exstant scripta,dicant ab Vrchane principatus initio sublatos fuisse de medio fratres duos:aperte reclamantibus hisce Turcicis annalibus,qui primum a Baiasite Gilderune Chane paricidium,regni causa commissum fuisse,necato Iacupe Zelebi fratre,docent. Zelebis nomen, quod nobilem significat,a Turcis arbitror vsurpatum,ad imitationem Romanorum & Græcorum,quorum hi filios Imperatorum natu minores Nobilissimos vocabant, illi Nouellissimos,voce nōnihil corrupta,sicuti patet ex historiis, inscriptionibus,nummismatibus antiquis,& Fastis. Vnicam tantum hoc

loco lubet inſcriptionem, fidei cauſa, licet in re manifeſta, ponere. tum quod pro ſe vetus, iam noua ſit, hoc eſt, recens primum inuenta: tum quod antiquitatem nobilis vrbis Auſtriæ Vienneſis, quōdam ſeu Vindobonæ, ſeu Vindonianæ, quod magis probamus, inſigniter illuſtret. Eam magnifici equitis, DN. HIERONYMI BECK A LEOPOLDSTORF, Cæſ. Maieſt. Cameræ aulicæ conſiliarij, ſtudio liberali debemus: qui columnæ fragmentum veteris, quæ integra Milliarium Romanum fuit, in vinea quadā, haud procul a S. Marci noſocomio, ad vnum a Vienna lapidem, repertum quum intelligeret: operam dedit, vt domū ſuam deportatum, poſteritati conſeruaretur. Eius inſcriptionis hæc verba ſunt, litteris expreſſa nobis familiaribus. Nam ductus earum, quales in archetypo conſpiciuntur, hoc quidem tempore dare non potuimus.

IMP CÆS
P LICINIO CORNEL
VALERIANO NOBILISS..
CES.. PRINCIPI
IVV..NTVTIS VA..
ET PONTES VETVSTA
CONLAPSA RESTI
A VIND.. M P
II.

Intelligitur autem nomine Nobiliſſimi, iuuētutiſq; principis, minor natu frater Gallieni Auguſti. Sic igitur & Turci Zelibes ſuos dixere, quamquam in annalibus his animaduertere liceat, Muchemetis II, & ſucceſſorum filios non amplius Zelibes, ſed Sultanos cepiſſe nominari. Ceterum eſſe Turcos veluti ſimias quaſdam Romanorum Græcorumue, quibus ſucceſſerunt, pluribus in rebus animaduertimus: in titulis, officiis militarib', prouinciarum præfecturis, legibus, & vniuerſo imperio cōſtituēdo. Iam quod Baiaſitis Gilderunis ſiue Lælapis filios attinet, in eis recenſendis auctorum magna diuerſitas eſt. Turci primogenitū faciunt Emirem Soleimanem, quos equidem ſequor. Et Soleimanes hic dictus fuit Emir, auctoritatis maioris cauſa. Nam Emi-

res adpellati sunt præsides & propagatores imperij Mahumetis, quasi superiores: (Gulielmus Tyrius satrapas seu principes maiores interpretatur) quos Græci Amires & Amirades vocarũt, de quibus non recte vel Ameres, vel Amerades, vel Admiratos, vel Admirales, vel Admiraldos fecere Beluacensis, & interpres Cedrini, & alij. Nec hodieq; nomen hoc aspernantur ipsi Turcorũ Sultani. Laonicus vero post Iesum suum maiorem, quem simpliciter Isam Turci vocant (quod nomen etiam propius imitatus est Laonicus libro 6, quum Iessen Brenezis F. quem alibi Iesum vocat, scribit.) quemdam Mulsumanem nomine ponit. Idẽ facit primogenitum Orthobulem, a patre Sebastiæ præfectum, & ibidem ab hostibus vrbe capta cæsum. Turcici vero annales expresse tradunt, Sebastiam Emiri Soleimani filio natu maximo, a patre datam fuisse; qui tamen a Temire capta Sebastia, nõ fuerit interfectus. Plura de his allaturi deinceps in medium sumus, ad numerum notarum 59, & 67. Tertij quidem Cyriscelebim patris Baiasitis successorẽ faciunt, cuius nomen nec in Turcicis commẽtariis, nec apud Laonicum reperitur, & ficticium plane videtur. Eum dicũt a Temire fuisse captum, sed e custodia tamẽ euasisse. Laonicus autem scripsit, prœlio Temiriano captũ fuisse Mosem qui videretur reliquis præstãtior robore. Proinde Temir eum circũduxit, & secum in castris habuit, victũ ministrãs. Postea Laonicus hæc subiicit: Temir Cheriam properauit, Baiasitem & filium eius secum vehens, cuius paruum respectum egit. proinde in patriam regionem fuga euasit. Denique tertio repetit Laonicus initio quarti libri, Mosem dimissum a rege Temire mari ad regionem patriam rediisse. Similis est confusio in minorum natu Baiasitis filiorũ mentione. Nam Laonicus & Iesum minorem commemorat, qui nusquã in annalibus Turcicis reperitur, & vltimo inter omnes loco ponit Mustaphã, respiciẽs (vt arbitror) ad illum Mustapham, cui Dusinis cognomẽ a Turcis datur, quiq; Baiasitis se filium mentiebatur. Atqui diserte Turci tradũt, minimum natu fuisse Casanem Zelebim; qui tempore calamitatis paternæ fuerit adhuc ætate tenera: narrãtq; deinceps ab Emire Soleimane fratrẽ hunc natu minimum, Ca-

ſanem Zelebim,fuiſſe Conſtantinopolim miſſum,vt obſidis loco ibidem eſſet. Laonicus etiam alicubi Ieſum minorẽ,facit minimum natu,& Conſtantinopoli baptiſſatum ait:de quo ſane vero ſit ſimile,Ieſum minorem Laonici,eſſe illum ipſum natu minimum Baiaſitis filium,quem annales Turcici Caſanem Zelebim vocant. Error Sanſouini duplex Oſmanidarum in arbore, quo Sultanos iam ſuperſtites a Cyriſcelebi propagat,& Baiaſitis ex Cyriſcelebi nepotem facit Muchemetem primum, tam manifeſtus eſt:nullius vt refutationis indigeat. Alis vero,qui Conſtantinopolim & ipſe profugerit,nulla Turcicis in annalibus mẽtio. Repoſuimus etiam ſuo loco germanum illum, & natalibus opera noſtra nunc reſtitutum,Baiaſitis filium, Muſtapham Zelebim: qui vt Temiriano prœlio,ſic etiam hactenus ex Oſmanidarum ſtemmate,haud ſcio quo fatali caſu excluſus,periit: *locũ* eius inuadente Muſtapha, ſuppoſiticio Baiaſitis filio, quẽ annales hi Duſmis adpellant cognomẽto. De Sauze iuſſu patris excæcato,nullum in annalibus verbum. Nomen Sauzis illud eſt, quod Soleimanes hodierno Veziri azemi adhuc puero dediſſe fertur. Siaus enim baſſa vocatur,cuius ſupra quoq; aliquoties in ſupplemento annalium noſtro facta mẽtio. Quod autem Sauzi a Reineccio Taures filius adtribuitur, qui exſul in Vngaria vixerit: & quod idem dat Muſtaphæ ſuppoſiticio filium Dauidẽ, ex auctoritate Ioan. Baſilij Heroldi, qui & ipſe diu exſularit apud Vngaros:errore quodam factum,ex vitioſa ſcriptura,& Heroldi alucinatione,profecto. Nõ enim Taures apud Chalcocõdylem legi debet, ſed Tautes, tribus ſyllabis,quod nomen eſt Taut vel Daud,quemadmodum noſtris in annalibus Daud baſſa legitur, ſub imperio Baiaſitis II. Et Turcis Daud dicitur, qui Dauid Hebræis. Hic ergo Tautes verus eſto Sauzis filius,alter autem Duſmis Muſtaphæ filius Dauid,ceu commenticius,expũgitor. Perperam deinde traditur a noſtris,Iſam ſiue Ioſuã, ſiue Ieſum maiorem, a Mulſumane,qui Turcis eſt Emir Soleiman, occiſum: quum eius necis culpam Turcorũ annales in Muſam, ſiue Moſem,fratrem alium,deriuent. Volũt etiam noſtri, quos Reineccius in Oſmanidarum ſtemmate ſequitur,Muchemetẽ II fuiſſe

natum

natum ex Irene, Georgij Bulcouizij, Seruiorum Despotæ, filia. Falsum hoc esse, manifesto paret ex annalibus hisce nostris, & annorū supputatione. Natus enim fuit Muchemetes anno Turcico 833. Murates autem duxit Irenen quinq; post annis, Mahumetano scilicet 838. C. 1430. Nō ergo potuit Irenes esse filius Muchemetes. Pręterea non potuisset ex Irene natus initio regni plures ætatis annos habere, quam XVI: quū tamen cōstet, imperare cepisse natum XXI plus minus annos. Nec Irenen fuisse dictam Georgij Despotæ filiam, sed Mariam; ostendemus infra, numero 96, quem locum lector cum hoc coniungat. Quem porro Spōderbeium, nobilem in Panderatia Satrapam ex Ænea Siluio vocat Reineccius, patrem secundæ Muratis II coniugis, Spenderem dictum legimus in edito Laonico: quod nomen idem est cum Sphendere, quem Isuendiarem Turci adpellant. Quippe solent iis nominibus, quæ a gemina cōsonante incipiunt, litteram I, vel V Gallicū præponere: verbi gratia, quum pro Scendere dicunt Ischender, pro Scodra, Iscodara; pro Scopia, Vscopia. Frequens vero in annalibus hisce mentio fit Isuendiaris, quod cognomētum principibus illis datur, quorum erat ad Pontum Euxinū ditio, in ipsa Ponto prouincia, vicinaque Paphlagonia. Chalcocōdyles quemdam ex eis nominat Ismailem, Sinopę principem, & alibi principem Sinopæ & Castamonis, amicum & socium Mosis. In nostris autem annalibus hisce legitur, Isuēdiari Temirem Chanem vel dedisse, vel ademtas a Baiasite restituisse, Castamonam, Congerim, Calazugen. Idem narratur hospitio Musam excepisse, clamq; secum habuisse, quū ab Emire Soleimane fratre bello peteretur. Notanda quoq; verba Laonici, quū ait: Scenderis, qui Sinopen regebat, fuisse filium Ismailem. Quippe legendum puto Spenderis, non Scenderis: licet mihi nomen Scēderis non sit ignotum. Panderatiæ satrapiam quod adtinet, est ad Pontum Euxinū ciuitas, in Ponto prouincia, quæ hodie Penderachi dicitur; eo posita situ, veteris vt Heracliæ Ponticæ locū occupasse videatur. Ab hac si dicti non sunt Sphenderes, Isuendiares ue begi, quos alij Spēder aut Sponderbeios vocarūt, saltim Spenderes opido regioniq; nomen dedere. De his & alia leges.

infra, numero 13. Nunc ad Osmanidarũ genealogiam vt redeamus, equidem non abs re dubito, an duos ex illius Sphenderis filia Murates susceperit filios. Laonicus certe dũtaxat vnius mẽtionem facit, quem Cambrinius adpellat Calapinum, a cognomẽto potius, quam nomine proprio. Nam Calapinus vocabulũ corruptum est ex Zelebi, de cuius significato supra monuimus. Alij Chialapum dixere, quod ex eodem Zelebi factum paret. Maior aliorum opinione, qui duos faciũt, Tursines ætatis mẽse XVII inecatus (vt aiunt) a Muchemete II, nomen habet insolẽs & incognitum Osmanidarum familiæ. Per me tamen de his vt quilibet arbitratu suo statuat, licet. Similius etiam vero, siquidẽ omnino fuere duo fratres, Muratis ex Sphẽderina filij, vnus post alterum tam breui temporis interuallo nati; puerum natu maiorem XVIII mensium deportatum fuisse Cõstantinopolim & Venetias, vt seruaretur, quod Geufræo placet: quam VI mensium infantem, quod Reineccio. Ceterum inter Baiasitis II liberos, nec Alim Caphæ satrapam, nec Muratem satrapam Trapezuntis posui: tum quod Menauinus, testis oculatus, horum non meminerit: tum etiam, quod Trapezuntis præfecturam Selimem obtinuisse, nostris ex annalibus, & ipso Menauino constet, indeque Capham transmisisse, quum de occupando imperio cogitaret: quo se non contulisset, si fuisset istic Alis frater, conatibus haud dubie Selimis obstiturus, qui aliorum fratrum impedimẽta metuens, hoc ipsum iter arripuerat, Asiatico magis compendiario, minusq; difficili, relicto. Zemi fuisse filium, tradit etiam Secretarius Sigismundi Malatestæ, qui multis in Græcia tunc & Asia gestis rebus interfuit. Fortunam huius, & liberorum, memoriæ prodidit Spanduginus, sed nomina non exposuit. Vide quæ infra notabimus, capite 155. Sultanum Soleimanem, Selimis filium, secundum voco, non respectu Soleimanis, Vrchanis filij, qui non Sultanus, sed Sangiacus dumtaxat fuit, nec patri succedere potuit, quum ante patrem sit mortuus: sed ratione illius Emiris Soleimanis, Baiasitis Gilderunis filij, Sultanorum in ordine quinti, quem perperam alij Mulsumanem vocant. Deniq; monitũ lectorem volo, me hac in genealogia notasse Sultanorũ

annos

annos, quibus imperarint, Mahumetanos: qui quidem ad annos Christianos qua redigi ratione debeant, paullo post expositur sumus. Cetera huius genealogiæ, prolixioris explicationis haud egent. Vnum dumtaxat hoc addo, liquere de hac serie Sultanorum Osmanidarum, hactenus regnasse Sultanos XII, linea directa, filiis in patrum loca succedētibus: duos vero, videlicet Emirem Soleimanem, & Musam Zelebim, ex transuerso irrepsisse, nullis in imperio post se relictis liberis: quod vaticinij cuiusdam antiqui causa dissimulare non debui, cuius exitum fortasse tamdem aliquando videbimus.

De origine Sultanorum Turcicorum.

Equidem nihil hactenus inueni memoriæ proditum aut plenius, aut verius, aut saltim vero similius, de origine Sultanorum Osmanidarum, quam quod heic in annalibus legitur. Facere tamen non possum, quin lectoris causa, cognoscendi res Turcicas studiosi, quædam hoc loco subiiciam, a Theodoro Spandugino Cantacuzeno tradita. Narrat is, se quanta maxima potuerit diligentia conquisiuisse scriptores rerum Turcicarum, qui originē Osmanicæ familiæ retulerint in litteras, deq; his tamdem intellexisse: principium huius exstitisse quibusdam ab armētariis, natione Tataris, ex posteritate cuiusdam Oguzis. Multas enim Tatarorum familias id temporis, quum Sultanus Aladines, Iconij princeps, rerum in Asia minore potiretur, venisse quæsitum sedes sub Aladinis imperio: quas inter & ista fuerit. Aladines autem grauia bella gerebat, inquit, aduersus imperatorem Cōstātinopolitanum, qui erat ex familia Comnena. In hisce bellis accidit, vt quidam eques, natione Græcus, vir magnanimus & bellicosus, in omnibus duellis contra quosuis superior euaderet: atque inter alios, etiam quemdā in primis Sultano Aladini carum, prœlio singulari victum, occideret. Aladines magno cum animi dolore conuersus ad suos: Quis vestrum, ait, congredi cum hoc ausit Christiano, qui tot hactenus ex meis, & nunc præsertim vel maxime familiarem hunc mihi de medio sustulit? Quum autē propter illius Græci virtutem, fortiaque facinora, territis omnibus, nemo cum hoc dimicaturus certamine singulari prodiret:

tamdem armentarius quidam ex poſteris Oguzis, quem nemo ſcriptorum Turcicorum alio, quam Delis nomine, propterea quod ſtulte temerarius, & infimæ condicionis homo fuerit, adpellat; Aladinis in conſpectum veniens, vindicaturum ſe profitetur iniurias ab illo Chriſtiano tot viris fortibus illatas. Quibus auditis, mirum ſibi videri dixit Aladines, ex ſuis tot militaribus viris reperiri neminem, qui ſua cauſa tot neci datas animas vlciſci vellet, præter vnum hunc ſtultum hominem. Is vero iterum: Obſecro te princeps, inquit, vt pace tua cum hoc mihi Chriſtiano pugnare liceat. Quippe ſi maxime moriar, exiguā ipſe iacturā facies, amiſſo dumtaxat homine ſtulto. His dictis, impetrata pugnandi licētia, quamuis ægre permoueri ſe pateretur Aladines, vt ei cum altero congrediundi poteſtatem faceret: prodit in hoſtem, manibuſq; cum eo conſertis, ſtrenue dimicando victoriā tamdem apiſcitur. Aladines, vt hominis virtutem aliquo præmio remuneraretur, ei villam Otomanzicam dono dedit: a qua nomen Otomanorum, Delis huius poſteri ſumſere. Quū enim per eam, quam diximus, victoriam nominis ſui famam longe lateque propagaſſet: non ipſe tantummodo, verumetiam cōplures alij, quos e Tataria veniſſe memorauimus, habitatum in Otomanzica pago ſe contulerunt. Quippe volebat res iſtic ſuas cum aliis ſibi communes eſſe: qua de cauſa nullo prope negotio perfecit, vt eō ſponte ſua magnus hominum cōcurreret numerus, ipſeque pagus incrementum non exiguum caperet. Et quia Chriſtianorum in iis locis excidium, a ſuis profecturum poſteris, præuidebat: etiam durantibus induciis excurſiones in pagos Chriſtianorum faciebat, eoſque direptos ferro & igni depopulabatur. Primus ex his pagis Dimbos adpellabatur, quod nomē lingua Turcica fidei mutationem ſignificat, quā reuera ſucceſſores ipſius introduxerunt. Aladines intellectis hiſce Delis rapinis, miſit ex ſuis, qui eum arceſſeret. Nam ægre ferebat, hæc ab eo pacis & induciarum tempore cōmitti. Delis ab illo domi ſuæ quæſitus, forte tunc aberat, excurſioni nouæ intentus, qua pagū occupauit, qui Sar dicitur. In itinere, quo domum cum præda reuertebatur, a ſuis ei ſignificatū fuit, Aladinem moleſte ferre,

quod

quod per inducias ab eo Dimbos, aliique pagi capti fuissent: ideoque misisse, qui coram Aladine Delim iuberet cōparere. Delis hoc cognito, mox secum statuit prius, quàm cum præda domū rediret, Aladini se sistere: quo suam illi demōstraret obœdiētiā. Id conspicatus Aladines, culpam Deli condonauit ea lege, ne deinceps vicinis molestus esset: ac retinere sibi mancipia iussit, e Sari pago rapta: cuius a pagi nomine deriuata creditur ab aliquibus deinceps Genisarorum adpellatio, quæ Turcica lingua iuuenes e Sari pago significet. Præter ista, nihil ait Spanduginus extare de hoc Deli memoratu dignum: nisi quod historici Turcorum tradant, eum Sultani Aladinis iussu veneno sublatū fuisse: nec ab illo tempore de hac familia quidquam recitari posse, quod operæpretium sit: donec tamdem primus Turcorum Sultanus Osman in iis locis principatum constituere ceperit. Hæc prima de Osmanidarum origine Spandugini narratio est, cuius fides penes auctorem esto. Deinde subiicit, Sultanum Muchemetem, qui Constantinopolim cepit, nullo modo vmquam admittere voluisse narrationes illorum, qui familiam Osmanidarum a Tataris armentariis ortam traderent: quum ipse referret originem eius ad Comnenos imperatores Constantinopolitanos. Aiebat enim, in iis bellis, quæ gesta fuerint inter imperatorem Comnenum, & Sultanum Aladinem, quemdam magnę nobilitatis ac virtutis virum ab occidente se contulisse ad Comnenum, vt ei militando subsidium ferret. Eum prœlio quodam in hostem fortissime dimicantem, confossum ab hostibus equū amisisse. Tum imperatorem Comnenum fratris sui filio, cui nomen esset Isacius, mandasse: vt ex equo descendens, eum viro illi forti traderet. Qua quidem re factam Isacius insignem sibi ratus iniuriam, desperabundus ad Sultanum Aladinem se contulerit, ac reiecta desertaque fide Christiana, Mahumetanam religionem amplexus fuerit. Hinc Aladinem ei filiam suam dedisse vxorem, dotisque nomine multa prædia cum pagis adsignasse: quos inter etiam Otmanzica fuerit. Adeoq; statuebat Sultanus Muchemetes, ab hoc Isacio Sultanum Osmanem, qui pater & auctor est stirpis Osmanidarum, originem duxisse. Hactenus a

Spandugino tradita duximus commemoranda, de quibus integrum lectori iudicium relinquimus. Sane reperitur apud Græcos historicos, ac præsertim apud Nicetam Choniatem, mentio Comneni apostatæ, qui tamen non Isacij, sed Ioannis nomen habuerit. Quippe quum Ioãnes Comnenus imperator, quem Caloioannem non a forma, sed bonitate vocabant, in obsidione Neocæsariæ diutius hæreret: Ioannes, Isacij Sebastocratoris, fratris eius filius, tali quadã ab imperatore patruo iritatus iniuria, qualem Spãduginus exposuit, fœde transfugit ad Sultanum Iconiensem, simulque musulmanissauit. Hãc fortassis ad historiam vel Spanduginus, vel Muchemetes respexerit. Ac Muchemeti quidem, longe omnium mortalium ambitiosissimo, natales maiorum obscuros displicuisse, non mirum est: ideoque facile crediderim, ab eo quæsitam fuisse de industria quamdam suorum ab origine magis illustri commendationem. Hoc tamẽ minime silentio prætereundum, Turcos, auctorum bonorum consensu, non e Tataria, sed Persia, pulsos a Tataris, in Asiam minorem cõmigrasse. Qua de causa Græciæ Prætor meus necdum editus, qui Constantinopoleos a Flandris captæ, rursumque recuperatæ a Michaele Palæologo, historiam LX plus minus annorũ descripsit, Sultanos Musulmanorum Iconiẽses, Aladinis posteros, Azatinem & Iathatines duos, Persarchas adpellat, quod e Persia profectis in ea minoris Asiæ loca populis cum imperio præessent. Idẽ obseruare licet, ab aliis etiam fieri Græcis historicis. An autem ex Tatarorum regionibus, & quibus temporibus, in Persiam commigrarint: heic exponi non est necesse, ne nimis excrescat commentatio.

Aiem. Padiscach. Sultan.

2. Quod Oguziorum familia successione perpetua rerum apud Parthos potita fuisse dicitur, id his fere verbis in archetypo Turcico legitur: De stirpe in stirpem fuere Padischachler in Aiem. Quæ verba vt intelligantur, sciendum, a Turcis Aiem Vilaget, vel Aiem Memleket, vocari regionem vel regnum Persarum ac Parthorum: Padischachler autem numero multitudinis, a singulari Padiscach, esse supremos principes siue Scachos, de qua

voce paullo ante dictum. Rectius enim Padiscach interpreteris Pantocratora, velut habentem vniuersum imperium, regemq; regum: quàm si vocem Sultani sic explices, quod Cedrinus fecit. Etenim qui Turcis Sultanus est, Græcis hodieque vocem hanc lingua sua reddētibus, Aphentis vel Megas Aphentis dicitur: corrupto nonnihil, ratione pronuntiationis, antiquo vocabulo αὐθέντης, cuius est nota significatio. Laonicus libro nono Muchemeti II titulum hunc tribuit. Planeque nostris etiam Turcorum princeps, in cottidianis sermonibus, numquā aliter, quam il grand Signor, adpellatur: quod quidem fit imitatione Turcorum Græcorumque. Ne dicam, Aythonum Armenium quoq; tradere, Sultanum Agarenis significare dominum. Quod autē apud Chalcocondylem Parthi & Persæ dicti leguntur Arzamij, ex scriptura vitiosa profectum puto. Nam Azamij vel Azemij rectius scribentur, quod idem est cum Aiemiis propter adfinitatem litterarum I, G, & Z, ante litteram E positarum, etiam apud Italos & Gallos. Geufræo, qui Azamiam dictā vult ab Assambego (quo nomine alibi vocat, quem Vsum Chasanem Turci dixere) sicut à Caramanbego Caramaniam, per me quidem, vt ita sentiat, licet: quando libere quiuis opinionem suam proferre potest. Nam tametsi non abs re quis obiecerit dissimilitudinem vocum Aiem & Chasan, tamen pluris hoc faciundum, quod idem sibi parum alibi constat, dum ait ab Aramo, Semi F. Nohæ N. Syriam dictam Azamiam, quasi Aramiam. Nō enim parum a Persis, & Parthis, Syri distant: vt non immerito quis Geufræo prouerbium vetus Græcum obiecerit:

Sunt separati fines Lydorum & Phrygum.

CHAN. VLV CHAN. HVNGGIAR. HVNCHER. Seriphe. Chalife. Chitaia. Chorasan. Belch. Machan. Tatari.

Qui Turcis est Zingis Chan, Beluacensi est Chingis Cham, 3. quod idem est pronūtiatione Gallica. Ex Pachymerio, ceterisq;

Græcis,non Tzinkis,vel Tzincis, ſed Tzingis Can ſcribi debet ratione pronuntiationis vſitatæ. Exſtat liber Aythoni Armenij, qui & Curchinus vocatur, & Antonius creditur a quibuſdam fuiſſe dictus poſt ſumtum monaſticum habitum: quum Aythonus idem videatur eſſe cum Antonio: & Curchinus a S. Georgio factum nomen ſit, quemadmodum Curchini vel Curggini dicuntur etiam hodie Georgiani,qui Armeniis vicini a S. Georgij veneratione dicti putantur Georgiani, ſicut a S. Iacobo Iacobini & Iacobitæ, quorum patriarchæ nomen vitioſe ſcriptum legitur apud Marcum Paulum Venetum Iacelich,pro Catolich, qui Catholicus eſt. Is Aythoni liber nomen habet Zingis huius nonnihil immutatum, videlicet Changis, vnde Cangius etiam Can ab aliis vocatur. Chanis vel Hanis (aſpiratione forti) adpellatio perquàm vſitata Perſis & Tataris eſt, apud quos reges & principes, etiam minorum (vt dici ſolet) gentium, Chanes dicuntur: verbi gratia, Kerai Chan, Crimski Chan, Precop Chan, Nogai Chan, Schemhal Chan, Maxud Chan, & alij, quorum in annalium quoque ſupplemento facta mentio. Sic etiam inter Oſmanidarum maiores in genealogia quidã Cara Chan legitur, quo ſignificatur rex aut princeps niger. Conſimili ratione filij principũ Chanoglani vocantur. Reperitur in hiſtoriis Græcis & Latinis nomẽ Chagani Auatum, quod idem eſt cum hoc Chan vel Chahan. Nam Auatum ſiue Chazarorum patria Cherſoneſus eſt Taurica, quæ hodieque ſuos habet Chahanes. Maximus vero Tatarorum omnium Chan, cui ſubiecti ſunt Chanes ceteri, quique Chitainus adpellari ſolet, vti ſtatim dicturi ſumus, excellentiæ cauſa, qua cunctis aliis præſtat, Vlu Chan nominatur, hoc eſt, magnus, vel potius excelſus Chan. Vnde factum, vt Spanduginus & Iouius Chanem interpretentur imperatorem. Turcici quoque Sultani poſt Oſmanem Gaſim, ſe Chanes dici voluerunt, vt ex genealogia paret, idque retinent in hodiernum vſque diem. Solet enim, more maiorum, Murates iſte III hoc vti plerumque titulo: Sultan Murat Chan, bin Sultan Selim Chã, elmuzaferu daima: hoc eſt, dominus Murates rex, domini Selimis regis filius, victorioſus ſemper. Quibus in verbis obſeruare

licet

licet obiter imitationem titulorum, quibus imperatores nostri, veteres & recentes, vocare se Victores ac Triumphatores, semperque Augustos, consueuerunt. Sed hos titulos aliis interdum adiectis nominibus augẽt, in quibus sunt Emir, de quo superius dictum, & paullo post dicetur numero 14: & Padiscach, quod itidem explicatum: & Musulmanorũ Padiscach, quo nuper Murates vsus est in litteris ad ordinum regni Poloniæ comitia, creãdo rege, missis: & Huncher vel Hunker, quod Spanduginus scripsit Condichiar, Ludouicus Bassanus Iadrensis Chunchier, quũ Italico modo rectius exprimatur Hunggiar. Id proprie titulo nostrorum Augustorum respondere volunt, quo se Imperatores Cæsares adpellant. Et primum eo tradunt vsum Muchemetem II, post captam Constantinopolim, sedem orientalis imperij, quem imitati sunt Baiasites filius, & Selimes nepos. Qua de caussa, partim vt ambitionem, partim vt superstitionem eorum, ab esu suillæ abhorrentium, irrideret Scachus Ismail primus, a quo Sophinorum apud Persas profectum nomẽ est, præpinguẽ alere porcum solebat, cui nomen eius Turcorum indebat principis, qui tunc rerum potiebatur: vt vel Hunker Baiasit, vel Hunker Selim adpellaretur. Denique Seripharum etiam titulum sibi tribuunt, & Chalipharum nomen ne hodie quidem vitant, velut inuidiosum, potiusque competens editis Mahumetis sanguine, quemadmodum Reinerus Reineccius, amicus noster putauit. Nam hic quoque Murates eo se ornat titulo in litteris ad Imperatorem nostrum, quarum exempla vidi: & superius de hoc a nobis notata quædam sunt in expositione caussarũ decennalis huius belli, quod inter Sophinos & Osmanicos adhuc geritur. Diximus enim, Chaliphis nomen significare vicarium, vel successorem, vel heredem prophetæ Mahumetis: & Osmanicis persuasum esse, principem suum esse Chaliphen huius sæculi. Secundum Chaliphen, proximus est Seriphis locus. Sic enim & Cedrinus, & Zonaras tradiderunt, Seriphis nomẽ apud Mahumetanos eam respectu Chaliphæ rationem habere, quæ fuerit apud Græcos olim Syncelli ad Patriarcham, quum mortuo Patriarcha, mox in eius solium Syncellus collocaretur. Ho-

die vero notum, quanto ſint apud Mahumetanos in honore, qui recta linea tam a propheta Mahumete, quam ab Ali, Mahumetis genero, deſcendunt, aut ſe fingunt deſcendere. Hi Turcis Tatariſque Seithi vulgo dicuntur, Arabibus autem Seriphæ: quos maxima ſane veneratione atque obſeruantia quum proſequantur, etiam ipſi Sultani Seripharum adpellatione velut auguſtiores ſe reddere volunt. Ad Tatarorum Chanem vt redeam, traditur a pleriſque omnibus, hic Zingis Chan in primis claruiſſe anno Chriſtiano 1202, vel 1203. quo tempore Tatari iugum Indorum, hoc eſt, eius regis, quem ab aliquot iam ſæculis Preteianum ſiue Presbyterum Ioannem vulgo vocamus, excuſſerunt. Et exſtant pleraque de his rebus a Vincentio Beluacēſi, & Marco Paulo Veneto, memoriæ prodita, lectu non indigna. Chitaia, (quam itidem Ioannes de plano Carpi, qui vixit anno Chriſtiano 1245, legatus ad illa loca miſſus a Papa Romano, *Kithai* vocat) Laonico Chataia; Chitaini Tatari, Chataidæ dicũtur: & vero eſt ſimile, Chætas Ptolemæi, & Chatæos Ariani, hos ipſos eſſe Chitainos horum Annalium, vel Chataidas Chalcocondylis, vel Marij Nigri Chatainos. Choraſanis regionis nomen ne hodie quidem obſcurum eſt, ex recentioribus hiſtoriis: populos ipſos Iouius Coraxenos vult dictos antiquitus. Cedrini verba ſunt in Iuſtiniano Rhinotmito: ſubiugata fuit ab Arabibus (id eſt Saracenis) etiam Perſis interior, quæ Choroſan dicitur. Choraſan ab Ortelio Charaſſan ſcribitur, & Belch, tam vrbs, quàm regio Choraſani vicina, Balch eidem eſt, verſus Tatariam tendēs. quam annales noſtri Machan vocant, vrbi regionique communi nomine; haud ſcio num eadem ſit cum illa, quæ Macran ab Ortelio dicitur, verſus ſinum Perſicum, & mare rubrum ſita. Tataros ſcribo, non Tartaros, tum quod ita dicti ſint a Tataro flumine, cuius accolæ Sumogli vel Sumongli dicũtur, hoc eſt, Mogli, vel Mongli, Tatariue aquatici: tum etiam ex auctoritate Saxonum noſtrorum, eiſque vicinorum, qui Tataros adpellant, & Græcorum quorumdam librorum, quos manu ſcriptos habeo: in quibus eſt Prætor ille Græciæ noſter, & Pulologus, qui vbiq; Tataros vocant. Adde teſtimonium veteris epigrammatis, ante

ccc annos

ecc annos Ottocaro regi Bohemiæ positi: qui a Rudolpho imperatore cæsus inter auxiliares Tataros Comanos, hoc epitaphium, versibus factum Leoninis, pro illorũ more temporum, habuit: repertum in libro annaliũ Austriacorum manuscripto, quem Magnificus dominus Hieronymus Beck a Leopolstorf vtendum mihi pro sua humanitate concessit:

O rex Ottocare quondam pugnastis honeste.
Nunc stas in pannis depictus cum Tateranis.

DE VRBE BAGDAT, SIVE BAGADAT.

Vrbẽ Bagadatim accipe de hodierna Babylone, propter pri- 4.
scæ Babylonis ruinas a Sultanis Chaliphis exstructa. Zonaræ
Bagdas genere masculo dicitur. Laonicus Pogdatim vocat, &
Pogdatinam vel Pagdatinã Babylonem: apud quem nota cor-
rupte scriptum hoc vltimum in Latinis editis, Padagtinam Ba-
bylonem. Petrarcha suis in poëmatibus Italicis Baldaccum no-
minat.

DE ALADINE, SELGVCE, TANGROLIPICE. Siuas.

Aladinis origo a Turcis refertur ad Selgucem, qui Gulielmo 5.
Tyrio, fortasse librarij culpa vitiose, Selduch dicitur. Hunc Reineccius, vir doctissimus, & diligentissimus in explicãdis genealogiis historicis, putat eumdem esse cum Tangrolipice (Tragolipix non recte scribitur) Græcarum historiarum: quod vero nõ absimile, quum Tangrolipix cognomentum quoddam esse videatur, a Tangri deductum, quod Turcis Deum significat, adiecta voce, quam equidem diuinare non possum. Fratris eius filius in Cedrino meo manuscripto, quo eius auctoris non edita fragmenta quatuor, cum aliquot imperatorum vitis hactenus desideratis continentur, non Cutlumus, sed Cutlumuses vocatur: quod significat Musem, siue Mosem fortunatũ ac felicem. Aladin vel Aledin significat diuinũ. Reineccius existimat esse commune nomen omnibus Turciæ vel Iconiensibus Sultanis, ceu cognomentum, vel dignitatis adpellationem, quod equidẽ pro-

bare non possum: perinde ac dicere nō possum propterea, quod plures inter Osmanidas, velut e genealogia patet, Aladinis habuerint nomen, Osmanidas omnes Aladines vocatos, ceu cognomento quodam, aut dignitatis adpellatione. Similiter & alius restat scrupulus de eo, quod addit, videri quemdam ex Giazadinis liberis Aladinem nominari, qui Chalcocondylæ sit Germianus. Nos de begis Germianis suo loco dicturi sumus. Ibidem Siuastam scripsimus, quæ vulgo Siuas, quasi Siuast, vrbs Armeniæ, (minorem intelligo) secundum constitutionem Leonis Augusti de ordine thronorum, qui Cōstātinopolitano Patriarchæ subiecti sunt, quam manu scriptam habemus. In hac Sebastia vocatur, & Camachus ei vicina statuitur, quam idem Leo facit archiepiscopatum siue metropolim Armeniæ. Kemach hodie nominatur, etiam Turcicis in annalibus expressa voce. Apud Laonicum in Baiasite Lætape Iamaca vitiose legitur. Vide notata deinceps capite 204. Libuit autem hæc eam ob caussam indicare, quod Ortelius varias, & inter se dissidentes opiniones de Sebastia proferat: alijs eam non procul ab Euphrate statuentibus, alijs in Cilicia: quum Armeniæ sit illa, quæ Siuas adpellatur, Turcis Siuas scheher, hoc est, vrbs Siuaste.

ERZINGA. ROMANIA ASIATICA. Amasia. Chalep Syriæ.

6. Ertzinga, cuius heic mentio fit, & quæ Erzinzan quoq; scribitur, vrbs est Armeniæ, cuius nomen in edito Laonico diuerse legitur, & ad vicinam Armeniæ Cappadociam refertur, modo Artzinga, modo Artzinganis vrbs. Arzingam vocat Aythonus. Reperitur apud Laonicum & Ertzica, sicut apud Leonem Augustum in eadem Armenia ponitur Artzice, sub metropoli Keltzina. Romaniam vero, non pro Europæa Græcia, in hoc quidem loco, accipies: sed pro Romanorum (sic Græci se volebant vocari) prouincijs Asiaticis, quas etiam recentiores historici Græci Romaniæ vocabulo complexi sunt. Amasia nomen hodieq; retinet, vrbs Cappadociæ: licet in cōstitutione Leonis impera-

peratoris, quam diximus, ad Helenoponti prouinciam, de qua in Iustiniani Augusti nouellis pleraque constituta leguntur, velut eius metropolis referatur, sub qua præter alios episcopatus, etiam Sinope recensetur. Chalepum Syriæ notissimam nunc etiam vrbem, & orientis emporium celeberrimum, male Chalcocondylis interpres cum Geufræo facit Epiphaniam, Bellonius Hierapolim, Seidlizius Antiochiam magnam in Comagena, magis imperite: quum Zonaras, Cedrinus, Niceras, expresse Chalep dictam olim tradant Berrhœam. Halepo iam vulgo dicitur. Ridicula Geufræi notio, qui Aleph vult dictã, & a prima Hebræorum littera deriuat, quod prima Syriæ ciuitas sit: quum hodieque Damascus eam longe superet.

MAPALIA TVRCORVM ET TATARORVM.

Quæ de mapalibus Ertuculis dicuntur, intelligi commode 7. poterunt ex hisce Marci Pauli Veneti verbis, ædiculas Tatarorũ, siue mapalia potius describentis, antiquis hisce Turcicis simillima: Domunculas, inquit, habent in modum tabernaculorum, filtro coopertas, quas secum deferunt, quocumque migrant. Laonicus tentoria pileata dicere videtur, quibus vtantur pastores apud Turcos.

ROMANIA DVPLEX. ANATOLIA.
Rumelia. Rumiler.

Quum Aladines occupasse complures in Romania prouin- 8. cias narratur, accipe Romaniam Asiaticã vel Anatolicam; Romanis, hoc est, Græcis imperatoribus ante illa tẽpora subiectam: quemadmodũ paullo ante notauimus. Nam alioqui notum, a Turcis Anatoliã, qua minor Asia cõpræhenditur, a Rumelia distingui: & Rumeliam, siue Rum vilaget, proprie dici Græciam Europæam, vel verbum verbo si reddas, Græciæ regionem: quũ Græci a Turcis eleganter loquentibus, Rumiler vel Rumilar adpellẽtur, Vrumilar a vulgo. Rumes Garziç ab Orta, cuius interp. clar. & opt. viro, Karulo Clusio nostro debemus, Thraces sunt: dum partem pro toto sumit. Quippe vniuersa Europæa Græcia,

ceu diximus, Romania vocatur: cuius & partes duæ, Thracia scilicet, Argiuaque regio, cuius vrbs munitissima Napoli di Romania dicitur, Romaniæ nomen obtinent.

TANCHARI, TANGORI, TONCHARI, Tatarorum natio.

9. Nomen nationis, quæ bellũ Aladini fecerit, annales hi nõ exprimunt: sed ex Prætore Græciæ nostro paret, Sultanis Iconiensibus perpetua fuisse cum iis Tataris bella, quos ipse Tancharos vocat, Ayrhonus Tangoros. Non enim Tangot apud hunc scribendũ, sed Tangor. Itidem Ortelio Tangut regio vocatur, quæ rectius Tangur. Apud Pachymerium, & alios Græcos, Tochari, detracta littera ν, leguntur: qui verius adpellabuntur Tonchari.

VRBS ENGVRI, ANCYRA. MONVMENTVM vetus Ancyranum.

10. Engurim Turci vocãt vrbem Asiaticæ Galatiæ, quę dicta priscis fuit Ancyra, & Leoni Augusto quarta thronorum in ordine metropolis est sub patriarcha Constantinopolitano: satis olim celebris etiam ob antiquissimam Christianorũ synhodum, quæ istic habita fuit, & cuius acta decretaque plena pietatis exstant. Hodie magna illic copia cymatilis vel vndulati panni (camelotum vulgo vocant) longe præstantissimi tingitur & elaboratur, alioque distrahenda vehitur.

Quodã in historiæ Græcę libro, cuius quia perierat initiũ, ne quidẽ auctoris sciri nomen poterat, legere memini, de Ancyrani municipij cõditore Augusto. Verbis ea referũtur huiusmodi.

* Κύπρῳ. Κτίσας δὲ πόλεις, μίαν ἐν τῷ Πόντῳ, καὶ ἄλλην ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ ἑτέραν ἐν * Συρίᾳ καταπεσοῦσαν ὑπὸ θεομηνίας, ὀνόματι Σαλαμίνην, ἀνεγείρας· ἐκάλεσε τὴν μὲν, Ἄγκυραν, διὰ τὸ μέσην αὐτὴν εἶναι τῶν δύο θαλασσῶν, τῆς τε Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς· τὴν δὲ, Βόστραν, εἰς ὄνομα τοῦ κτίσαντος αὐτὴν στρατηγοῦ Βόστρου· τὴν δὲ, μετωνόμασε Διόσπολιν. Quorum hic sensus est. Quum condidisset Augustus vrbes, vnam in Ponto,
* Cypro. alteram in Arabia; tertiam in * Syria, vi numinis irati collapsam, nomine Salaminen, restituisset: primam adpellauit Ancyrã, hoc est ancoram, propterea quod esset medio sita loco inter duo maria,

ria, Ponticum & Aſianum: alteram Boſtram, a prætore Boſtro, quę ſtructuræ præfecerat: tertiæ nomen in Dioſpolim mutauit. Busbequius, vir illuſtris, in itinerario meminit, hāc vrbē ab Aſiæ cōmunitate (τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας dixere Gręci) Auguſto fuiſſe dicatam. Merito quidem id factum, ſi vel conditor, vel inſtaurator eius erat Auguſtus. Ideoq; non abs re voluit idem Auguſtus rerum ab ſe geſtarum, quas incidi Romæ duabus in aheneis pilis iuſſerat, exemplar heic exſtare. Cōſpiciuntur aũt qualesquales huius reliquiæ marmoreis inſculptæ parietibus ædificij veteris, quod ædem Apollinis fuiſſe putant aliqui, Busbequius prætoriũ. Id vero tam inſigne monumentũ antiquitatis Romanæ, quia lector exiſtimare facile poteſt, a XXXIIII & amplius annis admodũ eſſe deformatum, & ab infeſtis omni Græcæ Romanæq; elegantiæ barbaris cottidie magis etiā lacerari ac dirui: placet eorum cauſa, qui antiquitatũ vere magni æſtimandatũ ſtudioſi ſunt, ſic expreſſum hoc loco ſubijcere; quemadmodũ id temporis legatus Cæſaris Ferdinādi, maximæ vir dignitatis, Antonius Verantius, Epiſcopus Agrienſis, per ſuos transſcribi curauit. Mecum vero cōmunicabat ante profectionem ad Turcos noſtram, vir nobilis, & antiqua virtute ac fide, Karulus Cluſius Atrebas, acceptũ ab Antonij præſulis nepote, Fauſto Verantio: quorum omnium ſane mentionem fieri, viſum fuit æquiſſimũ, vti conſeruatorum fragmenti penitus aurei, quod cæli ac Turcorum iniuriis expoſitum, nie ceteroqui nobis Ancyrę prorſus, ac breui quidē pereat, haud abſq; cauſa metuendum. Sed reliquas tamdem e naufragio tam præclari tabulas operis lector accipiat, ita dictis in parietibus exſtantes: vt dimidia pars intrantibus ædificium ad dextram, altera ſemet ad ſiniſtram offerat.

Series prima.

RERVM. GESTARVM. DIVI. AVGVSTI. QVIBVS. ORBEM.
TERRARVM. IMPERIO. POPVLI. ROMANI. SVBIECIT.
ET. IMPENSARVM. QVAS. IN. REMPVBLICAM. PO
PVLVMQVE. ROMANVM. FECIT. INCISARVM. IN.

DVABVS.AHENEIS.PILIS.QVÆ.SVNT.ROMÆ.
POSITÆ.EXEMPLAR.SVBIECTVM.

ANNOS.VNDEVIGINTI.NATVS.EXERCITVM.PRIVATO.
CONSILIO.ET.PRIVATA.IMPENSA.COMPARAVI.TERQVE
M——FACTIONIS.OPPRESSAM.IN.LIBERTATEM.
VINDICAVI——DECRETIS.HONORIFICIS.ORDINEM.
SVVM.

cetera desiderantur.

Series secunda.

PATRICIORVM.NVMERVM.AVXI.CONSVL.QVINCTVM.
IVSSV.POPVLI.ET.SENATVS.SENATVM.TER.LEGI.ET.
IN.CONSVLATV.SEXTO.CENSVM.POPVLI.CVMLEGA.M.
AGRIPPA.EGI.LVSTRVM.POST.ANNVM.ALTERVM.ET.
QVADRAGESIMVM.FECI.LEGI.QVO.LVSTRO.CIVIVM.
ROMANORVM.CENSITA.SVNT.CAPITA.QVADRAGIENS.
CENTVM.MILLIA.ET.SEXAGINTA.TRIA————CVM.
NVPER.LVSTRVM.SOLVS.FECI.LEGI.CENSORVM—SINIO
COS.QVO.LVSTRO.CENSA.SVNT.CIVIVM.ROMANORVM.—
QVADRAGIENS.CENTVM.MILLIA.ET.DVCENTA.TRIGINTA.
TRIA.——IN.CONSVLATV.FI————CVM.NVPERIME.
LVSTRVM.CVMLEGA.TIBERIO.SEXT.POMPEIO.ET.SEXT.
APVLEIO.COS.QVO.LVSTRO——ROM.CAPITVM.QVADRAGIENS
CENTVM.MIL——IGINTA.ET.SEPTEM.MIL.LEGI.PNO.——
——EXEMPLA.MAIORVM.EXOLESCENTIA.IAM.EX.NOS.——
MVLTARVM.RERVM.EXEMPLA.IMITANDA————

reliqua desiderantur.

Series tertia.

HONORIS.MEI.CAVSA.SENATVS.POPVLVSQVE.ROMANVS.
ANNVM.QVINCTVM.ET.DECIMVM.AGENTIS.
CONSVLIS.DESIGNAVIT.VT.CVM.MAGISTRATVM.INIRENT.
POST.QVINQVENNIVM.EX.EO.DIE.DVO.DEDVCTI.IN
EORVMVE.INTERESSENT.CONSILIIS.PVBLICIS.DECREVIT.

SENA-

SENATVS.EQVITES.AVTEM.ROMANI.VNIVERSI.PRINCIPEM.
——————HASTIS.ARGENTEIS.DONATVM.ADPELLAVERVNT.
LIBRI.ROMANI.VIRITIM——CENOS.NVMERAVI.EX.TESTAMEN
TO.PATRIS.MEI.ET.NOMINI.MEO---DRINGENOS.EX.
BELLORVM.MANIBIIS.CONSVL.QVINCTVM.DEDI.ITERVM.
AVTEM.IN.CONSVLATV.DECIMO.EX.PATRIMONIO.MEO.
BIS.QVADRINGENOS.CONGIARI.VIRITIM.ITERVM.AERE.
MERVI.ET.CONSVL.VNDECIMVM.DVODECIM.FRVMENTATIO
NES.FRVMEMTO.PRIVATIM.COLVMPLO.EMENSVS.SVM.
ET.TRIBVNICIA.POTESTATE.DVODECIMVM.QVADRINGENOS.
NVMMOS.TERTIVM.VIRITIM.DEDI.QVAEIMEA.CONGIARIA.
FRVMENTI---NVM.NVMQVAM.MINVS.QVINQVAGINTA.ET.
DVCENTA.—SIA.DVODEVIGINTESIMVM.CONSVL.TRECENTIS.
ET.VIGINTI.MILLIBVS.PLEBIS.VRBANÆ.SEXAGENOS.SEX.
AGENOS.DENARIOS.VIRITIM.DEDI.ET.QVINIS.MILITVM.
MEORVM.CONSVL.QVINCTVM.EX.MANIBIIS.VIRITIM.MILLIA.
NVMMVM.SINGVLA.DEDI.ACCEPERVNT.ID.TRIVMPHALE.
CONGIARIVM.IN.COLONIAS.HOMINVM.CIRCITER.CENTVM.
ET.VIGINTI.MILLIA.CONSVL.TERTIVM.DECIMVM.SEXAGENOS.
DENARIOS.PLEBI.QVÆ.TVM.FRVMENTVM.PVBLICVM.ACCE-DEDI.
EA.MILLIA.HOMINVM.PAVLLO.PLVRA.QVAM.DVCENTA.
FVERVNT.AGRIS.QVOS.IN.CONSVLATV.MEO.QVARTO.ET.
POSTEA.CONSVLIBVS.MARCO.ET.CN.LENTVLO.AVGVRE.
ADSIGNAVI.MILITIBVS.SOLVI.MVNICIPIIS.P---ERTIVM.
CIRCITER.SEXCENSIM.ITINERIS.EMIT.QVAM.ROMANIS.
PRÆ——NVMERAVI.———QVOD.PRO.AGRIS.PROVINCIA
LIBVS.SOLVI. VNVS.ET.SOLVS.OMNIVM.QVI.DEDVXERVNT.
COLONIAS.MILITVM.IN.PROVINCIS.AD.MEMORIAM.ÆTATIS.
MEÆ.FECI.POSTEA.NERONE.ET.CN.PISONE.CONSVLIBVS.ITEM.
QVE.———GANTISSIMO.ET.D.LELIO.CONSVLIBVS.ET.L.CANINIO.
ET.Q.FABRICIO.CONSVLIBVS.——QVOS.EMERITIS.STIPENDIIS.
IN.SVA.MVNICIPIA.PRAEM——PERSOLVI.QVAN.--IN.SEST——
MILI———IMPENDI.
QVATER.——AVI.ÆRARIVM.ITA.VT.SESTERTIVM.MILLIA.

QVINGENTA. DEDI——RAVI. AERARIO. DETVLI.——
QVOD. EX. CONSILIO————MILITIBVS.
QVIN——————
————MERVISSENT. HS. MIL.————
————O. DETVLI.————
————CN. P. LENTVLO.————
SVLES. FVERVNT. CVM. D——CERENT——CENTVM.
MILLIBVS. HOMINVM——O. FRV————

desunt lineæ quinque.

Aduersi parietis series prima.

CVRIAM. ET. CONTINENS. ET. CHALCIDICVM. TEMPLVMQVE.
APOLLINIS. IN. PALATIO. CVM. PORTICIBVS. AEDEM. DIVI. IVLII.
LVPERCAL. PORTICVM. AD. CIRCVM. FLAMINIVM. QVEM. SVM.
ADPELLARI. PASSVS. EX. NOMINE. EIVS. QVI. PRIOREM. EODEM.
IN. SOLO. FECERAT. OCTAVIANI. PVLVINAR. AD. CIRCVM.
MAXIMVM. AEDES. IN. CAPITOLIO. IOVIS. FERETRII. ET. IOVIS.
TONANTIS. AEDEM. QVIRINIS. AEDES. MVNDO. ET. IVNONIS.
---ET. IOVIS. LIBERTATIS. IN. AVENTINO. AEDEM. LARVM.
IN. SVMMA. SACRA. VIA. AEDEM. DEVM. PENATIVM. IN. VELIA.
AEDEM. IVVENTATIS. AEDEM. MATRIS. MAG DEL Æ. IN. PALATIO. FECI.
SERTORIVM. ET. POMPEIVM. THEATRVM. VTRVMQVE.
OPVS. IMPENSA. GRANDI REFECI. SINE. VLLA. INSCRIPTIONE.
NOMINIS. MEI. RIVOS. AQVARVM. COMPLVRIBVS. LOCIS. VETVSTATE.
LABENTES. REFECI. ET. AQVAM. QVAE. MARIA. ADPELLATVR.
DVPLICAVI. FONTE. NOVO. IN. RIVVM. EIVS. IMMISSO. FORVM.
IVLIVM. ET. BASILICAM. QVAE. FVIT. INTER. AEDEM. CASTORIS.
ET. AEDEM. SATVRNI. CAEPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A.
PATRE. MEO. PERFECI. ET. EAMDEM BASILICAM. CONSVMATAM.
IN. AMPLIATO. EIVS. SOLO. SVB. TITVLO--- NOMINIS.
FILIORVM---- VIVVS. NON. PERFECISSEM. PERFECI. AB. HE
REDIBVS----- VIRGINE. EXEMPLVM. DEVM. IN. VRBE. CONSV-
FECI. FLVVIO, PRÆTERMISSO QVOD. TEME -----FT.———
————————
———————— VLTO-

VLTORIS,TEMPLVM.QVORVMQVE.AVGVSTVM.ET.TEMPLVM. APOLLINIS.IN.SOLO.MAGNAM.PARTEM.---EMPTO.FECI. QVOD.SVO.NOMINE.M.MARCELLI.VENERI.---MANIBVS. IN.CAPITOLIO.ET.IN.ÆDE.DIVI.IVLII.ET.IN.ÆDE. APOLLINIS.ET.IN.ÆDE.VESTÆ.ET.IN.TEMPLO.MARTIS. VICTORIS.CONSECRAVI.QVÆ MIHI.CONSTITERVNT.CIR CITER.MILLENIS AVRI.CORONARI.PONDO.TRIGINTAQVINQVE MILLIVM.MVNICIPIIS.ET.COLONIIS.ITALIÆ.CONFERENTIBVS. AC.TRIVMPHOS.MEOS.QVINCTVM.CONSVL.REMISI.ET.POSTEA. QVOTIENSCVMQVE.IMPERATOR.M.——AVRI.CORONARIVM. NON.ACCEPI.DECERNENTIBVS.MVNICIPIIS.——QVÆ.ANTE. TEMPVS.DEFVNCTARVM.AFRICANARVM.DECREVERAM. MEO.NOMINE.AVT.FILIORVM.MEORVM. ET.NEPOTVM.IN.CIRCO.——AVT.IN.FORO.AVT.IN. AMPHITHEATRIS.POPVL.——QVIBVS.CONFECTA.SVNT.BESTIARVM CIRCITER.TRIVM.MILLIVM.ET.QVINGENTA.NAVALIS.PRÆLII. SPECTACVLVM.POPVL.——LIBERVM.IN.QVO.LOCO.NVNC. NEMVS.EST.CÆSARVM.CAVATO.---- LONGITVDINE.MILLE. ET.OCTINGENTOS.PEDES.IN.LATITVDINE.PEDES.DVCENTI. IN.QVO.TRIGINTA.ROSTRATÆ.NAVES.TRIREMESQVE.PLVRIMÆ. ——RVMORES.INTER.SE.CONFLIXERVNT.------RVNT. PRÆTER.REMIGES.MILLIA.——CIRCITER—————— IN.TEMPLIS.OMNIVM.CIVITATVM.PONTI.ET.ASIÆ.VICTOR. ORNAMENTA.REPOSVI.QVÆ.SPOLIATIS.TEMPLIS.QVIS.PRIVATIM. POSSEDERAT.STATVÆ.——QVADRAGENIS.ARGENTEIS. STETERVNT.IN.VRBE. AC.CIRCITER.QVAS.IPSE.SVSTVLI.EX. QVA.DE.PECVNIA.DONA.AVREA.IN.ÆDEM.APOLLINIS.MEO. NOMINE.ET.FILIORVM.QVÆ.MIHI.STATVERVNT.HONOREM. HABVERVNT.POSVI.

Series secunda.

MARE.PACAVI.A.PRÆDONIBVS———DOMIBVS—————— ———SVIS———————————————CONTRA.REM.——— ———DOMINI.————————————————————

cetera desiderantur.

Series tertia.

REGIS. PARTHORVM ——————————————

Post aliquot lineas.

A.ME.GENTES.PARTHORVM. ET. MEDORVM. ——————————

rursum post aliquot alias.

IN. CONSVLATV ——————————————

cetera prorsus abolita.

Habes, optime lector, reliquias Ancyrani monumēti, facile omniū, quæ nunc extant, præstantissimi; siquidem esset integrum. Eius illustratio, cum aliquorum restitutione, non huius est loci.

ANNI, MENSIVM, DIERVM APVD TVRcos ratio, & adpellationes.

11 Notaui ad marginem libri, annum Mahumetanum 687, quo mortuus Ertucules traditur, esse Christianum 1289. Hoc vti planius intelligi possit, libet hoc loco quam paucissimis explicare temporum apud Turcos rationem, videlicet annorum, mensium, dierum, quantū quidem hactenus intelligere de his potui. Constat igitur apud Turcos annus XII mensibus, sed lunaribus: & tradunt ipsi, post 32 annos Turcicos firmamentum cæli cursum suum absoluere. Vnde propemodū colligi pleriq; putant, annis 31 Christianis, respōdere Mahumetanos 32, cum exiguo additamento. Præmittitor id etiam, hunc annum Christ. 1587, quū inciperet, fuisse cōputatum a Turcis pro Mahumetano 994. Quippe licet hoc intelligere de verbis vltimis in diplomate Sultani Muratis III, quo continetur prorogatio pacis cum Rudulpho II Imp. Augusto. Leguntur enim istic hæc in extremo verba: Die primo proximi mensis Ianuarij, anno Domini Iesu, supra quem sit gratia & auxiliū diuinum, 1584: qui erit annus transmigrationis magni prophetæ nostri, supra quem sit gratia salusq; diuina, 991: die 27 sacræ lunæ Silchidze. Quibus in verbis notandū, annos Mahumetanos, Turcis vsitatos, non eosdē esse cum annis Hegiræ, quæ incipit a natiuitate Mahumetis, videlicet ab anno Christiano 592. Nam expresse dicitur, a Turcis anno Christiano 1584, fuisse computatos annos 991 a transmigratione siue morte Mahumetis: quibus si tres ab illo tēpore elapsos adijcias, erit annus hic Christian' 1587, a morte Mahumetis 994. Iam si de 994 detrahas

uahas annos 687, quo tẽpore mortuus Ertucules traditur, reliqui erũt anni Mahumetani 307, qui trãſiere ſcilicet ab Ertuculis morte, vſq; ad hunc annum præſentem. Diximus aũt paullo ante, Turcicos annos 32 propemodũ reſpondere Chriſtianis 31. Quamobrem de 307 Mahumetanis detrahendi veniunt anni $9\frac{28}{31}$, ſiue paullo minus, quàm decem: & erunt 307 Mahumetani, ſi 10 integros deducas, redacti ad annos Chriſtianos 297. His rurſus detractis de 1587, reperiemus annum Chriſti 1290, quo ſcilicet mortuus fuerit Ertucules, Oſmanis pater. Tradunt autem annales hi noſtri mortuum Oſmanem ipſum anno Mahumetano 727, qui Chriſtianus erat 1328. Ergo poſt obitum patris ſuperſtes fuit paullo amplius, quam 39 annis Mahumetanis, ſiue 38 Chriſtianis. Et quia Turci volunt eum regnaſſe 29 annis, noſtri 28, quod idem eſt: neceſſe eſt verum fateamur, quod hiſtorici diligentes & fide digni ſcripſerunt, Oſmanem perpetuis excurſionibus ac rapinis collocupletatũ, magnã partem Bithyniæ, vicinæq; Ponto Euxino regionis, intra ſpatiũ 10 annorũ, a morte patris ſcilicet numerandorum, in poteſtatẽ redegiſſe. A quo decennij tẽpore, principatu iam conſtituto ſtabilitoq;, rectè rerũ potitus dicetur annis Chriſtianis 28. Itidemq; veriſſime ſtatuetur, initiũ regni Oſmanici referendũ ad annum Chriſt. 1300, quod ſane multas ob cauſas diligenter obſeruandũ.

Quod mẽſes adtinet, iam antea monuimus, in vſu Turcis eſſe lunares. Hos nominare incipiũt ab ipſis nouiluniis. Et numerantur ab eis 12, ſicut etiã nos totidem habemus. Anni principiũ referunt ad menſem Silchidze, qui late loquendo, quod Græci dicere ſolent, Decembri fere noſtro reſpondere debebat ex opinione cõplurium: ſicuti plerumq; Ramazan menſis ad Septembrem debebat ex eorumdẽ ſententia referri: quo menſe Ramazane ieiunium ſuũ menſtruum ſeruant, a crepuſculo matutino ad ſolis occaſum vſq;, donec ſidera conſpiciantur, nihil cibi potusue ſumentes: & finito ieiunio, ſuum illud buiuc bairam, ſiue magnũ feſtum inſtar paſchatis noſtri, celebrant. Sed progreſſu temporis tam Silchidze quam Ramazan in alios mẽſes noſtros

transeunt. quippe celebrandi Bairami tempus singulis annis anticipare Turci solent diebus vndecim: qui dies embolismi fere loco sunt ad cõplendum annum lunarem. Nam si dies vndecim cõputentur tricies & semel, efficientur dies 341: qui paullo minus quam integrum annum constituunt, addendum triginta & vni Mahumetanis annis; vt Mahumetani triginta duo anni, Christianis triginta & vni respondeant; quemadmodum a nobis indicatum paulo ante hoc ipso capite.

Nomina mensium hæc sunt.

1. Silchidzé.
2. Mucharen.
3. Sepher.
4. Rebuil Euel.
5. Rebuil Achir.
6. Dsiumasiel Euel.
7. Dsiumasiel Achir.
8. Rezeb.
9. Schaban.
10. Ramazan.
11. Schewal.
12. Silcadé.

Sicubi lector aliquod nomen ex his paullo aliter scriptum in Annalibus repererit, sciat id factum a nobis, scripturam Ioannis Galderij, interpretis Cæsarei, sequentibus.

Hos autem menses in dierum hebdomadas, siue septimanas, diuidunt: diebus hæc tribuunt nomina.

1. Basar iuni, hoc est, dies mercatus hebdomadarij, qui respondet diei dominico nostro.

2. Basar Ertesi, hoc est, dies post mercatum hebdomadariũ proximus, siue postridie mercatus: qui dies Germanice dici cõmode posset, *Aftermarcktag*. Respondet diei lunæ nostro.

3. Salli. Respondet diei Martis nostro.

4. Dsar schambá, id est, quartus dies: quem Persica lingua sic & ipsi vocant, vti nos feriam quartã dicere solemus, qui Mercurij dies est.

5. Peschembé, hoc est, dies quintus, lingua itidem Persica: veluti nos feriam quintam vocamus, qui Iouis dies est.

6. Dsiuma, duabus syllabis, (alij Zuma scribunt, & Zuna) vel Dsiuma iuni, quod significat diem ecclesiæ siue templi. Nam Veneris diem feriantur.

7. Dsiu-

7. Dſiuma Erteſi, hoc eſt ἐπίβδα, Græco vocabulo Pindarico, quaſi ſi dicas poſtfeſtum, vel *Afterfeirtag* Germanice. Vulgo Saturni dies.

SOMNIVM ERTVCVLIS. CONIA. LVna Turcis auſpicata.

Valde ſuperſtitioſos eſſe Turcos in obſeruandis ſomniis, ani- 12.
maduertere lector potuit ex narratione Supplementi noſtra, de initiis decennalis huiuſce belli Perſici. Hoc aũt Ertuculis de Oſmane filio ſomnium, quo ingenti comparabatur arbori, cum aliis ſequentibus, per eſt ei ſimile, quod Aſtyages rex Medorũ de Cyro, ex filia nepote ſuo, ab Herodoto & aliis expoſitũ, habuit. Conia vero Turcis vrbs eſt Caramaniæ ſiue Ciliciæ, quam Greci dicebant Iconium. Leonis Sapientis imperatoris Nouella de Thronis accuratius hãc in Lycaonia collocat. Chalcocondyles Cariæ facit vrbes Larandam & Toconeium, vbi nota cõfuſum cum nomine articulũ Toconeium, pro To Iconion: vt alibi Toſibiniũ quoq; ſcribit idem interpres, Ardelij ſiue Tranſſiluaniæ vrbem, quæ articulo a nomine diſiuncto Sibinium eſt, vel Cibinium, vt hodie ſcribunt. Conia recẽtioribus Geographis adpellatur Cogna, pronuntiatione Italica. Quod aũt Edebalis filia per Lunæ ſplendorem ſignificaretur, in eo feliciſſimum quoddam omen erat, ex opinione Saracenorum ac Turcorũ: qui Lunam, velut imperio ſuo fatali quadam lege propitiam & auſpicatam, mirum quantum habere virium in portendendis adiuuandisq; ſucceſſibus conatuum ſuorum, vt etiam nunc hodie, ſic ſemper exiſtimarunt. Errant enim, (& in his eſt Franciſcus Sanſouinus Venetus) qui Turcos ſcribunt ſubacto primũ Bozinenſi regno, imperante Sultano Muchemete II, Lunã creſcentem ſignis militaribus adpoſuiſſe. Nam ſi verum hoc eſſet, non Lunam dumtaxat accepiſſent, excluſis ſtellis, quæ in eius regni ſignis cũ Luna coniunctæ cernuntur. Conſtat etiam e Beluacenſis hiſtoria, Saracenos ante conſtitutum hoc imperium Turcicum, eamdem habuiſſe de Luna, Mahumetanorum conatibus & expeditionibus bellicis fauente, perſuaſionẽ. Anno, inquit, 1218, ſtatim poſt

aduentum Chriſtianorum ad Damiatā, facta fuit eclipſis Lunæ quaſi generalis:quam cōtra Saracenos interpretati ſumus, veluti portendentem eorum defectum,qui ſibi Lunam adtribuunt, in incremento decrementoq; Lunæ magnam ſibi vim ponentes.

DE DVCIBVS TVRCICIS, A QVIBVS ANATOliæ regiones nomina ſortitæ ſunt.

13. Annales hi nec ducum nomina,nec prouinciarum,hoc loco exprimunt: quæ nos tum e Laonico, tum alijs annaliū locis heic eruemus. Facit Laonicus ſeptem numero Duces,qui regionem armis ſubactam,inter ſe diuiſerint. Hos vno tantum loco nō recenſet omnes. Caramano dicit obtigiſſe mediterranea Phrygiæ maioris,cum Cilicia: cuius a nomine Cilicia dicta deinde Caramania fuit,in hodiernum vſq; diem hac adpellatione durante.

Caramania.

Sarchani ſors maritimam Ioniæ regionem,Smyrnam vſque,tribuit. Vnde Sarchaniæ nomen eſt adepta, teſtibus his annalibus, & Laonico,& ſecretario Sigiſmundi Malateſtæ, qui res in Aſia Græciaq; ſe præſente geſtas,ante annos plus minus 80, deſcripſit. Ortelio Sarcum dicitur.

Sarchania.

Calami,& filio Caraſi,obuenit Lydia,vſque ad Myſiam: quæ regio Caraſia fuit adpellata. Reperitur hoc nomen in his annalibus,& apud indicatum modo Malateſtæ ſecretarium,qui Pergamum in Caraſia collocat. Ab Ortelio Beeſangil ea pars Anatoliæ nominatur.

Caraſia.

Oſman Ertuculis filius Bithyniam,cum regionibus Olympum verſus ſpectātibus, & cū Tekie,nanctus eſt. Ab hoc Oſmania, vel Othmania, quēadmodum hactenus alij ſcribunt, dicta : cuius in annalibus ſub Baiaſite primo fit mentio. Atq; haud ſcio,an non in Synonymia Geographica Ortelij, quo loco de Aſia minori agit, Cottomanidia ſit rectius hæc ipſa ſiue Othmania,ſiue Othmanidia,cuius tamen limites iſtic latius, quàm par ſit,videntur extendi.

Othmania.

Amuræ filios tradit Laonicus accepiſſe Paphlagoniam, cum ijs, quæ ad Euxinum vergunt.Ea fuerit Penderatia ſcilicet,de qua ſuperius dictum in Oſmanidarum genealogia, vel potius Penderachia. Vocatur aūt hic Amuras Pachymerio Amurius, cum quo Reinec-

Pēderatia vel Pēderachia.

Reineccius alicubi, Gregoram ſequutus, Aliſurium Caramanum confundere videtur: Omer in annalibus Turcicis dicitur, qui Omeris filios adpellant Iſuendiares begos, Sinopes etiam dominos, Laonico Sphenderes aut Spenderes, vnde nomē Penderachiæ, veluti Sphenderachiæ. Bolli nominatur hæc ipſa Penderachiæ vel Sphenderachiæ regio in Ortelij tabula Natoliæ, priſcis Paphlagonia. Et credo Bolli vocem prouinciæ datam a ciuitate Bolli, quæ Turcicis annalibus eſt Boli, ſicut ijdem & agri Bolenſis meminerunt. Eſt etiam in Aſia minori Mendeſia *Mēdeſia.* regio, cuius principem Laonicus Mendeſiem & Mendeſem vocat, nepotem Calamis: quod Mendeſiæ nomen non Turcicum origine puto, ſed Græcum, & eius prouinciæ, quæ ſic adpellata fuerit a ciuitate Mendos, cuius mentio fit in conſtitutione Leonis Auguſti de ordine thronorum, tamquam epiſcopatus pertinentis ad metropolim Stauropolitanam in Caria. Videtur etiam eadem eſſe Mendus cum illa, quæ Myndus aliis dicitur, & ad Cariam quoque refertur. Regio Mendeſia ſcribitur Ortelio Menteſe, ſicut & noſtris in annalibus. Ædinis denique ducis apud Laonicum typis editum nomē legitur, qui regionem à Colophone ad Cariam vſque ſe porrigentem poſſederit. Hic Aidin *Aidin, & Aidinelli.* beg Turcis eſt, vnde reponendum apud Chalcocondylem Aidinis ducis nomen, & apud Ortelium pro Aldinelli reſtituendū Aidinelli. Sunt aliæ quoque regiones in Anatolia, quæ nouas adpellationes, veteribus incognitas, habent: ſed eas dumtaxat heic enumerare voluimus, quibus indita fuiſſe certis a ducibus nomina, Laonicus & annales hi noſtri tradunt.

BASSA. EMIR. SARAI. CARAVANSARAI. VEzir. Vezir azem. Beglerbeg. Emir Halem. Emir Athur.

Filius alter Oſmanis, Vrchanis frater, alium nō habet in an- 41.
nalibus titulum, quàm Alis baſſa: quod baſſæ vocabulū Turcis caput ſignificat. Falluntur autem qui pro Sultanis vezires fuiſſe dictos, ac Emirum (Ameres ipſi vocant) in locum putant ſucceſſiſſe baſſas, & beglerbegos: (quibus & begos ab eis, & ſangiacos

adiungi,velut & ipsos Emirum successores, magis etiam miror) quum vox Emir ne hodie quidem exstincta sit, ac præterquam quod ipsi Sultano proprie c ›mpetat, vt supra diximus, etiam certis in aula tribuatur officiarijs. Quippe sunt ad Portam, Emir Halem, Buiuc Emir Achur,(qui Prætori etiam Græciæ nostro Amyrachures dicitur) & Cudzuc Emir Achur. Bassæ nomen hoc tempore datur ijs primum, qui Vezirum dignitatem obtinent: deinde beglerbegis. Ipsa nomina cum officijs, suo declarabuntur a nobis loco prolixius. Heic paucis addo, Portæ Osmanicæ duum esse generum officia: quorum alia ministerijs obeundis intra saraium Sultani destinata sunt, alia procurandis negotijs publicis extra saraium. Et saraium Turcis palatium principis est, vel aliud amplum ædificium, non a Czar voce Tatarica, quæ regem significat, dictum: vnde Reineccius *Saragliam* Turcis vocari putat, vt regiam. Nam aliæ quoque domus, extra Sultani regiam, nomẽ hoc ferunt: vt illæ, quas Sultanorum muliereculæ siue concubinæ inhabitant, vt Atschamoglanorum ædes, vt ampla Turcorum hospitia, siue diuersoria publica, quas vulgo Carauasarias nostri vocant. Quippe a Turcis Carauansarai vel serai dicuntur, hoc est, ædificia destinata carauanis: quæ hominum agmina sunt cum iumentis, ob itinerum pericula turmatim se coniungentium. Consule de his exposita prolixius capite 247. De officijs intra saraium alibi, sicut & de alijs extra saraium. Bassæ, de quibus heic agimus, extra saraium muneribus sibi mandatis funguntur. Et inter hos qui primi sunt, Vezires dicuntur: nostris, consiliarij secreti, vel arcani. Supremus autem, Vezirazem nominatur: quæ apud Saracenos etiam in vsu dignitas, & existimatione præcipua fuit. Cedrinus & alij Protosymbulum interpretantur, cuius etiam mentio fit in libro de significatis insomniorum, quem antehac Sambucani exemplaris mutili fidem sequentes, Apomasari tribuimus: quum Achmetis eum postea cognouerimus esse, de libro bibliothecæ Cæsareæ, ex quo viri Clariss. Hugonis Blotij I. C. & Augustalis bibliothecarij beneficio, nostri

codicis

codicis lacunas omnes expleuimus. Symeon Magister Officiorum alicubi Solemanem Protosymbulū Balsamæ vocat, quem Zonaras archisatrapam Masalmæ dixit. Similiter extra saraium sunt Beglerbegi, qui & ipsi bassæ vocantur. Prætori Græciæ nostro, qui ante 320 annos vixit, Peclarpaces scribuntur. Et erant in imperio Saracenico simul & Emires, & Vezires, & beglerbegi, etiam ante monarchiam Turcicam: prorsus vt dici nequeat, pro Sultanis vezires adpellatos, in Emirum locū successisse bassas & beglerbegos. Quippe meminit beglerbegorum officij vetustior Prætore Cedrinus, & ipsum nomen interpretatur Archontas Archonton, vt nostri dominos dominorum: veluti qui sub se, præter gregarios milites, spachios, subassas, etiam sangiacos & begos habeant: vtrosque minorum (quod aiunt) gentium dominos, de quibus suo loco. Prætor addit, officium Beglerbegorum respondere dignitati vel officio maximi Stratopedarchi, quem nunc Generalem campi vocare solemus. Itidem Sultano seruit extra saraium is, qui dicitur Emir Halem, cuius paullo ante meminimus. Vexillorum præfectus supremus est, ac tum ipse vexillum regium gestat in expeditionibus, cum vexilla Beglerbegis offert sua, itidemque sua sangiacis begis. Emir achur stabuli præfectus est, cui vocabulo si Buiuc preponatur, maior vel primus; si Cudzuc, minor aut secundus stabuli præfectus intelligitur. De his iam percepisse lectorem opinor, qui Turcis bassæ, qui beglerbegi, qui Emires sint. Nec ignoro nomen Emir Quibir, dignitatis in aula Sultanorum Cairensium maximæ. Sed intra limites cohercenda scriptio, ne commentarius prolixior lectorem offendat, aut sæpius eadem repetat.

ISNIC. BVRSA. TEGGIVR.

Isnicam dixi, nomen hodiernum & Turcis vsitatum retinens, licet ab aliis aliter scribatur, quæ Nicæa priscis est. Castaldus per errorem nō vrbem Nicæam vocat Isnicham, sed lacum siue paludem Ascaniam, quæ tamen hodie Turcis Acsu dicitur, nomi-

ne ſignificante aquam albam ſiue limpidam. In multis enim antiqua nomina ſic immutant, vt priſcorum ſimilitudinem retinentia, tamen aliquid in lingua ſua ſignificent. Pruſæ nomen antiquum retinui, tametſi nunc Burſa vulgo dicatur: quæ vox in errorem impulit Bonfinium, vt Byrſam adpellaret: quaſi nomen hoc aliunde, quam a Pruſa rege Bithynorum, acceperit. In Leonis Auguſti conſtitutione de Thronis, etiam Theopolis ſiue Dei ciuitas cognominatur. Idem Claudiopolitano prouinciç Honoriadis archiepiſcopatui Pruſiadem ſubijcit, quod ideo notandū, quia Busbequius in itinerario Pruſiadem cum Pruſa confudit. Teggiur Turcis eſt prouinciæ præſes, quem ipſi more ſuo denominant a cuiuſque prouinciæ metropoli. Laonicus Harmoſten reddidit, quæ vox antiquo Laconum vſu ſignificat eum, qui vel in vrbem, vel regionem imperio ſubiectam mittitur, vt eius res conſtituat ac diſponat. Prætor noſter ducem regionis interpretatur, qui Grçcis eſt Higemon. Sic enim perturbationem rerum in Aſia minori deſcribens, poſt occupatam a Flandris Conſtantinopolim, ait: Qui duces aliis in locis alij fuerant hactenus, ſinguli regionem adminiſtrationi ſuæ commiſſam, nunc ſui iuris efficiebant: vel ad hoc impulſi motu proprio, vel ab incolis ad defendendam regionem arceſſiti. Quæ ſane verba me commonefaciunt de imperij noſtri ſtatu non diſſimili, poſt exſtinctos imperatores Sueuos.

EDRENOS. VLVBAT. CAPLIZE.

16. Edrenoſium Teggiurem dixi, ab opido, quod Turcis vocatur Edrenos. Adranuſium ducem ſiue præſidem dixiſſent Græci veteres. Ciuitas ipſa Bithyniæ, non procul a Pruſa diſtat. Conſtitutio nouella Leonis Auguſti de Thronis, epiſcopatū Adranuſium metropoli Nicomedienſi Bithyniæ ſubijcit. Opidum Adranes, genere neutro, priſcis adpellabatur. Vlubat opidum vocant Turci, quod Lupadi noſtris Geographis dicitur. Prætor Græciæ noſter, & Chalcocondyles, Lopadium nominant. Nec

procul

procul a Palormo situm est, (Panormum dixere Græci superiorum ætatum) vbi veteris vrbis Cyzici ruinæ inter copiosa rudera marmorum conspiciuntur, & vina nobilia nascuntur, quibus cum voluptate Constantinopoli salubriter vtebamur. Vox Caplizę Turcis calidam aquam siue balineum significat, quæ Græcis thermę sunt. Et superant Prusæ nunc etiam ad montis Olympi pedem thermæ præstantissimæ, ac in primis celebres: quum ex interuallo non magno, aquæ calidæ pariter, & frigidæ, miro naturæ beneficio, largiter ebulliant. Apud Stephanum, qui librum de vrbibus scripsit, Ortelio citante, Therma legitur, locus Prusiæ, (Prusæ vult puto dicere, quamquã & alioquin hæc mendosa arbitror) qui & Basilica vocetur. Hic ille locus est Basilicarum siue regiarum thermarum, quo de nũc agimus. Nam quod opidum Thermarum Basilicarum in Nouella Leonis Augusti reperitur, aliud est, ac longius remotum a Prusa: quum episcopatus ille metropoli Cæsariensi Cappadociæ subijciatur.

MONS CALOGERORVM. GENISCHEher. Iussuph.

Montem monachorum, qui legitur heic in annalibus, Turci 17.
sua lingua vocant Geschis dage, Græci Kalogeron oros. Intelligitur autem hoc nomine mons Olympus Bithyniæ, qui Constantinopoli degentibus, & in Propontide nauigantibus, insigni altitudine cõspicitur. Nomen hoc inde tulit, quod olim frequentia Calogerorum haberet monasteria, velut hodieque mons Athos in Europa, quem sanctum vocant: vbi XXIII supersunt monasteria, singula quondam CC aut CCC a calogeris inhabitata, cõtraque vim prædonum ac piratarum munita. Nunc deminuto licet numero, tamen adhuc eorum est magna copia. Vocatur autem monachus a Græcis Calogeros, non veluti Kalos Hieros, id est, bonus sanctus, quod nostris persuasum est: sed quasi Kalos geros, (sic enim hodie loquũtur) id est, bonus senex. Nam senilis ætas huic professioni aptissima est. Neapolim interpreta-

tus ſum, voce Græca, quæ Turcis eſt Geniſcheher, id eſt, noua ciuitas. Ea non procul a Nicæa diſtat, & Busbequio, ſicut & Ortelio, Ieniſar dicitur: ac intelligi eamdem arbitror a Spandugino, in expoſita ſuperius narratione, de origine Sultanorum Turcicorum. Iuſſuph, Pruſæi nomen præſidis, idem eſt cum Ioſepho. Gauderius, Ferdinandi Cæſaris interpres, ſcripſit Iuſſuc in verſione ſua, quod vocabulum Turcis anulum ſignificat.

DE VARIIS MONETIS. QVID MANGVRI, Aſpri, Siderocapſia, Hyperpyra, Hyperpyrarij, Drama, Scachi, Sultanini, Seraphini, Byzantij, Chryſini, Altumler. AEgyptiæ Syriacæque monetæ ratio.

18. Neceſſario nobis heic agendum de variis tam Græcorum, quam Turcorum Ægyptiorumque monetæ generibus: vt vno loco poſita, velut in conſpectu lectori ſint. Ac primo quidem, vt pretium ſingulorũ, quæ Turcis in vſu ſunt, indicemus: animaduertendum, ante annos 40 vel 50, quo tempore ſcripſit Turcica ſua Theodorus Spanduginus, octo manguros æreos vnũ aſprũ argenteum valuiſſe. Rurſum quatuor aſpros effeciſſe dramam. Dramas vero nouem, pretium fuiſſe taleri vnius Germanici, qui 36 aſpros valebat: quum Sultaninus aureus, tam pondere, quam auri bonitate par Zecchino ſiue Ducato Veneto, 54 aſpris æſtimaretur, hoc eſt, vno talero Germanico, cum ſemiſſe. Deinde pretium taleri diu ſtabile fuit, aſpri quadraginta: Sultanini vero, ſeu ducati, ſexaginta. Nos autem Conſtantinopoli quum eſſemus, ſic erant horum omnium aucta pretia, propter grauamina (quemadmodum aiebant) belli Perſici, & alias cauſas explicatu non neceſſarias: vt manguri 24 vno commutarẽtur aſpro: aſpri quinque dramam efficerent: dramæ duodecim, talerum Germanicum: vnus cum ſemiſſe talerus, Zecchinũ Venetum, hoc eſt, aſpros 90: quum paullo minus eſſet Sultanini pretium. Hoc modo drama, quinque conſtans aſpris, valebat ſex noſtros cruciatos ſeu quarantanos Venetos: decem dramæ, vel aſpri 50, florenum

renum Germanicum: aſpri 60, ſeu duodecim dramæ, talerum noſtratem. Quæ ipſa quoque pretia deinceps adeo ſunt aucta, talerũ vt vnum aſpris æſtimatum 80 intelligam. Expoſito pretio ſingulorum, addamus nunc de monetis ipſis quædam, futura lectoribus, vt ſpero, non iniucunda cognitu. Primum igitur ærei manguri ſucceſſerunt in nummulorum locum, quos aſſes priſci dixerunt. Ex argento ſignati ſunt his proximi, qui Græcis aſpri, Turcis Acſe nominantur. Reineccius noſter, in Adpendice ad Beluacenſem, perperã ſcribit Aſperos. Ibidem facta mentione de 500 iperperis, addit: hoc monetæ Tataricæ genus eſſe. Ego vero vtrumque dico pro Græcæ monetæ genere habendũ. Et aſpri quidem Græcis, Turcis Acſe, ſic ab albedine dicti ſunt, vt Italis bianchi, Gallis les blancs, certa nimirum & ipſa monetę genera. Sicut enim Mauros Græcis eſt niger, vnde Moros Itali noſtrique vocant Æthiopes: ita color albus eiſdem Aſpros dicitur. Nec recens adeo vocabulum hoc eſſe, paret ex gloſſario perueteri, quod Aſpraturam interpretatur Græca voce κόλλυβοι, hoc eſt, monetam minorem: cuius generis aſpri ſeu bianchi vel in primis ſunt, cum quibus collybiſtæ ſiue nummularij monetam maiorem, tam argenteam, quam auream, commutare ſolent. Aſpros autem voco, Latinam vocem Nummulos reſpiciẽs, quæ ſubintelligitur. Nam Græci quidem Aſpra dicunt. Et ſunt duplicia, maiora minoraque. Minora vulgo in vſu ſunt, maiora vocantur peculiari voce Siderocapſia. Quippe Siderocapſa nomen eſt opidi, quod e regione Thaſſi ſitum eſt, prope montem ſanctum, de quo paullo ante dictum. Eo loco tam auri, quam argẽti fodinæ ſunt, (vnde Chryſiten Liuij putat eſſe Bellonius) & aſpra ſignantur, ceteris maiora, quibus ab opido Siderocapſiorũ manſit hactenus adpellatio. Recipit hæc tantum Sultanus Turcorũ, & ſuis theſauris infert. Eadem erogat in militum miniſtrorumque ſuorum ſtipendia. Minora plane non admittit, quidquid tamdẽm ei ſoluendum ſit. De iperperis obſeruanda primum vitioſa ſcriptura. Non enim iperpera ſcribi debent, ſed hyperpyra. Pulologus noſter hyperpyri vocem habet. Manuel Muſicius A-

theniensis interrogatus a me, quanti putaret æstimandum hyperpyron: respondebat, propemodum par huius pretium esse Marcelli argentei Veneti pretio. Quidam Italico nummo Iulio putant æquandum. Equidem accurate pretium supputans, hyperpyron inuenio valere nouem cruciatos seu quarantanos. Incolæ Cyprij regni prius, quam barbarorum subirent iugum, in quinque diuersa hominum genera distribuebantur. Horum aliis omissis, quod huic instituto nostro quadrat, exponam. Infimi generis adpellabantur Pariki, condicionis homines seruilis, vsq; adeo dominis obligati propemodum vt vitæ necisque potestatem in eos haberent. Nomen ipsum Pariki, Græcæ originis est. Nam πάροικοι dicuntur Græcis coloni, sicut & Iustiniano Augusto παροικικὸν νόμιμον, ius colonarium est. Secundum hos proximi vocabantur vulgo Lefteri, qui quidem & ipsi Paricorum seu colonorum erant e numero, sed qui vel interueniente pecunia, vel gratia dominorum, vel alia quadam via libertatem impetrauerant, diuersa tamen ratione. Quippe nonnulli absolute liberi efficiebantur, quum alij personali dumtaxat libertate potiti, nihilo minus rerum suarum nomine dominis essent obligati: puta, quotannis vt soluerent principibus aut nobilibus viris, 15 vel 16, plus aut minus, perpira: (sic enim corrupte vocabant) cuius in perpiris numerandæ pecuniæ causa, Perpiriarij dicebantur. Adgnoscit, opinor, voces lector deprauatas, quum & hyperpyra dici debeant, & Eleutheri, qui liberi sunt, & Hyperpyrarij, qui singulos in annos hyperpyra soluunt. Si quis denique pretium hyperpyrorum cognoscere cupit, expendat hęc Beluacensis verba, de libri 30 capite 143: Terra Soldani valebat ei cottidie 40000 iperpera, id est, 57000 marcas argenti. Sed prius scripturæ tollendum vitium, pro 57000 marcis argenti, 5700 marcas vt reponamus. Et nihilo minus hæc ipsa summa prouentus cottidiani tanta videtur esse, pæne fidem vt mereri nequeat. Sed enim pergendum ad alia. Quam diximus dramam, pro certi ponderis apud Turcos nomine lector accipiat, quod quidem ex drachmę vocabulo Gręco mutilatū est. Ipsius ponderis rationem in aspris

iam

iam expoſuimus. An vero Turcicum antiquo ponderi Græco reſpondeat, diſputare nunc religio eſt, ne lectori nimium velut extra metas vagando moleſti ſimus. Scachi perquam frequentes in Turcia ſunt hoc tempore, moneta Perſici Scachi ſiue regis, vnde nomen habent, Turcorum hoſtis acerrimi. Singuli valent aſpros Turcicos octo. Sultanini ex auro ſunt, quondam adpellati Soldani. Sic enim apud Beluacenſem loco iam indicato legimus, argentariæ fructum in Lebena (non procul a Sebaſtia) fuiſſe tres rotas argenti depurati, hoc eſt, tria millia Soldanorū. Eiuſdem cum Soldanis erant tum ponderis, tum pretij, qui Græcorum imperatorum temporibus Byzantij nominabantur, & Byzantini: characteris dumtaxat ratione diuerſi. Cōſimiliter & Seraphini, quos primus ex Soldanis Ægyptiis ſignauit Melechſeraph, a quo nomen etiam hoc conſequuti ſunt. Chryſini Græcis a chryſo dicuntur, vt ab auro nobis aurei: quod imitati Turci, ſuos ſiue ducatos, quod nomen a Venetorum Ducibus profectum arbitror, ſiue Sultaninos, ab Altum vocauerunt Altumler. Chryſinorum quidem in aliquot Græcis & Aſiaticis monumentis antiquis nomen obſeruauimus, quæ alio lectores habituri loco ſunt.

Quod Ægyptias, Arabicas, Syriacaſque monetas adtinet, harum quoque nunc mutata ratio: ſicut ex hac conſignatione D. Hieronymi Beck a Leopoldſtorf videre eſt, qui pretia ſingularum notauit, vt erant anno 1551, quum illas terras perluſtraret. Zibit, ærei nummuli perexigui, ſigna potius ſunt, quam moneta. Duo valent vnum Direm, qui & ipſe nummus eſt æreus. Duo Direm valent Nuccarum vnum, qui nummus eſt æreus maior, cum litteris Arabicis. Nuccari quatuor valent nummulum argenteum, quem Arabes Oſmannū, Turci Achs, Græci Aſpron vocant. Nuccari ſex faciūt nummum argenteum maiuſculum, quem Maidinum vel Cattam nominant. Maidinus vel Catta, Oſmannum vnum cum dimidio facit, & quatuor Marchettis Venetis æſtimatur, vel octo Bezziis ſiue nigris nummulis Germanicis, quorum tres conficiunt vnum cruciatum. Scachi, ma-

iores argẽtei nummi, quorum ſinguli quatuor maidinos; decem vero, Turcicum aureum valent. Altum, aureus Turcicus, valebat id temporis XL maidinos, vel aſpros LX. Coronati aurei pretium erat, maidini XXXV. Horum vero quam nunc ſint aucta pretia, deprahendere lector ex ſuperius indicatis poteſt.

Obiter deniq; huic explicationi de monetis adiungitor, Sultanos Turcorum tam in ipſis auſpiciis imperij, quemadmodum Spanduginus memoriæ prodidit, quam victoriis potitos illuſtribus, aut natis heredibus maſculis exſultantes, ſicut in annalibus hiſce noſtris paſſim animaduertere licet, aſpros nouos ſignare ſolitos. quod quidem vbi factum eſt, vſum aſprorum veterum interdicto publicato prohibent. Quapropter ab omnibus ad rei monetariæ præfectos deferuntur veteres, ac pro duodecim veteribus aſpri decem noui ſoluuntur. de quo ſane lucrum *Sultanis* haud exiguum prouenit. Inquiſitores etiam conſtituuntur, qui an aliqui veteres aſpros retineant, obſeruent. Hi variis vtuntur fraudibus, & multa nequiter committunt. Eius autem lucri cauſa Muchemetes II, qui Cõſtantinopolim cepit, ſingulis X annis aſpros ſignabat nouos. Fortaſſe tamen hoc etiam feciſſe videri poſſit ad imitationem antiquitatis Romanæ, cuius in numiſmatis toties eſt reperire vota decennalia, vicennalia, tricennalia. Non enim dubium eſt, Muchemetem ſecundum, quem diximus, velut in ipſo ſucceſſorem imperio, multa priſcis in Auguſtis, quos pro deceſſoribus ſuis habebat, ex ambitione quadam æmulari voluiſſe.

SVGVTZVC, GERLE, BOLI.

19. Dicit auctor annalium, exiſtimari vulgo, ſepultũ Oſmanem ad Sugutzuc, qui locus a ſalice nomen habeat. Narrat aũt Laonicus, eſſe vicum iuxta Myſiam, quem incolæ Sogutam vocent, vbi flumen ſit eiuſdem nominis. In hoc vico tradit aliquamdiu habitaſſe Oguzios, & ipſum Othmanem domicilium ibidẽ habuiſſe. Putabatur igitur iſtic conditus, vbi plerumque degere

ſolitus

ſolitus fuerat. Addit etiam, poſſe locum adpellari vicum Itææ. Sic enim reddidit interpres, ſecum in errorem & alios abripiens. Non enim Itææ, ſed ſalicis vicum dicere debuerat, quæ Græcis itæa vocatur. Germani, quorum lingua componendis nominibus per eſt idonea, Falberdorf interpretarētur. Sed notandum, a Laonico poſt Sogutæ vocem, omitti alteram Turcicam Gui, duarum ſyllabarum, quæ vicum ſeu pagum ſignificat. In annalibus noſtris Sugutzug legitur, voce nouellas ſiue teneras ſalices ſignificante, vel ſalicetum potius: ſicut iiſdem Turcis Belezug teneræ ſiue nouellæ quercus ſunt, aut quercetum: quod ipſum quoque nomen eſt opidi Anatolici, cuius infra meminit annalium auctor. Hinc etiam pagi Oſmanzug, vel Othmanzug, nomen deriuo: veluti quo ſignificetur Oſmanis ſiue ſeminarium, ſiue plantatio. Apud Abrahamum Ortelium in tabula Natoliæ legitur Othmangiuch, quod tribus ſyllabis Italico more pronūtiatum, idem eſt cum Othmanzug. In itinerario Busbequij legitur Othmanlick, deprauate puto, quum Otmanſick vel Othmanſuck ab ipſo ſcriptum fuerit: vt poſterius hoc V Gallicum habeat, Turcis etiam vſitatum. Longius ab origine vocis recedunt, qui Otmanic ſcribunt. De Boli, tam regione, quam opido, ſupra diximus numero 13. Bellonius opidum priſcis Abonitichos dictum putat. Gerle non procul a Boli opido diſtat. ſed in Ortelij Natolia puto non recte ſcribi Gerede, pro Gerele, quod idem eſt cum Gerle.

SANGIAC, SANGIAC BEG. MESCHIT, VEL Meſzit. Dſiuma, ſiue Zuma. Imaret. Candri. Cangri. Chiangare.

Sangiac diſſyllabum, ſiue Sanzac, Turcis vexillum ſignificat. 20.
Sunt autem ipſis loco vexillorum ſiue ſignorum militariū, globi, æreì deaurati, ſummo in haſtili defixi: circumplexis ac dependentibus vndique ſeu crinium colligatorum manipulis, ſeu caudis equinis. Vertici pomorum ſiue globorum, quos diximus,

FF

nonnumquam luna creſcens imponitur. Huiuſmodi ſigna militaria plura geſtari vidimus ante baſſam ſeu beglerbegum Temeſuarenſem, quum is nobis Conſtantinopolim ituris occurreret in planicie, poſt deſcenſum a montis Hæmi cliſuris, non procul a Tatarbaſare, qui locus a foro Tatarorum nomen habet, ad tertium a Philippopoli lapidem: vbi nos prætereuntem regio cum comitatu, magnoque camelorum & aliorum iumentorum numero, (ſummarios corrupte vocat Beluacenſis, qui Græcis ſamarij ſunt, & ſagmarij, & ſagmatarij) vidimus. Ab his ſignis militaribus dicũtur Sangiacbegi, prouinciarum ſcilicet præſides, ſiue prætores: qui quum ad expeditiones ſuſcipiendas mandato Sultani euocantur, curant ante ſe ſignum eiuſmodi, quale diximus, cum ſtrepitu tympanorum, & aliorum inſtrumentorum, quibus vtuntur valde ſtridulis, geſtari. Græci Turcicũ illud *Sanzac*, flambarum & flambulum adpellant: Sanzacos autem, *flambulares*. Leo Sapiens, Imp. Aug. librum de adparatibus bellicis ſcripſit, conuerſum liberius, quam par erat, in linguam Latinam a Ioanne Checo Anglo, quem Græcum habemus. In eo Flamulum, quo Cedrinus etiam vtitur, & forma deminuta Flamuliſcium, & Flamulares reperiũtur, nomina Gręcis & Turcicis hiſce reſpondentia. Non enim temere dictum a nobis, ſimias eſſe Græcorum Turcos, in rebus plurimis: maxime quæ ſpectant ad officia militaria, prouinciarumque præfecturas ac præſidatus, & earum diſtributiones. Meſſitæ ſeu Meſzitæ Turcis proprie templa dicuntur, e lignis fabricata: qualia ſcilicet ab eis exſtruebantur, quum necdum imperij creuiſſent opes. Zuma vero, (cuius vocabuli ſupra quoq; facta fuit mentio) templum ſignificat amplum, operis lapidei. Medreſſa quid ſit, quid Imaretum, Gauderius ipſe tam heic, quam aliis in locis, in ipſo contextu expoſuit. Nimirum xenodochia ſunt, vt eſt videre apud Busbequiũ, haud ineleganter conſtructa, ſuisque diſtincta cubiculis: in quæ non modo Turci diuertunt, ſed etiam aliis quibuſuis homines addicti de religione ſententiis. Quippe nec Chriſtianus quiſquam, nec Iudæus, ſeu diues, ſeu mendicus, ab iis arcetur. Baſſæ quoq;,

ac ſangiaci, quum peregrinantur, illis vtuntur. Mos ita fert Turcorum, vt ſingulis, qui eò diuertunt, cibum præbeant. Quum cenæ tempus adpetiit, adeſt miniſter cum ingenti ligneo diſco, qui menſæ inſtar videri poteſt. Hoc patinæ plures continentur, impletæ vel oriza cocta, vel decocto ad cremorem ordeo, addito carnis plerumque veruecinæ fruſto. Circum patinas poſiti panes ſunt, & nonnumquam aliquid faui. Sumit ex his, qui vult. Ac fas eſt peregrinantibus, his cibis toto triduo gratis frui. poſtea mutandum hoſpitium. Sane Turcici proceres maximis impenſis exſtruere potiſſimum ſtudent hæc ſeptem: Meſſitas, imareta, Græcis Maratia, carauā ſaraia, balinea publica: quibus etiam pulcherrimos fontes adiungunt, in ceteris, ad vſus hominum iumentorumque cottidianos; in meſſitis, ad luſtrationes vel ablutiones quaſdam peragendas prius, quam templa ſua ſiue meſſitas ingrediantur. His adde fluminum pontes, & vias publicas, lapidibus ſtratas. quæ quidē omnia perinde ſpectabilia ſunt apud Turcos, & eximia: ſicut apud Anglos iſta, verſu comprehenſa veteri:

Mons, & fons, & pons: eccleſia, femina, lana.

Propemodumque licebit & Turcica diſticho complecti:

Meſsita, maratium: carauanſaraia, lauacra,
Fontes, & pontes fluuiorum, ſtrata viarum.

Obiter hoc etiam addo; Conſtantinopoli Meſſitis, quæ iſtic numero plus minus quadringentæ ſunt, tot huiuſmodi adiuncta eſſe maratia: vt ſi quis in vno triduum victitet, ac deinde pergat ordine ad cetera, totius anni ſpatio vel inuiſere nequeat omnia, vel omnium vti beneficio. Sequitur etiam paullo poſt hunc locum in annalibus explicatus imaretorum vſus, quum narrant, ipſummet Vrchanē in exſtructo ab ſe imareto cibos diſtribuiſſe.

Candria regio ſita eſt ad Pontum Euxinum, inter Bithyniam, & Pontum, hoc nomine, prouinciam: vbi & opidum Candria reperitur in Ortelij Natolia, ſitum eo plane loco, quo Dedacana vetus a Nicolao Sophiano ponitur. Diuerſum ab hoc opidum eſt Cangri, verſus Amaſiam ſiue Cappadociam, quod olim

Gangra nominabatur, vnde Turcis & regio Chiangare dicta.

ZERCOLAE, TAM ALBAE, quam rubræ.

21. Zercola capitis e filtro tegumentum est, latam auream fimbriam habens, qua parte capiti imponitur: de penulæ manica tegminis ipsius petita forma, sicut ipsimet aiunt Turci. Superiori Zercolæ parti, sesquispithamam altæ, caput inseritur: inferior a vertice capitis infra ceruices in dorsum non aliter ad tres spithamas vsque demittitur, ac feminarum Gallicarum tegmen, quod Chapperon ab eis dicitur. A media fronte surgit oblonga quædam quasi vel fistula vel vagina ex ære, partim deaurata, partim argento foris obducta, cui gemmas inserunt, non magni tamen pretij. Hæc Zercola Genizaris albi coloris est, aliis nonnullis rubri, de quibus alio dicendum loco. Fistula siue tubulus excipiendo cono de pennis auium facto seruit, vel belli tempore, vel quum satellitio suo Sultanum stipant.

MVSVLMANI, MVSVLMANISSARE. MAgarissare. Turci. Laonicus emendatus.

Musulmanos dici se volunt Mahumetani, tamquam re-
22. cte credentes: vt Arianicis temporibus ceteri Christiani, quotquot abominabantur eorum furores, Orthodoxorum nomen profitebantur. Ac tametsi Mahumetanis honestissima sit Musulmanorum adpellatio, principibus ipsis Musulmanorum Sultanos se nominantibus, vti frequenter apud Prætorem nostrum videre est: tamen Græcis vicinis, vt Christianis, erat exsecrabile nomen, qui verbo Musulmanissare de omnium grauissimo apud Christianos flagitio desertæ religionis vtebantur: cuius etiam vim declarantes, aliud Magarissandi verbum adhibebant, quod significat stercore faciem conspurcare. Cedrinus, aliique scriptores historiæ, cum iis, qui ius Canonicum orientalis ecclesiæ tractarunt, vtroque vtuntur. Osmanici tamen adfectant hanc adpellationem, & Turcos se dici nolunt. Quo de vocabulo

cabulo facere non possum, quin Philippi Mornæi sententiam exponã, ex libro eius Gallice scripto, de veritate religionis Christianæ contra paganos, Iudæos, Mahumetanos, & alios, cui similis in hoc argumẽti genere nullus antehac prodiit. Nam eadem opera de Turcorum etiam origine quiddã non temere reijciendum intelligemus. Ait ergo Mornæus, Isräelitas fuisse transportatos, etiam Herodoto teste, vltra Mediam, ad regiones id temporis inhabitatas: & ab eis partim Colchos originem duxisse, qui Herodoti tempore circumcidebantur: partim Tataros, qui circa annum Christianum 1200 ductu Zingis Chanis velut inundatione quadam orbem terrarum obruerunt, & imperium deinde Chanis illius Chitaini constituerunt. Erant autem, inquit, hi circumcisi prius etiam, quam Mahumetis nomen audissent: eoque procliuiores fuerunt ad amplectendum legem Mahumetis, quod ex parte cum ipsorum religione conueniret. Vox ipsa Tatari siue Totari, lingua Syriaca reliquias siue residuos significat, ait. Inter hordas quoque Tatariæ, versus partem eius magis aquilonarem, nonnulli nomina Dan, Zabulon, Nephtali, retinuerunt. Vnde non est, quod miremur, tantam Hebræorum esse copiã in regionibus Russiæ, Sarmatiæ, Lithuaniæ. Putat etiam, eo plures istic Hebræos inueniri, quo propius ad Tataros accedatur. Equidem vt obiter aliquam de meo velut symbolam his adijciam, adulescens in Liuoniam, necdũ collegio Teutonicorum equitum dissipato, a Cunrado patre missus ad Albertum patruum, quum alia istic animaduertere memini: tum etiam versus Lithuaniam, in vicinia metropolis Rigæ, (quæ in edito Laonico vitiose transpositis litteris scibitur Vera, pro Ryca: sicut ibidem pro Euphlaste reponendũ Eiflante. Sic enim Germani ceteri vocant Liuoniam, Saxones nostri Liflandam. Gallicus interpres Veram vult esse Nouogrodiam, puerili errore: quum dicat auctor, suis vrbem legibus & libertate frui: ab optimatibus regi: ad mare sitam esse: Danos, Anglos, Gallos eò commerciorum causa nauigare: quæ de Nouogrodia intelligi nequeunt) in huius ergo Rigæ vicinia, nationem quamdam esse

barbaram Lettorum, a ceteris Liuoniæ barbaris incolis, Curonibus & Estonibus, lingua plane discrepantem: qui perpetuo in ore quasi lamentationem quamdam habent, quam vociferando per agros adsiduo repetunt. Ieru Ieru Masco Lon. quibus verbis Ierusalem & Damascum intelligere creduntur, ceterarum in antiqua patria rerum, tot a sæculis, & in remotissimis ab ea solitudinibus, obliti. Ad Mornæum vt redeamus, putat hoc idem non minus esse verosimile de Turcis, quàm de Tataris: quum nomen ipsum Turcorum Hebraica lingua significet exsules, & contumeliosum apud ipsos habeatur. Viderique Mahumetem non abs re, ne populos illos longe numerosissimos offenderet, qui tum temporis incipiebāt se commouere, retinuisse circumcisionē, lustrationes, & alias quasdā legis Mosaicæ cærimonias.

GENISCHEHER, GOINVC, CARASI, Cosri, Bergama, Edremit, Gelipoli.

23. Opida sunt Isnicæ vicina, Genischeher & Goinuc, vel Guinuc trisyllabū, vt heic in archetypo scribitur. Illud nouam ciuitatem significat, & in Ortelij Natolia, sicut & Busbequio, Ienisar vocatur, vt supra dictum numero 17. Goinuc in eadem Ortelij Natolia reperitur. De Carasi exposuimus antea numero 13. Cosri cum Caristo Natoliæ puto eadem est. Bargama vetus est illa, celebrisque membranarum nomine Pergamus, Galeni medici patria. Quæ Turcis heic Edremit, olim dicebatur Attramyttium, Leoni Augusto episcopatus Ephesinæ metropoli subditus. Nautæ nostri vocabant nomine magis corrupto, Landemiti: quod propius ad originem suam accederet, si lingua sua, hoc est Italica, dixissent L' Adremiti. Nobis quidem articuli cum ipso nomine confusio perdifficilem reddebat de adpellatione veteri coniecturam. Sunt autem hæc Troadis opida. De Vlubat superius quædam numero 16 notauimus, infra daturi plura. Paullo post Gallipolim dixi, more nautarum nostrorum, quum Turcis Ge-

cis Gelipoli nominetur. Ridicula sunt somnia Nicolai Nicolaidis Delphinatis, de nomine atque origine huius vrbis: quum a C. Caligula conditam, ab eodem nomen accepisse tradit. Mox opinione mutata, quod fuerit a Gallis exstructa, Gallipolim vult dictam, ceu Gallorum ciuitatem: perinde ac Philippopolis sit Philippi ciuitas, Nicopolis quasi Nicolopolis, Nicolai ciuitas: perbelle, ne dum Gallos suos ornat, suimet obliuiscatur. Non enim aliam in Græcia reperimus vllam Nicolopolim, quam hãc: cuius vt auctor est Nicolaus Nicolaides, ita merito nomen hoc ei relinquamus, vt a duplici Nicolao, Nicolopolis adpelletur. Sed omissis iocis, amplius CCCC annis ante C. Caligulam apud Xenophontem nostrum ciuitatis huius fit mentio. Nec a Gallis etiam condita fuit, sed ab Atheniensibus: quorum dux Callias, initio struendæ dato, promeruit: vt ab ipso Calliupolis, (Calliopolim fere Latina consuetudine vocamus) ceu Calliæ ciuitas, diceretur. Episcopatum huius ad Heracliensem Thraciç metropolim Leo imperator in Thronis refert.

DE PRIMO TVRCORVM IN EVROPAM transitu. De castellis, Zemenic, Chiridocastro, Maito.

Prius, quam de castro Zemenico dicatur, recitabimus heic verba Laonici de prima Turcorum in Europam transiectione, cum quibus deinde locum hunc annalium conferemus. Capto, inquit Laonicus, præsidio Cherronesi, & Madyto, in Thraciam Turci progressi sunt, vsque ad fluuium Tænarum. Notetur in his verbis interpretis oscitantia, qui præsidium Cherronesi dixit, pro Cherronesi castro. Id castrum accipi non potest de Dardanellis. Nam eas arces, quæ duæ sunt, non vna, Muchemetes II exstruxit post captam Constantinopolim, vel ipso teste Chalcocondyla. Ergo Cherronesi castrum illud intelligitur, quod versus Ægæum mare duobus abest milliaribus Græcis vel Italicis a Maito, versus Proponidem vero duobus & viginti a Calliupoli. 24.

Et Maitos hodie dicitur eiusdem Cherronesi opidum, ne Xenophōti quidem ignotum, cui Madytos adpellatur, sicut & Laonico, tribus dumtaxat a Dardanellis versus Ægæum distans milliaribus. Prætor Græciæ noster Asty vel vrbem Madytorum nominat, sicut & Leonis Augusti nouella de Thronis Madyta pariter, & Madytum dixit. Castro autem quo de agimus, nomen est apud Græcos Chiridocastron. Hellespontus istic vsque adeo in angustum cogitur, vt a litore Asiatico Cherronesiacum Europæ tantum vno milliari Græco disiungatur. Hoc igitur in loco Turci primum ex Asia transmiserunt in Europam, & industria quadam Zemenicum, vt ipsi narrant; Chiridocastron, vt Græci; a captiuo quodam Christiano ducti, occuparunt. Inde dissitam ad alterum lapidem adorti Madytum, quam incolarum frequētia territi tentare prius ausi non fuerant, quum hodieque *supra* ccc Græcorum domos habeat, & ipsam in potestatem redegere. Nos istic in itinere nostro vinum coloris rubri comparabamus, quod mensibus aliquot durante nauigatione, variis in malis, & nausea perpetua, præcipue nos recreabat. Nicolaides, de quo paullo ante diximus, fabulas vt de Gallipoli, sic etiā de hoc castro, nobis obtrudit. Narrat enim, dici castrum viduarum, ex huiusmodi occasione. Quum Turci, ait, ope duorum mercatorum Genuensium Hellespontum transmisissent, pro singulis capitibus transportandorum solutis duobus ducatis: primum omnium in Europa castrum hoc ceperunt, in quo mares omnes immani sæuicie contrucidarunt, vita femillis tantummodo cōdonata. Qua de causa nomen ei deinceps mansit, vt castrum viduarum adpelletur. Hoc si verum esset, adpellandum erat Græce Chiron castron, vel Chirocastron, quod nomen ipse non posuit. Sed satis animaduertit peritus historiæ lector, in ipso fabulæ peccatum initio. Nō enim ad primum in Europam Turcorum transitum pertinet illa de Genuensibus historia, sed ad insequentia tēpora, sicut suo loco deinceps numero 87 indicabitur. Deinde Chiridocastri nomen exstitisse constat etiam prius, quam Turci transmisso Hellesponto castrum ipsum occupassent. Erat

in naui

in naui nostra senex multarum rerũ peritus, Antonius Meliẽsis, Græco patre natus in Melo insula (Milon Græci pronuntiant) conductus a Nauarcho, vt index itineris interdiu noctuque nobis esset, quem Podotam Græci nunc dicunt vocabulo peculiari, quod in Pulologo reperitur, vulgus nautarum Pelotã vocat. Is mihi, quum Calliupoli relicta, iam XXII milliaribus emensis, Chiridocastrum præternauigaremus, & ruinosi castri nomen significabat, & historiam non friuolis de causis obseruandã commemorabat. Quo, inquit, tempore Turci primũ hasce freti Hellespontici transmiserunt angustias, vt Asia potiti, Europæ regiones inuaderent: hoc ipso castro, quod vides, in potestatem redacto, primum in Europa pedem fixerunt. Eius rei nuntio, summa celeritate, Constantinopolim perlato: tanta Græcorũ, maiorum nostrorum arrogantia, tanta securitas fuit: vt minime cogitarent de castro mox recuperando, & eijciendis prius ex Europa Turcis, quam maiores in ea vires adquisiuissent, altiusq; suas egissent radices: sed accepti damni grauitatem verbis eleuando dicerent, esse dumtaxat amissum stabulum porcorum. Ludebant enim, vt Naziãzeni nostri verbis vtar, in rebus minime ludicris: ridebãt, in rebus minime ridiculis, sed deplorandis potius: dum ex Chirido castro per iocum, stabulũ porcorum faciebant. Gręcis enim Chiridia dicuntur porci. Sed risus iste tamdem in amaras cõuersus fuit lacrumas. Audiamus maiorem nunc ex eiusdem Antonij narratione Græcorũ insaniam. Venit inde, non magno temporis interiecto spatio, Turcorum in potestatem & Calliupolis, vt in his annalibus quoque recitatur: Græcis interim altum dormientibus, nec de rationibus occurrendi conatibus hostium vel tantillum sollicitis. Quid fit? Huius etiã detrimenti accepti nuntius Constantinopolim venit. Tum magis vt Græcos dementes cerneres, amissam illi Calliupolim flocci facere, iacturam publicam reapse magnam, verbis secordiæ plenis extenuare, non nisi amphoram vini a Turcis ereptam sibi dicere. Sed eos Turci paucis annis in Thracia fecere progressus, vt huius Soleimanis basßæ, qui Calliupolim tunc eis eripuit, fratris filius Baiasites, occu-

patis etiam suburbanis agris, Constantinopolim pluribus annis obsideret: quam quidem omnino redacturus erat in potestatem, ni Tatari Temiris interuenisset expeditio Baiasiti fatalis: qua prospertimi Turcorum successus aliquamdiu diuino consilio fuerunt inhibiti, ne ante tempus a Deo destinatum, imperij Græci reliquias deuorarent. Hæc narratio licet in historiis Græcis non exstet, dignam tamen censui, quæ memoriæ proderetur: vt ex ea nostri homines exemplum capiant, nobis quod ex vsu sit. Vtinam ne nos etiam modo tam altum, veterno Græcorum correpti, sterteremus, vix vt expergisci possimus: dum non Chiridocastra, porcorumue stabula, sed hactenus inuicta Christianorum propugnacula: non Calliupoles, aut amphoras vini, sed Pannonias, sed Cypros, integra regna scilicet, amittimus. Sed reprimo me. Nam plura vetat dolor, & ominis infausti metus.

TRITVRANDI MOS APVD GRAECOS, & Asiaticos. Bolair. Asproli- miona.

25. Arearum in quas messis tẽpore segetes tam in Græcia, quam in Asia, colliguntur; & ipsa triturandi ratio, huiusmodi est. Solent illarum regionum incolæ, postquam demessæ fruges sunt, non domum eas ex agris, more nostro, granis necdum excussis, in horrea conuehere: sed in aream quamdam sub dio comportare. Deinde sparsis per aream manipulis frugum boues & bubalos immittunt, qui dum pedibus subiectas proterunt, aristis grana nullo negotio excutiuntur. Et solent hæc sub dio fieri, extra pagos & opida. Semper autem mos hic apud orientales triturandi fuit, inde vsque ab antiquissimis temporibus, sicut & in sacris libris interdictum vetus reperitur: Os boui trituranti ne obligator. Secundum hæc mentio fit expeditionis Turcorum, primum mari, nauigiis oram Cherronesi versus Ægæum legentibus, & prætcrito Rumeliæ vel Europæ promontorio, sinum Magarisium (sic a fœdis tempestatibus ac pluuiis dictum

dictum, quæ illis in regionibus exiſtere boreis flantibus ſolent, quum apud nos aquilo ſerenitatem aeris ferat) intrantibus, vbi Cherroneſi latus alterum, longo tractu, in mare ſe porrigit: deinde terra, miſſis equitibus, qui cum Edzebego planiciem Cherroneſi verſus amnem Maritzam peruagarentur, & Album ad Portum naualibus ſe cum copiis coniungerent. In his verbis obſeruandum, illam Bolairis planiciem Turcis dictam, Prætori Græciæ noſtro vocari Bolerum, qua ſcilicet per ipſam Cherroneſum, Hadrianopoli procul ad dextram relicta, cum Didymoticho, verſus Ænum opidum, & Maritzam fluuium, quondam Hebrum dictum, ac longius inde Theſſaliam verſus itur. Nam a Chiridocaſtro ſiue Zemenico, per excurrentis in mare Cherroneſi campos, ad Maritzam fluuium, & illum maris ſinum, in quem ſe Maritza ſiue Tænarus, vt Laonicus de cauſa deinceps exponenda vocat, propter Ænum ciuitatem effundit, directum iter non magnum eſt. Quippe Thracica Cherroneſus inſtar linguæ ſe porrigit in Ægæum mare, tam anguſto terræ continentis ſpatio: ſex tantum vt milliaribus Græcis diſtet Helleſpontus a ſinu Magariſio, qui eſt ab altera Cherroneſi parte: quibus a ſex milliaribus etiam dictum eſt Hexamilium Cherroneſi, ſex tantummodo milliaribus Græcis a Calliupoli diſſitum: vt alterum celebrius illud Hexamiliū Iſthmi Corinthiaci totidem patet in latitudinem milliaribus, & vtrimq; gemino ſimiliter a mari alluitur. Begi vocabulum, quod heic Edzi cuidam ex proceribus Turcicis tribuitur, interpretati iam ante ſumus. Hoc tantum lector obſeruet, planiciem Bolairenſem, ſiue Bolerenſem, vt Prætor vocat deinceps apud Turcos Edzeæ vel Ezeæ planiciei nomen ab hoc Edze bego conſequutam, vt infra, certis ex locis horum annalium, parebit. Portus Albus denique Græcis eſt Aſprolimiona.

DE OPIDIS CHEREPOLI ET ZORLI. CIVITAtes Cherronesi, ab Europæ promontorio Constantinopolim vsque, cum interuallis vnius ab altera.

26. Quæ opida Thraciæ Cherepolim & Zorlum Turci vocant, Græci dixere Chariupolim & Tzurulum. Chariupolis siue Chariopolis, perinde ac supra de Calliopoli dictum, ab Atheniensi Charia conditore fuit adpellata. Nam præpotens mari populus Atheniensis ante bellum Peloponesiacum, propter amplitudinem classis, & vsum rerum naualium, Cherronesum cum maiori parte maritimæ Thraciæ ac Macedoniæ, cum Perintho, (nunc Arachlea, quod idem est cum Heraclea) cum Selybria, cum *ipso* Byzantio, possidebat: in eaq; loca, semel occupata, *colonias* deducebat: Thucydide, Xenophonte, atque aliis, testibus. Prætor Græciæ noster Chariopolim cōmemorat, & quo sita loco sit, indicat: dū ordine ciuitates has in Cherroneso recenset, Heracleā, Panium, Rhædestum, Chariopolim. Meminit & Cedrinus in Constantino Monomacho Augusto, vbi de Patzinacis in Macedoniam profecturis explicat. Leo Sapiens Augustus in Nouella de Thronis, Heracleæ metropoli, quam Thraciæ Macedoniæque simul adtribuit, velut in confinio sitam, inter alios episcopatus, hos subijcit: Madytum, de qua diximus, Rhædestum, (nunc Rhodostum) Panium, Hexamilium, (nunc *Xamili*) Calliopolim, Peristasim, Chariopolim, Tzurolloën, (nunc *Zorli*) & Athyra, qui nunc Pons grandis nominatur. Quod si lubet intelligendarum historiarum caussa nosse interualla horum opidorum, vt ordine sita sunt ad litus Hellesponti ac Propontidis, inde a Dardanellis, vbi fauces Hellesponti sunt, in Ægæum cursu rapido semet exonerantis, ad ipsam vsque regiam vrbem Constantinopolim: hæc peraccurate cōputata illius, quem dixi Meliensis Antonij studio, notabis.

A Rumeliæ, vel Romaniæ, Græciæque promontorio, quod extremum est in Europa propter Hellespōti angustias, ad arces

ces faucium, siue Dardanellos, milliaria Græca sunt 18
A Dardanellis Maitum vsque, M. 3.
Maito Chiridocastrum, M. 2.
Chiridocastro Calliupolim, M. 22.
Calliupoli Hexamilium, M. 6.
Hexamilio ad S. Georgij promontorium, M. 6.
A S. Georgio Peristasin, M. 6.
Peristasi Arachlizam, M. 7.
Arachliza Myriophytum, M. 7.
Myriophyto Coram, M. 6.
Cora Gainum, M. 4.
Gaino Rhodostum, M. 25.
Rhodosto Arachleam, M. 30.
Arachlea Silyuream, M. 20.
Silyurea ad Pontem grandem, M. 15.
A Ponte grandi ad Pontem paruum, M. 10.
A Ponte paruo ad S. Stephanum, M. 10.
A S. Stephano ad Heptapyrgium, siue Iadiculam, vel arcem septem turrium, sitam in extremo vrbis Constantinopoleos ad Propontidem angulo, M. 5.
Ab Heptapyrgio ad Sultani saraiū, vbi alter est vrbis angulus ad Bosporum, Propontidi semet infundentem, M. 7.

Tzurulus, (Castaldo Chiorli, Busbequio Chiurli) quam Leo imperator Tzurolloën vocat, nonnihil a Propontide versus mediterranea distat, a Selybria maritima sex plus minus horarum itinere. Nós istic satis commode diem ac noctem egimus. Fallitur in Selime primo Iouius, & auctor annalium Silesiæ Cureus, qui paguin ignobilem & obscurum vocant: quum hodieque sit opidum, & a Prætore dicatur Asty, quod ciuitatem significat, ac in Græcorum historiis etiam Mauricij Augusti temporibus, ante CIↃ scilicet annos, mentio Tzuruli fiat, vbi dicitur, Chagano cum infinita multitudine Thraciam ingresso, Romanorum ducem territum, in castello Tzuruli, tamquam loco munito, se cōclusisse. Nam hæc ipsa leguntur apud Zonaram verba.

EVRENOS, ET CETERI TRES APVD *Turcos illuſtrium quatuor familiarum auctores.*

27. Tradunt noſtri, & in his Geufræus, Oſmanem ſibi tres fœderatos adſciuiſſe, quorum adiutus ope, compluribus opidis ſubactis, auctoritatem ſibi, potentiamque comparauerit. Horũ duos fuiſſe Græcos, religionis Chriſtianæ deſertores, tertiũ vero Turcum. Græcorum vnus, Michaël nominabatur: alter, Marcos. Turco nomen Aurami fuiſſe ſcribit. Ab his propagatas eſſe tres familias apud Turcos, ceteris omnibus, ſecundum Oſmanidas, nobiliores: a Michaële, qui Michalogli, quaſi Michalides, dicantur: a Marco, qui Marcozogli, quaſi Marcozides: ab Aurami, *qui* Auramogli, & Auramides. Nos hactenus horum in *annalibus* hiſce mentionem nullam habuimus. Eurenoſis nomen heic primum anno Chriſtiano 1357 legimus, quem ex procerum numero fuiſſe non dubium eſt, quum begus adpelletur. Et Turcos heic quidem ſequi malo, quibus Eurenos; quam Geufræum, cui Aurami vocatur. Vnde poſteri quoque non Auramogli cum Geufræo, ſed cum Turcis Eurenoſogli, velut Eurenoſides, ſunt adpellandi. Michalogli ſerius his commemorãtur in annalibus, & nominatim Mechemet beg Michalogli, dux Acanziorũ, ſub initium Muchemetis primi, anno Chriſtiano 1414. Malcozogli longe poſt hos, anno Chriſtiano 1480, quo tempore Bali beg Malcozogli nominatur, ſub Muchemete ſecundo. Quartæ familiæ non fit apud Geufræum mentio, quam Turchan begus propagauit. Hoc nomen in his annalibus reperitur ſub Murate II, anno Chriſtiano 1433. Eurenoſes apud Laonicum Brenezes ſcribitur, pro Eurenezes, aut Vrenezes. Idem Michaloglios etiã Michalines alicubi vocat. Malcozzides & Malcozogli cur a Turcis pro Marcozziis & Marcozogliis dicantur, ſcio: cur a Reineccio Malaconij, neſcio. Eurenoſis etiam poſteri rectius Eurenoſij vel Eurenesij vocabũtur, quam Ebrenes. Turchan begus Chalcocondylæ Turachanes nominatur. Noſtra ætate nullam horum

rum extra Malcozzios, & Michaloglios, mētionem inuenimus: & Michalogliorum ſane recentiorem, ex quibus Achmetes Acanziis præfuit in exercitu Soleimanis, ad obſidendam Viennam proficiſcentis. Caſanen vero Michaloglium triennio poſt in his annalibus expeditione Soleimanis altera contra Germanos, a noſtris cæſum, magnis cum copiis, legimus.

DIMOTVC. BVRGOSINE. BERGAS. Plagiari.

In vicinia Tzuruli, de qua dictum, Didymotichum Prætor cum aliis opidum ponit, a geminis muris ſic adpellatum, Turcis mutilate Dimotuc: quod Nicetas Latine verſus, Eurū fluuium ambire tradit, pro quo ſcribere debuit interpres Hebrū fluuiū, cuius nomen in pluribus hiſtoriarum Græcarum locis ita corruptum reperitur. Opidi Dimotuci adpellatio ne hodie quidem eſt obſcura, præſertim propter elegantiſſimos vrceolos, qui ab incolis elaborati, quum alia in loca, tum etiam Conſtantinopolim deportantur. Solent enim ex eis tam ipſe Turcorum Sultanus, quam alij magnates, aquam haurire. Didymotichum nouella Leonis imperatoris Traianopolitanæ montis Rhodopes metropoli ſubijcit. Andronicus autem Palæologus II huius nominis imperator, ab epiſcopatu ad metropolis dignitatem in ſynhodo prouexit. Vicina Didymoticho eſt Burgoſine, quæ Caſtaldo Bergas eſt, aliis vulgo Bregas, magis etiam vitioſe. Noſtri comites Turcici, quum iſtic eſſemus, Burgos adpellabant. Gerardus Mercator cum aliis ex Bergas facit Bergulam & Bergelen Ptolemæi, Bergulion Cedrini, & Arcadiopolim. Proximum ab hoc opidulum verſus Hadrianopolim medij diei diſtat itinere, quod idem Caſtaldus Sitibabam nominat, quum a Turcis noſtris Eskibaba diceretur: id eſt, Baba vetus. Soleimanes baſſa mortuus eo caſu, qui recitatur in annalibus, in pago non procul a Calliupoli ſepultus traditur, cui nomen Plagiari. De monumento tamen eius nihil iſtic intelleximus, licet ad Calliupo-

lim quatuor fere septimanis hæreremus. Obseruandum in annalibus, mortuum hunc Soleimanem duobus ante patrem Vrchanem mensibus: cui filius Murates natu minor, non Soleimanes successerit. Nam plerique Soleimanem inter Sultanos referunt, & primum huius nominis faciunt.

BELEZVG. CHELIL. CADILESCHER, *& Cadi Asker.*

29. Belezuga locus est Anatoliæ, cui nomen a querceto. Significat enim vox ipsa nouellas quercus, vt adnotatum supra, numero 19. Zenderlu Chelil est is, qui edito Chalcocondylæ corrupta scriptura Chatites adpellatur, pro Chaliles, quod ei nomen est apud Gregoram. Ex eo qui Halim facit interpres Laonici, errat: quum diuersa plane nomina sint Chelil & Ali. Vox Cadi Turcis iudicem significat, qui de causis litigantium aliquo in opido, vel vrbe, vel prouincia cognoscit. In Italia Potestatum vocant, cuius officij mentionem Prætor Græciæ noster facit, quo loco narrat Venetiis missum fuisse Constantinopolim nouum Exusiasten, (quo nomine significatur is, qui est cum potestate, ac iurisdictionem exercet) quem ipsi, ait, Potestatum nominant. Cadi vero Leschér, siue Lesker, significat iudicem supremum, qui Arabum Maurorumque lingua dicitur Cadi Asker: qua voce solent vti, qui elegantius loquuntur, vulgus altera. Erant autem prius in vniuerso Turcorum imperio duo tantum Cadilescheri. Primus Anatoliæ, alter Rumeliæ, hoc est Romaniæ vel Europæ. Sed a Selime primo tertius his adiunctus fuit, post subactos populos principis Aladeulis, & Sultani Cairensis, videlicet Ægyptios, Syros, Arabes, & Armeniorum partem: quæ regiones quum latissime pateant, etiam tertij huius Cadilescheri officium maioris est momenti, quam reliquorum. Habent autem imperium Cadilescheri ceteros in Cadios siue iudices, & Hoggias, & Talismanos: velut apud nos sub iurisdictione Archiepiscoporum, episcopi, presbyteri, diaconi, conti-

continentur. Iidem & Cadilicatus siue iudicum officia (Potestarias Itali vocant) arbitratu suo conferre solent, sed ea lege tamen, vt constituti ab ipsis iudices, a Sultano confirmentur. Addendum & hoc; duos illos primos iudices maiores accepisse Turcos a Græcis, quorum (vti dictum sæpius) æmulati sunt imperij veterem formam. Quippe Græci etiam Dicastas siue Iudices Anatoles & Helladis habebant. Adeoque magna fuisse istæc officia vel ex eo paret, quod imperatrix Zoë iudicem Græcorum fecerit Cōstantinum Monomachum, cui tamen non multo post ipsa nupsit, & per nuptias imperium tradidit, sicut in eius vita Cedrinus scripsit. Idem in Paralipomenis, quæ necdum habemus edita, Iudicis Hellados (quæ Græcia est) ac Peloponesi, tamquam magno præditi officio siue dignitate, meminit.

SCACHIN: SIS OPIDVM: *MERITZA flumen.*

Qui Turcis heic Lala Scachin, Laonico Saines vocatur. Et 30.
prædicat eum valde Laonicus, optimumque virum adpellat. Quænam vero sit illa Sis, cuius captæ sit mentio, videndum. Ponit Marius Niger in Thracia Sissopolim, quę olim dicta fuerit Apollonia: ponit & Pinetus in Macedonia Sissopolim, quæ veteribus fuerit Apollonia Taulantiorum. Vtrius sit opinio melior, ipsi viderint. Equidem neutram harum accipi de Sis opido posse puto, quum Sissopolis Thraciæ versus Euxinum, haud procul ab Anchialo, quam nunc Achelò Greci vocant, collocetur: Macedonia vero remotior etiam sit ab illis locis, quæ huic proxima statuuntur, nimirum a Tzurulo & Burgosine. Restat igitur, vt aliud his vicinius opidum quæramus, quod Sis annalium sit. Hoc vero nobis monstrat Græciæ Prætor esse Cissum, non procul a Tzurulò situm, sicut ex his verbis eius adparet: Cepit Imperator Ioannes Ducas Vatatzes & Cissum castellum, & vsque ad eum fluuium, quem vulgus Maritzam vocat, limites constituit. Potitus est & monte Tugano, & opidulum in eo condidit:

quò Nicolaum Cotertzen ablegauit, vt excubias ibidem ageret, & Latinis intra Tzurulum degentibus negotia facesseret: quod quidem opidum Tzuruli non magno tempore interiecto Romanis a copiis in potestatem redactum fuit. Quibus in verbis obiter & Maritzæ fluminis mentio fit, quod statim heic in annalibus etiam reperitur, & a Turcis Meritza nominatur. Sed Prætor paullo post, hæc de Maritza subijcit: Alij sedes cōstituebant versus inferiores partes, & eum fluuium, quem lingua vulgaris, vt antea dictū est, Maritzam vocat. Reapse quidem is Hebrus est, qui versus Ænum opidum excurrens, ibidem in Ægæum se pelagus effundit. Sed quia cum hoc & alij se coniungunt amnes, ac maiorem efficiunt: iccirco nomen etiam apud accolas mutat. Flumina vero, quæ Prætor ab Hebro siue Maritza recipi commemorat, alia non est necesse recēseri, quod Turcicis nostris illustrandis non seruiant: sed duo tantum præterire silentio non possum, quæ Hadrianopoli se in Hebrum exonerant. Vnius fluuioli nomen est Harda, nec olim, nec hodie celebris: alterius Tunsa, cuius faciunda fuit mentio, quod Chalcocondyles sæpe Tænarum nominet, sicut ex vita Muchemetis II, quem Hadrianopoli regiam sedem vltra Tænarum, qua Hebrum illabitur, muniuisse scribit; & ex allegatis supra, numero 24, videre est. Quippe Tænarus fluuius idem est cum Tunsa, videturque nonnumquam Tænari nomen manere flumini, abolita Hebri adpellatione, ad ipsam Ænum vsque ciuitatem, vbi mari Ægæo miscetur. Hebrum denique Valizam nemo vocat, nec Mazeram: vt existimarunt Nicolaus Nicolaïdes, & Oliuarius.

YPSALA THRACIAE opidum.

31. Post captam Didymotichum tradunt annales, Chazim Elim begum versus Ypsalam cum copiis perrexisse. Huic nomini simillimum est Cypsala, quod opidum ab Antonino in Thracia commemoratur. Alij Cypsella scribunt, vti legitur etiam in No-

uella

uella Leonis Auguſti de Thronis. Non procul ab Æno ciuitate collocatur, de qua mox dicturi ſumus. Chypſala Sophiano dicitur, Chapſilar Bellonio, qui haud ſcio an non erret, ſimilitudine nominis Chapſe vel Chaphſe deceptus, qui vicus exiguus eſt in itinere, quo Conſtantinopoli Didymotichum itur: vt infra parebit in extremo Baiaſite II. Diſtat etiam ab Hadrianopoli, qua Selybriam tenditur, non magno itinere diurno quoddam opidulum, cui nomen Hapſala, nobilitatum meſſita & carauanſaraio Mechemetis baſſæ, ambobus ſane pulcherrimis & ſumtuoſis. Eo nos in loco pernoctabamus. Sed vti diuerſus eſt ab Ypſala, ſic cum Caſtaldo eumdem eſſe cum Capſa, ſtatuere non poſſum.

YGNOS, AD MERITZAE FLVminis oſtium.

Hæc ciuitas Græcis dicitur Ænos & Oenos, quorum poſte- 32.
rius ipſi pronuntiant Inos, vnde nomen Ygnos, quod heic in annalibus legitur, molli pronuntiatione litteræ N per Gn, Græcis, & Turcis, & Italis, & Hiſpanis, qui ñ ſcribunt, familiari. Inter metropoles vel archiepiſcopatus Thraciæ refertur ab Imperatore Leone in Nouella de Thronis. Virgilius & alij Ænum ab Ænea poſt excidium Troiæ conditam in Thracia, ſicque nominatam ab eodem, narrant. Propter Ænum fluuius Meritza vel Hebrus in mare ſemet exonerat, vti paullo ante dictum ex Prætore noſtro. Principes aliquando Cateluſios Genuates habuit, ſicut & Lesbus inſula, (de quibus infra dicemus capite 138.) quum illi a ciuibus arceſſiti temporibus imperatorum Græcorum inter ſe diſcordium, vrbis defenſionem ſuſcepiſſent, ſicut apud Laonicum legitur. Caſtaldus Enio ſcripſit, quod duabus (vt opinor) ſyllabis enuntiandum. Antonius Bonfinius in hiſtoriis Vngaricis corruptius Eniam vocauit, quum anno 1469 Nicolaum Canalem præfectum Venetæ claſſis Eniam Thraciæ vrbem direptam incendiſſe tradit.

ZAGORA, DEBELTVS, Philibe.

33. Zagora Thraciæ prius adpellabatur Debeltus, vt est apud Cedrinum & Zonaram. Debelti episcopatum Leo Sapiens Imperator in Nouella de Thronis metropoli Hadrianopolitanæ montis Hæmi subijcit. In historia Symeonis Magistri officiorum manuscripta legitur, Iustinianum Rinotmetum imperatorem restitutum opera Terbelis Bulgarorum principis, ei quum alia dona dedisse, tum defalcatam ab imperio Romano regionem, quæ postea Zagoria dicta fuerit, possidendam concessisse. Deueltus, quam adhuc ita Græci vocant, siue Zagora, quod ei nomen Bulgari tribuerunt, milliario sexagesimo ab Hadrianopoli distat. Philibe vero Turcis est Philippopolis Thraciæ, Debelto vel Zagoræ vicina: quam vrbem qui a Philippo Macedone, magni Alexandri patre, conditam cum vulgo existimant, falluntur. Nam Philippi Cæsaris opus est, vt aliæ complures in Thracia ciuitates ab imperatoribus fuere conditæ, quod ipsa quoque nomina testantur, vt Traianopolis montis Rhodopes, vt Hadrianopolis Hæmi montis, vt Arcadiopolis, vt Anastasiopolis. De Philippopoli vero expresse scriptum his verbis reperi quodam in historiæ Græcę libro, cuius & principium, & nomen auctoris perierat, quum ceteroqui multa scitu digna contineret: Philippus imperator vrbem in Europa condidit, quam Philippopolim adpellauit. In hac vrbe totum nos triduum commorabamur, dum Turci comites nostri suum Bairam maius, exacto ieiunio triginta dierum, diebus mensis Octobris quinto, sexto, septimo, celebrarent. Est adhuc archiepiscopatus, cui tunc præerat is, qui postea factus est patriarcha nobis Constantinopoli degentibus, Theoliptus: de sententia synhodi Græcorum abdicato Pachomio, viro prophano, & litterarum plane rudi, qui largitionibus & aliis malis artibus dignitatem adeptus fuerat.

GRADVS LEGIS MAHVMETANAE PEritorum apud Turcos, & qui Taliſmani dicantur.

Vt Taliſmani qui ſint, commodius intelligatur: ſciendum, 34.
certos eſſe gradus Mahumetanis eorum, qui legis apud ipſos periti ſunt, & partim ius dicunt, partim legem interpretantur. Ludouicus Baſſanus Iadrenſis in hunc modum comparat eos cum noſtris Eccleſiaſticis. Primum Muphtim dicit eſſe inter ipſos inſtar vel Papæ noſtri, vel Patriarchæ Græcorum. Quippe iuris omnis & ſacrorum Rex eſt, vti veteres etiam Romani loquebantur. Huic proximi ſunt Cadileſcheri, de quibus dictum numero 29. Baſſanus hos cum Archiepiſcopis noſtris comparat. Sequuntur Cadij, veluti proximum poſt Archiepiſcopos locum obtinent Epiſcopi. Secundum hos ſunt eis Hoggiæ, qui ſeniores dicuntur, vt Græcis & noſtris Presbyteri. Excipiunt Hoggias Taliſmani, ſeu Presbyteros Diaconi. Vltimi ſunt Deruiſij, qui Calogeris Græcorum, monachis noſtris reſpondent. Taliſmani Mahumetanos ad preces interdiu & noctu quinquies dicendas excitant, de quibus aliâs agemus. Clepſydris, veteri more Græcorum, vtuntur ad diſtinguenda tam diurna, quam nocturna temporum ſpatia. Nam quæ a noſtris artificioſe confecta perueniunt ad Turcos horonomia, longe ipſis gratiſſima, planeque admiranda, procerum dumtaxat vſibus ſeruiunt. Quum precum tempus adpetiit, turres adiunctas meſſitis præaltas conſcendunt. Eæ ſic factæ ſunt, vt in ſuperiori parte, propemodum vbi occipiunt deminui, vt tamdem in acuminatum faſtigium deſinant, in proiecto quaqua verſum obambulari poſſit. Heic ergo circumeuntes, acutiſſima voce clamorem tollunt, digitis alteram aurium obſtruentes, & homines ad inuocandum numen exhortantur. Vox ipſa longius, quam quiſquam noſtrum credat, qui ea loca non adierit, pertinet. Communis autem precatio muſulmanorum huiuſmodi eſt, au-

ctore Postello: In nomine Dei misericordis, propitij. Laus Deo, regi sæculorum, misericordi & pio, regi diei iudicij. Heus seruiamus illi, & heus adiuuabimur. Dirige nos in punctum rectum, punctum eorum, in quibus tibi beneplacitum est, & quibus non irasceris: & non errabimus. Hæc tam illis est vsitata precatio, quam nobis dominica: & a quibusdam ad battologiam vsque adeo recitatur, vt centies eam repetant. Idem facit in oratione publica Talisinanus pro his, qui negligenter orant: aiuntque hac repetitione suppleri aliorum errores ac delicta. Quidam vero tanta repetunt adsiduitate, tamdem vt concidãt: alij corpus ita circumagitando, vt omnino extra se rapiantur.

DE GENIZERIS, VEL GENIZARIS: vnde sic dicti.

35. Nusquam reperi Genizarorum originem verius descriptam, quam heic: ideoque locus est memorabilis, quo plurium alucinationes refutantur. Nam alij volunt institutos ab Othmane vel Osmane Gasi, nonnulli (quos interest Iouius, & Geufræus,) fuisse referunt ordinatam ipsorum militiam primum omnium a Murate II, quem ego numerum potius auxisse dixerim, quam fuisse militiæ ipsius auctorem. Vocis etiam etymon controuersum est. Initio declarationis annalium Spandugini opinionem recitaui, de Sari pago, quem Delus ille ceperit, a quo fuerit ortus Osman. Ea locum habere nequit. Reineccius aliquoties repetit, Ianizarorum nomen ad notionem reuocatum, a Ianua deduci: quum Turcis IANVAM aulam dici constet. Ego vero fateor, adeoque vulgo notum est, aulam Sultani (Romani veteres comitatum Principis adpellabant) a Turcis vocari Portam Osmanicam, quod Portæ nomen idem est fere cum Ianua: sed (quod ipsius pace, citra insectationem vllam, dictum esto) cogitare debebat, Turcis Portam dici sua lingua, CAPI: de quo vocabulo deriuari non Ianizarorum vel Genizarorum nomen potest, sed Capisilarorum, de quibus alibi. Paucis vt verum etymon

mon indicem, nomen Genizeri Turcis nouos homines, seu milites nouos significat, seu Latina voce veteri Tirones: cuius etymi ratio patet ex iis, quæ heic in annalibus exposita leguntur. Geufræi somnium de Cham & Ieser, ceu ridiculum exploditor.

CHAIRADIN. BVGA: Ischeboli.

De Bassarum & Vezirum officio supra diximus, numero 14. 36.
Quod Chelili datum fuisse traditur cognomen Chairadin, lingua Turcica significat eum, qui bene strenueque se gessit, vel bene meritus est: vt Græcis Euergetes dicitur, quod sibi cognomentum prisci reges, aliquot Ægypti Syriæque sumserunt. Ex Chairadin Laonicus fecit Charatinem: & in fine libri octaui, Charaitinem: Iouius, Hariadenum. Idem enim nomen nostra memoria datum fuit a Soleimane I I piratæ nobili, sed strenuo ceteroqui viro, Barbarossæ: de quo dicturi suo loco sunt annales. Buga Calliupoli transiecto Hellesponto Prusam ituris occurrit. A Geographis recentioribus Iuba, transpositis litteris scribitur, vti deinceps repetemus initio Muratis II. Opidum Ischeboli Græcis est Scopelos, Zagoræ vicinum. Leo Sapiens Augustus inter episcopatus metropolitani Hadrianopoleos Hæmi montis, Scopelum refert: vnde situs intelligi potest.

SERVII, SERBI, SORABI, ZIRFI, ZERFI, Seruoctonium.

Seruios collocat Laonicus in antiqua regione Triballorum, 37.
Mysiaque superiori: quo nimirum ex septemtrione paullatim cōmigrarunt, debilitatis imperij Romani Græciq; viribus. Nam Serbos circa Mæotidem Plinius collocat, vnde partim profecti fuere versus Danubiū, & Mysiam hanc superiorē: partim itinere diuerso, per Sarmatiæ siue Poloniæ latissime patētes cāpos in oram Germaniæ, Polonis vicinā (Lusatia nūc dicitur) infusi, sedes

ibidem, & in vicinia conſtituerunt, inter Salam & Albim fluuios. Hinc Sirbos ibi Dubrauius recte collocat, hinc Miſnia quoque Imperatoris Henrici Aucupis tempore dicta fuit a vicinis Sirbia, hinc in iis locis & Serbi Wenedi, & Serbecum, & Serbeſtum opida. Ne lingua quidem defecit, in vtraque Luſatia Wenedis incolis vſitata. Nec I littera cum E permutata nos moueat, quod in hac voce frequenter fieri notauimus. Nam & annales Auſtriaci Syruiam dixerunt, quorum verba reperies numero 54. Hiſtoriæ Saxonum Sorabos vocant, quos Sorabros apud Laonicum vitioſe legimus. Vocantur & Raſcij vel Razij, quod a Ros ſiue Roſſis deductum puto, cum quibus originem & linguam communem habent. Bonfinius Ratianos dixit, & melius Roxianos, quod eſt a Græcorum illo Ros haud dubie. In actis Concilij Conſtantienſis Sirfi dicuntur, quod nomen eis hodieque datur a vicinis Carniolanis, Carinthiis, Stirienſibus, Croatis, Dalmatis, Vngaris. Ideo locus ille, quem noſtri Annales a Seruiorum clade nomen accepiſſe narrant, in archetypo Annalium Serf vel Zerf Zunguni dictus fuiſſe ſcribitur. Hoc enim Gauderius Cæſaris interpres in verſione ſua non inſeruit, vim ipſius adpellationis explicaſſe contentus. Facit alterius loci mentionem Cedrinus, & alij, qui a Bulgarorum cæde vocatus fuerit Bulgaroctonium. Ad eius vocis imitationem licebit hoc Serf Zunguni Turcicum reddere compoſita voce Græca, Seruoctonium.

GILDERVN BAIASIT. IACVP Zelebi.

58. Quod Baiaſiti datum fuit cognomen Gilderum ſiue Gilderun, ſignificationem fulminis habet: perinde ac de priſcis illis regibus, Alexandri ſucceſſoribus, quidam Cerauni ſiue fulminis cognomen habuit, eadem ex cauſa celeritatis, & impetus in bellis gerendis ſubiti. Lælapis adpellatio, quam ei quidam ex Laonico tribuunt, ſignificati alterius eſt. Sic enim turbinem Græci vo-

ci vocant. Et Baiasites, quum vehementioris esset ingenij, facile turbini adsimilabatur, vt idem Laonicus inquit. De cognomine Zelebi, quod heic Iacupi tribuitur, dictum superius, esse profectum ex consuetudine Romana, qui Nobilissimos vocabant Augustorum filios natu minores. Iacupem (qui Iagupes Laonico, nostris Iacobus est, non Iosephus, vti putauit Laonicus. Nam Iussuph Turcis dicitur, qui Ioseph nostris: nonnulli temere vocarunt Soleimanem: quum potior habenda sit fides, hac quidem in parte, Turcis & Græcis, quam ipsis.

GERMIANI DITIO. GERmian beg.

Germianum Asiæ minoris pars est, quæ Cariæ veteri, cum 39.
parte Lydiæ Mæoniæque respondet, quatenus ad mediterranea Phrygiamque maiorem hæ tendunt. Licet hoc vel ex eo colligere, quod nunc etiam Nisa collocetur in Germiano, quæ veteribus est Nysa Cariæ mediterraneæ ciuitas, versus Mæandrum fluuium. Leo Sapiens imperator in nouella de Thronis adpellat Nyssam, sub Ephesina metropoli. Præterea Germianum fluuius Madre nunc interluit, vt olim Mæander indicatas regiones, qui prorsus idem est cum Madre. Nomen ipsum Germiani vnde factum sit, certo dicere non possum: nisi velimus a Germe deriuare, quod opidi & episcopatus nomen est in Leonis Augusti nouella de Thronis, Cyziceno Hellesponti metropolitano in Asia subditi. Prætor noster, qui cc plus minus annis ante Chalcocondylem suam scripsit historiam, videtur in locis Germiano respondentibus, regionem Celbianum siue Celuianum ponere: quum narrat, Theodorum Lascarim, occepto imperio, Celuianum vniuersum, cum Mæandria regione, cum Philadelphia, & Neocastris, occupasse. Referenda vero sunt hæc ad annum Christianum plus minus 1206. quo tempore necdum seu Germiano, seu Celuiano imperabant Iconienses Sultani, sed erat adhuc ea regio Greci iuris, & a Duce Græ-

co adminiſtrabatur. Flandris autem Conſtantinopoli potitis, Theodorus Laſcaris in Aſiam minorem profectus, vrbes ad imperium ſpectantes a Ducibus Græcis, qui ſe in iſta rerum perturbatione dominos earum fecerant, ſicuti ſupra dictum numero 15, repetebat. Atque hoc modo Celuiânum quoque redegit in poteſtatem, Duce Theodoro, quem a ſtoliditate Morotheodorum adpellabant, eiecto. Poſtea tamen decreſcentibus paullatim Græcorum viribus, Celuianum a Turcis occupatum fuiſſe, conſentaneum eſt: quippe cuius agri principem Turcum Laonicus Germianum vocet. Reineccius Meleci & Azadini fratrem Aladinem tradit eumdem eſſe videri cum Laonici Germiano, qui regnarit Iconij, atque hac dignitate exutus, in Ioniam profugerit, ibique vitam priuatam, quietem amplexus, egerit. Ita quidem e verbis Laonici colligi poſſe fateor, adeoque non abs re videri, Germen eum commigraſſe, deque loco domicilij priuati cognomen accepiſſe. Verum non video, cur hominis priuati, priuatiſque parentibus orti filiæ nuptias tantopere Murates pater Baiaſiti filio conciliare, pompaque magnificentiſſima celebrare ſtuduerit, qui præcipue potentiam adfinium in deligendis vxoribus ſpectabat, vti deinceps adparebit ex inito cum illuſtri Deſpina Seruiæ, Bulci filia, coniugio. Nec item ſcire poſſum, qui fuerint hi Germiani principes ab Iconienſibus orti: quum eiecti a Tataris Iconienſes, non in Ionia, ſed ad Ænum vrbem in Thracia exſularint. Velim hoc etiam explicari, quonam modo Germianus ex horum poſteris a Baiaſite ſpoliari potuerit ea regione, quam priuatus ipſe, priuatis (vt dictum) parentibus natus, non poſſidebat? quo item modo dici poſſit a Temirlanco reſtitutus in id, quod in poteſtate non habuerat? Hæc enim in annalibus hiſce diſerte tradita leguntur. Sunt alia quoque plura, quæ de his in medium adferre poſſem, ac nominatim docere, duos fratres Iathatinem & Aladinem, quos Reineccius in Iconienſium ſtemmate Caichoſrois filios facit, vti commenticios, & qui rerum in natura numquam exſtiterint, expungendos eſſe. Verum hæc aliò pertinent,

nent, futura cuius manifeſta, quum Prætor aliquando noſter in lucem exierit. Quod denique Reineccius ait, videri Chalcocondylem in Thracia collocare regionem Germianum: de hoc quidem Germiano non poteſt accipi, quum ſitum in Anatolia ſit, & ſub Iconienſium imperio Turcos necdum in Europa fixiſſe pedem conſtet. Si quis tamen deſiderat noſſe, quid hoc nomine Laonicus intelligat: is ſciat, apud Leonem Auguſtum mentionem fieri archiepiſcopatus Germiorum, ſiue Germiani, quem inter Maroneam & Arcadiopolim Thraciæ medio ponit loco. Nec in nouella Leonis Cermia, ſed Germia legi.

HEMID. ACSCHEHER. CVTAHIGE. SEIdiſcheher. Geluazi.

Hemid, quæ aliis Emid, Omidie Nigro dicitur, adpellata fuit 40.
priſcis vrbs Ceraſus. Ad Pontum Cappadocicum noſtri referunt, Leo Sapiens in Thronis ad Pontum Polemoniacum: ſubijcitque Ceraſuntis epiſcopum metropolitano Neocæſariæ. Acſcheher in Ortelij tabula Natoliæ ſcriptum legitur Acſara, nonnihil immutato nomine Turcico. Veteribus Græcis dicta fuiſſet Leucepolis, recentioribus Aſprapolis: quorum vtrumq; Turcicæ adpellationi reſpondet. Sed nulla tali nomine ciuitas in iis locis apud priſcos reperitur. Cutahige maioris eſt ciuitas Phrygiæ, quondam dicta Cotyaium. Leo Sapiens imperator metropolim Phrygię facit, ſicut & hodie celebris eſt in Anatolia, cuius in medio ſita eſt, propter ſedem ſiue domiciliũ Beglerbegi Anatoliæ, qui priſcis Romanis erat Præfectus Prætoriorum Oriẽtis, Græcis autem magnus Orientis Domeſticus, quod ſane propter imperij veteris imitationes Turcicas notandum. Non recte noſtrorũ aliis in Galatia ponitur, & Cute nominatur, vt Bellonio: Iouio Cutia, & Cuteia: aliis Chiutai, vel Kiuthai: aliis Chuta vel Chuteo, qui tamen hoc nomine Corycum per errorem accipiunt, de quo in Muchemete II. latius. Seidiſcheher Turcis, Græcis Hierapolis, ciuitatem ſanctam ſiue ſacram ſignificat. Sunt autem

Hierapoles in Anatolia vel Asia minori plures, præter Syriacam & alias, quæ huc non pertinent. Vnam Leo Sapiens Augustus collocat in Phrygia Salutari, sub metropolitano Synadensi. Alteram facit metropolim Phrygiæ Cappatianæ. Sic enim in ipsa Leonis nouella legitur, quum rectius hæc dici Phrygia Pacatiana videatur in libro de vtriusque imperij noticia. Lector vtram volet, accipiat. Geluazi denique reperitur in Anatoliæ tabula, non procul a Cerasunte vel Omidie sita: sed immutatione litterarum exigua, Giuluaza scribitur.

MAGALGARA. BOLINA.

41. Quod opidum Turci Magalgaræ nomine accipiant, *scire* certo non possum: id quidem dicere licet, quodcumque tamdem sit, in finibus Thraciæ, Thessaliæ, Macedoniæ quæri debere. Gauderius interpres Cæsaris adnotarat videri, quod sit Megalepolis. Sed illa non in his regionibus locum habet, sed in Morea seu Peloponeso: nec Magalgara nunc dicitur, sed Leontari vulgo, Leontarium Laonico & aliis recentioribus. Si quis adpellationem Græcam Magalgaræ proximam requirit, Megalagoram accipiat: qua forum magnum significatur. Ex eodem locorum situ colligo, Bolinam Turcis dictam, quæ Græcis est Apollonia montis Athi, qui nunc Hagion oros, siue mons sanctus adpellatur, a frequentibus (vt opinor) Calogerorum monasteriis, nomine non adeo recenti. Nam Leo quoque Imperator sub Thessalonicensi, metropolitano Thessaliæ, collocat episcopatum Hierissi, quem alia dictum adpellatione tradit episcopatum Montis sancti.

VSCVFIA. TILIA FELIX. TANgri Gictugi.

42. Cassidis formam hodieque retinent Vscufiæ Turcorum instar pileoli rotundi, oualis figuræ, vel rotundi calicis absque peduncu-

dunculo, factæ: cuiuſmodi coronas ouales ex auro ſolido geſtare ſolebant imperatores Græci. Planeque talis etiam imponebatur huic Theolipto Patriarchæ, cum nos Conſtantinopoli eſſemus, a duobus aliis tunc ibidem præſentibus Patriarchis, Siluestro Alexandrino, & Michaële Antiocheno, die x Martij menſis, anno Chriſtiano 1585, quo tempore ab eis inaugurabatur, quod Græci vocant in thronum collocari. Solent hodieque Genizari & alij ditiores ex auro ſolido factas vſcufias geſtare. Pecos ipſe vidi ſic ornatos, qui Sultani Turcorum curſores ſunt, circum ipſum ſemper obambulantes, quum e ſaraio prodit. Nomen tiliæ Felicis Turcicum in archetypo legitur, Deuetlu Caba Agaz: quarum vocum prima felicem ſignificat, altera tiliam, arborem tertia. Quæ vero Bolinæ ab euerſione diuina manſiſſe dicitur adpellatio, lingua Turcica Tangri Giðugi pronuntiatur: id eſt, Deus euertit.

GVMVLZINA. MAROLIA. Seres.

Hæc opida locis paullo ante nominatis vicina ſunt, vlterius in Græciam de die ſcilicet in diem progredientibus e Thracia Turcis. Sunt enim in finibus Thraciæ Gumulzina & Marolia, non magno diſiunctæ interuallo. Gumulzina Caſtaldo in tabula Græciæ recentiori Culmaza corrupte ſcripta legitur, pro Cumulza vel Gumulza, quam Turci Gumulzinam vocāt. Marolia Græcis eſt Maronia, quæ inter archiepiſcopatus refertur a Leone Auguſto, Geographis noſtris iam Marogna dicitur. Sita eſt vltra ciuitatem Ænum, de qua numero 32 diximus, qua itur in Theſſaliam e Thracia. Seres Græcis numero multitudinis Serræ dicuntur, vrbs ſatis celebris, quam Leonis Auguſti nouella refert inter metropoles. Prætor Græciæ noſter haud procul a Ciſſo, de qua dictum numero 30, verſus Maritzam, vel Hebrum flumen, collocat. 45.

CAVALA. DIRE. SIRVS. MANAstir. Seleruc.

44. Recitantur ordine plures a Turcis captæ ciuitates in confinibus Thraciæ, Macedoniæ, Thessaliæ. Cauala versus Philippos Macedoniæ tendit. Bucephalum putauit Bellonius antiquis fuisse dictam, ab equo regis Alexandri. Dire videtur esse Doari vel Deari, quam eadem in vicinia recentiores Geographi collocant. Sirus, mea quidem opinione, fuerit Hierissus: cuius episcopatum Thessalonicensi nouella Leonis Imperatoris subijcit, & Montis quoque sancti vocat episcopatum, vt paullo ante dictum numero 41. Aut Syrus a Turcis dicta pro *Sidrus*, quæ Sidrocapsa nunc, ad montem sanctum, velut a nobis adnotatum superius numero 18. Manastir opidum Turcis dictum, nomen Græcum habet Monastirion, a propinquitate (puto) monasteriorum montis sancti, quorum obiter facta numero 17 fuit mentio. Nicetas (si recte memini) Leonem quemdam Monastirioten nominat, oriundum ex hoc opido. Geographi nostri Monestir aliud in Macedonia ponunt, vltra Thessalonicam: quod huc pertinere non arbitror, ob mentionem vicinorum locorum, quæ vltra Thessalonicam se non porrigunt. Et Thessalonica Turci non sub hoc Murate primo, sed eius pronepote, Murate secundo, potiti sunt. Seleruc in recentioribus tabulis Geographicis non reperitur, nisi forte sit illud Slelar aut Selelar, quod non procul a Monte sancto collocatur.

TEMIR LANC, TEMIR CHAN, TEMIR Cutlu. Sultan Borcuc. Destenses Tatari.

45. Quem nostri non recte Tamerlanem, & Tamburlanem, Græci Temirem, vocant: is a Turcis plerumque Temir, vel Temur Chan, quod regiæ dignitatis est nomen, explicatum supra

pra numero 3, dici solet: ac si nominaretur Hispanorum more, Don Temir. Significat autem vox Temir siue Temur, ferrum: id est, gladium. Tatari, propter successus rerum prosperrimos, Temir Cutlu cognominarunt: hoc est, ferrum seu gladium felicem. Nonnumquam tamen, vt hoc etiam annalium loco, Temir Lanc adpellatur, quod Temirem claudum significat. Quippe claudicabat, vt ipsemet confitetur in primo cum Baiasite capto congressu & colloquio, quod in annalibus longe pulcherrimum, tantoque monarcha dignum, legitur. Et alij claudicationis hanc referunt caussam, vt Laonicus, quod priuatus adhuc & inops murum, quo cincti pecorum greges erant, furti committendi caussa conscenderit: quumque se visum a patrefamilias animaduertisset, in terram desiliens crus fregerit: alij, quod inter pugnandum in pede vulneratus, ex eo tempore claudus fuerit. Is autem, cuius deinde fit mentio, Borcuc vel Bercuc, Ægypti Sultanus fuit. Et nomen huius ex Schiltepergeri Germanico scripto, qui tunc temporis Asiatica peregrinatione suscepta, pugnis Tataricis ac Turcicis interfuit, Reineccius allegat: ita tamen a librariis mutatum, vt Baracloch pro Barakoch, vel Barakock potius scribatur. Sic enim ex Annalibus hisce restitui debet. Nomen ipsum Borckuck vel Barackok, diuisis vocibus, erit Barac Kuk, vel Barac Gog, id est, Gog benedictus, siue laudatus & inclytus. Et statim ab initio declarationis annalium de Kuk, Guk, & Gog, quædam in Giokelp aut Kukelp, diximus. Destenses autem Tataros, de certa quadam natione Tatarorum accipimus: contra Marij Nigri sententiam, qui tradit in genere Tataros ipsos se Dist lingua sua vocare. Sunt enim diuersi Tatari, priscis etiam, non hac dumtaxat ætate, cogniti: vt Aythono & aliis Mogli, siue Mongli: vt Sumongli, a Tataro fluuio dicti, velut Tatari aquatici: vt Tangori, qui & Tanchari, & Tonchari: vt Chitaini, qui & Chataini: vt Nogaij, vt Casanij, vt Astracanij, vt Præcopitæ, vt Keraij. Reineccium sane miror ex Sabellico repetere, Tatarorum imperatorem ætate Sabellici vocatum fuisse Nogaim. Quippe No-

gai Tatari nationis eſt nomen, cuius princeps hodieque Nogai Chan dicitur. Sic apud Pachymerium Nogas Scytha legitur, & Cazanes Scytha, pr · Nogaiorum vel Nogæorum & Caſaniorum Chane ſiue principe. Qui vero ſint hi Deſtenſes, intelligere licet ex iis, quæ deinceps in vita Muchemetis II leguntur de ſubactis incolis Tauricæ Cherroneſi, poſt captam vrbem Capham. Quippe Deſtenſes cum Kerimiis ſiue Crimiis Tataris, (Crimski nunc a vicinis dicuntur) eo loco noſtrorum annalium coniunguntur: de quibus Crimiis nos in ſupplemento annalium, vbi bellum hoc decennale Perſicum exponimus, luculente.

LAZARI SERVIAE PRINCIPES. BVLCOgli, Bulcouitzij, Bucouitzij. Crateuitzij. Cernouitzij. Karlouitzij.

46. Ex iis, quæ deinceps in his annalibus ſequuntur, animaduertere licet: Turcos a Lazaro vel Eleazaro Bulco, ſicut adpellatur a Chalcocondyle, qui primus regionem Iſtro adiacentem ſiue Seruiam a Stephano rege Bulgaro nanctus fuit, ſucceſſores omnes, Seruiæ Deſpotas ſiue principes, adpellaſſe Lazaros, vt omnes Conſtantinopoleos Imperatores itidem dixere Conſtantinos. Laonicus ipſe quodam in loco Georgium Seruiæ Deſpotam more Turcico Eleazarum ſiue Lazarum vocare videtur, vbi dicit Eleazarum pro Belgrado multas vrbes in Pannonia conſequutũ a Sigiſmundo. Quippe Thomas Ebendorfus Haſelbachius, qui tunc vixit, in Auſtriacis manu ſcriptis tradit, hanc permutationem non inter Sigiſmundum & Eleazarũ, ſed inter Albertum II Auſtriacum & Georgium Seruiæ principem factam: quem quidem ipſe norat, quum in aula Friderici IIII Cęſaris exſul honorifice aleretur. Iidem principes a Turcis alicubi etiam Bulcogli nominantur ab hoc primo Lazaro Bulco, tamquam Bulci filij vel poſteri, ſicut & Michalogli & Malcozogli ſunt Michalis & Marci poſteri. A Seruiis aũt, ratione prorſus conſimili, Bulco-

Bulcouitzij fuere vocati, velut Bulci filij siue posteri. Nam id linguæ Slauorum aut Venedorum, qua Seruij vtuntur, familiare est. Sic etiam hodieque Moscouij Basilouitzios, Theodorouitzios, Iuanouitzios, pro filiis Basilij, Theodori, Ioannis, dicunt. Itidem Crateuitzij Bulgarorum principes erant, a Crate, quem Vnglesis fratrem Laonicus celebrat, oriundi. Sic ab auctore generis adpellati Cernouitzij, Catari Dalmatiæ, regionisque vicinæ quondam reguli. Sic Karlouitzij dicebantur in Albania vel Epiro Dyrrhachini vel Durazzij principes, quod a Karulo propagati fuissent, ex regum Galliæ familia. Nam Ludouicus Galliæ rex, quem canonissatum (vt aiunt) a Pontificibus Romanis, Sanctum cognominant, fratrem Karulũ habuit, Andegaui Prouinciæque Comitem, qui Cunradino Friderici II Cæsaris nepoti regnum Neapolitanum cum vita per fas nefas eripuit. Eius filius fuit Karulus II, nepos Petrus Grauinæ Dux, pronepos Karulus Dyrrhachij princeps: a quo Karlouitzij Dyrrachini, posteri. Pronuntiandi tamen diuersitas in causa fuit, cur Geufræus & alij quidam Bulcouichios, Crateuichios, Cernouichios, & Karlouichios scriberent. Ac Geufræus sane non Bulcouichios, sed Vucouichios adpellauit, enũtiatione Græca, qui nõ Bulcos, sed Vulcos; non Bucos, sed Vucos dicunt. Et animaduerti semel etiam apud Laonicum legi Bucus, non Bulcus. Sic in itinere nostro mox, vbi Belgrado a tergo relicto, Seruiam ingressi fuissemus, occurrere nobis opidula vel pagi potius (vti quidem nunc sunt) duo: quorum prior Bucouarum minus, alter Bucouarum maius adpellatur. Ea nomina sunt his locis a Bucis, Seruiæ Despotis, indita. Nam Bucowar ciuitatem Buci significat. Hanc vero regionem possessam fuisse ab illo ipso Lazaro Bulco, qui cum Murate primo bellum hoc gessit, ex his Laonici verbis manifesto paret: Vnglese Crateque mortuis, Pristinum & Nistram, sic dictam regionem, subigens Eleazarus, vsque ad flumen Sauum progressus est. Huic tamdem bellum intulit Murates propterea, quod ad Pannonios se cõtulerat, & eos in Muratem concitabat. Quibus in verbis quod Pristinũ nominatur, haud procul a Co-

ſobo campo Laonicus ipſe ponit. Obiter hoc etiam adiicitor, a Reineccio Cratis loco Cralem, Vngleſis fratrem, non recte dici: nec minus ab aliis Crateuitziorum adpellationem corrumpi, modo Cratis nomen apud Laonicum recte ſcriptum ſit, quum eos Craiouichios vocant.

CAMPVS COSOVA. CAEDES MVRATIS PRIMI. Sultanorum anni, quibus regnarunt, ad numeros certos reuocati.

47. Quem Chalcocōdyles in huius prœlij deſcriptione campū Colobum vocat, noſtri Coſouæ planiciē nominant, a copia merularum. Bonfinius eleganter his verbis deſcripſit: *Planicies in* Raſciæ Bulgatiæq; finibus lata, quam Rigomezeu Vngati, Raſciani Coſouam vocant, nos Campum Merulæ. Hunc fluuius interſecat, qui Schitnitza dicitur, & ab Illyrici montibus defluēs, in Iſtrum fluit. In hac ergo planicie cæſus fraude licita Murates pater ab hoſte, ſcelerato dolo Iacupes filius ab amicis ſtrangulatus fuit. Annales hi Baiaſitem culpa cædis fraternæ liberant, in proceres Turcicos eam conferunt. De Muratis nece Laonicus dubitat, quonam modo cædis auctor arripuerit haſtam, regemque mox inuaſerit, nemine prohibente: tum quo deinde modo Baiaſites acie iam inſtructa, breui temporis ſpatio, fratrem necauerit, & in prœlium illico redierit. Sed ita deſcriptæ ſunt in annalibus facti circumſtātiæ, nullum vt dubium relinquatur: præſertim, quū domeſticus ille Lazari Cabilouitzius narretur Muratem nō hoſtiliter haſta petiiſſe, qui hominis impetus potuiſſet a Genizaris & aliis cuſtodibus corporis inhiberi. ſed prætextu defectionis & transfugij ſic Turcis impoſuiſſe, nemine vt impediente admitteretur, abditamque ſub veſte ſicam letaliter in viſcera Muratis adigeret. Vnde profectus ab illo tēpore mos Turcorum, deducendi legatos, & alios exteros, ad Sultanum ſuum per cubicularios, qui brachia eorum vtrimque tenent. His maioris illud momenti, quod plerique tradunt, Muratem XXIII annis.

annis imperasse: Laonicus editus, LVII: quum Turci recte XXXII regni huius annos Mahumetanos numerent. Item, quod alij notant, hæc in planicie Cosoua cõtigisse anno Christiano 1351, manifesto prorsus errore: alij 1373, quos itidẽ falli, vel hoc argumẽto colligere licet. Ostendimus supra, declarationis initio, principium regni Osmanis rectissime referri ad annum Christianum 1300. Præfuit autem rebus Osman 29 annis, Vrchan filius annis 32, Murates nepos annis itidem 32 Turcicis: qui superius indicata ratione redacti nostros ad annos, in annum Christianum 1390 desinunt: a quo tempore Baiasites Muratis filius annis dũtaxat 14 in imperio fuit, vt Turci vere scribunt. Et quia tanta diuersitas est in annorum notatione, quibus apud Turcos Sultani priores imperarunt: lubet hoc loco, quæ de his a nostris sunt tradita, cum Turcicis ex aduerso collocatis conferre. Sequar autẽ Francisci Sansouini rationes, qui diligenter ab omnibus historicis (quos quidem habere potuit) scripta, quasi fascem in vnum collegit.

Anni Sultanorum, a scriptoribus Christianis proditi.		Anni Sultanorum, ex annalibus Turcicis excerpti.		Anni Turcici ad Christianos lato modo redacti.
Othoman.	28.	Osman.	29.	28.
Orchan.	22.	Vrchan.	32.	31.
Amorat.	23.	Murat.	32.	31.
Baiazit.	26.	Baiasit.	14.	13½.
*Ciriscelebi.	6.	Soleiman.	7.	7.
Mose.	0.	Musa.	3½.	3½.
Mahomet.	17.	Muchemet.	8.	7¼.
Amorat II.	34.	Murat II.	31.	30.
Mahomet II.	31.	Muchemet II.	30.	29.
Baiazit II.	30.	Baiasit II.	33.	32.
Selim.	7.	Selim. an. 8. mẽs.	8.	8¼.
Soliman.	48.	Soleiman II.	48.	46½.
Selim II.	8.	Selim II.	8.	7¼.
Amorat III. hactenus,	12.	Murat III. hactenus,	12½	12.

Horum annorum,ad præſentem vſque 1587 collectorum, hæc in qualibet ſerie ſumma fuerit:

292. 296 $\frac{1}{3}$ 287 $\frac{1}{4}$.

Quum autem anni Turcici 296, Chriſtianos efficiant 287: ſequitur omnino,tot annis hactenus imperium Oſmanidarum duraſſe,ſumto eius initio,ſicut indicatum eſt,ab anno 1300. Sin aliorum ſequi rationes velimus,neceſſario referẽdum erit principium regni Oſmanidarum ad annum Chriſtianũ 1295, quod omnium Chronographorum & Hiſtoricorum illuſtrium ſententiis aduerſabitur: aut omnino fatendum,in illa ſupputatione noſtrorum quinque totos annos eſſe ſuperfluos.

MONVMEMTVM MVRATIS IN campo Coſoua.

48. De ſepultura Muratis obiter habeto, tradi a quibuſdam, cadauer eius Sophiam fuiſſe deportatum. Alij cum Turcis cõſentiunt,qui Pruſam memorãt auectum, & iuxta thermas Pruſæas maiorum monumentis adgregatum: ita tamen, vt prius euiſceraretur,& inteſtina in planicie Coſouana (Caſſouianam Sanſouinus vbique non recte vocat)terræ mandarentur. Id verum eſſe colligitur ex his Bonfinij verbis,quibus etiam monumenti,eo loco relicti,hodieq; ſuperſtitis,& nobis a comitibus Turcis mõſtrati,mentio fit: In media (inquit) fere planicie Coſouæ collis modicus adſurgit,cuius radices Schitniza lambit. Non multo vlterius,ad caput æquoris,quædam turris erat, cuiuſdam olim Amuratis tumulus & pyramis: qui profligato exercitu,ibi cæſus & ſepultus eſt. Hactenus Bonfinius,cuius verbis nonnihil inhæreamus. Schitnizam alij Schinitzam temere nominare malunt. An idem fluuius ſit cum Moraua,videbimus deinceps, numero notarum 124. Amuratis tumulum & ſepulturam intelligit,quo loco fuerunt ipſius condita viſcera. Quemdam dicit Amuratẽ, indefinite; pro Sultano Murate primo. Profligatũ prius ait exercitum,non exprimens,Turcicuſne profligatus fuerit, an hoſti-

lis.

lis exercitus, ac deinde Muratē cæsum: quum cæso Murate, Lazari Seruiæ principis exercitum a Baiasite filio Muratis heic audiamus fuisse prœlio victum.

KIRATOVVM. MONS ARGENTI. VIDINA siue Vidinum. Citros. Bozina. Patzinacæ.

Kiratouum Turcis adpellatur opidum Seruiæ situm ad mō- 49.
tem, quem Argentarium vocant, a fodinis argenti. Gallicus interpres Laonici Rhodopen hunc esse vult, quum sit Hæmus. Antonius Bonfinius argenti fodinarum in Seruia mentionem facit, vt admodū nobilium. Kiratouum Castaldo scribitur Cratouo, quod idem est cum Kiratouo. Vidinam hodie dicunt, quā Marius Niger olim vult adpellatam fuisse Viminacium. Eius in Iustiniani Augusti amissæ nouellæ titulo fit mentio, cuius epitomen in Paratitlis meis Græcis reperi. Sambucus noster in Vngariæ chorographia quoddam Viminatz, diuersum a Vidina, mox infra Belgradum ponit. Chalcocondylis interpres Latinus Bydenam reddidit, quam Vidynam scribere debuerat: quemadmodum legitur etiam in posteriore nouella de ordine Thronorum, quam in Synhodo Andronicus Palæologus II imperator edidit. Eius enim hæc verba sunt: Vidyna, quæ prius erat episcopatus sanctissimi archiepiscopatus Bulgariæ, in metropolim euecta est. Bonfinius Budinum nominat, Michael Ritius Bidinum, apud quem tamen male scriptum legitur Biolinium pro Bidino. Vidinēsis sangiacatus, nunc inter alios Beglerbego Temesuarensi subiectos recensetur, de quo plura suo loco, in Noticia videlicet imperij Osmanici. Citros in nouella Leonis imperatoris episcopatus est Thessaliæ, sub metropolitano Thessalonicensi. Bozinæ regionis vulgo quoque notum est nomen. Incolas historici Græci dixere Patzinacas. Origine sunt Venedi, quod ex ipsa lingua, qua vtuntur hodieque Veneda, liquet. Antiquitates horum Cedrinus in Monomacho Augusto luculente descripsit. Sed eo loco deest in edito Cedrino fragmentum

insigne, quod cum historiæ studiosis aliquando communicabimus. Vir acris iudicij Peucerus, quem adulescens in Geometricis & Astronomicis audire memini, Patzinacarum seu Patzinacorum nomen a Pozina siue Pozinania, nobili Poloniæ municipio, deriuare solebat: quod in iis scilicet finibus aliquando sedes habuisse videantur, antequam versus Triballos commigrarent. Et dicti videntur a Græcis Patzinacæ, nostrorũ more, quibus Bozinachi non aliter adpellantur, ac Slaui, Slauachi: Poloni, Polachi: Bœmi, Bœmachi.

ALASCHEHER, IN CARAMANIA.

50. Alascheher lingua Turcica significat Altam ciuitatem. Græcis vno vocabulo diceretur Hypsilipolis. Sed eiusmodi nomine nulla reperitur in historiis vrbs, nec apud Geographos, quod equidem sciam. Leo Sapiens Augustus in nouella de Thronis sub metropoli Neocæsariæ Ponti Polemoniaci recenset episcopatũ Hypsilon, id est, altum vel sublimem. Idem sub Synadensi Phrygiæ Salutaris metropoli collocat episcopatum Hypsu, quod itidem Græce alludit ad altitudinem. Sed an ad Alascheherim ea nomina congruant, vt existimentur adpellationem Græcam Turci lingua sua reddidisse: iudicio lectoris eruditi relinquo. Quia tamen statim heic sequitur Aidinensis agri mentio, qui versus Cariam Phrygiæ maiori finitimã se porrigit, & Alascheheri capta venisse Baiasitis in potestatem traditur: facile persuaderi equidem mihi paterer, opidum posterius Hypsu, abolito vocabulo Græco, Turcicùm Alascheher eiusdẽ significati diuersa in lingua nomen accepisse. De regionibus, Aidinensi & Sarchania, superius a nobis numero 13 tractatum.

CONSTANTINI A TVRCIS ADPELLATI Græcorum imperatores omnes. Nigeboli. Prælium Nicopolitanum.

51. Ei Græcorum imperatori, cui Baiasites intulisse bellum dicitur, nomen erat Ioannes Palæologus, (Caloioannem vulgo nomina-

minabant, non a pulchritudine, ſed bonitate) qui Manuelem filium, cuius nos præcepta educationis regiæ Latina fecimus, cõſortem imperij viuus deſignauit. Nihilo minus hunc Turci Cõſtantinum vocant, non Ioannem: prorſus eadem ex cauſa, quã ſupra, numero 46, de Seruiæ Deſpotis expoſuimus, qui ſimiliter eis Lazari vocantur omnes, & Bulcogli. Quamquam hoc quoque verum, videri Grǽcos ipſos imperatores adfectaſſe Cõſtantini nomen, vt noſtri Cæſaris & Auguſti, tamquam primi Conſtantinopoleos & orientalis imperij conditoris. Sic Heraclius Auguſtus in Nouellis ſuis, quas aliquot habemus necdum editas, Heraclium filium cognominat ΝΕΟΝ ſiue nouum, aut iuniorem, aut alterum Conſtantinum. Sic in monaſterio Conſtantinopoli, quod Græci Suluna vulgo vocant, adpellatũ quondam Periblepta ſiue ſpectatiſſimæ Deiperæ, Armeniorumq; ſacris nunc dicatum, verſus occidentalem templi partem Michaël Palæologus imperator cum Theodora Auguſta pictus conſpicitur, inter vtrumque parentem collocato Conſtantino filio, cũ inſcriptione triplici. Primæ verba ſunt hæc, quæ Latine proferã, Græca cum aliis daturus alibi:

MICHAEL IN CHRISTO DEO
FIDELIS REX ET IMPERATOR,
DVCAS, ANGELVS, COMNENVS,
ET NOVVS CONSTANTINVS.

Quod ille cognomen Cõſtantini magis profecto mereri videbatur, quam alij, propter recuperatam, expulſis Flandris, Cõſtantinopolim. Vrbem vero Nigebolim Turci vocant, quæ priſcis a victoria Traiani Auguſti de Dacorum rege Decebalo dicta fuit Nicopolis. Ea duplex eſt, maior & minor: quas medius rex fluuiorum Danubius interlabitur. Hodie Sangiacatus Nigebolẽſis ſub Rumeliæ ſiue Græciæ Beglerbego cenſetur. Nomine regis Vngarorum intelligitur Sigiſmundus, qui poſtea factus fuit imperator. Is anno Chriſtiano 1392 Nicopolim obſedit, vti Bonfinius commemorat. Geufreus, & alij quidam, pugnatum volunt anno 1396, profeſto Michaëlino. Sed vero

ſimilius eſt, quod a Turcis etiam traditur, quum a Sigiſmundo Nicopolis oppugnaretur, eo ſe cum exercitu Baiaſitem obſidione Conſtantinopoleos ſoluta contuliſſe: dumque ſuis obſeſſis ſuccurrere niteretur, anno proximo 1393 prœlium fuiſſe commiſſum. Et annus iſte Chriſtianus Mahumetano 794, quo pugnatum annales aiunt, reſpondet. Impreſſionis nocturnæ nulla mentio noſtros apud hiſtoricos. Froiſſardus, Bonfinius, Geufræus, prœlij tam infeliciter pugnati culpam in Gallorum proteruiam conferunt, ſicut ex ipſorum narrationibus cognoſcere, qui volet, poteſt.

PAX INTER BAIASITEM ET GRAECOS.

52. Nuſquam noſtris in hiſtoriis legitur, Baiaſitem cum obſeſſis Cõſtantinopoli toto vel octennio, vel decennio, Græcis principibus pacem feciſſe: minus etiam, quod expreſſa in annalibus condicione, de recipiendis in vrbem Turcis, ea pax facta fuerit: ſed vrbe iamiam peritura, nec opinatum ſuperueniſſe tradunt auxilium, mouente contra Baiaſitem maximis cum copiis Temire Chane Tatarorum. At vero quum apud Laonicum legatur, ingratum erga patrem filium Andronicum, dum a Baiaſite regno præfici cuperet, eiecto patre Caloioanne, cum Manuele filio regni conſorte, verbis inter alia talibus vſum: Habebo in vrbe iudicem ſiue præfectum Turcum: non abſimile vero fuerit, adigente Baiaſite Græcos ad extremam deſperationem, tamdem eorum imperatores, Caloioannem & Manuelem, in id etiam adſenſos, quod vltro de Turcis in vrbem admittendis Andronicus obtulerat. Cur enim habiturum ſe iudicem Turcum promittebat, ſi nulli erant in vrbe domicilium habituri Turci, quibus ille Cadius ſiue iudex in occurrentibus controuerſiis ius diceret?

MELATIGE. SILISTRA. EMPOLI.

Quæ ſit vrbs Melatige, de his Laonici verbis intelligitur: Poſt 53.
Ertzicam (rectius ſcripſiſſet interpres Ertzincam, vel Ertzingā, duplici gamma) captam, progreſſus Baiaſites, Melitinen vrbem, Euphrati impoſitā, in deditionē accepit. Hinc.n. paret, Melatigē Turcos dicere, quæ olim vocata fuerit Melitine. Prothyſteron dūtaxat animaduertendū, quod prius Ertzingam a Baiaſite captam fuiſſe commemorat, quàm Melitinen: quum a Turcis cōtrarium ſcribatur. Eſt autem Melitine Leoni Auguſto in nouella de Thronis Armeniæ ſecundæ metropolis. In Anatoliæ deſcriptione Geographica reperire eſt Malatiam ad Euphratem fluuium, quæ Turcorum eſt illa ſiue Melatige, ſiue Melatie, Grȩcorum Melitine, collocante hanc etiam Laonico ſuper Euphratem fluuium. Siliſtræ nomen hodieque Turcis notum, ciuitatis in Macedonia, vbi Siliſtrenſis Sangiaci ſedes, Rumeliæ ſiue Græciæ beglerbego ſubiecti. Empolis haud ſcio an non ſit Amphipolis, vicina Serris, de qua dictum capite 43. Lembalo quidem reperitur in Græcia Caſtaldi, ſita verſus Theſſalonicam, Emboli fortaſſe Turcica, cum articulo Italico. Niſi quis malit, datum loco nomen ab Embolo, propter ſimilitudinem cum roſtro nauis. Sed Amphipolim potius heic arbitror intelligi.

DESPOTARVM DIGNITAS. CRALES,
Cralena. Quiſnam Turcis Bulcus Deſpota. Bulcouitziorum genealogia.

In Græcorum imperio prima, ſecundum regiam vel impera- 54.
toriam maieſtatem, dignitas erat eorum, quos ipſi vocabant Deſpotas: vti videre licet in Officiorum Palatij catalogo, paſſimq; Græcis in hiſtoriis. Vicini principes Græcorum exemplum imitati, ſe quoque Deſpotas nominarunt, præſerim Bulgari, Seruiique: licet eoſdem videamus in Græcorum hiſtoriis interdum regio quoque cenſeri titulo, quum Crales pro Deſpotis

adpellantur,& ipsorum coniuges Cralænæ,pro Despinis. Idem in nostris etiam obseruauimus. Sic enim Thomas Ebendorfus in Austriacis annalibus manu scriptis: Elisabet, inquit, filia Friderici Austriaci regis Romanorum desponsata fuit aliquando Ioanni Bohemo regi Lucelburgico,qui eam reliquit, impotentiæ mendacio prætenso.Solicitata quoque,vt regi Syruiæ nuberet, totum schismatici(hoc est,religioni Græcæ addicti)recusauit. Enmundus Bonefidius I. C.putabat Cralis vocabulum a Karulo deriuari,& apud has gentes in honore habitum,propter Karuli magni nostri singularem virtutem, & famam rerum gestarum illustrem: vt a Karulo scilicet omnibus eorum populorum regibus nomẽ velut auspicatum inderetur. Sed ignorabat Vngaris, Bulgaris, Seruiis Kiral, aut contractius enunciando Cral,vocari regem:Cralna,reginam: quæ Polonis sunt Crol,& Crolna. Chalcocondylis etiam interpretes ambo in hac voce alucinati sunt. Ad Seruiorum principes,& hunc annalium locũ vt redeamus,narratur Bulcus Despota Baiasiti filiam suam dedisse vxorem. Monuimus supra,Seruiæ principes omnes a Turcis fuisse dictos aut Lazaros,aut Bulcos,aut Bulcoglios: eiusque rei causam reddidimus.Interim tamen ipsi peculiare quoddam singuli nomen,ritu Christiano in baptismi cærimoniis sibi datum habebant. Hoc igitur loco Bulcus Despota nominatur a Turcis,quem Stephanum Bulcouitzium,Seruiæ Despotam,sui vocabant.Id vel ex hisce Laonici verbis intelligitur: Postquam Eleazarus vitam finiit,principatum Stephanus Eleazari, cui Bulco nomen erat,Triballorum Dux,quorum metropolis Spenderobe dicitur,arripuit: Baiasiti strenue nauans operam, quandocumque auxilium eius implorasset. Quæ verba rectius vt intelligantur,obiter addo, Stephanum Eleazari filium, debuisse interpretem dicere. Tum etiam nomine Triballorum intelligi Seruios,quorum regia siue metropolis Spenderobe dicitur,hoc est,Senderouia. Nihilo minus & hic Stephanus,& filius Stephani Georgius,deinceps in Muratis II vita Lazari nominatur. Quũ autem frequens horum Seruiæ Despotarum, quos supra diximus

mus adpellatos fuisse Bulcouitzios, mētio fiat tam aliis in historiis, quam hisce nostris annalibus: lubet hoc loco genealogiam ipsorum subiicere, de Turcicis, Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis, Germanicis, Vngaricis expositionibus, ac præsertim Bonfinianis, excerptam: quæ nonnullis, vt spero, locis historiarum lucis aliquid adferet. Sumemus autem principium ab eo vel Lazaro, vel Eleazaro Bulco, quē Laonicus scripsit a Stephano rege Bulgaro nanctum regionem Istro adiacentem, ac deinde redactis in potestatem ditionibus aliis, ad Sauum flumen vsque progressum fuisse. quibus verbis haud dubie Despotatus Seruiæ fines describuntur.

LAZARVS BVLCVS, Seruiæ Despotes, in prœlio captus anno Christiano 1390, & vindicandæ Muratis I mortis causa, coram Baiasite filio frustulatim concisus. Annal. Turc.

STEPHANVS Bulcouitzius, a Murate II ditione sua spoliatus, anno Christiano 1427. Annal. Turc.

GEORGIVS Bulcouitzius, Baiasiti militauit contra Temirem Chanem. a Murate II restitutus in paternum Despotatū, anno 1442. Annal. Turc.	N. Despina, Baiasiti Gilderuni nupta.

Stephanus candēti ferro cæcatus a Murate II.	Georgius, Laonico Gurgurus, ab eodē Murate visu priuatus.	Lazarus, successor patris in regno.	Maria, Sultani Muratis II vxor. Sic eam Spādugin', nō Irenē, vocat.

Lupus, vir fortiss. cui Matthias Vngariæ rex, ob rem bello Bohemico strenue gestam, castellum Feiezco donauit.

Ioannes, cum aliquot fratribus.

N. Despina, nupta Stephano Bozinæ regi, qui soceri quoque principatum cõsequutus, tãdem e castello Iaitzæ Muchemetis II blãditiis euocatus, cute viuus exuitur: vitamque cum regno, quod patri dolo surripuerat, amittit.

CARA RVSTEM. ALI.

Causa prohibitæ monetæ veteris apud Turcos.

Nomen hoc, Cara Rustem, significat Rustemem nigrũ. Rustemes vero Turcis dicitur, quem nostri vocant Rostanem, quo nomine Sultanus Soleímanes memoria nostra Vezirem & generũ habuit. Ali Turcis est sine aspiratione, qui Laonico dicitur Alies, aut Halies, vt interpres scripsit. Causa, vel prætextus causę potius, cur Talismani, velut admodum religiosi & accurati Mahumetanæ legis obseruatores, vsum nummorũ veterũ e medio tollendum censerent, explicationem minime difficilem habet. Quippe nota lex Mahumetis, qua statuas, simulacra, sculptas & pictas imagines, ex interdicti diuini pręscripto seuere prohibuit: notum, quanto zelo Musulmani Christianorum in templis imagines mutilare, frangere, destruere soleant. Itaque quum Romanorum & Græcorum imperatorum imagines in nummis & aspris expressæ cõspicerentur, violari Prophetæ legem clamabãt, & abolendæ monetæ veteris auctores erãt. Sed interim sub prætextu religionis impostores nequissimi quæstum faciebant, vt ipsimet Turci satis ingenue fatẽtur. Hodie non amplius animos Turcorum illa religio tantopere tangit, vt signatos Christianorũ principum charactere nummos auersentur. Immo nummos siue ducatos Venetos, quibus vetitæ lege Mahumetis impressæ sunt imagines, Sultaninis suis, qui nihil habent legi contrarium,

Ara-

Arabicis dumtaxat inſigniti litteris, longe præferunt. Taleris autem Germanicis, præſertim quibus aut ipſius Imperatoris, aut Ferdinandi Archiducis, aut Septemuiri Saxonis inſculpti ſunt vultus, vſque adeo non infeſti ſunt, vt ex illis ipſis ſibi prohibitis adgnitos imaginibus expetant auidiſſime: nec dubitent, modo ſe pro mercibus ſuis eos habituros intelligant, de communi pretio trientem vel quadrantem remittere. Ne pondus quidem horum explorant, quod tamen in Sultani ſui, ceteriſque monetis vſitatis, ſcrupuloſe facere ſolent.

Cur Imperatores Græcorum a Turcis dicti Teggiures.

Teggiures ſupra, numero 15, diximus a Turcis adpellatos Græcorum tam in vrbibus, quam prouinciis, præſides. Nomē ipſum a ſolleꝛtia militari deducunt. Et ſcimus hos a Græcis non duces modo, qui ſunt eis Higemones; verum etiam Stratigos & Stratilatas dictos, vocabulis duces militares ſignificātibus. Quod autem Turci Teggiurum nomen etiam Græcorum Imperatorib⁹ tribuerunt, ex alia nulla factum eſt cauſa, quam irriſionis & cōtemtus: quaſi ſcilicet Imperatorum nomine digni nō eſſent, qui peranguſtis incluſi finibus, ipſiuſque propemodum Conſtantinopoleos mœnibus circumſcripti, præſides vrbis potius, quam auguſti Romanorum imperij reges dici mererentur. Laonici locus eſt in hiſtoriæ principio, quo paucis exponit, quam in artum redacti tamdē fuerint imperij Græci limites. Animaduerti Græcos, inquit, & regnum eorum primo ſub Thracibus exſtitiſſe. Poſtea reliquo regno a barbaris exutos, paruum quoddā regnū gubernaſſe: videlicet Byzantium, Byzantiique maritimam regionem inferiorem, Heracleam vſque: ac iuxta Pontum Euxinum maritimam regionem ſuperiorem, Meſembriam vſque: præterea Peloponeſum totam, extra tres aut quatuor vrbes Venetorum. Ad hæc, Lemnum & Imbrum, & inſulas ibidem in Ægæo ſitas. Hactenus Laonicus. Baiaſitis vero tempore ceteris exuti, cum ipſis etiam ſuburbanis agris, vix intra muros vrbis ſe tuebantur. Propterea per ignominiam Teggiures a Turcis audiebant.

CARAMANIAE BEGVS ALISVRIVS.

Tekienſis regio.

57. De Caramania quære notata ſuperius numero 13. Saltim hoc indicare nunc lubet, cum Caramaniæ Principem, cuius heic mentio fit, a Laonico nominari Aliſurium. Narrat autem hũc, quum ceteros Aſiæ regulos Baiaſites ditionibus exueret, pacem cum eo feciſſe: atque ita ſuis ipſum, licet aliqua cum iactura, cõſuluiſſe rebus, ne regno prorſus exturbaretur, annales addunt. Nomẽ diuerſe ſcriptum legitur, Aliſurius, Alidurius, Aliderius, Aluris, ex Laonici deprauatis exemplaribus. Notandũ hoc quoque, quem Aliderium Caramanum a Murate II bello petitum ſcribat Laonicus, in his annalibus Ibrahimem vocari: ſicut videre eſt in iis, quæ anno Chriſtiano 1437 geſta referuntur. *Hemidam* eſſe Ceraſuntem, oſtendimus numero 40. Tekienſis regio Phrygia maiori continetur, quatenus in mediterraneis ea verſus Cappadociam, Armeniã, & Ciliciam ſe porrigit. Interpres Laonici Tecien pro Tekie ſcripſit. Et alicubi Laonicus ait, Tekien eſſe regionem vt Bithyniæ, ſic etiam Ciliciæ vicinam: id eſt, a Bithyniæ finibus, ad Ciliciæ fines vſque pertinere. Coniunctas vero, Bithyniam Tekienſemq; regionem, Othmaniam fuiſſe vocatas vno nomine: ſupra, numero 13, docuimus. Coniam eſſe priſcum illud Iconium, prius dictum fuit numero 12. Trituran di quoque modus explicatus numero 25.

ACSERAI. NIGDE. CAISARIA. BORLI.

58. Caſtrum album Turcis Acſerai, ſiue domus alba dicitur. Vetus aliquod hoc nomine caſtrum vel opidum in iis locis nullum reperitur. In Ortelij tabula Natoliæ legitur Acſara. Ibidem quæ Turcis heic Nigde, Nigdia ſcribitur. Vtraque non magno a Conia vel Iconio diſtat interuallo. Vincentius Beluacenſis Acſerai vocabulum mutat in Hacſar, quum ait: Apud Hacſar inuenitur coctus & aluminis minera. Caiſaria Ciliciæ, quã ſic etiam Marcus Paulus Venetus nominat, dicta priſcis Cæſaria fuit. Apud

Belua-

Beluacensem Gazaria corrupte scribitur. Borli duplex in Natoliæ descriptione conspicitur, vna Borli simpliciter adpellata, nō procul ab Enguri vel Ancyra sita: altera cum cognomento, Tarachi Borli, nō procul a Castamona & Sinope. Ad Ponti prouinciam vtraque pertinet, quæ regio principum erat Isuendiarum, quibus intulisse Baiasites bellum dicitur. Et quinam principes hi fuerint, explicatū abunde superius. Sinopen nouella de Thronis ad Amasianam metropolim Helenoponticam refert.

CASI BVRCHAN, ORTHOBVLES, ET MVLsumanes, & Cyriscelebis, an iidem cum Emire Soleimane.

Quis begus ille Turcicus fuerit, cui Baiasites Sebastiam adem- 59.
it, propter annalium narrationes nimis succinctas sciri nō potest. Hoc tamen minime dissimulandum, Sebastiam fuisse primam Turcorū in Asia sub Aladine regiam, sicut annales ab initio testantur, & Laonicus, qui progressos ex hac Turcos ait Asiā subegisse totam, vsque ad Hellespontum. Quapropter si hoc tēpore superstites erant Aladinis posteri, vero simile est, eos Sebastiæ præfectum habuisse quemdam: cui ab æquitate summa inditum nomen Casi Burchan, lingua Turcica iudicem Dei significabat. Ad Sebastiam annales nostri a patre relictum fuisse tradunt Emirem Soleimanem filium, qui tamen a Temire Chane nusquam occisus legitur, sed imperasse post Isam fratrem a Musa necatum, totis septem annis. Laonicus autem Sebastiæ præfectum a patre memorat Orthobulē, qui captus ibidem a Temire, ac post aliquot dies interfectus fuerit. Vnde Baiasites accepto de morte filij nuntio, cuidam pastori tibia canenti dixerit: Cane carmen, cuius argumentum sit: Nec Sebastiam, nec filium Orthobulem amittas. Equidem sæpe multumque cogitans de cōciliandis annalibus Turcicis cum Chalcocondylis & nostrorum expositionibus, quorum illi maximum natu filium Baiasitis vnū faciunt Emirem Soleimanem, hic duos diuersos ceteris maiores.

ponit, Orthobulem & Mulsumanem, nostris Cyriscelebim ficticium ingerentibus: in eam denique sententiam veni, vt Cyriscelebi citra controuersiam excluso, veluti quem nec Turci, nec Graeci adgnoscant; reliquos duos, Orthobulē Mulsumanemque, pro vno & eodem Baiasitis filio Soleimane statuam habēdum, quem tamen interfectum a Temire, capta Sebastia, per errorem Graeci crediderint. Eius opinionis meae causam hanc habeo, quod nomen Orthobulis non Turcicum esse, sed Graecum arbitrer: & idem significare Graecis, quod Turcis Musulman. Quippe quum in Turcia versarer, interrogatū a me virum magnificum & amplissimum, D. Bartholomaeum Pezzenum, Caes. Mai. a consiliis, & nuper ad Portam Osmanicam cum munere Legati missum, quidnam vox Musulman Turcis significaret, respondere memini, vim illius eamdem esse cum Orthodoxi nomine Graeco. Vixerat autem ille totos octo reipublicae causa tūc annos inter barbaros, eorumq; linguā norat. Quū igitur Graecis Orthodoxus sit, qui rectam sententiam tenet, idemq; significet vocabulum Turcicum Musulman: sequitur, Orthobulis quoq; nomen idem esse cum Musulmano, quando sic Graecis adpellatur is, cuius rectum consilium, recta voluntas est. Hoc modo manifesto paret, vnde Chalcocondylis error manarit, duos ex vno Baiasitis filios faciuntis: ex eo nimirū, quod vnum in duos distingueret, cui diuersis in linguis diuersum, sed vnius tamen significati, nomen erat. Nec mihi quisquā obiecerit, aliud esse Musulman, & aliud Mulsuman. Quippe vocem Musulman a Graecis enuntiari Mulsuman, & in historiis, & aliis ipsorum libris saepissime deprehendi. Quinetiam verbum Musulmanissare, de quo superius dictum numero 22, multis in locis apud Graecos ita mutatum reperi trāspositis litteris, vt Mulsumanissare legeretur. Ne hóc quidem tacendum, quaecumque Turci de Soleimane memorant, a Laonico ad Musulmanem referri. Quis ergo fieri posse non existimet, vt nomen Mir Sulman ab exteris commutaretur in Musulman? Sic certe Mirchan alicubi scriptū legere memini, qui nomine integro diceretur Emir Chan. Quod vero

necem

necem Orthobulis adtinet, quæ recensetur a Græcis, a Turcis silentio præteritur: nihil ea nostris rationibus officit, quum vice versa Turci Temiriano prœlio Mustapham Baiasitis filium occubuisse memorent, quem Græci tam certo non periisse credebant, vt alium quemdam mentientē hoc nomen, veluti suppositicium fratrem poscenti Muchemeti dedere nollent, mortuoq; Muchemete contra Muratem II, Muchemetis filium, sua cum pernicie fouerent. Præterea non abs re mirum alicui videatur, Laonicum dicere, necatum a Temire Baiasitis filium Orthobulem: quum is auctori belli & iniuriarum, patri pepercerit; & expresse Laonicus idem postea scribat, (fide licet dubia) Mulsumanem, Mosem, Iesum, Mechmetem, & reliquos filios Baiasitis in potestatem Temiris venisse. Quid optatius accidere Temiri poterat, quam præter ipsum patrem filios habere in potestate, quibus occisis, Osmanidarum in Asia regno, nemine repugnāte perpetuo frueretur? At tantum abfuit, vt id faceret, vt etiam diserte Laonicus initio libri 4 fateatur, Mosem a rege Temire annonas in castris habuisse, tamdemque dimissum ex captiuitate, mari ad regionem patriam rediisse. Qui plurium, vel omnium potius vitæ pepercit, cur in vnum sæuiisse credatur? Adde testimonium hostis. Nusquam Turci scripserunt in annalibus, interemtum a Temire Baiasitis aliquem fuisse filium: sed sperasse Temirem potius, quempiam filiorum Gilderunis se conuenturum, quod illi formidine non necessaria trepidi, omiserint. Immo ferociam potius, & iracundiam sui Baiasitis, vituperant; Temiris humanitatem ac modestiam laudant. Superest vnū, quod obiici possit, de Ziche Orthobulis filio, quem Laonicus ait bellū intulisse Ioanni Comneno, Trapezuntino Imperatori. Sed heic mihi respondeat aliquis, vnde tamdem Ziches ille post mortē patris Orthobulis anno denique sexagesimo primum in scenā prodiit? quoue modo saluus euasit e tot parricidiis & lanienis horum temporū in Osmanidarum familia, sub Musa, Muchemete I, Murate II, Muchemete II, qui omnes parricidæ fuerunt? Cur huic tam diu sęuus ille Muchemetes II pepercit, qui vix mortuo

patre, ſanguinem ſtatim fraternum ſitiit? An huic credidit exercitum ſuſpicioſiſſimus omnium tyrannus? Denique conſtat ex Turcicis annalibus, id temporis viciniæ Trapezuntis præfectũ a Muchemete fuiſſe maximum natu filium Muſtapham, qui tãtum decennio poſt illa cum Trapezuntinis bella, Parthis in Armenam & Caramaniam infuſis occurrit, eiſque cæſis, Iuſufzem begum ducem viuum cepit, & patri miſit: quod argumentum eſt euidens, fuiſſe tum Muſtapham virilis ætatis, nec Zichem Oſmanidam in iis locis vel imperium aliquod, vel exercitũ habuiſſe. Quæ quum ita ſint, reſtat vt ſtatuamus quatuor omnino nomina, Orthobulis & Mulſumanis, quæ Græci tradiderunt; Cyriſcelebis, quod noſtri; Soleimanis, quod Turci; tamdem in vnum conferenda Soleimanem Baiaſitis germanum filium, natu maximum: cuius ſi Ziches ille filius non fuit, nuſquam ne nomine quidem tenus Turcis notus; cum Orthobule ficticio patre, ſuppoſiticius filius Græcis defendendus relinquitur. Habẽt lectores eruditi rationes meas, quas vel adprobandi, vel confutandi, liberam eis poteſtatem facio. Neutrum tamen ex duobus illis a Laonico memoratis, in Oſmanidarum omiſi familia, ne quis nimiæ me temeritatis arceſſat: qui præter hos, necdum auditis aliorum iudiciis, pluribus etiam Baiaſitis filiis, Ieſu minori, Ali, Duſmi Muſtaphæ, natalium controuerſiam mouere non dubitauerim.

TECHRIN BEGVS, ERZINGAE princeps. Diorryge.

60. Qui Turcis eſt Techrin begus, Erzingæ vel Erzinzanis princeps, a Laonico vocatur Scender, rex Armeniorum: cui Baiazitem illato bello, Ertzingam ademiſſe, cum annalibus hiſce conſentiens, narrat. Poſtea tradit Tezetinem, virum regio ſanguine ortum ab Ertziganis rege, puero Muſtaphæ, Muratis II fratri, auxilio veniſſe. Hoc ego nomen, ſiue Tezetinis, ſiue Tezerinis, idẽ eſſe puto cum Techrine noſtrorum annalium. Diorryges opidi nomen Græcũ a foſſis ab Euphrate perductis factum arbitor.

QVI

QVI TVRCOMANI. SVLTANVS ALcairensis. Cair. Miszir. Mizraim.

Turcomanos vocat auctor annalium Turcos omnes in Asia, ceteris subiectos begis, extra Osmanidas. Sic Turquia Beluacensi regnum Iconiense dicitur, Aythono minor Asia. Prætor Græciæ noster subditos Iconiensi Sultano duplices facit, partim Musulmanos adpellans, partim Turcomanos. De Musulmanorum nomine dictum antea, quod haud dubie tunc etiam paret habitum velut honestius. Turcomanos ait esse gentem, quæ Persarum (sic Turcos Iconienses vocat, velut e Perside oriūdos) extremos fines insidebat, & implacabili odio Romanos (id est, Græcos) persequens, agendis prædis ex horum agris delectabatur, præsertim illo tempore, quo res Iconienses fluctuabant, mirificeque Tanchatorum impressionibus turbabantur. Ergo Turcomani tunc erant infami vocabulo instar illorum prædonum, quos nunc Mattelosos & Vscochos (vnde Scacchorum siue latrunculorum nomen) vocamus. Prætor quidem tunc Michaëlem Palæologum, ad Iathatinem Sultanum Musulmanorum se conferentem, ab his Turcomanis omni comitatu & supellectile spoliatum fuisse narrat, nec quidquam suorum ab eis potuisse recipere, licet hinc inde dimissis mandatis, Sultanus imperasset: vt spoliato tam corpora, quàm res ademtæ restituerentur. Alcairensem Sultanum annales more Turcico nominãt Ægypti Syriæque Sultanum, ab aulæ siue regiæ loco. Cairum Laonicus antiquam Memphim facit. Al, vt articulus, additur. Vox ipsa significat vrbem, excellentiæ causa: quod vrbiũ maxima sit. Hodie Turcis & Arabibus incolis Miszir adpellatur, a vetustissimo tam Ægypti, quàm Ægyptiorum nomine, Mizraim. 61.

CHEMES. MVEIGE. Bealbec.

Ciuitas Syriæ Chemes, olim dicta fuit Emisa: Gregorio Emiseno 62.

alumno clara,cuius exstant octo libri de homine,qui nonnullis in exemplaribus non recte Gregorij Nysseni nostri nomẽ præferũt. Ortelius notauit,quod Turcis & Arabibus sit Hamsa. Sed heic Chemes legitur, quod aliorum scripturæ vicinius, quibus Hames vocatur. Fit eius apud Aythonum his verbis mentio: Ciuitas Syriæ Hames,quæ Camela hodie adpellatur a pluribus. vbi videndum,an non pro Camela,scribi debeat Camesa. Mueige Turcis est,qui Græcis historiis nominatur Moauia & Mauia. Cursorem dixi,quem Turci Pecaut Peic, nostri lacqueium dicunt. Bealbec Syriæ cauæ ciuitas,Postello Balbec,priscis Heliopolis fuit.

CARABAG. VNCRA.

63. Ad Carabagum hibernasse Temirem tradunt annales, vrbẽ siue Parthiæ,siue Persiæ:quibus nominibus indifferenter vtimur, pro ea regione,quæ Turcis est Aiem, vel Aiem vilaget, de qua superius dictum numero notarum secundo. Vox Carabag significat lingua Turcica vineam nigram. Chalcocondyles scripsit, Temirem solitũ se recipere Cheriam: quod primum Sebastia, quod itidem Chalepia (sic interpres scripsit) Damascoque captis,fecerit. Ergo veri sit simile,Cheriã a Laonico dici,quæ heic Carabag nominatur, nonnihil mutato vel a Græcis vel Turcis vocabulo. Engurim supra,numero notarum 19, diximus Ancyram esse. Tantum heic addendum putauimus obiter,hanc etiã in edito Chalcocondyle Vncram nominari:quod quum Græci mollius enuntient Vngra,propius accedit ad Turcicam adpellationem Enguri.

BVLCI FILIVS. DERVISLAR. MVSTAPHA mors. Græcorum de Baiasitis filijs errores.

64. De Bulcis & Bulcouitziis prolixe tractauimus ad notarum numeros, 46,& 54. Heic tantum hoc moneamus, istum Bulcĩ filium(qui Turcis est Bulcogli) expresse nominari a Spãdugino Geor-

Georgium, Seruiæ Despotæ filium: cuius maiores & posteros continuato superius stemmate complexi sumus. Ac temporum sane ratio Spandugini sententiæ nequaquam aduersatur. Deruisij seu Deruislari sunt illi quidem apud Turcos aliqua ex parte Calogeris Græcis, monachis nostris adfines, vti superius indicatum: sed aliis tamen de causis (modo Paulum Tomorreum, fratrem Georgium Vngariæ perniciem, & alios de nostris excipias) ea comparatio, quod vulgo solet dici, claudicat. Quippe quum vniuersa lex & religionis professio Mahumetana sanguinaria sit, speciem Turci quidem religiosæ pietatis in legis peritis ac Deruisiis suis requirunt: at interim ab agendis eos rebus, tam pace, quam bello, præsertim contra Christianos, & hostes reipublicæ suæ, nequaquam arcent: sed magis etiam, quam ceteros, deuouere vitam suam pro religione, proque lege patria, suos illos religiosos volunt. Hinc aliquot in Vngaricis finibus captos a nostris recordor, viros ceteroquin alicuius auctoritatis & existimationis, qui Deruislaros se profitebantur. Hinc in vita Muchemetis primi seditionem Torlacis monachi Turcici, & in vita Baiasitis II, Scachoculis eremitæ sanguinarij pugnas, & cædes, & grassationes immanes, quibus multa millia hominum absumta fuerunt; & in vita denique Soleimanis, ad annum Christianum, 1526, Calēderis Zelebis & Deruislariorum motus ac prœlia legimus. Hac ergo de causa Seruianos illos fortissime pro Baiasite dimicantes Bulci milites, truculentos ac feroces Deruisios adpellabat Temir, qui se vitamque suam pro salute suorum animose deuouissent. Germanum vero Baiasitis filium Mustaphā hoc prœlio periisse diximus ex fide horum annalium antehac aliquoties, idque licet Sultanus Muchemetes primus, itemque Murates II post mortem patris sæpius verum esse protestaretur: tamen vsque adeo Græcis impressa de hoc diuersa erat opinio, Mustapham vt alium, pro legitimo se venditantem, obuiis vlnis exciperent, & armis contra Muratem magna cum imprudētia, maloque suo, tuerentur: offerente amplissima quæque Murate, modo neutrius a partibus starent, ac ipsos inter se rem armis

decernere paterentur. Conſimilis huic Græcorum eſt error de Baiaſitis filio, quem fidium (ſic enim chordas interpres reddidit) opifex Pruſæus incolumem Byzantium perduxerit: quum tamen nulla fiat in annalibus Alis cuiuſpiam, Baiaſitis filij, mẽtio: nec ab ipſo quidem Laonico, quum alibi Baiaſitis filios recenſet. Notandum magis, quod etiam Mulſumane regnante narrat a Moſe Ieſuque fratribus occultatum fuiſſe Pruſæ puerum Muchemetem apud illum ipſum opificem chordarum, a quo Muchemetes hoc opificium didicerit. Et factum id ſcilicet a Moſe, omnium crudeliſſimo, vel ipſo Laonico teſte, ne ab aliis carus ſibi puer occideretur. Muchemetẽ vero iam grandiuſculũ inde profugiſſe ad Alurim Caramanum, a quo adiutus, ſeruatori ſuo Moſi bellum intulerit: ſed victum confugiſſe ad Alim fratrem, exſulem ac inopem, & quidem Conſtantinopolim: vbi nonnihil reſpirauerit, collectiſque ſuorum reliquiis, denuo tentare belli fortunam decreuerit. Hæc Laonicus de puero Muchemete, chordarum opificis diſcipulo, pæne pueriliter, nec vero multas ob cauſas conſentanea. Magis idonei rerum Turcicarum ſcriptores, ipſi Turci, tradunt; rebus Temiriano prœlio deſperatis, Baſſas abduxiſſe ſecũ, arrepta fuga, maximũ natu Baiaſitis filiũ Soleimanem, veluti legitimum patris in imperio ſucceſſorem: & illorum exemplo Muchemetem, non puerum, (vt Laonicus putauit) ſed copiarum ex imperio paterno quarumdam ducem, ſuis itidem rebus vti conſuleret, Amaſiam cum ſuis ſe cõtuliſſe: quo loco deinceps eum vixiſſe, non ſemel annales tradunt: & indidem cum exercitu contra Muſam fratrem mouiſſe, poſtquam interfecto Soleimane, vindicem necis ipſius ſe profeſſus eſſet. Quæ res, meo ſane iudicio, dignæ ſunt hominum hiſtoriæ ſtudioſorum obſeruatione: quum in publicatis hactenus ſcriptis hiſtoricis, nihil intricatius de Turcicis rebus reperiamus, quàm quæ de hoc ipſo tempore ſummæ Turcorum infelicitatis, memoriæ prodita legimus.

SEMER-

SEMERCANT. BAIASITIS MORS.
Annorum ratio.

Regionis Zacatainæ, cuius incolæ id temporis imperio Temiris parentes, Laonico Tzachataides nominantur, caput eſt vrbs Semercant, hodie mercium Indicarum emporio celeberrimo Septemtrionalibus etiam nota. Samarcanda plerumque vocatur, edito Laonico Samrachanta, litteris tranſpoſitis, pro Samarchanta. Sunt qui dictam putant a Sem, Nohæ filio, quorum opinioni Turcorum pronuntiatio Semercant adſtipulatur. Maracandam Sogdianæ veteribus adpellatam exiſtimant aliqui. Ceterum Baiaſitem ex animi ægritudine doloreque mortuum ſcripſit Chalcocondyles, cui Turcicæ narrationes nō aduerſantur: ſed addunt, hoc mœrore velut ad deſperationem adactum, mortem ſibimet ipſi conſciuiſſe. Quod dilucidius exponens Theodorus Spanduginus, ait Baiaſitem, ſpe libertatis amiſſa, cōſtituiſſe cum animo ſuo ſeipſum occidere. Sed quum nullū eius peragendæ rei modum inueniret, tam denique diu caput alliſiſſe illi caueæ de ferro factæ, qua tenebatur incluſus: donec præ furore fremens ac frendens, miſere ſibi mortem adferret, tyranique vita, ſecundum poëtam, indignata ſub vmbras fugeret. Interpres Laonici pugnatum notat inter Baiaſitem & Temirem anno Chriſtiano 1397. Mortuum Baiaſitem ſcribit Franciſcus Sanſouinus anno 1398, Geufræus anno 1400. quos equidem falli opinor. Quippe ſecūdum rationes accuratas annalium deprehēdimus, cōmiſſum fuiſſe prœlium anno vel 1399, vel 1400. Gilderunem verò mortuum anno 1403. Similiter in annis regni huius erratum a Laonico, qui 25 numerat, pro ſolis 14: de quo vide ſupra, numero 47, notata. 65

CASTAMONI. CONGERI. CONGI.

Claudiopolis ciuitas eſt Honoriadis, in Ponto prouincia, quā 66
nou. Leonis Aug. metropolim facit, eiq; prǽter alios epiſcopat9,

Heracliam quoque Ponticam ſubiicit. Hanc Marius Niger recenti nomine dici putat Caſtamenam, ſiue Caſtamonam: ſed fallitur, quum rectius Caſtromena ſit Claudiopolis. Caſtamona vero ſita longius eſt, verſus Sinopen opidū Helenoponti, & Paphlagoniam. Tam Sinopes, quam Caſtamonæ nomina, cum ipſis opidis, ſuperſunt: vti videre eſt in annalium ſupplemento noſtro, ad annum Chriſtianum 1584. Iſtic enim tūc Oſman baſſa Vezirazemes contra Perſas iturus, militem in hibernis habuit. Menauinus alicubi Caſtemolen nominauit. Cedrinus in Michaële Stratiotico ſiue militari, Caſtamonem adpellat, & in Paphlagonia collocat his verbis: Caſtamonem in Paphlagonia ſitam veniunt, quæ ſane Caſtamon domiciliū erat Magiſtri [Officiorum] Iſaacij Comneni. Prætor Græciæ noſter Caſtamonā vocat in hiſtoria ſua, de Michaële Palæologo, poſt victos a *Tataris* Iconienſes, hæc commemorans: Michaël Comnenus, hoc prœlij euentu, cum maximo Perſicorum exercituum duce, quē Peclarpacem Perſæ (hoc eſt, Iconienſes Turci) vocare ſolent, in viam ſeſe dabat: adeoque pluribus vnà diebus iter faciebāt, quū hoſtem ſibi a tergo inhærentem haberent, horiſq; ſingulis cum eo dimicarēt. Tamdem feſtinabundi Caſtamonam peruenīūt, iuxta quam domus indicati Peclarpacis erat. Hactenus Prætor. Quæ vero heic Congeri nominatur, eam ipſam eſſe puto, quam in Anatoliæ tabula Congi ſcriptam legimus, haud procul a Caſtamona diſſitam.

GENVINI BAIASITIS FILII SEcreti a commenticiis.

67. Quæ de Baiaſitis liberis hoc loco non multis verbis exponūtur, diligenti conſideratione memoriaque digna ſunt. Quippe quum illi de Turcorum ſententia, nō plures numero, quam ſex omnino fuerint: quid aliud ſtatuamus, quàm reliquos hactenus nobis obtruſos, velut in iudicio ſtatus ab ipſis Turcis cōdemnatos, pro genuinis deinceps adgnoſci nō debere? Neque vero vel

vnum,

vnum, vel alterum dumtaxat hoc iudicium tangit, sed reiiciendi omnino totidem veniunt, quot extra controuersiam legitimi censentur: nimirum hi sex, Orthobules, Mulsumanes, Cyrisceleb is, Alis, Iesus minor, Mustaphas cognomento Dusmes: cum primi ex his Orthobulis filio Ziche, quem ipsum quoque Turci ceu cretum Osmanidarum sanguine non adgnoscunt. Interim vero pro duobus explosis, duo succedunt hactenus quidem ignoti, sed a Turcis pro legitimis adgniti Gilderunis filij pro Dusme Mustapha, Mustaphas Zelebis, amissus in pugna contra Temirem: pro Iesu minore, Casanes Zelebis.

A QVO NECATVS FVERIT ISA. Constantinus, pro Manuele Graecorum imperatore.

Scripsit Laonicus, inter Mulsumanem Iesumque maiorem 68.
gesta fuisse de imperio bella, quorum tamē annales hi non meminere, tamdemque Iesum a Mulsumane peremtum. Eius parricidij culpa Mulsumanem, hoc est, Soleimanem profecto immerentem onerat, cuius auctorem Turci Musam produnt, quibus cum ipsa rerum gestarum series consentit. De nomine Cōstantini, quo Turcos Graecorum imperatores omnes adpellasse, numero notarum 51 diximus, exemplum heic aliud habes. Is enim Grecus imperator, ad quem narratur Emir Soleimanes obsidum loco misisse sororem suam, fratremque natu minimum, non Constantini nomen habebat: sed Manuelis, ex Palaeologina familia, cuius & superius facta mentio.

SEDES IMPERII TVRCICI DIVERSAE.

Quanam caerimonia Sultani Turcici regnum auspicari con 69.
sueuerint, expositum a nobis est prolixe in annalium supplemēto, initio regni Selimis II, quod incidit in annum Christianum 1566. Solebat autem hoc in ea fieri ciuitate, quae sedes esset imperij. Principio Turcis ea fuit Prusa Bithyniae, paullo ante mor-

tem Oſmanis ab Vrchane filio capta: quæ licet honorem hunc non diu retinuit, ex priſtina tamen prærogatiua meruit, vt longiſſimi temporis ſpatio Sultani Turcorum mortui paternis & auitis iſtic monumentis, etiam diu poſt captam Conſtantinopolim, ſicut in vita Sultani Selimis II de Achmete Corcuteque fratribus ibidem ſepultis videre licet, inferrentur. Poſtquam vero tranſuectis in Europam copiis, Murates I, Vrchanis F. Oſmanis N. Hadrianopolim cepiſſet: eodem & regni ſedes ex Aſia commigraſſe videtur, quod recte ſe facturos Sultani ducerent, ſi rebus Anatolicis iam tranquillioribus, præcipuum militiæ robur Hadrianopoli velut in excubiis haberent: vnde, momentis rerũ ex vſu ſuo gerendarum animaduerſis, progredi paullatim latius, & in Europæ viſcera graſſari poſſent. Sanſouinus exiſtimat, *primum omnium Muchemetem, Gilderunis filium, huc imperij ſui ſedem tranſtuliſſe, quod vrbium Thraciæ facile caput eſſet Hadrianopolis*. Sed ante Muchemetis etiam tempora certum ſiue regiæ, ſiue Portæ Oſmanicæ locũ, Sultanos priores Hadrianopoli conſtituiſſe: pluribus ex locis Laonici manifeſtum eſt. Quippe de Mulſumane loquens: Profectus, inquit, Hadrianopolim, regni ſedem, (hoc eſt, quæ regni ſedes erat) regnum ordinauit. Et paullo ante de Moſe: Hadrianopolim, ait, quæ regni ſedes eſt, profectus; ibidem rex declaratur. Quam vero ad vrbem tranſlata tertium fuerit Porta, nemo non nouit.

GERLE. DOLAP. SOLEImanis mores.

70. De Iſuendiarum ditione ſuperius explicatum numero notarum 13, qua & Gerle compræhendebatur opidum. Id nota 19 diximus in tabulis Geographicis corrupte ſcriptum inueniri Gerede, pro Gerele. Narrãt vero annales, Soleimanem caſtra propter Gerlen, ad ripam fluminis, locaſſe. Non exprimitur eius fluminis heic nomen, ſed in Anatoliæ deſcriptione Dolap vocatur. Soleimanis indolem Chalcocondyles quoque ceu bonam

nam prædicat,eique magnas virtutes tribuit:sed eadē cum Turcis de perpetuis eius potationibus & luxu commemorat, quæ homini minus rerum suarum prouido sollicitoque, tamdē exitium adtulerunt.

VALACHIA CARABOGDANIA. NEmetsassij. Islach. Gallicia. Vaiuoda. Murze. Bogdan.

Dacia quondam adpellabatur amplissima regio,quæ Trans- 71.
siluaniam cum vtraque Valachia continebat. Et cingunt ambæ Valachiæ Transsiluaniam, quarum vna maioris nomen habet, altera minoris. Maior ad Euxinum mare se porrigit, & nostris Moldauia, Turcis Carabogdania, quasi nigra Bogdania, siue Bogdani regio, dicitur: a frumento nigro, cuius est ager ille feracissimus. Gallicus,& alter Chalcocondylis interpres, Podoliam perinscite faciunt, regionem iuris Polonici. Minor propter Danubij ripas extenditur, & plerumq; Transalpina, Bonfinio Mōtana quoque, sicut & aliis, nominatur. Vlachiam vocauere Græci, & incolas Vlachos: pro quibus interpretes Zonaræ, Cedrini, & aliorum historicorum reddidere Blachiam & Blachos, contra molliorem pronuntiandi rationem Græcorum: quos imitantes Turci, non Iblach, sed Islach, dicunt. Nomen Valachorum non a Flaccis Romanis, origine fabulosa, quæ pluribus tamen placuit; sed a Germanis nostris profectum arbitror. Habuerūt enim vicinos Daci Germanos, puta Quados, Gothos, Gepidas; in quorum agro, qui nunc Cepisiensis dicitur, incolæ præsertim Casemarco vicini se Nemetsassios hodieq; nominãt, voce de Nemetis (sic Vngari Germanos adpellant, vt Venedæ nationes Nemitzos) & Sassiis composita, quæ Sassios siue Saxones Germanos significat. Germani vero pleriq; tã Italos, quam Gallos, (qui Germanis sunt Walli, sicut Gilimer nomē Gothicū

eſt Wilmer. Et in Anglia quoque Wallorum nomen priſcis incolis prouincialibus, ab Angloſaxonibus noſtris inditum, manet) vocare ſolent Walchos & Waliſchos: quorum linguæ prouinciali quum lingua Daciæ, quæ ipſa quoque Romanorũ prouincia quondam fuit, adfinis eſſet: idem a noſtris Walchorum nomen accepere, quod enuntiatione molliori mutatum in Walachos. Suffragatur huic opinioni meæ vetus etiam Galliciæ nomen, frequens in antiquis Vngariæ regum titulis, quo Valachia ſignificabatur, eadem cum Gallis & Italis vtens lingua, ſicut & nunc adfinitatem aliquam cum eorum lingua prouinciali retinet. Vaiuodæ vero nomen generaliter ſignificat præfectũ militum, quem capitaneum vulgo vocant. Sed apud Vngaros vt olim, ſic etiam hodie, duæ ſunt adpellationes adminiſtrationum maximarum: vna Bani, de qua ſuo loco, nimirum capite 174, plenius dicturi ſumus, altera Vaiuodæ. Banus eſt præſes regius in aliquo ex regnis Vngariæ adiunctis. Vaiuoda vero præſes dicitur, loco regis adminiſtrationem habens in aliqua prouincia, puta Tranſſiluania, Valachia maiori, Valachia minori: ſed ea lege tamen, vt gubernatore ſit inferior. Vaiuodæ Valachi, poſtquã ab Vngariæ regum obœdientia ſe ſubtraxiſſent, more Græcorũ Deſpotæ, de qua dignitate ſuperius numero notarum 54 prolixe dictum, pro Vaiuodis audire maluerunt, quaſi ſi principes eſſent abſoluti: nec regibus ſubiecti, ſed potius dignitate regibus proximi. Verum vſuuenit eis, quod Græcis accidiſſe cõſtat, qui maximas ad anguſtias redacto imperio, titulos ampliores excogitarunt: vti nunc etiam apud Auſones nonnullos in ipſo propemodum amittendæ libertatis articulo conſimilia quædã adfectare, præter morem maiorum, videmus. Deſpotarum certe nunc illorum ea ſub Turcica ſeruitute condicio eſt, mancipiorũ vt nomine potius, quam principum, cenſendi veniant. Sed pergendum ad alia. Valachorũ ille Vaiuoda, quem annales hi Murzen vocant, Laonico Mirxes dicitur, Bonfinio Merches, hoc eſt, Marcus. Reperitur apud eumdem Laonicum & Mirdan, Valachiæ principis nomẽ, compoſitum ex hoc ipſo Mirx & Dan ſiue

Gdan.

Gdani. Nam & ipsa regio Bogdaniæ nomen accepit a Bogdanis siue principibus suis, qui vocabulo sane pio dicuntur Bogdani, tamquam Dei munus, vel Theodosij, vel Theodori, vel Dorothei. Meminit huius vocis & Cedrinus in Basilio Bulgaroctono, quum ait: Occurrit etiam imperatori Bogdanus, castrorum interioris regionis toparcha siue regulus.

SAMOBVNOGLI. AZAPI VEL AZEPI.
Laonici locus emendatus. Emir Halem.

Quem heic annales Samobunogli, siue filiũ Samobunæ vocant, infra Scheich Bedredin adpellatur, vbi de seditione per ipsum mota prolixæ sunt narrationes. Stipendiariorum nomine intelligunt Azapos vel Azepos. Laonicus alicubi peregrinos dixit, more Græco, quibus Xeni vocantur, id est, peregrini, qui stipendiis conducti militant, hoc est, qui sunt misthophori, sicut iidem adpellant. Idem alibi: Turcorũ pedites, ait, quos Azapidas vocant. Et omnino militiam hi pedestrem obeunt, licet alio libri octaui loco legantur hæc verba in vita Muchemetis II tunc Belgradum oppugnantis: Azapides (quos Hussarones nostri vocãt) diripuerunt forum. Rex clamabat, vt eximerent eorum puellas. Heic primum lector obseruet, Azapidum nomine pedites Vngarorum ab auctore intelligi, qui regis siue Sultani Muchemetis forum, scilicet castrẽse rerum in exercitu venalium, diripuerint. Ergo quæ interiecta verba sunt, Quos Hussarones nostri vocãt, glossema sunt interpretis imperiti, Azapidas pro Hussaronibus accipientis: quũ Azapidæ pedites sint, Hussarones equites. Deinde puellas eximere dixit, quum Græci Laonici verba significent, oculorum coras siue pupulas aut pupillas eruere, vel effodere. quod paullo melius adiectis margini verbis redditum, Vt hostium oculos exsculperent. Præfectus autem signiferorum Turcis est Emir Halem, cuius supra, numero notarum 14, facta fuit mẽtio. Sane magnum huius officium est, & fructuosum, dignitateque proximum ab Aga Genizarorum. Sed Officiorum

Portæ,tam eorum,quæ intra ſaraium,quam quæ foris ordinatã ſunt,expoſitio plena,locum poſcit alium.

MVSAE SIVE MOSIS CRVDELITAS.

Lazarus,pro Stephano Seruia Deſpota, Lazari filio.

73. De Vidina dictum numero notarũ 49, de Buruuada & Matera deinceps,loco magis idoneo, ad annum Chriſtianũ 1444, dicetur. Muſæ ſiue Moſis crudelitatem,& iracundiam,ac tyrannidem in ſuos,Laonicus etiam commemorat,partim his verbis: Moſes iræ imperare non poterat,ſed præceps in eam ferebatur, quidquid illa dictaſſet,faciens: partim alio loco,verbis *conſimilibus*: Optimus quiſque indignabatur, ob Moſis violentiam & tyrannidem. Cauſam vero,cur bello Seruiæ Deſpotam perſequeretur,Laonicus expoſuit: quum recitat, eum a Deſpota deſertum fuiſſe,Græcorum perſuaſionibus adducto, Mulſumanis vt partibus ſemet adgregaret,quod Moſes ægerrime tulerit. Et Deſpotam hunc annales vocant Lazarum, quum tamen ex hiſtoria conſtet,hæc a Stephano geſta,Lazari filio, Georgij patre: quo de ſuperius numero notarum 54 tractauimus.

GEIVISE, GEBISE. LIBYSSA, LEBVSA.

Aſtacus.Sinus Aſtacenus.IntZu.

74. Geiuiſe opidulum eſt Bithyniæ, ſitum ad Nicomedienſem, vel Aſtacenum potius antiquitus dictum ſinum, in ipſa via, qua Conſtantinopoli,quæ hinc itinere bidui abeſt ,Nicomediam itur.Ea vero vlterius a Geiuiſe diſtat vnius itinere diei. Geographica Natoliæ deſcriptio Abrahami Ortelij Geiecen habet, voce nõnihil mutata: Busbequius in itinerario Gebiſen ſcribit, additque putari, hanc olim fuiſſe Libyſſam, Hannibalis ſepulcro celebrem.Ego pace tanti viri Geiuiſen hanc,ſiue Gebiſen, non Libyſſæ reliquias arbitror,ſed Aſtaci. Nam Libyſſa lõgius a ſinu remota

remota est, versus Bithyniæ mediterranea, & vrbem Nicæam: hodieque vocabulo propius ad Libyssam accedente, Lebusa dicitur. Astacum vero propterea puto nunc esse Geiuisen, quod heic in amœnissimum illum maris sinum prospectus pateat, quē ab Astaco, quondam hoc loco sita, veteres adpellauerunt Astacenum: vt paullo vlterius idem, mutato nomine, Nicomediensis dicitur. Astacus ipsa, cum Astaceno sinu, sic ab astacorum copia, quæ cancrorum marinorum species est, nomine vulgo Græcis hodieque Constantinopoli noto, mihi quidem videtur adpellata. Quæ paullo post nominatur Intzua, pagus aut vicus est ignobilis, haud procul à Tzurulò situs in itinere, quo Constantinopoli Selybriam, & vlterius Hadrianopolim itur. Eius deinceps quoque fit mentio in extremo Selime I, qui correptus isti pestilenti morbo fuit, quo subito periit.

AKENZI, VEL ACANZII.

Sine stipēdio militant apud Turcos Akenzi, rusticum genus 75.
hominum, sicut apud Vngaros Haiduchi. Quidquid consequi prædæ possunt, sibi retinent: non totum tamen. Quippe non aliarum dumtaxat rerum suarum, quas possident, verumetiam omnis, tum prædæ, tum lucri, quod in bellis percipiunt, decumas Sultano suo soluere cogūtur. Itali genus hoc militum sua lingua Ventureros adpellant, priscis Volones dicti fuisse videntur: vnde Callimachus Experiens non inelegāter nostros Cruce signatos, Volones nominauit.

MICHALOGLI. TOCAT.

Prima nominis Michalinorum, siue Michalogliorum, siue 76.
Michalidum mentio, in his quidem annalibus, hoc loco reperitur. De his dictum a nobis antea numero notatū 27. Vrbs Tocat, quo relegatus fuisse dicitur Mechemetes Michaloglius, existimatur a plerisque, quos inter & Marius Niger est, respondere

veteri Neocæſariæ, quam in Cappadocia collocant, ipſam quoque prouinciam Cappadociæ Toccatum adpellāte Pineto: quū Leonis Auguſti Nouella de Thronis, Neocæſariam faciat metropolim Pōti Polemoniaci. Tocatam hanc noſtram Laonicus Tochatam ſcripſit, nec deſunt, qui malint eam referre ad Armeniam. Bellonio certe Niſar eſt Neocæſaria, nomine recentiori, quod paullo propius ad priſcum illud videtur accedere. Pedites, quorum dux in Valachiam profugiſſe dicitur, paullo ante dicti fuere ſtipendiarij, Turcis Azepi, de quibus numero 72.

VARSAC, SIVE VERSAC. CONIAE BEGVS.

77. Opidum Caramaniæ ſiue Ciliciæ, quod annales Varſac & Verſac adpellant, in Anatoliæ tabula Geographica Verſageli ſcribitur. Coniæ princeps, ſiue begus Iconij, Caramaniæ princeps dicitur, ab aula ſiue regia Iconienſi. Et bello petiit hunc Muchemetes, propter ſocietatem cum Muſa: cuius adiuuādi cauſa Pruſam Caramanus obſederat, dum Muchemetes abſens, in Europa rem contra ipſum Muſam fratrem gereret.

SAMPSONIS OPIDVM.

78. Huius ciuitatis Cedrinus & alij meminere, tamquam in Pōto prouincia ſitæ. Prætor Græciæ noſter ait, in illa regni vel imperij Græci confuſione, quæ a Flandris capta Cōſtātinopoli extitit, Sabam quemdam pro ſe hanc vrbem Sampſonis occupaſſe cum tota vicinia, cui prius imperatoris Græci nomine præerat: ſtatimque ſubiicit mentionem Cappadociæ ſiue regni Trapezuntij, velut huic vicini, quod in poteſtate Dauidis Comneni tunc fuerit.

ROMANIA. CVNVZA, CONOZVS. TAtarbaſar. Tatargoi.

79. Quum Tatari dicuntur in Romaniam ex Aſia migrare iuſſi, Romaniæ

Romaniæ nomine Thraciam accipito, cuius hoc annalium loco expreſſum caſtrum Cunuza, non procul abeſt ab vrbe Philippopoli, & Conozos Græcis nominatur. Caſtaldus in hodiernæ Græciæ tabula Geographica vocat Cognuzam, Italica Græcaque pronuntiatione. Nos in itinere noſtro per hæc ipſa loca proficiſcebamur, & in opidulo quodam pernoctantes, ibidem deprehendebamus ex ipſo nomine loci, fuiſſe regionē hāc olim Tataris, huc velut in coloniam deductis, ad inhabitandum conceſſam. Nam opiduli nomen incolæ dicebant eſſe Tatarbaſar, quæ vox emporium ſiue forum Tatarorum ſignificat. Nec longius, quam ſex aut ſeptem horarum itinere, diſtat a Philippopoli. Ponitur ibidem a Caſtaldo Tartagi, prorſus vbi Tatarbaſar viatoribus ab Hæmi iugis altiſſimis in plana Thraciæ deſcendētibus occurrit, in æquore ſpatioſiſſimo, longeque pulcherrimo ſita: quod nomen a Tataris itidem videtur deriuatum, fortaſſe Tatargoi ſcribendum, quod Tatarorum eſt pagus, & idem ſcilicet cum Tatarbaſar.

MANISSA. TORLAC.

Turci Maniſſam vocant vrbem Aſiaticam, quæ Græcis eſt 8o: Magniſia, Latinis Magneſia. Sanſouinus & alij non recte Mangreſiam putant hodie nominari. Sunt autem in Aſia minori ciuitates huius nominis duæ, quarum vna dicitur ad amnem Mæandrum ſita Magneſia. Hanc Epheſinæ metropoli nouella Leonis Auguſti ſubiicit. Alteram ad Smyrnenſem metropolim refert, ameniſſimo ſitam verſus Ægæum mare loco. Supereſt etiam nunc vtraque, ſed poſteriorem illam puta, quam Sultani Turcici filiis ſuis inhabitandam adſignare ſolent inueterata cōſuetudine: ſicut ibidē diximus ſupra, iuſſu paterno iam Muchemetem, vnicum Sultani Muratis III filium, degere. Torlac, nomen eſt apud Turcos certi generis religioſorum, diuerſa quædā a Calenderum & Deruiſiorum profeſſione ſequentis inſtituta: de quibus omnibus ſuo dicendum aliquando loco. Et hic ille Torlaces monachus ſiue religioſus eſt, cuius obiter mentionem

ſupra fecimus numero notarum 64. De Serris antea dictum numero 43. Salonicam vulgo notum priſcis dictam fuiſſe Theſſalonicam.

SCHEICHE. SOPHI. PRIMA Sophilariorum ſeditio.

81. Sunt hæc quoque nomina ſiue ſacerdotum, ſiue peritorum Mahumetanæ legis, & eiuſdem interpretum. Scheiches apud Turcos pæne pro viris ſanctis habentur, veluti qui animarum curam gerant. Ex horum numero quemdam ſibi deligit etiam ipſe Turcorum Sultanus, quem in omnibus, quæ ad ſalutem animæ ſuæ pertinere putat, conſulit. Ceterum hoc loco *prima* notanda Sophilariorum in annalibus hiſce mentio, de quibus infra ſuo dicturi loco ſumus. Eorum nomen non a Græco Sophos, quod ſapientem ſignificat, ſed a Sophi, voce Arabica deriuatum eſt, qua denotatur lana. Nam hi Sophi profitentur religionem ceteris Mahumetanis nouam, quæ præcipit inter alia, ne caput faſtu quodam lineis ſpiris inuoluatur, quod Turci factitare ſolent: ſed vti capitum tegumenta dumtaxat humilitatis modeſtiæque declarandæ cauſa, de lana conficiantur. Plura de his, vbi deinceps ad Sophinorum mentionem peruentum fuerit, expoſituri capite 188 ſumus.

ANNI MVCHEMETIS. ISMYR IN ANATOLIA.

82. Redegimus ſupra, numero notarum 47, Sultanorum annos, quibus regnarunt, ad certos numeros. Ibi traditum inter alia, Muchemetem primum octo dumtaxat annis imperaſſe. Licet hoc colligere de Turcicis annalibus, qui principium regni Muchemetis ad annum Mahumetanum 816 referunt, anno Chriſtiano 1414 reſpondentem: mortuum vero notant eumdē Muchemetem anno ſuo 824, qui noſter eſt 1422. Ergo dumtaxat annis octo rebus præfuit. Hoc ideo ſignificandum putaui, quod loco

loco prius indicato scripserim ex Sansouino, regnasse Muchemetem annis 17, pro quibus 12 annos Chalcocondyles posuit: quum accuratior sit annalium Turcicorum computatio. Ciuitas Ismyr a Turcis dicitur, quæ Græcis est in Asiæ minoris Ionia nobilis illa Smyrna.

MVSTAPHAS ALIENVS, IN OSMANIdarum se familiam ingerit. Exemplum huic simile de Voldemaro Brandeburgico.

Ne mirum aliquibus videatur, potuisse Dusmen Mustaphā, 83.
pro Mustapha Zelebi, dudum amisso Baiasitis filio, se tanto vēditare artificio, vt eius patrocinium non Græcus dumtaxat imperator, sed etiam magni Turcorum principes, Smyrnæus ille Chuseines begus, Aidinensis, Sarchaniensis, Mentesianus, Chemidensis, susciperent: libet heic ex annalibus manuscriptis exēplum subiicere simillimum de quodam, qui 60 plus minus ante hos Dusmis Mustaphæ motus annis, se principem Brandeburgicum, Imperij Romani septemuirum, mentitus fuit. Et ipsis hæc annalium verbis, e lingua Germanica Latine redditis, exponemus. Anno (inquiūt) 1348 Rudolphus Saxoniæ Dux secū ipse dispiciebat, qua via Ludouicum Bauarum, Ludouici Augusti Bauari filium, principatu Brādeburgensi pellere posset: quod quidem parum abfuit, quin perficeret. Diuulgabat enim, Marchionem Voldemarum Brandeburgensem, qui ante triginta & vnum annos amissus, peregrinationes varias priuati hominis habitu susceptas obiuisset, nunc tamdem inuentum esse. Hoc modo productum in scenam molitorem quemdam, verum adserebat esse Voldemarum Marchionem Brandeburgicum. Ille vero molitor in Saxonia secreto pluribus annis habitus, ea signa corporisque notas, quibuscumque fieri potuerat artibus & astu, acceperat: vt confidenter profiteretur, certis se probaturum documentis, vere se Marchionem Voldemarum esse. Mox ergo reperti denuo Voldemari Marchionis,

tot ab annis amissi, fama per omnes regiones didita fuit: eoque rumore permotis multorum animis, complura castella, cum ciuitatibus & opidis, molitori deditionem faciebant. Si qui vero dedere se nollent, tam auxiliaribus Karuli Bohemiæ regis, & Imperatoris Septemuirûm quorumdam suffragiis electi, qui Bauaro infestus erat, quàm Saxonis Rudolphi copiis, ad accipiendum molitoris imperium, adigebantur: adeo quidem, minor vt Brandeburgici principatus pars in potestate Bauari maneret. Tamdem intellectum, molitorem esse, qui se pro Marchione Voldemaro gereret. Qua de causa Daniæ rex, & Ludouicus Romanus, alter imperatoris Ludouici Bauari filius, Ludouici Brandeburgici frater, itemque Cracouiæ rex, & Stetinensium Dux, ac plures Poloniæ Silesiæque tunc ad Poloniæ iura spectantis *proceres*, cum Bauaro se coniungebant: quorum auxiliis *adiutus*, varias rerum difficultates vtcumque superabat. Committebantur & diuersa prœlia, nonnumquam vincentibus molitoris illius copiis, qui Marchionem se Voldemarum adserebat: ac vicissim Bauari militibus aliquando sua quoque tropæa statuentibus. Vna tamen in pugna quadam dimicatum a Bauari partibus sane quam infeliciter, Ludouici Romani, qui Bauari frater erat, auspiciis parum auspicatis. Nam is vix saluus euasit, captusque magna cum ficticij Voldemari gloria fuit ex partibus Bauari, Dux Rudolphus Palatinus Rhenensis cum LXXIX nobilibus galeatis: quos inter XL Poloni numerabantur, & in his XIIII tum fratres, tum adgnati, qui easdem gestabant galeas, & gente Zetlizia nati erant. Ea clades tantum de Bauari opinione deminuit, vt aliquot ab eo ciuitates deficerent, quæ prius ab ipso steterãt. Hoc modo totum trienniùm durante bello, tranquilla principatus Brandeburgici possessione Bauarus potiri non potuit: donec tãdem redactus in potestatem molitor ille, cõmẽticius princeps, & ad ignis supplicium damnatus exureretur. Non ouum ouo magis simile, quàm hic Voldemari molitoris motus, illi Mustaphæ suppositicij conatui similis erat. Ac ne quis inæqualẽ Dusmi fuisse Voldemarum, ratione potestatis & imperij, quod ad-

fectabat,

fectabat, ſuſpicetur: vt nihil de labefactatis Oſmanidarum viribus poſt calamitatem Baiaſitis dicam, ſaltim videamus ex ipſis aliorum annalium manu exaratorum Latinis verbis, quam potenti principi molitor ille ſuccedere voluerit. Anno, inquiunt, 1310 Voldemarus Brandeburgenſis Marchio, mortuis fratruelibus & patruis, diuiſum in multas partes totum ſolus illius tituli obtinuit principatum: & glorians in fortitudine ac magnitudine potentiæ ſuæ, curiam celebrem & famoſam indixit regibus & principibus, prope lōgeque poſitis: habiturum ſe nuptias cum filia patrui ſui ſignificans, & omnes miſſis veredariis ad huius ſollemnitatis gaudium inuitans. Eam tenuit in ciuitate maritima Roſtochio, ſita maris ad portū, vnde verſus Daniam, Suetiam, Noruegiam, & ad partes alias nauigatur: in quem etiam nauigia mercium diuerſarum de diuerſis & remotis regionibus adpellunt. In hac curia fuit rex Daniæ, cum duobus ducibus, fratribus ſuis, & immenſa multitudine populi terræ ſuæ: Duces, Comites, Liberi Barones innumerabiles de Saxonia: Marchiones & magnates tam de illis, quàm de exteris partibus, quorum numerus vix poterat æſtimari. Marchio manibus regis Daniæ miles cum magno decore inſignitur. Mille ſeptingenti nobiles, in hoc tirocinio, nouæ militiæ cingulo per Marchionem cum pompa maxima decorantur. Ibi Dominarum de diuerſis partibus formoſarum, ſicut & militum, innuberabilis exſtitit copia. Tentoria per campos erecta, ſcarlato circumdata, cum opperimentis, ſubſelliis, & ſtratoriis, velut aurum micantia videbātur. Putei pleni vino, cereuiſia, & medone, ad potādum: ſpecus repletæ carnibus, piſcibus, & frumento: naues onuſtæ ſpeciebus aromaticis, ad corporales explendas delicias, habebantur. Quæ quidem gloria poſt hæc in fauillam breui eſt redacta, propter nuptias illicitas, & faſtum gloriæ temporalis. Nam ipſe Voldemarus Marchio ſine hærede deceſſit, & ad Imperium totus ille principatus ampliſſimus deuolutus fuit. Hactenus Annalium verba, quorum lectionē Magnifico Domino Hieronymo Beck a Leopoldſtorf, vt alia plura, debemus. Ex his autem liquido

paret,non minoris fuisse momenti Voldemarianum hoc negotium,quàm illud Mustaphæum. Recenseamus & alia,quæ in comparationem vtrimque venire possunt. A Mustapha stabat Imperator Græcus istic, a Voldemaro stabat Germanus Imperator heic: & tanto quidem potentior, quanto Græcum imperium id temporis Germanico debilius erat. Præter Imperatorē cum Mustapha coniuncti principes illic erant,heic Voldemarū quoque principes præpotentes fouebant. Debilitatam Muratis potentiam Græcus imperator, & Turcici volebant principes, quod a Murate sibi metuerent, suaque tueri pariter, & prius ab Osmanidis sibi per vim erepta recuperare niterentur: itidem volebat deminutas Bauari vires Karulus imperator Occidentis electus,quod illum velut æmulum, qui patrem habuisset imperatorem,non abs re sibi suisque rebus formidabilem putaret: volebat eumdem ditione Brandeburgica pulsum Rudolphus Saxo, stirpe Anhaltinorum ex Alberti Vrs. posteris editus,vt aliqua ratione principatum illum sibi suisq; repetere tamdem aliquando posset,quem iure propinquitatis & adgnationis cum Brandeburgicis principibus exstinctis, ad se pertinere putabat. Triēnio toto Murates imperio potiri quieto non potuit,defendente se istic Mustapha,resque turbante Turcicas: heic triennio nec Bauarus vti frui Brandeburgica regione, nec vinci potuit Voldemarus. Mustaphæ tristis fuit illic exitus,heic infelicior molitoris Voldemari. Mustapham neci dedit istic laqueus, heic Voldomarum rogus absumsit. Hoc modo causas, consilia, personarū rationes,& rerum euenta fuisse consimilia,respondentibus etiā temporibus ipsis,videmus: ideoque tam sibi rebus omnibus gemina,tam illustria duo sæculi vnius exempla,iucunda lectu,consideratione digna,libenter heic ob oculos ponere studiosis historiarum voluimus.

VARDARIVM OPIDVM. VARDARIVS amnis. Vardariota. Vardari. Verdari.

Quod legitur in annalibus Vardarium, Thessaliæ opidũ est, 84.
est, ad Vardarium flumen, quod Axium priscos dixisse, Prætor noster & alij notant, ad septimum a Thessalonica lapidem situ: licet fossæ Vardariæ 100 milliaribus Græcis absint a Thessalonica, de quibus alibi. Meminit Leo Sapiens Augustus in nouella de Thronis episcopatus Vardariotarum, quę metropoli Thessalonicensi subiicit. Et hosce Vardariotas etiam Turcos nominat, translatos aliunde scilicet huc, ad Vardarium fluuium. Scribimus autem Vardarium, more Græco: quum alij Bardarium malint, contra pronuntiationem incolarum, quibus est Vardari, & Verdari.

CHVSEIN BEG, GRAECIS ZVNAITES.

Quem Turcici annales Chuseinem begum, Ismyræ princi- 85.
pem nominant, Laonicus Zunaitem vocat Smyrnæum principem: quicum Dusme Mustapha captiuus a Græcis custoditus fuerit in Epidauri arce, nunc Monemuasia siue Maluasia, & in Imbro Lemnoq; insulis, quàm diu Sultanus Muchemetes vixerit, cui quidem hac in re gratificati sint. At Muchemete mortuo, Mustaphas cum hoc liberatus, & Murati Muchemetis filio fuit oppositus, præsenti cum rerum Græcarum discrimine, sicut idem prolixe commemorat. Obiter hoc etiam adiicitor, Zuanitem hunc dici Sansouino, non Zunaitem: per oscitantiam scriptoris, vt puto,

VLVBAT. LOPADIVM. LVPADI. Rhyndacus. Michalizi.

Monuimus supra, numero notarum 16, quod Turcis opidum 86
minoris Asiæ dicatur Vlubat, Laonico Lopadium esse, nunc vulgo Lupadi nomen habere. Meliensis Antonius, Podota

noster, cuius supra meminimus numero notarum 24, Lapidum quoque dici volebat. Sed heic addendum, non opidum dumtaxat esse Lopadium: sed etiam lacum Lopadium & profluentem e lacu Lopadium amnem, eodem conspici loco, & iisdem adpellari nominibus. Licet hoc etiam perspicue de Laonici verbis intelligere, quum res easdem referens, ait: Eo tempore castra Murataei metabãtur prope Lopadium lacum, & regionem Michalicij vastabant: vbi lacus multis ambagibus per angustias in mare semet effundit, & ibidem pons est. Mustaphas autẽ accedens, castra locauit iuxta ostium fluuij, qui ex lacu promanat. Quibus in verbis quae Michalicij regio vocatur, nunc Michalizi, tam ab huius nominis fluuio, quam ab opido dicitur: quod a Lapido siue Lopadio milliaribus Graecis 10 distat. Addendum & hoc, amnem Lopadium priscis dictum fuisse Rhyndacum.

Falso rumore didito, res magni momenti confecta.

87 Praeter illud strategema, quo Mechemetes begus Michaloglius Mustaphaeos proceres ac milites in partes Muratis adtraxit; aliud etiam a Laonico memoriae proditum est, quo singularis vafriciei commẽto res pariter ac spes omnes Mustaphae funditus euersae corruerunt. Ait enim, missis ad Graecorum imperatorẽ ac proceres, tam a Murate, quàm Mustapha legatis, Graecos tandem re deliberata Mustaphaeis adsensos, Murataeorum postulata reiecisse. Tum vero Murataeos suorum in castra, maxima cum festinatione reuersos, mox falsum sparsisse rumorẽ, quo Graecos adfirmabant Muratis partes amplexos. Ea re per transfugas, vt fit, in hostium quoque castris didita, summopere perturbatos Mustaphaeos, quorum legati cum peroptato Graecorum responso necdum adpulerant, abiectis animis vel Muratis se gratiae ac fidei permisisse, vel fuga saluti cõsuluisse: quod ab ipso quoque Mustapha factum, Zunaite patritum ad principatũ se recipiente. Memorabile profecto exemplum, quo pacto nõnumquam in bellis res maximae rumoribus vel prosperis, vel aduersis, cum dexteritate sparsis, perficiantur.

BVGA.

BVGA. GVBA, PRO BVGA.

Quo loco ſita ſit Buga, ſatis intelligi poteſt de notatis ſuperius ad numerum 24. A Lopadio non longe diſtat, habetque lacum, ex quo promanat amnis Buga, ciuitati cognominis. Recentioribus Iuba vel Guba ſcribitur, litteris tranſpoſitis. Amnis Buga, quem diximus, Lopadio flumini miſcetur: quod itidem Græcos olim Rhyndacum adpellaſſe, paullo ante notauimus. 88.

GENVENSES QVIDAM IN EVROPAM MVratis II copias trans Helleſpontum, accepta mercede maxima, tranſportant.

Referunt Turci, Muratem, vt Muſtapham fugientem oppri- 89.
meret, quum omnes ad Helleſpontum propter Calliopolitanũ traiectum naues in terram ille ſubduxiſſet, mercatorum impoſitas nauigiis copias ſuas trans Helleſpontum vehi curaſſe. Quibus in verbis, quinam illi mercatores fuerint, nõ exprimitur. Sed Laonicus, rem diſertius exponens: Præuerterat, inquit, Amuratem Muſtaphas, Callipolim transfretando. Amurates vero nactus Ianuenſium nauim maximam, quæ forte adpulerat, cum gubernatore paciſcitur, vt ſe cum Peregrinis & militibus Ianuę, (ſtipendiarios & Portæ milites vertere debuit interpres) reliquiſque copiis, in Europam tranſueheret. Mercedem gubernatori ſoluit maximam, quantam pollicitus pecuniam fuerat, impigre numerando. Hinc ergo iam cognoſcitur, mercatores illos fuiſſe Genuenſes, quibus alij Muratem in ſingula tranſuehendorum capita ducatos ſingulos, alij binos ſoluiſſe memorant. Et notandus hic locus tam Laonici, quam annalium, propter noſtrorum alucinationes, quorum alij nauatam hanc Turcis aiunt a Genuenſibus operam tempore primæ Turcorum tranſiectionis in Europam, in quibus eſt Nicolaides, de quo ſupra dictum numero notarum 24: alij referunt ad id tempus, quo reſciſſis auctoritate Pontificis indutiis, quas Vladiſlaus Polonus Vngariæ rex cum Murate pactus fuerat, Eugenius IIII Pontifex, & Ita-

liæ principes, Vngaro promiſerunt, ſe triremibus obſeſſuros Helleſpontum: quo minus ex Aſia Murates, vbi bellum contra Caramanum gerebat, in Europam tranſmittere, conatuſque Vladiſlai regis, Europa Turcos eiecturi, poſſet impedire. Quo ſane tempore, ſi Genuenſes tranſportandis Turcis operam Murati nauaſſent: ceu peſſime de tota meriti republica Chriſtiana, diris omnium deuoti fuiſſent. Sed hoc quidem eos Laonicus & annales hi crimine liberant, quum interim negari nequeat, hanc Genuenſium, priuatorum tamen hominum operam, in hoc tẽpore contra Muſtapham Murati præſtitam, nõ leue Græcorum rebus adtuliſſe damnum, ac proinde ceteris etiam totius Europæ populis Chriſtianis fuiſſe noxiam. Bolairis & Ezeæ planiciei loca ſuperius expoſita ſunt numero 25. Tantum heic obſeruandum, nomine Boleri ſiue Bolairis, etiam opidum heic ſitum intelligi. Mortis genus, quo Muſtapham Murates adfici iuſſerit, nimirum vt de pinna quadam murorum vrbis Hadrianopolitanæ ſuſpenderetur; a Chalcocondyle ſilentio præteritũ, a Turcis memoriæ proditur.

LAZARI DVO, SERVIAE DESPOTAE, ſimul.

90. His annis Bonfinius cum vno Georgio, Deſpota Roxianorũ ſiue Razianorum, qui & Seruij, Muratem bella geſſiſſe ſcripſit. Annales vero Turcici tradunt, anno Chriſtiano 1427 Lazarum Deſpotam ſenem ditione ſua prorſus exutum: nihiloq; minus anno ſequenti proximo Muratem, inſtaurato bello, Lazari regionem vniuerſam populatum eſſe. Quibus ex verbis equidem colligo, nomine Lazari ſenis intelligi Stephanum, Lazari primi filium, quem Murates regno eiecerit: ſed ab eius filio receptam mox ditionem, a Murate direptam anno proximo fuiſſe: Lazarum vero iuniorem hunc, Georgij nomen habuiſſe perſpicit ex horum Deſpotarum ſtemmate lector, quod ſupra, numero notarum 54, dedimus.

IBRAHIM

IBRAHIM, PRAIMES, ET MPRAIMES.

Qui Turcis Ibrahim bassa, Chelilis bassæ pater dicitur, Laonico Praimes est, Aliis filius: quo loco notauit ad libri marginē interpres, hunc eumdē esse cum Chaiambego. in quo sane fallitur. Nam hic Chaiambegus interpretis, Laonico libro sexto Carambes dicitur, Priami filius, Chelilis frater. Vbi nota, Priamum vocari nomine corrupto, loco Praimis, quem Greci Mpraimem scribunt, ob difficilem ipsis pronuntiationem litteræ nostræ B, pro qua M P ponunt: vt Mpaiasites, pro Baiasites: Rompertus, pro Robertus: Mpiperius, pro Biberius, cognomine Tiberij: Mpaiulus, pro Baiulo: quæ posteriora duo reperiuntur apud Cedrinum & Gregoram. Laonicus libro deinde octauo etiam Preimem, siue rectius Mpreimem dixit. Et Græcum Praimes siue Preimes, Turcicū Ibrahim, facta sunt ex Hebræo Abraham. 91.

MVRATES SALONICAM EXPVGNAT.

Annales hi quidem non indicant, cuinam Murates Salonicā siue Thessalonicam ademerit: sed res sic habet. Anno Christiano 1423 Thessaliæ ciuitas Thessalonica vendita reipublicæ Venetæ fuit ab Andronico Palæologo, Manuelis Imperatoris Græcorum antepenultimi filio, pænultimi Ioannis, & vltimi Cōstātini fratre: cui lege permutationis, annui reditus ciuitatis Taruisinæ cesserunt. Sed mortuus fuit Andronicus in itinere, dum Venetias nauigaret. Nihilo minus vrbe potiti Veneti, suos eò Rectores misere: quorum primus fuit Marinus Bondomerius, cum titulo Comitis Thessalonicæ. Vēditio propterea facta fuit, quod Greci nullo se modo Thessalonicam aduersus Turcorum vim posse tueri viderent: licet vrbs ipsa magnitudine insignis, copiis locuples, Thermaici sinus portu nobilis, nec vlli Græcarum ciuitatum ceteris ornamentis inferior esset. Anno deinde 1431 Sultanus Murates eam obsedit, ac multoties oppugnatā, Venetis tamdē eripuit: cæsis defensoribus, ac præsidij Veneti reliquiis naues ingressis, quæ in portu stabant, earumque subsidio Turcorum e manibus dilapsis. 92.

MONS ZOGA, QVI ET TOganus, & Tuganus.

93. Quæ Turci montana Zogæ vocant, Græci vel Toganũ montem, vt Laonicus; vel Tuganum, vt Prætor noster, dixerũt. Laonici locus hic est. Mustaphas, inquit, tamdem nusquam tutus, fuga se contulit in montem, quem incolæ Toganum vocãt. Prætoris autem hæc verba sunt: Imperator etiam montem Tuganũ in potestatem redegit, & opidulum in eo condidit: quo Nicolaũ Cotertzen ablegauit, vt excubias illic ageret, & Latinis intra Tzurulum degentibus negotia facesseret: quod quidem opidũ Tzuruli non magno tempore interiecto Romanis a copiis occupatum fuit. Quibus e verbis intelligitur, Thraciæ mõtem esse Tuganum vel Toganum, vicinum Tzurulo, de qua superius dictum, numero notarum 26. Zoga vero Turcicum, eam ad Toganum rationem habet, quod pronuntiationem adtinet, quam Ozman vel Osman, ad Othman.

ARBANIA. ALBANVM. ARNAVTLAR.

94. Quam Græci veteres Epirum dixere, nunc Arbaniam vocant, & Albaniam. Nomen Arbaniæ reperitur in libro Græca lingua vulgari scripto, cui nomen Portolanus. Albanum Prætor Græciæ noster hanc regionem indigetat. Incolæ Turcis Arnautlari nominantur, a quibus iam maiori ex parte Morea quoque, siue Peloponesus, inhabitatur.

HERZEC, HERZEGOVINA. BOZINA duplex. Sandalis regio. Dux Sancti Sabæ.

95. Regia Bozinæ superioris, versus Iadram siue Zaram, & Epidaurum, nunc Ragusam se porrigentis, Herzec a Turcis adpellatur, a Castaldo, Chersec: ab aliis Orzega, a Bozinacis & Croatis Herzegouina: quod Ducis siue Principis sedes esset, quem Bozinaci Croatique, cum Vngaris, Germanico vocabulo nominant.

nominant Herzog. Quippe duplex erat olim Bozina, superior & inferior: quarum hæc regem habebat, quem Illyricorum regem nuncupat Chalcocondyles: illa principem siue Ducem, quem etiam Sancti Sabæ Ducem vocabant. Laonico Sandalis regio dicitur, & incolæ Cuduergi ab eodem adpellantur, haud scio an non corruptis vocabulis, vno ex Sansaba, sicut Itali pronuntiant, altero ex Herzecoui. Sed plura de his infra, quum in Baiasitis II vita de Achmete bassa Cherseogli siue Chersecogli tractabimus, notarum 161 & 162 capitibus. In tabulis chorographicis pro Hercego ciuitate reperias alicubi scriptum Sercico, sed corrupte.

BVLCI FILIA MVRATI NVPTA.

Nomine Bulci accipe Georgium Bulcouitzium, Seruiæ Despotam, & vide notata superius ad numeros notarum 46 & 54. 96.
Filiam huius, Murati nuptam, plerique vocant Irenen, cognomento Cantacuzenam, in quibus est Geufræus, quem Reineccius sequitur. Sed hi quidem errant. Nam recte scripsit Spanduginus hanc Mariam fuisse dictam, quæ nata fuerit non Cantacuzino, sed Iurgo (sic Seruij Georgium vocant) Despota patre, Cantacuzina tamen Irene matre, quæ soror fuerit Georgij Cantacuzini. Georgius autem, quod Spanduginus non addidit, nepos erat imperatoris Ioannis Cantacuzini, ex Matthæo filio, Albanensium principe. Quapropter hæc etiam Maria neptis fuit eiusdem Ioannis Imperatoris Græci. Fallitur & Bonfinius, qui Despinam hanc Synderouia capta Turcorum in manus venisse scribit: quum ex annalibus his constet, illam vrbem anno demũ post initum hoc matrimonium tertio fuisse occupatam. Et notandum, hanc Murati nupsisse anno Christiano 1435, vel Mahumetano 838. post biennium vero, circumcisum fuisse Muchemetem Muratis filium. Hinc enim intelligitur, non fuisse natum ex Maria Despina Muchemetem, quod vulgo magnis etiam a viris memoriæ proditur. Quippe bimuli apud Turcos circumcidi non solent. Et tradunt annales, Muchemetem natum anno Mahumetano 833, circumcisum anno 841. vnde colligitur, o-

ctennem fuisse, quum circumcideretur. Adde testimonia Græcorum, Chalcocondylis & Spandugini; quorum ille Georgij Despotæ filiam, Muchemetis nouercam expresse vocat: hic vero Muratem ex Maria Despina nullam suscepisse subolem, disertis itidem verbis tradit. Habes etiam initio declarationis huius, prima statim nota, de hoc quædam a nobis exposita.

BVRVZ, BARAZ, CIBVRA.

97. Castrum (hoc nomine ciuitates etiam Turci vocant) Buruz, in Anatoliæ tabula chorographica Baraz nominatur, & ad fluuium Madren collocatur, qui veteribus est Mæander. Olim Cibura dicebatur, vnde per aphæresin Buruz fecere barbari, *quod* verum huius nunc opidi nomen est, non Baraz. Græci *veteres* Cibyren nominarunt, & allui a Mæandro flumine scripserunt. Leo sapiens imperator hanc primo loco refert inter episcopatus Stauropolitanæ metropoleos in Caria.

RITVS PONENDI PRIMVM IN SACRIS ædificiis lapidem.

98. Inter alia, quæ Græcorum imitatione Turcos factitare solitos, aliquoties monuimus: hoc etiam refertor, quod heic narratur, Muratem nouum templum Hadrianopoli cōditurum, quodam die Veneris (quo Turci festum suū hebdomadariū celebrāt) summo mane, primum templi lapidem manibus suis posuisse. Nam is quoque ritus a Græcis imperatoribus ad Turcos manauit. Recitabo dumtaxat vnum exemplum de omnium illustrissimo totius orbis ædificio templi Constantinopolitani sacræ sanctæ Dei sapientiæ, qui Christus est. Id quo conditum modo, quantis sumtibus, quot annis fuerit: expositum a Græcis est libello quodam manu exarato. Leguntur autem in eo quædam huc pertinentia de Iustiniano Augusto, tanti operis auctore, quę Latinis verbis fere totidem lectori dabimus. Quum ponendo, inquit,

inquit, fundamento principium daret imperator, Eutychium patriarcham aduocauit, qui preces ecclesiæ struendæ causa concepit. Imperator autem manibus ipse suis calcem testa præhendit, ac primus omnium in fundamentum proiecit. & cetera. Quibus sane verbis, quonam modo primus lapis in structuris talibus poni soleat, declaratur. Nam quum maxima fundamentis eiusmodi saxa sint adhibenda, quę vix plures operarij simul, nedum vnus aliquis princeps, loco mouere possunt: amplissimus scilicet lapis ipso præsente, manumque nonnihil admouente, ad inchoandum opus ab his suo loco ponitur: cui deinde primus imperator, aut princeps auctor ædificij, calcem iniicit: atque ita struẽdo ædificio principium dedisse intelligitur.

OPIDI SEMENDRIAE DIVERSA NOMINA.
Georgij Despotæ Seruiorum varij casus.

Quod opidum Seruiæ, non procul a Belgrado ad ripam Danubij situm, Semender Turcis adpellatur, aut Semendre: diuersis est nominatum vocabulis ab historiarum scriptoribus. Synderouiam vocat Bonfinius, Spenderoben & Spenderouiã Laonicus, Simandriam Busbequius, Iouius Samandrium, Smendrouum Spanduginus: ex quo Laonici Spenderoben arbitror equidem mutandam in Smenderouen. Vngaris est Zendrew aut Sendrew, nomine a vulgo corrupto ex Sancto Andrea, cuius hoc cognomen habet & aliud castellum in Vngaria superiori, quod hodieq; nostri iuris est. Seruiana Semẽdria siue Sendreuia nunc Sangiacatus est, Budensi Beglerbego subditus. Obsessa tunc a Murate, defendebatur a Georgij Despotæ maioribus natu filiis, Stephano (qui per errorem a Laonico iunior creditus fuit) & Georgio, sicut ait Bonfinius. Laonicus enim in eo quoq; fallitur, quod Stephanũ id temporis in castris ad Semendriã Muratęis fuisse scripsit, obsessumq; dũtaxat Georgiũ, tamdẽ fecisse deditionẽ. Quippe fratres ambo deditione facta Muratis in potestatem venerũt, & eamdem sustinuere pœnam, oculis adhibito 99.

candēti ferro visu spoliati propterea, quod patrem instigasse filij ad defectionem putarentur. Is autem cum filio minimo natu Lazaro profugerat ad Albertum II Imperatorem Austriacum, & Vngariæ Bohemiæque regem, Sigismundi Augusti generum & successorem, vt ab eo contra Muratis vires auxilia postularet: quæ quidē impetrata fuere, sed nihilominus succursum tardius, & interim dedita Murati Semendria. Quapropter Georgius cū Lazaro filio, suisque thesauris, qui ducatorum quinquies centena millia continebant, ad Ragusæos se recepit, & ibidem in exsilio priuatus aliquamdiu vixit. Sed quum Murates non desineret agere cum Ragusæis, vt ipsi dederetur, quo quidem nomine maxima quæque Ragusæis offerebat ac pollicebatur; præmonitus ab eis Despota, cum thesauris ad Alberti successorem *Vladislaū* Polonum, Vngariæ regem, se contulit: eiusque tamdem opere restitutus in integrum fuit, vti deinceps suo loco dicetur.

ALBA GRAECA. BELGRADVM CHRIESCH. *Permutatio Georgij Despotæ cum Alberto II Augusto, nomine Belgradi.*

100. Huius etiam vrbis varia nomina sunt, Alba Græca, Nandor alba, Beligrada numero multitudinis Cedrino, Belgradū, quod Seruiorum lingua significat arcem albam, (Poloni Bialogrod dicerent) Geufræus denique Chriesch etiam dici vult, quod mutilatū est ex integro nomine Germanico, Griechisch Weissenburg; id est, arx alba Græca. Priscis Taurunum fuit, vti Busbequius ex antiquis numismatibus recte docet. Propugnauit eam hoc tempore contra vim Muratis Ioannes Auranes. Obsidionē, quæ septem mensibus durauit, decadis II libro IIII descripsit Bonfinius. Erat tunc in Vngarorum potestate Belgradum, quorum rex Albertus Austriacus eam munitionem a Georgio Despota Seruiorū iure donationis, vt Lazius; lege permutationis, vt alij scripserunt; consequutus fuerat. In Austriacis genealogiis Lazianis hæc legimus: Alberto II vix regni gubernacula ingresso, Amurates Seruiæ Despotā adortus, Albā Græcā ad cōfluentes Danubij & Saui positā, natura & operē munitam, obsidione cingere

vingere cogitabat, omni genere adparatus terra & aqua instructus. Quam vim ac potentiam hostis Despota considerans, quo in ceteris tuendis auxilio sibi rex Albertus esset, munimentum illud ei donauit. Ab hoc Huniades illi loco præficitur, ob eius singulare momentum: quippe qui ad trium fluminum cōfluentes situs, Sauo in Italiam, Histro in Austriam atque Germaniam, Tibisco denique in Transsiluaniam, Poloniam, & Morauiam, hosti potentissimo viam ostentaret. Aduentu Alberti cum copiis, Albæ obsidio soluitur. Hactenus Laziana, quæ errore nō carent, quum donationem interuenisse, non permutationem, tradunt. Audiamus & Laonicum. Erat, inquit, huic in Pannonia non contemnenda regio, cum vrbibus multis & opulentis, quas permutatione facta cum Sigismundo, pro Belgrado Eleazarus acceperat. Hęc enim vrbs mire placebat regi, vt opportuna, propter portus commoditatem. Quippe Belgradum duobus circumfluitur fluuiis. Ab vno Ister, ab altero latere Sauus fluit, qui istic in Istrum effunditur. Ergo Lazius ex Chalcocondyle corrigendus, vt permutationem factam sciamus, non donationem: ac vicissim Chalcocondyles emendandus ex Lazio, pro Sigismundo vt Albertus, pro Eleazaro Georgius ponatur. Bonfinius etiam ipsa loca recenset, quæ pro Belgrado hac permutatione Georgius acceperit: castella nimirum hæc, Zalonkemen, (Salankemen vocabant nostri comites. situm est supra Belgradum, ad ripam Danubij, e regione ipsius ostij Tibisci, qui se in Danubium heic exonerat) Bechien, Kelpen, (Vngari Kerpen dicunt) Vilagosuarum, Tocaium, Moncachum, (Vngari Muncazium nominant) Thaalliam, Regezum: opida vero hæc, Zathmarum, Bezermem, Debrezen, Thurum, Varsanum, & alia.

NOVA. NOVOGROD.

Quæ Turcis & Croatis Noue dicitur, arcis nouæ significationem habet, in Seruiæ finibus sita. Nunc ibidē sangiacus est Turcicus, Budēsi subiectus beglerbego, cum nomine Nouogroden- 101.

ſis. Primus hanc Murates cepit, ſed Chriſtiani recuperarunt: & ſub Muchemete II rurſus eam amiſerunt: in cuius vita de hac quædam adijciemus alia, capite notarum 132.

SCACH ABEDIN BASSA.
Sabatines.

102. Qui a Turcis heic nominatur Scach Abedin, Italis hiſtoricis Sciabadin, ex Bonfinio, Chalcocondyli Sabatines eunuchus eſt, quaſi Sa Badines. Sic Busbequio Sagtamas Perſarum rex eſt, qui & nobis, & ipſis dicitur Scach Tamas, vel recti⁹ Scach Techmas: & idem Bagtamas eidem, qui nobis Beg Tamas, vel Techmas beg, id eſt, Dominus vel princeps Techmas. Sic & *Tzaniſi* Philippo Bergomati eſt Scach Tzanorum. Edzis begi *natales ad* illum Edzem begum refero, qui ſub Vrchane, Soleimani Vtchanis filio militauit: & propterea begos hos Edzeos ipſis etiam Eurenoſiis, & aliis nobilioribus Turcorum familiis, ſecundum Oſmanidas, præferendos puto.

MESID BEG INTERFECTVS. PANNODACIA. *Ardelium. Erdel, ſeu Ertel. Toſibinium. Laonici Cudunidas.*

103. Narrant annales Turcici, mandato Muratis Meſitem begum per Valachiam in Vngariam, cum exercitu, penetraſſe: ſed omnibus ibi cum copiis fuiſſe cæſum. Heic primum notabit lector, Meſitem Laonico dici Mezetem, Europæ præfectum, hoc eſt, Romaniæ beglerbegum, Bonfinio Mezethum. Valachiæ vero nomine, Tranſalpinam heic intelligi, auctore Bonfinio, de qua ſuperius numero 71 dictum. Quod aūt iuſſum referant Meſitem ingredi Vngariam, accipiendum de Tranſſiluania: quam hoc loco, ſicut alibi quoq;, Pannodaciam Laonicus a Pannonibus ſiue Pæonibus, & Dacis, qui Valachi gemini ſunt, a quibus Trāſſiluania circūdatur, adpellat. Idem mox ſubijcit hæc verba:

Panno-

Pannodaciæ regio, Ardelium nominatur. Addit etiam, metropolim huius esse Tosibinium: quæ vox quomodo ab interprete corrupta sit ex Cibinio, quod nũc manet apud Vngaros nomen, & Germanis est Hermestadium, supra capite notarum 12 docuimus. Et sunt profecto corrupta mirifice in edito Laonico vocabula propria. Quis Cudunidã cogitaret esse Culionidem, nisi valde peritus eorum temporum historiæ? Bartholomæus is certe Collionus erat, nobilis dux Bergomas: cuis etiam gentiles si natos quis dicat ex familia de Collisionibus, quis diuinare mox posset, hos ortos familia nobilium Bergomatum, quibus nomen sit a Collionibus? Ita nimirum corrupta vox legitur in vita Karuli IIII Augusti, quam Reineccius noster publicauit. Ad annalium nostrorum seriem vt redeamus, erat id temporis Ardel j regio (nunc Vngaris Ertel dicitur) Iango Choniati commissa credita que, sicut Laonicus ait: id est, Ioanni Huniadi, longe illustrissimo duci, Matthiæ regis Vngariæ patri: quem Geufræus Iancũ Banum adpellat, vocabulis infra declarandis. Hic Mesitem Romaniæ beglerbegum, auctore Bonfinio, cum XXCIↃ Turcorum fudit, cæcidit, interemit.

SOPHIA. TIBISCA. SCOPIA. SARDACIA. *Sardica. Triaditza.*

Satis notum est Sophiæ nomen, opidi Bulgariæ magni & po- 104.
pulosi, licet nulla sit ex parte munitum. Ibi diem nos vnum & alterum hęsimus. Ad marginem Chalcocondylis hæc adscripsit interpres verba: Sophia, nunc Scopia. manifestus hic error est, quum vrbem Scopia diserte Laonicus in Macedonia collocet. Vide notata inferius capite 169. Marius Niger Sophiam veteribus adpellatam putat Tibiscam. Bonfinius ait, vrbem a templo, quod magnifico sumtu Iustinianus exstruxerit, nomen accepisse. Atqui nullum heic templum tale vel olim fuit, vel hodie saltim ex aliquibus ruinis adgnosci potest: & a templo Constantinopolitano, quod Iustinianus Sanctæ Sophiæ siue Dei sapientię

nomine splendidissimum condidit, hoc opidum, 14, vel 15 dierum itinere dissitum a Constantinopoli, vocatum fuisse, quis credat? Idem addit, Sardaciam hanc olim fuisse dictam, a Sardis & Dacis: hoc est, a gentibus longissimo terrarum spatio, & ipso quoque mari discretis. Subijcit deinde, celebratam ibi fuisse quondam synhodum Sardaciensem vel Sardaicensem. Hinc vero tamdem intelligitur, de Sardica loqui Bonfinium, vbi Sardicensis habita synhodus fuit, sub imperio filiorum Constantini Magni. Ea vero non heic quærenda, nec hodie Sophia dicitur, sed Triaditza: quod ei nomen etiam ætate sua fuisse, Glycas noster scripsit.

SCACHI ABEDINIS EXPEDITIO INFELIX. *Iancus Turcos cædit.*

105. Quum heic dicatur ablegatus fuisse beglerbegus Romaniæ, hoc est Europę, Scachus Abedines, cum vniuersis Romaniæ copiis, & Acanziis, & Genizaris: haud dubie magnus illi a Murate datus fuit exercitus, quem Bonfinius æstimatum fuisse scribit octuaginta Turcorum millibus: quod equidem annalium verba considerans, vero consentaneum puto: quamuis adijciat Bonfinius, id non facile fidem admittere. Cæsorum certe numerus ei fidem facere debebat, quum fateatur triginta Turcorum millia fuisse tunc interfecta, capta quinque millia. Expeditioni causam præbuit tum Mesitis bassæ calamitas, paullo ante cum suis ad internicionem deleti: tum vtriusque Valachiæ defectio, quæ auctore Ioanne Huniade, Turcorum a fide discesserat. Hunc enim annales intelligunt Ianci nomine, quo gentibus illis Ioannes dicitur. Laonicus (vt indicatum) Iangum Choniatem, Spanduginus recte Iancum Vaiuodam adpellat, videlicet Erdelij siue Transsiluaniæ, Geufræus Iancũ Banum: de quibus officiorum ac dignitatum in Vngariæ regno præcipuarum nominibus, partim capite notarum 71 diximus, partim infra dicturi sumus.

VLA-

VLADISLAI REGIS VNGARIAE PRIMA contra Turcos expeditio.

Ante omnia declaremus heic poſitarum in annalibus perſo- 106.
narum aliquot nomina. Rex Vngarorũ, expeditionis huius au-ctor Vladiſlaus erat, ex Poloniæ regum, Iagelloniæ ſtirpis, familia: quem Vngari pleri que, deſerto Ladiſlao Auſtriaco, Alberti II Auguſti poſtumo regni adminiſtrationi præfecerant. Iancus qui nominatur, Ioannes eſt Huniades: Lazarogli, ſiue filius Lazari, Seruię Deſpota Georgius, Græcis & noſtris Stephani filius, Lazari nepos. Caſan vel Caſam baſſa Turcis ſcribitur, quẽ Geufræus Carambegum nominat, & nigrum dominum ſiue ducem interpretatur: Philippus Callimachus magis corrupte Carambum vocat, Laonicus Chaſanem, ſicut & Turci: quod verum ei nomen fuiſſe crediderim, & alterũ cognomen, a nigredine: ſicut & aliud Celepini cognomen eidem tribuit Bonfinius, a nobilitate. Turci tradunt, Romaniæ ſiue Græciæ beglerbegum hunc fuiſſe, Laonicus Europæ ducem, quod idem eſt. Bonfinius vero Natoliæ facit beglerbegum, & copias huc e Natolia traduxiſſe memorat, quod vero non ſit ſimile. Nam, vt nihil de conſenſu horum annalium cum Laonico dicam, ſane credibilius eſt, hũc Græciæ vel Europæ beglerbegum fuiſſe, qui occiſo ab Huniade Scacho Abedini Romaniæ beglerbego ſucceſſerit, & e propinquo cum Europæ copiis hoſti occurrerit: quum Anatoliæ beglerbegus ab hiſce regionibus longius remotus eſſet, nec cum exercitu tam facili momento poſſet Helleſpontum tranſmittere: vt interim taceam, quantum periculi rebus Anatoliæ creaturus fuiſſet beglerbegi diſceſſus in Europam, necdum ab Oſmanidis oppreſſa Caramani, hoſtis perpetui, & aliorum potentia. Quod cæſus fuiſſe cum ſuis Caſanes in annalibus legitur, non ſic accipiendum, ac ſi fuerit interfectus. Tradunt enim ſcriptores hiſtoriarum magno cõſenſu, (præſertim Bonfinius, & Callimachus, qui aut tunc, aut non multo poſt vixit, & Poloniæ regibus, Ioan-

ni præſertim Alberto, familiaris fuit) hunc baſſam non occiſum fuiſſe, ſed captum.

CLISVRAE ISLADINAE. SLADITZA, PRISCIS Oſmus fluuius. Capi Derbent.

107. Cliſuras dixi, nomine Græcis hiſtoriis noto, vias ſiue tranſitus anguſtos admodum, per loca montuoſa, quæ Latinis olim furcæ nominabantur, & fauces. Sic Iuſtiniano Rinotmito Cedrinus: in reditu eius obſederant Bulgari vias in anguſtia cliſuræ. Expoſuit & reſtituit alicubi vocem Cuiacius, Iureconſultus clariſſimus, deriuatam a verbo Græco, quod occludendi ſignificationem habet. Iſladinas vero cliſuras heic intelligunt Turci, quæ in Thraciam ex Bulgaria profecturis in Hæmo monte occurrunt eo loco, quo paruus amnis Sladitza ſubter cliſuras *Hæmi* labitur. Nam vti Bonfinius ſcripſit, a Sophia duplex iter eſt, ad ſuperandum Hæmum, in Thraciam & Macedoniam euntibus. Vnus aditus a Traiano pleriſque putatur factus, vbi adhuc quadrato lapide porta maxima ſpectatur. Alter ad paruũ eſt amnẽ, quem Sladitzam Bulgari vocant. Prius iter nos tenebamus, in quo portam illam reperimus, ad pagum Bulgaricum ſitam. Et locum hunc Turci comites noſtri nominabant Capi Derbent, hoc eſt, portam fauciũ vel anguſtiarum. Alter aditus eſt ille, de quo heic agimus, & quem Iſladinum annales vocant, a Sladitza fluuiolo. Cedrinus heic amnem Oſmũ ponit, quem arbitror eſſe Sladitzam. Locus eſt in vita Conſtantini Monomachi ſiue Gladiatoris. Baſilitzæ nomen apud Laonicum, in expoſitione cladis huius Turcorũ, vitioſe ſcriptum vix dubito: licet non ignorem, velle Geufræum, Baſilitzen nouo vocabulo nunc Hæmum dici: cuius opinionis penes ipſum fides eſto.

GEORGIVS DESPOTA CVM LAZARO filio reſtitutus a Murate.

108. Lazarogli, ſiue Lazarides, Georgius ſcilicet Deſpota, poſt primam hãc expeditionem Vladiſlai regis, in gratiam rediiſſe cum

Murate

Murate traditur heic in annalibus, idem & Laonico referente: ſed addit hic, fuiſſe tunc reſtitutum cum patre Georgio Lazarum quoque minorem natu filium, cum tributi quotannis ſoluendi onere, quod erat definitum parte dimidia redituum totius Seruiani Deſpotatus. Hinc ergo Cureus Sileſiorum chronographus refutatur, qui ſcripſit, Georgium poſt cladem Varnenſem Amurati reconciliatum, ſua recuperaſſe: hoc eſt, anno poſt hanc Vladiſlai victoriam tertio: quum omnino conſtet, ante Varnenſem expeditionem inuitatum a Vladiſlao rege Deſpotam ad belli contra Muratem ſuſcipiendi ſocietatem, id nullo modo facere voluiſſe: regemque cum Huniade propterea ſibi reddidiſſe infeſtum. Capita pacis inter Vladiſlaum & Muratem, poſt cæſos ad Iſladinas fauces Turcos, apud Laonicum, Bonfinium, & alios, leguntur.

CHELILIS BASSAE NOMEN *corruptum.*

Attigimus de hoc quædam numero notarum 29, & rurſum 109.
91. Apud editum certe Laonicum tam filij Chelilis, quam patris Ibraimis heic corrupta leguntur nomina. Sunt enim hæc eius verba: Potentiam maximam tenebat Chatites Priami filius, quo in ianuis regis vir prudentior non erat. Primum in his Chatites, mutandum in Chaliles, & Priamus in Praimem vel Mpraimem: quibus litteris Mp Græci noſtrum B conantur exprimere, ſicuti cap. 91 dictum: prorſus vt Mpraimes ſit Braim vel Ibraim. Geufræus etiam nomen eius corrupit, cui Chaly bacha ſcribitur, & Haly bacha, pro Chalil vel Chelil baſſa. Laonico ſane Chaliles, & Alies, vel Halies, (qui Turcis Ali) diuerſa nomina ſunt.

EXPEDITIO SECVNDA VLADISLAI REGIS, *poſt violatas decennales inducias.*

Cauſas expeditionis ſecundæ Vladiſlai regis annales hi Tur- 110.
corum nō expoſuerunt, ſed apud noſtros, Laonicum, Callimachum, Bonfinium, plene cōmemoratas legimus. Tradunt enim,

Eugenium IIII Pontificem, vbi decennales Muratem inducias cum Vladislao rege pactū accepisset: tantum opera Iuliani Cardinalis Cæsarini legati a latere, apud iuuenem & auidum gloriæ regem, aduersantibus interim magnis viris, qui religionem pacis ac fœderis, interuenientibus sanctissimis iurisiurandi vinculis icti, minime violandam adsererent, perficere potuisse: tamdem vt auctoritate pontificia rescissis induciarum pactis, arma contra Muratem rursus capiēda decerneretur. Aiebat enim Pontifex, initam cum infidelibus pacem, non consulta prius Apostolica sede, ratam haberi non posse: præsertim, quod ea videretur in perniciem ac detrimentum reipublicæ Christianæ facta. Sic redintegratum temere fuit bellum, de cuius exitu plerique viri sapientes male tunc etiam ominabantur. Quippe Murates *bona* fide præstiterat, quæcumq; mutuæ pacis tabulis ad se *pertinentia* continebantur, & præstiturum se fuerat policitus: nihil minus fore veritus, quam vt Christianus rex, tantæ virtutis ac fidei, cum Huniade, ceterisque præstantibus viris, tam infami perfidiæ scelere semet obstringeret. Sed enim lectorem ad eos, quos dixi, Callimachum præsertim, ac Bonfinium, remitto.

MATERA. SCHVLI. NIGEBOLI. Buruuad.

III. Pro Matera Callimachus & Bonfinius nominant Pezechiū, pro Schulio Callimachus Sumium, Bonfinius Sunium: quę Sulio respondere arbitror, molliori pronuntiatione, verioriq; scriptura. Bonfinio Macrapolis etiā recitatur, quæ Matera sit, necne, videāt alij. Vi quidem capta fuisse Pezechium & Sulium, annales innuunt, Callimachus & Bonfinius adfirmant: quumque neminis vitæ parceretur, interfecta Turcorum ibidem quinque millia periisse. Nigebolim supra diximus capite notarū 51 Turcis esse dictam, quam nos vocamus Nicopolim. Buruuadam annales occupatam, præsidium accepisse narrant. Ergo illa sponte se dedidit, nec vastata fuit. Vnde colligitur a Turcis Buruuadam vocari.

vocari, quam Callimachus Tauarnam, Bonfinius Cauarnam dixit. Hanc enim vltro deditionem fecisse commemorant, exemplo Pezechij Sulijque territam.

DIVERSAE DE ALTERA MVRATIS in Europam transiectione cum exercitu opiniones.

Diximus supra, numero notarum 89, Muratem bello contra 112. Mustapham supposititicium fratrem, Genuensium quorumdam opera, numerato his maximo pretio, trans Hellespontum peruenisse cum copiis: idque verum esse, testimonio Laonici docuimus. A quibus autem hoc bello contra Vladislaum Vngariæ regem, Muratis exercitus in Europam transuectus fuerit, equidem hactenus intelligere non potui. Non ausos id tunc facere Genuenses, facile crediderim, propter Italiæ totius consensum: quæ maxima Turcorum ex Europa pellendorum, ac radicitus exstirpandorum spe concepta, classem ad angustias Hellesponti miserat: qua fatentur ipsi Turcorum annales impeditum fuisse Muratem, quo minus in Europam transijcere cum suis per Hellespontum posset. Nec dissimulaturus tanti sceleris auctores erat Cardinalis Florentinus, Italicæ classis præfectus: siquidem illius adfines esse culpæ Genuenses, constitisset: minus eis parsurus Eugenius, Papa Venetus, exitiali Genuatibus odio cum aliis Venetis infestus. Dumtaxat in litteris suis, quarũ Bonfinius meminit, Muratem Cardinalis scribit, elusis astu vel largitione speculatoribus, ad Calliopolim transiecisse. Quæ verba quonam modo cum verbis annalium concilianda sint, aut aliter intelligi possint, quam cum ipsius Cardinalis ignominia, negligentiæ scmet arguentis, equidem non video. Cur enim Italicæ classi præfectus, nõ impediebat, quo minus vel ad Calliopolim, vel alium Hellesponti locum ille transijceret? cur in se culpam tacite confert? cur oscitantiæ semetipsum accusat? Ait enim, ad Calliopolim transmisisse Muratem, a quo trãiectu ipse Muratem arcere

iuſſus fuerat. Ex aduerſo ſcribũt Turci, claſſem Italicam in tempore Calliopolim adpuliſſe, Muratemque præpediiſſe, quo minus illic tranſmittere potuerit. Audiamus & Laonicum, qui per otium traieciſſe Muratem narrat, quum aduerſo vento diebus aliquot durante, impedirentur Itali, quo minus ex Propõtide in Helleſpontum contra Muratem venire poſſent. Interea vero Muratem ad turrim ſacram, quæ in Aſiatico litore ſita ſit ad anguſtiſſimũ in Propontide locum, tranſmiſiſſe. Excuſat hic quoq; Cardinalem claſſis præfectum, & vbi tranſiecerit, ſua quidem opinione, Murates, indicat: niſi quod per errorẽ ſcribit interpres, factum hoc ad anguſtiſſimum in Propontide locum: pro quo, in Helleſponto, dicere debebat. Boſporus enim anguſtias habet, commodas ad tranſijciendum: Propontis vero nullas, niſi qua in Ægæum mare per Helleſpontum erumpens, a Calliopoli vſque ad arces, quas Dardanellos vocant, ſpatio 27 milliarium, in artum cogitur, vt antea capite notarum 24 diximus. In hac ergo narrationum diuerſitate, nihil inuenio probabilius, quam quod annalibus his memoriæ proditur: Muratem ſcilicet ab Italis impeditum ad Calliopolim, ea relicta, ſurſum (non deorſum, vbi ſitum erat illud Dianæ fanum vel Hieron, quod male turrim ſacram reddidit interpres) cum exercitu per Bithyniam profectũ, e regione illius loci, quo loco nunc arcis nouæ ſtructura cernatur, mercatorum nauigiis in Romaniam ſiue Thraciam tranſieciſſe. Nam hinc manifeſto paret, eum nec ad Calliopolim, nec ad Dardanellos, nec ad vllas alias Helleſponti anguſtias tranſuectum: ſed ſupra Conſtantinopolim, verſus Pontum Euxinum, in ea Boſpori parte, qua is artiſſimus eſt inter Aſiam & Europam, & vbi propterea nouam arcem (Neocaſtron Græci vocant, vt paullo poſt dicetur capite 128, ad vnum ſupra Conſtantinopolim milliare Germanicum) Muratis filius Muchemetes exſtruxit, vt heic ex Aſia in Europam, vel viciſſim ex Europa in Aſiam, tranſiectu facili ac breui, quoties libuiſſet, nemine prohibente, cum exercitu poſſet tranſmittere. Quidquid dicat Laonicus, quidquid ſcripſiſſe Cardinalem, male fortaſſis ab

explo-

exploratoribus instructum, Bonfinius adserat; hæc potius ego vera puto.

VARNA. STAGNVM VARNENSE. Caliacra.

Ciuitas est ad Pontum Euxinum Varna, quam Ortelius O- 113.
dessum priscis, vel Odyssum dictam tradit, alij Dionysopolim faciunt. Anchialus esse de Curei sententia nequit, quum ea superstes Achelo nunc dicatur, nomine non admodum recenti. Nam & Cedrino Acheloum vocatur, & apud Symeonem magistrum Officiorum in historia necdum edita legitur, Anchialum recentiori vocabulo nominari Achelo. Barnam scribunt Chalcocondylis interpretes, & apud Cedrinum tum Barnam, tum Barnas numero multitudinis, doctissimus Xylander, nobis, dum viueret, amicissimus. Ad Varnas, ait Cedrinus, castra Bulgari posuerunt. Item, Catacalo (inquit idem Cedrinus) sitarum ad Istrum vrbium locorumque pręses, quum Rossis occurrisset iuxta litus Varnæ, quam ita vocant, manumque conseruisset: eos in fugam egit. Heic litoris Varnensis fit mentio, Callimachus etiam sinum maris, & stagnum, Bonfinius paludem nominat. Hæc pactionibus regi Vladislao dedita fuit, vt scripsit Laonicus: Caliacra vero vi capta, cuius heic in annalibus nulla mentio. Bonfinius tamen eam silentio non præteriit, & male Callacrium scripsit: nomen hoc addens opido datum, a Gallis ex Asia, re infeliciter gesta, reuersis: vt Callacrium quasi Gallacrium diceretur. Atqui Caliacra significat Græcis bonum vel elegans promontorium. Mario Nigro, hodiernam Græcorum pronunciationem sequuto, Chaliacra vocatur.

PVGNA VARNENSIS. CARA Michail.

Hoc prœlio Vladislaus rex pugnasse dicitur ab vno latere, vel 114.
secundũ Laonicum, in dextro cornu: Cara siue Niger Michaël

in ſiniſtro, de quo tamen aliud præterea nihil memoriæ proditum reperio. Bonfinius eadem de Nigro Michaële commemorat, ac diſerte profitetur, ex Turcorum ſe narrationibus illa repetere: ne verbulo quidem adtingẽs quis fuerit iſte Michael. Laonicus ait Dacos in ſiniſtro curaſſe cornu, quibus fortaſſe Michael Zilagius pręerat, cuius ſororem Huniades habebat in matrimonio. Equidem alium diuinare Michaëlem, id temporis apud Vngaros celebrem, non poſſum.

LAONICI LOCVS EMENDATVS ET EXpoſitus. Chazilar. Vitezi.

115. In primo conflictu cæſus fuiſſe refertur ex parte *Muratis* Anatoliæ beglerbegus. Hanc interemti Anatoliæ beglerbegi gloriam Laonicus Huniadi, fortiſſimo duci, tribuit. Hoc autem loco facturum me pretium operæ ſpero, ſi verba quædam Laonici partim corrupta, partim obſcura, reſtituero & illuſtrauero. Ea vero tam apud Latinum, quam Gallicum interpretem, huiuſmodi ſunt: Ioannes Choniates habẽs Phazen, id eſt eos, qui Bitaxides vocantur, ibat in Aſiæ ducem. Opinor aliis hæc legentibus idem accidere, quod initio mihi contigiſſe memini. Nimirum monſtrum quoddam arbitrabar eſſe Phazen, ex quo vno mox plures neſcio qui Bitaxides, velut ex equo Troiano, prodierint. Ne diutius auidum lectoris animum detineam, dico ſic iſta legenda: Ioannes Choniates habens ſecum Chazes, id eſt eos, qui Vitezides vocantur, ibat in Aſiæ ducem. Quæ verba lector vt intelligat, Turcis Chazi norit ſignificare ſtrenuum militem, quæ vox numero multitudinis Chazilar eis effertur, Gręcis Chazes, hoc eſt, ſtrenui milites. Iidem vero lingua Vngarica dicuntur Vitez, vt Germanica *Rittersleut*. Ex hoc autem Vitez, Chalcocondyles more Græco formauit Vitezides. Hoc modo nihil in Laonici verbis obſcuri reſtat. Gallicus interpres Vngaricarum rerum imperitus, alio loco Bitezides cum Huſſaris confundit, qui leuis apud Vngaros armaturæ ſunt equites. Solent

autem

autem huiuſmodi Chazilari & Vitezi tam apud Turcos, quam Vngaros, habere certas quaſdam notas, quibus ipſi præ ceteris militibus cõſpicui ſunt: & in primis tot geſtant ardearum in capite pennas, quot hoſtes vel in prœliis, vel duellis, quæ vtrique genti frequentiſſima ſunt, occiderunt. His ergo militibus ſtrenuis ſtipatus Huniades, Anatoliæ beglerbegum inuaſit, & cum ſuis occidit.

PRECIBVS MVRATIS MVTATA PROELII facies. Inauditum pignus fidei cauſa Murati datum.

Non a Turcis tantummodo memoriæ proditum eſt, conſtitutum in maximo diſcrimine Muratem auxiliũ cælitus implorasse: verumetiam ab hiſtoricis Chriſtianis idem relatum in literas, quorum aliqui rem non temere ſilentio prætereundam produnt. Quippe commemorant, poſcente Murate certum aliquod a Vladiſlao rege pacis inuiolabiliter obſeruãdæ documentum, profano quorundam conſilio traditam ei fuiſſe hoſtiam, eccleſiaſtico ritu conſecratam: ne ſcilicet vllo modo de fide voluntateque regis, accepto tam auguſto pignore, dubitaret. Poſtea vero perturbatis (vt dictum) induciis, quum ad arma deducta res eſſet, ac prœlio Varnenſi cæſis in vtroque cornu Muratæis, in extremo res Turcorum diſcrimine verſarentur: Muratem e ſinu prolata Chriſtianorum hoſtia, & erectis ad cælum oculis, in huiuſmodi quædam prorupiſſe verba: Chriſte, ſi Deus es, vt Chriſtiani tui de te perhibent, vindica perfidiam tuorum, qui te mihi dedere pignori, nihiloque minus adeo religioſe ſancitam pacem per ſummum ſcelus violarunt. Quibus in hunc modum ab ipſo prolatis, ea ſcilicet euenerint, quæ tam ab hoſtibus, quam a noſtris recitantur. Philippus tamen Callimachus hanc rem tam ſecreto referre videtur actam, nihil vt certi de tradito tali pignore vulgo conſtaret.

116.

CHESER, ET CHETER BEG, IDEM. Vladislao regi caput amputat. Elpiorum familia.

117. Narrant annales ei, qui Vladiſlao regi proſtrato caput amputarit, & Murati obtulerit, nomen fuiſſe Cheſer beg', eumdemque natum ex Elpia fuiſſe familia. Chalcocondyles autem ſcripſit, nomen peregrino, qui Murati caput interemti Pannonum regis adtulerit, fuiſſe Therizes: qui virtutis inſigne præmium a rege conſequutus ſit. Heic inter ſe diuerſa duo recitari videmus. Primum eſt, peregrinum Laonico fuiſſe, qui caput regis *adtulerit*, hoc eſt Azepum ſiue peditem ſtipendiarium, *pro quo begum* poſuerunt annales. Et begorum nomine proceres apud Turcos adpellantur. Alterum, nominis ipſius diſcrepātia, quum ille Therizem dictum fuiſſe velit: Turci vero Cheſerem nominent. Quod prius adtinet, potius equidem Turcis habendam fidem arbitror, vt ex procerum numero fuiſſe credatur, qui Elpiorum familia natus erat. Hanc enim initio declarationis huius videri eamdem eſſe cum Oguzia, monuimus. Is ergo regi caput amputauit, quum alius quidam ex Azeporum ſiue peditum numero, inciſis equi regij tendinibus, eum cum ipſo rege humi proſtrauiſſet, vt Turci referunt. In nomine non magna diuerſitas eſt, niſi quod Laonicus vulgo notum & mutilatum poſuit. Quippe Cheſer elegantius apud Turcos loquentibus idem eſt cum eo, qui a vulgo pronuntiatur Cheter, ex quo Cheteris nomen Laonicus ſub finem octaui libri fecit: heic Therizem mutilate ſcripſit, pro Cheterize. De ipſo Vladiſlai regis amputato capite quid factum poſtea fuerit, paucis Thomas Ebendorfus in Auſtriacis ſuis expoſuit. Caput, inquit, Vladiſlai, cum armis, & dextra, fertur pro iocalibus (id eſt, cimeliorum loco) regi Tatarorum oblatum. Nimirum in vindictam perfidiæ dextra quoque mortuo præciſa fuit, qua fidem dederat.

INTER-

INTEREMTORVM VTRIMQVE PROELIO Varnensi numerus, & alia.

Dies ille, quo pugnatum ad Varnam, traditur a nostris fuisse 118. decimus mēsis Nouembris, anno 1444. Geufræus vndecimum statuit. Bonfinius cæsa prodidit Christianorum ad xcIↃ, Turcorum ad xxxcIↃ. Numerus militum, qui regis in exercitu fuerit, a Bonfinio positus plurimum discrepat ab eo, quem Turci memorant. Nam hi de LxxxcIↃ loquuntur, ille tantūmodo de xvIcIↃ.

CHADVM BASSA. SEMISSE ASPRI AVctum Genizarorum stipendium.

Quem heic annales nostri Chadumem bassam vocant, Lao- 119. nico Phatumes est, regiæ domus iudex. Hoc ideó duxi notandum, quia confirmat id, quod paullo ante scripsi numero 115, Phazen alibi mutandum in Chazes, vt heic Phatumes in Chatumes, quod idem est cum Chadumes. Id vero nomen Chadum vel Hadum, castratum vel eunuchū significat. Inde quod dicitur, adiecisse Muchemetem stipendio Genizarorum semissem aspri: ex more Turcorum intelligi debet, qui a Sultano suo diurnas annonas accipiunt: non menstrua, nec annua salaria, quæ principes nostri dare solent. Causas reuocati a bassis ad gubernationem Muratis, Chalcocondyles exposuit.

MOREAS. GEREME. TZACONIA.

Moreas, genere masculo, dicitur a Græcis hodie, quæ Pelo- 120. ponesus olim vocabatur. Nomen ipsum, quod apud Damascenum Studitam reperitur, deriuant Græci nunc ab arbore moro, quod tota regione scilicet arbor hæc frequens sit. Heic expugnatam a Murate Geremen, excidioque datam, tradunt annales: quam arbitror esse veterem Gereniam Peleponesi, quod o-

pidum Ptolemæus in ea Peloponeſi parte collocat, quæ Laconia dicebatur olim, nunc Tzaconia, non Sacania, ſicut Ortelius praue ſcripſit.

IBANIS SEV IOANNIS DITIO. COTZIACUM, ſiue Getia. Iſcodar, Scodra, Scutarium. Iſchender beg.

121. Annales hi ditionem Ioannis vocāt, quam Ibanis regionē dixit Laonicus. Iuanē vero ſcribere debuit interpres. Etenim Seruianis Iwan, vt hodie Roſſis quoq;, Ioannes vocatur. Intelligitur aūt Ioannes Caſtriotes vel Caſtriotus, partis Albaniæ princeps, pater Georgij Caſtriotis, qui nominabatur a Turcis *Iſchender beg*, id eſt dominus Alexander, ex quo Schanderbogum fecerunt alij, magnumque Alexandrum non recte interpretati ſunt. Corruptius eumdē Bonfinius Sandorobechum adpellauit. Laonicus Scenderem ſcripſit, qui puer in ianuas regis venerit, hoc eſt, ad Portam Oſmanidæ principis: & hoc tempore Muratem ei bellum feciſſe commemorat. Chalcocondylis interpres hoc loco margini Calcioli nomen adſcripſit, pro nomine Caſtrioti. Cotziacum in huius belli narratione, libro VII Laonici, Getia vocatur: vicina Cruæ, (Croiam noſtri dicunt, de qua plura paullo poſt) quam poſt Getiam, licet fruſtra, Murates adortus fuit. Iſcodarbeg Turcis eſt Scodræ dominus ſiue princeps, videlicet hic ipſe Georgius Caſtriotus, de quo dictum. Scodra vero Græcis eſt integra voce Scutarium. Plinius tamen alicubi Scodram vocat, & in nouella Leonis Auguſti de Thronis etiam Scodrarum epiſcopatus ſub Dyrrachina metropoli reperitur, qui ſane non diuerſus eſt ab eius ciuitatis epiſcopatu, cuius heic fit mentio. Fallitur Barletius, quum Turcis Scandriam dici putat, quaſi Alexandriam. Nam Iſcodar non eſt Scandria, nec Alexandria vocatur eis Scandria, ſed Iſchendrie.

SAXO-

SAXONES IN HVNIADIS EXERCITV.
Sazij. Saſsij. Saſsia.

Mirum alicui videatur, cur annales mentionem Saxonũ heic ſeorſum faciant, quum ſtatim in genere Germanorum nomen ſubijciant, quo Saxones etiam continentur. Eius eximendi ſcrupuli cauſa dico, non heic noſtros in Germania Saxones intelligi: ſed Saxones Tranſsiluaniæ, vel Erdelij, vel Septemcaſtrenſis in Vngaria regionis incolas, qui Saſsios ſiue Saxones hodieque ſe profitentur, & a Ceculis, eiuſdem regionis incolis, tam lingua, quam aliis rebus omnibus, differunt. Hinc Bonfinius in Tranſsiluania ſitæ Saxobaniæ mentionem facit, pagina 612 poſtremæ Francofurtenſis editionis, quam Sambuco noſtro clariſsimo debemus: cuius equidem mortui memoriam cum beneuolentia vſurpo, & præter meritum a quodam excellentis ingenij doctrinæque viro, nobis itidem amico, mox a morte paullo tactam inclementius, doleo. Et ibidem Sambucus margini nomen Saz, ad Saxobaniam adſcripſit: quo ſignificare voluit, hanc a Saziis ſiue Saſziis ſic dictam. Notum vero, Saxones a Germanis, quos ſuperiores vocant, ita nominari: quum ipſi patriam ſuam Saſsiam, ſeque Saſsios indigetent. His coniũge, quæ ſupra de Nemetſaſsiis capite 71 expoſuimus. An autem victi Saxones noſtri a Karulo magno Auguſto, quemadmodũ in Flandriam, ſic etiam in hæc Erdelij loca tranſlati fuerint, quod aliquibus perſuaſum video: non huius eſt loci, prolixius diſcutere. Mihi quidem vix vero ſit ſimile, qui ſciam non vno ſæculo Saxones ante Karulum magnum in Pannonia cum ipſis fuiſſe ciuibus ſuis Longobardis; vt omittam alia, quæ ſane plurima poſſent in medium adferri. Copiæ noſtrorum, quas Turci maximas fuiſſe dicunt, hominum viginti duo millia continebant: præter Valachos tamen, vti Bonfinius meminit. 122.

VALACHI A TVRCIS CAESI. IVSTO IVDI-cio vindicatum in transfugas.

123. Aiunt annales, cæſos a limitotrophis aliquot proceribus Turcicis fuiſſe Valachos ante cõmiſſum in planicie Coſouana prœlium. Chalcocondyles vero tradit, Valachos ab Vngaris, & ceteris Chriſtianis, ad Muratem ſub ipſam defeciſſe Coſouanam dimicationem: deque ſententia Muratis arma ponere iuſſos, in exercitus vtriuſque conſpectu, ſumma cum omnium admiratione, ceu perfidos transfugas ac deſertores, trucidatos fuiſſe. Quod equidem exemplum ſingularis in Murate ſeueritatis ac iuſticiæ, præteritum a Turcis eſſe ſilentio, non abs re miror.

ANNVS PROELII COSAVANI. NVMERVS vtrimque cæſorum. An Morauafluuius idem cum Schitniza.

124. Notauimus in margine libri annum Mahumetanum 853, quo pugnatum in Coſouana planicie, reſpondere Chriſtiano 1448: quo Bonfinius etiam dimicatum ſcripſit. Idem addit, periiſſe continuis hiſce conflictibus Turcorum ad XXXIIIICIↃ, Chriſtianorum vero dumtaxat VIIICIↃ, quemadmodum Murates ipſe ſuis in litteris ad Corinthios faſſus fuerit. Ceterum hoc loco præterire ſilentio non poſſum, me ſuperius numero notarum 48 policitum explicationem quæſtionis, an Schitniza fluuius idem ſit cum Morauа. Sic enim hunc cum incolis voco, qui Chalcocondylis interpreti Morabas ſcribitur. Cedrinus alicubi Morauen tam fluuium, quam caſtellum ad eius ripam poſitum, non procul a Beligradis, nominare videtur. Peruenit, inquit, vſque ad Morauen & Belegrada, quæ caſtra ſunt Pannoniæ, in Tranſiſtriana regione ſita, & Crali Turciæ vicina. Quibus verbis vltimis Crales Turciæ ſignificat Vngariæ regem. Sæpius enim repetit Cedrinus, Vnnos & Vngros dici Turcos. Idem hos in Pannonia Turcos occidentales diſcernit a poſitis in vicinia Perſa-

Perſarum Turcis orientalibus. Et Turci a Perſis hodieque dicuntur Mogores, quod nomen genti ſuæ nunc etiam tribuunt Vngari, ſicut Eginhartus quoq; Karuli magni tempore ſcripſit, Vgros vel Vngros & Magores eoſdem eſſe. Nota vox Vngarorum, Maggior mudra. Sed redeamus ad Morauam. Geufræus Morauam olim Moſchum fuiſſe nominatum putat. Meminit autem Laonicus, ſepultos fuiſſe Turcos, hoc prœlio cæſos, ad ripam Morauæ fluminis. Bonfinius vero proceres ait ibidem ſepultos, gregarios in profluentem Schitnizam coniectos. Hinc parere videtur, idem eſſe flumen, Schitnizam & Morauam. Sed quum equidem recordari videar, comites noſtros iſtic vnum Morauam nominaſſe: reſtat vt concludamus, Schitnizam hactenus conſeruato nomine, poſtquam ſe Morauæ miſcuit, amiſſo priori vocabulo deinceps ſolo Morauæ nomine cenſeri, donec ita coniunctus vterque fluuius in Danubium labatur. Memini vado nos tranſire Morauam, magna menſium aliquot ſiccitate plurimum deminutis eius aquis: ſed nuſquam ab incolis Schitniza, vbiq; Moraua nominabatur, contra interpretis Gallici opinionem.

FERIS BEG. GERGONI SIVE CHRYSONIcum. Anatolia montana.

Nomen beglerbegi Romaniæ, qui Gergonim arcem vel opi- 125.
dum inſtaurare iuſſu Muratis debebat, annales ipſi non expreſſerunt. Bonfinius autem ſcripſit, hunc adpellatum fuiſſe Frigibechum, quod Italica pronuntiatione tantumdem valet, ac Friſibeg. Turci Feriſi beg, aut Feris beg enuntiant. Reperitur enim ſuperius tale begi cuiuſdam alterius nomen, initio vitæ Baiaſitis primi, qui progreſſus cum copiis ad Danubium vſque, primus iſtic Vidinam occupaſſe traditur. Opidum Gergoni Turcis dictum, Bonfinius Chryſonicum nominat. Situm eſt in Roxiana ſiue Raſciana Seruianaue regione, ad Morauam fluuium. Anatoliæ montana Turci vocant hoc loco, ſicut alibi quoq; ſæpius,

montem Olympum, siue Calogerorum, in Bithynia, prope ciuitatem Prusam; de quo dictum antea, capite notarum 17.

BELIGRADVM ALBANIAE. CRVA, CROA, Croa, Croia. Principum Croianorum in Belgio familia.

126. Idem cum superiori, ad Saui Danubijque confluentes sito Belgrado Seruiæ, nomen habet hoc Albaniæ vel Arbaniæ (sicut vulgus Græcorum vocat) Beligradum, hoc est arx alba. Quippe coniuncta cum opido arx est, quæ a Valona, celeberrima nunc etiam Epiri ciuitate, (Leo Imperator Auloniam, veteres Aulonem dixerunt) vnius itinere dici distat. Ceterum dissimulare nō debeo, nullam obsessi a Murate paullo ante mortem Beligradi mentionem reperiri vel apud Martinum Barletium Scodrensem, rerum a Scanderbego gestarum scriptorem, vel apud Bonfinium, vel Geufræum: sed obsidium Croiæ dumtaxat ab his exponi, quam prius etiam capto Cotziaco siue Getia, quatuor ante hoc tempus annis, irrito conatu tentauerat: vt scripsit Laonicus, qui Cruam nominat, vrbem Albanorum primariam. Nouella Leonis Augusti, quam toties citamus, velut alteram quamdam imperij Constantinopolitani Noticiam, numero multitudinis Croas adpellat, & harum episcopum Dyrrachino subijcit. Idem ei nomen est apud Prætorem Græciæ nostrum. Barletius Croiam vocat, idque nomen Epirotarum lingua fontem significare dicit: quod intra munitionem iugis aquæ fontes sint. Primus hanc Murates bis obsedit, quo de nunc agimus: & quum ea potiri secunda oppugnatione non posset, in morbum letalem præ indignatione lapsus, rabidam exhalauit animam. Imitatus est patrem persequendo Castrioten, vexandaque Croia, Muchemetes II filius: qui continuis munitionibus vndique circumdatam, & artissime clausam, capere tamen non potuit. Scanderbegus tamdem sponte Venetis eam donauit ante mortem, ne tantæ reipublicæ destituta præsidio, Turcorum in manus mox a

morte defensoris veniret. Obiter hoc adijcitor, ab hac Croia nomen tulisse nobilissimos Belgij proceres Croianos, qui Croiam aliquando possedisse traduntur: sicut in iisdem Albaniæ locis & Karlouitzij principes, origine Galli, de quibus dictum cap. 46, Dyrrachium suo cum agro tenuerunt: & Achaiæ principes in eadem vicinia rerum aliquando fuerunt potiti, Sabaudosaxonica nati familia. Ex Croianis regulis summæ fuit auctoritatis apud Karulum V Augustum Hadrianus, Chiurij dominus. Eadem editus gente fuit Antonius Princeps Portianus in Gallia. Nunc apud Belgas superstites sunt duo fratres, Dux Arescotanus, & Haurechius Marchio, cum principe Chimæo, Arescotani filio.

GALATA. CERAS. SINVS CERATINVS. PERA. Syca. Scala Sycena.

Vrbs Galata vulgo etiam nota est, e regione Constantinopoleos sita, trans sinum, quem Ceras siue Cornu, & Ceratinum siue Cornutum, veteres etiam vocarunt: quod instar cornu ceruini sparsim ramis quasi quibusdam litus vtrumque amplectatur. Patet in ambitu totus hic sinus milliaribus Græcis 20. Galatas hodie masculo genere Græcis effertur, sicut & Prætori Græciæ nostro, qui Phrurion siue castellum vocat. Eadem & Pera dicitur, & Peræa Nicetæ historico, quod vltra sinum posita sit. Veteres ab arborum ficos ferentium copia Sycas nominabant, quæ vox apud Zosimum quoque nostrum legitur. Xylander apud Cedrinum Ficus interpretatur, & suburbium esse dicit Byzantij: quum tamen intermedio mari ab vrbe disiungatur. Qua Constantinopoli Galatam transijcitur, Scalam Sycenam ponit vetus vrbis Constantinopolitanæ descriptio, quæ libro Noticiæ vtriusque imperij adiecta est. Et scalam in Portolano suo Græci hodieque dicunt eum locum, quo naues adpellunt, & vbi exscenditur. Vsus est hac voce Cedrinus in Copronymo, quum narrat, vnum glaciei fragmentum cum impetu delatum & impactum in scalam Acropoleos, (id est, arcis Byzantinæ, de qua 127.

capite 139) eam comminuiſſe. Latitudo ſinus inter hanc ſcalam & opidum Galatam, vel inter ambas potius ſcalas, e regione poſitas, ad paſſus 300 patet. Galata Genuenſium colonia eſt, etiam hodie maiori ex parte a Chriſtianis inhabitata, præſertim mercatoribus.

NEOCASTRON, RVMELI CHISAR. ANATOLI Chiſar. Caſtellum Lethes. Turres nigræ. Hermæum promontorium. Læmus. Læmocopia. Bogazi. Bogazi Chiſar. Boſporus. Brachium S. Georgij. Loca Boſporana tam Europæi, quam Aſiatici litoris, a Conſtantinopoli vſque ad Euxini maris oſtium. Cyaneæ. Symplegades. Planctæ.

128. Arcem munitiſſimam, quam a tergo Galatæ Muchemetes II. ad mare, id eſt, ad Boſporum e mari Euxino profluentem, cõdidiſſe narratur; Grȩci Neocaſtron, hoc eſt, caſtrum nouum vocarunt, vt & Turci Geni Chiſar, cuius & ſupra mentio facta capite notarum 112. Iidem tamen nobis etiam Rumeli Chiſar adpellari dicebant, quum hac præteruehe remur ad Pontum Euxinum, quod arcem Romanię vel Europæ ſignificat: ſicut alteram huic oppoſitam in Aſiatico litore, nunc ruinoſam, Anadoli Chiſar, id eſt arcem Anatoliæ vel Aſiæ nuncupabant. Neocaſtron vulgus occidentalium Chriſtianorum, præſertimque Germani, Turres nigras dicunt. Abeſt a Conſtantinopoli ad vnum milliare maius Germanicum, locus ſane munitus, & formidabilis admodum miſeris captiuis, pręſertim lautioris fortunæ: qui hos intra carceres concluſi, numquam fere libertatem recipiunt: eaq; de cauſa caſtellum hoc Lethes vel obliuionis olim quoque vocatum fuiſſe puto, cuius in Boſporo poſiti Gregoras meminit, ab eo dicti, quod perpetuos ad carceres damnatorum nulla exſtet amplius memoria. Cõſtat autem, fuiſſe iſtic etiam ante Muchemetem II. illa, quæ diximus, in vtroque litore caſtella: ſed imperatorum Græcorum incuria ſic neglecta, nulli vt vſui ſeruirent alij, quam cuſtodiendis captiuis. Cauſas condendi Neocaſtri Muchemetes habuit, vt tranſijcere tam in Aſiam, quam Europam,

pam libere poſſet: ne Chriſtiani nauibus ſuis tranſuectionem exercitus prohiberent: vt denique Conſtantinopoli capiendæ ſeruiret. Laonicus arcem ita deſcripſit, vt hodie cōſpicitur. Ait eam conſtare tribus turribus magnis, quarum vna ſuperior in accliui colle prominet: reliquæ duæ conſiſtunt inferius ad ipſum litus Boſpori: quo videlicet hinc in naues præterlegentes impetus fieri poſſit. Harum duarum vna maxima eſt. Tecta ſunt plumbea. Murus ambit arcem craſſus pedes XXII. Turrium craſſicies ad XXX pedes extenditur. Petrus Gyllius, illuſtrator vrbis & Boſpori diligens, antiquis Hermæum hoc loco promontorium fuiſſe ſtatuit. Boſporo datum nomen eſt a tranſnatatu bouis, aut buculæ vel iuuencæ potius, videlicet Iûs, Inachi regis Argiuorū *filiæ*, de qua eſt in fabulis hiſtoricis. Ita nimirum in Originibus *Byzantij* Græcis manuſcriptis legimus. Nullibi Boſporus anguſtior eſt, quam inter Neocaſtrum & Anatoli Chiſar. Idem Gyllius auctor eſt, Boſporum Græcis vocari Læmon, Turcis Bogazi, quæ noſtris ſunt fauces, vel anguſtiæ maris, vt etiam in homine fauces adpellantur Læmos. Hinc Læmocopiam Laonicus hoc loco poſuit. Noſtri Boſporum etiam S. Georgij brachium nominarunt, velut anguſtum maris meatum, propter monaſterium & ædem S. Georgij Manganorum dictam Propontidi ſe miſcentis. Id propterea notandum, quia complures in hoc alucinantur, dum S. Georgij brachium ad Seſtum & Abydum collocant: vt Volaterranus, quem citat Ortelius in voce Helleſpontus, vt Geufræus, vt Thomas Porcacchius, vt alij. Saltim rectius hoc vel ex hiſce Vincentij Beluacenſis verbis didiciſſent: Hoc eſt mare magnum, (id eſt Pontus Euxinus, nunc etiam Italis mare maius) de quo brachiū S. Georgij exit, (id eſt Boſporus) quod in Conſtantinopolim vadit. Ergo S. Georgij brachium eſt ſupra Conſtantinopolim, ad cuius orientalem angulum, ſubter ipſam Sultanorum arcem, in Propontidem Boſporus illabitur. Adeoque a S. Georgij brachio ſiue Boſporo, per Propontidem & Helleſpontum, Seſtum & Abydum vſque, 180 milliarium Græcorum eſt iter. Gallicus interpres Laonici mirifice profecto cæcu-

tit, ac ſibimetipſi contradicens, ait: Mechemetes arcem Læmocopiæ condere cepit in ora Propontidis, ex parte Europæ, in eo proprie loco, qui Boſporus adpellatur. Et adſcripſit margini, verbis his locum ſignificari, quo Seſtus olim ſita fuerit: eumque Turcica lingua dici Bagazaſar, ſiue præciſionem faucium. Quid magis abſurde dici potuiſſet, quam conditam ad Boſporum arcem, intelligi debere ſitam eodem loco, quo Seſtus olim exſtiterit? Certe Neocaſtrum hoc Muchemetis a Seſti veteris loco prope ducentis milliatibus Græcis diſtat, totumque Propontidis & Helleſponti ſpatium his interiectum eſt. Quod autem dicit, eum locum lingua Turcica vocari Bagazaſar, ſiue præciſionem faucium: in eo quoq; fallitur, & vocabulum corruptum ponit. Nam ſcribere debuit Bogazi Chiſar, & interpretari arcem *faucium*. Læmocopiæ quidem Græca vox, qua Laonicus vtitur, inciſuram faucium ſignificat, hoc eſt locum, vbi finis eſt harum Boſpori faucium, qui deinceps in multo capaciorem Propontidis ſinum magna cum vndarum violentia ſemet effundit. Quum autem ſuperius capite notarum 26 loca totius Helleſponti & Propontidis, inde vſque a Dardanellis vel arcibus, hoc eſt, a cadaueribus Seſti & Abydi, ad vrbem Conſtantinopolim, & ad ipſum adeo Sultani ſaraium, vbi Boſporus in Propontidem præcipiti maxime curſu illabitur, enumerauerimus: libet a ſaraio Sultani rurſus incipiēdo, ſurſum quaſi mentis nauigatione quadam ad ipſum vſque maris Euxini oſtium progredi, & vtrimque ſita loca, quum ad dextram in Aſiatico litore, tum ad ſiniſtram in Europæo, nominibus partim priſcis, partim nunc vſitatis, ordine recenſere: ſic tamen, vt nimis ſcrupuloſe, more Gylliano, vetuſta, cognitu parum neceſſaria, non inſeramus.

Igitur angulo Sultanini ſaraii reſpondet e regione Scutarium in Aſia, diſiunctis a ſe inuicem locis hiſce dumtaxat vno milliari Græco. Ante vero, quam traiectus hic ſuperetur, occurrit in ipſis aquis exſtructa quædam arx parua, quam Turrim Scutarinam Græci vocant, Turci Kiſculam, hoc eſt arcem virginis, ex cauſa quadam alibi exponenda. De hac arce ſunt intelligenda Nicetę verba,

verba, libro quarto, quum ait: Ab hoc imperatore Manuele turris illa (potuisset arcem vertere) non procul a continente in mari exstructa est, quæ Damalis pridem, nunc Arcula dicitur: & altera turris e regione, iuxta Manganium monasterium, (scilicet S.Georgij) eo consilio, vt ferrea cathena vtrimque extensa, barbaris nauibus aditus in loca vrbis arci vicina, & tractum illum omnem, vsque ad Blacherniam regiam, intercluderetur. Quibus in verbis Arculæ nomen significare puto paruam arcem. Idem post inquit: Imperator in palatio ad Damalim, quod Scutarium dicitur, versabatur. Distat a continenti Asiana Scutarium centum passibus. Nomen opido vicino dedit, vt Græcis hodie Scutarium, Turcis Iscodar dicatur: olim non Chalcedon, vti Iouius, Peucerus, Busbequius, alijque magni viri putarunt, (Chalcedonis enim rudera 10 milliaribus ab angulo Sultanini saraij versus Astacenũ sinum, ad promontorium Damalicum, iuxta portum Eutropij, sita sunt:) sed Chrysopolis. Id autem opido nomen inditum aliqui putant, vt auri ciuitas diceretur, ab auro, quod olim antiquissimis temporibus pro Persarum regibus heic tributi nomine congeri ex Asia tota solitum fuerit. Sed Origines vrbis Byzantinæ aliam nominis rationem, verbis Gręcis, in hanc fere sententiam, referunt. Conspecta (inquiunt) confestim aquila, cor victimæ rapit, & in promontorium Bosporij litoris defert, e regione Chrysopoleos, cui Chryses Agamemnonis ex Chryseidæ filius, post necem patris, Clytæmnestræ fugiẽs insidias, & ad quærendum Iphigeniam properans, nomen hoc apud incolas reliquit, sepulturæ suæ monumentum, quum istic viuendi finem fecisset. Quibus in verbis promontorium Bosporij litoris, illud ipsum intelligitur, in quo nunc saraium Sultaninum orientale situm est.

A Chrysopoli siue Scutario, litus Asiaticum legentibus, occurrit primũ pagus, qui Stauros Græcis dicitur, ab aurea cruce, quam in templi ab se ibidem conditi vertice Constantinus magnus insigniter ornatam constituisse perhibetur. Sic enim audire de Theodosio Zygomala, patriarchali Protonotario, valde

docto viro, memini. Et ipsius tẽpli ruinas amplissimas aliquando cum admiratione, comitibus Hieronymo Arconato, & Paulo Rosa, ex eo tempore pie mortuo, viris optimis & amicissimis, inspexi: quum nauigio trãsuecti Chalcedonem, in Eutropij portum, terra deinde promontorium Damalicum pedibus emetiremur, in quo rudera templi S. Euphemiæ, concilio Chalcedonensi nobilis, in horto quodam superant: & ad hunc deinde pagum Staurum, aliaque loca, progrederemur.

A Stauro, locus in Anaplo (sic enim frequẽter historici Græci vocant hæc ab vtroque latere loca, quæ sursum ad Euxinum mare nauigantibus conspiciuntur) proximus est in eodem Asiatico litore, monasterio quondam insigni celebris, qui nunc *Akimitos* Græcis dicitur. Olim Akimiti vocabantur, hoc est, *monachi peruigiles*, totasq; noctes sine somno, precibus & *hymnis dicendis*, exigentes.

Ab Akimito pergitur ad Chrysokerama, locum ab æde sacra dictum, tegulis olim inauratis ornata.

Chrysokeramis vicinum est Anatolis Castelli. Sic Græci nũc mutile vocant, quod integre diceretur Anatolis (hoc est Asiæ) Castellion. Et paullo ante meminimus, idem Turcis eodem significatu vocari Anadoli Chisar.

Vltra Castellion Anatolis, est Megalócarya, magnis a nucibus auellanis dicta: quam rectius Græci volunt ad sanctos Angelos nominari.

Supra Megalocaryam conspicitur vetus Hieron, (sic & Turci cum Græcis vocant) id est Fanum siue templum, a Constantino Magno conditum: quo tempore confecto bello Gothico, reuersus fuit, vt Græci nunc aiunt. Cõstat tamen, hoc olim quoque loco fuisse temporibus antiquissimis templum Argonautarum, quod adpellatum fuit Hieron siue fanũ Iouis Vrij, hoc est, largientis ventos secundos. Et notum est, solitos imperatores Christianos mutare templa paganorum in nostri ritus ecclesias.

Vlterius castellum Argyron situm est, quod Castaldus etiam posuit, Algyrum vocans.

Hacte-

Hactenus in Aſiatico, ſiue dextro Anapli latere, ſita loca numerauimus. Nunc idem iter ab imo repetituri, litus Europæum legamus ad læuam, donec itidem ad oſtium Ponti Euxini peruenıamus.

Itaque Galata Ceratinum ad ſinum relicta, tranſeundum primo promontorium, ſaraio Sultanino, e regione trans ſinum cornutum ſito, reſpōdens: & mox offeret ſeſe Carauoli, locus omni variorum ædificiorum & hortorum cultura, ne templis quidem Turcicis deficientibus, ameniſſimus: vbi diuerſorium Anglicanæ reginæ legato adſignatum erat, quum nos iſtic eſſemus. Ibidem Iuliæ Peſcenniæ marmor Græcum eſt elegantiſſimum, cuius inſcriptionem habemus.

Carauoli proximus eſt locus a S. Phocæ templo Chriſtianis adpellatus, Ortachioi Turcis. Archion priſcis dictum refert Gyllius.

Vltra S. Phocam, Archangelus eſt, locus ſic ab Archangelo Michaële dictus. Veteres Cataſcepen nominaſſe, patet ex his Nicetæ verbis: Monaſterium in Ponti faucibus loco, qui Cataſcepe dicitur, exſtruxit archiducis Michaëlis nomine. Vocant nunc etiam Græci Aſomaton, propterea quod angeli corporis expertes ſint.

Inde peruenitur ad Diplokionion, ſic dictum a geminis columnis, quod Turci Beſictas, veluti lapidem cunarum vocant. Ibi monumentum eſt ſepulturæ Chairadinis baſſæ, cui ab Italis nomen Barbaroſſæ datum fuit. Meminit heic eum ſepultum liber ipſe annalium, ad annum Chriſtianum 1547. Diplokionion priſcis dictū erat Iaſonium. Ortelius non recte Diplociana ſcripſit, pro Diplokionio: & Biſitas, pro Beſictas.

Vltra Diplokionion eſt id, de quo prolixe nunc egimus, Neocaſtron.

Hinc itur ad locum, Stenia nunc dictum, nomine corrupto de Soſthenio, ni fallor. Aut hoc illud eſt Stenon, Cedrino & aliis frequenter nominatum.

Sequitur Neochori, quod ſic enuntiatur a Græcis hodie, quū

ſit Neochorion. Significat autem locum vel agrum prædiumque nouum.

Supra Neochorion pagus eſt Pharapia. Sic enim a Græcis effertur, a noſtris Therapia.

Peruenitur hinc ad Panagian ſto mauro molo, id eſt ad ſanctiſſimam Deiperam virginem, ſitam ad nigram molem portus. Quidam e vulgo nominant, ad ſanctiſſimam Deiperam die xv Auguſti.

Vltima Turris eſt, ad ipſum Ponti oſtium, cum pago a Græcis inhabitato, ſita: ſicut & hactenus indicatorum vtriuſque litoris locorum incolæ fere Græci ſunt. Eam turrim Busbequius Pharum vocabulo veteri nominat, ſed accolę Phanarion adpellant, a Græco verbo deriuata voce, quod lucēdi ſignificationem habet. Quippe noctu faces accenduntur in ſuprema turris parte, quam animi cauſa conſcendimus, vt ad oſtium Ponti nauigantium incolumitati conſulatur. A Conſtantinopoli diſtat hoc oſtium maris Euxini milliaribus Græcis plus minus 35. Scopuli ſaxo viuo ſiti duo ſunt ante Ponti oſtium, quo in Boſporum magna vi ſeſe exonerat. Hæ ſcilicet illæ Cyaneæ ſiue Symplegades, ſiue Planctæ ſunt, quas ipſe Busbequius pæne putauit fabuloſas, aut inuenire ſe ſaltim, velut alio deuolutas, potuiſſe negauit. Inſulæ priſcis hæ dicebantur, non quod ſint magnę, ſed quod vndique mari velut inſulillæ vel niſidia, ſicut Græci vocant, alluantur: Cyaneæ, quod ex interuallo magno adnauigantibus cęruleum de ſe colorem præbeant: Symplegades & Planctæ, a cōquaſſatione mutua, qua ſpectantibus ex remoto ſpatio non tangere ſe tantum exiſtimātur, verumetiam loco moueri, & ita coire: dumtaxat vnus vt eſſe ſcopulus, vnum niſidion, videantur. Hāc opinionem de Cyaneis meam Gregoræ verba hæc, e libro hiſtoriarum IIII, cōfirmant: Promontorium, inquit, templi Argonautarum, quod Os Ponti adpellatūr: vbi Cyaneas & Planctas eſſe Græci quondam dixerunt: nimirum in ipſo Ponti oſtio. Hæc omnia ſane diligenter inſpicere bis memini, præſente Hieronymo Arconato, præſtātis ingenij viro: qui rem memoria dignam

gnam heic mihi primus ſuggerebat. Altera Symplegadũ, quam ſimpliciter ſaxum Busbequius adpellauit, habet columnam veterem ex albo marmore, quam vulgus iſtic Pompeij columnam falſo vocat. In hac præter alia, quæ Gyllius diligenter obſeruauit & deſcripſit, Auguſti Sphingem mihi monſtrabat Arconatus, a Gyllio non animaduerſam. Sphingi reſpondet inſcriptio, quam ab aliis omiſſam ponere libuit.

DIVO CÆSARI AVGVSTO
L. CLANNIDIVS
L. F. CLA. . PONTO.

Nec tamen defuerunt heic olim etiam Cn. Pompeij monumenta, relicta in his locis inde ab illis vſque temporibus, quum imperator Populi Romani, contra Mithradatem, Ponti regem, bellum gereret. Exſtat vnum adhuc liberti cuiuſdam Pompeiani marmor, quod non procul a Caſanis baſſę meſſita, (quondam illuſtri S. Theodoſiæ templo) ſupra nauale Sultaninum ſita, conſpicitur. Id pulcherrimis exaratum litteris Romanis, hæc verba continet.

V. CN. POMPEIVS. PHILINVS.
POMPEIAE. PHILVMENAE
FILIAE
ET SIBI

Habet lector vno compræhẽſa capite non pauca, quibus tam prolixe recenſendis ſi præter officium & inſtitutum alicui feciſſe videbor: excuſabit apud æquos me iudices infixũ animo feruens explicandi res Græcas & Turcicas ſtudium, cum rerum ipſarum varietate tam vtili, quam minime tædioſa.

TEMPVS CERTVM CAPTAE Conſtantinopoleos.

Certum eſt, captam Conſtantinopolim a Muchemete II, die 129. 29, menſis Maij, quem IIII kal. Iunias vocamus, anno Chriſtia-

no 1453, non 1452, quemadmodum apud Æneam Siluium per errorem librarij fortaſſe ſcriptum legitur. Poteſt hoc etiam ex collatione Mahumetanorum annorum ad Chriſtianos colligi. Cetera de vrbis tam obſidione, quam occupatione, licet paucis expoſita ſint verbis, vt in annalibus fieri ſolet; iis tamen conſentanea ſunt, quæ Chalcocondyles prolixius, vt in hiſtoria, memoriæ prodidit.

ATMINDAN. COLVMNA SERPENTINA. Statuarum ſtichioſes.

130. Atmindan ſignificat Turcis eum Conſtantinopoli locum, quem ab equorum curſu Græci dixerunt Hippodromum. *Nam* ſi verbum verbo reddas, At & Mindan, ſignificant equorum locum capacem & amplum. Columna ſerpentina nunc etiam ſupereſt, ex ære facta, ſic ab imo conuolutis inter ſe ſpiris ſerpentis triplicis, vt in parte ſuperiori tamdem ſeſe tres ceruices, triaq; ſerpentina capita, diuidant ac ſeparent in formam triquetram: quibus quondam accepimus impoſitũ ab vrbis conditore Conſtantino magno fuiſſe plurium ſcriptis celebratum illum tripodem Apollinis Delphicum. Quod ait, effectum fuiſſe per hoc ſimulacrum, vt eo durante nullus eſſet in vrbe ſerpens: ex opinionibus Græcorum Muchemeti relatum fuit: quorũ in libro manuſcripto de vrbis ædificiis, quem habemus, Stichioſes eiuſmodi (ſic enim adpellant) ſtatuarum variæ leguntur, & quidem ab Apollonio Tyaneo profectæ, ſi quidem vera narrãt. Certe quod ſtatim ſequitur de ſtatua equeſtri ahenea deſtructa, qua peſti præcluſus fuerit in vrbem aditus: ſuperſtitioſis videri poſſet aliquam mereri fidem, quum ſingulis annis ea nunc fœde menſibus æſtiuis calidioribus graſſetur. Qua nos iſtuc æſtate venimus, abſumſiſſe credebatur intra quatuor menſes hominum ad CLCIↃ. Nec anno ſequenti pauciores interierunt.

SIVRI-

SIVRIGE. SPHETIGRADVM.
Sphetia.

Duxit in Albaniam copias Muchemetes aduersus Ischende- 131.
rem begum, siue Georgium Castriotem. Siurige lingua Turcica significat arcem acutam. Græci dicerent Oxypyrgion. Laonicus Sphetiam vocat, adpellatam a Barletio Sphetigradum, lingua Slauonica, quam idem a Croia distare 58 milliaribus ait.

NOVE. NOVA. NOVOGRAD. NOVVS MONS
Rascia. Neopyrgium.

Noue Croatis & Seruianis dicitur, quæ heic noua nomina- 132.
tur, opidum Seruiæ, cuius tunc Despota Georgius adhuc superstes erat: sed non multo post moritur, impetrata pace a Sultano Muchemete, filioque minimo natu Lazaro, successore post se relicto. Notauimus supra, capite 101, Nouogradum nunc vulgo dici, quod arcem nouam significat, non nouum montem, vt Bonfinius interpretatur, dum Nouum montem Rasciæ vocat. Apud Laonicum Nouopyrgum legimus, pro quo Neopyrgum reponemus, nomen id Græcis sonãs, quod Venedis Nouograd. Ibidem margini adscriptum Nouobardum, mutabimus in Nouogardum, vel potius Nouogradum. Ait heic Laonicus magnũ esse metalli prouentum, & alluentem opidum Morauam, Istro misceri. Sangiaci nunc sedes est, Budæ beglerbego subditi.

BELGRADI VEL ALBAE GRAECAE
secunda obsidio.

De Belgrado, & Muratis obsidione, dictũ antea numero 100. 133.
Nunc iterũ obsessa fuit a Muchemete Muratis filio, qui eam repetebat ab Vngaris, vt membrum Seruiæ nunc sui iuris effectæ, de quo prolixe tractatum indicato capite. De hac obsidione secunda Thomas Ebendorfus, in Austriacis annalibus suis, hæc

retulit. Anno 1455, Turcus Machumet ſecundis elatus fortunis, Deſpotam Georgium, Ratziæ principem, in ſuis terris hoſtiliter inuaſit, & plura hominū millia crudeliter abduxit. Hinc & Deſpota verſus Vngariam, ad Albam Græcam, cum ſuis ſecretis ſe contulit, terramque ſuam gubernandam Ioanni de Huniad, Vngariæ Gubernatori, dum Viennam (ad Fridericum IIII Imperatorem) pergeret, commēdauit. Inde Nandoralba, ianua & clauſura regni Vngariæ, obſidetur a Machumeto, anno 1456, oppugnatione acerrima facta die 21 Iulij: quum prius hoc in itinere caſtrū etiam S. Andreæ, (Nota margini adſcriptum nomen Senderouiæ) quod erat Georgij Deſpotæ, adgreſſus incaſſum fuiſſet. Soluta obſidione, mortuus Ioānes de Huniad, Comes *Biſtricenſis*, XI die Auguſti. Eum deplorauit Fr. Ioannes de *Capiſtrano*, Huniadis commilito: Salue aureola cæli, quæ ceci*diſti*, corona. Regni exſtincta es lucerna. Orbis corruptum es ſpeculum, in quo nos diutius inſpicere ſperabamus, & alij. Nunc tu deuicto inimico triumphas coram Deo & angelis, o bone Ioannes. Sane quam fortiter, & immortali cum laude ſua, hi duo ſe geſſerunt, hoc propugnaculo Chriſtianorum defendendo, Huniades & Capiſtranus, monachus ordinis prædicatorum, clarus in hiſtoriis Volonum cruce ſignatorum dux, qui mortuum Huniadem paucos intra dies ſequutus fuit. Muchemetes in oppugnatione diei 21 Iulij, cuius Ebendorfus meminit, letali accepto vulnere, vix incolumis euaſit. Obſidio ſoluta fuit die 6. Auguſti, quē Calixtus III Pontifex haberi feſtum ex eo tēpore voluit, ſub nomine Transfigurationis Chriſti: quod tamen feſtum illo die, multis ante ſæculis, Græci celebrare conſueuerant, adpellantes id Sacram ſanctam metamorphoſin Domini & Dei, Seruatorisq; noſtri, Ieſu Chriſti.

DAI CARATZE BASSA. BONFINIVS ET Chalcocondyles emendati.

134. Hic Baſſa Bonfinio Caracia vocatur, Chalcocondyli Caratzies. Europæ ne beglerbegus fuerit, an Anatoliæ, nō exprimitur in an-

in annalibus. Laonicus tamen diserte Ducem Europæ nominat, ex quo corrigendus Bonfinius, qui Asiæ ducem fecit; errore consimili cum eo, quem supra numero 106 de Chasane bassa notauimus. Verba Laonici hæc sunt: Europæ dux Caratzies, qui gloria & virtute excellebat omnes, qui regiis in ianuis militabant, ab opidanis bombardæ globo ictus occubuit. Eum rex (Muchemetes) multum lugebat. His verbis etiam mortis genus indicatur, quo periit. In obsidione vero Constantinopolitana corrupte nomen huius Saratzies legitur, pro quo reponendum, Caratzies. Huc etiam pertinet ille Laonici locus de oppugnatione Belgradi, excerptus & emendatus supra, capite 72.

REX BOZINAE STEPHANVS.

De Semendria diximus capite 99. Bozinæorum origo declarata legitur capite 49. Duplicem esse Bozinam, docuimus capite 95. Qui Bozinæ rex heic memoratur, Stephanus erat, de quo plura non multo post. Is sponte sua deditionem Semendriæ fecisse narratur, quam a morte soceri occupauerat. Erat autem vxor huic, Lazari Bulcouitzij filia, Georgij Despotæ neptis, quẽadmodum in genealogia Bulcouitziorum, capite 54, indicauimus. Et adparet hinc, Lazarum Seruiæ Despotam, Georgio patri, qui diutissime regnauit, non diu superstitem fuisse. 135.

TARABOSANIS IMPERATOR A MVchemete II victus.

De Castamone dictum capite 66. Sinopes etiam frequens hactenus facta mentio. Nouella Leonis imperatoris, cognomine Sapientis, episcopatum Sinopensem Amasianæ metropoli subijcit in Helenoponto. Pordapam dici tradit Laonicus, nouo vocabulo, licet heic in annalibus parum mutato veteri, Sinap scribatur. Tarabosan Turcis est Trapezus, nota sedes Comnenorum principum, qui audire volebant imperatores. Vltimus eius gentis, a Muchemete victus, fuit Dauides Comnenus. 136.

DRACOL WEIDA. BLADVS. VLADA. Matthias Vngariæ rex.

137. Hic Valachiæ Vaiuoda, qui Turcis Dracol nominatur, Laonico Bladus dicitur, Draculæ filius, ex immanitate celebris, de quo plurima commemorantur, huc non pertinentia. Bladi nomen ex ratione pronuntiandi Græcis familiari, Vladum ſcribere debuerat interpres. Vladam Bonfinius adpellat, & poſt etiam Draculam, paterno nomine. Callimachus integre Vladiſlaum Draculam ſcripſit. Hunc qui conieciſſe dicitur in carcerem rex Vngarus, Matthias Huniades fuit, Ioannis filius, Auſtriaci Ladiſlai, Pragæ ſubito exſtincti, Vngarico in regno ſucceſſor. Muchemetes, hoc ab Vngaris capto, Valachiam ſibi ſubieciſſe narratur. Id vero factum potius exiſtimandum a Dracula iuniore, Vladiſlai fratre: qui tamen poſtea ſe, cum ipſa regione, Muchemetis imperio ſummiſit, accepta ſoluendi annui tributi condicione: nihiloque minus a Matthia rege confirmatus in principatu, teſte Bonfinio, fuit; tamquam ab Vngariæ rege, directo Valachicæ ditionis domino. Sic nimirum prius etiam conuenerat inter Muratem II & Vladiſlaum regem anno Chriſtiano 1441, poſt victos ad Iſladinas fauces Turcos: vt Valachi Turcorum quidem eſſent tributarij, ſed nihilo minus ad Vngariæ regnum, velut antea, pertinerent.

MITYLIN. CATALVSII, VEL CATELVSII, Lesbi principes, origine Genuenſes.

138. Mitylin, pronuntiatione Græca, quæ Mitylene noſtris eſt, vocatur a Turcis inſula Lesbus, ipſis etiam Græcis hanc ita nominantibus. Cedrinus certe Lesbum alicubi Mitylenen dixit, ab vrbe totius inſulæ primaria. Vulgus Italicorum nautarum Metellino nunc adpellat. Habebat inſula, quum oppugnaretur a Muchemete, principem Dominicum Cataluſium vel Cateluſium, quem Græci Kyriacon vocabant. Interpres Laonici Nicolaum Cateluſium, pro Dominico, haud ſcio cuius auctoritate fretus.

fretus ex hiſtoricis antiquioribus margini adſcripſit. Nam Geufræus, qui nomen idem habet, recentior eſt, & alios ſequens falli potuit. Ipſa Catelufiorum gens origine Genuenſis erat. Oriundus ex ea Franciſcus Catelufius, quum Ioannem Palæologum Imperatorem, a bonitate Caloioannem vulgo dictum, Andronici II filium, Michaëlis II nepotem, Andronici I pronepotem, Michaëlis primi, qui Flandris Conſtantinopolim eripuit, abnepotem bello contra Ioannem Cantacuzenum, tutorem & ſocerum, & vſurpatorem imperij, iuuiſſet: inſula Lesbo donatus, etiam Caloioannis ſororem in matrimonium accipere promeruit. Acciderunt hæc anno 1355. De quo colligitur, non totos 100 annos in eorum poteſtate Lesbũ fuiſſe. Lucij Catelufij, qui Æni princeps in Thracia fuerit, apud Laonicum fit mẽtio: ſicut obiter etiam principes Æni ſupra memorantur, capite notarum 32. Idem Chalcocondyles Dominici fratrem facit Luciũ, quem rectius a Sanſouino Turcicis in annalibus Dominici huius propinquum vel adgnatum nominari arbitror.

MVCHEMETIS AEDIFICIA CONSTANTINOpolitana. Geniſarai. Eskiſarai. Iedicula.

Non exprimunt annales, quænam ædificia Conſtantinopoli 139.
Muchemetes exſtruxerit. Ideo lubet hæc de Laonico & aliis promere. Statim enim proxima poſt Lesbum captã hieme, narrat eum quieuiſſe Laonicus, intentum ædificiis vrbanis, templis, nauali, arce Byzantina, quam condidit iuxta portam a Græcis Auream vocatam, vbi & turres maximas excitauit, ſpectatuque dignas, & ipſam regiam interius eleganter ornauit. Hactenus Chalcocondyles paullo commodius redditus, in cuius verbis notãdum, intelligi templorum ſtructuram, de cõmutato Christi Dei ſapientiæ templo Iuſtinianeo in meſſitam Mahumetanam, deque diruto antiquiſſimo Chriſtianorum templo, quod ædificatum a Cõſtantino magno Sanctorum Apoſtolorum nomen habebat, cuius ipſe loco ſuam ſtruxit cum imareto meſſitam, Turcicarum omnium in vrbe primam, & operis magnifici,

quemadmodum hodieque conspicitur. Nauale Christianis ab imperatoribus neglectũ instaurauit, ornatum & extensum a posteris ea cura, nunc vt amplissimum sit. Supra Galatam situm est in sinu cornuto, versus aquas dulces, vbi nimirũ celebrati a priscis fluuioli, Cydarus nunc Machleua, & Barbyses, nunc Charticon, & a vico vicino Pectinachorion dictus, in sinum hunc influunt. Continet iam nauale loca concamerata 187, exporrecta longa serie, magniq; triremium numeri capax est: licet aliud Sansouinus ex antiqua relatione quadam Veneta, parum præsenti rerum formæ consentaneum tradat. Fuit & illo quondam loco regia, quo loco dicit Laonicus eum struxisse Byzantinã arcem, propter Auream portam, quę ab vna parte meridiẽ ac Propontidem, ab altera solem occidentẽ respicit. Hæc ædificia Muchemetem cõdidisse, Laonicus scripsit. Menauinus aũt, sicut & alij, tres ait arces a Muchemete Constantinopoli structas: Genisaraiũ, Eskisaraium, & Iadiculam. Ad orientem solem, e regione Scutarij, siue Damalici promontorij, situm est Genisaraium, (sic dictum, quod nouũ sit) in extremo vrbis angulo, qui a templo vicino, sancti Demetrij vocatur: vbi Bosporus impetu maximo, ad ipsam crepidinem collis, in quo saraiũ vel arx posita est, in Propontidem irruit. Olim Palatium Byzantinum, & Acropolis Byzantina dicebatur, velut arx in vno de tribus extremis angulis vrbis sita, quo loco Byzas initio Byzantium cõdere cepit. Hæc Sultanorum Osmanidarum sedes, hoc domicilium & aula est, quam Capi siue Portam Osmanicam vocant. Vndiq; muris (de quibus infra, capite 149) ac turribus inclusa, tribus in circuitum milliaribus Græcis patet. Voluit huius saraij noui nomine Muchemetes posteros & successores in imperio suos obligatos esse soluendis messitæ suæ nouæ, singulos indies, aspris mille: quæ summa, computatis pro vno talero Germanico aspris quadraginta, cottidie ad 25 taleros excrescit: in annos vero singulos, supra nouies mille, centum taleros efficit. quibus alios annuos reditus ad summam CLCIↃ ducatorum, adiecit. Eskisaraium, voce significante saraium vetus, in vrbis meditullio situm est: sicut

& olim

& olim ibidem in vrbis omphalo vel vmbilico, priſcorum erat imperatorum regia. Vaſilia ta megala Greci quondam nominabant. Nunc illa gynæconitidi Sultaninæ præcipue ſeruit, ſpatio ſaraij, ratione circuitus, ad duo paſſuum millia exporrecto. Iadicula deniq; Propontidis in litore condita eſt, ad meridionalem & occidentalē partim vrbis angulum, verſus Auream portam, nunc quidem ſuperſtitem, ſed obſtructā tamen, ac verſus vrbis terreſtres muros: qua in Thraciam, Macedoniā, vniuerſam deniq; Greciam, itur. Sic autem adpellata Turcis eſt a Iedi & Cula, quorū illud eſt ſeptem, hoc turrium ſignificationem habet. Græci nunc Heptapyrgion dicunt, aut Heptapyrgon, puro puto vocabulo Græco: ſemiturcico, vel hybride potius, Hepta gulades: ex quo etiā obiter intelligi poteſt, quod Aphricanæ Guletæ ſit etymon ſiue notio. Ipſa quidem arx cuſtodiæ regiorum theſaurorum eſt adſignata, perpetuasque militum excubias habet, qui feruntur eſſe numero quingenti, de quibus alio loco.

MACHMVT BASSA. VARIA SCRIPTVRA vocis vnius.

De hoc Machmute Laonicus hæc: Mechumetes, inquit, regij palatij dux, (poſtea ducem ianuarū vocat) & Europæ præfectus, filius Michaëlis, Græcus. Et addit, Græcos pueros (Græcorū filios dicere debuit interpres, id eſt Græcos) qui abducti Byzantio, cum rege cōmorabantur, magnam potentiā ſibi peperiſſe. 140.
Nominis ſcripturam, tam in hoc, quam aliis locis, ab interprete Cæſaris acceptā Galderio, retinui. Triplicem ſane reperi, noſtris his in annalibus: Muchemet, Mechemet, Machmut. Hiſtoriæ Græcorum & noſtrorū hominum præterea diuerſitates alias habēt, vt Muchumet, Mahumet, Machomet, Mahomet, Mohamed, quod Moamed Græcis eſt, abſq; aſpiratione. Stephanus Vngarus, ſane peritus interpres linguarum plurium, Turcicæ, Arabicæ, Perſicæ, quem nobis impetrante magnifico domino Hieronymo Beck a Leopoldſtorf, conſulere de multis licuit, recte putabat in genere tum ſcribi, tum enunciari, Mohammet.

FINIS REGNI BOZINENSIS. OBSERVANDA diuersitatis annorum ratio. Stephani regis excoriati calamitas. Matthias Vngariae rex Bozinam recipit. & Muchemetem fama sola fugat. Couadza.

141. Bellum hoc,quod Bozinẽsi tam regno, quam ducatui finem adtulit,Bonfinius refert ad annum Christianũ 1463.Turci vero tradunt, hoc annis XI post captam Constantinopolim fuisse gestum. De quo sequitur, ad annum Christianum 1464 referendũ esse. Solet etiam vsuuenire plerumque,vt nostri numeros annorum ad initia bellorum referant. Annales vero Turcici finem rerum gestarum respiciunt,ideoque fere iam rebus ipsis expositis,annorum numeros adijciunt. Hoc diligenter obseruare lectorem velim,ne me putet alicubi temere mutasse numeros ab aliis positos. Hertzegouinæ sub iugum missæ nomine, Ducatus Bozinensis intelligitur, alius a regno: cuius interitum deinceps numero notarum 162 exponemus. Quod autem dicitur, Muchemetem Bozinæ regem captum occidisse: paullo explicandũ latius, vt plenum tam barbaræ perfidiæ Muchemetis, quam immanitatis horrendæ facinus cognoscatur. Stephanus ergo rex Bozinensis, & vxorio iure (ceu dictum paullo ante) Seruiæ Rasciæue Despota,bello petitus a Sultano Muchemete II,& obsessus Iaitzæ, blanditiis tyranni per quosdam de industria subornatos e castello Iaitzano euocatur, & ad colloquium arcessitur. Quum barbaro temere fidem habuisset, manuque capita pacis inter se ac Muchemetem initæ gestãs, in castra venisset,capitur: cute,iussu Muchemetis, viuus exuitur: iusto denique Dei iudicio cum vita regnũ, quo fraude patrem filius sceleratus excusserat,amittit. Hoc modo tum Bozina, Rascia,Seruiæ magna pars, Turcorum in potestatem venit. Matthias tamen rex Vngarus Iaitzam,cum XXVII Bozinæ opidis,recepit:quam militum corona deinde rursum Muchemetes circumdedit,& oppugnauit:irritoque conatu,fama dumtaxat aduentantis Matthiæ territus, ab ob-

ab obſidione, Bozinæque finibus, diſceſſit. De opido Hertzegouina dictum ſuperius, capite 95. Couadzam Turci cum Bozinacis & Croatis adpellant, quæ Iaitza Bonfinio, Chalcocondyli Gaitia, paulloque rectius Gaitza nominatur.

PLVRES IN ALBANIA PRINCIPVM DItiones. Giolchiſar. Egripos.

Erant in Albania plures reguli, qui ſuas ſinguli ditiones habe- 142.
bant. Inter has erat Ibanis, ſiue Ioannis Caſtriotæ regio, de qua ſuperius dictum capite 121. Hanc armis nunc imperio Muchemetis ceſſiſſe referunt annales, quod alij factum deditione narrant. Laonicus hac ſerie ditiones enumerat. Primum ait Sandalis in Epiri vicinia ſitam eſſe regionem, cui finitimæ ſint Venetorum aliquot vrbes, Albaniæ proximæ. Ioannis inde Caſtriotis agrum ſuccedere, cui ſit adnexa regio Comneniadarum. Hinc ſitam vlterius Arianitæ, Comneni filij, ditionem aſperã & montuoſam. Eius regiam vocabulo nunc etiam noto, Cannina dicebant, numero multitudinis: quæ ſupra Valonam vel Auloniam in ſublimi poſita conſpicitur. Arx Caramaniæ Giolchiſar, cuius paullo poſt mentio fit, in Anatoliæ tabula chorographica ſcribitur Culchiſar. Egripos inſula Turcis dicitur, quã vulgo iam Negropontum adpellãt, ſicut & primariam inſulæ ciuitatem: quæ ponte, cui caſtellum adiunctum eſt, cum Achaiæ cõtinenti cohæret. Vrbi nomen apud priſcos erat Chalcis, inſulæ vero, Euboea: quam Euripi fluxus nobilitauit, vt Euripum princeps ille philoſophorum Ariſtoteles. Nam ſi vera ſunt, quæ de ipſo, cauſas motus Euripi perueſtigante, referuntur: quum tandem Ariſtoteles Euripum capere non poſſet, cepit Euripus Ariſtotelem. Erat Euboea, quum a Muchemete bello peteretur, Venetorum in poteſtate. Defendebant eam contra Turcos acriter nomine reipublicæ, Ludouicus Calbus, & Paulus Erizzus, vel Ericcius, prætor Chalcidis, quem Poteſtatum Veneti nominãt. Sed claſſe Veneta ſuis ſuccurrere non auſa, tandem opido per vim potiti

fuere Turci. Filia Pauli Prætoris, vrbe capta, propter inſignem formæ venuſtatem ad Sultanum Muchemetem deducta, memorabili exemplo pudicitiæ mori maluit, quam eius ſe libidini proſtituere.

VSVN CHASAN. IVSVFZE BEG. MVSTApham filium Muchemetes ſtrangulari iuſsit.

143. De huius Chaſanis origine Reineccius exquiſite diſſerit. Vſun a Turcis ob ſtaturam corporis eximiam dicebatur. Nam Vſun eis ſignificat longum ſiue procerum, qui Perſica lingua Diras diceretur. Laonicus quoque Chaſanem Longum adpellat. Ioachimus Cureus, Sileſiorum hiſtoricus, nominat Huſſancanum, vel corrupta voce, vel in Haſſan Chan mutanda, quod eſſet Hiſpanico more, Don Haſan vel Chaſan. Sed ipſos Perſicos reges eo nomine vſos non memini vel legere, vel audire: quod tamen proceribus eidem regi ſubditis tribui ſcio, & antea notaſſe recordor. Iuſufze vel Iuſufge nomen itidem factum eſt a ſtatura, forma deminuta. Significat enim Ioſephulum. Iouius ſimpliciter Ioſephum nominat. De Tocata ſuperius quædam habes capite 75. Quum dicitur a patre Muſtaphas fuiſſe præfectus iis locis, intelligitur Amaſia: de qua dictum initio declarationis, cap. notarum 6. Muſtaphas hic ante patrem exſtinctus fuit, aliis venationi cauſam mortis adſcribentibus, aliis nimiæ Veneri. Nobis ea lubet interpretando adijcere, quæ digna memoratu de ipſius interitu prodidit Spanduginus. Ait enim, Achmetem baſſam, cognomento Bidicem, de quo ſtatim plura dicturi ſumus, habuiſſe feminam forma præſtantem, cuius amore captus fuerit Muſtaphas hic, Muchemetis filius: quum aliquando in aulam, officij cauſa, manum patris exoſculaturus, veniſſet. Inde factum, vt illa quodam tempore balineum (pro more Turcico) ingreſſa, Muſtaphas eodem ſe conferret, & nudam (vt erat) nulla pudoris habita ratione, violaret. Indignum hoc facinus quum Achmetes ad Sultanum Muchemetem deferret, laceratiſq; veſtibus ac tulipanto, de tam graui quereretur iniuria, vindictam ſceleris expoſcens:

poſcens: reſpondiſſe Muchemetem, cur iis querelis vteretur? an neſciret, Sultani ſe mancipium eſſe? Si maxime filius, inquit, meus Muſtaphas in vxoris tuæ complexus venit, an non meo cum mancipio rem habuit? Nihilo tamen minus patrem de tali patrato facinore filium ſecreto quam acerrime increpaſſe, iuſſiſſeque, ſuo vt e conſpectu ilico diſcederet. Et quia deeſſe non ſoleret officio, in obſeruatione iuris & æqui, ſi quidem ita libitum ei fuiſſet: miſiſſe poſt triduum quemdam e ſuis, qui Muſtaphæ neruo infecto fauces iuſſu patris eliſerit. Hæc Spanduginus. quæ ſane ſi vera ſunt, vt pluribus ex cauſis eſſe videntur: memorabile nobis exemplum paterni rigoris erga filium, ceteroqui præſtantem virum, in ea gente præbent: cuius Sultani ſuos in ſubditos, velut in viliſſima mancipia, ne maxima quidem dignitate viris ſecundũ ipſos principes repugnantibus, quiduis ſibi licere putãt.

CARACHISAR. CHAS MVRAT.

Clauſerus in Chalcocondylis conuerſione ſua nomen vrbis, 144.
quam Muchemetes in Chaſanis regionem pergens occuparit, non repertum (vt arbitror) in ſuo codice, omiſit. Adſcriptum tamen eſt margini de libro Gundeliano Coryci nomen, ac recte quidem. Nam Corycum cepit, quam Turci ſuam ad linguam nonnihil accõmodarunt, & Charachiſar dixerunt. Monuimus enim ſupra, cap. 15, Turcis eſſe in more, ſic antiqua mutare nomina ciuitatum, caſtrorum, ſtagnorum, fluminum, regionum: vt priſcorum adfinitatem retinentia, nihilominus in ſua lingua quiddam ſignificent. Ita de Coryco factum Carachiſar, quod Turcice ſonat arcem nigram. Apud Ortelium in Synonymia Geographica Curcu Nigri, & Corcos ex itinerario Beniaminis, admitto: Mercatoris vero Chutam, cum Chuteo Ioſephi Barbari, nihil ad Corycum pertinere puto. Murates ille, Romaniæ vel Europæ beglerbegus, cuius nomen heic ſubijcitur, cognominatus fuit Chas, hoc eſt, elegans aut venuſtus.

XX

VSVMCHASANIS FILIVS ZEINELI CAEsus in prœlio contra Muchemetem.

145. Qui hoc prœlio fuit interfectus Chasanis Longi filius, nullum heic in annalibus nomen habet. Secretarius aût Sigismundi Malatestæ, reguli Ariminensis, qui tunc vixit, & plerisq; rebus id temporis in Græcia & Anatolia gestis cum hero suo, magnæ virtutis, & nominis clari duce, interfuit; Zenialem vocat, qui Iouio Zeynal dicitur. Is vero Turcis est Zeineli, vocabulo significante hominem, cui dentes aut maxillæ prægrandes sunt. Illum Latini Dentatum vocarunt, hunc Græci Gnathonem, opinor: qui an Latine Maxillatus dici possit, alij viderint.

MOLDAVIAE VAIVODA TVRCOS ingenti clade adficit.

146. Moldauiæ Vaiuodam quum dicimus, semper illum intelligimus, quem a Turcis principem Carabogdaniæ nominari, monuimus supra, cap. 71. Qui vero cædem hanc Turcorum insignem edidit, adpellatur a Bõfinio & Cureo Stephanus, magnus sane vir, & bello felix: qui non Turcos modo cæcidit, verumetiam illustri de Tataris potitus est victoria. Quæ Turcis Iscodara sit, explicatum ante, numero 121.

GEDVC, ACHMETIS BASSAE COGNOMEN, varie corruptum. Achmetis fortuna, non minus varia.

147. Magni nominis vir fuit Achmetes hic bassa, tam apud Sultanum Muchemetem II patrem, quam apud Baiasitem filium: de cuius origine Geufræus errat, quum tradit, eum fuisse filium Stephani, non regis, sed Despotæ Bozinensis. Nam Bozinæ Ducis filius fuit alius ab hoc Achmetes bassa, cui cognomen erat non Geduc, sed Cherseogles, vt eum nostri vocant, de quo infra, suo loco, dicetur. Hic autem Achmetes, Albanensis erat origine, vel Epirota. Sigismundi Malatestæ secretarius scripsit,

eum fuisse virtute militari parem antiquis ducibus: adeo quidem, vt sola nominis sui fama, quocumque se conferret, omnibus formidinem ac trepidationem inijceret. Addit, cognominatum vulgo Gendich propterea, quod ei dens vnus deesset. Quam vero a tenui fortuna maximam ad dignitatem subito peruenerit, Spanduginus his propemodum verbis exposuit. Erat, inquit, Sultano Muchemeti satelles, (Solacos Turci vocant) qui Bidic Acmat ex eo nominabatur, quod in oris antica dentium serie, dentem vnum amisisset. Hic quum aliquando cum principe suo colloqueretur, vt fieri nonnumquam solet, adserebat inter alia: non posse principem reuera se magnum prædicare, si non ex paruo magnum, & vicissim ex magno paruum facere posset. Hæc eius verba tantum in animo Muchemetis habuerunt efficaciæ, vt Achmetes hactenus satelles, ab ipso supremum ad primarij bassæ gradum proueheretur. Quid ei post hæc euenerit, quum ipsius vxori a Mustapha, Muchemetis filio, stuprum inferretur: paullo ante narratum, capite 143. Mortis genus, consentaneum fortunæ subitæ, nimiumque blandienti, suo loco deinceps commemorabitur, numero notarum 156. Nunc diuersitas indicanda cognominis, & verum cognomen ostendendum. Diximus eum a Spandugino vocari Bidic, & alibi Vidich, a secretario Malatestæ Ghendich: quam scripturam Geufræus retinet. Nominis notionem priores duo pæne rectam adtingunt, quum ita fuisse vocatum ab amisso dente referũt: Geufræus in expositione vocis fallitur, quum sic ait ipsum a magno dente nominatum. Sciptura hoc modo mutanda, vt apud Spanduginum pro Bidic & Vidich, legatur Gidic: apud reliquos duos pro Ghendich, Gedic: quod idem est cum Geduc. Peritiores Arabicæ linguæ Gutuc enunciant per V Gallicum, quod parum abest a Gidic siue Gitic. Significat autem vocabulum hoc truncum alicuius rei fractæ. de quo animaduertitur, hoc ei datum fuisse cognomen a trunco dentis, qui adhuc in ore scilicet reliquus hæreret.

MARE NIGRUM, ET MARE *maius. Cofé.*

148. Pontus olim dictus Euxinus vel hospitalis, per contrarium sensum, velut Axenos & inhospitalis, nunc a Turcis Caradenizi vocatur, a Græcis Maura thalassa, idem vtroque nomine significante, videlicet mare nigrum. Vsus est hac adpellatione Damascenus Studites in thesauro concionum suarum, scripto lingua Græca vulgari. Nomen hoc ei datum perhibent, non quod aquas habeat nigras, quæ profecto limpidissimæ sunt: sed a subitis fœdisque tempestatibus, quæ prius placidum ac serenum, paullo momento nigris tenebris inuoluunt. E diuerso mediterraneum mare, non tantis obnoxium mutationibus, sed *longe* serenius, illis Acdenizi dicitur, his Aspra thalassa, id est album mare. Itali dissentiunt ab vtrisque, ac a nobis etiam Germanis, qui hos sequentes & ipsi nigrum mare nominamus. Etenim adpellare solet mare maius, quod idem est cum mari magno. Id ei nomen dat Vincentius Beluacensis, vti supra notatum capite 128. Cofé Turcis scribitur, quæ Capha nostris est, in Taurica Chersoneso trans mare nigrum sita, Genuensium quondam colonia. Notum est, olim dictam fuisse Theodosiam. De Kerimis, Crimiis, Keraiis, (sic diuersis iidem nominibus adpellantur) Destensibusque Tataris, dictum superius, numero notarum 45.

MUCHEMETES OBSESSAE SE*mendriæ succurrit.*

149. Obscuriuscule quædam heic dicuntur, quæ sic intelligenda. Muchemetes ad Morauam fluuium profectus est, hoc est, in Seruiam siue Rasciam, ad metropolim eius regionis Semendriam, vel Senderouiam, obsidione liberandam. Quippe Matthias Vngariæ rex, vti Bonfinius refert, hieme anni 1476, ad Semendriam, vndique militibus cinctam, exstrui castella tria curauerat: vt artissime clausam in potestatem redigeret. Iis vero

castellis

castellis potitus Muchemetes, obsidionem soluit. Obiter heic lector obseruet, a Turcis etiam Morauæ nomen retineri, non Schitnizam cum Morauа confundi, de quo superius actum, capite 124. Quum deinde muro nouam arcem cinxisse dicitur, intelligendum illud Genisaraium, in vrbis orientali angulo conditum, de quo paullo ante, numero 139. Præterea nomen Soleimanis Romaniæ beglerbegi, quod statim subijcitur, Bonfinius ignorauit, Basseum modo vocans.

INSIGNIS TVRCORVM CLADES in Vngaria.

150. Bonfinius vnum hac expeditione Turcorum ducem nominauit Halibechum, qui annalibus est Ali beg Michalogli: de reliquis duobus, Isa bego Chuseinogli, & Bali bego Malcozogli, nihil compertum habuit. Turcorum exercitum LXCIↃ æstimat. Vngarorum duces fuere, Stephanus Batorius, Vaiuoda Transsiluaniensis, & Paulus Kinisius, Comes Temesuarensis. Numerum cæsorum Bonfinius idem in litteras retulit, Turcorum XXXCIↃ, Vngarorum VIIICIↃ dumtaxat. Annum quoque posuit 1480. Vnde corrigendi captæ superiori anno Scodræ numeri apud secretarium Malatestæ, proque 1477, reponendi 1479.

RHODVS A TVRCIS PRIMVM OBSIDEtur. Amadeus cognomento Viridis, Comes Sabaudiæ.

151. Sæpenumero quidē tentata fuerat hactenus, & obsessa Rhodus a Saracenis, etiam ab illo tempore, quo ab equitibus Hierosolymitanis S. Ioannis Baptistę (Frerios vocari scribit Nicetas, Gallica nimirum voce, significante fratres) possidebatur: & ante hanc obsidione proxima liberauerat eam Comes Sabaudus Amadeus, cognomento Viridis, immortali cum laude sui nominis. Ideoque cum alba cruce, in campo rubro defixa, quæ ipsius ordinis equitum Rhodiorum insignia sunt, perpetuum

ea familia symbolum FERT huius Amadei virtute promeruit. Nam ex litteræ plenius explicatæ significant, Fortitudinem Eius Rhodum Tenuisse. Sed Turci nihil ad hoc vsque tempus in eam moliri fuerant ausi, licet Asiæ quietam prope possessionem interturbari ab equitibus illis Rhodiis, ægerrime ferrent. Nunc tamdem Rhodum iussu Muchemetis adgressus est Mesites vezir bassa, gente Palæologa natus. Erat tunc princeps ordinis, quem Græci Megalon Mastora vocabant, nostri Magnum Magistrum, Petrus Albussonius, natione Gallus, qui postea Cardinalis ecclesiæ Romanæ creatus fuisse traditur. Is tam fortiter hac obsidione cum suis se gessit, vt non solum infecta re, verumetiam damnis acceptis grauissimis, inde discedere *Mesites* cogeretur. Quippe non reuocatis ad calculum detrimentis ceteris, cæsa periere Turcorum XXXCIↃ, vt quidam aiunt, Geufræo longe minorem ponente numerum.

OTRANTVM A TVRCIS CAPTVM, ET a Christianis receptum.

152\. Otrantum Turcis & Italis dicitur extremo in angulo Apuliæ sita ciuitas, e regione Albaniæ vel Epiri: cuius ab opido Velona siue Valona, quondam Aulonia, sexaginta dumtaxat interiecto mari milliaribus Græcis distat. Imperator Leo metropolim facit, & Hydruntem vocat, vnde corruptum nomen Otranti. Leone quidem regnante pars vt isthæc Italiæ, cum Calabria, Byzantino parebat imperatori: sic & metropoles Romæ Nouæ patriarcham, non veteris Papam adgnoscebant. Inter alia post captam Hydruntem a barbaris edita crudelitatis exempla, refertur & illud, quod vrbis archiepiscopum ad aram serra dissecuerint. Nos e Corcyra soluentes, deficientibus idoneis ventis, heic subsistere coacti fuimus, in non exiguo, propter immanes piratas Turcicos, discrimine constituti: qui ob interfectam cum familia non ita dudum Ramadanis bassæ Tripolitani coniugem, vt in supplemento annalium narrauimus, in Venetos rabiose

biose grassabantur. Nec Hispanus gubernator Hydruntinus minori vsus est erga nos barbarie, qui per nauclerum cum periculo ablegatum rogantibus, vt aliquanto propius ad portum accedendi potestatem faceret: quo portus & vrbis vicinia tutiores a piratarum iniuriis essemus, non solum id negauit: verumetiam denuntiari iussit, se nos omni genere tormentorum bellicorum ex arce, si propius accederemus, excepturum. Id fiebat propterea, quod Constantinopoli veniremus: vbi superiori æstate, veluti paullo ante dictum, grauissime morbus pestilens sæuierat. Amplius tamen quinque mensibus, ante nostrum discessum, ea grassari desierat: ac nos quarto iam mense a Constantinopoli aberamus. Ita nimirum exuere quasdam belluas omnem non dico caritatis Christianæ, quæ frustra in eis quæritur, sed humanitatis sensum videmus, de hac vita quam diutissime conseruanda sollicitos, quum æternam & cælestem nullam exspectent. Hydruntem a morte Muchemetis, quum Baiasites patris in imperio successor, bello contra Zemem fratrem implicatus, Achmetem Geducem bassam ad se anno proximo (sicut in annalibus paullo post sequitur) reuocasset; Neapolitani reges obsessam & expugnatam recuperarunt, ab Vngaro rege Matthia copiis auxiliaribus impetratis: quæ pugnis aduersus vicinos Turcos adsuetæ, præcipuam hoc bello, superandis barbaris, operam nauasse prædicantur.

MORS SVLTANI MVCHEMETIS II. Teggiur Zair. Clyzomene. Nymphæum.

Commode mors consilia Muchemetis interrupit, futura rei- 153.
publicæ Christianæ perniciosa. Nam Otranto capta, progressurus erat haud dubie: præsertim quum Roma Noua potitus, etiam de Roma veteri subijcienda perpetuo nescio quid somniaret. In Asiam transmisisse cum exercitu dicitur, inuasurus Ægypti Sultanũ, tum quod legatos suos, ab Vsumchasane Persarum

rege cum muneribus reuertentes, violasset: tum etiam, quod pedaneum vectigal a Turcis, Mechien, per imperij sui fines, religionis ergo proficiscentibus, exigeret. Exstinctum tradit Bonfinius anno Christiano 1481. v Non. Maias. Addunt annales, in Teggiurum prato mortuum. Hoc loci nomen Turcis Teggiur Zair effertur. Et exposita superius est causa, numero notarum 56, quamobrem Turci Græcorum Imperatores nominauerint Teggiures. Secretarius Malatestæ refert, Muchemetem cum exercitu transiecisse Scutarium, indeque profectum ad Chisiuichen, cuius planicies ab vna parte ad mare pertineat, in morbum incidisse. Quibus in verbis pro Chisiuiche putarim equidem aliud nomen reponendum, adeoque Geiuisen illam, de qua dictum capite notarum 74. Quippe fatentur omnes historici, Muchemetem iter hoc Nicomediam versus tenuisse: a qua non longe cum abesset, mortuus fuerit. Notatum vero supra, Geiuisen vnius itinere diei non magno dissitam a Nicomedia. Dictum ibidem, maris istic esse sinum, quem veteres Astacenum vocarint. Eum secretarius etiam Malatestanus ipse digito quasi commonstrat. Prætor Græciæ noster cuiusdam regij vel imperatorij palatij meminit, cui nomen dat Nymphæum. Ab eo non procul dissitum describit locum, tali Teggiurum vel Imperatorum prato rebus omnibus simillimum. Alicubi de Nymphæo: Michaël, ait, Palæologus imperator Nymphæum peruenerat, quo loco recreare se solebant imperatores, postquam Constantinopoli (a Flandris) in exsilium eiecti fuerant. Alibi vero planiciem vel pratum ipsum describit his verbis: Quum dies aliquot (imperator Ioannes scilicet Ducas Vatatzes) Phlebiis exegisset, Clyzomenen profectus, (hoc loco nomen est) ibidem tentoria figi iussit. Nam istic imperatores e Nymphæo digressi, cōmorari solent, maioremq; veris partem trāsigere. Quippe totus ille locus mera planicies est, quæ graminis copiam, compluribus equis sufficientem, producit. Aquis etiā irrigatur, ac in propinquo multos pagos & ciuitates habet, a quibus ad victum necessariæ res copiose subministrantur.

Hacte-

Hactenus Prætor, qui Nicæa profectum ad hanc Clyzomenen scribit imperatorem. Ea vero si non est illud Teggiurum vel Imperatorum pratum, in quo mortuus, de annalium sententia, fuit Muchemetes: equidem alium, quem indicem, sic adpellatum locum, nullum inuenio.

SVLTANI ZEMIS, ALTERIVS FILII Muchemetis historia.

Principio monendus lector, huic apud Turcos nomen esse, 154.
Sultan Zemi, vel Gemi, punctiatione Italica. Geufræus, & alij, nõ recte Zizimum & Zizimen adpellant: peius etiam Bonfinius Czaliabum, quod ex Zelebi corruptum arbitror, de quo vocabulo dictum initio declarationis huius. Vtriusque pugnæ narratio, qua bis Achmetis Geducis bassæ ductu superatus a fratre fuit, heic in annalibus exstat. Reliquæ post fugam vitæ fortuna breuiter e nostris exponitor, quando Turci eam, vt parum sibi cognitam, in litteras referre non potuerunt. Igitur altero prœlio victus, desperatis rebus suis, in Rhodum profugit: seque magno equitum Rhodiorũ Magistro, qui tunc erat Petrus Albussonius Gallus, tradidit. Agebat tunc ætatis annum vigesimum octauũ. Id vbi Baiasites accepisset, amplissimis Magnum Magistrum, eiusque consiliarios, muneribus demulcens, vti diligenter adseruaretur, petiit: simul ad eius alimenta se quadraginta millia ducatorum singulis annis, quam quidem diu frater superstes futurus esset, numeraturum promisit: pacem denique cum Christianis perpetuam culturum spopondit. Accepit eas condiciones magnus Magister, quas quidem bona fide Baiasites impleuit. Zemes vero, tum plenioris securitatis causa, tum vti Baiasites tanto magis in metu perpetuo contineretur, in Galliam fuit abductus: vbi diu vixit in quadam Rhodiorum equitum arce, cui nomen Burgonouo. Deductus inde Romam fuit, ad Innocentium eius nominis VIII, Pontificem. Ibi, quam diu vixit Innocẽtius, ac post mortem illius, sub Alexandri VI pontificatu, mansit:

donec occupaturus regnum Neapolitanum Karulus VIII Galliæ rex, Romam venisset. Nam is Zemen ab Alexandro impetrauit, vsurus eo, quemadmodum quidem aiebat, ad recuperãdum imperium Constantinopolitanum. Pontifex autem Zemi venenum propinasse lentum traditur, quo certum ad terminum paullatim cõfectus expiraret. Itaque post aliquot dies Terracinam perductus, ibidem rebus humanis excessit.

MEKIE. MEDINA ALNABI. FILII nepotumque Zemis historia.

155 Victus priori prœlio Zemes, dicis causa, quod aiunt, quasi voti reus, Mekien se contulit. Ea nostris Mecha est, Achmetioni rocritæ Mecca, Saracenis Medina Alnabi, hoc est, ciuitas prophetæ. Reapse vero ad Alcairensem Sultanum confugit, a quo Geufræus eum copiis & pecuniis adiutum scribit: sed negat hoc Malatestæ secretarius, tantũmodo referens Zemen Sultani Alcairensis fidei vxorem cum filio commendasse. De hoc eius filio quid factum fuerit, paucis Spãduginus exposuit. Quippe narrat eum, quum in Rhodum insulam peruenisset, amplexum religionem Christianam, & baptissatum. Ibidem, susceptis ex cõiuge quatuor liberis, duobus masculis, totidemque femillis, velut in latebris vixisse: donec Rhodo capta, percunctãti de eo sollicite Soleimani proditus, quum religionem Christianam desetturum se constanter negasset, duobus cum filiis occideretur: iubente Soleimane, vt filiæ Constantinopolim aueherentur.

MORS GEDVCIS ACHMETIS BASSAE.

156. Qui a condicione humillima subito supremam ad dignitatẽ & opes emerserat, & imperatoriis tamen artibus præstans, magnas pro Sultanis suis, Muchemete Baiasiteque, res gesserat, insigni sua cum gloria: quam indigna tamdem morte vitam hanc clauserit, annales hoc loco paucis commemorant. Causas tamẽ nullas

nullas adiiciunt, cur ita subito peremtus fuerit, iussu Baiasitis, vt Geufræus; ipsius manu Baiasitis, vt Malatestæ secretarius scripsit. Geufræus ait, testatum fuisse Baiasitem, nimiam serui magnitudinem ac virtutem domino formidinem incutere. Malatestæ vero secretarius huiusmodi quædam paullo prodidit explicatius, quæ cõmutatis verbis ipsius Italicis cum Latinis, heic inseremus. Erant, inquir, pertinaces animi Genizarorum, quos sane nonnumquam dicere non est veritum, quando Baiasite domino parum propitio vterẽtur, arcessituros se Sultanũ Zemem, qui eis imperaret. Quinetiam armati aliquando, magna cum rabie ad ipsas Sultanini palatij portas adcurrerunt. Tum vero Baiasites lenibus eos verbis mitigare, cunctisque postulatis ipsorũ sanequam indulgenter adnuere. Sopitis autem furentium iris, auctores seditionis e medio sustulit. Et quia sæpenumero Genizari ad Achmetis Chendicis veziris bassæ domum itabant, Baiasites Hadrianopoli tamdem, qua in vrbe tunc agebat, ad conuiuium Vezires suos omnes inuitauit: ibique Achmetem bassam manu propria confecit. Hæc ille, quibus Arateum hoc epiphonema rectissime quis adiecerit: eiusmodi scilicet amoris ac beneuolentiæ tyrannorum esse præmia.

FAMILIA CARAMANIAE PRINCIPVM exstincta. Pirametus, pro Ibrahime. Caramania in formam beglerbegatus redacta.

Vltimus est Casanes ille, cuius heic nomen prodiderũt an- 157.
nales, qui de Caramanorum familia principum in historiis reperitur. Nam Geufræum errare videmus, qui tradit exstinctam horum familiam sub Muchemetis imperio, duodecim vel tredecim ante hoc tempus annis: & aliud vltimo dat nomẽ, Abrahamum vocans. Ait enim, Muchemetem liberatum. Vsumchasane (Assambegum ipse nominat) aduersario, post obitum Pirameti Caramani reuersum in Caramaniam, Abrahamo filio eius imposuisse necessitatem implorandi auxilia Christianorum,

maxime Pij II Pontificis: qui profectione in Caramaniam cō-ſtituta, Anconam, vbi claſſem adornari curauerat, profectus; ibidem mortuus ſit, dum aduentum Venetorum ſociorum exſpectaret. Hinc eueniſſe, vt claſſe diuiſa, & occupatis Vngarico bello Germanis, Caramanus minime ad reſiſtēdum Turcis ſufficiens, interfectus fuerit: atque ita familiam Caramanicam defeciſſe, cuius ditio ceſſerit Oſmanidis. Non temporibus hæc dūtaxat, ſed rebus etiam confuſa ſunt. Ait occiſum Abrahamum, Pirameti filium, in ea familia poſtremum, poſt Vſumchaſanicū bellum, quod pertinet ad annum Chriſtianum 1474. Voluiſſe vero Pium II Pontificem huic opem ferre paullo ante, quàm ipſe vitam cum morte commutaret, & alter a Turcis opprimeretur. Atqui decem plus minus ante hoc tempus annis, *Pium Papam* mortuum fuiſſe conſtat. Præterea tradunt annales, a Muchemete II ereptam Caramano Giolchiſarem, anno Chriſtiano 1469. nec tamen ipſum principem, qui tunc Ibrahimes erat, interfectum fuiſſe. Quem etiam dicit Abrahamum, Pirameti filium, bella cum Muchemete geſſiſſe; Bonfinius Pirametum adpellat, Turci nominant Ibrahimem, qui ſcilicet idem eſt cum Abrahamo. De quo equidem colligo, quodnam ſit illud Pirameti nomen. Arbitror enim, litterarum metatheſi Pirametum eumdem eſſe cum Praimeto vel Praime, ſiue Turcico Ibraime. Sic & ſupra notauimus, ex eadem voce Praime factum apud Chalcocondylem Priamum, trāſpoſitis itidem litteris. Ibraimis vero filius Caſanes, quum in Baiaſitis Porta educaretur, anno tamdem Chriſtiano vel 1483, vel ſequenti mortuus, Caramanidarum familiæ finem impoſuit: ex quo tempore Caramania beglerbegatus Oſmanidarum eſſe cepit.

IMARETVM BAIASITIS, AD FLVMEN Hadrianopoli conditum.

158. Sunt Hadrianopoli trium confluentes amnium, Hebri ſiue Marizæ, Tunſæ ſiue Tænari, & Hardæ, de quibus ante dictum.

capite.

capite 30. Postquam hi fluuij coiere, Marizæ nomen superat, in cuius ripa scilicet imaretum suum Baiasites exstruere cepisse dicitur.

KILI. CILIVM. CELIVM. CHELIA. ACHILLea. Nestoralba. Bessarabia. Kermen, Aherman. Moncastrum. Stephanus Vaiuoda Carabogdaniæ.

Quę heic de arce Kili capta leguntur, huiusmodi fere verbis 159.
a secretario Malatestæ sunt exposita, quæ vertendo adscribere libuit. Baiasites, ait, in otio triennium exegit, post superatum videlicet, expulsumque fratrem Zemem: ac deinde Tataris in societatem adscitis, classem 350 nauium, cum magnis terrestribus copiis instruxit: vt bello Carabogdaniæ Vaiuodam inuaderet, eiusque vires euerteret. Regionem huius ingressus, omnia flammis & ferro vastauit, ciuitatemque Chilium cepit, etiam arcem dedēte Mamalacco Castellano, patriæ proditore. Profecti sunt deinde Turci Tatariq; maximo cum exercitu ad opidum Mōcastrum. Quumque sibi eam quoque ciuitatem dedi postulassent, ac interueniente pacto relinquendi cum vita facultates incolis saluas, voti compotes facti fuissent: nihil eorum, quæ promiserant, præstiterunt. Baiasites etiam familias plus minusue quingentas eorum ciuium Constantinopolim abduci iussit. Bōfinius eodem tempore gestas ibidem res commemorans, Achilleam ait, nunc Cheliam, & Nestoralbā, ad Istri ostia sitas, a Turcis tunc obsessas fuisse. Stephanum vero Mysiæ inferioris (Moldauiam dicere vult) principem, ab Vngaro rege Matthia petiisse opem ex fœderis societatisque lege. Sed ante missa subsidia, ciuitates illas in hostium potestatem venisse. Conferamus hæc inter se, Turcicisq; cum annalibus. Primus ait, a Baiasite capta fuisse cum arcibus opida, Chilium & Moncastrum: alter, Cheliam & Nestoralbam: annales denique, Kilim & Chermen. Consentiunt igitur omnes, de capto priori opido, nisi quod est quædam in nomine diuersitas: sicut idem a Laonico Celium quoque di-

citur, a Cureo Cilium. Iouius, per errorem puto, Lithostomum adpellat, in ripa Danubij, vel ad ostium Danubij potius. In alterius autem ciuitatis vocabulo dissentire videntur, primo nominante Moncastrum, altero Nestoralbam, tertiis denique Chermen. Secretarij Moncastrum, & Chermen Turcorum, idem esse puto: diuersam ab vtraque Nestoralbam. Quippe Kermen seu Chermen situm est in Moldauiæ Tatariæque finibus, versus Pontum Euxinum, vbi scilicet in hunc se Danubius effundit. Et Sangiacatus est hodieque Chermen vel Aherman, Beglerbego Romaniæ siue Græciæ subiectus. Bonfinij vero Nestoralba, nō Moncastrum, aut Chermen, sed vrbs est hodie Bialogrod dicta, quod arcem albam significat, ad profluentis in Euxinum, non Istri, sicut Bōfinius scripsit, sed Nesteris amnis ostium sita. Quapropter non Nestoralba, sed Nesteralba scribi debuit. Et Nester priscis vocatus fuit Tyras fluuius. Historici Græci recentiores ab annis 500 Danastrin adpellarunt, vti Neperem vicinum, Danaprin: qui mihi quidē non est Borysthenes ante, quàm Berisnam a Rossiæ vel Russiæ finibus venientem recipiat, ad quam Borysthenis etiam vetus nomē propius accedit. Cureus scripsit, hoc ipso anno Christiano 1485, Stephanum Valachū, de quo disceptabant inter se reges, Vngarus Matthias, & Casimirus Polonus, vtrius esset cliens, tamdem in verba Casimiri regis in castris iurasse: nihiloque minus desertum a Polonis, amisisse Bessarabiā. Hæc nimirum est illa regio extrema in ora Valachiæ, Nigrū ad mare sita, quæ Kilim & Chermen, siue Moncastrum, opida continet, sic a Bessis Thracibus adpellata. Noui aliquādo in aula Maximiliani II Augusti, Spiræ comitia celebrantis, Nicolaum, patre Bessarabiæ principe natum, vti quidem credebatur: documentis quibusdam, ac testimoniis, præsertim Venetorum plumbeis bullis, hanc eius originem adprobantibus.

BELLVM INTER SVLTANOS, CAIRENSEM ET Osmanidam. Vsūn Vsbeg. Tersis.

160. Huius belli causæ referendæ veniunt ad superiorum temporum

rum

rum offensas. Diximus enim, Muchemetem II, Baiasitis patrē, paullo ante mortem in Asiam transmisisse, bellum vt faceret Alcairensi Sultano, qui hostes eius iuuerat, præsertim Caramanū: & alioqui se gerebat erga Turcos insolenter, vti dictum capite 153. Prosequitur ergo bellum a patre inchoatum Baiasites, nouis insuper iritatus iniuriis, quod Zemis partibus Sultanus Alcairensis fauisset. Is a Iouio, Geufræo, ceteris, Caitheus non recte nominatur; melius a Petro Martyre Mediolanensi Caitbeus, quasi Caitbegus, Sultani Mahumetis pater, dicitur. Vide caput 237. Ab eodem Zemis vxorem & filium tradi sibi Baiasites' postulabat. Quis autem fuerit inter ceteros hoc bello socius Sultani Alcairensis Vsun Vsbeg, non exprimitur. Nomen Vsun, longum significat: Vs, callidum & astutum. Amicus meus Nicolaus Haunoltus, ait Vsbeg Han vocari regem quemdam Tatarum, longius etiam dissitum quam sit Chitainus. Adanorū ciuitas in Cilicia satis est nota, de Grçcorum etiam, Zonaræ, Cedrinique historiis. Tersis est illa diui Pauli patria Tarsus, quam Stephanus, vrbium Nomenclatoris auctor, Græcis etiam vult adpellatam fuisse Tersum & Tersiā. Bellonio nunc Hama putatur, & Hamsa dici, per errorem: quum ea sit Emissa Phœnicum. Tam Adana, quàm Tarsum fluuius alluit, qui priscis Cydnus erat, iam Carasu dicitur, ab aquæ profundæ nigro admodum colore.

NON SEMEL, SED BIS PVGNATVM INTER SVLtaninos & Osmanicos. Diuersa nomina, Cheserogli, Cherseogli, Herceogli, Herzecogli, Cherzecogli.

Ceperunt hactenus a Muratis vsque secundi temporibus, a 161.
Turcis memoriæ prodita, nonnihil habere pluribus in explicādis rebus gestis plenius, q̃ nostris in historiis reperiri videamus. Indicio est, plerorūq; nostrorū error de prœlio, quod vnū tradūt inter Sultaninos & Osmanicos longe grauissimum fuisse commissum, tanta cum Turcorum strage, quantam ab alia natione orbis vmquam perpessi fuerint. In his est Geufræus, qui tum

nomina ducum,tum geminam pugnam confundens, exercitu Turcico in fugam conuerso,Cheiseolum generum Baiasitis captum, Alcairum ad Sultanum Caitheum fuisse deductum ait. Annales autem Turcici duces expeditionis primæ faciunt, Ferhatem begum, Baiasitis generum: Caragosamque, beglerbegum Caramaniæ: quibus e duobus alter fuerit cæsus, nimirum Ferhates Baiasitis gener. Expeditioni vero secundæ præfectos fuisse memorant, Muchemetem Cheseroglim, & Achmetem Ducis filium, Romaniæ beglerbegum. Nesciuit ergo Geufræus, cæsum priori prœlio Ferhatem, Baiasitis generum: nesciuit altero prœlio duos fuisse duces, Cheseroglim & Herzecoglim. Itaque non pugnas modo duas in vnam confundit, verumetiam e tribus, Ferhate Baiasitis genero, Cheserogli, ac Herzecogli, *qui* & ipse Baiasitis gener fuit, vnum quasi conflat Cherseolū *suum.* Eius vero nomen hoc haud dubie corruptum est ex Cheserogli, qui Cheseris est filius, de quo Chesere bego, Elpia familia nato, tractatum superius capite 117. Non tamen hic Cheserogli Baiasitis gener, aut captus secundo prœlio fuit, sed Herzecogli siue Ducis filius, Achmetes bassa: quem antea quoq; Geufræus cōfudit cum Achmete Geduce, sicut expositum supra, numero notarum 147. Nomen habuit Herzecogli Turcogermanum. Nam supra notatum capite 95, plures populos Ducem nominare vocabulo a Germanis accepto, Hertzog. Indidem lector intelligit, Bozinam duplicem, duos habuisse principes: quorum vnus regium, alter Ducis titulum habuerit. Ex vltimo Bozinensi Duce natus fuit hic Ducis filius, vel Herzecogli, cuius nomē hoc varie scriptum legitur apud historiarum auctores. Spanduginus habet vocabulum Cherzecogli, quod idē est cum voce recte scripta Herzecogli. Sed errat idem, quum Anatoliæ beglerbegum facit, qui Turcis auctoribus Romaniæ beglerbegus fuerit. Apud Maiestæ secretarium Herceogle reperitur, apud Iouium Cherseogle. Sed hæc omnia deprauata sunt ex illo Turcogermano, quod diximus.

FINIS

FINIS DVCATVS BOZINENSIS, VEL HERZEGOuinæ, vel Herzegæ, vel Orzegæ, vel S. Sabæ, vel Montis Nigri. Achmetis Herzecoglis bassæ historia.

Recensuimus supra, capite notarum 141, regni Bozinensis interitum: nunc qui Ducatus Bozinensis exitus fuerit, itidem cõmemoremus; ita promisso nostro, & huius Ducis filij, vel Herzecoglis historia poscente. Nam annales aiunt, Achmetem bassam Herzecoglim, prœlio contra Sultaninos secũdo, cum equo prolapsum, in Sultaninorum manus venisse, deductumq; fuisse ad Vsbegum, & custodiæ traditum. Secretarius autem Malatestanus, eadem narrans: Baiasites, inquit, nuntio cladis suorum accepto, indignatione nimium quãta succensus, denuo præpotentem instruxit exercitum, eique supremo cum imperio præfecit Herceoglim, Stephani quondam S. Sauæ Ducis filium: qui aduersa quadam fortuna superatus, & vniuersis cum copiis cæsus fuit, etiam tribus ei dextræ manus digitis amputatis. Videamus ergo, quæ fuerit huius tam origo, quàm familia: quæ ad Turcos deficiendi occasio: qui denique totius gentis, e qua natus erat, interitus. Diuersa verò referuntur a duobus auctoribus, Spandugino & Iouio: quos quidem ambos, & primo Græcum illum, audiamus. Narrat is, ante hæc tempora Sultanum Muchemetem II decreuisse cum animo suo, sub iugum mittere Ducatum Bozinensem, cuius princeps Stephanus, S. Sabæ Dux, & Herzechus (animaduertit lector Germanicam vocẽ Hertzog) vulgo fuerit adpellatus. Ipsam regionem Ragusæis esse finitimã, inter quos, & principem Stephanum, simultates intercessferint, ex causa quadam huiusmodi. Erat Duci legitima coniux, e qua tres liberos mares susceperat: Ladislaum natu maximum, cui nupsit Anna Cantacuzena: Stephanũ, secundogenitum: & vltimum, Vaticum. Accidit autem, vt Florentina quædam mulier, excellentis formæ, sed nimium corporis sui prodiga, sese in hanc Ducatus Bozinensis regionem, relicta patria, conferret. Dux 162.

Stephanus,qui ſæpius accepiſſet ex aliorum ſermonibus,mulieres Florentinas ob formæ venuſtatem,animique indolē,& morum elegantiam,facile primas inter alias omnes Italiæ feminas ferre: quum primum de huius aduentu intellexiſſet,eius videndæ cupidus,miſit qui ad ſe mulierem arceſſerent. Conſpectam mox adamare cepit,adeo quidem,nihili ſuam vti legitimam cōiugem faceret,cuius eum ceperat ſatietas. Vxor vero principis, eam quum ferre diutius non poſſet iniuriam, Raguſam cum filio natu maximo fuga ſecreta ſe contulit. Maritus miſſis ad eam certis internuntiis, vti domum rediret, orabat:neue diſceſſu & abſentia ſua cauſam præberet, vnde ſua diuulgaretur infamia. Viciſſim illa reſpondebat,ſe redituram, ſi Florentinam ab ſe dimiſiſſet. Dux Stephanus id vti faceret, imperare non poterat animo ſuo. Nihilo minus ſuis ad Raguſæos hominibus ablegatis, vxorem cum filio repetebat. Illis voluntati principis non obtēperantibus,bellum infertur. Raguſæi viciſſim ſe defenſuri, copiis ſuis Stephani filium Ladiſlaū cum imperio præficiunt,eumque rebus omnibus adiuuant. Filius prœlio cum patre congreſſus,victoria potitus eſt,ac patrem fuga ſibi conſulere coëgit: magno paternorum militum numero interfecto. Tum vero fugitiuus Dux Stephanus ad Sultanum Muchemetem mittit,qui eius opem & auxiliares copias aduerſus filium ſuppliciter implorarent. Simul obſidem Muchemeti filium ſecūdogenitum offert. Is erat Stephanus,qui deinceps muſulmaniſſauit. Muchemetes non poſtulatis dumtaxat adnuit, verum etiam propriis auſpiciis id bellum ſe geſturum promiſit. Aduentante vero cum exercitu Muchemete, moritur pater: Ladiſlaus, filius primigena, Venetias cum vxore ac liberis ſe confert: indeque profugiens in Vngariam,rebus ibidem excedit humanis. Muchemetes occupata regione, quoddam tertio filio Ducis Stephani Vatico reliquit oppidum,cui nomen Valacca, cum Caſtello Dalmatiæ Nouo, & aliis locis,vnde victitaret: viciſſimque Vaticus pro domino ſiue patrono, Muchemetem adgnoſcebat. Mortuo vero Muchemete, Baiaſites huius Vatici, Stephani S. Sabæ Ducis filij, regionem

in poteſtatem redegit: qui non multo poſt Arbæ mortuus fuit. Id opidulum eſt inſulæ cognominis, in Hadriatico ſinu propter Dalmatinum litus ſecundæ poſt Veghiam, quam Ortelius non recte Vechiam ſcripſit, & peius interpretatus eſt Vetulam, quũ Vegla ſeu Vigla dicenda ſit, & a Bonfinio Corycia veteribus vocata putetur. Hæc de fine Ducatus Bozinenſis, & ipſorum Ducum familiæ, Spanduginus memoriæ prodidit. Iouius autem refert ex Iani Laſcaris ſermonibus, hominis apud Græcos illuſtri familia nati, cui notiſſimus Achmetes baſſa fuerit, Cherſeoglim matura iam, & virili ætate, religionem Chriſtianam deſeruiſſe: ſic tamen, vt in pectoris ſinu veræ fidei non obliuiſceretur. Fuiſſe vero filium Cherſecchij, Nigri Montis in Slauonia reguli: cui quum data eſſet in matrimonium, iamque domum ad celebrandas nuptias deduceretur, puella nata de ſtirpe Deſpotica Seruiana; ſceleratum patrem, motum admirabili nurus elegantia, coniectis in eam oculis, amore correptum fuiſſe: quumque luxuria pudorem omnem vinceret, ſibi eam accepiſſe vxorem, contra voluntatem cognatorum, qui repræhenderent facinus, filio contumelioſum, infame patri. Commotum dedecore tantæ iuuenem iniuriæ, præcipitique nimis impulſum deſperatione, Conſtantinopolim ſe contuliſſe: quumque Sultano Baiaſiti fœdum patris facinus dolenter expoſuiſſet, eius ſe fidei totum, & clientelæ tradidiſſe. Baiaſitem, auditis Stephani querelis, bono vt eſſet animo, iuſſiſſe. Virtutem ipſius maiora fortunis paternis promereri. Habiturum loco ereptæ ſponſæ, quæ cognata ſit exſulis reguli, filiam maximi Sultani, rara formæ venuſtate præditam. Secundum hæc eum, deſerta religione Chriſtiana, Stephaniq; nomine poſito, vocatum fuiſſe Achmetem & Cherſeoglim, nuptiaſque filiæ Baiaſitis impetraſſe: cui fidus perpetuo manſerit, adeo quidem vt inſidianti deinceps imperio paterno Selimi ſummopere ſit aduerſatus. Hæc Iouiana de Cherſeogle narratio num præferẽda Spandugineæ veniat, equidem aliis diiudicandum relinquo. Solum hoc, quod de morte Stephani patris Spanduginus tradit, ſub aduentum Muchemetis (vt ait) ex-

ſtincti, ſcrupulum quemdam nobis iniicit. Referũt annales Turcici, Muchemetem Herzegouinam, ſiue Bozinẽſem Ducatum, occupaſſe anno Chriſtiano 1464, a quo tempore vixit ipſe quatuordecim adhuc annis, & fortaſſe ſuperſtes etiam Dux Stephanus manſit. Non enim legitur in Annalibus, hunc id temporis a Muchemete cum filiis e medio ſublatum, vel omnino ditione ſua ſpoliatum, quemadmodum de Bozinenſi rege dicto loco proditum videmus expreſſe: ſed tantum a Muchemete ſub iugũ fuiſſe miſſam Herzegouinam, quæ Bozina ſuperior eſt, & S. Sauæ (ſicuti Malateſtanus actuarius ille Græca pronuntiatione ſcripſit) vel Sabæ ducatus. Hoc modo ſi diutius ſuperſtes Dux Stephanus pater, & Turcis ſubditus, eiſque tributum pendens, non modo Florentinæ mulieris adulterio ſe polluit, verum etiã *deinceps* ſub Baiaſitis imperio ſponſam Stephano filio ſecundogenito per ſcelus eripuit: non mirum eſt, adaucto plenam ad menſuram flagitiorum cumulo, finem Bozinenſi ducatui numen iratum impoſuiſſe. Solent enim vel in primis eiuſmodi principũ vagæ libidines excidia regnis eorum arceſſere.

DVLGADIR ET ALADEVLE. DAVD baſſa. Turgut regio.

163. Prouincia ſiue regio Dulgadir, aut Dulcadir, a noſtris partim Anadoule, & Alalulie, non recte dicitur, partim Aladoule. Turcici vero annales Dulgadiris nomen regioni tribuunt, cuius princeps ab eis dicitur Aladeule, vocabulo tetraſyllabo. Limites ditionis, Cappadociæ mõtibus incluſæ, quos Munzari voce Cedrinus in Paralipomenis noſtris complectitur, tunc temporis erant hi: verſus Syriam Sultano Cairenſi parentem, Berrhœa, nunc Chalep vel Halep Turcis, noſtris Halepo: verſus imperiũ Perſici vel Sophini regis, Armenia minor: verſus imperium Oſmanidæ principis, Amaſia: verſus Caramaniam, Adana & Tarſus. Aladeules ipſe Turcomanus erat princeps, nõ Chriſtianus: vt etiam Malateſtanus actuarius teſtatum reliquit. Daudis no-

men Turçis idem eſt, quod Hebræis Dauid. Nicolaides deprauate ſcribit Daat. Magnus & celebris apud ſuos fuit, qui Conſtātinopoli meſſitam, hodieque ſartam tectam, ſtruxit: & filio ſuo Sultani Baiaſitis filiæ nuptias promeruit. De Varſaco Caramaniæ dictum capite notarum 77. Erat illa tunc quidem, poſt obitum Caſanis begi, quem ſupra capite 157, diximus e Caramanidarum familia fuiſſe poſtremum, in formam redacta prouinciç vel beglerbegatus, vt Turci vocant, qui primum Caramaniæ beglerbegum Caragoſam hoc ipſo bello nominant: ſed habebat quoſdam adhuc minorum gentium proceres, quibus haud dubie necdum Oſmanidarum placebat imperium, licet eiuſdē nationis eſſent, eiuſdemque ſectæ. Turgutenſem regionem a Turcis nominari Phrygiam maiorem, qua verſus Ciliciam pertinet, ex Laonico paret: qui primi Baiaſitis vitam deſcribens, Turgetum Phrygiæ Ducem nominat, & poſtea Turgaturij de gente principem. Rurſus autem in Murate ſecundo: Caramanus, inquit, vicinus eſt Turgutæ. Turgutes autem Phrygiæ imperat, & Cappadociam Armeniamq; regio eius adtingit. Quibus in verbis, niſi Turgut a Dulgadir, ab ipſis etiam Turcis diſtingueretur, propemodum quis eiuraret, nullum eſſe diſcrimē inter Turgaturij nomen, & Dulgadir. Sed ſuſpendenda ſcilicet ſententia, donec correctior ſe nobis Laonici codex offerat. Nota quidem eſt permutatio litterarū R & L frequens, vti quum phulkizin Græci pro phurkizin dicunt, id eſt, in furcam agere.

IACHOSCHICIVS: IACHSOGLI.

Quem nos, interpretē Cæſaris Ferdinandi Spiglium ſequuti, 164.
Iachoſchitzium diximus, cum in ipſo annaliū archetypo Iachſoglim nominari, minime diſſimulandum duximus. Nuſquam ſane nomen hoc, nec ipſum licet memorabile facinus, apud Vngarorum hiſtoricum Bonfinium reperitur, nec legationis huius a Matthia rege, qui tunc Vngaris ſuis imperabat, ad Sultanum Baiaſitem miſſæ fit mentio. Significat autem Iachſogli, filium

Iachsi, vel Iachsidem. Et Iachs Turcica lingua significat hominem rebus omnibus elegantem & aulicum, quod a Turcis ei fortasse cognomen tunc, obita cum laude legatione, fuit inditū. Fieri tamen etiam potest, vt potius hoc Iachschitz originis sit Vngaricæ.

AREB. ARABIA, PRO IMPERIO SVLTANI CAIrensis. Isingi. Singani. Zingani. Sultanus Æthiopum Pachymerio.

165. Quum annales exercitum a Baiasite missum aiunt versus Arabiam, intelligēdi sunt fines aut limites imperij Sultanici, quod Syriam Caramaniæ conterminam, quæ tunc in Osmanidarum potestatem venerat, & Ægyptum Arabiamq; complectebatur. Sic in iis, quæ sequuntur, initio regni Selimis, Sultanus Achmetes, eius frater, ad fines Arabicos profugisse narratur, hoc est, ad limites imperij Sultanini, Ægyptiaci Syriacique. Rursus in eodē Selime traduntur Arabes, qui & Æthiopes sint, itinera fugienti Sultano Tommambai præclusisse. Quo Arabum Æthiopumq; siue Maurorum, hoc est nigrorum Sultano Cairensi parentium nomine, lector alios non accipiat, quàm ipsos Ægyptios, qui & Arabes, & nunc etiam Æthiopes a colore vocantur, & Isingi Turcis, nostris Singani vel Zingani, vocabulo tam Arabibus, q̃ Ægyptiis communi. Non enim hi Zigeuni dicendi, nec Cianiganij Tatari, quod Reineccius putauit. Idem Pachymerium temere arguit erroris, quod in tertio Bendecarem Cairensem vocarit Æthiopum Soldanum. Addit enim, hoc ab eo factum perperam. Immo recte loquutus est Pachymerius, quum Ægyptios vocat Æthiopas, qui reuera facie colorata sunt. Cepit enim nomen Æthiopum veteris linguæ Græcæ lata significatione, sicut hodie Græci Mauros, vnde Mori nostri, nigros in genere dicūt, siue sint Arabes, vel Ægyptij, vel Aphri, vel Æthiopes illi proprie sic adpellati. Denique doctissimus Eustathius, & antiquior hoc Stephanus, vrbium Nomenclatoris auctor, Ægyptum perhibent Æthiopiam vocatam, propter habitantes in ea nigros homines.

GENERI

GENERI BAIASITIS TRES SIMVL FACTI.

Diximus capite notarum 161 de duobus generis Sultani Baiaſitis, de Ferhate a Mamelucis occiſo, & Herzecogli ab iiſdem capto. Nunc tres alij commemorātur, eiuſdem filiarum nuptias conſequuti. Primus horum filius Vſumchaſanis adpellatur, & paullo poſt, Iacupes begus: qui expeditione anni proximi contra eoſdem Mamelucos periit. Alter, Vſgurlis ex filio nepos. Fortaſſis autē Vſgurles hic idem eſt cum Vſgure bego, cuius ſupra mentio fit, ante prœlium Coſouanum ſecundum, ſub annum Chriſtianū 1448. Tertius, Daudis fuit baſſæ filius, de quo Daude paullo ante dictum, capite 163. Ceterum obiter hoc quoque notandū, neceſſario fuiſſe duos Vſumchaſani filios Iacupes: quorum alter Baiaſitis gener, a Mamelucis cæſus fuiſſe narratur: alter in regno patri ſucceſſit, vt adparebit ex iis, quæ capite 188 ſequentur. 166.

LARENDE CARAMANIAE, SIVE LARANDA.

Quæ capta fuit a Mamelucis Larende, Chalcocondyli Larāda ſcribitur, quum ait: Muratem ſecundū bello petiiſſe Caramanum Aliderium, Cariæ Ducem, cuius duæ ſint vrbes, Laranda & Toconeium, pro quo Iconium reponendum docuimus. Leo Sapiens Auguſtus in nouella de Thronis, Larandorum (ſic enim vocat numero multitudinis) epiſcopatū non in Caria collocat, ſed in Lycaonia, ſub metropolitano Iconienſi, quod equidem magis probo. Nunc quoque Laranda nominatur, & in Natoliæ tabula non procul a Cogna conſpicitur, in Caramaniæ ſiue Ciliciæ mediterraneis. De Gumulzina capite 43, de Ypſala 31, dictum. 167.

PAX INTER SVLTANINOS ET OSMANIDAS.
Matthiæ regis Vngari mors.

Quod Sultanus Alcairenſis in tranſactione Baiaſiti Tarſum & Adana reſtituiſſe dicitur, verius eſſe puto; quàm quod 168.

Malatestæ secretarius ait, Baiasitem Soldano Adana Tersumq; reddidisse. Nam hæc opida Ciliciæ sunt, siue Caramaniæ, quam Caramanidarum exstincta familia Baiasites, vt antea dictum, sibi vindicauerat. Postremos etiam Sultaninos Adana cepisse, paullo ante legimus. Itaque reddita potius ab his ciuitas Baiasiti fuit, qui eam cum Tarso, ceu Caramaniæ membra, repetebat. Nomine deinde mortui regis Vngariæ, Matthias intelligitur, Ioannis Huniadis filius: successoris autem, Vladislaus Polonus, Casimiri Iagellonidæ Polonorum regis filius, pater eius Ludouici regis, qui ad Mohatzium cæsus a Sultano Soleimane, iuuenis admodum periit.

BAIASITES VNGARIAM NON AVDET INGREDI, Vscopia. Manastir, Monestir.

169. Hæc de vano Baiasitis conatu inuadendæ Vngariæ narrat etiam Bonfinius, & accidisse refert a morte Matthiæ regis, Turcorum terroris, sub initiũ regni Vladislai, anno Christiano 1492. De Scopiorum vrbe nonnihil adtigimus supra, notarum capite 104. Videt autẽ lector ex hoc ipso annalium loco, recte me monuisse, diuersas esse voces opidorum, Sophiam & Scopia. Nam prior heic Sophia nominatur, altera more Turcorum Vscopia. Solent enim vocabulis a gemina consonante incipientibus prępponere vel I vel V Gallicum, vt alibi quoque notauimus. Laonicus Scopia collocat in Macedonia, facitque regiam prisci regni Bulgarici, quod in ipsam pertinebat late Macedoniam & Epirũ: ideoque Cedrinus etiam Scupia (reponendum Scopia) metropolim Bulgariæ nominat. Disertus interpres aliquot historicorũ Græciæ recentium, Hieronymus Wolfius, alicubi pro euersione Scopiorum dixit euersas speculas. Recentioribus geographis Scopi scribitur. Manastiri nomine non heic intelligitur locus ille, de quo supra dictũ capite 44, situs in confiniis Thracię, Thessaliæque: sed Monasterium penitioris Macedoniæ, versus Epirũ vel Albaniam, quod Monestir a Castaldo adpellatur. Huius in

in Albaniā expeditionis Baiasiticæ meminit & Bonfinius, qui dicit eum profectum contra montanos Albanenses, quos Spanduginus Cimariotas dixit, ab opido monteque Chimara de quo deinceps latius in vita Sultani Soleimanis.

BAIASITES A MONACHO TVRCICO pæne fuit occisus.

Quod heic de periculo Baiasitis, propemodum a Deruisio 170.
quodam siue monacho Turcico interfecti, narratur: fere totidem verbis a Spandugino quoque memoriæ proditum legitur, quæ interpretari lubet, vt expositionis consensus adpareat. Torlaces, ait, quidam in Baiasitem irruit, simulans eleemosynam ab eo se petere. Solent autem hanc Dei nomine petentes, Allahitschi dicere. Quum acinacem strinxisset, quem sub filtro gestabat, exterruit equum, cui Baiasites insidebat. Ideoque cedente retro Baiasitis equo, nonnihil euitatus fuit ictus hominis: ac nihilo tamen minus Baiasites vulnus accepit. Tum vero bassa quidam, cui nomen erat Schender, massam ferream, quam busdoganum vocant, eo cum impetu capiti hominis impegit: vt cranio perfracto, cerebrum emanaret. Indignatus huius facinoris causa Baiasites, edicto proposito, Torlaces vniuersos proscripsit, & extra Constantinopolim & imperij sui fines eiecit. Animaduertit lector eadem narrari, nisi quod annales aiunt, deruisium hunc, & Calenderem fuisse: Spanduginus, Torlacem: de quibus iam vocabulis hominum, superstitiosos quosdam ordines vel instituta sectantium apud Turcos, quàm fieri breuissime poterit, explicandum.

ORDINES MONACHORVM SEV RELIGIOSOrum quorumdam apud Turcos. Deruislar. Calenderlar. Huggiemallar. Torlaclar. Muchemetes bassa Vezirazemes a Deruislaro publice confoditur. Quid Turcis Diuanum.

171. Nomen Deruisiorum, quos ipsi numero multitudinis Deruislar adpellant, ex hac ipsa narratione nostrorum annaliũ perspicitur esse quasi generale: quo scilicet ordines & sectæ religiosorum ceteræ compræhendantur, sicut apud nos in genere monachi dicuntur, qui tamen inter se diuersis distincti sunt ordinibus. Vocant autem annales hunc initio Deruisium, statimque subiiciunt, eum fuisse sectatorem instituti vel ordinis Calenderum, & auribus, collo, brachiis adpensos gestasse ferreos *anulos.* Id in more Calenderum ordini esse, mox adparebit. Qui vero ceteroquin apud Turcos Deruislar adpellantur, nullos in capite pilos, nullas comas habent, vbique tonsi. Conspiciuntur in eorũ frontibus & temporibus cauteria, vel ignito ferro, vel accensa spongia, vel linea fascia quadam, inusta. Aures perforatæ sunt, quibus iaspidum gestant enotidas, & anulos sane non paruos. Amictus, ouillæ vel caprinæ pelles. his ita corpus cingunt, vt pellis vna partem anticam, altera posticam tegat. cetera nudi sunt, tam æstiuo, quàm hiberno tempore. Passim in suburbanis & in pagis habitant. Vernis & æstiuis mensibus peruagantur quasuis regiones, ac prætextu religiosæ vitæ perpetrant infinita flagitia. Fures sunt, adulteri, prædones, latrunculi: nec horum scelerum vlla tangit eos conscientia. Quas quidem ob causas cauendum ab eis, præsertim in itineribus. Quippe nemini parcunt, cuiuscuiusmodi tamdem sit nationis aut religionis, si superiores se fore confidant. Præterea sunt infames ceu fœdi pædicones, eoque flagitio se mutuo polluunt, ne quidem a iumentis abstinentes. Nequitias vt suas tegant, ac sanctiores videantur, maslaco & oppio vescuntur. Hinc enim quasi phrenetici redduntur, isq; dum durat furor, ipsimet vel forfice, vel cultello se vulnerant, in collo, pectore, brachiis, lateribus: donec vulneribus & cruore deformati

formati conſpiciantur. His deinde vulneribus tam diu ſpongiã accenſam imponunt, donec in cineres redacta tamdem exſtinguatur. Eum dolorem patienter ſe tolerare ſimulant. Hinc illis & honos a dementato vulgo, & veneratio non leuis exhibetur, quod Deó cari exiſtimentur: hinc & largiores eleemoſynas impetrant, e quibus victitare ſolent. Habent in Anatolia quemdã ordinis ſui priorem ſiue præſidem, quem non Aſſam baba, ſicuti Nicolaides ſcripſit, ſed Azem baba nominant: voce non proprie patrem patrum ſignificante, ſed patrem ſupremum, vel Protopapam, vt Græcos adpellaſſe, de Cedrino paret: vnde Moſchouij ſuos etiam Protopoppos fecerunt. Et imitatos eſſe Turcos Græcorum ordines eccleſiaſticos, ordinumque gradus, ſatis adparet ex iis, quæ capite 34 expoſuimus.

Calenderes continentiæ præcipuam ſibi laudem vindicant, inſignem præ ſe ferentes ſanctimoniam. Sacella quædam inhabitant admodum exigua. Tunicas geſtant ſtrictas & curtas, abſque manicis, inſtar ſaccorum; tum e lana, tum pilis equorum cõtextas. Crines penitus abradunt. Pilei ſunt ex albo filtro, ſimiles iis, quos Græcorum ſacerdotes & epiſcopi nigros & latos admodum geſtant: niſi quod oris adfixi dependent vndique longiuſculi crines equini. Ferreos ſatis craſſos anulos auribus, collo, brachiis geſtant. Etiam cuti penis perforatæ ferreus vel æreus anulus inſeritur, ne coire, vel ſi maximopere cupiant, poſſint. Atque hoc vltimum in vno tantum Calendere vidiſſe nos recordor, qui Sophiæ propter imaretum, in quo nos ad biduum hærebamus, vnam ex pluribus cellulam incolebat.

Huggiemales plerique iuuenes, robuſti, diuites, Aphricam, Ægyptum, Arabiam, Perſiam, Turciam omnem, alieno ſumtu, ſub prætextu religionis peruagantur: regionum & vrbium ſitus & interualla notant, cum iis, quæ ipſis in itineribus occurrunt. Amictus, ſtricta quædam, vſque ad genua pertinens, tunicula. Zona lata cinguntur, cuius oras auro & ſerico exornant. Eidem cimbala quædam adpendunt, cuiuſmodi & ſubter genua geſtant alligata. Supra tuniculam vel leonis vel pardalidis pellem

iniiciunt, vngulis ab antica parte colligatam. cetera nudi ſunt, niſi quod etiam calceos funiculis conſtrictos geſtant. Inaures argenteæ ſunt, vel æreæ, vel alio quouis ex metallo. Capillos in humeros vſque promittunt, & oleis quibuſdam, vt terebinthino, vt iuniperino, perungunt: quo magis ſcilicet creſcant. Manu librũ tenent. Amatorias quaſdam odas, quibus mirifice Turci, Arabica, Perſica, ſua lingua compoſitis delectantur, cantillant. Si venuſtus aliquis puer occurrat, medium mox amplectuntur, cantando ſaltandoque cymbala pulſant. Hinc concurſus hominũ, a quibus deinde munuſculum aliquod petunt. Hi quoque prætextu religionis non fœmineos dumtaxat, ſed magis etiam maſculos amores conſectantur: quibus ſane ſpurca gens nimium quantum eſt dedita.

Torlaces ouillis caprinisque pellibus, perinde ac deruiſij, ſe veſtiunt. His vrſinam, pilis extrinſecus verſis, vnguibus ad pectus colligatam, iniiciunt; eaque pallij loco ſemet inuoluunt. Acuminato pileo prætalto, plures habente plicas, ex albo filtro, vtuntur. cetera nudi prorſus incedunt. Adhibent & ipſi temporibus cauteria. Litterarum plane rudes ſunt. Plerumque conſpiciuntur ad tabernas, fora publica, balinea: quibus ſcilicet locis multi conueniunt, a quibus aliquid petere poſſint. Veniebant ad nos Conſtantinopolim ex Ægypto, Sebaſtianus ab Haunſperg, & Ioannes a Salagaſto, viri nobiles. Horum alter Salagaſtius nobis narrabat Alexandriæ, quum iſtic ipſe degeret, huiuſmodi quemdam ſanctum virum opinione Mahumetanorum, quum præ foribus balinei muliebris ſtans, exeuntem e balineo feminam quamdam attentius intuitus eſſet: in eam furore quaſi quodam correptũ inuolaſſe, ac protinus humi proſtratam, nec admodum fortaſſe repugnantem, in oculis omnium compreſſiſſe. Maritum eo facto ſe beatum duxiſſe, quod vir ſanctus, impulſu diuino, præ aliis cum vxore ſua coiuiſſet. Vide cæcitatem gentis, ac præſertim Ægyptiorum. Nam alibi vix aliquid eiuſmodi factum, nobis illic degentibus, comperi. Sunt æque rapaces in itineribus & viis publicis, ac Deruiſios eſſe diximus.

Plebe-

Plebeculæ, præsertim rusticæ, se chiromantices gnaros esse persuadent. Hinc ingens ad impostores hominum concursus, qui pro vatibus eos habent, præsertim mulierculæ. Hinc ad eos omnis generis cibi, cum aliis rebus necessariis, adferuntur. Interdum senem ex suis aliquem circumducunt, quem pæne diuinis honoribus adorabundi adficiunt. Cum hoc vel opidum, vel pagum ingressi, præcipuum in aliquod hospitium, vel carauansaraium, vel imaretum diuertunt: illumque non tam annis, quàm malitia vetulum, magna, sed simulata humilitate circumstantes obseruant. Is nescio quos enthusiasmos præ se fert, ac subinde quædam, veluti diuinitus sibi reuelata, serio maxime vultu profert: nunc instar mortui iacet, nunc oculos vicissim aperit, & ad se redire simulat. Inde conuersus ad ficticios & subornatos discipulos: Corripite me, inquit, filij carissimi, & extra locũ hunc deportate. Nam reuelatum mihi diuinitus est, quæ pœnæ his hominibus immineant. Quibus auditis, obsecrant impostorem nebulones, Deum velut auerruncando deprecetur, ne pœnas illas exigat. Ille se simulat adsentiri, preces ad Deum concipit, vt iram suam expiari, seque placari propitius patiatur, orat. Hac iræ diuinæ comminatione misella plebecula, mirum in modum expauefacta, trepidat. Postea vero consolationis aliquid ex huius intercessione vicissim hauriens, turmatim ad impostorem nequissimum adcurrit. Omnes eam rem prodigij loco ducũt, seque diuinitus moneri putant. Simul animis deuotis, & accepti beneficij caussa gratis, tot eleemosynas ad planos hosce deferunt: vt eis onusti suas ad speluncas reuertantur, hominesque superstitiosos ac stolide simplices irrideant, qui tam fœde sibi patiantur imponi. Vescuntur & hi maslaco, vel oppio; & humi cubantes, libidinibus abominandis mutuo se polluunt. Hæc de nefandis horum apud Turcos specie tenus religiosorum institutis breuiter exponenda duximus, licet ab aliis quoque prodita, tum ad illustrandam annalium historiam, tum vti secum lector ipse perpendat quanto nunc illos necesse sit esse factos deteriores, quũ ante centum plus minus annos vnus ex eis necem Sul-

tano suo, totius in oculis exercitus,intentare fuerit ausus. Nostro quidem tempore,nimirum anno Christiano 1579,consimile quoddam huic facinus accidit,saneque memorabile. Nam deruisio cuidam concepta cædes animo,pari ausu tentata, successu feliciore perpetrata fuit. Multa sunt a nobis in annalium supplemento commemorata de Mechemete bassa vezirazeme,Selimis II genero,summæ secundum Sultanum apud Turcos auctoritatis viro.Is quum pro more domi suæ ius dicturus, adeundi se copiam faceret vniuersis,in synhedrio, vel consessu, vel consilio,vel audientia publica: (diuanum Turci dicunt, quã vocem Beluacensis libro 31,cap.145, Douanam corrupte scripsit,horridiuscule typhanum Porsius)ingredientem ad se magno nisu,per mediam hominum turbã, notum sibi deruisium quẽdam conspicatus,manum exporrigit,eleemosynam scilicet homini daturus.Itaque ab aliis ei ceditur,vt adire bassam posset: ad quem vbi propius accessisset,sicam e sinu profert, & ea vi Mechemetis in pectus adigit,vt illico letale vulnus acciperet, quo exspirauit: ipso mox etiam deruisio ab astantibus in frusta conciso. Vide quam a decessoribus suis homines scelerati necdum degenerarint.

SCARAMANGIVM, GIAMVRLIKION, GEPENEC. Seife,Kilitsch,acinax,copis. Zausij.Pusdigan.

172. Quod Spanduginus filtrum dixit, annalibus est gepenecũ. Sic & Vngari vestem militarem adpellant,quæ tunicis,pænulis, aliisque vestibus superiniici,pluuio præsertim cælo,solet. Vulgus hanc gestat e filtro factam,ideoque materiæ nomen ei Spãduginus dedit, quam equidem quo Latino vocabulo debeam exprimere,non video. Slauina dici non potest, minus gausape, cum Reineccio: propter diuersitatem tum materiæ, tum formæ. Reperitur apud Cedrinum,& Symeonem Magistrum Officiorum,& Achmetem onirocriten,Scaramangij vox: de cuius signifi-

significato consultus a me Theodosius Zygomalas Nauplienis e Peloponeso, patriarchalis Protonotarius, aiebat in vsu Græcis esse nunc Agarenicam vocem Giamurlikion, qua vestis ea significetur, quam viri militares gestent supra vestes alias interiores, ad arcendas pluuias, niues, gelu, cetera denique aëris incommoda. Persas autem inuentores, ei nomen dedisse scaramangij, quod ab eis ad Græcos deinde cum ipso vestis vsu manauerit. Hoc igitur est id, de quo nunc loquimur, gepenecum. De Scaramangio locum etiam capitis 199 consule. Arabibus Seife, Kilitsch Turcis dicitur is gladius, quem nos acinacem reddidimus. Leuiter est incuruus, & quia non pungit, sed cæsim ferit, apud Xenophontem, Græcosque ceteros, Persica tractantes, nomen Copidis inuenit. Et constat ex eodem Xenophonte nostro, genus hoc gladiorum a Persis alias itidem nationes, præsertim Asiaticas, accepisse. Zausij, sicut antea quoque diximus obiter in supplemento annalium, comparandi veniunt cum nostris nobilibus aulicis, iisque præsertim, quorum opera principes vtuntur in expediundis variis negotiis, quas commissiones vocare consueuimus. Habent hi præfectum, quem Zausiorum bassam adpellant. Ab eo nos excipiebamur, obuiam nobis ad primum lapidem extra Constantinopolim, insigni cum comitatu Zausiorum progresso, & longissimo tractu per vrbem ad carauansaraium, legatis Cæsareis adsignatū, deducebamur. Inter dignitates Palatij Græcorum imperatorum recentiores, inuenitur etiam Megas siue magnus Tzausius, quod officium vel mutuati sunt ab Agarenis Græci, vel a Græcis Agareni acceperunt, & idem est haud dubie cum Zausiorum bassa. Numerus Zausiorum fere nunc apud Osmanidas ad septingentos excreuit. Pusdigani denique nomen Agarenicum retinui, sicut & superius in narratione de capta Constantinopoli, quo claua massaue ferrea, Turcis vsitata significatur. Græci recentiores hanc vocem vsuceperunt, ac suam reddidere: quum olim Κορυνην dicere soliti fuerint.

CLADES VNGARORVM, AB IACVPE AGA cæsorum. Frangepani. Agalari. Turci Græcos in multis imitati. Sceptra sive baculi Græcorum. Drungarij. Drunci. Banda. Bandophori.

173. Iacupis Agæ nomen in historia Bonfinij desideratur. Iouio Cadum bassa dicitur. Idem nomen habet Wolfgangus Dreslerus. Verum hoc ei non erat proprium, sed ab accidente inditū. quippe Chadum vel Hadum significat euiratum, cui testes scilicet exsecti. Huic Vngarorum cladi causam præbuit Ioannes Frangepanus, ex illustri & Romæ quondam clara Frangepanorum familia natus, quibus in Croatiam Dalmatiamque commigrantibus datum hoc erat ab incolis nomen, vt FrancPani dicerentur, hoc est domini Franci. Defecerat autem Frangepanus post Matthiæ regis obitum, a rege Vladislao, & Duce Ioanne Coruino, Matthiæ regis filio notho, qui ad Iaitzam Banus earum regionum erat. Quumque in arce Breuia ceu rebellis obsideretur, proximi bassæ auxilium implorauerat. Ingressus est Vngariæ fines Iacupes Aga cum octo vel nouem millibus equitum, vti Bonfinius scripsit. Agarum vel Agalariorum nomen apud Turcos a baculo deductum est, qui scilicet magistratus est symbolum: sicut etiam ante Turcos Græcorum imperatorum officiales sua quædam gestabant sceptra, quæ nihil erant aliud, quàm baculi. Et quidem in more Græcis erat, vt quoties nouus fieret imperator, omnes officiales sceptra seu baculos suos deponerent, nec nisi iubente nouo imperatore resumerent in manus: quo ritu significabatur, eos in officiis suis ab ipso confirmari. Meminit eius moris antiqui, Symeonis Magistri Officiorum historia manuscripta, cuius verba reperies capite 199, meminerunt & alij quidam: isque nunc etiam retinetur a Turcis, quos imitatores esse Græcorum, præsertim in rebus ad imperij formam ritusque publicos spectantibus, iam sæpenumero diximus. Quamquam alij putant, ab ipsis pleraque profecta Saracenis: qui

qui poſt defectionem a Romanis, eorum nihilo minus tam ciuilem, quam militarem imperij gubernationem fuerint æmulati. Sic igitur & Agalarij dicti ſunt ab aga, quod baculum ſignificat. Adeoque propius vt oſtendam ſimilitudinem Officiorum Palatij atque imperij Græci, cum Officiis Portæ Oſmanicæ: dico, Turcis Agalarios eſſe ſua lingua, qui Græcis erant vel Drungarij, vel Druncarij potius. Eos Leo Sapiens Auguſtus in libro ſuo de adparatibus bellicis olim dictos fuiſſe tradit Chiliarchos, quod militibus mille præeſſent; & Druncum, Chiliarchiam. Latini Chiliarchos vocabant Tribunos, qui nunc Colonelli ſunt. Druncum (ſic enim pronuntiabat Zygomalas, & Druncarium: non Drungum, vel Drungarium, quod vulgo fieri ſolet) ſic adpellatum arbitror a trunco, ſiue baculo, ſiue ſceptro; quemadmodum hodieque regimentum vocamus tam ipſius tribuni baculum, (vitem dixere puto Romani) quem ceu magiſtratus inſigne geſtat, quàm illum ſignorum militumque numerum, qui ad conſtituendum regimentum requiritur. Ideoque Druncus eſt regimentum militum, cuius caput eſt Druncarius, olim Tribunus, nunc Colonellus aut regimenti præfectus. Conueniunt & alia militiæ noſtræ cum illis, quæ Leo tradit Imperator. Vandon adpellat ſignum equitum vel peditũ, vt noſtri Vanen & Vandlin, aut Vændlin: Vandophoron, qui vexillum Vandi geſtat, & noſtris eſt Vandrich. Addit, Vandum conſtare militibus 300, aut ſaltim non paucioribus, quàm 200: nec pluribus, quàm 400. Sic & Druncum ſiue regimentum habere vult non pauciores mille, non plures tribus millibus. Ceterorum apud Leonem collatio cum noſtris, alterius loci fuerit, ac fortaſſis in hoc genere nonnihil aliquando moliemur: quum aliquam non antiquæ dumtaxat militiæ noticiam, verum etiam præſentis vſum adſequuti videamur. Itidem de Viglæ Stolique magnis Druncariis alibi. Plurimum certe faciunt hæc ad illuſtrandas Græcorum recentiores hiſtorias. Ad Druncariorum ergo ſimilitudinem Turcis ſunt Agalari, velut tribuni, puta, Genizar Aga, Capi-

zilar Aga, Spahoglan Aga, Silichtar Aga: de quibus omnibus conuenienti loco tractabitur.

BANI REGNORVM APVD VNGAros. Chrobatæ. Choruatæ. Direnſil Ban.

174. Promiſimus ſupra capite ſeptuageſimo primo, nos de Banis & Banatibus in regnis Vngariæ adiunctis aliquid dicturos plenius. Id igitur vt hoc præſtem loco, quo Bani Vngarici mentio fit: dico, Banum apud Vngaros vocari, non gubernatorem, vel Locumtenentem (τοποτηρητὴν Græcis, & ἔξαρχον, vnde nomen Exarchorum Italiæ Rauennatium) ſiue Vicarium regis *in ipſa* Vngaria: ſed alicuius ad Vngariæ iura ſpectantis regni præſidem. Pertinent vero partim antiquitus, partim etiam nunc, hæc ad Vngariam regna: Dalmatia, Croatia, Slauonia, (id eſt, Illyricum) Ramia vel Rama, (quo nomine in Vngarorum regum titulis intelligitur Bozina) Seruia, Gallicia ſiue Valachia, Lodomeria, Comania, Bulgaria. Præter hos Banos, mentio fit in hiſtoriis Banatuum, Machouienſis, & Zeuerinenſis, (Suerinum iam vulgo vocant in Tranſalpina Valachia propter Danubium, a Seuero Auguſto ædificatum opidum) & Erdelij, Turcicis in hiſtoriis; quæ Ioannem de Zapolia, Comitem Cepiſienſem, regni vſurpatorem, & patriæ peſtem, Ertel Ban adpellant: licet a noſtris Erdelij ſiue Tranſſiluaniæ Vaiuoda tantummodo nominaretur. Ipſimet Vngari Banum ſeu Wanum vocare ſe dicunt eum, qui vexillo aliis præit. vnde parer, diſcrimen hoc inter Gubernatorem & Banum eſſe: quod illi tam pace, quàm bello, cura regni omnis incumbat: hic bellicis tantum negotiis præſit. Ipſum etiam nomen a Bando factum perſpicitur, quod regiis ipſorum conſtitutionibus dicitur Banderium: eſtque Banus Græcis Flamularis, φλαμουλάρης, Sanzacbeg ſeu Flambular, Turcis. Nunc ad annales vt redeamus, quem heic

heic Vngaricum Banum generaliter adpellăt, Bonfinius Croatiæ tantummodo Banum fuisse tradit, regni videlicet Vngariæ regno adiuncti. Croatarum vero nomen hodieque notissimum. Gens est pertinax in retinenda religione sua Christiana. Propterea Turcis esse subdita cum eius amittendæ periculo recusans, ad vicinos migrat: magnamque nunc Austriæ Morauiæque partem, agris colendis dedita, complet. Cedrinus in Basilio Bulgaroctono, Choruatas adpellans: Finitimi sunt, inquit, Bulgaris Choruatarum populi. quod nomen Choruat, vel Horuat, aspiratione forti, nunc eis est etiam in vsu. Ceteri Græci Chrobatas siue Chrouatas nominant. Et alicubi scriptum apud ipsos legere memini, Seruios & Chrouatas eosdem esse respectu nimirum eiusdem originis & linguæ Venedæ: quam in Seruiis demonstrauimus capite trigesimo quinto. Rursus ab annalibus his Banus Vngaricus etiam Direnzil Ban nominatur, veluti Drenz Cili Ban: hoc est, Drenzius Ciliæ Banus. Quippe celeberrimus Ciliæ Comitatus ad Croatiæ Banatum antiquitus pertinebat. Et Bonfinius expresse tradit, Bassam (quo nomine Iacupem Agam intelligit) primum omnium hoc bello Cilianum agrum populatione deformasse. Bani proprium nomen apud eum legitur, Emericus Drenzenus, vir (vt ipse fatetur) summæ tam industriæ, quàm consilij: qui suffectus in locum Ioannis Coruini Ducis a Vladislao rege fuerat. Habuit, auctore Bonfinio, secum Banus septem militum tantummodo millia: reliqui rusticæ plebis inconditæ, nec armis adsuetæ, cohortibus constabant. Accidit aliud etiam malum, quod Drenzenus cōtra sententiam animi sui coactus a Bernardino Frangepano, pugnauit: qui tamen e prœlio fuga se subduxit. Hæc scilicet erat illa tum discordia, tum fuga, quam innuere volunt annales, quum aiunt; Vngaros ipsos inter se dissentientes, fugisse. Bernardinus pater erat Ioannis illius Frangepani, quem obsessum fuisse Breuiæ diximus. Filius, vir fortis, hostis antea, vel rebellis potius, hac pugna cæsus occubuit.

OCCASIO, ET CAVSA BELLI BAIASITIS ADuersus Venetos in Peloponeso. Ludouicus Maurus, Dux Mediolanensis Turcum in Venetos concitat. Inebechti a Turcis obsessa.

175. Naupactus Achaiæ maritima ciuitas est, opinione quorumdam, Ætoliæ Leoni Augusto, ad sinum quondam Corinthiacum vocatum sita. Nautis vulgo iam Lepanto dicitur, Inebechti Turcis, quod a Nepanto Marij Nigri nō procul recedit: Achaia, Liuadia: Ætolia, Despotatus: sinus Corinthiacus, Colpo siue Golfo di Lepanto. Erat hoc tempore, nimirum anno Christiano 1498, Naupactus in potestate Venetorum a 70, plus minus, annis: qui misso ad Baiasitem Andrea Zantano, legato *suo*, pacem in annos 25 cum eo fecerāt, cuius tabulas Baiasites scriptura manus suæ, pro more confirmarat. Nihilominus vix adpellere Venetias legatus potuit, quum datam Venetis fidem Baiasites violat. Quippe sibi lege sua Mahumetana permitti volunt Agareni & Osmanidæ, vt in rebus ad imperium spectantibus, ex vsu suo fidem datam flocci faciant, nec vllam promissorum Christianis factorum rationem habeant. Bellum igitur in eos molitur, & prætextus causa cupide occasiunculaṃ arripit, quod Veneti protegendum suscepissent Comitem Ioannem Cernouichium, (Cernouitzios dicendos ostendimus supra, capite 46, & hunc alij Georgium vocant) vicinæ Cataro ditionis regulum, cui pleraque Baiasites ademerat. Sed alia reapse suberat causa, quæ pæne certā ei spem faciebat eiiciēdi Venetos e Morea siue Peloponeso, in qua multas sane magnas & munitas vrbes arcesque possidebāt. Etenim Galliæ rex Ludouicus XII, Ludouicū Sphortiam, cognomento Maurum, a nigredine vultus, Ducatu Mediolanensi spoliaturus, quem sui iuris adserebat, fœdus contra Sphortiam cum republica Veneta percusserat. Ea Gallorum cum Venetis coniunctione territus Sphortia, legatum ad Baiasitem mittit, qui tum muneribus ei, tum variis rationibus persuaderet, vt bellum Venetis inferret. Quippe futurum aiebat, vt

occu-

occupatis Italico bello Venetis, ipſe nullo negotio Græcis vrbibus, & caſtris, & inſulis eos exueret. Hac illectus ſpe Baiaſites, a pace cum Venetis ſancita diſceſſit. Ac fuit profecto noxium Venetis id Mauri facinus, ſed tamdem hæc in ipſum, quod dici ſolet, cuſa faba iuſto Dei iudicio fuit. Nam & ambitionis, & iniuriarum multiplicium erga Ioannem Galeacium fratris filium, & funeſtorum patriæ conſiliorum, quibus Gallos aduerſus Neopolitanos reges, Turcos aduerſus Venetos commouit, acerbas denique pœnas luit. Quod quidem ei ſubtilis & arguti vir ingenij, legatus Florentinæ reipublicæ, futurum aliquando prædixerat. Quippe quum huic ad ſe miſſo ſuas arroganter oſtentaret, vti plerumque ſolebat, & opes, & ingenij vires: inter alia quodã in conclaui depictum ei monſtrat ſimulacrum mulieris amictu pulcherrimo veſtitæ, in quo expreſſa mirifico artificio tota cõſpiciebatur Italia. Propter hanc mulierẽ adſtabat Æthiops cum peniculo, quo ſe ipſum innuere volebat, qui & Maurus vulgo vel Æthiops audiret, & emblematum loco ſoleret vti vel peniculo, cum inſcriptione Latina, ET MERITO ET TEMPORE, vel ramuſculo tres complexo roſas, cum inſcriptione Germanica, MIT ZEIT, id eſt, CVM TEMPORE. quæ quidem ipſius emblemata ſymbolaque paſſim in parietibus & aulæis Mediolani, Ticini, Taurini, apud doctiſſimum & illuſtrem eius vrbis archiepiſcopum, Hieronymum Rouereum, & aliis in locis videre memini. Erat hic Æthiops ita pictus, vt peniculo mulieris e veſte puluerem cum ſordibus aliis extergeret. Ea pictura legato monſtrata, quid ipſi de hac videretur, interrogat. Tum is: Vt mihi quidem videtur, inquit, hic Æthiops puluerem omnem in ſe ipſum conuerrit. Quod hominis acuti de Ludouico Mauro vaticinium deinceps euentu comprobatum fuit.

INEBECHTINIS FRVSTRA VENEti succurrere cum Gallis & Hispanis confœderatis nituntur.

176. Quæ de infelici conatu remouẽdi Baiasitis ab obsidione Naupacti narrant annales, paullo dilucidius his fere verbis Spandu-ginus exposuit. Anno, inquit, millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, Ferdinandus rex Hispanus, occupatis Naupactio bello Venetis, ex lege fœderis subsidia misit; auspiciis Consalui sui, quem Magnũ capitaneum vocabant. Is adiunctus classi Venetæ, Cephalleniam insulam Turcis ereptam recuperauit, cúm S. Maura: quod opidum in insula cognomine, (prisci *Leucadem* vocarunt) non procul a Naupacto Patrisque *situm*, *ab* Augusto post Actiacam victoriam, Nicopolis dictum fuit. Adaucta quoque tunc Veneta classis fuit auxiliaribus nauigiis a confœderato rege Francorum Ludouico XII ductu reguli Rauestani, Philippi Cliuensis, qui Genuam pro rege tunc administrabat. Is prœlio cum Turcis congressus, quum Venetorum triremes nullum nauigiis suis ferre subsidium vidisset: indignatus, vela ventis dedit, & inde discedens, Massiliam reuersus est. Erat autem Venetæ classis imperator Antonius Grimanus, qui propterea, quod pugnanti Rauestano non succurrerat, & alioquin etiam se gesserat segniter, ferreis in compedibus Venetias missus fuit. Nihilo tamen minus idem postea Ducis dignitatem obtinuit.

METHONE CORONEQVE Baiasitis in potestatem veniunt.

177. Nobiles in primis Peloponesi sunt vrbes in Messenia maritimæ, Methone & Corone, quæ vulgo nunc Modon & Coron adpellantur. Vtramque non sine periculo vidimus. Methonen Nicolaides per errorem scripsit olim dictam fuisse Manti-

Mantineam. Quippe vetus Methonæ nomen est, & ipsa ciuitas a duplici Mantinea, tam sinus Argolici, (nunc Mandigna) quàm Arcadiæ, (nunc Mandi) longe diuersa. Leonis Augusti nouella de Thronis, Methonen & Coronen facit episcopatus, eosque Patrensi metropolitano in Peloponeso subiicit. Ceterum paullo aliter a Iouio narratur a Turcis occupata Methone, quàm heic in annalibus. Quippe tradit eam incuria præsidiariorum in hostis potestatem venisse, qui rumore de subsidiis quatuor aut sex triremibus aduectis per vrbem didito, relictis stationibus suis ad portum concurrerint. Id vero conspicatos hostes, spe prædæ commotos, accedente Baiasitis incitatione, cum variis præmiorum promissis, in vrbem desertasque stationes irrupisse, captamque diripuisse. Quod deinde subiicitur, a Turcis preces in vrbe capta fuisse conceptas, quæ die Veneris haberi soleant: his a Spandugino verbis itidem narratur, quæ reddita lubuit inserere. Memoriæ proditum est, inquit, postridie quàm capta fuisset Methone, Baiasitem omnino voluisse vrbem ingredi ad agendas Deo gratias in ipso Christianorum templo. Quumque iam peruenisset in pontem, quo transeundæ vrbis erant fossæ, conspicatum fossarum altitudinem, dixisse: Tam munitam ciuitatem mihi Tangri Vereris per virtutem Sinanis bassæ, beglerbegi mei, violentamque Genizarorum meorum expugnationem, concessit. Quibus in verbis illa Turcica, Tangri Vereris, aut Verersi potius, Deum propitium significant. Sinan vero bassa, cuius heic mentio fit, initio expugnati Cairi ductu Selimis, Baiasitis filij, cæsus a Mamelucis occubuit, vt in annalibus suo loco sequetur.

MITYLINE A VENETIS ET CONFOEDERATIS, irrito conatu, tentata. Philippi Raueſtani reguli naufragium.

178. Annales Turcici dumtaxat Hiſpanicorum auxiliorum meminere, quæ ſcilicet a Ferdinando Aragonum & Caſtellæ rege, Karuli V Cæſaris auo materno, ſuppeditata fuere Venetis, Duce Conſaluo, de quo diximus. Sed conſtat hoc etiam bellō Gallica Venetis a rege Ludouico veniſſe ſubſidia, duce Philippo regulo Raueſtano, Cliuenſium in Germania principum familia nato, qui hac expeditione ſecum adduxerat Albaniæ Ducem Scotum, quem Albignium vel Obignium hiſtoriæ vocant, & Infantem Nauarrenum, (ſic Hiſpano more ſecundogeniti regū filij nominantur) cum magno aliorum nobilium e *Gallia* numero. Tota claſſis hominum bello idoneorum ad x cIↄ continebat, vt Spanduginus refert. Ab his obſeſſa fuit vrbs Lesbi Mityline, captiſque ſuburbiis oppugnati terribilem in modum muri, ſed fruſtra. Regulus Raueſtanus, poſtquam obſidione ſoluta diſceſſum ex inſula, Magnum Rhodi Magiſtrū cum x x I x nauigiis exſpectare nolens, naufragium propter inſulam Cerigum, quam veteres Citheram dixere, fecit: adeoque pauci ex iis, qui nauibus hiſce vehebantur, incolumes euaſerunt. Ad ea, quæ tradunt annales de placato a Venetis, impetrādæ pacis cauſa, muneribus Baiaſitis animo: addendum, eos per Andream Grittum, poſt hæc ipſorum Ducem, Baiaſiti S. Mauram quoque reſtituiſſe, locum hodieque Turcorum in poteſtate conſtitutum, longeque munitiſſimum. Leucadem alij priſcis dictam volunt, alij Neritum. Sententiam priorum ex Prætore Græciæ noſtro probare liquido licet.

SECVNDVS

SECVNDVS SOPHILARIORVM MOTVS ADVERsus Osmanicos. Scach Culi. Scitan Culi. Kiselbassa.

De regione Tekie siue Teke dictum superius, capite 57. Altera fuit hæc aduersus Osmanidas, & sectam Osmanicorum seditio, ab iis excitata, quos Sophilarios & Kiseles bassas dixerunt. 179. Quippe de prima superius indicatum capite 81. Iouius auctorem seditionis adpellat Techellem, a patria, puto: Dreslerus cum aliis Eliam, nulla ratione: Turcorũ annalibus Scach Culi nominatus fuisse refertur, voce significante Scachi seruum. Et Scachi adpellatione intelligitur Scach Ismail, recens Persarũ regno potitus, de quo paullo post exposituri prolixe sumus. Ait Iouius, eũ fuisse discipulum Arduelis, de quo itidem mox dicendum: post cuius cædem, Euphrate transmisso, venerit in Armeniam minorem, & in spelunca quadam ad radices Antitauri montis habitauerit. Ea parum vero videntur consentanea, tum quod Teke regio minime sit Armenia minor, sed Phrygia maior, vt aperte lector ex ipsis annalium verbis numero 57 notatis perspicit: tum etiam, quod e Persia venienti minime Baiasites munera quotãnis missurus fuerit. Vtut sese res habeat, Scachi quidem Ismailis partes amplexus fuit, ideoque Scach Culi nominatus: ex quo Turci, partibus Osmanidarum adhærentes, fecere Scitan Culi, voce significante Satanæ vel Diaboli seruum mancipiumue. Geufræus alicubi pro Culi scripsit Coullet. Spanduginus ei suppeditata fuisse tradit ab Ismaile Scacho XXCIↃ hominum, quod equidem verum non arbitror, ex iis, quæ heic in annalibus sequuntur. Magis est vero consentaneum, quod Iouius ait, per internuntios ab Ismaile confirmatum in proposito fuisse. Kisel bassa significat rubrum caput. Id nomen Osmanici dederunt hoc ipso tempore sectatoribus Ismailis Scachi Persarum, a rubro capitis tegumento: quo de plenius agendum paullo post.

ANTALI, CIVITAS ANATOLIAE. GRAECORVM anni a mundo condito, quonam modo cum noſtris conueniant. Nomina quædam vetuſta cum recentioribus collata.

180. Quæ Turcis heic Antali vocatur, priſcis erat Attalia, quondam ab Attalo rege, vno de ſucceſſoribus Alexandri magni, cõdita. Leonis Imperatoris nouella de Thronis eam collocat in Pamphylia ſecunda, ſub metropoli Sylæo ſiue Perga. Græci poſteriores adnotant, factam metropolim anno mundi 6592, ſub Euſtratio ſanctiſſimo patriarcha, imperatoris Alexij Comneni auctoritate. Quod quidem accidiſſe conſtabit anno Chriſtiano 1084, ſi de ſententia Græcorum anni a condito mundo 5508 ſtatuantur vſque ad Chriſtum natum elapſi, ſecundum *editionem* LXXII interpretum. Aythonus Nataliam, tranſpoſitis a librario primis litteris adpellat, pro Antalia: quo loco Reineccius notat, ſcribendum pro Natalia Nacoliam. Atqui Nacolia longe diſtat ab Antalia, Phrygiæ nimirum maioris mediterranea ciuitas, ad Sangarium flumen ſita: quum de Antalia ſua ſtatim ſubiiciat Aythonus, eam ſupra mare Græciæ (Gallice loquitur, pro, ad mare) ſitam. Et maris Græciæ vocabulo intelligitur Ægæum mare, vel Archipelagus. Addit enim, quod hæc ciuitas reſpiciat regnum Cypri. Quippe verum hoc eſt, & ab Attalia, quam Setteliam modo vocant, totus ille ſinus obiectus Cypro, nunc Golfo di Settelia nominatur. Beluacenſis Satteliam ſcripſit, eidemq; ſinus ille maris adpellatur Gaufra Satteliæ, vocabulo Gallico Goufre, quod hodie Grçcis eſt Corpho, priſcis Κόλπος, Italis Golfo, Latinis ſinus. Quia vero in hunc Aythoni locum incidimus, explicemus obiter & alia quædam ibidem poſita regionum & ciuitatum nomina. Primam Turquiæ (Sultanorum Iconij regnum, vel Aſiam minorem intelligit) prouinciam initio vocat Lygoniam, deinde rectius Lyquoniam (pronuntiatione Gallorum effertur Lyconia, id eſt Lycaonia) quæ famoſam ciuitatem habeat Coni, hoc eſt Iconium. Rectius hanc collocat in Lycaonia, quàm Laonicus in Caria; de quo ſupra, numero 12, dictum.

Addit,

Addit, hanc eſſe maiorem totius Turquiæ regni, hoc eſt metropolim. Briquiam Reineccius interpretatur Lyciam, quum Briquia ſeu Bryquia ſit Phrygia. Facit autem Bryquiæ metropolim Aythonus Zichiam Græciæ. Sic enim ſcripſit, nomine Græciæ Romaniam intelligens Aſiaticam, de qua dictum capite 6. Zichiam hanc Reineccius interpretatur Cydnam. Atqui Zicchiæ Cedrinus quoque mētionem fecit velut ciuitatis in Aſia minori ſitæ: quum in Copronymo frigus inauditum memoriæ prodit, quo congelatis amnibus & ipſo mari, potuiſſe narrat itinere pedeſtri a Zicchia tranſiri mare ad ipſum vſque Danubium, id eſt ad oſtia Danubij, quæ in Thracia ſunt. Bithyniæ metropolis apud Aythonum ſcribitur eſſe Nichor, quam Nicæam puto, Turcis Iſnic; non Nicomediam, quæ Turcis eſt Iſnid: quum Reineccius ex Nichor faciat Nicomediam. Nec apud Leonem Auguſtum minus eſt metropolis Bithyniæ Nicæa quàm Nicomedia. Genech Aythoni Reineccius interpretatur Pontum, quum magis proprie ſic dicatur, quæ olim Colchis erat, poſtea Lazorum adpellata regio, ſiue Lazice: cuius metropolis eſt Leoni Auguſto Trapezus, quam in Genech ponit Aythonus. Paphlagoniæ ciuitatem vocat Aythonus Ginapolim, ex qua Reineccius fecit Germanopolim. Atqui Ginapolis Aythoni, vel Ginopolis potius, ad Pontum Euxinum ſita, hodieq; Ginopoli nominatur. Apud Leonem Auguſtum Innopolis dicitur, & epiſcopatus eius ad Gangram Paphlagoniæ refertur. Sed deſino plura.

G A R A G O S B A S S A, B E G L E R-begus Anatoliæ, viuus palo transfigitur.

Habes heic inſigne crudelitatis exemplum in religioſis Tur- 181.
corum, cuius obiter mentionem ſupra fecimus, cap. 64. Transfixus a Scachoculi palo fuit Anatoliæ beglerbegus, vt annales referunt. Ei nomen dant Turci Caragos, vt noſtro quoque

tempore celebris fuit Caragos Rais, quem in Supplementi narratione de bello Cyprio commemorauimus. vulgo nostri Caracossam dixere. Iouio Cargius bassa nominatur, & eidem alibi Caraius est. Dissentit etiam in expositione historiæ nonnihil ab annalibus, qui Caragosam captum fuisse narrant, & Cutaigen adductum, & suis in opido commonstratum: quumque deditionem opidani facere nollent, in eorum conspectu palo transfixum. Iouius autem prope dicit abfuisse, vt caperetur: sed subtractum a suis, Cuteiam euasisse: qua deinceps a seditiosis expugnata, etiam ipse hostium in manus venerit. Postea vero ad Cara essar, (Carachisar scribere debuit) in media via, qua transeundum erat Ali bassæ, cum exercitu rebelles persequenti, viuum ab eis palo transfixum: vt a tergo sequentibus tam fœdo tanti viri supplicio formidinem & horrorem incuterent. De Cutahige supra dictum, capite 40.

CORCVT A SEDITIOSIS VINCITVR. Diuersæ Turcorum narrationes a nostris.

182. Corcutem in Osmanidarum genealogia quintum ordine Baiasitis filium fecimus, & germanum Selimis fratrem, qui deinceps imperauit. Etenim eamdem cum Selime matrem habuit. Hunc referunt annales a rebellibus in pugna fuisse superatum. Iouius vero pugnatum ait in hos aduerso prœlio duobus a nepotibus Baiasitis, Muchemete Sciemsciaj, (Sinan Scach rectius adpellatur) & Orcane Alempsaci, filiis: (pater Alem vel Allama Scach, filius Vrchan nobis est in genealogia) Corcutem expresse tradit, non ausum fuisse cum Techelle congredi. Quæ sane vera sint, nec ne, mihi quidem disceptare non lubet: indicanda tamen putaui, ceu suspecta propter ætatem nepotum. Quæ ditio sit Aidinensis, ostensum numero 13. Ducis filius est Herzecogli bassa, de quo dictum capite 161, & 162.

ALIS

ALIS BASSAE CONTRA *rebelles expeditio,*

183. Quantopere creuerint perduellium vires, vel ex eo colligi potest: quod in hos proficiscentem Alim bassam duxisse Spanduginus ait equitum ex Anatolia XLCIↃ, quibus Genizarorum IIII CIↃ Baiasites adiunxerit. Nihiloque minus Achmetem quoque Baiasitis filium, ex Amasiana sua prouincia collectis copiis, ei subsidio venisse.

CHEIDER BASSA CVM ZINDI KEMALE SANgiacbego, *victus & occisus a seditiosis. Zonchium. Nauarinum*

184. Cheider bassa, Caramaniæ beglerbegus, a Spandugino Caidir adpellatur, & domicilium in vrbe Cogno, vel Iconij habuisse dicitur. Zindi Kemal beg eidem Camali nominatur, & vir admodum militaris fuisse prædicatur. Tradit enim Spanduginus, hunc bello Baiasitis contra Venetos cepisse castellum Moreæ siue Peloponesi maritimum, hodieque munitissimum, nec procul a Methone dissitū, 15 videlicet milliaribus Græcis, quod a nautis Italis Zonchium, Spandugino Gionchium, Græcis nostri temporis Nauarinum vocatur, priscis Coryphasium Messeniæ fuisse creditur: Iouio tamen Pylum, regna Nestoris, adpellāte. Neq; castellum hoc Kemales seu Camales dumtaxat expugnauit, verumetiam oppressas inopinato quatuor triremes Venetas, cum ipsis militibus & sociis naualibus, ibidem in potestatem redegit.

PLANICIES ZIBVC, ET SIVAC, EADEM.

185. Quam heic annales planiciem Zibuc vocant, Spanduginus adpellat campum Siuac, tametsi corrupte legatur in edito, Cam pagna detta Siuas. Quippe ciuitas quidem est Siuas, de qua dictum capite 5: sed hoc nomine campus aut planicies nobilis in Anatolia, quod equidē sciam, nulla. Quapropter ex Annalibus

Siuac reponendum,quod idem eſt fere cum Zibuc. Iouius hæc ad Galatiæ campos retulit,vbi ſitam ait Caraëſſar. Ea Turcis eſt Carachiſſar,hoc eſt arx nigra, quæ in beglerbegatibus collocatur in Amaſiæ Tocatique prouincia, complectente Paphlagoniam,Galatiam,&Cappadociam: vbi ſangiacatus hi coniungũtur,Carachiſar,(vide caput 144, & eodem numero textum annalium,hanc a Muchemete II captam referentium, quum aduerſus Vſumchaſanem pergeret) Saſum,(priſcis Saſima,de Nazianzeni noſtri libris nota) Taraboſan ſiue Trapezus. Addit Iouius hoc loco mentionem montis, cui nomen dat Olinga, nec eum magno ab Ancyra diſtare tradit interuallo.

KIHAIA. PROTOGEROS. PRIMIKIRIOS. Vloſedzi. Vleſe. Timarion. Timariota. Ramaſan.

186. Qui præfectus Vloſeziorum heic dicitur, vocabulo Turcico Kihaia nominatur.Id proprie vicarium ſeu locumtenẽtem, ſeu legatum,atque etiam præfectum aulæ ſignificat.Ideoque Kihaia Vloſeziorum eſt vicarius ſeu legatus illius, quem Vloſeziorũ baſſam adpellant. Græci Protogeron nunc dicunt, qui catalogo dignitatum vel officiorum Palatij πριμικήριος ipſis eſt, noſtris primicerius, adpellatione vetuſta. Ex Protogero Geufræus Protortz corruptum ponit,& ſuperintendentem interpretatur. Nomen Vloſeziorum ſignificat ſtipendiarios, quibus Vloſe vel Vleſe numeratur. Sunt enim duo ſtipendiorum apud Turcos genera,quorum vnum vocatur Vleſe, Timar alterum. Vleſe ſtipendium eſt, quod more noſtro militibus vel aulicis ſoluitur a rationalibus vel quæſtoribus: apud nos menſtruum vel annuũ, apud Turcos in ſingulos dies. Hoc qui fruuntur, Vleſedziorum nomen habent. Geufræo & Sanſouino ſunt Olophagi. Timar eſt penſio, vel ſtipendium, vel reditus adſignatus in prædiis, & poſſeſſionibus caſtrorum,opidorum,pagorum, agrorum: vel in percipiendis decumis,aliiſue fructibus. Græci timarion adpellant,

lant, a quibus ad Turcos manaſſe vocem hanc arbitror. Reperitur apud Damaſcenum Studitam in martyrio Theodori tribuni militum, cui virtutis & rerum fortiter geſtarum nomine narrat a Licinio Auguſto datum fuiſſe pro timario caſtrum Heracleæ. Videturque vox a Græca τιμὴ, qua ſignificatur honor, deriuata: quod huiuſmodi timaria, velut honoraria, ſiue beneficia, ſiue reditus, ſiue penſiones, honoratis beneq; de republica meritis concederentur. Timariis donati vocantur Timariotæ, vel Timarati, etiam apud Chalcocondylem. Caramuſes ſignificat nigrum Moſem Ramaſanis nomen idem eſt cum Ramadane: ſicut Otman, vel Odman idem cum Oſmane.

TEBRISIVM, TAVRISIVM. CARAVANA.

Tebriſium, nunc Tauris, admodum his annis innotuit, etiam 187.
vulgo, Turcorum ſtragibus aliquot nobilitatum inde vſq; a Sultani Soleimanis II temporibus. Qui Ecbatana Mediæ vocāt, errare puto: quum Cedrinus eam Taurezium adpellans, in Perſarmenia collocet, quam hodieque maiorem dicunt Armeniam. In huius meditullio Tebriſium recte Iouius ponit, vt male Chalcocondyles vrbem fecit Aſſyriorum: cuius interpres Tabrezen, vt Cedrinianus Tabrezium, ſcripſit. Iouij ſententiam hæc Aythoni verba confirmant. In Armenia maiore ciuitas Tauriſij famoſior eſt, & plus aliis opulenta. Vide quædam alia de hac infra, capite 204 notata. Carauanæ Turcis & aliis orietalibus populis ſunt hominum agmina nonnumquam maxima, propter itinerum diſcrimina ſe coniungentium. Neque tantum hoc fieri ſolet ab iis, qui mercium vel diſtrahēdarum cauſa, vel cōparandarum, aliò proficiſcuntur: verumetiam ab illis, qui per ſolitudines Arabū, ad viſitandam voti vel religionis ergo Meccham peregrinantur. Excreſcunt hæc agmina, pro magnitudine periculi, nōnumquam ad 20 vel 30 hominum millia: iuſtus vt exercitus eſſe, præſertim ob camelorum multitudinem, & aliorū iumentorum, quæ ſagmaria ſagmatariaq; Græci vocāt, videātur.

SCACH SIVE REX PESRARVM ISMAIL, COGNOMENTO Sophinus. Sophilar. Enasserlar. Kesil bassa. An hoc primum tempore secta Sophilariorum extiterit.

183. Licet in annalium adpendice nostra, de discidiis sectarum Mahumetanarũ, Osmanicæ Sophinæque, decennalis initio belli, quod inter eos geritur, quædam rara, nec ab aliis ante nos memoriæ prodita complexi sumus: hoc tamen loco, quo primã Ismailis Sophini mentionem annales faciunt, paucis ea consignare libet, quę ad ipsius Ismailis originẽ, principatus initia, progressus, res gestas illustrandas pertinere putabimus. Pater *Ismailis* Sophini fuit Erdebil, quẽ Iouius & alij vocãt Arduelem *vel* Harduellem. Hoc illi cognomen faciunt a loco quodã Persiæ, cuius dominus aut regulus fuerit: ipsum vero nomen eius tradũt fuisse Secaider. Aiunt præterea sectatum vitam religiosam, instar eremitarum vel monachorum nostrorum. Ideoque Sec interpretatur Spanduginus nũc abbatem, nunc plebanum siue curatum, vt vulgo loquuntur, hoc est, animarum curam gerentem. Ego vero in opinione mea persisto, quam initio belli Persici superius in Supplemẽto annalium exposui, & cuius auctorẽ habeo Matthiam de Faro, Cæsareum Cõstantinopoli ad Portam Osmanicam Dragomanũ vel interpretẽ: diuersa scilicet hæc esse nomina diuersarum personarum, quorũ vnus fuerit Erdebil pater Ismailis, familia natus apud Persas illustri, ditionisque cuiusdam regulus: alter Scheich Haidar, non princeps aut regulus, sed reuera id, quod audiebat; nimirum Scheiche, vel Imam: quorum illud hominem religiosum gentibus illis significat, ab innocentia sanctimoniaque vitæ: hoc vero, Doctorem. Etenim ex opinione vitæ religiose ac duriter actæ, consequutus aliquid apud vulgum auctoritatis; tribus Mahumetis Prophetæ sociis, Ebubekire, Omere, Osmaneque reiectis, Alim quartum Prophetæ socium, eiusdemque consanguineum & generum sequendum in omnibus adfirmabat, si salui esse vellent.

Docebat

Docebat aũt hæc, & alia, quodã in opido Perſarum, cui nomen Reza. Fama noui doctoris, nouæque diſciplinæ, longe lateq; dita, confluxit ad Scheichem vel Imamum Haidarem ingens e Perſia viciniſque regionibus hominum multitudo. Primus autem ex magnatibus & regulis Erdebil non hanc dumtaxat Haidaris ſententiam doctrinamque probauit, verumetiam ex eius præſcripto ſe gerens, patrocinium cauſæ ſuſcepit, eaque re multitudinis animos ſibi mirifice deuinxit. Ita nimirum aliàs quoq; conſtat homines ingenioſos, nouæ religionis vſos prætextu, inſignem ad potentiam perueniſſe. Tantopere quidem Erdebil, ceteroqui non magni nominis opumue regulus, hac noui dogmatis profeſſione creuit: vt ei filiam ſuam rex Perſarum Chaſanes, quem a proceritate ſtaturæ nominatum Vſun Chaſan ſuperius indicauimus, matrimonio legitimo copularet. Quippe filiam Martham ex Æcaterina Comnenia ſuſceperat, quam Camit de Cami fuiſſe dictam, non recte ſcriptum apud Spanduginum legitur. Etenim gentibus iis Carum de Comnini vocabatur: priore nomine corrupto de Græco Æcaterine, altero vero familiæ. Nam Caloioannis Comneni, penultimi Trapezuntiorum imperatoris, erat filia: quã Caloioanne mortuo, frater Caloioannis Dauid, vltimus imperator Trapezuntius, Vſumchaſani dedit vxorem, vt eius præſidio contra nimium vicinas & infeſtas ſibi vires Sultani Muchemetis paullo tutior eſſet. Ex hac Vſumchaſanis filia Martha, natus fuit Erdebili filius Iſmail, de quo nũc agimus. Habuit in regno ſucceſſorem mortuus Vſumchaſanes Iacupem filium, qui vulgo ab hiſtoricis Iacobbeg, ab annalibus hiſce Sultan Iacup deinceps in vita Sultani Soleimanis nominatur. Is protectorem nouæ ſectæ ſororium ſuum Erdebilem, mirifice ſibi ſuſpectum, quod vereretur, ne regius adfinis, & tantæ multitudinis deuotione fretus, ſibi regnum eriperet, interfici curauit. Euaſit crudelis auunculi manus Iſmail admodum aduleſcens, octodecim (vt pleriq; tradunt) id temporis natus annos: ſeque, Martha matre comite, contulit ad amicum paternum Pircalem, regulum ditionis & caſtellorum quorumdam

ad mare Caſpium, nunc Culzum Denizi Turcis, Beher Culzum Arabibus adpellatum, quo clauſum mare ſignificatur. Iſtic educatus Iſmail ex præſcripto religionis paternæ, tamdem exſtincto per venenum a coniuge datum Sultano Iacupe auunculo, domum reuerti, paternæque ditionis hereditatem, cum opidis & prædiis maternæ dotis nomine ſibi debitis, adire ſtatuit. Dominio paterno potitus, mox vlterius progreditur: & ccc tantummodo ſtipatus militibus, Somakiam pæne prodigioſum in modum occupat. Ea ciuitas eſt Mediæ, quam modo Siruanum vocant, ac verſus Armeniæ maioris fines ſeſe porrigit, & Laonico Samachia, Spandugino Sumachies adpellatur: tanti quidem momenti, vt anno Chriſtiano 1583 ei captæ beglerbegum Oſman baſſa præfecerit. Hinc copiis non parum adauctis *& inſtructis*, Tebriſium, extimam Perſarum regiam, ſeſe confert: eamq́; ſuperato rege Aluante, Sultani Iacupis filio & ſucceſſore, victor in poteſtatem redigit. Iterum cum Aluante congreſſus, non modo ſuperior euadit: verumetiã ipſum, cum exercitus maiori parte, trucidat. Inde Muratem Chanem, (Morat Chan, & Morat beg, aliis nominatur: Auguſtino Curioni noſtro Marabeg, quod longius ab origine recedit) Aluantis occiſi fratrem perſequutus, pari proſperitate ſuperat. Is victus ab Iſmaile, Bagadatim verſus aufugit, hodiernam ſcilicet Babylonem, propter ruinas priſcæ Babylonis ſitam. Victor vrbem Sciras, armorum omnis generis officinam, a Tebriſio xx dierum itinere diſtantem, cum victricibus copiis adit & occupat. Ibi demum inſigniter ſuum armauit exercitum. Poſtea negotium ei fuit cum Vlu Chane Tatarorum Sicheco, quem inſtructum exercitu trecentorum millium equitum, adgredi prœlio nõ dubitauit: quo ſingulari virtute fortunaque victor euaſit, hoſte cæſo, vel in turba (quod alij tradunt) a ſuis oppreſſo, ſuffocatoque. Tamdem ad tot illuſtres de pluribus partas victorias, is felicitatis eximiæ cumulus acceſſit: vt moriente in exſilio Murate Chane, Iacupis filio, & vltimo herede, non modo Perſici regni poſſeſſione, ſublatis æmulis, quieta poteretur; verumetiam vicinos quoſdã populos, ac præſertim Bagadati-

gadati-

gadatinos, in deditionem acciperet. Hæc de Iſmailis Sophini origine, proſperoque rerum ſucceſſu, quo ſibi ſuiſque regnum Perſicum peperit & cōſtabiliuit, hactenus heic exponenda duximus. Nam bella deinceps cum Oſmanidis, ac Selime præſertim geſta, ſuo loco nobis annales ipſi dabunt. Ab Oſmanidis ei Sophi cognomentum, & Kiſelis baſſæ, per ignominiam fuit inditum. Prioris notionem adtigimus ſupra, capite 81. Nō a Græco Sophos deductum eſt, quod tamen exiſtimare quoſdam video, qui a Perſarum Magis & Sophis antiquiſſimis ſumtum nomen vſurpaſſe Sophinos volunt: ſed a Sophi, Arabica voce, quæ lanam ſignificat. Quippe quum Mahumetani, & præſertim Oſmanici, more veteri, tulipanto lineo ſubtiliſſimi operis caput inuoluant, noua iſthæc Sophilariorum religio præcipit inter alia, ne caput faſtu quodam lineis eiuſmodi ſpiris ornetur: ſed vt tegumenta capitum e lana, non magni re pretij, conficiantur. Et quia laneum hoc tegumentum capitis, quo præter aliorum Mahumetanorū morem hi nunc vtuntur, plicas habet duodecim, & Arabica vox Enaſſer, duodecim ſignificat: etiam aliud nomen Enaſſerlariorum conſequuti ſunt, ac ſi Græco vocabulo dicas Dodecaptychos, aut Latino Duodecimplices. Quum denique tegmen eiuſmodi rubro dumtaxat colore tinctum geſtare ſoleant, Kiſelbaſſilarij quoque dicti ſunt, veluti capita rubra. Solebant autem ante hæc vocari tempora Perſæ Turcis Aiemini vel Azemini, ſicut & ipſa regio Perſarum iiſdem eſt Aiem, quod ſupra notatum capite ſecundo. Scachus igitur Iſmail ab æmulis Oſmanicis, aliiſque Mahumetanis, velut horum anteſignanus, tam Sophi, quam Kiſel baſſa vocatus fuit: ac manſit etiam apud nos in hodiernum vſque diem nomen hoc poſteris ipſius, vt Sophini adpellentur. Nec tamen in ea ſum opinione cum aliis, vt tunc primum natum hoc Sophilariorum vocabulum putem. Quippe vetuſtius eſſe temporibus Iſmailis, ex annalibus Turcicis paret: qui regnante Muchemete primo, Baiaſitis proauo, nonaginta ſcilicet annis ante Scachoculis ſeditionem, & Iſmailis imperium, Sophilarios itidem tumultuatos cōmemorant. Itaq;

vero eſt ſimile, Scheichem Haidarem nõ noui dogmatis auctorem fuiſſe, ſed reliquas potius ex incendio veteri, quaſique ſopitas hactenus ſcintillas, denuo ſuſcitaſſe: prorſusque ſimili ratione Scachum Iſmailem Sophi nomen ab inimicis tuliſſe, frequẽs antea plebeis, ſed ante ipſum nulli datum regi.

QVI CORIZZI VEL CORIDSCHI, QVI TVRcomani Perſici. Supplicium Scachoculis.

189. Tria ſunt apud Perſas genera militantium. Primi vocantur ab eis Turcomani, quorum ea condicio eſt, quæ vaſallorum apud nos, quos feudatarios adpellamus. Et ſunt apud eos feuda perpetua, quę a parentibus ad liberos & poſteros deuoluuntur, *ſequius* ac Turcis eſt in vſu. Quoties igitur hi iuſſu regis euocantur, eo cum equitum numero ſe regi ſiſtunt, quem ratione feudorum adducere tenentur. Alteri dicuntur Corizzi vel Coridſchi, qui ſtipendiis militant. Et alia ſtipendia reapſe non ſunt apud Perſas, quam quæ Græcis σιτηρέσια, Romanis annonæ militares nominabantur: res nimirum ad alimenta pertinentes, cum equis, veſtibus, armis, tentoriis, ceteris. Tertij conſtant e copiis auxiliaribus confœderatarum finitimarumque gentium, Armeniorum videlicet, ac Georgianorum: qui religionem Chriſtianam profitentur, in Perſas propenſi, Turcis infeſti. Vulgus igitur iſtorum, qui Scachoculim ſequuti ducem, tam crudeliter hactenus graſſati paſſim fuerant, Scachus Iſmail ceu mancipia diſtribuit inter proceres ſuos, quo nomine Sultani, Chanes, Turcomani Perſis veniunt: capita vero ſeditioſorum trucidanda Corizzis, hoc eſt, ſtipendiariis militibus ſuis, obiecit. Hoc memorabile, quod apud Spanduginum legitur, auctorem tam fœdæ tragœdiæ, qui ſe Scachoculim, velut Scachi mancipium adpellauerat, ab aliis vero nominatus ob immanitatem fuerat Scitan Culi, ſiue Satanæ mancipium, laudabili ſeueritatis exemplo viuum, de ſententia regis Iſmailis, in flammas coniectum, & exuſtum fuiſſe.

MOTVS

MOTVS SELIMIS ADVERSVS PATREM Baiasitem. Precopij Tatari. Chan Precopiorum Poloniæ regnum ambit. Beligrad ad amnem Nesterem. Seguan bassa.

Deiecturus imperio patrem Selimes, non Trapezunte per 190.
Asiam minorem profectus fuit, quod futurum videret, vt a fratribus, Achmete Corcuteque, hoc in itinere impediretur: sed Cosen, quæ nostris est Capha, ceu dictum capite 148, trans mare nigrum nauigauit: quo loco tunc Mechemetis Tatarorum Chanis filiam non duxit vxorem, vti Geufræus scripsit, quum ex ea filium Soleimanem, hoc ipso tempore 19 plus minus annos natum, haberet: sed auxiliares a socero copias impetrauit, quibus Mechemet Tatar Chan pater filium præfecit, Chanoglim ab historicis adpellatū, hoc est, Chanis siue regis Tatari filium. Hi vero Tatari peculiari adpellatione Precopij nominantur, a voce Precop, significāte fossam. Quippe ductis in Isthmo a mari ad mare fossis, a continenti Tauricam Chersonesum velut abscindere conati sunt. Qui nunc Precopiis imperat Chan, nuper ad comitia Polonicorum ordinum, creando rege post obitum Stephani regis indicta, suos & ipse legatos misit, qui regnum suo nomine ambirent. His in mandatis dederat, primum vti potentiam suam Polonis ostenderent, qui myriades aliquot equitum suis e terris posset ad Poloniæ defensionem educere. Deinde proponi iussit, frugalem habituros regem, qui spretis aliis sumtuosis epulis, ad sedandam famem dumtaxat equinam æqui bonique faciat. Quod denique religionem adtineret: Pontifex (inquit) tuus, Pontifex meus: Lutherus tuus, Lutherus meus esto. Quæ legatio magno cum risu fuit excepta. Sed ad Selimem vt redeamus, is Capha discedens, Chilim adiit, de qua dictum capite 159: hinc Beligradum venit. Hæc vero non est Vngarica Nandor Alba, vel Beligradum, quæ necdum hoc tempore Turcorum in potestatem venerat, ab Soleimane primum, Selimis filio, nouem decemue post annis occupata: sed illa Nesteralba,

quam Nesteris ad amnis ostium sitam Goreccius Polonice Bialogrod indigetat, vti prolixius expositum indicato capite 159. Seguan bassa Turcis est præfectus iumentorum sagmatariorum in exercitu maximus, quorum aliquoties facta iam mentio.

CVR SEMENDRIAE SANGIACATVM SElimi filio Baiasites obtulerit.

191. Causa, cur pater Semendriæ sangiacatũ concesserit filio, non est in annalibus expressa. Nimirum impedire Selimem volebat, ne progrederetur vlterius, & ad Portam veniens, Genizarorum animos fluctuantes & alienos a patre, mox ad se transferret. Vsus enim fuerat astute captato prætextu filius ad palliandum hoc iter suum, quod hinc inde publicarat, adire se patrem, eius honorandi causa, quod Turci quoque vocant osculari manum: indeq; mox arma conuersurum in Christianos, præsertim Vngaros. Id vero plausibile futurum erat apud Genizaros, & alios Portæ milites, qui mox Selimi, ceu propagandi regni cupido, se totos haud dubie daturi erant. Itaque Semendriam ei pater offert, Vngaris proximam, quasi si diceret: Non est, quod ad Portam progrediare. Contra Christianos pugnare vis? Do tibi vicinam Vngaris Semendriam. Heic Rhodus, heic salta. Dictum vero superius de Semendria, capite 99. Perrexit inde Zagoram Selimes, quam capite 33 diximus sexagesimo ab Hadrianopoli distare milliario Græco. Heic eum Malcozoglis, & alij quidam adierunt, excitati rumore per ipsum sparso, de bello Christianis inferendo, suamque Selimi operam obtulerunt. Is vero secretas vt animi sui cogitationes nonnihil eis aperiret, grata sibi respondit ipsorum esse studia. Siquidem ad imperium peruenisset, non modo fines Osmanici regni prolataturum: verum ipsos etiam vniuersos maximis beaturum dignitatibus & opibus. Hac vafricie sibi animos eorum conciliabat, qui ceteroqui more hominum mallent orientem adorare solem, quam occidentem.

CVR

CVR BAIASITES CONSTANTINOPOLIM properarit.

192. Putat ea de causa Spanduginus Baiasitem, intellecto Selimis aduentu, Hadrianopoli relicta, Constantinopolim properasse: ne filius praeceptis regiis thesauris, quos capite 139 Constantinopoli custodiri diximus in arce Iedicula vel Heptapyrgio, neruis scilicet belli gerendarumque rerum potitus, regno patrem exueret. Ad hanc causam accedit & illa, quod amissa imperij sede, de suis rebus actum Baiasites esse videbat.

LOCVS, VBI PROELIO CONGRESSVS EST cum patre Selimes. Zorli. Saranta Ecclisies. Kirc Clisse. Carabulyc, Selimis equus.

193. Narrant annales, & alij, non procul a Zorlo concurrisse patris, qui podagra laborans curru vehebatur, & filij copias. Zorli vero Turcis est opidum vetus Tzurolloë vel Tzurulus, de quo dictum cap. 26. Iouius ait, ab hac memorabili pugna pagũ hunc, prius obscurũ & ignobilem, (id supra dicto capite refutauimus) nomen aliquod, & splendorem fuisse consequutum. Spanduginus addit, eumdem locum pertinère versus Quadraginta ecclesias. Id etiam opidum est Thraciae, nunc Graecis Saranta ecclisies adpellatum, (prisci τεσσαράκοντα ἐκκλησίαις dixissent) Kirc Clisse Turcis, eodem significato: vbi sangiaci Kircclissiensis hodie sedes est, Rumeliae siue Graeciae beglerbego subditi. Selimes denique proelio victus, equi beneficio saluus euasit: cuius si nomen etiam sciri refert, vt illius Alexandrei Bucephali, notandũ e Busbequio, dictum fuisse Carabulyc, voce nubem nigram significante.

SELIMES VICTVS COFEN AVFVGIT. MIDge pagus. Nischanzi bassa.

194. Pagi Migdae nomen annales soli referunt, ceteris ad Nigrum mare Selimem profugisse narrantibus. Migdae vero situs ex eo

colligitur, pagi ceteroquin ignoti, & nusquam proditi, quod Spanduginus ait, Selimem per Thraciam fugiẽdo Varnam versus, Euxinum petiisse. Quapropter Midge non procul aberit a Varna, de qua superius dictum, capite 113. Quod paullo post sequitur Cadileſcheri nomen, declaratũ supra, cap. 29. Nischanzibassa dicitur apud Turcos is, qui litteras omnes, & instrumenta, quotquot apud Portam expediuntur, obsignat: adeoq; gerit officium, supremi Cancellarij nostris in aulis officio simile.

ACHMETIS AMBIENTIS ET INVADENTIS imperium duricies erga Genizaros, crudelitas in legatos. Corcutes fratrum competitor.

195. Ostẽdimus in Osmanidarum genealogia, Sinanem Scachũ, & Allamam Scachum, primogenitos Baiasitis filios, ante patrẽ exstinctos fuisse: quorum vnius, maioris scilicet natu, Sinanis obitum peracerbe pater ac diu luxit. Tertius e filiis erat Achmetes, Amasiæ præfectus; qui accepta motus Selimiani fama cum XXCIↃ armatorum per Asiam minorem Scutarium, e regione Constantinopoli situm, contendit: & audita Genizarorum legatione, qui se accepturos ipsius imperium nuntiabant, si maiores annonas policeri vellet: durius respondit, nolle se, iam designatum a patre successorem, ab ipsis imperium pretio redimere, quibus vel inuitis eo sit potiturus. His verbis animos Genizarorum ab se prorsus alienauit, & imprudens æmulo Selimi adiunxit. Quod vbi pater animaduerteret, iisdem Achmeti reconciliãdis LCIↃ Sultaninorum, filij nomine, promisit. Hæc scilicet illa pecunia fuit, quam annales Achmetem patri misisse referunt. Hinc Asiam vi subacturus Achmetes, mortui fratris sui primogeniti Sinanis filios, Muchemetem & Aladinem, Larendæ, Caramaniæ opido, de quo capite 167 dictum, obsedit & cepit. Eius rei causa quum grauiter a patre per legatos obiurgaretur, legationis principem capite truncari iussit, ceteris nares & aures præcidit. Id facinus omnium odia mirifice in Achmetem accendit.

Ac

Ac videamus obſecro, quæ rerum id temporis confuſio fuerit in Oſmanico imperio. Quintus ordine naſcendi filius Baiaſitis, raro in Oſmanidarum familia exemplo Selimis ex vtroque parente frater, Corcutes erat. Quartus enim Muchemetes, ante hoc tempus a ſuſpicaci patre, quum incognitus & patrem, & fratres ſuos adiiſſet, metu motus alicuius ſecreti veneno ſublatus e medio fuerat. Is Corcutes, moriente auo Muchemete ſecundo, ab amicis paternis, abſente patre, collocatus in regium fuerat ſolium: ne frater Baiaſitis Zemes, prior inauguratus, Baiaſiti regnũ præriperet. Aduenienti deinde Conſtantinopolim patri, & abdicato filio, imperium in ſe transferenti, ceſſerat tenero quodam amore pietateque motus Corcutes: quum hoc nomine viciſſim pater illi promiſiſſet, ſe rationem ipſius, in conſtituendo ſucceſſore, ſupra filios ceteros habiturum. Eidem Caſtamonam poſt obtinenti, de qua dictum capite 66, a morte fratris Muchemetis prouinciam Magneſiam adtribuerat, non exigua Lyciæ Cariæque parte adauctam. Hic ergo Corcutes, ceteroqui ſtudiis Mahumetanorum philoſophicis, & quieti deditus, ſeditiones fraternas conſpicatus, & ipſe ſtimulos ambitionis, alienos a profeſſione philoſophi, ſenſit: quod iure ſibi putaret imperium deberi, cui fuiſſet ante patrem inauguratus. Quid autem effecerit, ab ipſis expoſitum legitur annalibus.

ZECME MINOR. RHEGIVM SIVE ῥήγιον, MAius & minus. Melantias & Melitias. Athyras fluuius. Glykynero. Votum Soleimanis. Athyrorum epiſcopatus.

Nomen Zecme ſignificationem in lingua Turcica nullam habet. Quapropter a Græcis ad Turcos velut vſuſcapione quadam perueniſſe arbitror, a Zeugma vel Zeugmin deriuatum: id eſt, a iuncturis pontium, quibus elegantes duo Propontidis ſinus illic ſternũtur, in quorum alterum ad Zecmen minorem ſe fluuius Athyras effundit. Eſt enim Zecme minor, vel comepolich- 196.

nion, vel opidulum illud, multis cinctum mœnibus; cui nunc Ponto piccolo nomen est Italicum, a minori ponte. Facta fuit eius mentio supra, capite 26. Minor autem Zecme, sicut & pons minor, ad discrimen maioris dicitur, longius ab vrbe versus Siliuriam distantis. Theodosius Zygomalas putabat antiquis temporibus dictum fuisse ῥήγιον siue Rhegium, maius & minus: & vtrumque Constantini Magni opus fuisse. Quod si verum est, vt equidem non dubito, intelligetur Rhegij nomine Parui Pontis opidulum, siue Zecmę minoris, in historia Græca manuscripta, titulo carente, cuius obiter meminimus capite 10: quum narrat, imperante Iustiniano primo, graui terræ motu non vrbem modo deformatam, sed ipsa quoque suburbia cum Rhegio subuersa & abolita fuisse. Non enim alia suburbia Cōstantinopolis habuit, aut habere potuit: quam quæ versus duplex hoc Rhegium, pontem minorem & maiorem pertinuerunt, vt hodieq; testantur ædificiorum suburbanorum maximæ vel ruinæ, vel rudera. Græcus etiam scriptor historiæ Agathias noster, libro 5 mentionem Rhegij facit, in descriptione terræ motus eiusdem, vbi Rhegium addit ἐπίνειον vrbis esse, id est opidum suburbanum, quod stationem pro nauibus habet. Apud Cosmographorum principem Ortelium ex Procopio Suidaque reperitur Melantias & Melitias, pagi nomen in Thracia, 102 stadiis a Byzantio dissiti, quē Athyras amnis alluat. Prorsus hoc de Zecme vel Pōte minori accipiendum, a Cōstantinopoli 15 milliaribus Græcis disiuncto; quæ a 102 stadiis nihil, aut parum absunt. Athyræ fluuij nomen heic in Aqua dolce nunc Italis est mutatum, Græcis in Glyky neró. Pontes ambos, tam maiorem, quam minorem, milliaribus 10 ab se inuicem dissitos, Sultanus Soleimanes, auus huius Muratis III, maximo sumtu refecit: cuius quidē memorabile votum fuit, quo tria sibi concedi diuinitus optabat, vt ante mortem perficeret. Primum instaurationem aquæductus maximi, quem ab auctore Valentem, aut Valentianum, nō Valentinianum, vt vulgo corruptis in libris legitur, historici dixerunt: deinde horum pontium in vtroque sinu maris, sane quam

lato,

lato, refectionem: vrbis denique Viennensis Austriacæ occupationem, quam maximis duabus expeditionibus ab se frustra tentatam, summa cum indignatione recordari solebat. Prioris vtriusque voti factus est compos, regio prorsus opere per xx plus minus milliaria deductis in vrbem ex ipso Danubio copiosis aquis, & ambobus exstructis pontibus: tertio numen Christianis propitium, ne tyrannus in intima Germaniæ viscera penetraret, fauere noluit. Athyrorum quoque meminit episcopi Leo Sapiens imperator in nouella de thronis, eumque subijcit Heracliensi metropolitano in Thracia. Quæ quidem Athyra diuersa non sunt ab hisce duobus opidis, quæ diximus. Et Zygomalas ἄθυρα dicta, velut ἄπυλα, volebat ex eo; quod vti nunc, ita superioribus etiam sæculis, opida fuerint nullis portis clausa, nec mœnibus cincta. Vulgo denique Græcorum illud, πόντος μέγας: hoc, πόντος μικρὸς, adpellatur: vt paullo peritioribus γεφύρα μεγάλη, & γεφύρα μικρά.

PRATVM GENIBAXEVM. GENIZARORVM DOmicilium. Excubita. Excubitoria. Loca certa pascendis felibus, ex Turcorum instituto, Cusluc & Ikindi, statæ pascendis iisdem horæ.

Diuertisse traditur Selimes, haud dubie magno cum comitatu, in locum vrbis, ab annalibus Genibaxe vel Genibacze nominatum, id est in hortum nouum; cuius in prato, multorum tentoriorum capaci, Turcico more commorari sub dio poterat. Idem nomen & Spanduginus memoriæ prodidit, Selimem referens hospitium cepisse in loco, cui nomen sit Ianibacza, non procul a Genizarorum domicilio. Dictum paullo ante, Corcutem quoque Constantinopolim ingressum, haud procul a domicilio Genizarorum delegisse sibi locum hospitij: quod sane quo factum consilio fuerit, nemo non animaduertit. Hoc Genizarorum domicilium messitæ proximum est, quam memoriæ carissimi sibi filij Muchemetis Soleimanes secundus exstruxit. Is natus ex Rossa coniuge, ceu dictum in annalium supplemen- 197.

to, Selimis II frater natu maior, haud dubie patri ſucceſſurus erat, ſi ſuperſtes ei fuiſſet. Nec item procul abeſt a meſſita Turcorum prima Conſtantinopoli, quam in locum ædis ſanctorum Apoſtolorum Muchemetes II, vrbe capta, condidit. Ipſum hoc ædificium pro Genizaris exſtructum arbitror ad imitationem veteris tam in vrbe priſca, quam noua, Prætorianarum cohortium excubitorij, quod hiſtorici Græci recentiores Excubitum & Excubita dixerunt. Erant enim vt in vrbe veteri, ſic etiã in noua Conſtantiniana, Cohortium Prætorianarum, quibus Genizari ſucceſſerunt, itemque Cohortium vrbanarum, & Vigilum excubitoria. Nec locum equidem excubitorij Prætorianorum veteris mutatum arbitror, ob commoditatem ſitus; quem norunt, qui Conſtantinopolim viderunt. Sunt ibidem horti longe ampliſſimi, circumdati muris, in quos inſilire feles ſolent, quoties alimenta ſtatis horis a prætereuntibus Turcis exſpectant. Quippe ſibi perſuadent homines ſuperſtitioſi ac barbari, ſe neſcio quid apud Deum promereri gratiæ, ſi brutas etiam inanimantes, feles, canes, piſces, auiculas, eleemoſynam conferant. Itaque volucres eis necare captas ad victum religio eſt, easque pretio potius ſuo redemtas libertati naturali reſtituunt: piſcibus deuoranda fruſtula panis obijciunt: canes & feles in plateis publicis, ad certa loca cottidie, ſtatis horis gregatim conuenientes, pane, carnibus, cibis ceteris paſcunt. Et obſeruari a felibus in his ipſis muris hortorũ, de quibus loquimur, horas ſtatas tam Cuſluci, quod medium eſt inter exortum ſolis & meridiem temporis interuallum, quàm Ikindi, quod meridiem ab occaſu ſolis æquo ſpatio diuidit, equidem frequenter illac ad patriarchium, viſitandi Zygomalæ noſtri cauſa tranſiens, animaduerti: coramque vidi mulierculas humilioris ſtaturæ, carnes aſſas, ex opſopoliis proximis emtas, & perticis oblongis adfixas, felibus hoſce muros inſidentibus porrigere, quum neſcio quid precularum admurmurarent. In hos igitur hortos, Excubitorio Genizarorum proximos, Sultanus Selimes diuertit.

DE MVSTAPHA BASSA, BAIASITIS VEziraZeme, Ducaginogli Bostangi bassa, Aigas Agà.

Erat hic Mustaphas natus in vrbe Serrensi, propter Amphipolim sita, de quibus ambabus dictum capite 43 & 53. Patrem habuit sacerdotem Christiani ritus Græcum. Et Græcos sacerdotes in coniugio viuere nemo non nouit. Fuit hic Mustaphas vir astutus, malitiosus, vindictæ tenax. Statim post mortem Baiasitis a Sultano Selime fuit interfectus, vti non multo post in annalibus sequitur. Iouius Selimem non huius dumtaxat vsum opera scribit in opprimendo patre, sed etiam Ducaginoglis Bostangis bassæ, siue hortulanorum præfecti, cui secreto Selimes pro perfidiæ præmio filiam nubilem promisit & dedit; & Aiacis Genizarorum Agæ, quod Turci nomen non Aiax, sed Aigas enuntiant. De Ducaginogli paullo post dicetur, capite 206. 198.

CVR DIMOTVCVM SECEDERE BAIASITES, imperio dimisso, voluerit. Inaugurandi Sultani cærimonia. Imperatorum insignia vel symbola. Coronandi alterius imperatoris ritus apud Græcos, priori superstite. Παρακοιμώμενοι. Scaramangium. Tzohadari. ἄμβων. Δικανίκιον. Tzankia.

Dimotucum a Turcis vocari ciuitatem, quæ Græcis Didymotichon dicatur, indicatum supra, capite 28, nõnullis ibidem adiectis, ad hanc quæ pertinent. Voluit autem eò se cõferre Baiasites, abdicato imperio, quod eius esset patria. Quippe natus illic fuerat Et nemo non occulto quodam instinctu naturæ delectatur iis præcipue locis, in quibus existendi principium habuit. Ea quoq; de causa Baiasites, quum ante triennium, videlicet anno Christiano 1509, terræmotus horribilis, de quo paullo ante legimus, in his annalibus, Cõstantinopolim & Didymotichum pæne totas diruisset: non Constantinopolim modo refecit, ve- 199.

rumetiam decem ſarchorum, id eſt mercenariorum & opificum millia, Didymotichum miſit: qui patriæ ſuæ mœnia collapſa, cum ædificiis inſtaurarent, vti Spanduginus memoriæ prodidit. Quo autem ritu Sultani Oſmanidæ, mortuis patribus, imperium auſpicari ſoleant: expoſitum in ſupplemento annalium noſtro, ad annum Chriſtianũ 1566. Heic quibus cærimoniis ſuperſtes pater filium ſibi ſubſtituerit, indicatur. Quippe filio tradi ciſtas iuſſit, quibus imperatorij theſauri continebantur. Eorum vero nomine non illi veniunt, quos adſeruari diximus in Iedicula: ſed quæ Græci vocabant imperatoria, vel ἀμώνια, vel ἐπίσημα, vel σύμβολα. Sic Græciæ Prætor ait, veniſſe capta Conſtantinopoli Græcorum in manus imperatoria Balduini II ſymbola, quæ quidem hæc fuerint: Calyptra, formæ Latinis vſitatæ, (Latinos Græci vocabant populos ad imperium Romæ veteris pertinentes, quum ſibi Romanorum adpellationem adrogarent) & vnionibus diſtincta, cum lapillo rubri coloris in vertice capitis: calceamenta, cocco tincta: gladius vagina, de coccinei coloris ſerico facta, veſtitus. Inde patrem Selimes adiit, eiq; manum, vt annalium liber; pedes, vt Iouius narrat, oſculatus eſt. Idem addit, hoc ab eo factum maxima, ſed ſimulata cum ſummiſſione; quum temeritatis obiter ſuæ veniam poſceret. Mox ei pater adſurgens gladio latus cinxit, vt Iouius memorat: vt annales, ſolio ſedere ſuo iuſſit. Calyptram ei nullam impoſuit, quod ea Turcorum Sultanis in vſu non ſit, tuli panto dumtaxat caput inuoluentibus: vti ne Sultanæ quidem ipſorum calyptra coronaue regibus noſtris vſitata, caput ornant: ſed vera tænia, ſiue faſcia, ſiue diademate, variis & exquiſiti pretij gemmis diſtincto, quod ad ſinciput colligatur. Eiuſmodi diadema cõficiebat Germanus aurifaber in opido Galata, Ioãnes Saxo, natus apud Holſatos, huic Sultanæ, Muratis III coniugi, quum filius Muchemetes circumcidẽdus eſſet. Addere libet hoc loco ritum coronandi apud Græcos imperatoris, priori adhuc ſuperſtite, quem de Græco hiſtoriç libro manu exarato Symeonis Magiſtri Officiorũ exſcribemus. Loquitur autem Symeon de Michaële, Theophil

phili F. Augusto, quem temulentum siue μέθυσον vocant historię, post Bardæ Cæsaris auunculi cædē, Basilium Macedonē ad imperij societatē cooptante. Verba sunt huiusmodi. Quum imperator, ait, in processione prodiret, sequebatur a tergo Basilius, gestans imperatoris scaramangium, quod pro more παρακοιμώμενοι faciunt. Ad augustales autem fores vbi peruenisset imperator, coronam pro imperatorum consuetudine non deposuit: sed intra ianuas sacras cum ea Michaël ingressus est. Et corpore conuerso, tres gradus ambonis coronatus adscendit, stante inferius Basilio Parakimomeno. Infra Basilium stabat Leo Castor, qui a secretis erat, sententiam scriptam (tomum Græci vocant) manu tenens, & Michaël Anurius Præpositus, & tribuni plebis, vna cum tribulibus. Cepit ergo secretarius hæc ex imperatoris decreto verba legere: Bardas Cæsar aduersum me conspirauit, vt vitam mihi adimeret: eaque de causa extra vrbem me abduxit. Quod nisi Symbatius ac Basilius indiciū eius rei mihi fecissent, equidem non amplius in numero viuorum existerem. Ac periit ille sua sane culpa. Basiliū vero Parakimomenon, ceu fidum mihi, meique seruatorem imperij, quique me liberauit ab hoste, ac singulari adfectu complectitur, esse volo custodem & curatorem imperij mei; faustisque, velut imperatorem, adclamationibus salutari. Tum vero Basilius oppleri lacrumis. Et imperator demtam e capite suo coronam Photio patriarchæ porrexit: qui ea sacram ad mensam deportata, preces super illam concepit. Inde paludamentum adtulere præpositi, & calceamentis Basilium induerunt. Is abiecta chlamyde, ad imperatoris pedes procidit. Mox autem egressus Patriarcha, demtam prius e capite imperatoris coronam, ipsimet imperatori reddidit. Quumque sceptra, de more, humi procidissent: coronauit Basiliū Michael, omnibus fausta voce adclamantibus: MICHAELI ET BASILIO AVGVSTIS, MVLTI ANNI. Hæc non abs re putauimus exponēda, quo studiosis antiquorum rituum rem gratam faceremus. Adijciamus & difficilium intellectu quorumdam explicationem. Scaramangium, quid sit, indicatum capi-

te 172. Παρακοιμώμενοι sunt intimi cubicularij, qui augustalibus in cubiculis & ipsi propter imperatores dormiebant, vti Symeon hic noster haud multo post declarat in descriptione cædis Michaëlis Augusti. Tale nunc officium est apud Turcorum Sultanum eius cubicularij, qui Chiohadar aut Tzohadar adpellatur. Is enim & intra Sultani cubiculum noctu excubias agit, & pluuiam Sultani vestem gestat, vt Parakimomenos, quę scaramangium heic vocatur. Ac norunt omnes, qui Portam viderunt Osmanicam, non Sultanum modo comitari cubicularium, qui sereno quoque cælo scaramangium eius gestat: sed omnes etiam cottidie bassas ac begos, quotiescumque per vrbem ad Portam equitāt, habere pedisequum vnum, qui vestem huiusmodi portat, ceteris superinijciendam vestimentis, si aëre mutato forte pluat. Ambonis nomen in templis Græcorum ab adscendendo factum est, quod gradus complures habeat. Et extra secretum a reliquo templo sacrarium vel θυσιαστήριον est, quo mensa sacra cōtinetur, sacerdoti dumtaxat adeunda. Quod paludamentum dixi, Symeoni δικητήσιον adpellatur. Scio paludamētum esse vestem imperatorum castrensem, quæ exprimendo Dikitisio non satisfaciat: sed quum aliud inuenire nomen non possem, hoc vti libuit. Δικητήσιον vero sic mihi sunt interpretati Græci, vt eo significari dicerent ἐπιμάνδυον, siue supramantellum, (adhibeamus enim voces barbaras, vt intelligamur) quale superinijci Patriarchis in solium pontificale collocandis solet: vt intelligatur, hoc indutos, iam factos esse Pontifices. Casiolam memoriæ prodidit Isidorus, quæ huc puto quadrat. Tali vestimenti genere nostros etiam imperatores indui, quum inaugurantur, ipsimet vidimus. Estque notabilis apud Zozimum nostrum locus, vbi tradit hoc propterea factum apud Romanos, vt intelligeretur, imperatores etiam esse Pontifices Maximos: quemadmodum in nummismatis quoq; se nominabant. Calceos siue calceamenta, Tzankia dixit Symeon: quibus imperatores vti coccinei coloris solebant. Præpositi simpliciter heic vocantur, quos apud antiquiores sacrorum vel augustalium cubiculorum prępositos dici

vide-

videmus in Iuſtinianei codicis, & hiſtoriarum libris. Sceptra ſunt baculi, magiſtratus ſymbola. Nec intelliguntur heic ipſius imperatoris ſceptra, ſed officialium: quæ apud Græcos deponi ſolita, quum nouus imperator inauguraretur, ſuperius cap. 173 monuimus: idemque mos apud Turcos hodie retinetur, quorum Genizari, & alij officiales, quum nouus Sultanus Portæ ſaraium ingrediens, regnum ſuum auſpicatur; baculos ſuos deponunt ex cauſa, quam indicato capite declarauimus.

PORTAE XXIII *VRBIS CONSTANTINOPOLITANÆ, cum multis memorabilibus, & ad hiſtorias intelligendas neceſſariis.*

Quia non tantum heic Hadrianopolitanæ portę, ſed aliarum 200.
quoque deinceps, in vita Soleimanis II, fit mentio: placet vno loco ſimul enumerare portas vrbis omnes, ac ſingulas velut ob oculos ordine collocare: quod operæpretium nos his exponendis facturos exiſtimemus, qui ſæpenumero legẽdis hiſtoriis, ob harum tam adpellationum, quam ſitus ignorationem, mirifice nos torqueri meminimus. Nec ipſum Gyllium recenſendis his omnibus, & recte adpellandis, vel ex ſemiſſe lectori feciſſe ſatis; fatebuntur ij, qui noſtra cum Gyllianis conferre voluerint. Incipiemus autem ab angulo vrbis orientali, in quo ſitum eſſe Geniſaraium, ſiue palatium, arcemue Sultaninam, ſuperius 139 capite oſtendimus: & in litore ſinus Ceratini, Conſtantinopolim a Galata interſecantis, de quo dictum cap. 127, propter vrbis orientale partim, partim ſeptemtrionale latus progrediendo, pergemus ad angulum Pentapyrgij, qui recta verſus aquilonem ſpectat, & a quo muri portæque terreſtres incipientes, ad angulum ſe tertium porrigunt, arcis Heptapyrgij vel Iediculę ſtructuras complexum: vnde verſus angulum primum in litore Propontidis reflectendo, totam ſcilicet vrbem circumibimus, portisque ſuis includemus.

Eſt igitur prima ſecundum radices promontorij arcis Sulta- *Porta I.*

ninæ porta, quæ Græcis, quotquot videri peritiores volunt, Porta Horæa, (ὡραῖα) vulgo Heuræa dicitur. Illud a pulchritudine factum nomen est, hoc a vicis & ædificiis Hebræorum, huic portæ proximis. Neutrum tamen verum eius est nomen, quũ Porta Neorij sit adpellanda: quod istic νεώριον siue nauale quondã fuerit, vti Gyllius etiam probat. Leonardus Chiensis Imperialem portam vocat in obsidionis vltimæ historia, velut arci Augustali proximam. Iuxta portam hanc est scala Sycena, traiectusq; Sycenus, vel Galatæ perama, sicut Græci vocant. In toto sinu multa nauicularum millia reperiuntur, & plura quidem opinione quorumdam, quam Gundularum Venetiis: quibus ingens hominum multitudo singulis momentis trans sinum Ceratinum, & trans Bosporum ab vrbe vehitur, ac in vrbem reuehitur. *Ipsæ* nauiculæ tam Turcis, quam Græcis & aliis, ab vsu, quem in trãsijciendo præstant, Peramæ vulgo nominantur.

II. Secunda Turcis Baluebazar vocatur, a foro piscario. Græci, licet altera dictione vulgo nunc vtantur, & Pazarion siue Pazari forum adpellent, voce Damasceno Studitæ familiari: tamen nomine magis originem Græcam sapiente, ψαροπωλεῖα quoque nuncupant, a distractione piscium. Quippe ψάρια pisces adpellant.

III. Tertia Gemiscle vulgo, Gyllio Gemicapi nominatur, nõ recte tamen. Nam Gemisi Schele, quasi scala fructuum, dici debebat. Et scalam diximus adpellari locũ, vbi de nauigiis exscenditur. Adpellunt autem heic naues onustæ omnis generis fructibus, prout anni tempora ferunt: vuis scilicet, pomis, piris, ficis, õriza, ceteris. Gyllij Gemicapi mutatum in Gemisi Capi, significat portam fructuum. Græci quoque Carauiorum portam vocant, quibus καράβια sunt naues, vocabulo Basilicorum etiam epitomæ nostræ vsitato, præsertim ad legem Rhodiam de iactu.

IV. Quarta Turcis est vel Ontun capisi, vel Ontum schele: quorum illud denotat lignorum portam, hoc lignorũ scalam. Græci vel ξύλων πόρται disiuncte, vel ξυλοπόρται cõposite vocant. Dicta vero fuit hæc lignorum siue porta, siue scala, non quod ipsa sit lignea,

quam

quam reliquis similem per omnia vidimus, id est, lapideam: sed quod huc nauigia lignis onusta soleant adpellere. Quo nobis ineptior videri debet interpres Laonici Gallicus, qui non modo portam, sed etiam palatium ligneum in illa quondam marmorea Constantinopoli fingere fuit ausus. Quodnam vero palatium illud Xyloportæ fuerit, de quo Laonicus loquitur: in vndecima porta declarabimus.

Quinta Turcis dicitur Vnkabani, quod Græci scribunt Vn- V.
kampani, eadem tamen cum Turcis pronuntiatione. Ἀλευροπωλεῖοι quoque Græcis sua lingua vocatur, quod ibi farinæ vendantur. Gyllio scribitur Vmcapi.

Sexta nominatur a Turcis Tzubali Capisi, quod Græcis scri- VI.
bitur Tzumpali capisi, nec tamen aliter, quam a Turcis enuntiatur; ob difficilem ipsis prolationem litteræ B, de qua dictum capite 91. Gyllio adpellatur Iubalica, pro Iubali Capi, enuntiatione Gallica; quæ Italicæ Chiubali vel Ziubali respondet, modo tribus syllabis efferatur. Ipsa vox significat portam vitriariam. Quippe vidimus istic officinas, in quibus vitra cōficiuntur. Fuit in vrbe Roma veteri vicus vitriarius, vbi scilicet tabernæ vitriariorum erant: vt ex vrbis antiqua descriptione paret. Talis vicus adhuc Constantinopoli quoque superest, cuius infra mentio fit in illo magno sub Soleimane incendio, quod accidit anno Christiano 1540. Sed vero est simile, vitriarias officinas Constantinopoli fuisse constitutas ob incendiorum metum extra vrbem, & hoc præcipue loco; qui ad sinum Ceratinum positus, abundat aquis ad exstinguenda, si quæ forte orirentur, incendia.

Septima vocatur Hagia capisi, quod hybride voce Turco- VII.
græca significat portam sanctam. Ego tamen in ea sum opinione, vt existimem rectius adpellari ἁγίας καπνὴ, hoc est, portam sanctæ, videlicet Theodosiæ: cuius templum e regione trans sinum vidi, vetus & elegantis structuræ, nunc commutatum in messitam, quæ Casanis bassæ dicitur, vt supra expositum capite 128. Per hanc enim portam ingrediuntur vrbem, qui a S. Theodosia veniunt, vbi frequentia cum vicis ædificia sunt.

FFF ij

IIX. Octaua dicitur Phanarij porta, vel simpliciter Phanarion: cuius vocis notionem supra, 128 capite, sub finem, ostendimus.

IX. Nona Diplophanarion adpellatur, & vti geminas (a quibus nomen accepit) turres, sic etiam portas duas habet.

X. Decima vulgo Græcis Porta Κυνηγοῦ siue Kynigi, sed rectius porta Κυνηγίου vocatur. Et Κυνήγιον in Basilicis suis Græci verterunt eum locum vrbis, qui Romanis temporibus Arena dicebatur: vbi videlicet vel homines cum feris, vel inter se feræ committebantur. Kynigion ad Vlachernas refertur, locus scilicet depressus & cõcauus, vbi Patriarchion erat meæ peregrinationis tempore, quod hoc anno 1587 pecunia redemit a Græcis Sultanus Murates III, vt istic messitam, sui nominis monumentum, condat. Id hactenus sæpe tentatum, impediuit Turcorum *Muphtis*: qui debere Muratem diceret prius ex ereptis Scacho terrarum terris annuos messitæ struendæ reditus constituere. Græcis ruinosum Constantini palatium vicissim concessit ædificandum in vsum tam patriarchij, quam patriarchalis ecclesiæ, de quo mox aliquid indicabimus.

XI. Vndecima nominatur veteribus Xylokerkos, caussa paullo post exponenda, nunc autem Hagiobazari porta, per quam scilicet ingrediũtur vrbem Hagiobazariotæ, trans sinum habitantes, e regione huius portæ. Nomen Hagiobazari significat vel sancti, vel sanctum emporium. Et emporij voce Symeon quoq; Magister cum aliis Græcis vtitur pro nullis clauso portis, aut nullis cincto muris opidulo. Sancti potius existimem dicẽdum emporium, vt intelligatur emporium sancti Mamantis, quod olim monasterium insigne, palatium augustale celeberrimum in historiis, pontem deniq; non minus nobilem, S. Mamantis adpellatum habuit. Heic enim effundunt sese in extremũ Ceratinum sinũ celebres illi priscis fluuioli Cydarus & Barbyses, nũc Machleua & Chartaricon, vt indicatum supra, cap. 139, qui quidem ad S. Mamantem ponte iunguntur. Hagiobazariotarum vox denotat incolas emporij S. Mamantis. Ceterum ad hanc portam Hagiobazari secundus est vrbis angulus versus terram cõtinentem,

tem, vbi ſcilicet incipiunt portæ murique terreſtres; ſic dicti, quod nec a ſinu Ceratino, nec a Propontide alluantur, ſed verſus Thraciam porrecti ſint. Veteres heic alteram poſuerunt vrbis Acropolim, velut in eius extremitate ſitam ſecunda, reſpectu primæ, quæ Byzantis arcem continet, vt oſtenſum cap. 139. Et habebat hic angulus olim arcem, dictã Pentepyrgion, a quinque turribus, vel Magnauram, vel τῆς ξυλοκέρκου, & palatium Xylinæ portæ apud Chalcocondylem, cuius interpretes vitioſe ſcripſerunt Xyllæ palatium, & peius interpretati ſunt ligneum. Hæc autem nomina frequenter in hiſtoriis Græcorum, Zonaræ, cedrini, aliorum, occurrunt. Explicatio prolixior alterius loci fuerit. Apud Leonardum archiepiſcopum Chienſem leguntur in epiſtola, de capta Conſtantinopoli, turres Aueniades: de quibus interrogatus a me Zygomalas, quænam ſcilicet eſſent: reſpondebat, dicendas eſſe non Aueniadas, ſed turres Anemanis, cuius eſt in hiſtoriis Græcorum mentio: planeq; volebat, has illas eſſe quinque turres, in altera vrbis acropoli, quas diximus Pentepyrgij nomen habere. Id autem verum eſſe, vel ex hoc intelligitur, quod Chienſis turribus adiungit Xyloportam, quæ a Xyloporta priori diuerſa, veteribus ξυλόκερκος dicta fuit propterea, quod artifices eam ſtruentes, magna in fundamento aquæ reperta copia, tignis plurimis ac palis in aqua defixis lapides iniecerint, atq; ita demum ædificij fundamentum firmum effecerint, vt eſt in libro de ædificiis vrbis. Nec abs re quis dixerit, videri palatium Xyloportæ potius ſcribendum Xylokerki palatium: ſcriptore librario vocem obſcuriorem hãc, cum notiori Xyloportæ commutante.

Duodecima Turcis eſt Egri capi, quæ vox obliquam portam XII.
ſignificat. Et reapſe ſic exſtructam vidimus, vt in eam non directo, ſed ex obliquo pateat aditus. Leonardi Chienſis epiſtola, quam diximus, Caligaream vocat: Græci, Caligariorum. Sic aũt a Caligariis ſiue ſutoribus eſt adpellata, qui calceamenta faciũt, a Turcis nominata Paſſumaggia. Inter hanc & proxime ſequentem portam, ſitum eſt ad ipſos muros, alto loco, palatium vetus

Blachernianum, quod Constantini iam vulgo vocant, vbi solebant elephanti hactenus ali. Hoc iam præterito anno Murates III Græcis loco patriarchij cõcessit, vt paullo ante diximus. Ceterum reperitur in Græcis historiis huius portæ Caligariorũ nomen antiquius, Porta Καρσία, siue obliqua: quod interpretari Turci videntur per Egri capi. Vrbis tamen ædificiorum liber Charsiæ portam voluit dictam, ab auctore vel conditore Charsia, qui vtentis colore Veneto factionis fuerit. Nam factiones olim quatuor erant in hippodromo decertantium equis, quos ἄντας Pindarus dixit, singulis bigis, trigis, quadrigis; ita distinctæ coloribus, vt βένετοι vel cærulei, λευκοὶ vel albi, πράσινοι seu virides, ῥούσιοι seu rubri, dicerentur.

XIII. Decimatertia est illa, cuius hoc annaliũ loco fit mentio, quæque nobis occasionem primam recẽsendi portas vrbis præbuit. Vocatur autem Hadrianopolitana, quod Hadrianopoli recta venientes, vrbem ingredi per eam soleãt. In hac porta periit oppressus in hominum turba Cõstantinus Dragases, vltimus Græcorum imperator.

XIV. Sequitur decimaquarta, recenti vocabulo Turcico dicta Top capisi, quo significatur porta bombardaria, siue tormentorum bellicorũ. Græci ante captam a barbaris vrbem nominabant S. Romani portam, sicut & Leonardus Chiensis, & Chalcocõdyles testantur: cuius tamen interpres Gallicus ex S. Romani porta facere portam Romanam fuit ausus. A bombardis eam Turcos arbitror adpellasse, quod obsidionis tempore tormenta bellica præcipue fuerint huic opposita.

XV. Proxima secundum hanc est decimaquinta, Turcis Geni capi, Græcis νέα πόρτα, quod portam nouam significat.

XVI. Inde peruenitur ad decimamsextã, videlicet Silyuriæ vel Selybriæ põrtam, quę a priscis χρυσῆ πόρτα, vel aurea porta nominabatur, & porta fontis. Nam extra portam hanc est hodieque fons, qui χρυσοπηγὴ vel aureus fons a Græcis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum historiis, quæ sæpenumero palatij πηγῆς siue fontis mentionem faciunt, & templi Deiperæ virginis ad πηγὴν siue

siue fontem. Interpres Cedrini plerumq; Pegen, & in Pege reddidit. Ædificia nunc diruta sunt, fundamentis adhuc exstantibus, & ipso fonte: quem hodieque Græcorum vulgus χρυσοπηγὴν adpellat, & inuisere magno concursu, certo anni tempore, veluti si Deiperæ templum adhuc incolume staret, consueuit. Aurea porta nunc etiam reliqua conspicitur, sed obstructa, nec id quod audit, aurea: satis elegans tamen, expressos e marmore continēs agonas siue labores Herculis, artificio non vulgari.

Hoc iam loco peruentum est, ab angulo vrbis secundo, propter muros vrbis terrestres circumambulando, ad oppositum huic angulum vrbis tertium: qui, sicut secūdus ille ad sinum Ceratinum extremum situs est, ita & ipse pertinet ad Propontidem: vbi deinceps latus vrbis reliquum mari alluitur, vsq; ad promontorium Byzantis, vel vrbis angulum primum. Ab hoc enim angulo primo latus vrbis vnum, videlicet aquilonale, a mari Ceratini sinus efficitur, vsque ad angulum secundum Pentepyrgianum: rursus ab altera parte mare Propontidis secundum latus vrbis, & meridionale quidem efficit, vsque ad tertium vrbis angulum Heptapyrgianum: occidentale vero tertium latus ab omnibus aquis immune, terrestri muro claudit vrbem, qui iuxta sinum Ceratinum a Pentepyrgio incipiens, ad Heptapyrgium iuxta Propontidem desinit.

Igitur Heptapyrgianum iam angulum nauigio circumuectis, XVII.
prima propter arcem in latere meridionali porta se nobis offert, ceteroqui numero decimaseptima, quam ab arce vicina portam ἑπτὰ γουλάδων, id est, septem turrium, voce mixtobarbara nominant. Obseruauimus in hac Græcam inscriptionem, quam dabimus alibi.

Secundum hāc proxima sequitur octaua decima porta, Tur- XIIX.
cico vocabulo Narli capi dicta: quo nimirum adpellunt ex insulis nauigia malis aureis, seu granatis, (ῥόδια nunc Græci vocant) onusta.

Decimanona vocatur Psomatiorū porta. Liber exstat apud XIX.
Græcos manuscriptus, de ædificiis vrbis, quem habemus. In eo

nomen portæ Psamatij reperitur, & Palatium Psamatij, & γηροκομεῖον Psamatij, quo domus significatur exstructa curãdis & alendis senibus. Originem vero nominis Psamatij legimus hanc in eodem libro, steuisse scilicet olim hoc in loco Psamatij, quoddam simulacrum, quod deastrorum cultor quispiam ceu deum coluerit. Christianos vero frequenter hominem ab eo colendo dehortantes, adpellasse simulacrum illud, quod ipse veneraretur, deum ψευμάτινον, id est, falsum & ficticium, quique nomen illud mentiretur. Ab hoc igitur idolo dei ficticij volunt ipsi loco nomen inditũ, vt Psamatij diceretur, id est ficticij dei locus: vulgo Psama dicente, pro ψεῦμα, quod est mendacium. Propter hanc vero portam Psamatij quondam & palatiũ erat, & γηροκομεῖον, vt diximus: vtrumque Psamatij nomen ob viciniam habens, & ab Helena Augusta, matre Constantini magni, vrbis conditoris, exstructum. Christianorum vulgus hanc portam nunc etiam San Matthia vocat, nomine corrupto ex Psamatia.

XX. Vigesima Græcis Contoscalij porta dicitur. In libro de vrbis ædificiis locus hic Contoscalinon adpellatur, & causa nominis adijcitur. Etenim ipsa porta velut intra sinum quemdam abscedit versus vrbem, & ab altera parte proximum sibi portũ habet pro triremibus, in mare se porrigentem, & muro circumdatum. Is portus olim quum pararetur, præfectum fuisse tradunt operis, velut ἐργοδιώκτην, Agallianum Turmarchum, (id Turmæ ducem significat, hoc est legionis, sex hominum millia complectentis, vt est apud Leonem Augustum in libro de bellicis adparatibus) qui cognomen Contoscelis habuerit, a breuibus tibiis. Gambacurtam Itali dicerent. Ab hoc adpellatam aiunt portam Contoscalinam, veluti contoscelinam. Ego vero pace Græcorum dixerim potius Contoscalinam vel Contoscalij vocatam a conta scala. Κοντὸς enim Græcis nunc paruus, vti quum Cedrinus ait, quemdam fuisse nominatum ab exiguitate staturæ Κοντολέοντα prætorem Cephalleniæ, & alium Κοντοστέφανον, ceu Leonem paruum, & Stephanum paruum. Scalæ nomen iam ante declaratum.

XXI. Vigesima prima Catergolimenis porta nuncupatur, a portu trire-

triremium, quæ vulgo ſunt Græcis Κάτεργα, ſicut & Κατεργάδες nunc adpellantur claſſiarij vel nauales ſocij triremium.

Vigeſima ſecunda vulgo nunc Græcis eſt πόρτα τῆς ἀρκούδης, id XXII.
eſt, vel vrſarum, vel vrſina, Turcis Tſchatlati capſi, a mactatione pecudum. Sunt qui nouam litoris portam nominant. Equidem crediderim eſſe antiquam. Ædificium rotundum extra muros in ipſo mari, vicinum ac vetus habet, vndique circumfluum, niſi qua terræ iungitur; in quo mactantur, excoriantur, & exenterantur pecudes: itemque feneſtras habet hæc porta marmoreas a latere, cuiuſdam ædificij vel palatij veteris, quod ipſis muris vrbanis incumbit. Heic aliquando pæne naufragium feciſſe recordor, quum animi gratia Wolfius Vngnadius Baro Sonneccianus, & Hieronymus Arconatus, & ego, Saraium Sultaninū, e Ceratino ſinu profecti, cælo primum ſereno, marique placido, circumnauigaremus: & oborta ſubito tempeſtate, non ſine periculo huc reijceremur.

Vigeſima tertia & vltima porta vocabulo Turcico nomina- XXIII.
tur Achur capiſi, quod Achurij portam ſignificat. Achurium vero Turcis eſt ædificium capax, aream habēs in medio, cuiuſmodi ſolent eſſe ſtabula pro regiis equis. Et arbitror eſſe Græcam origine vocem, vſucaptam a Turcis. Etenim ἀχυρῶνα vocāt Græci ſtabulum, a reponendis ſcilicet paleis. Sic Emir Achur, ſtabuli præfectus eſt in aula Sultanina, veluti capite 14 diximus. Itaq; propterea nomen hoc iſti portæ datū, quod per eam ſaraio Sultanino contiguam, inuehantur omnia curandis & paſcendis equis ac iumentis Sultani neceſſaria, quotquot intra ſaraium ſcilicet aluntur. Ab hac vltima porta, ſarai Sultanini murus trium in ambitu milliarium Græcorum incipit, iuxta quem ab altero ſaraij latere primam quoque portam vrbis collocauimus. Nec inter Achurij portam, & Horæam illam primam, vlla reperitur alia, quam qua ſecreto ſoli Sultano licet e ſaraij ſeptis ad angulū S. Demetrij prodire quoties ei ſic viſum eſt. Ac ſolet hoc facere multoties, quum eleganter ornatam marmoreis columnis domunculam ibidem habeat, intra quam velis obductam ſedens,

tam e ſinu Ceratino, quam ſecundo Boſpori fluxu in Propontidem præternauigantes intueri cum voluptate poteſt, ipſe conſpectus a nemine.

Sedenim ante, quam hanc portarum enumerationem claudamus, libet ex allegato ſæpius libro, de ædificiis vrbis, ordine recenſere veteres portas vrbis terreſtres, quæ illic ſolæ leguntur: ceteris ad ſinum Ceratinum Propōtidemque ſitis, ſilentio præteritis. Recitantur autem dumtaxat hæ quinque, ſumto ab extremitate Pentepyrgiana initio.

Prima vocatur ξυλόκερκος, ob eius fundamentum, defixis in imo palis factum. Nunc Hagiobazari portam dici notauimus.

Altera Charſiæ, qui ſcilicet ei condendæ præfuit. Turcis eſt Egri capi, ſiue porta obliqua.

Tertia πολυάνδριος, ab hominum multitudine dicta. Quippe traditum in hiſtoriis legimus, & in hoc ipſo de ædificiis vrbis libro, Theodoſium minorem Auguſtum terræmotu collapſos vrbis muros terreſtres curaſſe per Cyrum præfectum vrbanum inſtaurari: cuius quidem ea fuerit in opere maturando & vrgendo ſedulitas, vt intra ſexageſimum diem abſolutum fuerit. Hoc autem in opere, quum vna populi pars ab angulo Pentepyrgiano, altera vero ab angulo aduerſo Heptapyrgiano muros condere cepiſſet: ad hanc demum portam pars vtraque ſuis perfectis operis conuenit, eaq; de cauſa Porta πολυάνδριος, adpellata fuit, ab hominum multitudine, qui tunc iſtic cōuenerunt. Nunc Hadrianopolitanam vocari diximus. Et eſt illius is profecto ſitus, vt medium in muro terreſtri locum occupet, id quod equidem diligenter obſeruaui. Nam quum ab acropoli Pentepyrgiana, propter foſſas muri terreſtris, ad angulum vel acropolim Heptapyrgianam ituro, neceſſe ſit vnius horæ ſpatium impendere: tantumdem temporis a Pentepyrgio requiritur ad portam Hadrianopolitanam, quantum ab eadem ad portam Heptapyrgio proximam. Apud Leonardum Chienſem reperitur hac ipſa in vrbis ac murorum parte locus arduus (vt adpellat) Miliandri. Non alibi quærat hunc lector, quam ad portam Hadrianopolitanam

tanam vel πολύανδρον, correcto tamen prius vel enuntiationis, vel scripturæ vitio. Nam pro Miliandro equidem minime dubito reponendum μυρίανδρον, quod idem est cum πολυάνδρῳ: siue adeo per inscitiam vulgi factam fuisse dicamus Miliandron ex Myriandro, siue per oscitantiam scriptoris librarij corruptum nomen existimemus.

Quarta Κατωγαία, siue subterranea; cuius tamen nominis ratio nulla redditur. Respondet iam Topcapisi vel bombardariȩ portæ, quondam S. Romani.

Quinta Grȩcis πέμπτη fuisse dicta narratur, quod numero quinta scilicet inter portas esset terrestres. Olim auream portam vocauere, nunc Silyurianam adpellari ostendimus. Quod autem Geni capi siue noua porta non commemoratur, inter portas S. Romani & auream sita, propterea fit: quod nulla tunc fuerit, posterioribus scilicet exstructa temporibus, vt ipsum quoque nomen innuit.

Habes iam, benigne lector, insignem non portarum dumtaxat vrbis explicationem: verumetiam multarum præterea rerum declarationem, quæ mihi quidem aliquando Græcas & Turcicas historias lectitanti visæ fuere difficiles intellectu, ac perobscuræ. Tibi sane, remotis non paucis iam quasi salebris, iter idem ingressuro, minus pleraque tædij paritura confido. Vel ipsi tam a Turcis obsessæ, quam expugnatæ Constantinopoleos historiæ Chalcocondylis & Leonardi Chiensis, mirum quantum hæc expositio nostra lucis adferet.

MORS SVLTANI BAIASITIS, A FILIO *Selime veneno sublati.*

Non meminerunt annales dati a filio Selime Baiasiti per a- 201.
lios veneni, quod a nostris constanter adfirmatur: ipsis tamen expositionibus horum inter se non parum diffidentibus. Nos plerorumque narrationes sic recitabimus, vt integrum tamen lectori iudicium relinquamus. Spanduginus ait, Selimem patri

adiunxiſſe Ionuzem baſſam, qui curam eius gereret, omnesque res patris adminiſtraret. Interim tamen ſecreto cum Ionuze tranſegiſſe, venenum vt patri propinaretur. Itaque Baiaſitem prius, quam Dimotucum perueniſſet, vi veneni dati extinctum fuiſſe. Iouius addit, venenum ei præbitum ab Hamone Iudæo medico. Alij commemorant, Selimem metuentem, ne ſe bello in Anatolia contra fratres, Achmetem & Corcutem, occupato, rurſus imperium ſibi vindicaret pater: corrupiſſe medicum patris Vſtarabim, promiſſis ei ſingulos in dies annonis aſprorum mille, qui reditus eſſet annuus 9000 talerorum, aſpris 40 pro vno talero computatis. Itaque recepiſſe medicum, ſe Baiaſiti venenum pharmaco miſtum propinaturum. Ac tradidere quidam, venenum hoc fuiſſe comminutum pulueris inſtar adamantem. Vſtarabim in opido Tzurulo Baiaſiti auctorem fuiſſe ſumendi pharmaci, quo mirificus ſeni vigor totius corporis & animi rediturus eſſet. Adnuente Baiaſite, medicum altero mane Sultaninum ad cubiculum veniſſe: quumque dormientem adhuc reperiſſet, exſpectabundum ibidem hæſiſſe, donec euigilaret. Elapſo temporis aliquo ſpatio, quum non expergiſceretur: excitari iuſſiſſe, iamque experrectum interrogaſſe, pharmacone vti vellet. Illo adſentiente, Vſtarabim antipharmacis multo ante munitum, prægustatam ab ſe medicinam Baiaſiti præbuiſſe hauriendam: ſimul cubiculariis mandaſſe, ne quid ei potus ſubminiſtrarent prius, quam bene cooperto corpore ſudaſſet. Inde medicum ſe Conſtantinopolim ad Selimem contuliſſe, qui promiſſi præmij loco iuſſerit ei caput amputari: quod diceret, hominem ſceleratum ac infidum Sultano patri, eadem vſurum erga ſe quoque perfidia, ſiquidem hoc vti faceret, ab alio quopiam compellatus eſſet.

CRVEN-

CRVENTVM ET PARICIDIALE
Selimis imperium.

Sublato de medio patre, progreſſus eſt Selimes ad immanem ſæuiciam, fœdaque paricidia, ſolus vt rerum potiri poſſet. Frater eius natu maior Achmetes ad Arabicos fines profugiſſe dicitur, hoc eſt in Caramaniam, regno Sultani Cairenſis finitimam. Quippe non multo poſt ſequitur, eum ſuis tamdem e latebris cum milite Caramano contra Selimem prodiiſſe. Arabes etiam vocari Ægyptios, & Ægyptiorum Sultano ſubiectos, indicauimus capite 165. Muſtaphæ baſſæ mentionem paullo ante fecimus cap. 198. Fuit interfectus propterea, quod Achmetis eum filios, Muratem & Aladinem, de imminente ſibi a patruo Selime periculo, monuiſſe per celeres internuntios compertum fuiſſet. Meritas luit pœnas, ob perfidiam erga Sultanum Baiaſitem, herum ſuum, contra quem Selimi filio ſtuduerat. Fratrum filij, quos Selimes ſtrangulari iuſſiſſe traditur, more Oſmanidis recepto, qui nefas eſſe putant, Oſmanidarum ſanguine terrã conſpergi, numero fuere quinque: Muchemetes & Aladines, Sinanis Scachi filij: cum tribus filiis Sultani Muchemetis, vt eſt videre noſtra in Oſmanidarum genealogia. De Tekienſi prouincia dictum capite 57. Qui primus e ianitoribus regiis, & Azem Aga vocatur in annalibus, integre dicẽdus eſt Capizilar Azem Aga. Nomina iam aliquoties expoſita ſunt, & ſuo loco de Capizilariis agemus, qui Sultani Oſmanidæ ianitores ſunt. His præfecti ſolent eſſe vel quatuor, vel ſex, prout ipſi viſum Sultano. Vocantur autem vel Capizilar Baſſi, vel Capizilar Aga. De vocabulo Baſſa, capite 14: de Aga, 173 diximus. Qui primus aut ſupremus inter hos eſt, Capizilar Azem Aga nominatur. Etenim Azem ſupremum ſignificat. Notandum heic Caſanis Azemis Capizilariorum Agæ nomen. Quippe Geufræus ait, Corcutem incidiſſe in manus Boſtangis baſſæ, qui Selimis gener fuerit. Oſtendimus autem ſupra, capite 198, Boſtangim baſſam, Selimis filiæ nuptias cõſequutum in præmium perfidiæ, cognomen habuiſſe 202.

Ducaginoglis, ex caussa paullo post aperiēda. Nomen vero proprium huius Ducaginoglis erat, non Casam vel Casan, sed Achmet, quemadmodum ex ipsis annalibus deinceps adparebit. Et omnino Capizilar Aga diuersus est a Bostangi bassa. Quapropter in his Geufræus errauit. Opidum Egrigos Bellonio Grigos est, ad mare situm, versus sinum Aiassicū, qui priscis erat Issicus.

SELIMIS STATVRA. PROELIO VICTVS ET occisus Achmetes, eiusque filiorum exsilia.

103. Quod pumilionis Selimi nomen tribuitur, sic de sententia Spandugini est accipiendum: vt intelligamus, eum reliquo corpore fuisse oblongo, sed tibias habuisse breues. Eaque de caussa spectabilior erat in equo, quam si pedes incederet. Neapolis Caramaniæ Turcis sua lingua vocatur Genischeher. Et annalium heic notanda verba sunt, quæ sæpius repetunt, has res in Caramania fuisse gestas, quo se contulerat Achmetes, vt auxiliis Sultani Ægyptij siue Cairensis e propinquo cōtra Selimem vti posset. Leonis quidem Augusti nouella de thronis Neapoleos meminit, episcopatus metropoli Stauropolitanæ in Caria subditi. Hinc adparet, errare Iouium, qui pugnatum ait prope Prusam in amplissima planicie, quæ nouæ terræ, Cliugua Italica, vel nouæ ciuitatis adpelletur. Et proficiscitur hæc eius inde alucinatio, quod alia sit haud procul a Prusa, vel Nicæa potius Neapolis siue Genischeher, de qua superius capite 17 & 23 dictum. Ea tamen procul admodum distat a Neapoli Caramaniæ. Nec video, quo possit esse loco tanta planicies, actātorum exercituum capax, in vicinia vel Prusæ, vel Nicææ, vel Genischeheris siue Neapoleos, huic proximæ: quum istic perpetua vel iuga sint, vel cliui saltim montis Olympi. Taceo, superius aliquoties in annalibus hisce reperiri, Caramaniæ begos cum Osmanidis bella gerentes, si hostibus impares se viderent, in montuosa regionis suæ loca se recepisse: quæ quidem illæ ipsæ latebræ sunt, in quas se cum milite suo Sultanus Achmetes, Selimi fratri copiis impar,

abdidit

abdidit; & quales in vicinia Prusæ nullas habere potuisset. Ideoque non abs re dicitur Achmetes ab initio belli, transeunte cum copiis in Asiam Selime, veluti fratre debilior ad Arabicos profugisse limites, hoc est, in Caramaniam: vnde nusquam hactenus prodiisse legitur, multoque minus præsenti cum discrimine rerum suarum in Bithyniam fratri subditam se contulisse. Filiorum, quos duos reliquit superstites, Muratem & Aladinem, in his quidem annalibus nulla exstat mentio: sed ab aliis, præsertim Menauino, teste oculato, commemorantur. Aladinem euasisse fuga, narrat Iouius; & in itinere, quo se conferebat ad Ægypti Syriæque Sultanum, amicum paternum, febri exstinctum. Muratem vero referunt omnes ad Ismailem Sophinum, Scachum Persarum, se recepisse: qui filiam ei suam dederit vxorem. Quippe constat, vtrumque principem tam Achmeti patri, quam filiis, aduersus Selimem fauisse: quod esse sibi propemodum ante fores cernerent formidabilem illam Osmanidarum potentiam, quam bellis ciuilibus debilitatam cupiebant, ne cum vtriusque detrimento longius serperet: vti sane mox ab hisce motibus Sultanos Ægyptios cum Mamelucis suis ad internicionem deleuit, Sophinos tum primum exortos grauiter adflixit: tametsi nihil hactenus in hos, arcano quodam Dei iudicio, summis licet vsi viribus, efficere potuerint Osmanidæ, quod spem eis opprimendi regni Persici certam præbere queat. Id eo maiori dignum admiratione, quod insolentiores perpetuis hactenus, & infinitis prope contra quosuis populos facti victoriis, nihil non vi sola præpotentis imperij, tum prosternere, tum diruere se posse iactitant. Ergo Romani tamdem illius Pindari verum esse, suo cum interitu, discant oraculum:

Vis consili expers mole ruit sua.
Vim temperatam Dij quoque prouehunt
In maius: iidem odere vires
Omne nefas animo mouentes.

SELIMIS ADVERSVS ISMAILEM SOPHINVM expeditio. Prælium in planicie Zalderana. Iouius emendatus. Ordu. Orda. Fossatum. Tuldum. Tebris. Sultania. Kemach.

204. Huius belli causæ intelliguntur ex indicatis capite præcedenti, de recepto præsertim hospitio Murate, Achmetis F. Iouius exercitum Selimis habuisse tradit hominum ducenta millia, duplo maiorem numerum faciũt annales. Idem vocat Ismailis primarium ducem Vstaoglim, qui nostris annalibus Vstagelu ogli, vel Vstazelu ogli, rectius quidem haud dubie, nominatur. Id filium Vstageluis significat. Quis autem fuerit hic Vstagelues, non exprimitur in annalibus. Iouius statim post expositum prælium Selimis contra Persas, & occupatum Taurisium, narrationem belli Turcorum aduersus Costageluem Aladuliorum principem subijcit. Idem bellum Turci quoque mox gestum referunt, sed aduersus Aladeulem Dulgadiris prouinciæ Ducem. Ergo iam animaduertisse videmur, huius Dulgadirensis regionis principes habuisse nomen Aladeulis in genere, cuius supra facta mentio capite 163, sed singulis tamen præterea peculiare quoddam fuisse nomen; adeoque deuictum hunc ab exercitu Selimis Vstazeluem fuisse vocatum, cuius filius fuerit Vstazelu ogli, supremus belli dux apud Ismailem Sophinum, qui Zalderanis in campis occubuit. Hinc igitur emendandus Iouius, & pro Vstaogli reponendus Vstazelu ogli: rursumque pro Costagelu, scribendus Vstagelu. Planicies Zalderan legitur in annalibus, qui Iouio sunt campi Calderani. Situs horum ex eo percipitur, quod dimicatum tradit idem non procul a ciuitate Choi, quæ priscis Artaxata fuerit dicta. Malcozoglis siue Malcozides prior, Turcis est Thur Ali beg, Iouio Thurabeus, vocabulo hinc itidem corrigendo: alter Mahomet, quem annales non nominant. Turci vulnus inflictum fuisse Scacho tradunt a Malcozide, Iouius ictu sclopeti læsum ait sub humero sinistro, non grauiter tamen, & incerto vulneris auctore. Orda Turcis est Ordu.

Proprie

Proprie quidem hoc vti vocabulo solent pro foro castrensi rerum venalium, sed interim generaliter etiam pro castris seu fossato pötius, vt adpellat Leo Sapiens Augustus, accipitur: itemq; pro tuldo, quæ Græcis vox in historiis reperitur, & in Leonis Augusti libro de bellicis adparatibus sic definitur, vt impedimēta vasaque militum, & omnes res necessarias complectatur; nimirum famulicia siue pueros, & iumenta, siue sagmaria, reliquaque animalia, & si quid præterea rei ad vsum fossati milites secum vehunt, trahunt. Germani Trossum adpellant. Hæc proprie vox hoc in loco Turcicæ Ordu respondet. Notum, apud Tataros aulam, seu castra, seu comitatum Chanum siue regum adpellari ordam. Apud Beluacensem Ioannes de Plano Carpi, legatus Pontificis ad Tataros, curiam regis interpretatur, & stationem imperatoris ac principum, itemq; tentorium ducis. Sed heic, vt diximus, tuldum Persici regis in prædam cessisse Turcis intelligitur: vti mox etiam sequitur, vnam ex Ismailis vxoribus in orda fuisse captam. Solent enim mulieres, si quæ sequuntur castra, tuldi pars esse. De Tebrisio supra quædam exposuimus cap. 187. Ptolemæi Teruam esse, plerique putant, & transpositis fortasse litteris Teure scribetur rectius: Hebræorum Susam, Iouius autumat. Id quidem hoc loco minime silentio prætereundum, quod a Choi propter quam vrbem pugnatum fuisse diximus, 80 milliaribus Asiaticis vel Romanis Taurisium distet. Addendum & hoc, commissum fuisse prœlium die 26 mensis Augusti, anno Christiano 1514. Sultaniam denique Iouius idem fuisse putat exstructam e ruinis Tigranocertæ. Fiet eius infra quoque mentio, in expeditione prima Sultani Soleimanis aduersus Persas. De Carabago explicatum capite 63, de Amasia capite 6. Ciuitas hodie dicta Kemach in Armenia, quondā metropolis erat Armeniæ Camachus, vt eam Leonis Augusti nouella de thronis adpellat, & indicatum a nobis est superius capite 5. Peucerus corrupto vocabulo Ciamassum nominauit. Sansouinus quoq; Iamacam vitiose, pro Camaca vel Camaco, scripsit: errorem Laoniceni sequutus interpretis.

BELLVM DVLGADIRENSE. MORS DVCIS Vſtageluis vel Aladeulis.

205. De Dulgadiris prouinciæ finibus dictum ſupra, capite 163. Duces eius, ſiue reguli, Turcomani erant, non Chriſtiani: regio ipſa tota montuoſa, Tauro & Antitauro incluſa. Dreſſerus ſimpliciter Cappadociam vocat, ſed non recte. Bello cauſam præbuit, quod huius regionis Ducis Vſtazeluis filius, vt dictum, hoſti Selimis & Oſmanidarum Iſmaili Sophino militaſſet: quodq; pater, occiſo Calderanis in campis filio, Tauriſio proficiſcentem verſus Amaſiam Selimis exercitum, in cliſuris montium, & impeditis itinerum anguſtiis, fluminumque tranſiectionibus, adflixiſſet. Sinanis baſſæ meminimus ſupra, capite 177. Vſtazeluis a Sinane capti, eiusque iuſſu necati caput, a Selime Venetias, *pro* Turcorum more, miſſum fuit. Subſtitutus huic Alis begus, *infra* nominatur Scachi Suarenſis filius, initio regni Soleimanis, ad annum Chriſtianum 1522, vbi plura de hoc exponemus, capite 219.

SELIMIS IN BASSAS SVOS SAEVICIA. Ducaginogli. Ducagini reguli. Catalogus paricidiorum & cædium Selimis.

206. Piri baſſa Turcis eſt is, quem hiſtoria belli Rhodij Pyrrhum Græco nomine vocat, vt Aiacem Iouius itidem adpellatione Græca dixit, qui Turcis eſt Aigas. Ducagini filius Turcis eſt Achmet baſſa Ducaginogli, cuius obiter facta mentio, capite 198. Natus fuit Ducagina familia, quam Iouius ait illuſtrem fuiſſe in regione Naupactia ſiue Lepantina, ſicut iam dicitur. Ego vero hanc fuiſſe celebrem inuenio apud Epirotas vel Albanenſes, in quorum regione Barletius Ducagini meminit, loci vel opidi cuiuſdam, cui cum imperio præfuerunt olim, & a quo familiæ nomen hoc inditum fuit. Annales Venetorum tradūt, anno Chriſtiano 1444 Paulum & Leccam Ducaginos fratres, Tamuſij filios, cum ditionibus ſuis in Albania, Venetæ ſe reipublicæ fidei permiſiſſe. Iouius hunc Ducaginoglim ait infamem fuiſſe plu-

ribus

ribus vitiis, auaricia, ambitione, perfidia. Filio Selimi patrē Baiasitem prodendo, nuptias filiæ ipsius impetrauit, vt ante diximus. Causa mortis heic verius est exposita, quam ab aliis, qui necatū volunt ob expilatas prouincias, quibus præfuisset. Atqui Vezirazem bassa, quo munere dicunt annales functum fuisse Ducaginoglim, quum occideretur, nō prouinciam quamdam administrat: sed ad Portam suprema cum potestate, velut ad clauum totius Osmanidarum imperij sedet, nec nisi grauissimis de caussis aliò solet ablegari: quod in Sinane prius, deinceps accidisse meminimus in Osmane Vezirazeme contra Persas misso, cuius loco tunc Prouezirazemes ad Portā cōstitutus fuit Mesites bassa, spado vetulus, nunc saluis annonis rude donatus. Oturaziacū Turci dicunt. Præter Ducaginoglim, referūt annales ab Selime necatū Ischenderē bassam, qui & ipse gener ipsius erat, & Tazisadem Cadilescherū, & Seguanem bassam, (officij vocabulū est, explicatū cap. 190) qui nomen habuerit Bal Gemes. Id hominē significat melle non vescentem. Hæc de procerū Selimis cædibus hoc tantum loco memorantur. Addamus & alias, aliis temporibus ac locis perpetratas. Mustaphæ necē prodidimus supra, cap. 202. Chendenū bassam Iouius trucidatū refert ante, quam contra Sophinū Ismailem in Persiam progrederetur: quod vir magno rerū vsu præditus, iter hoc grauibus de causis ei dissuasisset. Chuseinem bassam, Vezirē suū, simili de causa deinceps iussit interfici, quod ei per solitudines Arabię Cairū petituro cum maximis copiis, auctor esset, ne temere tāto cū exercitu tam periculosum iter ingrederetur, vt in annalib. expositū legimus. Ægypto potitus, Ionuzem bassam, (Ianū male Geufræus & alij vocant) a Cheire bego per calumniā delatū, seu furore quodā impulsus, e medio sustulit, vt est in annalib. Colligamus immanis iam belluę diritatis inauditæ facinora. Primū octo paricidia, prorsus enormia, quibus patrē veneno peremit, Achmeti Corcutiq; fratribus 2, & 5 fratrū filiis laqueo fauces elisit: procerū deinde maximorū cædes totidē, Mustaphę bassę Vezirazemis, Cheudeni bassę, Ducaginoglis Vezirazemis bassæ generi sui, Ischenderis itidē bassæ

generi, Tazisadis Cadileſcheri, Balis Gemis Seguanis baſſæ, Chuſeinis baſſæ Veziris, & Ionuzis baſſæ: quæ ſane omnia quonam modo legatus Venetus, Aloyſius Mocenicus, vſque adeo eleuare potuerit, vt nihil fuiſſe barbarum in hoc tyranno dicere ſit auſus, mihi quidem mirari ſubit.

SELIMIS ADVERSVS AEGYPTI SYRIAEQVE Sultanum expeditio. Canſaui Gauri. Mameluci. Circaſſi, ſiue Quinquemontani.

207. Simulaſſe dicitur Selimes, alteram aduerſus Iſmailem Sophinum expeditionem ſe ſuſcepturum, quum reapſe Sultanũ Cairenſem inuaſurus eſſet. Id aſtu fecit, ne præpotentes duos *hoſtes* ſimul in ſe concitaret: qui quidem inter ſe reconciliati fuerant, animaduerſo Selimis inſtituto, non minus Ægyptij, quam Perſæ interitum quærẽtis. Præterea ſtimulos addebat Selimi Cheitbegus Halepi, (Iouius & alij Caiarbeium non recte vocant) qui ſuo cum Sultano inimicitias exercens, defecturum ab eo ſe nuntiabat, ſi propius ad Halepum cum exercitu Selimes acceſſiſſet. Canſaui Gauri nomen eſt Sultani Cairenſis in annalibus hiſce Turcicis, qui nõſtris corrupta voce nominatur Campſon Gaurius. Hũc Selimes prœlio vicit, in quo Sultanus ipſe cæſus occubuit. Cairbeium quoque, vel Cheirem begum, hoc prœlio cecidiſſe, Geufręus tradidit: cui tamen deinceps Ægypto capta Selimem commendaſſe Cairum, in his annalibus expreſſe legitur. De Mamelucis abunde Iouius & alij ſcripſere, quæ paucis dumtaxat adtingamus. Cepere ſub Friderico II Auguſto. Durauit eorum ſocietas vel ordo cum imperio CCC plus minus annis. Nomen ipſum ſignificat militem, qui ſtipendia facit. Et militabant Sultano, perpetuisque bellis exercebantur, equeſtris rei præſertim peritiſſimi. Moriente Sultano deligebant alium e corpore ſiue collegio ſuo, liberis ſuffragiis. Plerumq; tamen Emirũ maiorum, qui numero quatuor erant, auctoritate dignitateq; Sultano proximi, ratio haberi ſolebat. Electus cuique Mameluco centum

centum Seraphinos pro felicibus auſpiciis imperij donabat. Omnes neceſſario vel Chriſtiani erant, vel ex Chriſtianis parentibus nati; nec in ordinem ſuum vel Arabes, vel Saracenos, ſiue Mauros, vel Hebræos, vel Turcos admittebant. Maior eorum pars e Circaſſis conſtabat, in pueritia captis, aut pretio diſtractis. Eam ob cauſam Zercas ſiue Cercas quoque vocantur a Turcis, ob Circaſſorum inter Mamelucos præcipuum numerum: quæ natio nomen Quinquemontanorum habet, Iberis ſiue Georgianis vicina.

TOMMANBAI, SVLTANVS VLTIMVS Ægypti. Vlu Duueidar. Emir Quibir.

Quem noſtrorum hiſtoriæ Tomumbeium vocant, Turcis 208.
eſt Tommanbai, nomine non vitiato. Quod officium, quæue dignitas fuerit eius, qui dicitur heic Vlu Duueidar, ex ipſo annalium contextu intelligitur. Initio commentationis huius, capite tertio, Vlu ſignificare notauimus excelſum. Petro Martyri Mediolanenſi in deſcriptione legationis Babyloniæ, non Vlu Duueidar, ſed Emir Chebir adpellatur, quod Arabibus eſt Emir Quibir, id eſt, magnus Emir. Ea vox a nobis capite primo & 14 ſuperius eſt explicata. Martyr adijcit, Emir Quibir eſſe magiſtratum primum poſt Soldanum, idque propterea, quod exercitibus præſit. Ergo Sanſouinus & alij falluntur, qui huius in hiſtoriæ narrationibus ex Tommanbai Vlu Duueidare, vel Emire Quibire, fecerunt Admiralium Alexandriæ. Reperitur etiam apud Geufræum Derdar Quibir, vt apud Andream Cambrinium Florentinum, & alios, Magnus Diadarrus. Vtrumque mutilatum ex Duueidare. Nec Geufræus ſibi conſtat in hoc explicando, quum modo magnum Mariſcallum, modo Præfectum vel Admiralium, modo magnum ſtabuli comitem interpretatur, qui Græcorum in aulis erat ὁ μέγας Κονοσταῦλος. Si Petro Martyri, vt oculato teſti, fides habenda, qui hunc præfuiſſe dicit exercitibus: fuerit ſcilicet is apud Ægyptios Vlu Duueidar, qui Serasker nunc apud Turcos eſt, aut qui μέγας δοὺξ apud Græ-

cos imperatores olim dicebatur. Nam μέγας στρατοπεδάρχης esse non potest, quem Prætor Græciæ noster cum Beglerbego cōparat. Eius verba superius exscripta leguntur, capite 66.

MELICVL VMERA. ZAMBERDI GASALI. GAZA. Zozimus Gazæus. Remle. Rama. Rammola.

269\. Vocabulum Melicul Vmera, nomen eius Officij siue dignitatis denotat Arabica lingua, quondam Mamelucis vsitata. quæ apud Turcos est vel Beglarbegi, vel (vti vulgo pronūtiatur) Beglerbegi, hoc est, domini dominorū, qui sangiacos scilicet, aliosq; begos sub se habet. Vide prolixius explicata cap. 14. Zamberdi Gasali, nostris est Iamburdus Gazzelles. Equidē hactenus operā dedi, vt minime corrupta nomina, præsertim propria, singulis in linguis ederem. Gaza, cuius in his annalibus paullo ante mentio fit, nota est Palæstinæ ciuitas, quæ viros illustres aliquot dedit: & inter alios, Zosimum Gazæum, oratorem eloquentem, licet paganum, qui necatus ab imperatore Zenone fuit, homine crudeli & malitioso. Is est editus a nobis auctor historiæ Zosimus Comes, & ὑποφισκοσυνήγορος, quod nomen illum significat, qui fisci aliquando fuit aduocatus. Eum Karulus Sigonius V.C. singulis septimanis pagellatim, quum ederetur, a me per veredarios, opera Petri Pernæ Boloniam Basilæa missum, historiæ suæ de imperio occidentis inseruit, nulla beneficij mei vel vnico verbo mentione facta: cui tamen anno 1581 se Boloniæ inuisenti, quum ex Sabaudi Ducis aula discedens, ad Ferrariensem cum Ducis Augusti Septemuiri Saxonis legato, Andrea Paullo, viro amplissimo, & amico singulari, comitandi eius causa proficiscerer, magnas sane gratias agebat, ingenue fatendo, minime se suū illud opus absq; mea communicatione Zosimi, cum laude publicaturum fuisse. Nec dissimulabat se, quum in sepulcrum suū (sic enim adpellabat bibliothecam) me deduceret, Romam profectum petiisse copiam sibi fieri pellegendi Zosimi, qui esse ferebatur

rebatur in Vaticana: nec tamen id a Gregorio XIII P. M. licet adhibitis intercessoribus illustrissimis ac primi nominis & loci Cardinalibus, Farnesio & Estensi, certis de causis impetrare potuisse. Quo plus, ore tunc quidem rotundo, mihi se debere profitebatur. Sed enim ad annales vt redeamus, quod heic memoratur Remle, opidũ Palæstinæ, varias adpellationes habet. Nam & Remle, sicut heic, & Ramma, & Rama, & Rammola Mauris, qui Arabes sunt, ac finitimis nominatur: quod vocabulum terram arenosam significat, & a Turcis est mutatum in Remle. Distat x, vel xii, plus minus, milliaribus Asiaticis a Giaffa, quæ sacris est litteris Ioppe, sic ab Iapeto vel Iapheto dicta, quod versus Europam, ab Iapheti filiis inhabitatam, portus eius celeberrimus spectet.

CVDSIMVBAREC. IKINDI. MESSIT AXA. Iadsunamasi. Cubei Sahara. Cuba. Trulla. Naos dromicos.

Selimes in Ægyptum cum exercitu profecturus, quum ab 210.
Hierosolymis non procul abesset, morem tyrannorum sequutus, quibus in ore preces hæ perpetuo sunt,

Da mihi fallere, da iustum sanctumq́ videri, ciuitatẽ Musulmanorũ etiam opinione sacram sanctam inuisere voluit. Hæret enim hodieq; Turcorũ in animis ea siue religio, siue superstitio: vt voti rei, Meccha sua visitata, non se legitime soluisse votum arbitrentur, nisi Bethlehemam quoque, Christi cunis nobilem, & Hierusalemam adierint. Vocant autem Hierosolyma, vel Hierusalemam, lingua sua Cudsimabarec, quod nomen significat locum benedictum vel inclytum. Vespertinæ preces Turcis sunt Ikindi nemas, quæ nimirum medio concipiuntur inter meridiẽ & occasum solis spatio. Concepit has in messit axa, id est in alba messita, siue templo Turcico. Nocturnas, quæ Iadsunamasi Turcis adpellantur, & interuallo medio dici solent inter occasum

ſolis & mediã noctem, peregit in Cubei Sahara, ſiue Sehara: vocabulo denotante templum in ſpatioſa ſitum area, & cui faſtigiũ impoſitum eſt formæ rotundæ. Tale faſtigium Euagrio, ſcriptori eccleſiaſticæ hiſtoriæ, θόλος dicitur: Græci recentiores, vt Zonaras, Cedrinus, alij, Trullum & Trullam nominant: vti quum Cedrinus ait alicubi, Trullam ſanctæ maioris eccleſiæ furnicam corruiſſe: quibus in verbis furnica ſignificat habentem formam furni, hoc eſt rotundam, non in longum porrectam, cuiuſmodi tectis cooperta templa Græcis ναοὶ δρομικοὶ vocantur. Vox Cubei ne Italis quidem eſt ignota, veluti quum Venetorum in annalibus legitur, anno 1416 ignem exuſſiſſe cubas templi S. Marci, plumbo tectas. Intelligitur autem hoc annalium loco per Cubei Sahara, templum Solomonium hodiernũ Hieroſolymis, quod & cubam habet eiuſmodi, Turcicis templis familiarem, & ampliſſimam circa ſe complectitur aream.

RVRSVS AETHIOPES SIVE MAVRI, PRO Aegyptiis & Arabibus.

211. Cur Ægyptij & Arabes, olim Sultani Cairenſis ſubditi, nominentur Æthiopes ac Mauri, a nigro colore corporum, diximus ſupra, capite 165. Sanſouinus expreſſe hac in hiſtoria, Cairi ſiue Misziris (vt nunc adpellari, capite 61 notauimus) incolas Mauros vocat, vulgari conſuetudine. Paullo etiam poſt ſequitur heic in annalibus, interceptum ab Arabibus & Æthiopibus Tommanbain, Selimi fuiſſe proditum. Ceterum transfugæ dumtaxat heic vnius meminerũt annales Turcici, ſed hiſtorici noſtri duorum, qui Mameluci fuerint, natione Albanenſes vel Epirotæ. Feciſſe tradunt hos transfugium ad ciuem popularemque ſuum, Sinanem baſſam, eiq; conſilia Sultani Ægyptij cum inſidiis detexiſſe.

REGII

REGIO SAIT, AEGYPTI PARS.
Aythonus emendatus.

Quod vrbem Cairum ingreſſi dicuntur Selimiani milites, id factum aiunt alij per eam portam', quam noſtri Baſſuellam vocant, & de qua paullo poſt amplius agemus. Regio Sahid Ioanni Leoni Aphricano ſuperior Ægyptus eſt, quam Thebaidis prouinciā dixere veteres. Aythonus cap. 54, vt etiam annales hi Turcici, non Sahid, ſed Sait, hanc adpellat; & primam ac maiorem (id eſt maximam) Ægypti prouinciam facit: quo loco notandū obiter, ſecundam prouinciam eiuſdem Ægypti vitioſe ſcriptam Demeſor, pro quo reponendum ſine dubio diuiſis vocibus, De Meſer: quod Gallica phraſi denotat prouinciam Meſerenſem, hoc eſt vicinam vrbi Meſer, quam rectius capite præcedenti diximus nominari Miſzir, aut Miſſir. Ibidē quinta prouincia cum vrbe Damiata, non eſt Æliopolis, ab Ælio Pertinace Auguſto ſic vocata, quod auctori Platinæ credidit Reineccius: ſed Heliopolis, quaſi ſolis ciuitas, vt in eadem Ægypto quondam erat Hermopolis, Mercurij ciuitas; Panopolis, Panis ciuitas: & aliis a Diis aliæ nominatæ reperiuntur, etiam a ridiculis illis Ægyptiorum numinibus quædam, vt a canibus Cynopolis: a lupis, Lycopolis: a felibus, Æluropolis. Plures Elias noſter Cretenſis in Nazianzenum, quodam loco recitat. Corrigitor hoc etiam in illo ipſo Aythoni capite, quū dicit, haberi carnes craſtinas, hædinas, gallinaceas: vt lector malit carnes caſtronias, id eſt, veruecinas, quam craſtinas. 212.

MESSITA DICTA CHASANIS ZAMI.

Auctorem huius meſſitæ ſiue tēpli Cairenſis Chaſanem vocant annales hi Turcici, rectius proculdubio, quàm vel Ioannes Fraxineus, apud quem Heſſin legitur, vel Helſerichus in itinerario, cui ſcribitur Heſſen, pro Chaſan. 213.

TOMMANBAIS SVSPENDITVR. FINIS REGNI Sultanini & Mamelucorum. Bab Suvveile.

214. Memorabilis est fœdus hic Tommanbais interitus, & Ægypti Syriæq; Sultanorũ regni finis. Suspẽsus fuit Tommanbais xi die mensis Aprilis, anno Christiano 1517, vt Sansouinus adnotauit. Sumtum hoc de ipso supplicium ad portam Bassuellam, vt idem retulit, quum prius ignominiæ causa laqueo ad collũ adpenso, per vrbem mulo insidens circumductus fuisset. Peucerus Basuelam Syriç portam nominat. Sed melius annales indicauere locum in vrbis vmbilico, cui nomen Bab Subeile vel Suveile, quorum illud significat portam, hoc plateam.

MORBVS ET MORS SELIMIS, IN LOCO FAtali. Dephterdarlar. Bairam maius & minus.

215. De pago Inzua dictum superius, numero 74. Non procul abest a Zorlo, siue Zurulo, siue Ciurlo Iouij, de quo dictum itidem cap. 26 & 193. Nec longe a Zurulo distat is locus, qui Selimi fatalis propter impietatem erga patrem bis exercitam, prœlio cõmittendo, venenoq; præbibendo, de quo dictum cap. 201, fuit. Et bis hoc loco Turcici quoq; fatentur annales, fatali Selimẽ loco diem suum obiisse. Causam mortis adtulit ei pustula siue carbunculus pestilens, vt Turci memoriæ produnt. Sansouinus ex aliis refert, plagam fuisse corrosiuam, instar gangrænæ: quod equidem non puto, propter interitum Selimis subitum, quũ gangræna tardiores plerumque progressus faciat. Dephterdari siue Dephterdarlari, sunt vel Rationales, vel quæstores, vel (vti nunc adpellamus) præsides & consiliarij cameræ. Bairam, maximum Turcis festum est, instar paschatis nostri, quod mense Ramazane celebrant, quo & ieiunium suum seruant, integro mense 30 dierum, a crepusculo matutino, vsq; ad solis occasum, nihil cibi potusue sumentes: & absoluto ieiunio, suũ hoc Bairam, paschatis in morem, peragunt. Duplex aũt Bairam Turcis in vsu est. Vnum, mense Ramazane, de quo nunc agimus; & quod Buiuc,

siue

ſue maius, aut mgnum adpellant. Eius ſupra meminimus, cap. 11 & 33. Alterū, ſexaginta plus minus ab hoc diebus celebratur, & Chazilariorum Bairam dicitur, hoc eſt religioſorum, qui peregrinationem voti ergo ſuſcipiunt, ad viſitandum Mahumetis Prophetæ ſui ſepulcrum Mecchanum, vt indulgentias peccatorum ſuorum iſtic impetrent. Quippe ceteri ad huius obſeruationem Bairani non tenentur. Ideoq; Cutzug Bairam ab eis adpellatur, vti feſtū minus, aut paruum. Neq; vero ſibi quidquam ad impetrandum veniam admiſſorum facinorum, prodeſſe putant ſolam Mecchani templi viſitationem: in Bethlehemā quoque, cum Hieroſolymis adeant, vti paullo ante ſignificabamus. Hinc vero certum mortis Sultani Selimis tēpus colligitur alioqui controuerſum. Quippe legitur apud Iouium, exſtinctū Selimem anno Chriſtiano 1519, die 14 menſis Februarij: quū Sanſouinus, & alij, verius omnino tradāt, id accidiſſe mēſe Septembri, anno 1520. Quippe Buiuc Bairam tunc inſtabat, quod Selimes celebraturus erat Hadrianopoli, ſi ſuperſtes fuiſſet.

SOLEIMANES INITIO REGNI BELGRADVM obſidet. Burgurdelen cum ea capit. Sabacz. Sabatia.

Cauſa, cur regnum auſpicatus Soleimanes, Vngaris mox bel- 216.
lum inferret, non erat alia reapſe, quam certa ſpes occupandi Belgradi, cum ceteris eius regni prouinciis & opidis, rege Ludouico, Vladiſlai F. necdum per ætatem ad gubernandum idoneo, & procerum ſuorum, tam ſæcularium, quam eccleſiaſticorum contemtui expoſito: qui poſthabita dignitate regis, & ſalute reipublicæ, ſuis dumtaxat commodis, ambitioni, luxui, faſtuiq; ab hominum memoria inaudito, ſtudebant. Occaſionem vero pacis abrumpendæ, Spanduginus hanc expoſuit: quod legatus Soleimanis, ad denuntiandum Vngaris bellum miſſus, ni tributum Soleimani ſoluiſſent; non modo non exceptus ab eis honorifice, verumetiam tractatus præter legatorum ius fuerat: idq; propterea, quod vindicare ſe de Sultano Turcico vellent, ob igno-

miniose ac insolenter habitos a Selime prius legatos suos. Borgurdelen vero Soleimanes præcipiendam putauit, ne qua Sauo secundo Belgradēsibus obsessis, ad quorum is mœnia Danubio iungitur, venire subsidia possent. Quippe Borgurdelen Turci vocāt illud in ripa Saui fluminis opidum, quod Vngaris Sabacz adpellatur, cinctum vndique Sauo, in quem Drinus ibidem, ac Baconsius amnes, influunt. Bonfinius refert, anno Christiano 1470 initam fuisse vel occeptā ædificari molem Sabaz, cui nomen Turcus indiderit, vti Sabaz vocaretur, quod Turcica lingua mirabile quid significet. Intelligit autem Turci nomine Sultanum Muchemetem, Baiasitis patrem, Selimis auum, Soleimanis proauum. Quippe Muchemetes, a Belgradi obsidione, anno Christiano 1456, inuicti ducis Huniadis virtute turpiter reiectus, hanc exstruere 14 post annis arcem voluit ad Sauum, e regione Sirmiensis agri: vt inde fines Vngaricos inuadere prohibitu posset. Hinc nouæ munitioni superbum nomen datū Bonfinius putauit. Sed postea tamen Sabatiam, veluti Sauatiā, a Sauo flumine potius dictam fatetur. Rex autem Matthias, Huniadis filius, anno Christiano 1475, Muchemete adhuc superstite, Sabatiam vi expugnatam recepit: a quo tempore nostrorum in potestate mansit ad hoc vsq; bellum Soleimanicum. Alba Græca potitos Turcos notauere nostri anno 1521, die 24 Iunij.

RHODI OBSIDIO. MERMERE. MARMORA. Portus Physicus.

217. De Mentesiana ditione dictum supra, cap. 13. Videnda quoque Natoliæ tabula Geographorum principis Ortelij. Mermere Turcis adpellatur opidum Anatoliæ maritimum, a cuius portu distat interuallo non magno Rhodus. Opidi nomen Græcis est Marmora, portus autem, Phisco, pro quo legitur in Ortelij Natolia Fischio, non recte tamen, quādo Physcus etiam Sophiano scribitur. Situs est e regione portus Rhodij, qui ab hoc dumtaxat XVIII milliaribus Græcis disiungitur.

MEGA-

MEGALO MASTOR RHODI.
Stankoi. Bedrum.

Græca voce Turci quoq; μεγάλον μάστορα vocant magnũ Rhodi Magiſtrum, vel ordinis equitum Rhodiorum principem. Is erat id temporis Philippus Villerius Liladamus, natione Gallus: qui Fabricio de Caretto nato e familia Marchionum Finarienſium in Liguria Saxonicæ ſtirpis, nec ita dudum mortuo, ſucceſſerat. Deditio Rhodi facta fuit anno Chriſtiano 1522, die 25 menſis Decembris, videlicet natalicio Chriſti, quo etiam Soleimanes vrbem ingredi voluit. Erat in poteſtate Rhodiorum equitum nobilis quoque Cos inſula, Hippocratis medici patria, quam Itali nautæ Lango nominant, Græci τὴν Κῶ, velut εἰς τὴν κῶν, Turci Stankoi. Hæc itidem Soleimanis in manus, amiſſa Rhodo, venit. Arcem quoque Bedrum ſequutam mox aiunt annales horum exemplum. Eam Marius Niger exiſtimauit eſſe Branchidas Cariæ Strabonis, & Petrum vocat. Idem Halicarnaſum veterem putat reſpondere Caſtello S. Petri, quo de nunc annales hi loquuntur. Notus quidem eſt ſinus S. Petri, ſic a Caſtello S. Petri dictus: ſed vtrum referendus ſit ad Halicarnaſum, an ad Iaſum Cariæ; ſinus vt Iaſius ille Plinianus ſit, equidem aliis definiendum relinquo. 218.

FINIS DVCATVS DVLGADIRENSIS. SCACH
Suvvar. Zuiria. Tzaniſas.

Quemadmodum antea, capite 157, quoſdam oſtendimus anticipaſſe finem regni familiæque Caramanicæ: ſic etiam factum in Aladeuliorum familia, fineque principatus Dulgadirenſis, videmus. Quippe noſtri volunt, eam deſiiſſe ſub imperio Selimis, anno Chriſtiano 1514, quo tempore captus & occiſus fuit Vſtezalues, vti ſupra declaratum. Turci vero tradunt illi fuiſſe ſubſtitutum a Selime fratris filium, Alim begum, qui Schachi Suarenſis filius heic adpellatur. Is ſeptem annis a morte 219.

patrui potitus imperio, nunc tamdem sub Soleimane sceleratis insidiis e medio tollitur. Scachi nomen iis gentibus est familiare, de quo commentationis huius initio diximus. Sic in adpendice Reineccij ad caput 8 Aythoni, Siruansa non pro alio debet accipi, quam pro Scacho Siruani, qui Mediæ Scachus siue rex est: sic & Philippo Bergomati quidam nominatur Tzanisas, vocabulo corrupto ex Tzani Scach, qui Tzanorum Scachus est, gentis itidem Ponticæ, sicut & Suarenses ad Pontum Colchidemue pertinent, vel Lazi, vel eis proximi. Ac sunt iidem hi Suarenses, quorum regionem Ortelius ex Alphōso Hadriano Zuiriam nominauit.

AIGAS BASSA. CHASNADAR BASSI. APOchrysiarius Bonfinij. Apocrisiarius.

220. Habet heic lector illum Aigasem bassam, quem supra indicauimus a Iouio voce Græca nominari Aiacem. Oriundus erat é Cimera, non procul a Corcyra, trans sinum sita, quam Leo Sapiens Augustus Chimaram in nouella de thronis adpellat, & cum Buthroto, ibidem ad quintum a Corcyræ opido & arcibus milliare sito, Naupacti metropolitano subijcit. Supremus thesaurarius in Officiis Portæ Otmanicæ Chasnadar bassi dicitur. Eorū explicatio suum, non multo post, locum inueniet. Et sunt in omnibus regnis Thesaurarij, quos Bonfinius dici Romanis Quæstores, Græcis Apochrysiarios existimans, fallitur. Non enim apud hos Apochrysiarij reperiuntur vsquam, sed Apocrisiarij, longe diuersi nomen officij, quo fungentes, A responsis aliqui Latine vocarunt. Græci hodie sic internuntios & legatos adpellant.

PETROVAR. SIRMIVM. FRANCOCHORION. Interitus Ludouici regis Vngariæ praedictus a spectro.

221. Quod Varadinum Petri dicitur, Vngari Petrouar adpellant, hoc est, ciuitatem Petri, vel πετρόπολιν. Sitam in libero colle vidimus ad

ad Danubium, in ea parte regni Vngariæ, quæ a Salankemene, Tibiſci oſtiis obuerſa,(dictum de hac capite 100) vſque ad Varadinum hoc Petri. Sirmium vocatur. Græci, Francorum a cæde, φραγκοχωριον recentioribus in hiſtoriis dixere. Quod annales aiũt, pugnatum inter Soleimanem & Ludouicũ circa tempus Ikindi, de notatis capite 210 lector intelligit. Etenim quod Chriſtianis veſpertinarum precum tempus eſt, hora nimirum tertia poſt meridiem: Turcis Ikindi nemas adpellari notauimus. Stephanus Broderithus in hiſtoria de hac Ludouici regis Vngari clade, dimicari ceptum refert hora poſt meridiem fere tertia, quæ ſcilicet a Turcis etiam memoratur. Hic autem Ludouicus, eius nominis apud Vngaros ſecundus, Vngariæ Bohemiæque rex, ad opidum Mohatzium, (Mugacium libuit aliis nominare) proſtratis vndique copiis ſuis, prœlio ſemet eripiens, in vicina palude, quum in altiorem paullo ripam euadere conaretur, & equus regius poſterioribus pedibus inſiſtens, fruſtraque ſaltum in ripam aduerſam moliens, in dorſum vna cum vectore corrueret; ita vt erat armatus, ſeſquipalmis in aquæ lutulento gurgite depreſſus & ſuffocatus interiit, anno Chriſtiano 1526, die menſis Sextilis 29, Ioannis Baptiſtæ decollationis memoriæ dicato, pro quo natalem alij non recte ponunt, id eſt 24 Iunij. Filius erat Vladiſlai Iagelloni j, Caſimiri Poloniæ regis nepos. Matrem habuit Annam Candalenſem, regiæ Nauarrenæ ſtirpis apud Vaſcones, in Gallia; quæ nulla cute vel pelle tectum in lucem edidit, quam poſtea medicis arte naturam iuuantibus, eſt conſequutus. Habitum hoc infelicis ominis loco. Pater baptiſſando pro more Chriſtiano, Iulij nomen indere decreuerat: ſed aliud ſuadente matre, Ludouicus fuit adpellatus. Hoc itidem ominoſum pleriſque viſum, quod vnus hoc nomine rex quondam apud Vngaros pariter & Polonos rerum potitus fuiſſet, Sigiſmundi regis, & poſt Imperatoris ſocer, e Gallica familia regum Neapolitanorum ortus, ideoque Loiſus vulgo dictus, qui moriens maſculum heredem poſt ſe nullum reliquerat. Narrantur & alia, quæ infelici iuueni (quippe vigeſimum primum ætatis age-

bat annum, quum interiret) tristissima quæque portendere credebantur. Retulit aliquando mihi generosus & illustris Baro Kitlrzianus Ioannes, quem honoris causa nomino, sibi notam fuisse matronam honestissimam, gente Bocciana nobili cum primis apud Silesios editam, & equiti Sueuo Stainanæ familiæ nuptam. Ea iuuencula missa fuerat in aulam Ludouici regis, vt esset in gynæcio reginæ Mariæ, Karuli V & Ferdinandi Augg. sororis, Ludouici coniugis: & quidem a morte regis omnium consternatis animis, & ob metum aduentantium barbarorum trepide gynæcio præsertim fugiente, coronam regiam, ab aliis præ formidine neglectam, conseruasse dicitur. Commemorabat hanc Baro noster recitare solitam, non multo ante regis interitum, quum Budæ rex ageret, ac pro more clausis arcis foribus pranderet: (misere quidem certe victitasse regem hunc, defraudatum & contemtim habitum a proceribus Vngaris, regio interim luxu diffluentibus, testis oculatus Herberstainus Baro memoriæ prodidit) accessisse ad arcis portam spectrum quoddam, vt euentus docuit, in forma hominis fœdum in modum distorti & claudicantis: altaq; voce flagitasse colloquium regis, cui necessario quædam indicaturus esset, ad regiam regniq; salutem pertinentia. Quumque neglectus initio, quod in aulis fieri solet, nunc altiori clamore, nūc eiulatu adhibito, id vti quamprimum regi significaretur, peteret: tamdem hominis importunitate commotos quosdam, quum extra regem ipsum nemini secretum hoc se patefacturum diceret, rem ad regem detulisse: qui mox abire quemdam e splendidioribus aulicis, & simulata persona regia, quid istuc arcani esset, quærere iusserit. Tum vero claudum illum de arcano reuelando velut a rege præsente adpellatum, negasse primum, hunc esse regem: deinde subiecisse, regem, qui se audire nollet, breui periturum: atque his prolatis, in oculis omnium euanuisse. Memorabilis sane plures ob causas historia, quam equidem loco tam idoneo, minime putaui silentio prætereundam.

NOVVS

NOVVS DERVISLARIORVM MOTVS.

Qui Calenderes Turcis dicantur, qui Deruiſlarij, declaratum 222.
ſuperius capite 171. Deruiſlarios quidem eſſe nomen generale, quo Calenderes & alij capite dicto recenſiti comprahendantur, vel hoc etiam ex loco perſpicitur. Calender autem Zelebi, ſignificat Calenderem ſiue religioſum nobilem, ex cauſa in ipſis annalibus expoſita, quod originem generis ſcilicet ad Chazim Bectaſem referret; cuius, vt auctoritatis olim ſummæ viri, mentio facta fuit in vita Vrchanis Gaſis, Oſmanis filij, non procul ab annalium initio.

BANVM ERDELII SOLEIMANES VNGARIAE REgem creat. Cauſæ progreſſuum, quos Turci fecerunt in Vngaria.

De Bani dignitate tractauimus capite 174, de Ardelio vel Erdelio, capite 103. Banum heic Erdelij vocant annales, quem noſtri non Banum, ſed Vaiuodam Erdelij ſiue Tranſſiluaniæ, perpetuo dixerunt. Is tunc temporis erat Ioannes de Zapolia, Comes Cepiſienſis, Vngariæ peſtis: qui ante prœlium de induſtria tardius ad Ludouicum regem copias auxiliares ducens, regem cum ſuis in extremū illud diſcrimen cōieciſſe creditur, vt ambitu nefario peruenire, cæſo Ludouico, genuinus ſcilicet Vngarus, ad regnum poſſet. Eam ob cauſam dudum quoque Ludouici ſororem Annam, Ferdinando, magni Maximiliani Cæſaris nepoti deſpōſam a Vladiſlao patre paullo ante, quàm e viuis excederet, fruſtra licet ambiuerat: vt eo plus iuris ad regnū, ſiquidem ſororius regis fuiſſet factus, haberet. Ipſius autem Ioannis Zapolienſis ſororem primo ſibi matrimonio iunxit Sigiſmundus Poloniæ rex, e qua tamē nullos ſuſcepit liberos mares. Poſtea ſuam Ioanni filiam Iſabellam, ex altero coniugio natam, Sigiſmundus vxorem dedit, vt infra dicturi prolixius ſumus. Credūtur Ioannis cauſæ fauiſſe Poloni, eamq; ſtudiis maximis quū per alios, tum per Hieronymum Laſcum, Alberti patrem, Solei-

mani Osmanidæ, ac Francisco Valesio Gallorum regi, bonis scilicet illis confœderatis ac sociis, in detrimentũ reipublicæ Christianæ commendasse: ne quieta totius Vngarici regni possessione potiti principes Austriaci, formidabiles ipsis etiam Polonis fierent: qui sane stimulus æmulationis Francisci quoque regis animum perpetuo pungens, eum ad consilia nefanda, reique publicæ perniciosa, cum indelebili ad omnem memoriam posteritatis infamia sua, perpulit. Ita nimirum per ambitionem & inuidiam fuit adtractus in viscera nostra sæuus & iuratus hostis. Vtinam ne nunc etiam fucata libertas electionis, & fœderis Osmanidarũ cum vicina Sarmatia prætextus, ac detestabilis quorumdam ambitio, malum aliquod Europæ pariant: quod Deus tamen optumus maxumus omen auortat. Notari quidem annalium verba debent, quibus Iohannes hic Turcis non electus ab Vngaris rex, sed Banus Transsiluaniæ nominatur ante, quàm Soleimanis beneficio scilicet regnum obtineret. Idem Banus detulisse sua dicitur Soleimani obsequia. Quid aliud hoc, quàm factum fuisse clientem, vel mancipium potius Soleimanis? Magis id etiam paret ex eo, quod sequitur: Soleimanis imperio Banum se summisisse, vel subditum Soleimanis factum esse, sicut ipsa verba Turcorum sonant. Hæc scilicet illa libertas est, quam ore iactitant, qui Turcis semet adiungunt. Fructus autem bonæ protectionis huius & patrocinij Turcici, paullo post ex capite 250, & ipsis ex annalibus, vbi de morte Ioannis, & filij matrisque in Transsiluaniam relegatione narratur, luce meridiana clarius adparebunt: itemque de supplemento annalium nostro, vbi tàdem videmus, ambitiosi patris, & reipublicæ noxij filium, Arianæ sectæ patronum, quæ Mahumetanis fores aperit, sine liberis, in ipso ætatis flore, iusto Dei iudicio, rebus humanis exemtum fuisse. Notum vetus, ac verissimum quidem oraculum illud:

Εὐσεβέων παῖδες τὰ λῷα, δυσσεβέων δ' οὔ.

Fausta piorum posteritas, infausta scelestûm.

VIENNAM AVSTRIAE SOLEIMANES OBSIDET. *Wetsch. Vindoniana. Ostrikion.*

Huius obsidionis auctor Soleimani fuit Ioannes Zapoliēsis, 224.
hostis Germanorum, cum Vngaris suis, parum æquis nationi bene de se meritæ. Nec in illa cæcitate sua dementes perspiciebāt, si Soleimani licuisset in Germania pedē figere, (quod sane quo minus fieret, per ipsos non stetit, solo benigni numinis fauore pestem illam nostris a finibus auertente) non minus Vngarorū libertatem oppressurum fuisse barbarum, quàm nostram: a fronte scilicet, & a tergo iam ipsis intra septa sua conclusis. Vienna Turcis est Wetsch. Vetus adpellatio Vindomana legitur in Noticia vtriusq; imperij, quam equidem integriorem puto, quàm Vindobonæ: præsertim si diuisa littera M in N & I, dicatur Vindoniana: sicut obiter superius etiam capite primo commentationis huis indicauimus. Regioni nomen non ab Austro datū, quod ab Austris perflari crebro soleat, vt Lazius scripsit, sed ab oriētali situ, respectu reliquæ Germaniæ, vel e Prætore Græciæ n ostro paret, qui Græcis ἑσπέριοι suo quoque tempore dictā ostēd it. Id enim nomen Ostrich, vel Ost Reich, Germanis simpliciter sonat regnum orientis, vel ad orientem situm. Quod frigoris vi narrant Turci Soleimanē ab obsidione discedere coactum, excusandi Sultani sui, suorumque causa faciunt. Quippe constat, Turcos vicies muros vrbis subiisse: vicies a mœnibus virtute propugnatorum fuisse repulsos: adeoque tamdem, frameis licet ac fustibus adhibitis, adigere suos amplius ad oppugnationem redintegrandam nulla vi potuisse. Hinc vrbis capiēdæ desperatio Soleimanis animum subiit, vt adparebit ex ipsa Viennensis obsidij descriptione, quam ad finem libri huius lector inueniet. Cepit in morem fugæ Soleimanes reliquis cum copiis abscedere, die 14 Octobris, anno Christiano 1529. Atmindanis nomen, cuius mentio sequitur, exposuimus supra, capite 130.

ALTERA SOLEIMANIS CONTRA GERMANOS EXpeditio. Casan Michaloglis cum suis a Friderico principe Palatino cæsus. Palatinorum in rempublicam merita.

225. Intelligunt annales Hispani nomine Karulum V Augustum, Hispaniarum regem: quem Imperatorem Romanorum infitiari solebat Soleimanes, quod se belli iure successorem Constantini magni diceret, qui tam occidentis, quàm orientis fuisset imperator. Casanis Michaloglis nomen apud Soiterum, qui ex nostris hoc bellum eleganter descripsit, non legitur. Vaiuodæ appellatio, quæ Casani tribuitur, capitaneum significat. Cæsus cũ suis memorabili clade fuit a Friderico principe Palatino Rhenensi, auxiliorum imperij supremo duce, qui post Septemuirali dignitate fulgẽs, honorata grauique senecta vitam in terris clausit suam. Serenissima sane Palatinorum principum familia tam superiori, quàm hoc contra Soleimanem bello, perutilem immortali cum laude sua reipublicæ Christianæ nauauit operam: quum obsessa Vienna Philippus, e Friderici fratre Ruperto natus, in loco nihil id temporis munito, contra vim potentissimi hostis defendendo, suum pro salute patriæ caput deuoueret: Fridericus & Wolfgangus fratres Crembsij, ad decimum a Vienna lapidem, cum copiis in omnem bene gerendæ rei occasionẽ intenti subsisterent: ac nunc demum anno tertio redeunte Soleimane, primus Fridericus ad defendendam Austriam aduolaret, & paratus ipse barbaros imparatos & imprudentes inuaderet, cæderet, profligaret. Hostis quidem ellogium, de cæso ab Alamanis Casane Michalogli, ad huius familiæ laudẽ pertinet.

CORONE, INSVLA BALV, BADRA, captæ a nostris.

226 De Corone dictum capite 177. Insula Balu, locus est ad ipsam Coronen, litori proximus, quem incolunt Græci, Turcis in vrbe habitantibus. Hinc intelligi potest, quod apud Ortelium legimus,

mus, Coronen in Messenia Peloponesi, Sophiano dici Coron, Mario Nigro Nisi. Quippe νησὶ Græcis insulã significat, integreque dici debebat νησίον. Ac toti nomen vrbi a parte Niger dedit. Badra Turcis effertur, Peloponesi vrbs: Patrasso vocant Itali: Patræ quondam Græcis, numero multitudinis, enuntiabatur.

CHAIRADIN BARBAROSSA. CESAIR.

Notionem vocabuli Chairadin capite 36 dedimus. Heic 227. nulla fit Horuccij mentio propterea, quod perierit ante, quàm pro Turcis aliquid insignis rei gessisset, priuatis contentus commodis. Maior is natu frater Chairadinis, sub archipirata Kemale nomen & rem consequutus e piratica, Selimem Arabem, regni Algeriensis heredem, cui rogatus suppetias tulerat, per insidias in balinco necauit, & vrbem cum regno sibi per vim adseruit. Exstincto deinde Horuccio, cuius interitum Iouius descripsit, Chairadines frater, & ipse pirata nobilis, in possessione regni successit: tamdemque Soleimani factus lõge carissimus, ea gessit, quæ deinceps in annalibus exponuntur. Ad hunc per errorẽ om nia referuntur heic, de capta præsertim Cesaire, quæ a fratre, dum viueret, gesta fuerant. Cesair Numidiæ metropolis, Algerium vulgo dicitur. Priscis erat Iulia Cęsarea. Nicolaides a Mauris Gezeir, Arabibus Elgezair dici putat, nomine significante insulam, propter Balearium & aliarum insularum viciniam, sane ridicule: quum vtrumque sit idem, nisi quod alteri additus est EL vel AL articulus Arabicus: & vtrumque corruptum sit ex Cæsarea, sicut & Cesair. Barbariam vocari maritimam Aphricam, initio supplementi annalium nostri monuimus. Asprorum quadragies centum millia faciunt centum millia talerorum, pretio taleri vnius ad 40 aspros reuocato, sicut ostensum est capite 18.

OFFICIA PORTAE OSMANICAE PRAEcipua, cuiuſmodi ſunt hodie.

228. Prius, quàm accedamus ad explicationẽ officij, quod Chairadines heic conſequutus traditur, ſupremi videlicet beglerbegi maris: vno tamdem complectamur loco totius aulæ, vel Portæ potius Oſmanicæ officia præcipua, rebuſque Turcicis explicandis & intelligendis neceſſaria.

Primum hæc ſciri oportet eſſe duûm plane generum, aliis intra ſaraium deputatis ipſiuſmet Sultani miniſteriis, ac rurſus aliis extra ſaraium ſua obeuntibus munera.

Intra ſaraium hi Sultano ſeruiunt.

Capi Aga, vel Capi Agaſi. Præfectus aut Capitaneus Portæ.

Oda Baſſi, cubicularius maximus, & præfectus Itzoglanis ſaraij. Adoleſcentes ſunt, qui ab ætatis octauo, ad vigeſimum annum vſque, pro Sultano aluntur & educantur intra ſaraium, varieque pro indole ſua inſtituuntur, præſertim vt legere diſcant, & ſcribere, & iaculari, & equitare: legumque Mahumetanarum ſummam percipiant.

Chaſnadar baſſi. Theſaurarius maximus.

Kilertzi baſſi. Diſpenſator màximus.

Serai Dar Agaſi, vel Serai baſſi. Supremus ſaraij præfectus, abſente Sultano.

Et hi quidem omnes ſpadones vel caſtrati ſunt, ac ſinguli ſub ſe plures alios, itidem caſtratos vel eunuchos, habent.

Secundum hos, tres inprimis adoleſcenres ſunt, ipſius Sultani miniſteriis inſeruientes, quorùm hæc nomina:

Silichtar, qui arcum, ſagittas, arma cetera Sultani portat.

Tzohadar, qui veſtium Sultani curam gerit, eiuſq; ſcaramangium portat, ad arcendam pluuiam factum. De hoc plenius dictum capite 199.

Kiuptar, cui potus Sultani commendatus eſt, & qui ſemper eques etiam pro Sultano fert aquam ſecum in lagena.

Pertinet huc etiam, id eſt, refertur inter officia ſaraij, Boſtangi baſſi, præfectus hortulanis: cui delectorum e Chriſtianorum liberis

liberis Atzamoglanorum supra quatuor millia parent.

Sunt autem his omnibus sui tam vicarij, quam alij officiales adtributi, qui pro antiquo more gradatim ad dignitates supremas adscendunt. Inseruiunt autem recensiti hactenus ipsi Sultano intra saraium, ac siquidem eques e saraio prodit, omnes eum comitantur: sin aliquò se mari confert, ipse Bostangis bassa clauũ caicæ, siue nauigij, quo Sultanus vehitur, tenet ac gubernat.

Ad saraium quoque pertinent hi, quorum nomina sequũtur:

Zeschnegir bassi, prægustator maximus, & prægustatoribus ceteris, plus minus centum, præfectus.

Mutpac Emini, præfectus culinæ, vel rei cocinariæ.

Achsi bassi, coquus maximus.

Extra saraium hæc officia numerantur.

Primus omnium locus est Muphti, qui supremus est Alcorani siue Mahumetanæ legis interpres: & auctoritatem apud Turcos eam obtinet, quam Papa siue Pontifex maximus apud Latinos; apud Græcos, Patriarcha.

Huic proximi sunt Cadilescheri vel Cadiascheri, supremi & ordinarij militarium ciuiliumque causarum iudices: vnus per Græciam vel Europam, dictus Rumeli Cadilescher: alter per Asiam, Anatoli Cadilescher: quibus tertium Selimes primus adiunxit, post subactos Armenios quosdam, Dulgadirenses, Ægyptios, Syros, Arabes: ideoque maius est huius officium, propter multitudinem populorum, & ipsarum regionum amplitudinẽ. Plura de his diximus supra cap. 29.

Sequũtur Vezir bassæ, capita scilicet consilij Sultanini. Quondam non nisi tres aut quatuor Vezires erant, vti paullo post exponemus. Sed nunc vel plures, vel pauciores, prout visum fuerit Sultano, deliguntur. Supremus, qui Vezir azem Turcis adpellatur, solus vniuersum maxima cum potestate administrat imperium, ceteris in diuano (quod explicatum nomen est sub finem 171 capitis) sic adsidentibus, nihil vt ipsi proloquantur. Ex his etiam deligitur iudicio Sultani, qui Ser Asker, & Ser Dar adpellatur, explicandis paullo post vocabulis. Quum nos Constá-

tinopoli ageremus, Vezirum dignitas, a Sultano Murate, nouo ceteroqui exemplo, nouem bassis erat tributa, quorum subiicere nomina libet.

1. Osman bassa, Vezirazem, & Ser Dar cōtra Persas.
2. Messich bassa.
3. Mechemet bassa.
4. Ali Capitan bassa, beglerbegus maris: nostris Vlutz Ali, hoc est, Ali apostáta.
5. Ibrahim bassa, beglerbegus Cairi vel Ægypti.
6. Ferhat bassa, belli dux contra Persas.
7. Giaffer bassa.
8. Ali bassa, sororis Sultani maritus.
9. Cigalogli bassa, beglerbegus Reuani.

Post vezires, auctoritate maxima sunt tres Beglerbegi, quorum hic ordo.

Rumeli beglerbeg, hoc est Romaniæ siue Græciæ.

Anatoli beglerbeg, hoc est, Anatoliæ vel Asiæ.

Denizi beglerbeg, hoc est, maris: qui vulgo Turcis nunc recepto vocabulo, Capitan bassa quoque nominatur.

Hi tres parem in sedendo locum & honorem obtinent cum ipsis bassis veziribus, quoties in diuanum publicum veniunt.

Sequitur Nischanzi vel Nissanzi bassa, qui litteras omnes, omniaque mandata, & instrumenta, quotquot apud Portam expediuntur, obsignat: veluti supremus Portæ Cancellarius.

Tres Dephterdari, quorum primus, nostro more loquendo, Præses Cameræ, vel præfectus est ærarij maximus: duo reliqui, velut collegæ ipsius, & consiliarij fiscales.

Rais Kiutap, cuius in manibus sunt omnes libri, commentarij, res ad Archiua pertinentes. Ideoque gradum Vicecancellarij tenet, aut primi vel maximi secretarij.

Omnes autem, hactenus enumerati, suam in diuano publico sessionem habent.

In eodem diuano sedent etiam XL plus minus Iasitschi, siue secretárij, vel actuarij: qui scripturas absque mora perficiunt & expediunt. Ac tanta quidem sedulitate geruntur omnia, vt ipsa

negotia

negotia propemodum eodem tempore proponantur, conſultationi ſubiiciantur,& exſequutioni mandentur.

Sequuntur Agæ,Turcis Agalari dicti, numero multitudinis, vel Officiales,ſiue Tribuni, qui non habent ſeſſionem in diuano,vel Synhedrio,ſiue cōſilij publici loco: nihiloque minus obligati ſunt,vti cottidie compareant in ſaraio, ſibique deputatis in locis aliis ſedeant. Notionem vocis Aga,lectori capite 173 dedimus.

Principem vero inter hos Agalarios locum obtinet, Genizarorum Aga ſiue Tribunus, qui Kihaiam ſiue vicarium ſuum, & Capitaneos, & cohortium duces, & alios officiis præfectos habet. Adeoque ſub eius vexillo tam Genizarorum, quàm Solaçchorum,viginti circiter hominum millia militant.

Proximus huic Emir Halem, qui ſupremus eſt vexillifer,& in expeditionib⁹ vexillum Sultaninum geſtat, & alioqui vexilla Beglerbegis,in mortuorum loca ſubſtitutis, itidemq; Sangiacbegis,offert. Quippe quum quis horum a baſſis in defuncti locū electus eſt,mox Emir Halem ſymbolum ei dignitatis, vexillum tradit: ſimul tympaniſtas & tibicines ad domum vel tentorium electi ſub veſperam mittit,& iſtic pulſare tympana, tibias ac fiſtulas inflare iubet. Officium fructuoſum eſt,& primi, ſecūdum Genizarorum Agam,nominis ac loci.

Capitzi baſſæ,modo quatuor, modo ſex, pro arbitrio Sultani creantur. Et præfecti ſunt Capitzilariis,id eſt,ianitoribus:habentque ſinguli ſub ſe trecentos, aut quadringentos Capitzilarios,quorum eſt inſeruire ipſius perſonæ Sultani, eumque circumſtare,quoties publice facultatem adeundi ſe præbet, quod audientiam dare dicunt: & belli tempore, quando Sultanus in caſtris eſt,circum ipſum excubias, inſtar cubiculariorum agūt.

Duo Præfecti ſtabulo, maior & minor. Primus ipſis Buiuc Emir Ahor,vel Achor, vel Achur: alter, Cutzug Emir Achur, adpellatur. Vulgo vterque dicitur Imbrahor baſſi. Apud Græciæ Prætorem noſtrum vox eſt ἀμυραχούρης,ex Emir & Achur itidem facta. Vide a nobis explicata capite 14, & capite 200, ad

XXIII portam Constantinopoleos. Habent hi suos etiam Kihaias, id est vicarios, & aliis præfectos officiis: eorumque parent imperiis hominum ad duo millia.

Tzaus bassi, capitaneus siue præfectus Tzausiorum, qui numero plus minus sunt septingenti, & cum nobilibus aulicis comparari possunt, quorum scilicet opera variis principes in commissionibus & mãdatis expediundis, & deducendis exterorum principum legatis, vtuntur.

Capitzilariorum Kihaia, maximus vicarius quasiq; suppræfectus omnium Capitzilariorum siue ianitorum. Eius officium poscit, vt vna cum Tzausiorum bassa pedes in diuano corã Bassis adstet, argẽteum manu baculum tenẽs, quem Græcos dixisse σκῆπτρον siue sceptrum, capite 173 notauimus: vt introducat eos, qui audiri postulant: vt scripturas e diuano, quum vsus exigit, ad Sultanum ferat: eiusque vicissim sententias (resolutiones vulgo dicunt) Vezirazemi referat.

Mutapheraki bassi, capitaneus Baronum ac præcipuorum begorum aulæ, qui nõ tenentur in militiam proficisci, nisi aliquam in expeditionem Sultanus ipse prodeat. Ideoque nostrorum ad Baronum similitudinem, liberi esse volunt. Maiori etiam ex parte filij sunt Bassarum, procerum, beneque meritorum virorum de Osmanidis.

Sex Agalari siue Tribuni Spachiorum, id est, equitatus immediate deputati custodiæ Sultani. Horum hæc nomina sunt.

1. Spahoglan Aga, vel Agasi.
2. Silichtar Agasi.
3. Sag Vlefetzi bassi.
4. Sol Vlefetzi bassi.
5. Sag Garib Agasi.
6. Sol Garib Agasi.

Horum vero Tribunorum vnusquisque duobus aut tribus equitum millibus præest.

Sequuntur nõ pauci, quorum adpellationes simpliciter heic ponemus, in cõmodiorem dilaturi locũ tam prolixiorem de his, quàm

quàm de plurimis præterea nũc ſilẽtio prętereũdis explicationẽ.

Topzi baſſi, præfectus Artilliariæ, ſiue rebus ad tormẽta bellica ſpectantibus.

Tzegebetzi baſſi, præfectus armis, vel armaturæ.

Tzader Mecter baſſi, præfectus tentoriis.

Tzalitzi Mecter baſſi, præfectus tubicinibus, & muſicæ Sultaninæ caſtrenſi.

Autzi baſſi, ſupremus rei venatoriæ præfectus.

Doganzi baſſi, præfectus accipitrariis, ſiue Falconariis.

Tzagerſchi baſſi, præfectus niſis, quos ſparaueros vocamus.

Samſontzi baſſi, præfectus canibus venaticis. Hoc officium inter præcipua numeratur. Et quondam ex iis, qui huic præerãt, deligi Genizarorum Agalarij, ſiue Tribuni, ſolebant.

Seguan baſſi, prçfectus iumẽtis ſagmatariis in exercitu, vel in Comitatu Sultani. Iumenta vero ſagmataria, vel ſagmaria, vel ſamaria, (pro quibus ſummaria non recte ſcribi apud Beluacẽſem, oſtendimus capite 20) Græci vocare ſolẽt, quæ noſtri clitellaria. Sunt in his equi, muli, cameli: rariores tamen apud Turcos ad hunc vſum equi, plures muli & cameli. Quapropter a Seguane recenſendi veniunt.

Deuetzi baſſi, præfectus iis, qui camelos agunt.

Catertzi baſſi, præfectus agaſonibus, vel mulos agentibus.

Harpa Emini, præfectus equorum pabulo.

Præter hos, non exigui nominis ad portam ſunt:

Dephter Emini, prçfectus libris, quibus Timaria continẽtur. Et ſupra copioſe dictũ, capite 186, de timariis & timariotis, ſiue timaratis. Et Emini generaliter alioqui ſignificat eum, qui prouentus ſiue reditus aliquos recipit & adminiſtrat.

Kihat Emini, ſuperintendẽs Cãcellariæ, veluti Taxator quiſpiam, noſtro more: qui regalia Cancellariæ, quæ vocant, exigit: eorumque curam neceſſariam gerit. Hoc officium comparari pretio decem, vel etiam quindecim millium ducatorum, ſingulos in annos, ſolet: quo potiri qui poteſt, maximas opes colligit.

Terſane Emini, ſuperintendens Arſenalis: id eſt, qui

νεωρίων στρατηγὸς est, siue ναύαρχος, vt Græci dicunt, siue qui naualis curam gerit.

Sunt alia quoque tam officia, quàm officiales Osmanicæ Portæ, minorum tamen illi (quod dici solet) gentium: & eo quidem numero, magis vt idoneum sibi locum poscunt, vbi plenius explicentur. Interea vero, dum luculentiora paramus, & quidem horum collationem cum Palatij & imperij Græci dignitatibus, hæc beneuoli lectores æqui bonique faciant.

PRIMVS DENIZI BEGLERBEGVS FActus Chairadines. Sangiacus Gallipolis. Sultani Muratis huius iusticia. στρατηγὸς siue Prætor Calliopolitanus, & δωδεκαμήνου. Cedrini correcta versio.

129. Solebat ante illa tempora classis Sultaninæ præfectus esse maximus & ordinarius is, qui Calliopolis Sangiacus erat. Hoc ex Laonici quoque pluribus locis intelligere licet, vti quum in Muchemete II mentionem facit Ionuzis præfecti (Sangiacum interpretatur) Calliopolis, itemque Zogani præfecti Calliopolis: & postea tamen regiæ clasis imperatorem facit eumdem cum præfecto Calliopolitano. Nunc etiam Sangiacatus est Calliopolis, sed maris siue Denizi beglerbego, tamquam maiori, subditus: & ibidem huius beglerbegi sedes est ordinaria, quam residentiam vulgo vocant. Fuit igitur a Soleimane noua reperta dignitas, vt maris prætor non amplius esset sangiacus, sed beglerbegus. Huic officio tunc Chairadinem cum titulo veziris præfecit: vti nũc Vlutzalis quoque maris est beglerbegus, & vezir bassa. Præerat ipsius nomine Calliopoli, quum istic vno, plus minus, mense nos hæreremus, Subassa quidã, natione Genuẽsis, vir humanus; &, quod in apostata mirere, nobis in causa quadam nostra perquàm addictus & vtilis. Quippe mortuo ad Calliopolim, vt in supplemento annalium narrauimus, Henrico Barone de Lichtestain, Cadius siue Potestatus vrbis Calliopolitanę, relictas ab eo res, veluti bona caduca, & ad se, qui cadilicatum a Sultano pecunia

pecunia,pro more Turcico redemiſſet,deuoluta repetebat a nobis,& animo iam deuorarat. Nos autem ab ipſo ad ſubaſſam adpellantes, fuiſſe Baronem defunctum Cæſaris noſtri legatum, adeoque perſonam publicã, replicabamus: cuius bona nec pro caducis haberi,nec adplicari fiſco,niſi violato iure gentium,poſſent. Quum auarus Cadius a ſententia ne litteris quidem ampliſſimis ſalui cõmeatus prolatis & inſpectis,dimoueri vellet: Subaſſa, cõpellatis nobis Italica lingua, prçſente Caddio cum adſeſſoribus ſuis,id conſilij dabat, vt Conſtantinopolim ad Oratorem Cçſaris noſtri rem omnem perſcriberemus,& aliquem e noſtris eodem ablegaremus, cui veredarium vltro ſe adiuncturum pollicebatur. Ita re Conſtantinopoli cognita,&ad diuanum delata, confeſtim Sultani Muratis iuſſu miſſus ad nos fuit Tzauſius quidam Murates, natione Circaſſus, qui non ſolum hac lite nos liberaret Calliopoli, verumetiam extra Dardanellos, a Calliopoli 27 milliaribus Græcis diſſitas arces, vbi naues perquiri ſolent, ne mancipia vetitæue merces exportẽtur,deduceret. Simul remiſſa Cadij,nobis iniurij,pœna fuit ad arbitrium Oratoris Cæſarei, Pauli Baronis Eitzingani,collaudataq; Subaſſç prudẽtia,qui pro nobis aduerſus Cadium ſtetiſſet. Miſſum quoque diploma nouum ſalui commeatus, priori longe ſeuerius: quo interdicebat, ne qua nobis a quoquam ſuorum exhiberetur moleſtia: ſed vt omnibus rebus nos potius omnes vbiuis locorũ in imperio ſuo, iuuarent. Tzauſius ipſe cum Sultano ſe loquutum, & audiſſe referebat ex ipſius ore, quum diceret, nullo modo ſe permiſſurum, vt vlla re, vel minima, pactæ cum imperatore Chriſtianorum induciæ violarentur. Ideoque quum aliquando nobis Hebræus quidam publicanus,(ſunt enim in Hebræorum manibus omnia per imperium Turcicum telonia, quæ nummis a Sultano redimunt) ipſo præſente, neſcio quid moleſtiæ nauicula, qua vehebamur ad arcem Aſiaticam, perquirenda exhibere vellet, ei tanta vi puſdiganum ſiue clauam ferream in caput impegit: vt quaſi mortuus humi collaberetur, & moribundus a ſuis domum deportaretur. Sedenim ad rem vt redeamus, hoc Sangiaci Callio-

politani officium præturæ maritimæ Turci a Græcis acceperũt, quos iam toties diximus eos multis in rebus æmulatos. Apud Cedrinum aliquoties is, qui στρατηγὸς siue prætor Calliopolitanus erat, etiam τῆς δωδεκανήσου præturam gessisse traditur, quo vocabulo non tam duodecim insularum, quam maris imperium significatur. Etenim hodieq; Sangiacatus insularum, Mitylenæ, Chij, Naxi, Negroponti vel Eubœæ, Rhodi, Leucadis siue S. Mauræ, cum aliis, ad imperium eius, qui maris est beglerbegus, pertinẽt. Alicubi Xylander, ceteroqui doctus vir, & Grææ perquàm peritus, apud Cedrinum insulas Dodecanesi vertens, ita duodecim insularum ciuitatem vocari adiicit, errore manifesto. Quis enim audiuit vmquam in Ægæo vel Archipelago, sicuti nũc vocat, ciuitatem insularum duodecim? Locus est in eius Nicephori vita, qui feminam proteruam, & nimiopere crudelem in Constantinum filium, cui oculos eruit, Irenen imperio deiecit. Habitantes in duodecim insulis, dicere debuit interpres. Et intelligit Cedrinus insulas extra Dardanellos vel arces Hellespõti, vel extra Sestum & Abydum, in Ægæo mari sitas; quarum hæc, si requiris, habeto nomina: sicut a Græcis olim vocari solebant, & nunc iisdem, nautarumque vulgo, & Latinis enuntiantur.

Ex Hellesponto ad dextram, versus occasum solis nauigantibus, occurrunt:

1. Λῆμνος. στὴν λῆμνον. nautis Stalimnes. Lemnus, terra sigillata nobilis.
2. εὔβοια. Negroponto, Eubœa.
3. Νάξος. Nexia. Nixia. Naxus.
4. Πάρος. Paro. Parus.
5. Μῆλος. Milo. Melus, Thucydidea nobilis historia.
6. Ζάκυνθος. Zanthe. Zacynthus.
7. Λευκὰς. ἁγία μαῦρα. S. Maura.
8. Κεφαλληνία. Cefalonia. Cephallenia.

Ex Hellesponto ad læuam, versus ortum solis nauigantibus, hæ sese offerunt:

9. Λέσβος. μιτυλήνη. Metellino. Lesbus.

10. Χίος. Sio. Chius.
11. Σάμος. Samo. Samus.
12. Ῥόδος. Rodi. Rhodus.

Vt autem aliæ minores inter has insulas duodecim Dodecanesi non numerabātur, veluti quæ tunc præfectos nullos, vti sangiacos nullos nunc, habebant: ita nec amplissimæ duæ, Cyprus & Creta, nunc Candia: quod instar magnarum illæ prouinciarum suos singulæ prætores haberent. Nec Cypro capta, Sangiacatum ex eâ Selimes secundus fecit: sed beglerbegatum, velut ex insula regni ius antiquitus habente.

EXPEDITIO SOLEIMANIS prima contra Persas, ex historiis Theodori Spandugini.

Qui ab annalibus Vluma begus nominatur, apud Spandugi- 230.
num Zilama legitur, apud Iouium Vlamanus, vtroque vocabulo vitiato. Depræhendet etiam lector, si Iouiana cum Turcicis conferre voluerit, a Iouio res Persico bello gestas tradi confuse, mutilate, tenuiter: heic nō ordine tantum, verumetiam integrius ac plenius omnia referri. Aliquanto meliora sunt Spanduginea, quæ cum Turcicis vt conferri possint, lectoris gratia sane interpretando describamus. Erat, inquit, id temporis regulus Bitilisij Serefes begus, beneficio tamen Sultani Osmanidæ, cuius imperio parebat. Forte vero quidam, cui nomen erat Vlama, (Zilama corrupte legitur) vir vsu belli maximus, quum res insignes pro Scacho Sophino gessisset, eaque de causa Wanum, (Ziam non recte scriptum in edito Spandugino reperitur) ditionem pulcherrimam, ab eo beneficij loco (feudum vulgo vocamus. & vsitatæ sunt apud Persas quoque feudorum concessiones) impetrasset: tamdem in eam sententiam venit, vt deficiendum a Sophino, & Turci partes sequendas statueret. Erant tunc inter Osmanidam & Sophinum indutiæ.

Turcus intellecta hominis voluntate, mox datis ad Serefem begum litteris, ei mandat, vt Vlamæ suorum aliquam manum adiungeret, quorum præsidio munitus aduersus impedimenta Sophini, securius ad Portam perueniret. Vlama Wano digressus, Bitilisium se contulit. Ea loca distant a se inuicem dierum quatuor itinere. Serefes aduentantem Vlamam corripi iussit, & vinctum Soleimani misit. Sophinus Vlamæ discessu cognito, Wanum vna cum coniuge ac liberis Vlamæ in potestatem redegit. Hoc initium belli fuit, inter Soleimanem & Scachum Tamasem gesti. Turcus Vlamam vinculis liberat, eique centum millia Sultaninorum reditus annui donat, atque vnde venerat, remittit: Serefe bego, ceu perduellionis reo, proscripto. Simul imperat Vlamæ, captum vti Bitilisium timarij loco sibi retineret. Hoc modo ceptum inter eos belligerari. Serefes begus sub Sophini signis militabat, Vlama sub Osmanicis. Pluribus pugnis & velitationibus commissis, tamdem Vlama Serefem begum interfecit, & occisi caput Soleimani misit. Is deinde quemdam ex suis ad Scachum Tamasem ablegauit, qui ab eo coniugem & liberos Vlamæ reposceret. Tamases mulierem, vno cum filio remisit. Et acciderunt hæc anno Christiano 1533. Vlama cum vxore ac filio mox intra Soleimanis fines se cōtulit, tantumque perfecit: vt ipsius exhortatione factus animosior Soleimanes, Ibrahimem bassam cum exercitu Halepum ablegaret. Illic in hibernis Ibrahimes substitit, & Halepi castellum exstruxit. Eodem se contulerunt ad Ibrahimem bassam cæsi Serefis begi cōiux & liberi, laqueum collo gestantes, & admissorum veniam petentes. Is eis benigniter exceptis, ad Soleimanem litteras dedit, quid de ipsis fieri iuberet, interrogans. Respondit Soleimanes, adiungendos Serefis begi filio 400 Genizaros, qui eum cum matre Bitilisium comitarentur, vt auferre suos inde thesauros, & quocumque lubitum esset, proficisci possent. Si tamen stare suis a partibus, ac secum manere vellent, donare se ipsis timarij nomine Halepum. Ex hoc Sultani responso quum satis perspiceret Serefis filius, suum se patrimonium non recuperaturum:

turum: Bitilisium cum matre profectus, thesauros inde suos auexit, & ad Scachum Sophinum se contulit. Ibrahimes vero bassa Carahemidam progressus, Vlamam cum XXXCIↃ Turcorum Taurisium misit, intra quam vrbem Musa Sultanus, Scachi Tamasis adfinis, se tenebat. Is quum fugæ se dedisset, deserta nudataque præsidiis ciuitas, Turcorum se fidei permisit. Cōfestim per litteras Ibrahimi significat Vlamą, quàm celerrimo gradu se Taurisium conferret. Ibrahimes Carahemida digressus, & Taurisium properans, Soleimanem litteris hortatur, vti versus fines Persicos maturaret. Ipse Taurisium quum venisset, ædificium quoddam antiquum ibi reperit: quod muniturus, commodum istic architectos Georgianos inuenit, qui munitionem egregiam struxerunt, cui tormenta bellica 350 Ibrahimes imposuit. Hoc tempore Turci Taurisio potiti sex fuere mensibus, & vicinæ ciuitates eorum imperium acceperunt. Soleimanes etiam, quum primum ad Carahemidam accessisset, mox illinc abiit, & Taurisium profectus, ibidem XX diebus hæsit. Inde relicto Taurisio, Sophinum instituit quærere. Sed is perpetuo prœlium detrectans, tamdiu Soleimanem distinuit, donec hibernum frigus ingrueret. Eam ob causam Soleimanes Bagadatim se recipere coactus fuit. Hoc autem frigus vsque adeo vehemens erat, vt neque progredi, neque regredi posset exercitus. Scachus etiam Sophinus omnem eis annonam ab omni parte præcluserat. Vnde factum, vt fame partim, partim frigore dimidius Turcorum exercitus periret. Absque nonnullorum quidem Armeniorum fuisset opera, regionis illius admodum peritorum, qui maximo pretio Turcis annonam vendebant, actum adhuc peius cum ipsis fuisset. Conspicatus in his constitutum difficultatibus Osmanidam Scachus Tamases, e Corasane cum paucioribꝰ, quàm decem suorum millibus, mouens; Taurisium adiit, vbi triginta Turcorū millia tribus sub ducibꝰ erant, sub Vlama, Siruanogli, & Iadigiare bego: quorū quisque decem millibus equitum præerat. Hi quum accepissent, Sophinum Taurisij fines ingressum esse: prodierunt extra vrbem, seque dimicaturos in hostem pro-

professi, Taurisio deserto fugam arripuerunt. Sophinus vrbem ingressus, munitionem a Turcis fabricatam diruit, aheneisque tormentis comminutis, monetam ex ære signauit. Posteaquam Soleimanes ad Bagadatim hiemem vniuersam exegisset, abductis inde copiis, Taurisium versus abiit: & vrbem ingressus, diebus ibi quindecim mansit, ac laqueo suspendi Iadigiarem begum Eminem iussit, cuius culpa factum fuerat, quod a Turcis contra Persas non erat dimicatum. Hoc enim nomine accusauerat ipsum Vlama cum Siruanogli. Sophinus intellecto, Soleimanem motis Bagadatæ copiis, Taurisium tendere: in regionē Corasanis se recepit. Tamdem Soleimanes Constantinopolim reuersus est, firmo Bagadati præsidio contra Sophinum imposito, cui Soleimanem bassam cum beglerbegi titulo præfecit, Albanensem vel Epirotam natione, adiunctis ei triginta duobus Turcorum millibus. Taurisium vero, quia relictum ab eo fuerat absque præsidio, reuersus Sophinus nullo negotio recuperauit. Et hactenus hæc Spanduginus, cuius interpretari & exscribere locum voluimus; vt cum annalium narratione cōferri possit. Libenter tamen æqui lectores fatebuntur, a Turcis pleraque tradita rectius ac plenius.

BELLI PERSICI CAVSA, OCCASIO, prætextus.

231. Solemus exemplo Thucydideo bellorum αἴτια siue causas, ab occasionibus & prætextibus distinguere, (προφάσεις & ἀφορμὰς ipse vocat, & προσχήματα πολέμων) quæ quum magnis se principibus, ceteroqui bellorum aduersus finitimos gerendorum auidis, offerunt: numquam eis prætextus desunt, quos adfectibus suis, & cupiditatibus iniustis, obtendant. Ita suscipiendi contra Persas belli vera causa Soleimanis erat in animo, decessorum suorum, Muchemetis II proaui, Baiasitis aui, Selimisque patris æmulatio: qui cum Persarum Scachis acerrimas inimicitias exercuerant, & aliquoties æquo fere Marte cum eis conflixerant. Sibi fortunam magis propitiā Persis opprimendis, & adiungendis imperio suo, po-

policebatur. Hoc cum animo ſuo conſtitutum habenti, nec occaſio defuit; Vluma bego, geſtis bello rebus, & adfinitate Scachi, cuius ei ſoror nupſerat, illuſtri viro ad Soleimanē a Scacho deficiente, magnoſque ſe duce ſucceſſus ei promittente: nec prætextus longe quærendus erat, quum præ manibus eſſet Perſarū a ceteris Mahumetanis diſſidentium noua ſuperſtitio, ab Erdebile cepta, Techmaſis auo, ab Iſmaile Sophino patre defenſa propagataque, Techmaſis etiam patrocinio ſubnixa. De hac & annalium in adpendice, ſub initium belli Perſici, prolixe diſſeruimus: & adiunximus alia, capite 198 Pandectis huius. Indidē lector intelligere poteſt, quod heic traditur obiecisse Techmaſi, Perſiſque ceteris, Soleimanes: nimirum eos debito quatuor Mahumetis prophetas honore non proſequi. Quatuor enim hi Mahumetis tum ſocij, tum ſucceſſores, fuerunt. Ebubekir, Omer, Oſman, & Ali: quorum prioribus ordine tribus reiectis, quartum Alim, Mahumetis propinquum & generum, Perſæ probāt ac venerantur.

CVRDISTAN. CVRDI. KELdan. Cordyna. Curti.

Reineccius in adpendice ad octauum Aythoni caput, Cor- 232.
dos & Cordinos nimis late Turcicam gentem eſſe prodidit ex Ioanne Leone Aphricano. Et adiecit alia de Corduenis & Carduchis, quæ heic minime repetenda. Nec Curdiſtanum equidē admiſerim eſſe Mediam, quæ verius nūc Siruan adpellatur. Vox Curdiſtan ſignificat regnum Curdorum. Et habitant hodieque Curdi, ſicut his ex annalibus etiam manifeſto paret, in regione Bagadatis, quæ Babylonia priſcis eſt, & in vicinia Carahemidæ, quę quōdā erat Amida Meſopotamię, nūc Diarbekir adpellatę. Quib⁹ in locis quū olim Chaldęorū ſedes fuerint, equidē ſuperi⁹ in annaliū ſupplemēto cōcluſi, Curdos eſſe Chaldęos: pręſertim quū a vicinis Perſis & Turcis ea regio Curdiſtan adpelletur, quā nunc quoque Keldan vocant Arabes, id eſt Chaldæam. Liber

ἀνώνυμος historiæ Græcæ, cuius aliquoties mentionem feci, posteros Semis, Nohæ filij, regiones has sortitos refert: Persiam, Bactrianam, Hyrcaniam, Babyloniam, Cordynam, Syriam, Mesopotamiam, cum aliis, quæ sequuntur. Quis heic Cordynam, positam inter Babyloniam & Syriam Mesopotamiamque, non animaduertit recentiori vocabulo nominatam, pro Chaldæa? Idem situs, iidē fines hodie sunt Curdistani, de quo agimus. Adde Cedrini locum e Basilio Macedone, quum ait; Basilium e Mesopotamia victoriæ nuntios accepisse: cum quibus adlata quoq; fuerint ei multa spolia, multaque mancipia Curtorum & Saracenorum. Hi Curti plane non alij sunt, quàm hodierni Curdi, & Curdistaniæ regionis incolæ.

SER ASKER SVLTANVM. SERDAR.
μέγας δοῦξ.

233. Hoc officij siue dignitatis apud Turcos non ciuilis, sed militaris est nomen: quo significatur supremus imperator exercitus Sultani, siue capitaneus generalis (vti nunc loquimur) supra ceteros omnes capitaneos exercitus. Asker Arabice supremum significat, pro quo Turcorum vulgus Lesker solet dicere: veluti quum Cadi Lesker effert iudicem maximum, qui Arabibus est Cadi Asker. Sultanum gignendi casus est apud Turcos. Persis Serdar, non Ser Asker vocatur, nomine Turcis etiam vsu capto. Græci denique μέγαν δοῦκα nominabant hoc apud se fungentem officio, quod magnum ducem denotat, ac primariæ vocabulum dignitatis est inter alia magni palatij munera.

KETZIE BASSA. CACEba. Chorasan.

234. Annales Kezien bassam, familiari Turcis nomine, Chanem illum adpellant Chitainum; qui, ceu capite tertio diximus, Vlu Chan discriminis causa vocatur, id est, excelsus aut summus Chan siue rex Tatarorum. Ketzie bassa, si verbum verbo reddas,

reddas, filtrinum caput ſignificat. Ita tum in genere Tatari Chitaini nominantur, a capitum tegumentis e filtro factis; tum peculiariter ipſorum Chan, vel princeps maximus: perinde ac Perſas in genere dicimus Keſilbaſſilarios, a rubris capitum tegumẽtis, & ipſi peculiariter eorum Scacho nomen Keſilbaſſæ tribuimus. Apud Iouium, & alios corruptum nomen Caceba reperitur, pro integro Kezie baſſa. Tegumenta vero capitum hæc Tatarica viridis in vniuerſum coloris ſunt, quo ſingulari quodam iure ſiue priuilegio ſe vti adſerunt omnes propterea, quod ortã a propheta gentem vniuerſam glorientur. Quippe non vtuntur apud Turcos & ceteros Mahumetanos veſtitu viridi, niſi qui genus ſuum ad Mahumetem referunt: ac præſertim aliis, extra hos, viride capiti tegumentum adhibere, piaculum ingens fuerit. De Choraſane, ſiue Choroſane, dicto capite tertio ſub finem. Recte Cedrinus Perſidem interiorem nominauit. Sane ſi Tauriſium occupãtibus Turcis, in Choroſane Techmaſes bellum gerebat: vt minimum ab eis XX dierum aberat itinere.

SVLTANIA, QVONDAM TIGRANOCERTA.
Origo Sultanici nominis apud Perſas, ex Cedrino.

Notauimus e Iouio ſupra, capite 204, videri Sultuniam vrbẽ 235.
olim fuiſſe Tigranocertam, nobilem Græcis & Romanis in hiſtoriis: aut ſaltim e Tigranocertæ ruinis exſtructam fuiſſe Sultaniã. Nomen hoc a Sultanis eſt cõſequuta, quod Perſiæ quõdam fuerit regia, Sultaniq; ſedes ac domicilium. Et a 500 plus minus annis, poſtquam Turci Perſis ac Saracenis oppreſſis, potiti Perſide fuerunt, principes regionis adpellari cepiſſe Sultanos: ex his Cedrini verbis liquido cõſtat. Turci poſt Muchemetis (inquit) mortem, deiectis imperio Perſis ac Saracenis, domini Perſidis facti ſunt: & Tangrolipicem Sultanum adpellarũt, hoc eſt principem vniuerſum imperium habentem, & regem regum. A Temirlanco denique Sultania fuiſſe diruta vaſtataque perhibetur.

FLVVIVS PERSIDIS DOCVS GEZID.

236. A nouenario numero nomen hoc fluuius accepit. Quippe Docus, nouen ſignificat. Nominis ea ratio, quod hac in parte regionis iter faciuntibus nouies hic amnis omnino ſit vel tranſeundus, vel tranſiiciendus.

BAGADATINA REGIO IN FORMAM BEGLERbegatus redigitur. Bagadatinus Chalipha. Soleimanes a Chalipha voluit inaugurari. Chalipha Cairenſis. Inaugurationis carimonia.

237. De vrbe Bagdat, ſiue Bagdet, dictum initio Pandectis noſtri, capite 4. Heic notandum, eodem nomine regionem & vrbem cenſeri: ſicut & Babyloniæ regionis mentionem paullo ante, capite 232 habuimus. Addendum obiter, hodieque Chaliphen ſiue Cheliphen quemdam Bagadate reliquum eſſe, qui tamē dūtaxat nomine tenus dignitatem priſtinam tuetur. Quondam enim præpotens erat princeps, vt ex Prętoris quoque noſtri paret hiſtoria, licet recentiori. Nam ſuo tempore commemorat Tancharos, bellicoſam nationem Tataricam, omiſſis inimicitiis & bellis aduerſus Sultanum Iconiēſem, Babylonio arma intuliſſe, quem Caliphan Muſulmanorum gentes adpellare conſueuerint. Notionem vocabuli ſupra, capite tertio, dedimus. Magnæ adhuc eſt auctoritatis apud Muſulmanos, quo Mahumetani ſe nomine ſalutari auēt. Iouius etiam fatetur, in Bagdat Chaliphæ ſiue ſacrorum principis ſedem eſſe, qui a cunctis Mahumetanis regibus, inquit, excolitur: & veterem adoptandi prærogatiuam retinet, ex certaque coëmtionis cærimonia confirmandi Aſſyriorum regis. Ab hoc Soleimanes, veteris ſuperſtitionis inſtituta ſequutus, inſignia & ornamenta ſuſcepit. Cærimoniam inaugurationis Iouius non expoſuit. Itaque repetemus eam ex commentariis Petri Martyris Mediolanenſis, ita tamen, vt prius lectorem moneamus; non Aſiaticæ dumtaxat Babyloni, ſiue Bagadati,

Bagadati, Chalipham olim præfuisse, qui dicis adhuc causa scilicet retinetur: sed etiam Babyloni Ægyptiacæ, quæ Memphis est, & Cairus, vti sæpe notauimus. Etenim Sultani Ægyptij siue Cairenses, excusso Bagadatini Chaliphæ iugo, ne confirmationem vel inaugurationem saltim ab eo petentes, imperium & auctoritatem ipsius adgnoscere viderentur: suum sibi Chalipham delegerunt, titulo tenus id nominis ferentem, qui certo venditionis imaginariæ ritu, summum Sultanis imperium, accepta nō magna pecunia, traderet. Iam igitur ipsius verba Martyris audiamus. Habent, inquit, & Æygptij summum ponrificem, (id est, Chalipham) ad quem regnum, siquidem viri essent, pertineret. Is ius suum trium millium auri drachmarum pretio regiam tenenti vendit. E tribunali Soldano, stanti pedibus, vitæ necisque liberam potestatem dat. Ipse descendit, seipsum spoliat, Soldanum imperaturū induit, abit priuatus. Permanet in imperio Mahumetes, Caitbei filius & successor. Quæ vltima verba de sui temporis Sultano protulit, tunc isto ritu inaugurato. Regiam tenenti ius suum a Chalipha vendi dicit, Cairēsem Sultanorum regiam intelligēs, quam annales in Selime saraium vel palatium Sultaninum adpellant.

SVLTAN IACVP. HESTE BEHISTE.

Hunc Sultanum Iacupem, Scachum Persarum, vsumchasanis fuisse filium, notatum superius 166, & amplius etiam 188, capitibus. Ædificium, cui nomèn Heste Behiste, sic a paradisis octo Persica lingua dictū fuit, istic excultis a Sultano Iacupe, voluptatis causa. Notum ex Herodoto, Xenophonte, ceteris, quāti voluptarios hortos regios, & paradisos Persæ priscis etiam sæculis fecerint. 238.

QVID DVNDAR APVD TVRCOS.

Solent exeuntes in hosticum Turci prædæ faciundæ causa, numerū aliquem suorū militum, cū vexillo, maxime cōmodo 239.

quodam conſtituere loco: quo nimirum & præda conuehatur, & ſparſi per hoſticum milites ceteri confluant, ſi forte copias aliquas hoſtiles in procinctu eſſe cognouerint. Huic in hunc vſum deputato ſuorum numero, Dundaris nomẽ dare ſolent. Talem igitur a tergo ſelectorum militum manum Soleimanes reliquit, hoſtium motus omnes obſeruaturam: ne quam in ſuos ex improuiſo facerent impreſſionem, vti reipſa contigit. De Corizzis dictum capite 189.

CHAIRADINES TVNISIM AMITTIT. Rais. Tulipantum. φακιόλιον, ſymbolum fortitudinis.

240. Mauribegi nomine qui pulſus a Chairadine fuerat, Mule Aſſan intelligitur, quem noſtri Muleaſſem vocant, & cuius hiſtoriam expoſuimus in annalium ſupplemento, ad annum Chriſtianum 1573. Begus Hiſpanus eſt Turcis Karulus V imperator, ita dictus ex cauſa ſuperius explicata capite 225. Raiſlari, ſiue Raiſi, qui ſequuntur, præfecti ſunt triremium ac nauium. Tulipantum eſt lineum illud tegmen, quo capita Turci candidis inuoluere ſpiris ſolent. Græci nunc φακιόλιον adpellant, quod vocabulum extare puto in Onirocriticis Achmetis noſtri. Zygomalas aiebat, ab Agarenis haberi pro ſymbolo fortitudinis, quo admoneãtur in bellum ituri, ne de reditu, ſed morte potius viriliter oppetenda cogitent: quando mortuorum cadauera linteis inuolui ſolent.

INDICVM DIENSE BELLVM. ADENIS rex a Turcis, violata fide, ſuſpenditur.

241. Hoc loco prius, quàm ad res geſtas anno Chriſtiano 1538 progrediamur, exponamus ſane paucis Indicum de Dio ciuitate (Deu barbaris, Dio Luſitanis nominatur) bellum inter Luſitanos ac Turcos. quando nulla fit eius in annalibus hiſce mẽtio,

tio, nec Iouianæ, vel Surianæ, vel aliorum narrationes integræ ſunt, & Pandectis a nobis habenda ratio. Memorabile quidem in primis eſſe fatebitur lector, ob nefariam Turcorum erga regem Adenis perfidiam & immanitatem, qui tamen Muſulmanus erat, & ipſorum ſuperſtitioni addictus. Auctor expoſitionis, Georgius Huſtius Raſſinienſis ex Illyrico, nunc Sclauonia, rebus ipſis, quum gererentur, interfuit, & conſignatas Magnifico Domino Hieronymo Beck a Leopoldſtorf obtulit, qui nobis legendas exhibuit. Igitur anno 1538 Nugnas Acugnanus, orientalis Indiæ prorex, quem prouinciis illis Ioannes rex Luſitaniæ præfecerat, ciuitatem Dienſem metropolim ac præcipuam munitionem regni Zambri, quod Cambaiam noſtri vocant, in poteſtatem redegit. Rex autem Zābrius & paganus erat, deaſtrorumque cultor, & infeſtiſſimus hoſtis Luſitanorum. Is quum Luſitanis imparem viribus ſe videret, legatos ad Soleimanem baſſam, Cairenſem beglerbegum, miſit; qui hoc prius adito, muneribuſque conciliato, Sultanum inde Soleimanem ipſum conuenirent; oblataque pecunia maxima, contra Luſitanos opem eius implorarent; ſimulque policerentur, herum ſuum cum pluribus aliis regibus Indicis, eius ſe ſummiſſurum imperio, modo ſubſidium aduerſus hoſtes Luſitanos impetraſſet. Placuit ea Soleimani legatio, qui per hanc ſe ſperabat occaſionem imperium Oſmanidarum in ipſas longe lateque propagaturum Indias, & auri gemmarumque feraciſſima regna ſui iuris effecturum. Itaque legatis prolixe policetur omnia, claſſemque mox adfuturam auxilio ſpondet. Mittitur non multo poſt Soleimanes baſſa, beglerbegus Ægypti, cum machinis bellicis, & iuſto exercitu, anno eodem 1538, menſe Iunio propemodum exeunte, bellum vt hoc conficeret. Quippe Turcis hæc arridebat occaſio, quos non tam in oppreſſos commiſeratio, vel officium erga cōfœderatos; quàm ſpoliorum ac prædæ cupiditas, ad bella plerūque pertrahit. Claſſe ventis vela dante, primum ad Thoron itū, quod eſt terræ Madianitidis (vt creditur) opidum, in Arabiæ ſolitudinibus, haud procul a montibus, Orebo & Sina: quo loco

tam exponendis,quàm auehendis terra,camelorum opera, mercibus,Ægypti,Arabiæ felicis, Indiæ reſpectu, commodiſſimum eſt emporium. Poſt aliquot inde dies adpulerunt ad vrbem Giden in Arabia Petræa, (Ziden alij vocant) quæ ipſa quoque maritima ciuitas eſt, Turcorum imperio ſubiecta,nec minus nobile,quàm Thoron.emporium. Tamdem in Arabiam felicem,& ad portum vrbis Adenis peruentum, circa menſem Octobrem. Eſt Aden primaria felicis Arabiæ ciuitas, non ſitu ſolum, ſed etiam opere munita. Quippe nec propugnaculis caret,& ipſe locus per ſe tutiſſimus eſt. Ab ortu ſolis,adiacent ei prærupti & excelſi montes;ab occidente,clauſum maris portum habet:a meridiei latere,validum in alto proximo ſcopulo propugnaculum eminet; in quo noctu Arabes ante, quàm a Turcis Aden caperetur,ignes excitabant:qui magno ex interuallo conſpecti, Turcicæ claſſis aduentum indicabant vicinis Arabibus, vti ſcilicet vrbis ad defenſionem concurrerent. Subſtitit ibi claſſis,cunctantibus Turcis, & conſilia variantibus. Rex quibuſdam e numero ſuorum ad eos ablegatis,cur illuc veniſſent armati,ſcire ſe cupere ſignificabat. Tum baſſa, perbenigno regiis dato reſponſo, ac ſuis ad regem viciſſim miſſis internuntiis, cum muneribus, ne quid hoſtile moliri videretur, blandiciis & arte perſuadet, ſub prætextu comparãdi pretio commeatus, vt claſſem Sultani Oſmanici cum milite portũ interiorem pateretur ingredi. Coherciturum ſe ſuos, vt ab omni maleficio, præſertim erga religionis conſenſu ſibi deuinctos, abſtinerent. Quippe rex Adenis, vniuerſa cum gente ſua, Mahumetis ſacra colebat. Intellectis hiſce poſtulatis,in portum Oſmanici admittuntur. Eodem aſtu vafricieque beglerbegi,ad colloquia rex,& conuiuia pellicitur. Quũque poſt aliquot dies in nauim prætoriam, tribus dumtaxat e ſuis comitatus,veniret:peramanter ſalutatur, excipitur blande,menſæ & epulis adhibetur. Sed poſt conuiuium, neſcio qua occaſione captata,corripitur:ac tum demum ſentire miſer cepit, improborum munera cum fucata blandicie, fraudis eſſe plena, prorſuſque reſpuenda circumſpectis. Nec mora, dum rex in prætoria

deti-

netur, milites complures de industria, victus comparandi prætextu, ciuitatem ingrediuntur. Solent enim Turci, quod vi non possunt, aut absque multa sanguinis effusione, dolis & perfidia consequi. Mox Soleimani bassæ per secretos indices nuntiant, Arabibus resisti, & vrbem defendi posse, licet aduenissent illæ quoque copiæ, quas fama iam aduentare ferebat. Tum bassa maturandum statuit, & Arabum anticipanda consilia. Portis per absentiam regis occupatis, miles immittitur: oppressisque Turcorum numero ciuibus, Aden in potestatem redigitur. Mox & ipse rex productus, ad malum prætoriæ nauis in sublimi, tribus illis cum comitibus, suspenditur; & ad terrorem, fœdo spectaculo, ciuibus suis ostentatur. Opidani tam indigne regi sibique videntes illusum, velut in re subita trepidare: capite destituti, hostibus impares numero, consilij denique inopes, nihil omnino moliri. Sic in seruitutem redactæ ciuitati præsidium firmum imponitur, prouido scilicet bassæ consilio: ne, si quis aduersus ei casus Indico bello accideret, vicinum deesset perfugium. Nec enim a tergo Turci relinquere solent aliquem vel suspectum, vel aduersarium, qui quemuis in euentum esse sibi possit impedimento. Quippe genus hoc barbarorum longe omnium vaferrimum est, & tam præsentibus, quàm futuris circumspiciundis ac pensitandis sollertissimum. Præterea potitus Adene bassa, siquidem reliqua non succederet ex animi sententia expeditio, fecisse tamen operæ pretiũ videri poterat, ac viã aperuisse tentãdis apud Indos aliquãdo maioribus. Captam ciuitatem ingressus Soleimanes, dato signo, proclamari iussit: ne ciuiũ bona, neue merces diriperẽtur: & quẽdã e suis, vilioris hominẽ cõdicionis, in ipsa vbis porta terrẽdis ceteris, capite plecti iussit. Aromatũ nãq; magna huc copia deferri ex India solet. Præterea sinus Arabicus siue Persicus heic incipit, & Abyssinorum Æthiopũ, quorũ rex Præteianus vulgo nominatur, montes atq; limites ibidẽ conspiciuntur. Osmanici, Adene relicta quũ annona copiosa naues onerassent: Oceano se cõmiserunt, ac decẽ nouemq; dies ac noctes itinere maritimo consumsere. Tãdem

ad ea, quæ petebant, loca quum perueniſſent: Baſſa Luſitanos adgredi cepit, & vrbem Dion ſiue Deuon, à Luſitanis Zambrio regi ereptam, obſidione cingi iuſſit. Itaque machinis bellicis e nauibus in terrā expoſitis, oppugnata ciuitas quadraginta diebus continuis, tam terra, quàm mari: ſed irrito plane conatu. Turris dumtaxat quędam, inſtar caſtelli ſeu propugnaculi facta, quæ vno ac dimidio aberat ab vrbe ſtadio, & cui præſidij cauſa L X X X Luſitani milites impoſiti fuerant, Turcorum in poteſtatem venit: præſidiariis ipſis ſeſe dedentibus, & mox in naues perductis. Duobus elapſis menſibus, auditum de claſſe Luſitanica, quæ ſuis ſuccurſum veniret. Itaque territus baſſa, machinas bellicas nauibus imponi iuſſit, ac noctu ſoluens, profugit. Quàm enim animoſe ſuas in ſpeciem inſtituunt, & ordiuntur expeditiones, Turci; tam leui momento territi, rebus, exanimi voto non ſuccedentibus, honoris omni reſpectu poſtpoſito, ceu timidæ diffugiunt damæ. Quumque iam baſſa non procul a Zebetho eſſet opido, interfici captiuos in littore iuſſit. Durauit annū integrum hæc expeditio, fuitque Zebethum etiam, Arabiæ felicis opidum, a Turcis in reditu expugnatum. Tam Adeni, quàm Zebetho, beglerbegi cum Dephterdaris, ſinguli ſingulis præfecti fuere, de quibus non multo poſt, in beglerbegatuum catalogo.

BELLVM CONTRA CHIMERIOTAS.
Ceraunia. Chimara. Auelona.
Lutſi baſſa.

242. Chimeriotę ſunt Arnautlari, vel Albani, vel Epirothæ, trās ſinum ex aduerſo Corcyræ ſiti: qua in regione continua mōtium ſeries eſt, quam vno vocabulo nautæ iam dicunt Chimeram. Iouius, & alij, volunt olim hæc fuiſſe montana vel ὄρη Ceraunia, itemque Acroceraunia, pro quibus dicere malim equidem Acra Ceraunia. Leo tamen Auguſtus in nouella de thronis, vt obiter adtigimus antea, ſub Ætoliæ metropoli Nau-

li Naupacto, tam Buthroti, quàm Chimaræ collocat episcopatus: quæ loca sibi inuicem vicina, Butintro & Chimera, quum illic hæreremus, a nautis nostris adpellabãtur. Iisdem Auelona, cuius heic mentio fit, enuntiabatur adiecto articulo Italico Lauelona, vel disiunctè, La Velona: quum quidem vulgaris linguæ Græcæ periti adderent, eo nomine βελόνη, significari acum. Sed ignorabant homines & antiquitatis & litterarum rudes, adpellationem recentiorem hanc ex veteri Aulone factam. Sita est in Albania vel Epiro, ex aduerso extremæ illius oræ Italiæ, quæ in Apulia promontorium S. Mariæ nunc habet, Iapygiam quondam dictum: vbi ciuitas Hydrus posita, dumtaxat intermedio maris Hadriatici sinu, LX milliaribus Gręcis ab Aulone disiungitur, vti capite 152 notauimus. Leonis Augusti nouella de thronis Auloniam recenset inter episcopatus metropoli Dyrrhachinæ subditos, & proximo post episcopatum Glauinitzæ vel Acroceraunię commemorat loco. Ceterum qui annalibus heic adpellatur Lutsi bassa, corruptum apud historicos nostros, Iouium & alios, nomen habet, Lustibeus aut Luphtibeus. Spandugini de hoc notabilis est locus, quem interpretãdo lubet inserere. Sultanus, inquit, Soleimanes Lutsi, perquàm humili condicione nato, suis ex sororibus vnam dedit vxorem, eumque primum bassam creauit, a quo tamen officio nunc deiectus est. Quippe quum vxor mariti concubitus cum masculis ægerrime ferret, eoque nomine cum ipso expostulans, diceret: fratrem suum, Sultanum Soleimanem, illi se iunxisse matrimonio, secum vti cubaret: excandescens Lutsi bassa, mulieri colaphum impegit. Hoc vbi rescitum a Soleimane, sororem ei protinus ademit, ac recepto Sultanino sigillo, dignitate supremi Veziris hominem exuit. Est enim in more apud Osmanidas, vt qui auctoritate quatuor inter bassas est maxima, Vezirazem siue supremus consiliarius nominetur, & in manu sua sigillum Sultaninum habeat. Hæc Spanduginus. quæ sane si vera sunt, vt esse videntur: conueniens fœdis ac dissolutis moribus homini datum nomen fuit. Quippe Lutsi lingua Turcica significat eum,

qui non niſi de venere cogitat: qualem Græcus aliquis dixerit ἐρωτικὸν vel ῥωπμανῆ.

BESICTASI. ΔΙΠΛΟΚΙΟ'ΝΙΟΝ.

243. Beſictaſi, locus eſt ad Boſporum Thracium in Europa ſitus, qua Conſtantinopoli ſurſum tenditur, aduerſo Boſpori fluxu, verſus os Ponti Euxini. Plus minus quatuor abeſt a Galata milliaribus Græcis, aut vno Germanico. Nomen lingua Turcica lapidem ſiue ſaxum cunarum, ſignificat: a diſtractione, puto, Chriſtianorum mancipiorum, ac matrum præſertim, liberos etiam teneros in cunis habentium. Sepultus heic eſt Chairadines, qui meſſita quoque noua ſuo ſumtu ibidem exſtructa, nobilitare locum & excolere voluit. Διπλοκιόνιον Græcis hodie vocari, priſcis Iaſonium, notatum reperies ſupra, capite 128. Hoc tempore, de quo ſcilicet annales modo loquuntur, aduecta fuerunt iſtuc capitum Chriſtianorũ, e Corcyra dumtaxat in ſeruitutem abreptorum, cuiuſuis ſexus & ætatis, ad ſexdecim millia: quemadmodum Iouius memoriæ prodidit. De Sultaninis, & eorum pretio, dictum 18. capite.

CARABOGDANIAE FLVVIVS BERVT.

244. De Carabogdania conſule caput 71. Eius amnis eſt, quem Berut annales hi nominant. Vngari tamen, & Valachi, ſiue Moldaui, partim cõtractius & durius Prut, partim paullo mollius Brut, enunciant.

NEPTVNI DORIAE, VICTI A Chairadine, fuga.

245. Doriam Turci, more Italico, pronunciant; quem Iouius dixit Auriam, magis conſuetudini Latinæ reſpondente vocabulo, velut ipſe quidem exiſtimauit. Is & vſu rerum mari gerẽdarum, & felicitate ſingulari, tantam adeptus gloriam fuit: vt vulgo Neptunus, ceu maximus quiſpiam maris deus, adpellaretur. Hunc

tamen

tamen a Chairadine prœlio nauali,& artibus imperatoriis ſuperatum,fugiſſe; non inſolenti,ſed modeſta memorant annales oratione. Quo commendabiliores nobis eſſe debent, vti non ad gratiam ſuorum, nec ad inſectationem noſtrorum; ſed ad veritatem quæ anima eſt hiſtoriæ,ſcripti. Iouianum quidem epiphonema,quo clauſit hanc narrationem,quàm acres habet aculeos? Auria, inquit,tanti vſus,tantæ peritiæ,tantæ exiſtimationis mari dux eo die nullus imperator exſtitit. Atqui cogitare de illo veteri verbo debebat Iouius, quo Demoſthenes etiam fugiens, excuſaſſe ſe fertur:

ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Qui ſe fugæ dat, dimicabit denuo.

Nec ineleganter Alexius Angelus imperator, vt apud Græciæ Prætorem noſtrum memoriæ proditum legitur, quum perditis rebus non modo fruſtra,ſed etiam cum periculo ſe diutius hæſurum Conſtantinopoli animaduerteret, omnibus valere iuſſis, & arrepta ſponte,nolenti tamen animo,fuga: Dauidem quoque dixit beneficio fugæ ſaluti atque incolumitati ſuæ conſuluiſſe. Non minus certe magni & ſapientis eſt imperatoris, ſummam rerum incertæ Martis aleæ non temere committere: quàm proſpere cedentibus omnibus, victoria prudenter vti.

PVBLICANORVM CARCER Conſtantinopoli.

Vendit omnia per imperium ſuum telonia maximo pretio, 246.
vel paucos, vel plures in annos, Sultanus Oſmanidarum: ideoque ſi maiores aliqui pecuniæ ſummas ei vectigalium nomine policeantur, quàm reapſe deinceps exhibere poſſint: in carcerem,veluti qui non ſoluendo ſint, & fraudem Sultano facere voluerint,coniiciuntnr. Hic carcer publicanorum Conſtãtinopoli dicitur. Et ſunt in vniuerſo Oſmanidarum regno publicani fere Iudęi,gẽs exactionib⁹ & vſuris nimiũ quãtũ ſupra mortales ceteros dedita: quũ ipſi etiã Turci vel muſulmani, paullo ſincerioris

homines conſcientiæ, nolint audire publicani: non aliter, ac ſi cum infamia coniuncto propter aliorum nequitiam nomine, virum bonum adpellari nefas ſit, etiamſi præter officium nihil ipſe faciat.

ONTVN CAPISI. XYLOPORTA. PORTA lignaria. Carauanſerai.

247. Oſtendimus ſupra, capite 200, quæ porta ſit hæc lignaria, videlicet ad quam nauigia lignis onerata ſolent adpellere: Græciſque dictam ξυλοπόρτα, ab iisdem lignis, quæ huc aduehuntur, non quod ipſa lignea ſit, quemadmodum credidit vterque Chalcocondylis interpres. De voce Caranauſerai, dictum capite 14, ſignificari ſcilicet hac, ædificia carauanis exſtructa. Carauanas vero more Turcico ſe coniungentium eſſe agmina, quum loca minus a latrociniis tuta peragrāda ſunt. In hæc ergo carauanſaraia, quæ ampliſſima plerumque ſunt, diuertere cum equis, iumētis ſagmatariis, mulis, & camelis, hæ carauanæ ſolent. Vaſta ſunt ædificia quemadmodum Busbequius deſcripſit: aliquanto longiora, quam latiora, ceteroqui quadratam ad formam accedentia: quorum in medio patet area ponendis ſarcinis & camelis, mulis carriſque collocandis. Hanc aream plerumque circumcirca murus ambit interius, tres plus minus pedes altus; parietibus illis quatuor, quibus totum ædificium clauditur, adiunctus. Eius muri ſuperficies æqua eſt, patetque in latitudinem pedes quatuor. Heic Turcorum cubilia ſunt, heic cenacula, heic rem expediūt culinariam. Nam ad parietes, quibus totum ædificium continetur, foci frequentes cum fumariis vel infumibulis ſunt inædificati. Hoſpites ipſi nulla re a camelis, mulis, equis alia ſeiuncti ſunt, quàm eius muri ſpatio. Quinimmo ad muri pedem ita ligatos habent equos, vt capite ac tota ceruice ſupra murum emineant, dominiſque ſe calfacientibus aut etiam cenātibus adſtent, velut miniſtri: & interdum panem, vel malum, ſiue quid aliud, de manu eorum capiant. In eodem muro lectos ſibi ſternūt. Tapetem in primis explicant, quē ea de cauſa ephippiis aptatum

fere

fere circumferunt. Huic iniiciunt vulgo penulam, ditiores Valentinam, quam vocant: quæ mollibus e pilis contexta candidaque, linteaminum loco mihi quidem ipsorum exemplo fuit. Ceruical præbet equestris sella. Veste talari, pellibus suffulta, qua vestiuntur interdiu, teguntur noctu. Sic somnum capiunt, nullis lacessitum, extra naturalem iumentorum mandentium strepitum, blandimentis. Ipsorum saraiorum, pro carauanis exstructorum, tecta plerumque plumbea sunt.

AREA VEL FORVM TACHTAL CALA.

Tampezim. Chalcocondylis locus emendatus & expositus. Chalcopratia. Chartopratia. Vicus vitriarius.

Areã, quæ Tachtal Cala nominatur, Laonicus in octauo forũ 248.
adpellauit, & Tactalem vocari addidit. Apud actuarium Malatestanum Tectalaca scribitur. Pro illius Tactale, huius Tectalaca, repone Tachtal cala: quæ voces Turcicæ sunt, & aream tabernas ligneas habentem significant. Quippe Cala denotat tabernulam vel tentoriolum, & Tachtal asseres sunt: vt intelligantur ex asseribus factæ tabernulæ. Hæc area fere vrbis est in meditullio, non procul ab Eskisaraio, vel a saraio veteri muliercularum Sultani, de quo capite 139. Est eadem in area Sultani Baiasitis secundi messita, cuius supra fecere mentionem annales, in eius Sultani funeris descriptione. Hoc autem loco ludicra cottidie omnis generis exhibentur, quæcumque homini venire in mentem possunt. Et adhibentur pueri, equi, asini, canes, feles, cerui, leones, vrsi, leopardi, vulpes, & nulla non alia, peregrina præsertim, animalia. Sunt istic qui chiromanticen profitentur, sunt præstigiatores varij, funambuli, luctatores, saltatores, alij propemodum innumerabiles. Ideo Laonicus inquit: Hæc ludicra quis cottidie cernat in foro, quod Tactalem vocant. Sequitur ibidem vocabulum Tampezim, quo nonnullos ex his ait adpellari. Neminem hoc declarasse arbitror hactenus, quum bar-

barum ſit,& ignotum,addo etiam corruptum. Quippe non Tâpezim Turci dicunt,ſed Ziampas,quæ duabus ſyllabis vox enũtiatur. Significat autem χοινοβάτας, vt Græci vocant, qui Latinis funambuli ſunt. Ad vnum huius areæ latus incipiunt illorum tabernæ, qui Perſicas operis excellentis, & Turcicas itidem pictas,Grçcas & alias coloris niuei læuigataſque chartas vendunt. Ideoque Græcis hæc χαρτοπρατεῖα dicuntur. His a tergo proximus eſt vicus fabrorum, ex ære vaſa quæuis elaborantium, qui hoc annalium loco memoratur. Is vicus in hiſtoriis Græcorum recentioribus Cedrini & aliorum celeberrimus,nominatur χαλκοπρατεῖα, nimirum a diſtractione vaſorum ex ære factorum. Locus inſignis eſt Cedrini de Chalcopratiis in Theodoſio maiore, puto. Vici quoque vitriarij, Challopratiis proximi, fit heic mentio: quo tabernæ vitriariorum, vt olim erant in vrbe Conſtantiniana, veteris ad imitationem Romæ, ſic etiam hodie conſpiciuntur. Diuerſus tamen hic vicus eſt, ab illa vitriariorum porta, de qua dictum ſuperius,capite 200. De porta fori piſcarij, quæ Bolucbazar capiſi Turcis eſt, expoſitum eodem capite 200: ſic ut & de porta Hebræa, Turcis Schifutlar capiſi. Sitæ vero extra muros vrbis a foro piſcario ædes,in litore maris; intelliguntur illæ,quæ muris vrbanis excluduntur ab vrbe,ſecundum litus Ceratini ſinus exſtructę, verſus ſeptemtrionem,id eſt,e regione Galatani litoris.

NOVA CAIRADINIS AVSPICIIS recepta.

249. Noua Turcis eſt, quam Caſtellum nouum noſtri vocant, in Dalmatiæ ſitũ finibus.Id auſpiciis Karuli V Auguſti receptũ fuerat. Quos eius prouinciæ ſangiacos ad obſidionem hãc euocatos fuiſſe tradunt annales, de prouincia Bozinenſi accipito, deque præfectis huic: quorum princeps id temporis erat Vlumas ille Perſa, de quo dictum capite 231. Tranſlatus enim fuerat a Perſicis ad hos fines, more Turcorum, non nimium transfugis fidẽtium: ac deinceps quoque fit eius mentio in obſidione Agrienſi,

anno

anno Christiano 1552 a Turcis frustra tentata. Præerat Boziněsi prouinciæ ceu beglerbegatus, & ad Castelli noui obsidionem secū sangiacos suos septem adduxit. Virtutis eximiæ præsidiarij milites, quos hostes ipsi commendant, Hispani fuerunt, & Germani, numero ad IIIICIƆ.

SOLEIMANES SVB PRAETEXTV defendendi pupilli, a Bano Erdeliano relicti, matrem cum pupillo Vngaria spoliat.

De Ioanne Zapoliensi, Bano Erdeliano, dictum capite 223. 250.
Hic moriens pupillum reliquit heredem, tutelæque Soleimanis commendauit, Ioannem Sigismundum, quem sustulerat ex Isabella Polona, cuius heic mentio fit nomine tamen non expresso, velut Turcis ignoto. Habuerat Ioannis sororem Barbaram, ni fallor, primo matrimonio coniugem Sigismundus maior, Poloniæ rex: qua mortua, Bonam duxit, Ioannis Galeacij Ducis Mediolanēsis, ex Isabella Aragonia Neapolitana, filiam. Bona partu primo Isabellam hanc edidit, Ioannis Zapoliensis coniugem, Ioannis Sigismundi matrem. Ceterum nulla fit heic in Turcicis mentio Ferdinandi Cæsaris, Vngariȩ Bohemiæque regis; qui tamen hoc bellum, Perenio & Rogendorfo ducibus, gerebat. Id equidem fieri propterea crediderim, quod Ferdinandum Soleimanes, hostem suum, pro Vngariæ rege non adgnosceret. Notanda vero Isabellæ oratio, quam Turci reginæ nomine non dignantur, quum Budam adfirmat non suam esse, sed Sultani Osmanidæ ciuitatem. Nimis in hoc veram se vatem experta paullo post fuit bellua, quum Soleimanes ipsa cum filio per summam perfidiam eiecta, Budæ pariter & Vngariæ reliquæ, velut in prouinciam redactȩ, beglerbegum præficeret, bonus ille scilicet tutor: matre, tam Turcis addicta, cum filio pupillo, in Trāssiluaniam vel Erdelium relegata. Huiusmodi nimirū esse præmia societatis & amicitiæ barbaræ solent, vt de tyranno suo moriturus aiebat Aratus: τοιαῦτα τὰ ἐπίχειρα τῆς τυραννικῆς φιλίας.

OOO ij

VALPOVM. STRIGONIVM.

Granus fluuius.

251. Walpou Turcis eſt arx, Vngaris dicta Walpo, Valponiū Iouio. Vltra fluuiū Drauam ſita eſt. Poſt tertium obſidionis menſem a præſidiariis dedita fuit, præfecto ab iiſdē capto, & hoſti prodito. Strigoniū nunc Granum vulgo dicunt, ab amne Grano, qui defluens a Carpathiis montibus, vbi montanæ nunc ciuitates celebres ſunt, ad radices arcis Strigonienſis ſiue Granēſis, Danubio miſcetur: vnde ciuitati quoque Strigonium nomen inditum putatur, velut Iſtrigranium, ab Iſtri & Grani cōfluentibus. Alba regalis non tam a regum Vngariæ ſepulturis ſic adpellata fuit, quarum meminerunt annales: quàm a regum inauguratione, quæ hoc fieri loco priſcis temporibus ſolebat. Iſtic etiam rex Ferdinandus, cum Anna coniuge, Vladiſlai regis filia, Ludouici ſorore, XIIII die Februarij, anno 1527, adhibita S. Stephani vera corona, fuit inauguratus.

SCHIRVVAN. SIRVAN. SERBAN.

Error Iouij.

252. Si lector ab aliis de hoc bello memoriæ prodita leget, nuſquā ita deſcriptum inueniet. Vt Techmas Spandugino Tamas, Sanſouino Tolcas etiam: ſic Ercas eidem Spandugino nominatur Algas, mirifice vitiatis adpellationibus. Regio Schiruuā aut Siruan, haud dubie nunc eſt illa, quam priſci dixere Mediam, poſteriores etiam Vaaſpracan, vt apud Cedrinum in Conſtantino Monomacho legimus. Fallitur Iouius, quum ait, Albaniam hodie vocari Serban, vicinam Mediæ, propterque Caſpium mare ſitam. Quippe regio Georgianorum eſt Albania, qui numquam vel ipſi regi Perſarum, vel regio fratri paruerunt hactenus: ſed Chriſtiani, & liberi, ſuos principes habent; Perſis dumtaxat cōfœderati, ſicut expoſitum capite 189. Siruanum vero, ſiue Media, regni Perſici membrum eſt: quod tametſi Muſtaphas baſſa vezir imperio ſubiecit Oſmanidarum, anno Chriſtiano 1578, & begler-

beglerbegatus in formam redegit: mox tamē a Persis receptum, ab iisdem hodieque retinetur.

VVAN. VVASTAN. IBANVM CEDRINI.

Vrbs hæc cum arce sic ad Persici regni limites pertinet, vt etiā 253.
maiori finitima sit Armeniæ. Cedrinus in eodem Monomacho Augusto vocat ἰβὰν, πόλιν τοῦ βαασπρακὰν. Id Latine reddēs interpres, Ibanum & Baaspracan scripsit. Ego simpliciter exprimerem, vt tanto melius intelligeretur: Iuuan, aut Iuan, vrbs regionis Vaaspracan. Et quia capite præcedenti Vaaspracan, ex eiusdem Cedrini auctoritate, Mediam esse docuimus: intelligere iam licet, Wanū ad eamdem Mediam referri debere: vel ea si non contineatur, saltim finitimam videri. Wastanum significat regionem circa Wanum sitam, ceu Wani territorium: siquidem Istan, siue Stā, Turcis regnum vel regionem significat.

NOTICIA BEGLERBEGATVVM TOTIVS
Osmanidarum imperij, quos hodie possident.

Quia Persicis in finibus extremus hic a Soleimane Wani be- 254.
glerbegatus id temporis institutus fuit, libet hoc loco quamdam quasi Noticiam regni Osmanici lectoribus exhibere, descriptis ordine prouinciis ei⁹ siue beglerbegatib⁹, quos in Asia, Aphrica, & Europa nūc Murates hic terti⁹, vnici Muchemetis Osmanidę pater, possidet: vt ita denique Pandecten historiæ Turcicæ nostrum claudamus, visuri deinceps latiús ne permissu numinis fines suos propagaturi sint, an vastissimam illam molem imperij, cunctis hactenus formidabilem populis, secumdum ipsorummet oracula tamdem aliquando Deus Opt. Max. suæ declarandæ maiestatis ac gloriæ causa sit euersurus, vel in ordinem, subq; iugum filij sui sic redacturus; vt Gogi Magogique sub cælo nullum amplius nomen exstet. Id enim postremis se facturum diebus, per suos indubitatæ fidei vates nobis denunciauit. Ordiamur autem ab oriente Sole.

ASIAE BEGLERBEGATVS.

I. Anatoli beglerbeg. Eius sedes est in ciuitate Cutaige Phrygiæ maioris, quam olim Cotyaium Græci nominabant, sicut expositum capite 40. Sangiacos habet sub se duodecim.

II. Caraman beglerbeg. domicilium habet ad Caisariam Ciliciæ, de qua suo dictum loco. Septem sub hoc sangiacatus sunt.

III. Siuas beglerbeg. ad Sebastiã, de qua consule caput quintum Pandectis huius.

IV. Tocatun beglerbeg. Residet ad vrbem Amasiam. Sub eo sunt quinque sangiacatus.

V. Dulgadir beglerbeg. de hac prouincia consule caput 163 Pandectis huius. Quatuor sub se sangiacatus habet.

VI. Halep beglerbeg. ad Halepum siue Berrhœam Syriæ, de qua capite 6.

VII. Scham beglerbeg. ad Damascum Syriæ.

VIII. Tarapolos vel Trapolos beglerbeg. ad Tripolim Syrię.

IX. Maras beglerbeg. ad Marassum, propter Euphratem situm, inter Halepum & Mesopotamiam.

X. Diarbekir beglerbeg. in Mesopotamia, ad vrbẽ Amidã, quã Turci nũc Carahemid nominãt. Sãgiaci parent huic duodecim.

XI. Bagdat beglerbeg. ad Bagdatim siue nouam Babylonem, de qua capite 4.

XII. Balsara beglerbeg. ad sinum Persicum, non procul a Bagdat siue Babylone.

XIII. Laxa beglerbeg. Antiquitus Carmania. tendit ad limites Ormuz, & Persis est finitima.

XIIII. Gemẽ, Aden beglerbeg. in Arabia felici, ad litus rubri maris. vide caput 241. Diuersa loca sunt, vno tamen beglerbegatu comprehensa.

XV. Chebetz, Hustio Zebet beglerbeg, vt eodem capite dictum. Locus situs in litore sinus Arabici, finitimus est imperio regis Æthiopum Præteiani.

XVI. Missir beglerbeg. Cairo pręest, & toti Ægypto. Sãgiaci sub eo sexdecim.

XVII. Cy-

XVII. Cypri beglerbeg. Nicosiæ vel Famagustæ degit.

XVIII. Scheherezul beglerbeg. in Assyria, Persis finitimus.

XIX. Wan beglerbeg. respicit Persarũ fines, versus Siruanũ siue Mediã, & Armeniã maiorem, ceu dictũ capite præcedenti.

XX. Arzerũ vel Erzrum beglerbeg. in Armenia maiori, ad limites Siruani siue Mediæ, & Georgianorum. Distat a Tarabosane siue Trapezunte, sex dierum itinere.

XXI. Tiphlis beglerbeg. finitim⁹ Georgianis siue Curgginis, vt nunc adpellãtur. Institutus fuit a Mustapha bassa Serdare anno Christiano 1578, mẽse Septẽbri. Loc⁹ etiã priscis notus, apud Cedrinum reperitur in Cõstãtino Monomacho, verbis huiusmodi: Asã, (is erat e Tãgrolipicis fratre nat⁹) a Sultano Tãgrolipice missus cõtra Romanos, quũ Taurezium, & opidum nominatũ Tephlis, præteriisset: Vaaspracaniam ingressus est, id est, Mediam.

XXII. Siruan beglerbeg. Hoc nomine Media nunc adpellatur, a metropoli Siruan, quam eodem anno Mustaphas idem cepit, & primum istic beglerbegum cõstituit Osmanem bassam famosum: sed a Persis non multo post eiectus fuit. Nihilo tamen minus hic beglerbegatus Osmanidarũ inscript⁹ est libro, qui nisi restituatur, numquam se pacem facturos cum Persis profitetur.

XXIII. Temircapi beglerbeg. Locus est ad mare Caspium, porta ferrea dictus, & Capi derbent, porta faucium vel angustiarum. Cepit hunc Osman bassa eodem anno 1578, & in formam beglerbegatus, necato Schemhali Chane, socero suo redegit.

XXIIII Cars beglerbeg. Cedrin⁹ Carse nominat, & in Persarmenia collocat, quę nunc Armenia maior est. Distat Cars ab Arzerum quatuor dierũ itinere. Beglerbegatus cepit anno Christiano 1579, auctore Mustapha bassa.

XXV. Tschildir aut Tzildir beglerbeg. ad fines Georgianorum, ab eodem Mustapha bassa institutus, anno 1579. Porsius Tschaldung perperam scripsit.

XXVI. Fassa beglerbeg. in Mengrelia. Munitio structa per Vluzalim Capitan bassam fuit anno 1579, & ibidem institutus beglerbegatus. Sed paullo post discessũ ei⁹ captã vicissim Geor-

giani diruerunt. Ciuitatis Phaſianæ mentionem facit Leonis Augusti nouella de thronis, & epiſcopum eius refert ſub metropolim Trapezuntis. Hæc eadem cum hodierna ſcilicet Phaſſa fuerit.

XXVII. Sochum beglerbeg. in Georgianorum finibus, a Sinane baſſa vezirazeme inſtitutus, anno Chriſtiano 1580.

XXVIII. Batin beglerbeg. ibidem a Sinane tunc inſtitutus.

XXVIIII. Reuan beglerbeg. Hunc locũ Ferhates baſſa cepit & muniuit anno Chriſtiano 1582, ereptũm Tocmaci Sultano, Perſicarum partium principi. Beglerbegus iſtic primus fuit Cigaloglis baſſa, Genuas.

XXX. Somakie beglerbeg. De Somakia, que Chalcocondyli Samachia nominatur, dictum ſupra, capite 188. Beglerbegatus auctor fuit Oſman baſſa, anno Chriſtiano 1583.

Poſteriores autem beglerbegatus hi, bello decennali Perſico, quod adhuc geritur, inſtituti; quemadmodum noui ſunt, ita potius nomine tenus ſic adpellandi veniunt, nec cum antiquis cõparandi. Nunc ordinem naturæ ſequendo, prouinciis Aſiæ recenſitis meridiem verſus ab oriente progrediamur.

APHRICAE BEGLERBEGATVS.

I. Ceſair beglerbeg. Sedem habet in Algeſair, quæ noſtris eſt Algerium, ſicuti capite 227 notatum.

II. Tuniſi beglerbeg. reſidet ibidem.

III. Tripoli beglerbeg. domicilium ibidem habet.

Sunt autem Aphricæ duo præterea regna, libro Turcorum vel Oſmanidarum (vt ipſi loquuntur inſcripta) quæ tamen necdum inter beglerbegatus referuntur, ſed potius tributariorum ſeu feudorum nomine veniunt; Feſſa nimirum, cum Maroco.

Nunc ad occidentem, & aquilonem, quæ reſtent prouinciæ, videamus.

EVRO-

EVROPAE BEGLERBEGATVS.

I. Rumeli Beglerbeg, quem Græciæ vocant. Sedes eius eſt Sophię. Sub eiuſdē vexillo ſangiacatus infra ſcripti continentur.

1. Sophia Seruiæ.
2. Nigeboli ſiue Nicopolis. vide caput 51.
3. Kirckliſſe. vide cap. 193.
4. Vyza, Thraciæ.
5. Kirmen, Macedoniæ.
6. Siliſtra. ibidem.
7. Giuſtandil. ibidem.
8. Bender, verſus Euxinum Keraiosque Tataros.
9. Acherman. vide cap. 159.
10. Vſcopia. vide cap. 169.
11. Priſrem, Theſſaliæ.
12. Salonichi, Theſſaliæ.
13. Trichala, ibidem.
14. Miſitra, quondam Sparta, Moreæ.
15. Palæopatra, ibidem.
16. Iagnia, Ioannina Ætoliæ.
17. Deluina } Achaiæ.
18. Elbaſſan } Achaiæ.
19. Auelona. vide cap. 242.
20. Ducaggin. vide caput 206.
21. Iſcodar, in Albania. vide cap. 121.

II. Denizi beglerbeg, qui & Capitan baſſa vulgo, pro maris capitaneo ſiue prætore. Sedes ipſius eſt Gallipoli. Sangiacatus ei ſubiecti ſunt:

1. Gallipolis. vide cap. 23.
2. Galata. cap. 127.
3. Nicomedia. c. 74.
4. Limnôs. c. 229.
5. Mityline. c. 138.
6. Chios. c. 229.
7. Nexia. ibidem.
8. Negroponto. c. 142.
9. Rhodi. c. 229.
10. Cauala. c. 44.
11. Napoli di Romania.
12. Lepanto. c. 175.
13. S. Maura. c. 178.
14. Alexandria.

III. Budun beglerbeg. Sedes eius ibidem. Subiecti ſunt ipſius iuriſdictioni ſangiacatus hi fere:

1. Nouigrad.
2. Filek.
3. Zetſchen, ſiue Zetzen.
4. Zolnok.
5. Gran.
6. Segedin.
7. Alba regalis.
8. Sexard.
9. Simontorna.
10. Copan.
11. Muhatz.
12. Ziget, ſiue Saſwar.

13. Petſcheu, vel Quinque eccleſiæ.
14. Sirmium.
15. Semendria.

IIII. Temeſwar beglerbeg. reſidet ibidem. Subiecti ſunt eius adminiſtrationi ſangiacatus hi.

1. Temeſwar.
2. Mudaua.
3. Vilaoswar.
4. Tſchianad.
5. Vutſchitirni.
6. Giula.
7. Vidin.
8. Lipa.

V. Bozna beglerbeg. Sedes ipſius in Bagnialuca. Sangiacatus hi ſubditi ſunt.

1. Bagnialuca.
2. Poſchega.
3. Cliſſa.
4. Herzegouina.
5. Lika.
6. Sazeſchna.
7. Iswornik.
8. Briſrem.
9. Allatſchia chiſſar.

VI. Coffe beglerbeg. Eius ſedes eſt ad vrbem Capham in Taurica Cherſoneſo. Sangiacatus dumtaxat erat initio, beglerbego Græciæ ſubiectus. Præter Capham, & ei vicina loca, ſangiacatus omnes ditione ſua complectitur, ad Tanaim paludemque Mæotidem ſitos. Sed verum ſi fateri volumus, beglerbegi nomen potius titulo, quam poteſtatis amplitudine tuetur.

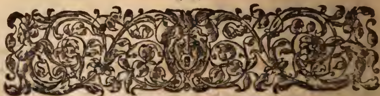
Hæc meta regni barbari, noſtrique laboris eſto, quam Dei propitij nutu feliciter adtigiſſe gaudemus: & eumdem ſuppliciter oramus, tamdem vt abolere ſanguinariam & impiam tyrannidem velit, ac veteris oraculi veritatem euentu comprobare; quo creditum pluribus a ſæculis, Coranum legemue Mahumetis gladio ceptam, gladio propagatam, gladio denique terminandam: vt obſtupeſcens ad operis diuini magnitudinem, & effuſus in hymnos orbis vniuerſus, accinat:

IMMORTALI ET
OPTVMO MAXVMO
DEO SOLI HONOS
OMNIS ET OMNIS
GLORIA SÆCVLIS
INFINITIS.

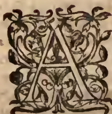
AD LECTOREM.

Bsolvto tandem operi Turcico visum est adiungere narrationem de obsidione Viennensi, qua Sultanus Soleimanes anno M. D. XXIX *hanc urbem grauissime quidem, sed irrito conatu, pressit & oppugnauit. Nam etsi post solutam obsidionem typis excusa prodiit, & inserta denuo fuit tomo secundo libri, cuius titulus est, Opus historicum D. Simonis Schardij I. C. anno* M. D. LXXIIII *Basileæ impressum: tamen quum exemplaria seorsum nulla nunc amplius exstent, nec cuiusuis sit, tanta volumina tomorum quatuor comparare: facturum me putaui rem publice vtilem, priuatim bonis gratam, si locum in hisce Turcicis idoneum, maximeque proprium, libello darem. Quippe conseruari studiose debet memoria maximi erga Germanos vniuersos beneficij diuini, quo liberatam Viennam e tyranni faucibus eripuit; qui ceteroquin ea capta, late grassaturus in intima Germaniæ viscera, præsentissimo cum reipublicæ discrimine, fuerat. Nec permittendum, vt illustria ducum, militumque fortium nomina, qui suis vrbem, valde tunc debilem, propugnauere consiliis, & ipsorum obiectu corporum; temporis iniuria, quod humanis in rebus fieri videmus, aboleantur.*

HISTORIA VIENNAE AVSTRIACÆ A TVRCIS OBSESSÆ, CONVERSA DVDVM E LINgua Germanica.

NNO post Christum natum M. D. XXIX. die decima mensis Aprilis, immanissimus Turcarum tyrannus Sultanus Saloymanus, maximo cum exercitu, pedestribus equestribusque copiis, aqua terraque instructissimis: incredibili omnium rerum, quæ belli vsus exigit apparatu, e Cõstantinopoli mouit, quo Hungaria domita, Austriam, cui auidissime inhiabat, vna cum finitimis circumquaq; regionibus in potestatem redigeret, eaq; potitus, auctis prospero rerum successu animis, Viennæ, quæ magna est, ac præpotens Austriæ ciuitas, aut alicubi per Hungariæ vasta loca hybernaret, refectis postea hominibus, iumẽtisq;, recens, appetente vere, liberis Germaniæ populis, indignum fœdæ seruitutis iugum, imponeret, cui rei gerendæ triennium integrum destinauerat: proinde aduersus finitimorum circumquaque hostium insidias quibus visum est locis valida præsidia imposuit. Authorem Cepisiẽsem ferunt comitem Ioannem, quondam Transsyluaniæ Vaiuodam, quẽ rege Ludouico, miserandum in modum vna cum exercitu trucidato, dira regnandi libido inuaserat: quocirca malis artibus ambire, callidis consiliis potentes quosdam Hungariæ proceres sollicitare non acquieuit,

quieuit,

quieuit, donec a suæ factionis hominibus adiutus, regiam coronam, contra ius, phasque inuolauit. Rei indignitate commotus inclytus Austriæ Dux Ferdinandus, ad quem ius regni legitime pertinebat, non magno quidem, sed bene instructo, ornatoque exercitu Hungariam ingressus, hoste profligato, & propriis etiā possessionibus pro iure belli exuto corona de more regni solenniter, legitimeq; potitus est. Hinc Comes Cepisiēsis re speq; bona destitutus, desperatis rebus, inexpiabili sese scelere obstringere non dubitauit. Patriam prodere, vt exitiabilem Christi nominis hostem, Germaniæ immitteret, ausus est. Turca itaq; cum exercitu ad Albam Græcam, quæ portæ instar Christianis nationibus semper habita cum venisset, Comes Cepisiensis, fatale patriæ malum, pessimis artibus nunquam non deditus, natiuo Germani sanguinis odio præceps, legatos mittit, qui crudelissimo hosti tutum per Hungariam iter indicarent, rationem ac viam affligendæ, vastandæq; Germaniæ præscriberent: quos tantæ proditionis authores, cum Turcarum Cæsar summa cum voluptate audiisset, inito vtrinq; nephario fœdere, testis ingētis ac nouæ lætitiæ vlulatus per Turcarum agmina exortus est. Ter humum proni deosculabantur: omnibus ignneariis tormentis, quas bombardas vocant, lætitiæ signum dabant. Ipsorum numini fusis precibus, gratias agebant, quod ea hora Hungariæ regnum, ac populi cum Turcis fœdus amicitiamque coierint: deinde Turcarum Cæsar exercitum recta ad Budam duxit, cui in itinere Cepisiensis Comes, haud ita magna cum militum manu se coniunxit, se, regnumque patriæ proditor conscceleratus, in hostis fidem ac manus commendauit, recepitque vniuersam Hungarorum nationem auxiliaria arma, aduersus Teutonum populos, vltro laturam. Quæ Turcarum tyrannus in eam partē accepit, vt quoniam satis sciuerat, illius technis Ludouicum regem trucidatum, nephariasin regno actiones non semel agitatas, a proditoris quasi aspectu refugeret, abhorreretque: neque ita magno plausu acceptum, Budam vsque a tergo exercitum sequi compulerit, a suis disiunctum. Et quo facilius Hungariæ

regno, cui inhiabat, potiretur: edicto publico promulgauit. Quicunque Ioanni Cepiſienſi Comiti, quem regem appellabat, cuius in regnum vindicandi gratia, ſeſe veniſſe prædicabat, ſe non dederet, obtemperaretque, eum ſeſe ferro, flammaque aboliturum. Qui vero dicto audirent, regique parere in animum inducerent, iis priſtina iura, immunitates, libertatemque pollicebatur. Quibus minis coactæ ciuitates, Quinqueccleſienſis, Alba regalis Peſtenſis, aliæque præterea multæ ſeſe, nihil reluctatæ, hoſti dedidere.

Sola Buda, præſidio duorum vexillorum, quæ Chriſtophorus Peſlerer, & Ioannes Traubinger, Capitanei ducebant, freta, hoſtis minas contemnere auſa: circumfuſa Turcarum agmina, aliquot dies fortiter repugnando, remorata eſt tam diu, quoad iugi hoſtium oppugnatione debilitati, fracti, ſpeque contra tantos impetus tuendæ vrbis, deſtituti milites Germani, ad arcem refugere, vltro vrbe hoſti relicta. Arx porro ad voluptatem magis, quam vim inſtructa erat, neque natura, neque hominum opera ſatis munita, proinde factum, vt de ea ſeruanda diffidentes, de ſalute quæ in vltimum diſcrimen vocata videbatur, cogitarent. Ideo conditiones quas, ſi arcem vltro dederent, Turcarum tyrannus tulerat, accepere, arcem in hoſtium poteſtatem dedere. Erat autem in conditionibus, Turcarum Cæſarem, ſi arcem traderent, omnium ſaluti, vitæque parcere decreuiſſe, comites inſuper daturum, qui ſaluos eos ad ſuos perducerent. Firmatis itaque, ſignatisque propria Turcarum Cæſaris manu literis, fidentes milites, relicta arce prodiere, acceptisque conductoribus, abitum parabant, ſed infelices qui perfidi hoſtis datam fidem, tutam exiſtimarint. Vix portas vrbis egreſſi, a Ianizeris, (ſic illi Prætorianos milites vocant, rei militaris expertiſſimos, in quibus ſpes omnes rerum gerendarum ſitas habent) excepti, circumuentique, armis primum, bonisque exuti, nudique dimiſſi, deinde haud ita longe a Buda crudelem in modum trucidati: ægre ex omnibus ſexaginta dilapſi, ſeruatique, perfidiæ plus quam Punicæ teſtes euaſere. Occupata

Buda,

Buda, Turcarum Cæſar recta exercitum ad Viennam adducere properauit. Budæ Cepiſienſem Comitem, & Ludouicum Gritti Veneti ducis filium nothum, cum quinque millibus peditum, tribus equitum, reliquit. Quæ ad Danubium ſitæ arces, caſtella, oppida, vrbes, vltro hoſti paruerunt; in quibus Plintenburgium, Strigonium, Comaronum, Altenburgium, ita munitæ arces exiſtunt; vt ſi ea, quæ debuerat, in earum præfectis fides, probitasque fuiſſet, & præcipue, ſi Strigonienſis Archiepiſcopus, fœderum ſacramentorumque oblitus, ſui ſaltem officij, nominisque memor eſſe voluiſſet, arcem ſitu, arteq; munitiſſimam, & ad inhibendum, crudeliſſimi tyranni impetum appoſitiſſimam, non vltro apertam, præſul Chriſtianus, exitiali Chriſti nominis hoſti obtuliſſet, adque illius partes deſciuiſſet. dierum aliquot moram ſane Turcarum Cæſari obieciſſet, quoad regia maieſtas vndique contracto, quam poterat validiſſimo exercitu, aduerſus hoſtium immanes copias ſeſe armaſſet, firmaſſetque: tantam cladem reſpub. Chriſtiana non accepiſſet, Auſtria, ferro, igniquevaſta non iaceret, tot hominum mill a, per ſummam crudelitatem interfecta, non deſiderarentur; irreparabilia damna declinaſſemus.

Hic nihil ceſſans Turcarum Cæſar, mira celeritate Viennam verſus contendit, eamque viceſima ſecunda die Septembris, nona hora, ante meridiem, aliquot millibus equitum, abſque vlla intermiſſione, quoad reliqua immenſi exercitus moles conflueret, obequitari tentariq; fecit. In vrbe ſæpe ad arma ſignum datum, quo ſecuri militum animi, ad obeunda, ſuſtinendaq; futura prœlia, actiores vigilantioresq; deinceps concurrerent. Quæ cum inſperata omnium animis accidiſſent, militiæ præfecti, & a conſiliis, de vrbe tenenda conſiliũ inierunt: cumq; vndiquaq; ſuburbiis cincta eſſet, quæ hoſtium inſidiis opportuna vbi defendendæ obſtare videbantur; decreuere incendenda, diruendaq;. quod cum non ſegniter milites effeciſſent, atq; adeo perpetuo quatriduo, effractis foribus ædium, direptis, hoſtilẽ in morem, infœliciũ ciuium bonis, vino, quo ea vrbs abundat, partim

excepto, partim in terram effuſo, pulſatis dominis, ſi qui ſua ſeruare ſtudebant, octingentas domus ſubruerunt. Deinde militiæ præfecti, a conſiliis, tribuni, milites, vnanimi cõſenſu, ſacramento fœdus pepigere, ſeſe vrbem pro virili tueri velle, ſeruareque tormenta, quæ amiſſa, magno hoſti adiumento forent, ad reliquias Germanicæ nationis ſuperandas. Et omnino pro Chriſti fide religioneque, ſi quis caſus vocaret, vna ſtrenue pugnando aut vincere, aut fortiter occumbere.

Hinc ad hoſtem ab vrbe depellendum, verſa conſilia; munita variis operis mœnia: ſua, quam tueretur, cuiq; Duci deſignata vrbis regio eſt. Illuſtriſſimus Princeps, Comes Palatinus Rheni Philippus, Bauariæ dux &c. qui vltro præſentibus periculis caput ſuum obiicere non dubitauit, centum equitum turma tempeſtiue Viennam ingreſſus, quod eius patruus Fridericus, comitiis Spirenſibus, aduerſus Turcas omnium principum conſenſu, ſupremus capitaneus ac Dux electus, ſubito hoſtium aduentu excluſus, Crembſij reſediſſet, in eius locum nepos ſuffectus, cum reliquis ſacri Imperij ducibus, qui XIIII vexillis peditum præfuerunt, eam vrbis partem, quæ a porta eſt, quæ Hungariam verſus patet, & Stubarum nomen ſortita eſt, ad turrim vſque Rubeam, quam vocant, defendendam ſuſcepit. Eck a Reiſchach, cuius ductui tria millia peditum paruerunt, portam Carinthiam, quæ ad hoſtium vim minus munita, fidelius præſidium exigebat, ad Auguſtini ædem ſuorum robore vallauit. A quo Abellus ab Holeneck, qui Stiriæ auxilia ductabat, duo vexilla peditum, regionem Vrbis, quæ ad arcem vſque ſita eſt, cum ſuis inſedit. Arcem Leonhardus a Vels, cui imperatori Veterani per Hungariam variis caſibus exerciti, obtemperarunt: hortorum arcis Maximilianus Leiſſer partem tuebatur. Arcis item portam, ad vſque Scotorum portam, & Iudæorum turrim, occupauit.

His in ſubſidium, ſi qui caſus vocaret, quatuor Vrbis areis, quingenti equites Auſtriaci ſubornati: vtrinque præterea ad Scotorum portam Ioannes a Greiſneck, & Ioannes Hauſer duarum

rum vrbis regionum, ciues substituerunt: reliqui ciues præfecto ciuium, & iudici parere iussi, quibus restinguendi incendij, si quod exortum esset, partes datæ. Reiprechto ab Eberstorff, qui duobus vexillis præfuit Austriacis, regio vrbis, quæ a Iudæorum turri tenet, & *im Ellendt* germanice appellatur, concredita. Inde Hispani milites ad Carinthiorum portam, vbi maius periculum vrbi imminebat, virtutis ergo, & ob tormentorum, quos arcobusos appellant, copiam accersiti sunt. Reliquam vrbis partem, qua Danubius præterlabitur, ad turrim vsque Rubeam, & Imperij auxilia, Ernestus a Brandenstein, quem duo millia Bohemorum secuta sunt, vna cum Wilhelmo a Wartenburg, & Comite Ioanne ab Hardeck, qui ducentos equites ducebat, insederunt. Duces, militiæ præfecti, & a consiliis, nobilissimi atque optimi quique, quod magnus metus animos omnium inuaserat, vtrinque ad Carinthiorum turrim pulueribus submotis, mœnia subrutum, diuulsumque iri, vbi summum periculum erat, ibi summopere excubandum rati: inter quos Ioannes Cacianer fuit, Stiriæ & Carinthiæ auxilia: Caspar item Ritschan, & Sigismundus Leysser cum duobus vexillis militum, a Carinthiorum porta ad diui Augustini ædem in omnem euentum instructi paratique consistebant. Cum porro descripta munia, quisque obiissent, delegatasque vrbis regiones occupassent, tormenta ænea producta, perque vrbem, mœnia ac turres distributa, præcipue autem super Carinthiorum turri collocata instructaque sunt, quorum aliqua crebro iaculandi impetu puluerum vi rupta dissilierunt, neque vllus sane locus ad vniuersum Turcarum exercitum circumquaque impetendum vexandumque oportunior fuit. Indeque adeo maxima damna Turcis illata plærique ex captiuis affirmarunt. Portæ vrbis omnes clausæ, communitæque fuere, vna Salis porta, qua ad Danubium itur, aperta, vnde eruptio, si qui casus tulisset, fieri posset. Nauigia bellica celocesque optimi regis Ferdinandi prouidentia, maximis impensis a fabris Italis, aduersus Turcarum Nassadistas instructa armata-

que, in naualibus exusta, concisa, ac submersa sunt. nautæ enim Itali, qui in spe erant, frustra expectabantur. Ad murum proxima ædificia, quæ gerendis rebus obstare videbantur, solo æquata. Ligneæ tegulæ, ne exceptis malleolis, ac sulphuratis iaculis, incendium alerent, circumquaque deturbatæ. Iacti præterea aggeres ab ea vrbis parte, qua hostis præcipue timebatur, vt si etiam mœnia subruta forent, vnde se defenderent, haberent.

Interea dum hæc fierent, qui Turcæ exercitum præcurrerunt, pernicibus equis freti, nostros assiduis incursibus exercebant, quibuscum toto triduo acriter nostrates equites congressi, quosdam captiuos trahere, cæsorumque capita in vrbem referre: nulla ab armis quies, nulla intermissio fuit, donec immanibus hostium copiis, campi circumquaque completi sunt. Vicesima tertia die Septembris, equitatus nostri circiter quingenti, per Stubarum portam, quæ nondum clausa erat, progressi cum hoste ad diui Marci ædem concurrerunt, & cum hostium ingruentium impetum non ferrent, auersi sese ad mœnia proripuerunt. Eo prœlio tres e nostris cæsi, septem capti fuere, in quibus Comitis Ioannis ab Hardeck vexillifer Christophorus Zetliz fuit, qui ab equo deturbatus, vexillum alij, qui ad vrbem referret, commisisse fertur. Turcæ, tribus, qui ex nostris cæsi, capita abscidere, tribus item ex iis, qui quatuordecim, ad Diui Marci ædem, mille passus pro Stubarum porta in ptochodochio leprosi ægrotabant, interfectique sunt, capita ademerunt, quæ pilis totidem præfixa, captiuos equites ad Turcarum Cæsarem ferre coegerunt: qui cum ad Cæsarem Turcarum perducti constitissent, eos interrogauit, an non essent principes, ac gerendarum rerum, militiæque præfecti, vrbem dedituri: cui responderunt captiui, obfirmatum esse apud omnium animos, obsidionem tam diu tolerare velle, quoad vitam, spiritumque ducere queant: quo sermone Turca perculsus, deinde quanta hominum vis intra mœnia esset, item interrogauit. Responderunt, Doryphoros xx millia esse, equites duo millia. Tum

vbi Rex eorum esset, quæsiuit. Lincij eum agere responderunt, idque oppidum ad ripam Danubij XXIIII milliaria longe a Vienna situm esse. Ad hæc Cæsar, Quæram illum etiam si in medio sit Imperio, ac reliquos Germaniæ populos inuisam. Percontatus præterea est, suburbia quamobrem exusserint. Fieri enim non posse, vt vrbem seruent. se nihil dubitare, quin potiturus sit. Ad quæ illi, se nescire responderunt. Interim nostri, duobus e captiuis Turcis, velatis oculis, per ciuitatem ductis, liberam ad suos redeundi potestatem fecerunt. Quo facto vexilliferum, cuius ante mentionem fecimus, egregie aurata sericiaque veste adornatum, cum tribus e captiuis, quibus trinos ducatos dono dedit, saluos XIIII die Octobris ad vrbem remisit, in mandatisque dedit, quo dicerent militiæ præfectis se, si vltro ciuitatem dederent, cum eis pro mœnibus pacisci velle, oblatis bonis conditionibus: neminem ex suis intra ciuitatem intromissurum: nullius rem, salutemue offensurum, eorum qui in vrbe essent: quod si facere recusarent, negauit se inde discessurum, quoad vi armisque expugnatam occupet, ex omni ætate minores, maioresque natu trucidet, vrbem igni in cineres redactam, solo æquet. Subiunxit præterea, vt dicerent, quando vnus Deus sit, qui cœlestia moderetur, æquum esse, vnum caput, vnum principem orbi terrarum imperare. Eum sese esse velle, vitamque acerbam habiturum, quoad illos, vniuersamque Christianorum nationem armis subegerit, suæque ditioni parere coegerit. Ad quæ cum nihil prorsus responderetur, instructis ordinibus exercitus robur Viennæ admouit. Oppidum Pruck & arcem Trautmansdorff, quod resistere tantis viribus desperabant, iustis rationibus nihil reluctantes, in deditionem accepit, nemini quicquam damni fecit, inque discessu etiam ab omnium bonis temperauit. Quibus locis occupatis, ex infinita multitudine prædonum exercitum, circiter triginta millia, Michaloglio Bassa duce, (Hi nullis stipendiis militant, ab reliquo exercitu pernicibus equis

effuſi, oppida, pagoſque incendunt, & prædam agunt) longe lateque amandauit. Quocirca Stiriam penetrantes, & ex altera Danubij ripa, ad Laureacum vſque, peruetuſtum ſuperioris Auſtriæ, ſupra Onaſum flumen oppidum, peruadentes; inaudita efferatæ immanitatis exempla edidere, dies, noctesque, iugibus incendiis continuarunt: prædam ex hominibus, iumentis, pecudibus, reque familiari egerunt, nullum crudelitatis genus interim omittentes, cæſis crudelem in modum, quos captiuos ducere poſſe deſperabant: in mulieres, ac teneram ætatem omni libidine intēperantiſſime abuſi: prægnantibus exciſo vtero fœtus eripientes, partim terræ alliſerunt, partim haſtis præfixos ſanguine rorantibus deferebant: ex præda quæ ferre non poterant perdiderunt.

Obſeſſa autem Vienna eſt XXVI die Septembris, aqua terraque circumcirca, immanibus Turcarum agminibus, vt ex edita Diui Stephani, elegantis, vetuſti ac rari operis pyramide, vnde longiſſime proſpectus patet, humani oculi acies, exercitus magnitudinem ſuperare, comprehendere, metiriue nequiuerit. Ad decem millia paſſuum denſa tentoria, circiter viginti quinque millia numero (ſic enim fere compertum eſt) poſita tenebant. Ipſe Turcarum Cæſar, ad Diui Marci, quæ ædes in via, qua itur in Hungariam, ſita eſt, caſtra metatus vſque ad Schuechat, & arcem Trautmansdorff; Imbraim Baſſa ſupremus Turcarum Cæſaris a ſecretis, & capitaneus, ac rerum pene omnium gubernator, a Danubio ad vſque Viennæ montana, caſtra habuit. In medio Turcarum Cæſaris exercitu, quemadmodum veriſſimis authoribus didicimus, tercentum ænea tormenta, quas bombardas vocant, collocata: vallo, foſſaque circum caſtra munita, & ad prœlium parata, inſtructaque omnia. Cæſaris caſtra, magnifice intus, de gentis more, auleis, aureis puluinaribus adornata, foris auratis faſtigiis collucebant, quæ quingenti circumſtipabant ſatellites, arcubus armati: ante tormenta mediocri relicto ſpacio, robur exercitus, quos Ianizaros vocant, conſiſtebat. Hi feruntur magna

apud

apud Turcarum Tyrannum authoritate esse, in quibus spes omnis victoriæ pendeat, quique eligendi Imperatoris potestatem habeant. Numero XII millia fuere. Deinde Bassæ, duces, & capitanei, ex Natolia, id est minore Asia, Bossena, aliisque Turcæ subiectis prouinciis, post mœnia ad Cecium montem vsque obsidebant. Nassadistæ, qui celocibus, actuariisue nauibus freti, aduerso flumine, Danubium tenerent, ripam fluminis ad Nusdorff vsque V millia passuum a Vienna occupabant. Vbi porro Turca animaduertit, eam vrbis partem, qua Carinthiorum prostat turris, vt infirmiorem, nostrum præsidium fortiter insedisse, indeque tormentis suos milites præcipue impeti, vexarique: eo vim omnem contulit exercitus sui, turrim expugnare conatus: in suburbiis, quæ exusta a nostris militibus; solo, ob subitum hostium aduentum, nondum prorsus æquata erant, magnam vim tormentariorum exercitatissimorum collocauit, qui perfossis muris, post quos latebant, tuti, nostros e mœnibus eminentes, certissimis ictibus impetiuerunt, multosque adeo insidiarum rudes confecerunt; quoad damno icti cauerunt, ne quis appareret. Grandiora tormenta post suburbia constituit, quibus aduersam Carinthiorum turrim vehementissime impugnauit. tanta interim, ad grandinis speciem, sagittarum vis effusa est, vt proxima muro tecta, densa iaculorum segete completa horrerent. Vicesima deinde septima die Septembris Nassadistæ quingentis celocibus Danubij pontem inuasere, occupatum exussere: (etsi non vanum est, nostros quoque priores, partem pontis subruisse) ibique in ripa castrametati, iter aduehendi commeatus, intercluserunt. quod vbi a nostris animaduersum, equitatus cum tribus millibus peditum vrbem egressus, prœlio hostem lacessiuit. sed cum nostri tormentorum grandiorum parum secum produxissent, hosti in fugam verso haud ita magnum damnum intulere. Eadem die Fridericus Rheni Palatinus, cum Wolfgango item Palatino, ad Crembsium appulit; qui si maturius venisset, magnum nostris consilio & armis subsidium adiun-

xiſſet. Cum autem certis authoribus pontem exuſtum dirutumque cognouiſſet, cum pleriſque aliis Crembſij inuitus reſedit. Intercluſis itaque aqua terraque itineribus, vt nihil neque inferri, neque efferri potuerit, circumquaque omnibus hoſtium copiis refertis viis, reliquum fuit, vt in vltimum diſcrimen vocati, noſtris corporibus, qui pro hoſtium ingentibus copiis ſane parua manus fuimus, hoſtilem impetum in omnem caſum ſuſtineremus. Quantus autem ſtrenuiſſimi cuiuſque animum timor, quanta denique vitæ ac ſanguinis vilitas inuaſerit, qui vtrinque res ex æquo æſtimauerit, facile conſiderabit; præſertim ſi expenderit, Viennam neque natura loci, neque arte hominum ſatis munitam, muro tantum aggeri impoſito, veteri ac vix ſex pedes denſo, vallatam; ad quem ſicco pede aditus militi pateat. Accedit, quod vrbs bene magna, vndique imminenti hoſti præſidia varia opponere neceſſe habebat. Erant autem qui in vrbe tuenda occupabantur milites, non plures XVI millia. Accedebant ciues, quorum multi non comparebant. Nam cum inutilem militiæ ſexum, vxores, paruos liberos, matres, propinquos, ſenio ac morbo confectos, pie proſequerentur, iis ereptis ad communes fortunas defendendas redituri; hoſtis inuſitata celeritas illorum conſilio obſtitit. Turcarum vero, cum exploratores noſtri, tum illorum captiui, pro vero retulere, ter centum millia fuiſſe; qui ſi, vt ſolent, vno impetu vndiquaque ad mœnia ſucceſſiſſent, tam pauci ne ſuſtinerent oppugnationem, magnus metus inuaſerat. Qua re nihil deterriti, generoſi animi Principes, Philippus Comes Palatinus, & qui vices Regis agens, ſummus Imperator deſignatus erat, Comes Nicolaus a Salm natu grandior; Wilhelmus a Rogendorff, ac cæteri militiæ præfecti, & a conſiliis tam paucorum militum virtuti non diffiſi, intra vrbem ita affectam ſtrenue perſeuerandum decreuere.

XXIX autem die Septembris, qui Diuo Michaeli feſtus fuit, duo millia quingenti milites per Carinthiorum portam, eruptio-

eruptione facta, Turcarum circiter ducentos, Duces item duos interfecere, cum e nostris non plures tribus desiderarentur: quod si dimidia hora antè vrbem exiuissent nostri, Imbrahim Ducem, quem Bassam vocant, vrbis situm speculantem, comprehendissent; qui omnium Turcarum Imperatoris actionum, consiliorumque gnarus, non pœnitenda præda venisset. Hispani interim, aliique milites, aliquoties pauci numero, plus minus quinquaginta vrbe egressi, per vineas plerosque hostium ex insidiis imprudentes oppresserunt, ac spolia tulerunt: non raro ipsi tamen temeritatis suæ pœnas dedere.

Iam spe vrbem Turca deuorauerat; quippe qui terrori fore omnibus tam immanem potentiam putarat: quibus in fugam coniectis, vrbem desertum iri, aut certe minis coactum iri, sibi certò persuaserat: ideoque tormenta ænea, quibus tentata mœnia subrui solent, in naues imposita, a tergo dimisit. Cum autem præter opinionem præsidia vrbis impauide hosti resisterent, alia via aggrediendum duxit: cuniculis actis, magnam vim puluerum muro subiecit; malleorum atq; ignitarum sagittarum magnum numerum in vrbis fastigia effudit. immisit præterea Germanos quosdam pecunia corruptos, qui vrbem (quod tres deprehensi in quæstione confessi, qui decimo septimo die Octobris iusto supplicio, in quatuor partes laniati sunt) variis locis, præscripto tempore incenderent. quo, cum omnia incendio miscerentur, ipse disiecto muro, aditu facto, perturbatos opprimeret. Quod consilium haud eos clam fuit, qui rebus gerendis, in vrbe inuigilarunt. Neque enim nisi mediocribus tormentis impetebat hostis, ac manuariis, quos arcubusos appellant, ad omnium admirationem, diu noctuque, nulla intermissione certissimis ictibus imminebat. quæ muros labefacere, subruereue possent, nulla audiebantur. facilis itaque coniectura fuit, more suo Turcam variis locis, actis cuniculis, perfossoque muri funda-

mento, pulueribus adhibitis, ruinam aditumque moliturum. Qua vero vrbis parte penetraret hoſtis, neſciebatur; quoad Turca quidam ad mœnia, prope Fibri quam vocant turrim, vltro ſe offerens, prima Octobris die bene mane deprehenſus indicium fecit. quo edocti Duces, aduerſus hoſtium cuniculos, fodere inſtituerunt: neque infelici ſucceſſu, ad Carinthiorum turrim, quam ſummopere Turcæ ſolo æquare conabantur, Turcarum operas noſtri excepere; iiſque propulſatis, magnam vim pulueris, vt quidam autumant, ademere. quæ res Turcarum Imperatori, magnæ admirationi mixtum terrorem attulit. Chriſtianis parentibus ſe natum index faſſus, de variis rebus interrogatus, veriſsime reſpondiſſe repertus eſt. Nam a pueris inter Turcas eductus, plurima eorum conſilia callide imbiberat. De Turcæ conſilio interrogatus, reſpondit, decreuiſſe vrbem, diſiectis puluerum ſubmotorum vi turribus, violenter derepente capere: docuit loca, quibus perfodere pararet: de tormentis reſpondit: terra quadringenta ænea tormenta aducta eſſe, quæ pugni magnitudine globos iacularentur, ac maiora etiam quædam: aduerſo autem Danubio, non plura ſubornata decem prægrandibus x x pedum longitudine. De nauigiis Turcæ reſpondit: Imbrahim Baſſæ ſexaginta naues parere: Turcarum Cæſaris nauium, ſe numerum neſcire: Naſſadiſtarum autem, quadringentos eſſe: omnibus porro nauigiis quinque armatorum millia aſcripta: prægrandia quædam aliquot retro a Vienna milliaribus, relicta. De numero militum ait, ferendis armis idoneorum centum millia eſſe; in quibus x i i millia Ianizarorum, qui Imperatorem Turcarum ſtipent; ſex item millia, qui Imbrahim Baſſæ adſint: horum armaturam eſſe, tormenta manuaria, arcus Parthicos, & pila non admodum longa; reliquos equeſtres eſſe. De ſumma mortalium, Turcarum exercitus interrogatus, circiter ter centum millia, numerari affirmauit. De camelis deinde, viginti millia agi reſpondit, pabulo, farina, armiſque onuſta: neque vltra milliare vnum, vniuerſo cum

exercitu,

exercitu, hominibus, iumentisque defatigatis, proficiſci poſſe Turcam aſſeruit. Multi captiui Turcæ quæſtioni adhibiti fuerunt: ſed hoc diuinitus (ſic enim credere phas eſt) oblato indice, nihil veracius, præſentiq; rerum diſcrimini ſalubrius fuit. Ideoque virtutis ergo Generoſus Heros Guilelmus a Rogendorff, quoad viueret, homini victum amictumque pollicitus eſt. Huius porro indicium ſecuti Duces noſtri, quibuſcunque locis hoſtium operæ cuniculos agere parabant, diu noctuque ſuos in contra fodiendi opere continuere; ita vt vtrinque quatuor pedum ſpatio aliquando concurrere viderentur.

Quarta Octobris die, Turcæ adeo vehementibus omnis generis tormentorum fulminibus vrbem concuſſerunt, vt in ſtuporem veteranos, ac multo rerum vſu periciſſimos exercitatiſſimosque milites coniicerent; qui ſe tantum tamque horribilem fragorem, nullis bellorum caſibus vnquam expertos affirmarunt. Interea temporis hoſte in agendis cuniculis occupato, noſtri circiter octo millia rei ſeſe bene gerendæ occaſionem nactos rati, ſexta die Octobris, quo hoſtem ſuburbiis arcerent, & agentes cuniculos explorarent, per Salis turrim erupere: multos e Turcis in ſuburbiis pro arcis porta, & Carinthiorum turri trucidarunt. Extitit interea quidam inauſpicato clamore, ſtrenue aduerſus hoſtes irruentes reuocans, quod ordines componere, & aciem inſtruere conſilium eſſe diceret. quo clamore, ceu panico terrore externatis repente militibus, receptu fugæ ſimillimo ad vrbem trepidabatur: adeo vt denſo fugientium agmine, multi in vallum foſſamque deuoluti, propriis armis, alij grauiter ſaucij, alij occiſi fuerint. Ea eruptione Wolfgangus Hag, qui Dux, vexillo vni præerat, cum quibuſdam primi ordinis militibus, & Hiſpanis, (qui primi ſeſe omnibus periculis offerre auſi fuerunt) cum reliquos a fuga dehortatus, ſeſe vt ſequerentur Germani animi, ac fugæ neſciæ virtutis memores obteſtaretur, longius in hoſtium inſidias præcipitatus, deſtitutusque, fortiter pugnando oppetiit. Eadem die circa meridiem Turcæ camelos, ſarmentis onuſtos, ipſi quoque onera baiulan-

tes, ad mœnia adegere. foſſas impleturi videbantur, quo facilius aggerem exuperarent: ſed neſcio quomodo hoſti certe conſilium diſplicuit. Nihilo ſecius noſtri inſtructa acie, ſuo quiſque ordine, locoque hoſtem opperiebantur. Eck a Reiſchach ſtrenuus miles, tres ea die glandes plumbeas, aduerſo pectore excepit. ſummi Dei beneficio, ac ferrei thoracis, loricæque bonitate tectus, incolumis ſeruatus eſt.

Octaua porro Octobris die, ac pridie ante vtrinque ad Carinthiorum turrim per murum cuniculos egere, fundamentaque muri incidere; hac arte rati, mœnia ſuppoſitis excuſſa pulueribus, intra ciuitatem prolapſura. noſtri, rerum non ignari, prævalidas trabes circumquaque muro admouerunt. quo factum vt incenſis pulueribus diſiecta mœnia, noſtris indemnia foras prolaberentur. Dirutam muri partem ſubinde qui in vrbe erant, vt res ferebat, ſarmentis ac trabibus, refecerunt. curæ omnium, magis ac magis ad vigilandum intentæ. Duces ipſi ad laborantem vrbis partem excubarunt. nulla quies, nullus oculis ſomnus capitur: perpetuus hoſtis amoliendi animos defatigat labor: iam proditionis ſuſpicio, iam incendiorum metus, ducum vexat mentes. Eadem die, quidam e Turcis captus eſt; qui capitis periculo affirmauit, Turcarum Cæſarem non vltra decem dies ad Viennam fore. quod verum eſſe euentus docuit. Poſtero deinde die mane infra Carinthiorum portam hoſtes per foramen in vrbem ſumma vi penetrare conati; tandem a noſtris propulſati. A meridie circiter tertiam horam iterum tormentis æneis fulminare cœperunt; & murum prope Carinthiorum turrim, e regione Diuæ Claræ, duobus locis puluerum vi ſubruerunt. in ipſa interim muri ruina magno conatu aggerem ſuperare, & per apertum murum inuadere parabant. Fortiter noſtri hoſtem ſuſtinuerunt, multi Turcarum occiſi: Hiſpani quidam, Germanique milites, vna cum muri parte, cui inſiſtebant, eiecti, deuolutique, fere ſalui euaſere. Hîc raro caſu, quidam tormento ictus, pro mortuo habitus; deinde illæſo corpore in illius marſupio, plumbeus globus inuentus eſt. A. nona Octo-

na Octo-

tia Octobris die ad duodecimum, nulla intermiſſione, tormentorum aſſiduis ictibus cuncta perſonant: ſubinde ad mœnia euaditur; neque in vrbe ceſſatur: vehemens vtrinque certatio; ab vrbe omnis generis tormenta in hoſtes effunduntur. Muſicis interim inſtrumentis, tubis, tibiis, cornibus, fiſtulis ac tympanis, infractum imperterritumque animum noſtri ſignificabant.

Duodecima deinde die Octobris, ad Carinthiorum portam ex altera parte, Stubarum verſus quam vocant portam, iterum Turcæ magnam muri partem deiecere; neque vno tantum loco fumus apparuit. quod indicio fuit, pluribus locis, ſubiectis pulueribus, hoſtem ſimul mœnia ſubruere conatum. Sublato illico vexillo, Hiſpani Germanique milites, fortiter ſeſe hoſti oſtentant. ſed Turcæ terrore perculſi, neque diu, neque ita magna vi, noſtris negotium faceſſebant: ad oppugnandumque, quod e ſpeculis ac turribus quidam in vrbe viderunt, Turcarum Duces frameis fuſtibusque ſuos milites pulſatos, adigere nequaquam potuerunt: ſi qui ad foſſam adacti, illico fugam retro arripuerunt. quam nos potentem manum ſummi Dei fuiſſe interpretamur; qui cor virtutemque adimit, quando, quibusq; voluerit. Statim poſt ſubruta mœnia, Turca, Carinthiorum turrim prægrandi ac violento tormento aggreſſus, certiſſimis ictibus, lapideis globeis, faſtigia turris impetiuit, deiecitque; ſicq; noſtris Bombardarum præfectis, defendendę vrbis, ex ea parte, quæ ſola igniariorum tormentorum capax erat, & vnde magnam cladem hoſti obtulerant, facultatem ademere. Quamquam per noctem, quoad fieri potuit, admiſſa damna refecere: completa fimo vaſa muri inſtar oppoſuere, ſub quibus tuti hoſtem vexarent: quorum tamen multi inſigniter petiti a Turcis, manuariis tormentis icti, occubuere. Continenter interim Turca oppugnationem vrgere, ſuos animare, cohortari, impellere, vt ſuperato muro vrbem (quod facillimum factu erat) caperent. Decreuerat enim Turca, antequam infectis rebus, ſe in Hungariam reciperet, id quod e captiuis cognouimus, omnibus viribus, vndiquaque vrbem aggredi, atque

vltimam oppugnationem experiri. quod noſtris magnum metum attulit; fecitque veriſimile, quod a decimoſecundo Octobris ad XIIII ab oppugnatione temperabatur. Hic varij vulgo, vt in magno metu, rumores ſpargebantur. Certum erat, Turcam, antequam infectis rebus diſcederet, omnia moliturum; quando ſubrutis in immanem aditum muris, diurnis nocturnisque oppugnationibus, nihil prorſus profeciſſet, per cuniculos in vrbem inuaſurum; derepente ex inſperato noſtros oppreſſurum, vndiquaque emergentibus e cellis vinariis, per inſidias, hoſtibus, plerique ſuſpicabantur: timebatur præterea, ne ſtationes militum, ſubiectis pulueribus diſiicerentur, non ſine magna noſtrorum clade. Sed pro ſui populi ſalute, ſi vmquam aliâs, hoc tempore ſane excubauit ſummus Deus; qui animos noſtrorum auxit, atque hoſtium audaciam repreſſit; monitumque hoc exemplo Chriſtianum populum maluit, quã funditus perditum. Nam XIIII Octobris, contra omnium expectationem, hoſtes iterum, igniariis manuariis, ac item grandioribus inſtare, ac magnam plumbeorum globulorum vim, ad glandium ſpeciem, oblongorum, in vrbem iaculari. Decima deinde hora noctis, incenſis caſtris (quod e quibuſdam Chriſtianis, qui effugerant, percepimus) magno vlulatu, (quem fuiſſe captiuorum exiſtimabamus, generis ac nominis noſtri Chriſtianorum, qui ſpem magnam fouebant, ſe tandem aliquando liberatum iri: ſed valde ſua miſeros fefellit opinio: ſiquidem in fuga partim arrepti, in perpetuam ſeruitutem; partim crudelem in modum conciſi, ac laniati, oppetiere) fugæ ſimillimum diſceſſum properarunt. Merito itaque generoſis ac fortibus militibus ſummi quique honores haberi debent; qui gratia ſummi Dei, ſuo robore, Chriſtiani ſanguinis ſitientiſſimum hoſtem remorati, & a Germania, quæ firmiſſima eſt Chriſtianæ Reipubl. pars, ſuis corporibus excluſerunt. Quod ſi Viennam Turca cepiſſet, igniariorum tormentorum ornatiſſimam inſtructiſſimamque copiam in ſuam poteſtatem redegiſſet; eo ipſo anno, per autumnum in ſuperiorem Germaniam

facile

facile penetraſſet. quam ſi occupauerit, quod Deus nolit, actum eſt de Chriſtiana libertate; ſub omnium grauiſſimo tyranno, duriſſimam Chriſti fideles ſeruitutem tolerabimus. Atque adeo, vt longius progreſſurus non fuerit, Viennam certe ita aggeribus muroque communiiſſet, vt per hyemem ibi refecto exercitu, primo vere, iuſto bello Germaniam laceſſere expeditiſſime potuerit. Conſtat enim, eo conſilio Turcam Viennam veniſſe, vt ea occupata, toto triennio Germaniæ bellum faceret, in eaque cruentam tyrannidem, pro libidine, innumerabili hominum ex omni ætate iactura expleret, omnia igni ferroque vaſta redderet: quod proh dolor iam nimium ſæpe experti ſumus, ac iam recenti vicinoque magis Auſtriæ periculo ac clade moniti, e ſomno vel veterno potius, expergefieri debemus. Vidimus his oculis, oppleta omnia loca cadaueribus, fœdis vulneribus crudeliſſime conſauciatos; nulli ſexui, nulli ætati temperatum. Exempti matrum aluo fœtus alliſi, parui pueri frameis diſſecti, haſtis transfixi: virginibus mixtæ matres, poſt abominabilem execrabilemque abuſum, horret mens dicere, a ceruice reſectis capitibus, toto corpore deformatæ. nulla omnino exempla immanitatis extare, nec excogitari quidem poſſe exiſtimo, quæ non ediderit in noſtri ſanguinis fratres truculenta belua.

Tempus itaque eſt, Viri Chriſtiani, vbicunque terrarum Chriſto viuitis; tempus inquam eſt, nos e ſomno excitari, hanc irati ob noſtra ſcelera, numinis plagam agnoſcere, vnanimiter ad Deum conuerti, reſipiſcere; omiſſo vanæ gloriæ ſtudio, odium mutuum ponere; monſtroſas de fide Catholica diſſenſiones, & nunquam finiendas diſputationes abiicere; in vnum Catholicæ Eccleſiæ ſacroſanctum corpus coaleſcere; & in amore proximi, ac bonis operibus ſimul, totis viribus, in Chriſto, qui caput eſt, vnanimes viuere, orareque vt nobis gratiam ſuam concedere dignetur, qua armati, immanem hoſtem, a ceruicibus noſtris propulſemus, & deinde oppreſſis hoſtibus, quieti, in pace, pie ſancteque viuere queamus. Quod ſi editum in infelices Auſtriæ Chriſti fideles exemplum nihil nos moue-

hic, hancque præsentem Dei plagam, ad nos nihil pertinere putabimus; quid aliud quam præsens exitium toti Germaniæ, ac orbi Christiano, pronunciemus? Non, mihi credite, didicit modum habere hostis: circuit omnia, leo rugiens, impotenti animi libidine, inexplebili regnorum cupiditate, insatiabili sanguinis nostri siti: longius semper longiusque progredietur, quoad vnus omnia occupabit. quod eum hactenus fecisse, multorum Regum, Principum, populorum, vrbium exitio edocti, tandem scire debemus.

Cum itaque per noctem (vt diximus) magna pars exercitus discessisset, Veneris die, Imbrahim Bassa, vna cum reliquis ducibus, mane instructis ordinibus, circiter LX mille equitum, in procinctu constitit: nihil tamen ea die gestum. venit in mentem ducibus nostris, quod ante e captiuis audierant, esse hostium voluntatem, vt de redimendis captiuis ageretur, & vtrinque fieret permutatio. Sic enim Imbrahim Bassæ videri illi affirmauerant. mittunt itaque nuncium cum litteris, sibi quoque placere, cum belli ius ita ferret, vt captiuorum ratio vtrinque haberetur. Ad quæ Imbrahim Bassa, suo signo confirmatas literas dedit: quarum exemplum ascribere, visum est operæprecium esse.

Imbrahim Bassa Dei gratia supremus secretarius, supremus consiliarius, potentissimi inuictissimique Cæsaris Sultani, Soleimani dux, & vniuersi imperij, ac rerum gerendarum gubernator. Visis literis, quas nuntius vester nobis reddidit, generosi duces, ac rerum gerendarum præfecti illustres, de voluntate vestra cognouimus. Scitote nos non venisse, vestras vt ciuitates occuparemus; sed vt Archiducem vestrum Ferdinandum quæreremus: quem tamen non inuenimus. etsi pluribus diebus in illius expectatione hic morati sumus; non tamen ad hunc vsque diem comparuit. heri tres e vestris captiuos libere ad vos dimisimus: simili ratione vos cum nostris agere æquum est, quomodo nuntium vestrum iussimus ad vos referre. Integrum porro vobis est, mittere quem vobis visum fuerit, qui de ca-

ptiuis

ptinis cognoſcat: neque tale in cauſa de fide noſtra quicquam dubitare debetis. Quod vero iis qui Budæ in præſidio fuere, fidem non ſeruaſſe inſimulamur, illorum, non noſtra culpa, factum eſt. Datæ pro Vienna XVII *Octobris, Anno* MDXXIX.

In mandatis præterea nuncio dedere, ſeſe, vt militares homines decet, iuxta ius belli facere, conſtitutum habere, quando eo res deuenerit, vt plurima inter eos agenda reſtent. Tabellario e Damaſcena purpura, veſtem rubeam dono dedere. Eodem die Chriſtophorum Zetlitz, de quo antea meminimus, Comitis Ioannis ab Hardeck vexilliferum captiuum, egregie aureis purpureiſque veſtibus ornatum, libere ad vrbem remiſere; eademque de re, ei mandata dedere.

Poſtridie porro Cæſarem, qui cum exercitu præceſſerat, perſequutus ea celeritate, vt quinque diebus Budam venerint, quæ XXXII prælongis Germanicis milliaribus a Vienna abeſt; innumeri equi ex fuga mortui corruerunt; nec non e Turcis, captiuiſque Chriſtianis, paſſim in viis plurimi, cum aſſequi non poſſent, mortui reperti ſunt. Paulus Backitſch, Sigiſmundus Weixelberger, & Ioannes Cazianer, leui armatura fugientes perſecuti, multos ceperunt, plurimos interfecerunt; e captiuis etiam Chriſtianis non paucos liberauerunt: Naſſadiſtæ quoque ad Poſonium, ex vrbe, arceque, cui præfectus fuit Wolfgangus Oder, impugnati, quibuſdam demerſis nauibus, magnam iacturam fecerunt. Captiui Turcæ, pro certo affirmarunt, Turcarum Cæſarem maxima damna accepiſſe, tum quod plurimi ex illius militibus cæſi, igniariorumque vi confecti ſunt, multi fame enecti: tum quod equorum camelorumque ingentem numerum amiſerit; tum quod ſingulari virtute præditum Baſſam, Ducem e Natolia, id eſt minori Aſia, quod certis authoribus accepimus, pro Carinthiorum porta catapulta igniaria ictum deſiderarit. Cauſæ diſceſſus, fuiſſe perhibentur, quod pro tanto exercitu commeatus non ſuppeditauerint;

indeque intolerabili fame vexatos hoſtes, diutius durare nequiuiſſe, & quod cœli immitioris inclementiam, appetente hyeme, molles Aſiæ gentes, & transmarini milites, non ferendam experiebantur. Ianizeri præcipue militiam diutius ferre recuſabant; etſi centum in dies ſingulis aſperi (ſic nummi vocantur Turcici argentei; qui ſinguli ſex noſtratibus, id eſt crucifero vno cum dimidio, commutantur) numerentur: quamquam negauerat ſeſe Cæſar a Viennæ oppugnatione, niſi vrbe capta diſceſſurum; etiamſi tantum niuis cælitus decideret, vt ad genu vſque pertingeret. Adhæc Turca pro comperto habebat, Ferdinandum regem, iuſtum exercitum in Bohemia contraxiſſe: ab Imperio non contemnenda auxilia mitti, paratumque prœlio cum eo decernere: & cum ſuos fame laboribusque fatigatos ſentiret, cum recentibus congredi noluit. Recta itaque, fugienti ſimilis, ad Albam vſque properauit, magna præda onuſtus. Tam lentum Turcæ diſceſſum, Duces, militiæ præfecti, & a conſiliis, aliquandiu ſuſpectum habuere; in inſidiis alicubi aliquot millia ſubornata, latere rati, inſtructa acie pro vrbe egreſſi, Iouis diem integram armati conſtitere: cumque hoſtis nullus compareret, iterum ad vrbem ſeſe receperunt. XVIII. Octob. Fridericus ad Rhenum Palatinus, vna cum reliquis Principibus, quos Crembſij per obſidionis pericula fuiſſe oſtendimus, Viennam venit. Haud ita multis poſt diebus, cum ab hoſte iam ſummi Dei ac bonorum virtute ſecuri agerent ciues, grauior ab amicis terror obiicitur. Germani milites, & Imperij præcipue auxilia, plus quam barbarica truculentia, iuris humani diuinique obliti, hoſtilibus animis, neglecta maiorum diſciplina, indigniſſimis iniuriis contumeliiſque ciues affecere. Nam quidam non cõtenti vina exhauſiſſe, in quo perdendo magis, quã hoſte arcendo occupati, ſic inebriabantur, vt cum ad arma ſignum daretur, alij arma vbi inuenirent, ignorarent, alij vacillantes per plateas offenderent: hoſpitium ſuorum, etiam præſentium, refractis ſeris, corruptis arcis, armariis, menſis; direptis, quæ reliquæ erant, facultatibus, animos ſuos manusque exple-

expleuerunt: necdum illorũ libidini satis factum; vitra, fornaces, tabulas pictas comminuerunt: (tantum non vitam miseris ciuibus eripuerunt) vina, carnes, panes, copiose suppeditata, ac regis optimi benignitate gratuito condonata, nihil importunos animos flectebat. Nã XIIII vexillorũ ab Imperio auxilia XXIII Octobris, a prima luce vsque ad vesperum, frequentes coiêre; conuentúque habito, trium oppugnationum stipendia, de more militari flagitarunt; quæ nisi numerarentur, præsentem ducibus ac ciuibus cædem denunciabant: omnia denique acerba minati. Conradum Gosman, & Iacobum a Werdenau, capitaneos, per integram diem, conuentui interesse coegerunt. Qui cum docerent, quam iniusta eorum petita essent, si quid iure deberetur, sese offerre aiebant; quos tam diu in vinculis accustodia seruarent, quoad satisfieret. simúlque copiose ad eos ac fortiter Eck a Reischach verba fecit, cum petenti libera quæ vellet dicendi copia facta esset. Sed nullius oratione, humanitate, admonitione, quicquam profectum: vno ore omnes sublata voce, pecuniam flagitare, cædem, prædam minari. Quem tumultum grauiter ferebat inclytus Princeps Fridericus: atqui indomitum vulgus, nisi suæ libidini satisfieret, cõpesci posse desperabat. quid facerent? de oppugnatione stipendium coactum, ac vi magis quam merito extortum vnum promiserunt: sed nondum placati milites, duobus supra dictis ducibus hastas vndiquaque intentarunt: quoad inclinato iam die, magni Michaelis vexillifer, prolato signo progressus, Commilitones, ait; Quicunque emeritis duob. stipendiis, & vno, oppugnationis gratia oblato, contenti esse volunt, me sequantur. Ægre hic a vexillifero cruentas manus abstinuerunt. Eum deinde per densum circulum perrumpentem, vexilliferi reliqui, & antesignani secuti, conuentum dirimêre. Cum porro Imperij auxilia duobus emeritis stipendiis, item vno oppugnationis prætextu extorto, dissolutis deliniti essent: ecce ibi alia exoritur dissensio. Veterani milites, qui plures annos Duce Leonhardo a Vels in Hungaria militauerant, & Eckij a Reischach imperio subiecti, quod debita stipendia non

continuo, & ex sententia numerabantur, se vrbem direpturos minati: propter tumultum magnus iterum metus ciues occupauerat: qui maturo Ducum, militiæ præfectorum, & consiliariorum, sanóque consilio discussus, tandem conquieuit. Sic res vtrinq; gestas, breuiter quàm verissime complexi sumus, ne longa narratione hominum aures oneraremus. Deo sanè Opt. Max. merito gratias agere debemus, qui immanem efferatúmque tyrannum longius sæuire vetuit; oraréque vt aduersus incredulos, nobis in fide vera consentientibus animos robúrque ministret, quo simul ex hoste crudelissimo victoriam, simúlque pacem aliquando tandem reportemus.

CATALOGVS VIRORVM ILLVSTRIVM, DVCVM MILITIÆ, PRÆFECTORVM, LEGATORVM, cæterorúmque, quorum virtute & consilio secundum Deum Vienna seruata fuit.

Primi ordinis officia militaria.

Illustrissimus Princeps, Philippus Palatinus ad Rhenum Bauariæ Dux, Friderici patrui loco supremus auxiliorum Imperij Dux, seu Capitaneus.

Comes Nicolaus a Salm, natu grandior, inclyti Regis Ferdinandi a consiliis, ac cubicularius, supremus totius exercitus Regij Capitaneus; de cuius fato obiter paucis perstringam. Iam inde a prima ætate, & ipso tirocinio, maximis bellorum casibus, exercitus, omnibus fere memorabilibus prœliis interfuit. Etnuper Viennæ, cum murus vi pulueris subiecti labefactatus corrueret, lapide ictus altero pede vulnus accepit: quod vix dum obductum, soluta obsidione, cum Strigonium cum exercitu aliquot millium profectus esset, recruduit: adeo, vt inualescente malo, imbecillior, quàm qui militiam ferre posset, amicorum consilio, ad suos domum redierit; quo per quietem pristinam valetudinē reciperet. Deinde in Marcheck, Austriæ castello, in suorum

rum luctu & lachrymis e vita discessit. Felix post tot emerita decora heros, si (quod vnum in votis habebat) pro patria, ac Christi fide, saltem fortiter pugnanti oppetere, & parta suis victoria, generosum spiritum reddere licuisset. Obiit anno a nato Christo M. D.. XXX, IIII Mens. Maij, ætatis suæ anno LXXII.

Gulielmus a Rogendorff, &c. Inuictissimi Imperatoris Caroli consiliarius ac cubicularius, & inclyti, Regis Ferdinandi itē consiliarius, ac magister equitum; quem hodie dicũt Marescalcum, & Magistrum de campo.

Marcus Beck a Leopolsdorf, eques auratus, & iurisconsultus, cõsiliarius Regius, & Vicedominus terræ Austrię infra Onasum flumen supremus annonæ præfectus; quem vocant magistrum munitionum.

Vlricus Leisser, Regius legatus, quem hodie dicunt Consilium campi, siue de la Guerra; & supremus tormentorum ac machinarum bellicarũ præfectus, quē vocāt capitaneũ *de l'artelaria.*

Legati siue commissarij rerum bellicarum, & a consiliis.

Georgius a Bucha, consiliarius regius, & locum tenens Austriæ infra Onasum.

Leonhardus a Vels, consiliarius & cubicularius regius, dux siue capitaneus septem vexillorum veteranorum.

Nicolaus Rabenhaubr, a Suchen, eques auratus, consiliarius regius, Austriæ infra Onasum cancellarius.

Eck a Reischach, eques auratus, consiliarius regius, capitaneus sex vexillorum.

Rudolphus ab Hochēfelt, consiliarius regius Austrię infra Onasum.

Nicolaus a Turri, consiliarius regius, dux copiarum quæ aduersus Sagrabiensem Episcopum, ex Hispano Germanóque milite conscriptæ fuēre.

Felicianus a Potschach, cõsiliarius regius Austrię infra Onasum.

Ioannes Catzianer, eques auratus, Carniolæ præfectus, leuis armaturæ equestrium turmarum dux.

Ioannes ab Eibesuuald, eques auratus, consiliarius Austriæ infra Onasum.

Ioannes a Greiſneck, eques auratus, regius cubicularius hereditarius Carinthiæ, capitaneus peditatus ac ciuitatis Viennæ.

Melchior a Lamberg, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Vuolfgangus Matſcheber, Archiducatus Auſtriæ legatus, ſiue conſiliarius campi.

Troianus ab Aursberg, eques auratus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Bernhardinus Ritſchan, eques auratus, Regius legatus ſiue conſiliarius campi.

Helfrichus a Meckau, eques auratus, cōſiliarius Regius, Auſtriæ ſupra Onaſum legatus.

Eraſmus ab Obritſchan, conſiliarius campi Carniolæ.

Raimundus a Dornberg, eques auratus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Michael Otho ab Achterdingen, conſiliarius campi, præfectus machinarum bellicarum Auſtriæ ſupra Onaſum.

Ioannes Apholter, conſiliarius & Mariſcalcus campi.

Sigfridus Collenitſch, Iuriſconſultus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Ioannes Kauffman, Iuriſconſultus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Officiorum militarium præfecti.

Vitus a Walenburg, ſupremus a numerandis ſtipendiis, vel præfectus nummorum.

Leonhardus Kuttenfelder, ſupremus cenſor, ſiue luſtrator exercitus; *el Veador*.

Michael Stutzel, Petrus Stern, Ioannes Weisberger, ſecretarij militares, ſiue campi.

Iodocus Lilgenberger, annonæ præfectus.

Ioannes Gamper, præpoſitus iudiciorum veterani exercitus, *el Alcaldo de la Juſticia*.

Ioannes Eberle, Præpoſitus caſtrorum veterani exercitus, *el Prenoſt*; qui tormento ictus occubuit. Huic ſuffectus Valentinus a Gerada.

Georgius Stockel a Lindau, ſupremus præfectus excubiarum veterani exercitus, *Maiſtro de la garda.*

Wolfgangus Gabaij tribunus, ſiue quartarum Magiſter veterani exercitus.

Caſpar Schnaiter, Præpoſitus caſtrorum Eckij à Reiſchach: *el Preuoſt.*

Ioannes a Berneck, cenſor ſiue luſtrator exercitus Nicolai a Turri, *el Veador.*

Ducum catalogus, & copiarum quas quiſque duxerit, numerus.

Wolfgangus a Rogendorff, conſiliarius Regius, Mariſcalcus terræ Auſtriæ, infra Onaſum flumē, quingentos equites duxit; inter quos nobiles recenſentur:

Longinus a Bucham.
Sigiſmundus à Bucham.
Ioannes a Lappitz.
Sebaſtianus Hager.
Eraſmus a Starhenberg.
Leopoldus a Mainburg.
Martinus a Bucham.
Ioannes a Bucham.
Ioannes a Lamberg iunior.
Ernrichus Kœnigsberger.
Vitus Kœnigsberger.
Leopoldus Lembacher.
Wolfgangus Eſmaiſter.
Rudolphus Freiſchlag.
Ioannes Lasberger.
Andreas Waltinger.
Georgius Grabner.
Marcus Mamainger.
Gebhardus Weltzer.
Godhardus Vellendorffer.
Hieronymus Geier.
Wolfgangus Span.
Ludouicus Schonbrunner.
Ioannes Roſenhart.
Chriſtophor⁹ Rauchenecker.
Vitalis Kalter.
Ioannes Lob.
Chriſtophorus Haritzer.
Achatius Meſtenbeck.
Chriſtophorus Schonburg.
Georgius Dietrichinger.
Chriſtophorus Auſer.
Chriſtophorus Redler.
Ioannes Wallen.
Stephanus Polchinger.
Chriſtophorus Randecker.
Reinprechtus ab Eberſdorff. Capitaneus Ciuitatū Auſtrię, ſuper vnum vexillum peditum.

Ioannes [illegible]intzenſeiſer, & Richardus Infaner, capitanei ſuper delectum denorum militum, terræ Auſtriæ infra On[illegible]ſum.

Sub Nicolao a Turri capitaneo meruerunt:

Stephanus Graſuuein, eques auratus, conſiliarius, capitaneus, CCL equitibus Stiris præfectus, præſto non fuit: cuius loco ſucceſſit Bartholomæus Weiſnecker.
Otho a Paen, ſignifer.
Gothardus a Lamberg.
Chilianus Zuch.
Martinus a Mallentein.
Caſpar Schrampf.
Zacharias Hymberger.
Andreas Rindſcheit.
Martinus a Flednitz.
Rochus a Trautmanſdorff.
Chriſtophorus Hebenſtreit.
Vlricus Mazeber.
Dauid Hunberger.
Iob Gams.
Chriſtophorus a Lindeck.
Andreas Lamiſdorffer.
Erhardus Mindorffer.
Andreas Wintzrer.
Clemens Prunhaimer.
Heinrichus Prantner.
Ioannes Mulhauſer.
Gulielmus Freitag.
Martinus Semenitſch.
Ioachimus Freitag.
N... Edlinger.
Ioannes Pernecker.
Leonhardus Pandorffer.

Abelo ab Holeneck capitaneo, vexillum paruit peditatus Stiriæ ſub quo nobiles fuerunt:

Hartmannus ab Holeneck.
Paulus Strainacher ſignifer.
Georgius Steinbeiſſ: qui tormento ictus occubuit.
Andreas Stadler, &c.

Sub Antonio Rud à Kolnburg, Stiriæ peditatus vexillum vnum meruit: ſub quo nobiles

Georgius Wildēſteiner, ſignifer.
Wolfgangus a Lamberg.
Adamus & Sebaſtianus Sultzbacher, fratres.

Mel-

Melchior Stadler.
Melchior Schramph.
Sebaſtianus Roſenberger.

Leonhardus Lochner Carinthiæ capitaneus, duas centurias equitum duxit: in quibus nobiles:

Ioannes a Neunhauſ.
Christophorus Doſch.
Chriſtophorus Brunhaimer.
Wolfgagus & Chriſtophorus ab Eckenburg.
Leonhardus a Malentein.
Ioannes Brunhoffer.
Ioannes Rhenner, &c.

Chriſtophorus Saler, capitaneus, vexillum duxit peditum Carinthiæ; ſub quo nobiles:

Chriſtophorus Mardachs, ſignifer.
Ioannes Hauts.
Caſpar Kienberger.
Chriſtophorus Keller.
Hans Reiſchberger.

Hiſpani Capitanei; Ludouicus de Aualos, Magiſter campi. Ioannes de Anguilera, Ioannes de Salinas, Melchior de Villaruel, circiter ſeptingentos Hiſpanos pedites duxerunt: qui ſtrenue pro Ferdinandi regis optimi ſalute excubantes, omnibus periculis vltro ſeſe primi obtulere: adeo vt audierim neminem tam maleuolum, qui non ſingulare illorum virtuti teſtimonium dederit. In his nobiles numerantur:

Ciros ſignifer.
Antonius Comargo, ſignifer: occubuit.
Petrus Nauares, ſignifer.
Cardenes, item ſignifer.
Georgius Manriquez.
Chriſtophorus de Aranda.
Ludouicus de Calathauit: occubuit.
Alfonſus de Eredia.
Zapata.
Val de Rama.
Balacurs.
Iuanus de Argolio.

Ferdinandus de Roza.

Iacobus Garzias de Guſman, occubuit. Gueuara, &c.

Didacus Seraua, Regię Maieſtatis puerorũ nobilium præfectus, vnde reliqui ſe effugiſſe facile patiebantur, Viennam iam aqua terraque, hoſtium innumeris copiis circumſeptã, conducta celoce, decoris demerendi ſpe incenſus, ſecundo Danubio properauit: in oppugnatione primus in hoſtem ſulphurata iaculatus, aduerſo thorace tria ſpicula excepit. Multa memorabilia Hiſpanos patraſſe audiui, ſed quia incerto autore ferebantur, malui bonos milites ſuis laudibus fraudare, quam nimium laudandi ſtudio, palpum obtrudere voluiſſe videri.

Sub Ioanne Cacianer, Capitaneo, Nicolaus Schnitzenbaumer CLX equitibus præfuit; in quibus nobiles:

Ioãnes Leiſſer, præfectus excubiarũ, vel magiſter *de lagarda.*

Ioannes Gall, ſignifer.

Alexius Flaſchberger.

Chriſtophorus Mindorffer.

Ioannes Globits, Præfectus excubiarum.

Ioannes Leble, &c.

Sub Ioanne Comite ab Hardeck, a poculis hereditario Auſtriæ infra Onaſum, Capitaneo, militarunt CCL equites, in quibus nobiles:

Ioannes a Schelnberg.

Heinrichus a Schelnberg.

Chriſtophorus Zetlits ſignifer.

Eraſmus Deuffel.

Gulielmus ab Oberbeck. is, excuſſo ab equo ad Diui Marci ædem ſignifero, fertur ſignum arreptũ, vt ante meminimus, ſeruaſſe, & ad vrbem retuliſſe.

Nicolaus Rechenberger.

Conradus Phrior, Vratiſlauienſis.

Ioannes Reibnits.

Melchior Panouuits.

Valentinus Longus à Procat.

Sebaſtianus Hoſuuits.

Baltha-

Balthaſar Seidlitz.
Conradus Seidlitz.
Ioãnes Haubitz a Ruperſdorff.
Laurentius Magnus.
Balthaſſar Knobloſdorff a Berndorff.
Georgius Scheredi: item Georgius Hatalinij, Adamûs Honorij, Ioannes Norouusky: qui quatuor, Epiſcopo Strigonienſi cum ſeruirent, impijs & conſceleratis illius cum Turcis conſpirationibus offenſi, cum XXVIII equitum turma, ad Ferdinandum Regem ſeſe receperunt.

Sub Leonhardo a Vels, capitaneo, ſingulis vexillis, Præfecti fuère capitanei infra ſcripti.

Ægidius a Vels.
Ioannes ab Altenhauſen.
Thomas Flaſchberger, ſignifer.
Chriſtophorus Reiſchacher.
Hainrichus Wundershofer.
Ioachimus ab Helmſtorff.
Thomas ab Armſtorff.
Petrus a Vels.
Nicodemus Sinckmoſer.
Ioachimus ab Roſenau.
Hainrichus Sendroffzky.
Albertus ab Kodſan.
Georgius Weſtualin.

Caſpar Ritſchan, capitaneus Regius, vexillum peditum duxit; inter quos nobiles fuère:

Chriſtophorus & Ioannes Amſteter.
Ioannes Lochner.
Lúdouicus Gall.
Guilielmus Waltinger.
Gregorius a Faulach.
Georgius Seidlitz.
Caſpar Carlouitz. &c.
Wolfgangus Hagen, capitaneus Regius, vexillo peditum vni præfuit. longius in hoſtem progreſſus, atque a noſtris (vt oſtendimus) deſtitutus, fortiter pugnando oppetijt. cui ſucceſſit Ioannes Altenhauſer; ſub quo nobiles militárunt:
Albertus Peltzky, ſignifer.
Ioannes Parnsbruner.
Chriſtophorus a Sinzndorff.
Georgius Straſſer.
Ioannes Werder, &c.

Sigismundo Leisser, capitaneo Regio, vnum vexillum peditum paruit; sub quo,

Guntherus ab Herberstain, signifer.
Matthias Fux.
Iacobus Tranner.
Andreas Hoffer, &c.

Sub Maximiliano Leysser, capitaneo Regio super vnum vexillum peditum, militarunt:

Sebastianus a Weisseneck, signifer.
Petrus a Weisseneck.
Christophorus Leisser.
Seifridus a Ratmansdorff. Andreas a Mallentein. Caspar & Ioannes Ottvvein. Balthassar Schramph. Hieronymus a Rechberg. Caspar Purcksdorffer.

Ioannes Surg, a Surgenstain, capitaneus Regius, vexillo vni præfectus; sub quo meruerunt:

Erhardus a Perlingen, signifer.
Georgius Waldner.
Ioannes Brenner.
Georgius Gluck.

Ioannes Grummoser, capitaneus Regius, duo vexilla peditum tenuit; sub quibus militarunt:

Guilielmus a Bibrach.
Michael Wildmair, signifer.

Sub Eck a Reischach capitaneo, sex capitanei, qui singulis vexillis præfuerunt; militarunt:

Ioãnes Vlrichus a Rotenburg.
Ioannes Dietrichus ab Hocheneck, capitaneus.
Schvveickhardus Thum a Neuburg.
Iodocus a Grienstain, signifer.
Ludouic⁹ Wolff ab Habsberg.
Ioannes ab Hochenfeldt.
Ioannes a Seiboldstorff.
Rupertus a Grana, Burgundus.

Maximilianus Auer, ab Hernkirchen, capitaneus Regius vnius vexilli peditum.

Ioannes Georgius a Burckstal capitaneus Regius vnius vexilli; sub quo militarunt:

Hein-

Heinrichus ab Raubenstein.
Sebaldus a Bolckenstain.
Wolfgangus Sigismundus a Stain.
Ioachimus Schonfelder.
Wolfgangus Gultinger.
Guilielmus Füller.
Conrad Zeller.
Georgius Gurtler, signifer.

Eitel Ioannes a Faulach, capitaneus Regius vnius vexilli; sub quo:

Christophorus a Schina, signifer.
Fridericus ab Eintzberg.
Wenceslaus ab Homburg.
Ioannes Reibitz.

Christophorus a Neuenfels, capitaneus Regius vnius vexilli; sub quo:

Michael a Landenburg, signifer.
Ioannes Ottmair.
Ioannes a Logau.

Wolfgangus Pfaffenlap, capitaneus Regius vnius vexilli; sub quo:

Ioãnes Eberhardus a Reinach.
Iacobus Sigismūdus a Reinach.
Heintichus a Mandach, &c.
Ernestus a Brandenstain, Regiæ Maiestatis satellitum, quos Trabandos vocant, capitaneus, quatuor signis pręfuit peditum Bohœmorum; in quibus nobiles fuerunt:
Guilelmus Zufirzetitzky a Wartenberg, capitaneus Regius vnius vexilli.
Sebastianus Knoblstorffer, signifer.
Petrus a Profez, capitaneus Regius, vnum vexillum duxit.
Petrus a Wopith, Ginackh, Perzina, capitaneus Regius duorum vexillorum.
Achatius Schlusky, a Clunna, signifer.
Venceslaus a Landa, signifer.

Nobiles quidam, qui nulli duci addicti militarunt.

Rupertus Comes a Manderschiet.
Wolfgangus Comes ab Ottingen, q. proprio ęre militauit.

Guilielmus ab Herberstain, eques auratus.

Ioannes Salamanca, egregia virtute iuuenis Hispanus. hic vna cum alijs quibusdã, Cacianero Duce, excursione facta ad Viennæ montana, cæsis fugatisq; Turcis, fortiter sese gessit.

Christophor⁹ a Lamberg Gaurini præfectus, Turca adueniente, arcem minime munitam incendit, seruatisque tormentis Viennam venit.

Georgius Wolffram storffer, Regiæ Maiestatis venationum præfectus.

Leonhardus Hauser, vir strenuus, capitaneus Ciuitatis Viennæ; cuius ædes ærumnosarum mulierum puerorumq; perfugium fuerunt tormento ĩctus conualuit.

Erasmus Scheürer.

Ioannes Haug a Frainstain.

Hieronymus Ruck.

Sigismundus Guntheshauser, &c.

Auxiliorum Imperij Catalogus.

Philippus Palatinus ad Rhenum, de quo antea mentionem fecimus, centuriam equitum vnam duxit.

Siluester a Schaumburg, &

Ludouicus a Graueneck, tribuni.

Thomas Marschalcus a Pappenhaim.

Georgius a Rechberg.

Georgius Hund, &c.

Conradus Gotzman, dux ab Electoribus Principibus præfectus septem capitaneis; ipse in obsidione Viennæ nõ fuit. nam Crembsij resedit.

Georgius a Lauffenholtz, capitaneus vnius vexilli auxiliorum Imperij.

Ioãnes a Mortlingen, signifer.

Ioannes a Festenberg.

Martinus & Vitus ab Eglofstain.

Gundelius & Ambrosius a Schamberg.

Ioannes Taubentantz, capitaneus Imperij vnius vexilli.

Balthasar a Bock, signifer.

Wolfgangus a Creutzen.

Erasmus ab Haid, &c.

Ioannes a Gundelfingen, capitaneus Imperij, vexilli vnius.

Christophorus Groland, signifer.

Caspar Altmulstainer, Zammacher, Norimbergensis, capita-

capitaneus Imperij, vnius vexilli.
Pancratius Zolner, signifer.
Christophorus Stramer.
Nicolaus Rosenberger.
Friderichus Haner.
Ioannes a Riedlingen, capitaneus Imperij vnius vexilli.
Georgius Schmid Hornbergensis, signifer.
Iodocus ab Haid, &c.
Magnus Michael ab Ansbach, capitaneus vnius vexilli.
Paulus Hartumb, signifer, &c.
Michael a Bamberg, capitaneus vexilli vnius.
Melchior Schaid, signifer, &c.
Ioannes Hablutzel, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Burghartus Faber, signifer.
Guilelmus Talhamer, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Eysen, signifer.
Christophorus Iud, capitaneus vexilli vnius.

Iacobus a Werdnau, dux ab Electoribus principibus, septem signis praefectus, in obsidione non fuit, sed Crembsij cum Friderico Palatino egit.

Ludouicus a Graueneck, capitaneus Imperij auxiliorum vexilli vnius.
Guilelmus Guss a Gussenberg, signifer.
Rudolphus a Pappenhaim, Mariscalcus Romani Imperij hereditarius, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Sigismūdus ab Ellerbach, signifer.
Georgius Lamparter a Greiffenstain, capitaneus vexilli vnius.
Georgius a Fechingen, signifer.
Ioannes Mergel Memmingensis, capitaneus vexilli vnius.

Sacri Romani Imperij officia militaria.

Ernestus a Brandenstain, sacri Romani Imperij supremus censor militaris, siue lustrator exercitus; *el veador.*
Michael Beheim, Praefectus tormentorum, & machinarum bellicarum; *capitaneus de l'artelaria.*
Georgius de Myndelhaim, praepositus iudiciorum; *el alcaldo della Iustitia.*

TTT iij

Bartholomæus Aman, præpoſitus caſtrorum; *elpreuoſt.*

Philippus a Gelnhauſen, præfectus excubiarum ſeptem ſignorum, quæ ſub Cunrado Gotzman meruerunt; *elmaſtro della Garda.*

Sebaſtianus a Schorndorff, præfectus excubiarum ſeptem ſignorum, quibus præfuit Iacobus a Werdenau.

Ioannes Smidel tribunus, magiſter quartarum.

FINIS OBSIDIONIS.

LECTORI S.

Quia paullo ante, ſub initium catalogi huius, illuſtri Comiti Nicolao Salmenſi, Nicolai Iunioris patri; Egonis, Iulij nunc adhuc ſuperſtitis, Nicolai III, auo; magnæ, veræque tributæ ſunt laudes, ab auctore commentationis huius: viſum eſt vel auctarij, vel plenioris ellogij grauiorisue teſtimonij loco, monumentum inſigne ſubiicere, quod æternandæ viri maximi memoriæ, Diuus Ferdinandus Cæſar in æde Dorotheana Viennenſi, opere marmoreo, poſuit. Lector lege, relege, viue, ac vale.

DIS MAN. S.

INCOMPARABILIS HEROS, NICOLAVS
COMES A SALM, DIVI FERDINANDI,
ROMANORVM, VNGARIÆ, BOHEMIÆQ.
REGIS, ARCHIDVCIS AVSTRIÆ,
AB ARCANIS CONSILIIS, CVBICVLAR.
ET SVPREMVS PROVINCIARVM
TERRÆ AVSTRIÆ CAPITANEVS,
QVVM DIVVS FRIDERICHVS ROM.
IMPERATOR, DVX SIGISMVNDVS,
DIVVS MAXIMILLIANVS ROM. IMP.
PHILIPPVS REX, KAROLVS V ROM.

IMP. ET FERDINANDVS ROM. CÆSAR,
AVGG. FRATRES, RERVM POTIRENTVR,
EORVM AVSPICIIS REIP. ANNIS XLVI
FORTEM ATQVE STRENVAM, OPERAM
DOMI MILITIÆQ. NAVAVIT.
ANNO PORRO DOMINI M. D. XXIX.
SOLYMANO TVRCARVM TYRANNO
VIENNAM OBSESSAM ATROCITER
OPPVGNANTE, DVM DIRVTIS MOENIB.
INVICTVM GENEROSI ANIMI ROBVR
PRO MVRO HOSTIVM MINIS OPPONIT,
SAXO PERCVSSVS LETALE
VVLNVS ACCEPIT.
DIVVS FERDINAND. PATRIÆ PATER.
VIRTVTIS RERVMQVE GESTARVM
GLORIÆ ERGO HOC EI MONVMENTVM
FIERI CVRAVIT.
ΘIIII DIE MENSIS MAII, ANNO
DOMINI IESV SERVATORIS
M. D. XXX.
VIRTVTEM POSTERI IMITANTOR.

FINIS.

ERRATA.

Pag. 32, li. 31 lege Inter Sultani Muchemetis milites. His 48, 7 Turchanisq; begi filius, Omer begus 51,3, recuperarunt: Turcis 65,27 pater, Accede &c. 178,4,11 Cigaloglis 274,5 Armeniam.

KÖNIGL. KREISBIBLIOTHEK
IN
AUGSBURG